

**รายงานผลการสัมมนา
กรรมการบริหาร-สมาชิกพรรคการเมือง
และผู้ทรงคุณวุฒิ**

**ตามโครงการขยายฐานประชาธิปไตยสู่ประชาชน
วันที่ 15-16 พฤษภาคม 2532
ณ ห้องเพลินิจิต โรงแรมอิมพีเรียล กรุงเทพมหานคร**

**กรมการปกครอง
กระทรวงมหาดไทย**

“ ข้าพเจ้ามีความเต็มใจที่จะเสละสิ่งต่างๆ
อันเป็นของข้าพเจ้าอยู่แต่เต็มใจแก่ราษฎรโดย
ทั่วไป แต่ข้าพเจ้าไม่ประสงค์สิ่งต่างๆทั้ง
หลายของข้าพเจ้าให้แก่ผู้ใด คนหนึ่งใด โดย
เฉพาะเพื่อใช้สิ่งเหล่านั้นโดยสิทธิขาดเลยโดย
ไม่พึงเสียดเงินแห่งสิ่งของพระราชทรัพย์ ”

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

คำนำ

ก.

การสัมมนากรรมการบริหาร - สมาชิกพรรคการเมืองและผู้ทรงคุณวุฒิที่กรรมการปกครอง
กระทรวงมหาดไทย ได้จัดขึ้นเมื่อวันที่ 15 - 16 พฤษภาคม 2532 ณ ห้องเพลินจิต
โรงแรมอิมพีเรียล กรุงเทพมหานคร เป็นอีกก้าวหนึ่งของการขยายฐานประชาธิปไตยสู่ปวงชน
อันเป็นโครงการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสนองนโยบายของรัฐบาล ซึ่งได้แถลงไว้ต่อรัฐสภา เมื่อวันที่
25 สิงหาคม 2531 ที่ว่า "รัฐบาลจะส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบทบาทพรรคการเมือง
ให้สอดคล้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และกระตุ้น
ให้ประชาชนมีความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง รวมทั้งมีความสำนึกในหน้าที่และ
ความรับผิดชอบของตนในฐานะประชาชน และให้มีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับ
ท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น"

การสัมมนาดังกล่าว กรรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยได้รับเกียรติจากผู้ทรงคุณวุฒิ
ผู้มีประสบการณ์ทางการเมือง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มาเป็นผู้ร่วมอภิปรายและแสดงความคิดเห็นในแง่
มุมมองต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ซึ่งน่าที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบพรรคการเมืองและระบบการ
เมืองของไทย อันจะก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชนโดยส่วนรวมสืบไป เพราะพรรคการเมือง
เป็นองค์กรสำคัญยิ่งองค์กรหนึ่งที่จะมีส่วนส่งเสริมและสนับสนุนการปกครองในระบอบประชาธิปไตย หรือ
อาจกล่าวสั้น ๆ ได้ว่า พรรคการเมืองเป็นโครงร่างค้ำจุนประชาธิปไตย โดยมีประชาชนเป็นรากฐาน

เพื่อให้การสัมมนาดังกล่าวบรรลุวัตถุประสงค์ในอันที่จะขยายฐานประชาธิปไตยสู่ปวงชน
ในวงกว้างยิ่งขึ้น กรรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยจึงได้พิจารณารวบรวมและจัดพิมพ์ "รายงานผล
การสัมมนากรรมการบริหาร - สมาชิกพรรคการเมือง และผู้ทรงคุณวุฒิ" ขึ้นเพื่อเผยแพร่และแจกจ่าย
ให้แก่พรรคการเมือง เจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง สถาบันการศึกษารวมตลอดถึงประชาชนและสื่อมวลชน
ที่สนใจ จึงหวังว่ารายงานเล่มนี้จะยังประโยชน์ต่อการขยายผลการสัมมนาออกไปในหมู่ประชาชนและผู้
มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งมีได้มีโอกาสเข้าร่วมการสัมมนาครั้งนี้

ในโอกาสนี้ กรมการปกครองขอขอบคุณมูลนิธิ FRIEDRICH EBERT STIFTUNG ประเทศเยอรมัน ที่ให้การสนับสนุนเงินค่าใช้จ่ายในการจัดการสัมมนาครั้งนี้ รวมตลอดทั้ง กรรมการบริหาร สมาชิกพรรคการเมือง ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เข้าร่วมสัมมนา สื่อมวลชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ที่ได้ให้ความร่วมมือช่วยให้การดำเนินการจัดการสัมมนาสำเร็จลุล่วงไปด้วยความเรียบร้อยไว้ ณ ที่นี้ด้วย และหากมีข้อขาดตกบกพร่องประการใด กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ขอน้อมรับไว้เพื่อพิจารณาปรับปรุงแก้ไขในการดำเนินการจัดทำโครงการ เพื่อประโยชน์สุขของประเทศชาติและประชาชนโดยส่วนรวมในโอกาสต่อ ๆ ไป

(นายอนง สิทธิประศาสน์)

อธิบดีกรมการปกครอง

สำนักงานรัฐบาล

สารบัญ

ค.
หน้า

- คำนำ	ก - ข
- สารบัญ	ค
- โครงการขยายฐานประชาธิปไตยสู่ปวงชน โดยการสัมมนา กรรมการบริหารและสมาชิกพรรคการเมือง	1
- กำหนดการสัมมนา ฯ	4
- คำกล่าวรายงานของปลัดกระทรวงมหาดไทย ในพิธีเปิดการสัมมนา ฯ	6
- คำกล่าวของ ฯ พล ฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ในพิธีเปิดการสัมมนา ฯ	9
- คำกล่าวรายงานของอธิบดีกรมการปกครอง ในพิธีปิดการสัมมนา ฯ	12
- คำกล่าวของ ฯ พล ฯ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย (นายไทรรงค์ สุวรรณศิริ) ในพิธีปิดการสัมมนา ฯ	15
- รายชื่อผู้เข้าร่วมการสัมมนา ฯ	17
- บทความพิเศษ "พรรคการเมืองกับการพัฒนาประชาธิปไตย" โดย ดร.ชวงส์ ฉายะบุตร และ ดร.ปรีชา หงษ์ไกร เลิศ	39
- สรุปผลการสัมมนา	50
- ภาคผนวก - รายละเอียดการอภิปรายและการแสดงความคิดเห็น ของผู้เข้าร่วมการสัมมนา ฯ ในหัวข้อ (ถอดเทปคำต่อคำ)	
1. การปฏิบัติตามพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ.2524	(1)
2. การพัฒนาพรรคการเมือง	(41)
3. การคัดเลือกสมาชิกพรรคการเมืองเพื่อส่งเข้าสมัคร รับเลือกตั้ง	(93)
4. การระดมทุนสนับสนุนพรรคการเมือง	(151)
- รายชื่อพรรคการเมือง และกรรมการบริหาร ที่ดำเนินการทางการเมืองขณะนี้	(202)
- รายชื่อคณะผู้จัดทำรายงาน	(215)

โครงการขยายฐานประชาธิปไตยสู่วงชนโดยการสัมมนาการบริหารและสมาชิกพรรคการเมือง

๑. หลักการและเหตุผล

พรรคการเมืองเป็นองค์กรสำคัญขององค์กรหนึ่งที่จะมีส่วนส่งเสริมและสนับสนุนการปกครองในระบอบประชาธิปไตยให้มั่นคง เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน ซึ่งรัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว จึงได้กำหนดนโยบายที่จะส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบทบาทพรรคการเมืองให้สอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และกระตุ้นให้ประชาชนมีความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง รวมทั้งมีความสำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบของตนในฐานะประชาชน และให้มีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายดังกล่าว สบควรจัดให้มีการสัมมนาการบริหารพรรคการเมืองและสมาชิกพรรคการเมือง เพื่อรวบรวมความคิดเห็นของกรรมการบริหารพรรคการเมืองและสมาชิกพรรคการเมือง รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิทางวิชาการ เพื่อให้พรรคการเมืองสามารถดำเนินงานทางการเมืองได้อย่างสอดคล้องกับลักษณะสังคมไทยและอุดมการณ์ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

๒. วัตถุประสงค์

๒.๑ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

๒.๒ เพื่อขยายฐานประชาธิปไตยสู่วงชนโดยการส่งเสริมและสนับสนุนบทบาทของพรรคการเมืองให้เป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

๒.๓ เพื่อแลกเปลี่ยนและรวบรวมความคิดเห็นของกรรมการบริหารพรรคการเมือง สมาชิกพรรคการเมือง และผู้ทรงคุณวุฒิทางวิชาการ ในการพัฒนาระบบการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

๒.๔ เพื่อให้กรรมการบริหารพรรคการเมืองและสมาชิกพรรคการเมืองดำเนินงานพรรคการเมืองสอดคล้องกับอุดมการณ์ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และถูกต้องตามบทบัญญัติของกฎหมาย

๒.๕ เพื่อกรรณการบริหารพรรคการเมืองและสมาชิกพรรคการเมืองจะได้นำความรู้ความเข้าใจในหลักการและวิธีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ไปถ่ายทอดขยายผลให้สมาชิกพรรคการเมืองและประชาชน

๒.๖ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในวิธีปฏิบัติตามพระราชบัญญัติพรรคการเมือง

๓. เป้าหมาย

จัดสัมมนากรรณการบริหารพรรคการเมืองและสมาชิกพรรคการเมืองทุกพรรค จำนวน ๑๖ พรรค ละ ๗ - ๑๐ คน รวม ๑๑๒ - ๑๐๐ คน รวมกับผู้ทรงคุณวุฒิและสื่อมวลชน รวมผู้ร่วมสัมมนาทั้งสิ้น ๒๐๐ คน เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของพรรคการเมือง และสามารถพัฒนาองค์กรพรรคการเมืองให้มีอุดมการณ์สอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รวมตลอดถึงเพื่อให้รู้ถึงระเบียบกฎเกณฑ์การดำเนินงานพรรคการเมืองภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๔. วิธีการดำเนินการ

๔.๑ เชิญชวนให้พรรคการเมืองส่งกรรณการบริหารพรรคการเมืองและสมาชิกพรรคการเมืองเข้าร่วมสัมมนา พรรคการเมืองละ ๗ - ๑๐ คน รวม ๑๑๒ - ๑๖๐ คน รวมกับผู้ทรงคุณวุฒิและสื่อมวลชน รวมผู้ร่วมสัมมนาทั้งสิ้น ๒๐๐ คน

๔.๒ การสัมมนาเป็นไปในลักษณะการอภิปรายเป็นคณะโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งอาจมีบทความประกอบตามหัวข้อที่กำหนด และให้ผู้เข้าร่วมการสัมมนาได้วิจารณ์พร้อมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันอย่างกว้างขวาง

๕. กำหนดการสัมมนา

วันที่ ๑๕ - ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๓๒ รวม ๒ วัน

๖. สถานที่สัมมนา

โรงแรมอิมพีเรียล กรุงเทพมหานคร

๗. ผู้รับผิดชอบโครงการ

๗.๑ ฝ่ายอำนวยการ

- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
- รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ทุกท่าน
- ปลัดกระทรวงมหาดไทย
- รองปลัดกระทรวงมหาดไทย ทุกท่าน
- อธิบดีกรมการปกครอง
- รองอธิบดีกรมการปกครอง ทุกท่าน

๗.๒ ฝ่ายดำเนินการ

- อธิการวิทยาลัยการปกครอง
- ผู้อำนวยการกองการเลือกตั้ง กรมการปกครอง
- ผู้อำนวยการกองราชการส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง
- ผู้อำนวยการกองวิชาการและแผนงาน กรมการปกครอง
- เลขาธิการกรมการปกครอง
- หัวหน้าภาควิชาการเมืองการปกครอง วิทยาลัยการปกครอง
- หัวหน้าฝ่ายและหัวหน้างานกองการเลือกตั้ง กรมการปกครอง
- เจ้าหน้าที่กองการเลือกตั้ง และเจ้าหน้าที่วิทยาลัยการปกครอง

๘. งบประมาณ

ประมาณ ๒๐๐,๐๐๐ บาท เป็นค่าใช้จ่ายรับรองผู้เข้าร่วมสัมมนาและค่าใช้จ่ายการสัมมนา

๙. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

การสัมมนานี้จะทำให้ได้รับทราบปัญหาอุปสรรคและแนวทางปฏิบัติในการพัฒนาพรรคการเมือง และเสริมสร้างระบบพรรคการเมืองของไทยให้มั่นคงและสอดคล้องกับลักษณะของสังคมไทยในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

กำหนดการสัมมนากรรมการบริหารและสมาชิกพรรคการเมือง
ตามโครงการขยายฐานประชาธิปไตยสู่ปวงชน

วันจันทร์ที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๓๒

๘.๐๐ - ๘.๔๕ น.

- เปิดการสัมมนาโดย รัฐมนตรีว่าการกระทรวง
มหาดไทย

๑๐.๐๐ - ๑๒.๐๐ น.

- อภิปรายเรื่อง "การปฏิบัติตาม พ.ร.บ.
พรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๒๔"
ผู้ร่วมอภิปราย

นายพิศาล มุลศาสตร์สาร

นายเอนก สิทธิประศาสน์

นายยัวร์ตัน กมลเวชช

๑๓.๐๐ - ๑๖.๐๐ น.

- อภิปรายเรื่อง "การพัฒนาพรรคการเมือง"
ผู้ร่วมอภิปราย

พลตำรวจเอก ประบวนการ อภิเรกสาร

พลเอก มานะ รัตนโกเศศ

ดร.เกษม ศิริสัมพันธ์

ดร.สุจิต บุญบงการ

ผู้ดำเนินการอภิปราย

ดร.จวงศักดิ์ ฉายะบุตร

วันอังคารที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๓๒

๘.๐๐ - ๑๒.๐๐ น.

- อภิปรายเรื่อง "การคัดเลือกสมาชิกพรรคการเมือง
เพื่อส่งเข้าสมัครรับเลือกตั้ง"
ผู้ร่วมอภิปราย

ผู้ร่วมอภิปราย

นายประจวบ ไชยสาส์น

นายพูนสวัสดิ์ มุลศาสตร์สาร

นายสมรรถ ศิริจันทร์

๑๓.๐๐ - ๑๖.๐๐ น.

ผู้ดำเนินการอภิปราย

ดร.ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ

- อภิปรายเรื่อง "การระดมทุนสนับสนุน
พรรคการเมือง"

ผู้ร่วมอภิปราย

นายบุญชู โรจนเสถียร

นายอนุวรรตน์ วัฒนพงศ์ศิริ

นายชนะ รุ่งแสง

นายประจวบ ทองอุไร

ผู้ดำเนินการอภิปราย

รศ.นรนิติ เศรษฐบุตร

๑๖.๐๐ - ๑๖.๓๐ น.

- ปักการสังฆนาโดย รัฐมนตรีช่วยว่าการ
กระทรวงมหาดไทย (ดร.ไตรรงค์ สุวรรณคีรี)

คำกล่าวรายงานของปลัดกระทรวงมหาดไทย (นายพิศาล บุญคาศัตรสาทร)

ในพิธีเปิดการสัมมนากรรมการบริหารและสมาชิกพรรคการเมือง

ในวันจันทร์ที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๓๒ เวลา ๐๘.๐๐ น.

ณ ห้องเพลินจิต โรงแรมอิมพีเรียล กรุงเทพมหานคร

กราบเรียน ฯพณ ฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

ผู้เข้าร่วมสัมมนาทุกท่าน รู้สึกเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่ ฯพณ ฯ ได้กรุณาให้เกียรติ
มาเป็นประธานในพิธีเปิดการสัมมนากรรมการบริหารและสมาชิกพรรคการเมืองในวันนี้

การสัมมนาครั้งนี้ เป็นการดำเนินการที่สืบเนื่องมาจากโครงการขยายฐานประชาธิปไตย
สู่ปวงชนที่ได้จัดขึ้น ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล เมื่อวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๓๑ อันเป็น
โครงการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสนองนโยบายของรัฐบาลซึ่งได้แถลงไว้ต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม
๒๕๓๑ ที่ว่า "รัฐบาลจะส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนากิจกรรมการเมืองให้สอดคล้องกับการปกครอง
ตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และกระตุ้นให้ประชาชนมีความเข้าใจในระบอบ
ประชาธิปไตยอย่างแท้จริง รวมทั้งมีความสำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบของคนในฐานะประชาชน
และให้มีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น"

กระทรวงมหาดไทยในฐานะที่เป็นกระทรวงหลักในการส่งเสริมและส่งเสริมการปกครอง
ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข จึงได้กำหนดนโยบายเพื่อสนองนโยบายของรัฐบาล
ไว้ โดยมุ่งส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ ความเลื่อมใสศรัทธาในอุดมการณ์ประชาธิปไตยแก่ประชาชน
เพื่อให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของการใช้สิทธิเลือกตั้ง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้พรรคการเมือง
พัฒนาเป็นพรรคของมวลชนทุกสาขาอาชีพอย่างแท้จริง จึงได้กำหนดให้มีโครงการขยายฐานประชาธิปไตย
สู่ปวงชนขึ้น

เนื่องจากพรรคการเมืองเป็นองค์กรสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนการปกครองใน
ระบอบประชาธิปไตยให้มั่นคง และสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น การสัมมนาในครั้งนี้นี้จึงเป็นการเน้นเฉพาะในส่วนอง รรพาทของพรรคการเมืองในแง่บุงตาง ๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อระบบการเมืองการปกครองของประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

๑. เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
  ๒. เพื่อขยายฐานประชาธิปไตยสู่ปวงชนโดยการส่งเสริมและสนับสนุนบทบาทของพรรคการเมืองให้เป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
  ๓. เพื่อแลกเปลี่ยนและรวบรวมความคิดเห็นของกรรมการบริหารพรรคการเมืองสมาชิกพรรคการเมือง และผู้ทรงคุณวุฒิทางวิชาการ ในการพัฒนาระบบการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
  ๔. เพื่อให้กรรมการบริหารพรรคการเมืองและสมาชิกพรรคการเมืองดำเนินงานพรรคการเมืองให้สอดคล้องกับอุดมการณ์ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และถูกต้องตามบทบัญญัติของกฎหมาย
  ๕. เพื่อกรรมการบริหารพรรคการเมืองและสมาชิกพรรคการเมืองจะได้นำความรู้ความเข้าใจในหลักการ และวิธีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ไปถ่ายทอดขยายผลให้สมาชิกพรรคการเมืองและประชาชนโดยทั่วไปต่อไป
  ๖. เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในวิधिปฏิบัติตามพระราชบัญญัติพรรคการเมือง
- ผู้เข้าร่วมสัมมนาประกอบด้วยกรรมการบริหารพรรคการเมืองและสมาชิกพรรคการเมืองต่าง ๆ พรรคการเมืองละประมาณ ๗ - ๑๐ คน ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิและสื่อมวลชนต่าง ๆ รวมทั้งสิ้นประมาณ ๒๐๐ คน โดยกำหนดให้มีการอภิปรายเป็นคณะ เพื่อระดมความคิดของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เข้าร่วมสัมมนาในเรื่องต่าง ๆ สี่เรื่องด้วยกัน ดังนี้

เรื่องทีหนึ่ง คือ การปฏิบัติตามพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๒๔ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้พรรคการเมืองทุกพรรคได้ทราบถึงขั้นตอนต่าง ๆ ทีจะต้องปฏิบัติ ตลอดจนวิธีการทีจะติดต่อกับกระทรวงมหาดไทยได้อย่างสะดวกรวดเร็วในฐานะทีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้รักษาการให้เป็นที่ไปตามพระราชบัญญัติพรรคการเมืองดังกล่าว

เรื่องที่สอง คือ การพัฒนาพรรคการเมือง ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางที่จะเสริมสร้างให้พรรคการเมือง เป็นองค์กรทางการเมืองที่แข็งแกร่งในระบบการเมืองการปกครองประเทศ

เรื่องที่สาม คือ การคัดเลือกสมาชิกพรรคการเมือง เพื่อส่งเข้าสมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาหลักการและวิธีการที่เหมาะสมเกี่ยวกับการคัดเลือกสมาชิกพรรคการเมืองส่งเข้าสมัครรับเลือกตั้ง ทั้งนี้ เพื่อให้โดยแทนของประชาชนในระดับต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน อันจะเป็นการส่งเสริมให้พรรคการเมือง เป็นองค์กรหลักในระบบการเมืองของประเทศ และ

เรื่องที่สี่ คือ การระดมทุนสนับสนุนพรรคการเมือง ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาแนวทางและวิธีการที่เหมาะสมในการสร้างความเลื่อมใสศรัทธาของประชาชน ภาคเอกชน หรือกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่ติดต่อพรรคการเมือง จนทำให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อเสียสละประโยชน์บางประการ เพื่อสนับสนุนพรรคการเมืองอันจะทำให้พรรคการเมืองแต่ละพรรคมีฐานประชาชนรองรับอย่างแท้จริง

การอภิปรายทั้งสี่เรื่องดังกล่าว กระทรวงมหาดไทยได้รับเกียรติจากคุณหญิงวิมล และผู้มีประสบการณ์ที่พบปะทบทวนหรือมีความรอบรู้ในเรื่องนั้น ๆ โดยเฉพาะ มาเป็นผู้ร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็นในแง่มุมต่าง ๆ และได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิฟรีดริช อีเบอร์ท ประเทศเยอรมันนี ซึ่งให้การสนับสนุนงบประมาณค่าใช้จ่ายเพื่อการสัมมนาในครั้งนี้

ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการสัมมนา คาดว่าจะทำให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาได้รับทราบปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมในการพัฒนาพรรคการเมือง สาธารณที่จะเสริมสร้างพรรคการเมืองของไทยให้มั่นคง และสอดคล้องกับลักษณะของสังคมไทย ภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ซึ่งจะเป็นการเสริมสร้างให้ระบบการเมืองการปกครองของประเทศเกิดความมั่นคง และก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชนโดยส่วนรวมสืบไป

บัดนี้ เป็นเวลาอันสมควรแล้ว จึงขอกราบเรียนเชิญ ฯ พณ ฯ ใต้กรูณาเกล้าเปิดการสัมมนากรรมการบริหารและสมาชิกพรรคการเมืองในครั้งนี้ต่อไป

คำกล่าวของ ฯพณ ฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย (พล.ต.อ. ประภาณ อภิเรกสาร)

ในพิธีเปิดการสัมมนากรรมการบริหารและสมาชิกพรรคการเมือง

ในวันจันทร์ที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๓๒ เวลา ๐๘.๐๐ น.

ณ ห้องเพลินจิต โรงแรมอิมพีเรียล กรุงเทพมหานคร

ท่านผู้มีเกียรติทุกท่าน

ผมรู้สึกเป็นเกียรติ และมีความยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ได้มีโอกาสมาเป็นประธานในพิธีเปิดการสัมมนากรรมการบริหารและสมาชิกพรรคการเมือง ในวันที่

ตามที่ท่านปลัดกระทรวงมหาดไทยได้รายงานให้ทราบถึงความเป็มา รวมทั้งหลักการ เหตุผล และวัตถุประสงค์ของการสัมมนาในครั้งนี้ ทำให้ทราบว่า เป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการขยายฐานประชาธิปไตยสู่ปวงชน ซึ่งผมมีความสนใจและตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องนี้เป็นอย่างมาก เพราะนอกจากจะเป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาลแล้ว ยังเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขของประเทศเราให้มีความมั่นคง ซึ่งจะสาารถเสริมสร้างความสามัคคีให้แก่ประชาชน และสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่ประเทศชาติต่อไปด้วย

การสัมมนาในครั้งนี้ ได้มุ่งเน้นในส่วนบทบาทของพรรคการเมืองในการส่งเสริมและพัฒนาระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยเฉพาะ ซึ่งเป็นการดำเนินการที่ตรงจุดเป็นอย่างมาก เนื่องจากพรรคการเมืองนั้นเป็นองค์กรที่สำคัญที่จะเป็นเครื่องมือของประชาชนในการเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ เพราะพรรคการเมืองจะทำหน้าที่ส่งเสริมในเรื่องต่าง ๆ เช่น

- ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจทางการเมืองให้กับประชาชน โดยเฉพาะแพร่ข่าวสารข้อมูลที่เป็ประโยชน์ต่อการตัดสินใจของประชาชน เพื่อแสวงหาการสนับสนุนจากประชาชนทุกวิถีทางที่จะให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งเห็นค้ำวในหลักการและนโยบายของพรรคการเมืองนั้น

- ชักจูงให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในทางการเมืองให้มากที่สุด ทำให้ประชาชนมีความตื่นตัวในทางการเมืองอยู่ตลอดเวลา

- รวบรวมความคิดเห็นทางการเมืองให้เป็นกลุ่มก้อน ทำให้ทราบถึงความต้องการของประชาชนโดยส่วนรวม

- พรรคการเมืองจะเป็นองค์กรที่สร้างความชอบธรรมให้เกิดขึ้นในระบบการเมือง ช่วยให้การถ่ายเทอำนาจจากประชาชนไปสู่ตัวแทน เป็นไปอย่างถูกต้องตามครรลองของประชาธิปไตย และมีเป้าหมายชัดเจน

ผลของการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองพรรคการเมืองต่าง ๆ จะทำให้เกิดความหลากหลายในสังคม และคอยถ่วงรั้งและสร้างดุลยภาพอำนาจต่อรองต่าง ๆ ในสังคม ซึ่งจะส่งผลให้การตกลงใจในกิจการสาธารณะ หรือการปฏิบัติของรัฐบาลในชั้นสุดท้ายเป็นสิ่งที่คู่ผลประโยชน์ต่อส่วนรวมมากที่สุด ซึ่งอาจพูดได้ว่าพรรคการเมืองเป็นโครงสร้างคำจูนประชาธิปไตย โดยมีประชาชนเป็นฐานราก ทั้งนี้ เพราะบุคคลย่อมไม่มีพลังเพียงพอที่จะดำเนินกิจกรรมทางการเมือง จำเป็นต้องรวมกันเป็นกลุ่มทางการเมือง และเป็นพรรคการเมือง ดังเช่น ท่านทั้งหลายที่เข้ามาร่วมสัมมนาในวันนี้

การขยายฐานประชาธิปไตยสู่ประชาชนนั้น เราจำเป็นต้องส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในวิธีการและหลักการประชาธิปไตยจนเป็นลักษณะนิสัยที่เป็นวัฒนธรรมทางการเมือง หรืออาจเรียกได้ว่าประชาชนต้องมีประชาธิปไตยอยู่ในสายเลือด มีส่วนร่วมในทางการเมืองทุกระดับ และทุกขั้นตอน เห็นคุณค่าในกิจกรรมทางการเมืองอันเป็นประโยชน์ร่วมกัน เช่น การออกเสียงเลือกตั้งในระดับต่าง ๆ การเข้าร่วมเป็นสมาชิกพรรคการเมือง การติดตามความเป็นไปของสังคมรอบตัว รู้จักรวมกลุ่มเพื่อระบัดระวังรักษาสิทธิและเสรีภาพของตน และใช้พลังของกลุ่มให้เป็นประโยชน์ต่อการสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ประเทศชาติ สิ่งต่าง ๆ ที่โลกก้าวไปแล้วนั้น พรรคการเมืองมีส่วนสำคัญที่จะสร้างสรรค์และกระตุ้นให้เกิดขึ้นได้

อย่างไรก็ตาม การที่ทุกอย่างจะพัฒนาไปสู่ประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์แบบที่พวกเราทุกคนต้องการได้นั้น ไม่ใช่เป็นหน้าที่ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยเฉพาะ แต่เป็นหน้าที่ของทุกฝ่าย ทั้งภาคราชการ รัฐบาล ภาคเอกชน พรรคการเมืองทุกพรรค รวมตลอดจนประชาชนทุกคนควยผนจึงขอฝากความหวังในการพัฒนาพรรคการเมืองของไทยให้เป็นองค์กรหลักในระบบการเมืองการปกครองประเทศไว้กับท่านทั้งหลายที่อยู่ ณ ที่นี้ เพื่อให้ท่านทั้งหลายได้โปรดใช้เวลาในการสัมมนา

ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ ร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ ตลอดจนทัศนคติที่
กว้างไกล เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมที่จะจรรโลงระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
ของประเทศไทยให้มั่นคงสถาพรสืบไป

ท้ายที่สุดนี้ ผมคงต้องขอขอบคุณวิทยากรผู้ร่วมอภิปราย ผู้ดำเนินการอภิปรายทุกท่าน
รวมทั้งตลอดจนผู้เข้าร่วมสัมมนาทุกท่าน ที่ได้เห็นความสำคัญและสละเวลานำความรู้และประสบการณ์
อันมีค่าของแต่ละท่านมาก่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกันในครั้งนี้ รวมทั้งขอขอบคุณมูลนิธิฟรีดริช อีเบอร์ท
ประเทศเยอรมันนี้ ที่ได้สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการสัมมนาทั้งสิ้นไว้ ณ ที่นี้ด้วย

บัดนี้ ได้เวลาอันสมควรแล้ว ผมจึงขอเปิดการสัมมนาการบริหารและสมาชิก
พรรคการเมือง ณ บัดนี้

คำกล่าวรายงานของ อธิบดีกรมการปกครอง (นายเอนก สิทธิประศาสน์)

ในพิธีเปิดการสัมมนากรมการปกครองและสมาชิกพรรคการเมือง

ในวันอังคารที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๓๒ เวลา ๑๖.๐๐ น.

ณ ห้องเพลินจิต โรงแรมอิมพีเรียล กรุงเทพมหานคร

กราบเรียน ฯพณ ฯ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย

ตามที่กระทรวงมหาดไทยได้เห็นชอบให้กรมการปกครองดำเนินการตามโครงการขยายฐานประชาธิปไตยสู่ปวงชนโดยการสัมมนากรมการปกครองและสมาชิกพรรคการเมือง ในระหว่างวันจันทร์ที่ ๑๕ และวันอังคารที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๓๒ รวม ๒ วัน นั้น

บัดนี้ กรมการปกครองได้ดำเนินการตามโครงการดังกล่าวเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ในวันนี้ ผลของการสัมมนาอาจสรุปได้ดังนี้

การสัมมนาในวันแรก ฯพณ ฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้กรุณาให้เกียรติมาเป็นประธานในพิธีเปิดการสัมมนา และในภาคเช้าเป็นการอภิปรายในหัวข้อเรื่อง "การปฏิบัติตามพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๒๔" ผู้อภิปรายคือ นายพิศาล บูลศาสตร์สาทร ปลัดกระทรวงมหาดไทย นายเอนก สิทธิประศาสน์ อธิบดีกรมการปกครอง และ นายยุวรัตน์ กมลเวช รองอธิบดีกรมการปกครอง

ซึ่งผู้อภิปรายได้พูดถึงความสัมพันธ์เกี่ยวโยงในประเด็นต่าง ๆ ที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และพระราชบัญญัติพรรคการเมืองที่เข้มบังคับอยู่ในปัจจุบันในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง ตลอดจนความจำเป็นที่ต้องมีพรรคการเมือง ความสำคัญของข้อมบังคับพรรคการเมือง และภารกิจต่าง ๆ ที่กระทรวงมหาดไทยต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายและข้อมบังคับพรรคการเมืองดังกล่าว ซึ่งสามารถสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติต่าง ๆ ให้กับผู้เข้าร่วมสัมมนา และเป็นประโยชน์ต่อการประสานงานต่อไปในภายหน้าเป็นอย่างมาก

สำหรับในภาคท้ายเป็นการอภิปรายในหัวข้อเรื่อง "การพัฒนาพรรคการเมือง" ผู้อภิปรายคือ ฯพณ ฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย พลตำรวจเอก ประมาณ อติเรกสาร ฯพณ ฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ พลเอก ยานะ รัตนโกเศศ ดร.เกษม ศิริสัมพันธ์ และ ดร.สุจิต บุญบงการ โดยมี ดร.ชูวงศ์ ฉายะบุตร รองอธิบดีกรมการปกครอง เป็นผู้ดำเนินการอภิปราย

ผู้อภิปรายได้พูดถึงประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น

- การพัฒนาระบบพรรคการเมืองของไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
- แนวทางและวิธีการที่พรรคการเมืองต่าง ๆ ของประเทศไทยกำลังดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน
- แนวความคิดที่เกี่ยวกับแนวทางและวิธีการที่พรรคการเมืองของไทยควรจะดำเนินการต่อไปในอนาคต และ
- แนวความคิดอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาพรรคการเมืองอีกมากมาย

ในวันที่สอง คือวันนี้ ในภาคเช้าเป็นการอภิปรายในหัวข้อเรื่อง "การคัดเลือกสมาชิกพรรคการเมืองเพื่อส่งเข้าสมัครรับเลือกตั้ง" ผู้อภิปรายคือ ฯพณ ฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน นายประจวบ ไชยสาส์น นายพูนสวัสดิ์ มูลศาสตร์สาทร และ นายสมรรถ ศิริจันทร์ โดยมี ดร.ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ เป็นผู้ดำเนินการอภิปราย

ผู้อภิปรายได้พูดถึงประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น

- หลักนิยมทั่วไปในการคัดเลือกสมาชิกพรรคการเมืองเพื่อส่งเข้าสมัครรับเลือกตั้ง
- แนวทางที่เหมาะสม และความสัมพันธ์ระหว่างอุดมการณ์ กับวิธีปฏิบัติจริง ในการคัดเลือกสมาชิกพรรคการเมืองเพื่อส่งเข้าสมัครรับเลือกตั้ง รวมทั้งความคิดเห็นอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์อีกเป็นจำนวนมาก

สำหรับในภาคบ่าย คือ ช่วงสุดท้ายของการสัมมนาในวันนี้ เป็นการอภิปรายในหัวข้อเรื่อง "การระดมทุนสนับสนุนพรรคการเมือง" ผู้อภิปรายคือ ฯพณ ฯ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี นายอนุวรัตน์ วิมลพงศ์ศิริ นายบุญชู โรจนเสถียร นายชนะ รุ่งแสง และ นายประจวบ ทองอุไร โดยมี รองศาสตราจารย์ นรมิตี เศรษฐบุตร เป็นผู้ดำเนินการอภิปราย

ซึ่งผู้นิปรายใดพูดถึงประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น

- ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มผลักดัน กับการกำหนดนโยบาย และอุบายการของพรรคการเมือง
- แนวทางในการให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชนของพรรคการเมือง เพื่อแสวงหาการสนับสนุนจากประชาชน จนทำให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อสนับสนุนพรรคการเมือง
- แนวทางของพรรคการเมืองในการแสวงหาวิธีการที่จะตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชน เพื่อสร้างความศรัทธาและความต้องการที่จะสมัครเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมือง และเสียสละประโยชน์ส่วนตนบางประการ เพื่อสนับสนุนพรรคการเมือง

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ต้องขอขอบคุณท่านผู้นิปราย และท่านผู้ดำเนินการอภิปรายทุกท่าน ที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมดนั้นไว้ ณ โอกาสนี้ ซึ่งท่านได้กรุณานำความรู้และประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาระบบการเมือง การปกครอง ของประเทศ รวมทั้งขอขอบคุณท่านผู้เข้าร่วมสัมมนาทุกท่านได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์อย่างกว้างขวาง ตลอดจนการสนทนาทั้งสองวันที่ผ่านมา ซึ่งในหลายเรื่อง รัฐบาลและพรรคการเมืองต่าง ๆ กำลังดำเนินการกันอยู่แล้ว และอีกหลายเรื่องที่เป็นแนวความคิดที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง น่าจะนำไปพิจารณาดำเนินการต่อไป

การสัมมนากรรมการบริหารและสมาชิกพรรคการเมืองที่ได้จัดให้ขึ้นในครั้งนี้ ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากพรรคการเมืองทุกพรรค ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิทางวิชาการและสื่อมวลชนต่าง ๆ เป็นอย่างดี จึงสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ทุกประการ

บัดนี้ เป็นเวลาอันสมควรแล้ว จึงขอประทานกราบเรียน ฯ พณ ฯ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้กรุณากล่าวปิดการสัมมนากรรมการบริหารและสมาชิกพรรคการเมืองในครั้งนี้ต่อไป

คำกล่าวของ ฯพณ ฯ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย (นายไถกรรงค์ สุวรรณศิริ)

ในพิธีเปิดการสัมมนาการรวมการบริหารและสมาชิกพรรคการเมือง

ในวันอังคารที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๓๒ เวลา ๑๖.๐๐ น.

ณ ห้องเพลลินจิต โรงแรมอิงฟ้าเรียล กรุงเทพมหานคร

ท่านผู้มีเกียรติที่เคารพทุกท่าน

โครงการขยายฐานประชาธิปไตยโดยการสัมมนาการรวมการบริหารและสมาชิกพรรคการเมือง ที่กระทรวงมหาดไทยได้มอบหมายให้กรมการปกครองจัดให้มีขึ้นในครั้งนี้ เป็นอีกก้าวหนึ่ง ที่แสดงให้เห็นถึงความพยายามของกระทรวงมหาดไทยที่จะสนองนโยบายของรัฐบาลในอันที่จะส่งเสริมและสนับสนุนการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และส่งเสริมสนับสนุนให้พรรคการเมืองได้พัฒนาเป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพ เป็นหลักในการพัฒนาระบบการเมืองการปกครองของประเทศต่อไป

ระบบการเมืองการปกครองของประเทศของเราได้พัฒนามาจนถึงปัจจุบัน ถือได้ว่าอยู่ในระดับที่น่าพอใจและสามารถมั่นใจได้ว่าจะสามารถพัฒนาต่อไปในทางที่ดี มีความมั่นคงถาวรยิ่งขึ้นไปอย่างใหญ่ยิ่งขึ้น และเป็นที่แน่นอนว่าพรรคการเมืองจะต้องเป็นองค์กรหลักที่จะต้องรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่ขึ้นอยู่กับกายของบ้านเมืองต่อไป ทั้งนี้ เนื่องจากรัฐบาลที่จะเข้ามาทำหน้าที่บริหารประเทศต่อไปในอนาคตจะต้องมาจากพรรคการเมืองต่าง ๆ อย่างแน่นอน

การพัฒนาระบบการเมืองการปกครองนั้น จำเป็นจะต้องมีการพัฒนาในทุก ๆ ส่วน ให้สอดคล้องสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ จึงจะสามารถสร้างความมั่นคงทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมให้กับประเทศชาติได้ และสามารถทำให้ระบบการเมืองสามารถอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนส่วนใหญ่ได้อย่างแท้จริง ดังนั้น พรรคการเมืองจึงเป็นองค์กรที่จะต้องมีความพร้อมอยู่ตลอดเวลา เป็นองค์กรที่จะต้องพัฒนาตัวเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทันกับสภาวะการณต่าง ๆ ที่ผันแปรไปอย่างรวดเร็ว เพื่อความพร้อมที่จะรับกับสถานการณ์ในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การที่ท่านทั้งหลายได้ใช้เวลาาร่วมสัมนาเพื่อแสดงความคิดเห็นจากประสบการณ์ต่าง ๆ ของแต่ละท่านในครั้งนี้ จึงถือว่าเป็นกิจกรรมที่จะส่งผลให้เกิดการพัฒนากระบวนการเมือง การปกครองให้เกิดความมั่นคงสืบไป ทั้งจะเป็นประโยชน์แก่ทางราชการและเป็นประโยชน์กับ พรรคการเมืองทุกพรรคด้วย ซึ่งจะขยายผลไปยังส่วนอื่น ๆ อีกมากมาย หากแนวความคิดต่าง ๆ ที่ได้รับจากการสัมมนาในครั้งนี้ได้รับการนำไปปฏิบัติโดยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

ทุกท่านคงทราบแล้วว่า การสัมมนาครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายการขยายฐาน ประชาธิปไตยสู่ปวงชน ซึ่งในส่วนของกรสัมมนากรรมการบริหารและสมาชิกพรรคการเมืองนี้ ได้ตั้งเป้าหมายไว้ว่าจะทำอย่างไรที่จะให้ปวงชนเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเต็มที่ในทุก ๆ ขั้นตอนโดยผ่านระบบพรรคการเมือง หรือในทางกลับกันคือทำอย่างไรที่จะให้พรรคการเมืองทุกพรรค มีฐานปวงชนสนับสนุนอย่างแท้จริงครอบคลุมทุกชนชั้น ทุกสาขาอาชีพ ทั้งนี้ เพราะปวงชนนั้นคือ รากฐานที่แท้จริงของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และปวงชนนั่นเองจะทำให้พรรคการเมืองมีความมั่นคงได้สืบไป ซึ่งจากที่ได้รับทั้งรายงานสรุปผลการสัมมนาแล้ว ก็มีความรู้สึกว่เป้าหมาย ที่ได้ตั้งไว้คงกล่าว มีโอกาสที่จะเป็นจริงได้อย่างแน่นอนในอนาคตอันใกล้

สุดท้ายนี้ ผมต้องขอขอบคุณท่านวิทยากร ผู้รวมอภิปราย ผู้ดำเนินการอภิปราย และผู้เข้าร่วมสัมมนาทุกท่าน ที่ได้นำความคิดเห็นและประสบการณ์อันมีค่าของท่านมาก่อให้เกิด ประโยชน์ต่อส่วนรวมในการสัมมนาครั้งนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านคงจะได้นำแนวความคิดต่าง ๆ ที่ได้รับจากการสัมมนาครั้งนี้ไปพิจารณาดำเนินการให้เกิดประโยชน์ต่อไป สำหรับใน ส่วนใดที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบของกระทรวงมหาดไทย ผมก็จะได้นำไปพิจารณาดำเนินการ ตามความเหมาะสมต่อไป

บัดนี้ เป็นเวลาอันสมควรแล้ว ผมขอปิดการสัมมนากรรมการบริหารและสมาชิก พรรคการเมืองในครั้งนี้ ณ บัดนี้ กราบขอบพระคุณครับ

จำนวนผู้เข้าร่วมสัมมนากรรมการบริหารและสมาชิกพรรคการเมือง
ของวันที่ 15 พฤษภาคม 2532

1. สื่อมวลชน	จำนวน	19 คน
2. อาจารย์จาก สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์	"	2 คน
3. อาจารย์จาก จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	"	5 คน
4. อาจารย์จาก มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	"	6 คน
5. อาจารย์จาก มหาวิทยาลัยรามคำแหง	"	8 คน
6. อาจารย์จาก มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	"	1 คน
7. อาจารย์จาก มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์	"	1 คน
8. พรรคประชาธิปัตย์	"	4 คน
9. พรรคแรงงาน	"	9 คน
10. พรรคชาติไทย	"	11 คน
11. พรรคกิจสังคม	"	8 คน
12. พรรคมหาชน	"	5 คน
13. พรรคสหประชาชาติไทย	"	6 คน
14. พรรคประชากรไทย	"	2 คน
15. พรรคปวงชนชาวไทย	"	11 คน
16. พรรคพลังธรรม	"	9 คน
17. พรรคเอกภาพ	"	5 คน
18. พรรคเสรีนิยม	"	1 คน
19. พรรคพลังสังคมประชาธิปไตย	"	9 คน
20. ผู้ทรงคุณวุฒิ	"	24 คน
21. ผู้สนใจ	"	84 คน
	รวม	230 คน

หมายเหตุ ผู้เข้าร่วมสัมมนาซึ่งเป็น ส.ส. มาจากพรรคต่าง ๆ จำนวน 25 คน ดังนี้

- พรรคชาติไทย 5 คน
- พรรคประชาธิปัตย์ 1 คน
- พรรคสหประชาชาติไทย 1 คน
- พรรคปวงชนชาวไทย 1 คน
- พรรคเอกภาพ 3 คน
- พรรคราษฎร์ 1 คน
- พรรคกิจสังคม 7 คน
- พรรคประชากรไทย 1 คน
- พรรคพลังธรรม 5 คน

- ๑๕ -

รายชื่อสมาชิกกรรมการบริหารและสมาชิกพรรคการเมือง

เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2532

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	สังกัด	ตำแหน่ง	หมายเหตุ
1	นายประเทือง วิจารณ์วิชา	พรรคชาติไทย	กรรมการบริหารพรรค	
2	นายสงวน สิวมนนท์	"	"	
3	นายสวัสดิ์ วงศ์วิ	"	"	
4	นายสุนทร แก้วพิจิตร	"	"	
5	นายอราม ไฉหวงศ์	"	"	
6	นายสมศักดิ์ ชาญชัยกิจ	"	รองโฆษกพรรคชาติไทย	
7	นายเสริมศักดิ์ การุญ	"	เลขานุการรัฐมนตรีประจำ สำนักนายกรัฐมนตรี	
8	นายชาญชัย ปทุมารักษ์	"	เลขานุการรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงการคลัง	
9	นายสนอง รอดโพธิ์ทอง	"	ส.ส. จังหวัดนครสวรรค์	
10	พ.ต.ท. เทอดฤทธิ์ บุญฤทธิ์	"	รองโฆษกพรรคชาติไทย	
11	นายสอาด นัยวรรณ	"	สมาชิกพรรค	
12	นายไตรภพ เมาะราม	พรรคประชาธิปัตย์	สมาชิกพรรค	
13	นายประโมทย์ ทรงศิริ	"	"	
14	นายอำนาจ สุวรรณศิริ	"	"	
15	นายระไว จิตราภรณ์	"	"	
16	นายสมพงษ์ ตรีชุมพวง	พรรคพลังสังคม ประชาธิปัตย์	รองหัวหน้าพรรค	
17	นายอินสอน บัวเขียว	"	เลขาธิการพรรค	
18	นายจุด ชันพินิจนรชาติ	"	รองเลขาธิการพรรค	

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	สังกัด	ตำแหน่ง	หมายเหตุ
19	นายทองสุข ราชบุรี	พรรคพลังสังคมประชา ชิปไทย	ประธานเยาวชนพรรค	
20	นายปฏิวัติ นนทะนำ	"	กรรมการบริหารพรรค	
21	นายวชิระ สติรกุล	"	สมาชิกพรรค	
22	นายสมโรจน์ ไชยทอง	"	สมาชิกพรรค	
23	นายสมสุข พุดสมบัติ	"	"	
24	นายมนตรี รุ่งวิทยาพอด	"	"	
25	นายแสวง ฤกษ์จรัด	พรรคมวลชน	รองเลขาธิการพรรค	
26	นายรวดิศ พิมลพันธ์ุ	"	สมาชิกพรรค	
27	น.ส.ฉกัญญา รัชฎะโรโต	"	"	
28	น.ส.ยุพา เปาเลง	"	"	
29	นายสายันต์ ไฉร์ตยา	"	"	
30	ร.ต.ตราฐ บริสุทธิ์	พรรคเสรีนิยม	กรรมการบริหารพรรค	
31	นายนิยม กำแพง	พรรคกิจสังคม	สมาชิกพรรค	
32	นายธวัชวงศ์ ณ เชียงใหม่	"	"	
33	นายฉวีชาติ หาสำเจียก	"	"	
34	นายสุวิชัย เจียมเจริญอุดมดี	"	"	
35	นายคัน วัชรสินธุ์	"	"	
36	นายศุพล เนยปฏิมานนท์	"	"	
37	นายบัวพรหม ชีร์กดิยาณพันธ์ุ	"	"	
38	นายสุนสวัสดิ์ มุลท่าสตรีสาร	"	"	
39	นายสวัสดิ์ คำประกอบ	"	"	
40	นายโสภณ วงศ์โรจน์	พรรคราษฎร	สมาชิกพรรค	
41	นายกัญญา ศรีสะเก โส	"	กรรมการบริหารพรรค	
42	นายสมศักดิ์ สุนทรพิชญ์	"	"	

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	สังกัด	ตำแหน่ง	หมายเหตุ
43	นายเกษมบุตร หลีกคำ	พรรคราษฎร	กรรมการบริหารพรรค	
44	นายอนันต์ เทพหัสดิน ณ อยุธยา	"	"	
45	น.ส.ปรีชากิ ชาติเครือ	"	"	
46	นายชัชวาล วรธนโรจน์	"	สมาชิกพรรค	
47	นายจิรวิชัย บุญสมภาพ	"	"	
48	นายประยอม สังข์โต	พรรคประชากรไทย	"	
49	นายสุรศักดิ์ พรหมโมล	"	"	
50	นายเจดิมยศ แสนวิเศษ	พรรคสหประชาธิปไตย	รองหัวหน้าพรรค	
51	นายบัญญัติ ทือเกาะ	"	กรรมการบริหารพรรค	
52	นายสีหะชัย บือราเฮง	"	"	
53	ดร.วิจิตร คารมย์	"	"	
54	นายมงคล สวัสดิ์คานันต์	"	"	
55	นายสุภชัย เรืองมงคล	"	"	
56	นายพนิจ จันทรวงศ์	พรรคพลังธรรม	สมาชิกพรรค	
57	นายพีระพงษ์ สากวิจิ	"	กรรมการบริหารพรรค	
58	นายอัศนี ศรีรักษาไชยกุ	"	สมาชิกพรรค	
59	นายไชยวัฒน์ สิ้นสว่าง	"	กรรมการบริหารพรรค	
60	ดร.สมุทร มงคลกิติ	"	"	
61	นายประทีป ทูละสิงห์	"	สมาชิกพรรค	
62	นายอาร์งค์ แสงสุริยจันทร์	"	รองเลขาธิการพรรค	
63	นายทินวัฒน์ มฤทธิทัต	"	"	
64	นายสมพงษ์ สิ้นดแทน	"	สมาชิกพรรค	
65	นายวรวิชัย ไชยชนะ	พรรคเอกภาพ	"	

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	สังกัด	ตำแหน่ง	หมายเหตุ
66	นายวิทยา แก้วคราดัย	พรรคเอกภาพ	สมาชิกพรรค	
67	นายสมศักดิ์ คุณเงิน	"	"	
68	ดร.เฟื้อพันธ์ พาลสุข	"	"	
69	นายทองดี พึ่งกลาง	"	"	
70	นายสุนทร สีหิวน	พรรคปวงชนชาวไทย	"	
71	นายแพทย์พลสวัสดิ์ สฤณีมุลนาม	"	กรรมการบริหารพรรค	
72	นายพงษ์ศักดิ์ บุญกระพือ	"	"	
73	นายนิพนธ์ เพชรประพันธ์	"	"	
74	นายเมธา รัชตะปิติ	"	"	
75	นายฐศักดิ์ บุญเดือน	"	สมาชิกพรรค	
76	นายกฤษณะ แสนสำโรง	"	"	
77	นายบุญเหลือ เกร็ดไธย	"	"	
78	นายวีระศักดิ์ อุปลิมภ์	"	"	
79	นายธานีรินทร์ วิธธูางกูร	"	"	
80	นายประเสริฐ แจนกระจาง	"	กรรมการบริหารพรรค	
81	นายวิเชษฐ์ พิธีรัตน์	นสพ.ไทยรัฐ		
82	นายเทิมศักดิ์ เฉลิมพลานุกาพ	นสพ.เดอะเนชั่น		
83	นายสมมติ พงษ์ศักดิ์	นสพ.มติชน		
84	นายสุพร นิตยศักดิ์	นสพ.ดาวสยาม		
85	น.ส.ธนิสา รมเกิดย์	นสพ.แนวหน้า		
86	นายกมล เข้มทอง	นสพ.บ้านเมือง		
87	นายชาอุทัย ไหวพริบ	นสพ.ผู้จัดการ		
88	นายกฤษฎ์ เจียรรัตนกนก	นสพ.สยามรัฐ		
89	นายสุวิทย์ สุวิทย์ - สวัสดิ์	นสพ.บางกอกโพสต์		

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	สังกัด	ตำแหน่ง	หมายเหตุ
90	นายมนัสสวาท จรรจงก	นสพ.สยามรัฐสัปดาห์ วิจารณ์		
91	นายชาญเฉลิม เกตุคาว	นสพ.ฐานเศรษฐกิจ		
92	นายประเสริฐ เลิศทรงสัมพันธ์	สำนักข่าวไทย		
93	นายสกลหา วารุณกุล	นสพ.มติชน		
94	นายสุพจน์ สุขมาก	กรมประชาสัมพันธ์		
95	นายสุเทพ รัตนาสมิจิตร	นสพ.ดาวสยาม		
96	นายธีรวัฒน์ ขรรณสกุล	นสพ.บ้านเมือง		
97	นายเนาวรัตน์ สุขสาร	นสพ.เคอะเนชั่น		
98	นายพิทร เกาทัณฑ์	นสพ.ไทยรัฐ		
99	นายศรภา สาระ	นสพ.ข่าวสด		
100	ดร.บุญ นิวเกษ	ผู้ทรงคุณวุฒิ		
101	พล.อ.อ.อรุณ พรหมเทพ	"		
102	นท.สันติสิริ สุนทรโรทก	"		
103	นายสมชาย ไชยติคุต	"		
104	พล.อ.สายหยุด เกิกมด	"		
105	นายอมลศักดิ์ บัวหลวงงาม	"		
106	แพทย์หญิง ลักดาวัลย์ สรียานนท์	"		
107	นายอรรถวิทย์ ทอทุบ	"		
108	ดร.อดิศักดิ์ ศักดิ์สิทธิ์วัฒน์	"		
109	พ.อ.วัฒน์ กิจจานนท์	"		
110	ดร.สุจิต บุญยวงศ์	"		
111	ร.ท.ฉลาด วรฉัตร	"		
112	พ.อ.อดิศักดิ์ ศักดิ์เฉลิม	"		
113	นายสนันท์ แหวนทองคำ	"		

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	สังกัด	ตำแหน่ง	หมายเหตุ
114	พลตำรวจตรี สมควร ทธิกุล	ผู้ทรงคุณวุฒิ		
115	นายวีระศักดิ์ ทองประเสริฐ	"		
116	นายวรรณชัย หมั่นหาญ	"		
117	น.ส.นพวรรณ บุญหมื่น	"		
118	นายสมชัย โสธรศิริวัฒน์	"		
119	นายอวยชัย วีรวรรณ	"		
120	นายสังคม ศรีจันทร์เต็ม	"		
121	นายสุวัฒน์ พรหมกุลพัฒน์	"		
122	นายนิกร มาดาคำ	"		
123	นายสาวิทย์ โสภะชาละ	"		
124	ศ.ดร.อมร ภิกษาสสัย	สถาบันสถิติ ฯ		
125	ศ.ดร.ไพฑูย์ ช่างเวียน	"		
126	รศ.ประหยัด หงษ์ทองคำ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย		
127	รศ.ดร.ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ	"		
128	ศ.ดร.กระมล ทองธรรมชาติ	"		
129	รศ.ดร.พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว	"		
130	ก.สมบูรณ์ สุสสาราญ	"		
131	รศ.รัชนิกร เศรษฐโชติ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์		
132	ดร.ภิญโญ สาร	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์		
133	รศ.การุญดิษฐ์ พนดโยธิน	มหาวิทยาลัยรามคำแหง		
134	รศ.ดร.สุพล ราชภัฏวาริชย์	"		
135	ผศ.ดร.สมิทธา จิตตคคากร	"		
136	ผศ.สุพันธ์ ทับสุวรรณ	"		
137	ผศ.อัญจักษ์ ปาณิกบุตร	"		
138	อาจารย์แก้ว รัชชาน	"		
139	อาจารย์พจนาดิพย์ ไชยรังษี	"		

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	สังกัด	ตำแหน่ง	หมายเหตุ
140	นางอุบล รังสินันตชาติ	มหาวิทยาลัยรามคำแหง		
141	รศ. วิสุทธิ์ โทษิแทน	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์		
142	ผศ. วัชร กิจกรรรม	"		
143	รศ. สุรพงษ์ โสธนะเสถียร	"		
144	รศ. ดร. ธงชัย วงษ์ชัยสุวรรณ	"		
145	รศ. ดร. โกสินทร์ วงศ์สุวรรณ	"		
146	รศ. ดร. สมบัติ จันทรวงศ์	"		
147	นายกมล เกาไวยกุล	-	-	ผู้สนใจ
148	นายกฤษดา พานิชเจริญ	-	-	"
149	นายทวี วีระสมิทธิ	-	-	"
150	นายเกษม บุญชาเห็ด	-	-	"
151	ร.อ. ไกรฤกษ์ จิระบุตร	-	-	"
152	นายจรรยาภักดิ์ สิงโตกุล	-	-	"
153	นายเกษมรัช ชัยเกษม	-	-	"
154	วาทิ ร.ต. สมบัติ หากเพ็ชร	-	-	"
155	นายชวลิต รูปตากอง	-	-	"
156	นายชวลิต ไบเจริญ	-	-	"
157	นายเชิดศักดิ์ สุทธิ	-	-	"
158	นายทองเคน ไชยคุณ	-	-	"
159	นายสุสิต ศรีวนิชย์	-	-	"
160	นายศรีโรจน์ หือปกุล	-	-	"
161	นายทั้งจิตต์ เปี่ยมสุวรรณ	-	-	"
162	นายถาวร เด็กพันต์	-	-	"
163	นายทวี พุ่มเจริญ	-	-	"
164	นายทรงฤทธิ์ พิเศษโพธิ์	-	-	"

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	สังกัด	ตำแหน่ง	หมายเหตุ
165	นายจูงชัย วรธนะพิทักษ์	-	-	ผู้สนใจ
166	นายธีรศักดิ์ ศรีพัฒนพงศ์	-	-	"
167	นายทวีชัย เทอดเผ่าไทย	-	-	"
168	นายนพคุณ รัฐมโห	-	-	"
169	นายบุญส่ง เศรษฐ์เสถียร	-	-	"
170	นายบุญสนอง บุญมี	-	-	"
171	นายประเทือง เกตุคำ	-	-	"
172	นายปรีชา หนสวรรค์	-	-	"
173	นายประจักษ์จิตต์ อภิวิภา	-	-	"
174	นายประจักษ์ สุวรรณศักดิ์	-	-	"
175	นายปรีชา พรหมสุรินทร์	-	-	"
176	นายผ่องศักดิ์ สุขสุพันธ์	-	-	"
177	นายพิเชษฐ พยัคฆินทร์	-	-	"
178	นายพิเชษฐ เจริญพานิช	-	-	"
179	นายเพิ่มศักดิ์ ศรีทองสุภณา	-	-	"
180	นายศักดิ์ รัตนผล	-	-	"
181	นายภูวนารถ เอกรัตน์	-	-	"
182	นายมานิตย์ อินทุปรีภาพ	-	-	"
183	นายมานิตย์ มกรพงษ์	-	-	"
184	นายวรจักร ทิงาม	-	-	"
185	นายวิทยา นีวงศ์	-	-	"
186	นายวินัย ประไพพิศ	-	-	"
187	นายวิรัช พวงทิพากร	-	-	"
188	นายวิวัฒน์ นันทวรากร	-	-	"
189	นายวีระ รอดศรีวิน	-	-	"
190	นายศิรินทร์ ชวนนรินทร์	-	-	"

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	สังกัด	ตำแหน่ง	หมายเหตุ
191	นายทิวพร เทียนระเสริฐ	-	-	ผู้สนใจ
192	นายสนิท ออนสันหรี	-	-	"
193	นายสมชาย เสียงหลาย	-	-	"
194	นายสมชาย ไชวพันธ์	-	-	"
195	นายสามารถ มีสงาม	-	-	"
196	นายสายัณต์ สังข์สว่าง	-	-	"
197	นายสืบบุญ เกตุพิริย	-	-	"
198	นายสุเมธ ศรีทอง	-	-	"
199	นายสุรพล วิชัยศิริ	-	-	"
200	นายสุรพันธ์ สังขารณะ	-	-	"
201	นายเสนต์ พิระสุภรณ์	-	-	"
202	นายเสรี คำภีร์นโม	-	-	"
203	ว่าที่ เรือตรีไสว พักบุญ	-	-	"
204	ร.อ.อนุภรณ์ สุวรรณสิทธิ์	-	-	"
205	นายอมร เลาหมงคล	-	-	"
206	นายอมร เวชการวิทยา	-	-	"
207	ร.อ.อัฐวิมล ศรีสุวรรณ	-	-	"
208	นายอคม ตูดาฉีก	-	-	"
209	ว่าที่ ร.ต. อิศเรศ นิลวงษ์	-	-	"
210	นายอคม ธรรมเจริญ	-	-	"
211	นายก้อง ทิพย์สิทธิ์	-	-	"
212	พ.ต.ท. จำเนศ น้อยใจดี	-	-	"
213	พ.ต.ท. เฉลิมชัย จงศิริ	-	-	"
214	นายชลิต วงษ์วานิช	-	-	"
215	นายพิพัฒน์พงษ์ จักกะหา	-	-	"

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	สังกัด	ตำแหน่ง	หมายเหตุ
216	นายนิพนธ์ นาคเปลื้อง	-	-	ผู้สนใจ
217	นายบุญช่วย พุทธิปาโมกษ์	-	-	"
218	นายพินิจ พิธภูศิลป์	-	-	"
219	นายพิบูล แก้วทันคำ	-	-	"
220	นายพีรช พรหมสิทธิ์	-	-	"
221	นายพีระพล สากรินทร์	-	-	"
222	นายไพศาล พรประยุต	-	-	"
223	นายไมตรี อินทุสิต	-	-	"
224	นายวินัย วินัยธานี	-	-	"
225	นายศิริวัฒน์ ศรีตระกูล	-	-	"
226	นายสยามพร อิมไทย	-	-	"
227	นายสุรินทร์ สิริเขตกร	-	-	"
228	นายสมชาย เกานพรัตน์	-	-	"
229	นายวรการ ยกยั้ง	-	-	"
230	นายดาวร พรหมรัมย์	-	-	"

จำนวนผู้เข้าร่วมสัมมนากรรมการบริหารและสมาชิกพรรคการเมือง
ของวันอังคารที่ 16 พฤษภาคม 2532

1. สื่อมวลชน	จำนวน	11 คน
2. อาจารย์จาก สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์	"	1 คน
3. อาจารย์จาก จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	"	2 คน
4. อาจารย์จาก มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	"	3 คน
5. อาจารย์จาก มหาวิทยาลัยรามคำแหง	"	5 คน
6. อาจารย์จาก มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	"	1 คน
7. อาจารย์จาก มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์	"	1 คน
8. พรรคประชาธิปัตย์	"	3 คน
9. พรรคราษฎร์	"	8 คน
10. พรรคชาติไทย	"	3 คน
11. พรรคกิจสังคม	"	6 คน
12. พรรคมวลชน	"	3 คน
13. พรรคสหประชาชาติไทย	"	4 คน
14. พรรคประชากรไทย	"	3 คน
15. พรรคปวงชนชาวไทย	"	8 คน
16. พรรคพลังธรรม	"	11 คน
17. พรรคเสรีนิยม	"	1 คน
18. พรรคพลังสังคมประชาธิปไตย	"	4 คน
19. ผู้ทรงคุณวุฒิ	"	11 คน
20. ผู้สนใจ	"	82 คน
	รวม	173 คน

หมายเหตุ

ผู้เข้าร่วมสัมมนาซึ่งเป็น ส.ส. มาจากพรรคต่าง ๆ จำนวน 10 คน ดังนี้

- พรรคชาติไทย 1 คน
- พรรคกิจสังคม 4 คน
- พรรคราษฎร์ 1 คน
- พรรคพลังธรรม 4 คน

รายชื่อผู้เข้าร่วมสัมมนากรรมการบริหารและสมาชิกพรรคการเมือง

วันอังคารที่ 16 พฤษภาคม 2532

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	สังกัด	ตำแหน่ง	หมายเหตุ
1	นายสวัสดิ์ วงศ์แก้ว	พรรคชาติไทย	กรรมการบริหารพรรค	
2	พ.ศ. เทอดฤทธิ์ บุญญฤทธิ์	"	โฆษกพรรคชาติไทย	
3	นายไตรภพ เมาะระวี	พรรคประชาธิปัตย์	สมาชิกพรรค	
4	นายปราโมทย์ ทรงศิริ	"	"	
5	นายขุนสวัสดิ์ มูลศาสตร์สาทร	พรรคกิจสังคม	"	
6	นายนิยม คำแหง	"	"	
7	นายธวัชวงศ์ ณ เชียงใหม่	"	"	
8	นายสุวิชัย เจียมเจริญอุดมดี	"	"	
9	นายตัน วัชรสินธุ์	"	"	
10	นายสุหต เหนยปฏิมานนท์	"	"	
11	นายโสภณ วงศ์โรจน์	พรรคแรงงาน	กรรมการบริหารพรรค	
12	นายถิณไธย ศรีสะอาด	"	"	
13	นายปิยะบุตร หลีกคำ	"	"	
14	นายอนันต์ เพชรศักดิ์ ณ อยุธยา	"	"	
15	น.ส.ปาริชาติ ชาดีเกรือ	"	"	
16	นายวัชร วรณโรจน์	"	สมาชิกพรรค	
17	นายศิริชัย บุญสมเทพ	"	"	
18	นายสวัสดิ์ คำประกอบ	"	"	
19	นายแสวง ฤกษ์ศรี	พรรคมหาชน	รองเลขาธิการพรรค	
20	นายชวติศ พินลพัทธ์	"	สมาชิกพรรค	
21	น.ส.ฉวีญา รัญญาโรจน์	"	"	

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	สังกัด	ตำแหน่ง	หมายเหตุ
22	นายสุรศักดิ์ พรหมโมมด	พรรคประชากรไทย	สมาชิกพรรค	
23	นายเจริญ จางรอด	"	"	
24	นายสมปอง ศรีชุมพวง	พรรคพลังสังคมประชา ฉีปะไทย	รองหัวหน้าพรรค	
25	นายทองสุข ราชบุรี	"	ประธานเยาวชนพรรค	
26	นายไถ่วัฑฒ์ แทนะนำ	"	กรรมการบริหารพรรค	
27	ร.ศ.ตราฐ บริสุทธิ์	พรรคเสรีนิยม	กรรมการบริหารพรรค	
28	นายบัญญัติ ท่อเกาะ	พรรคสหประชา ฉีปะไทย	"	
29	นายสิทธิชัย บือราเฮง	"	"	
30	ดร.วิจิต คารมย์	"	"	
31	นายยงยุทธ สาคิตานันท์	"	"	
32	นายธานีเทร์ วิชญางกูร	พรรคปวงชนชาวไทย	สมาชิกพรรค	
33	นายแพทย์พูลสวัสดิ์ สุทธิมูลนาม	"	กรรมการบริหารพรรค	
34	นายสุนทร สีหิพาน	"	สมาชิกพรรค	
35	นายพงษ์ศักดิ์ บุญกระวี	"	กรรมการบริหารพรรค	
36	นายนิพนธ์ เพชรประพันธ์	"	"	
37	นายกฤษณะ แสนสำโรง	"	สมาชิกพรรค	
38	นายบุญเหลือ เกื้อไชย	"	"	
39	นายวีรศักดิ์ อุดมัม	"	"	
40	นายทินวัฒน์ มฤคพิทักษ์	พรรคพลังธรรม	รองเลขาธิการพรรค	
41	นายดำรงศักดิ์ แสงสุริยจันทร์	"	"	
42	นายไชยวัฒน์ สิ้นสว่างค์	"	กรรมการบริหารพรรค	
43	ดร.สมุท มงคลกิติ	"	"	
44	นายประพันธ์ หตะสิงห์	"	สมาชิกพรรค	
45	นายพินิจ จันทรสมบูรณ์	"	"	

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	สังกัด	ตำแหน่ง	หมายเหตุ
46	นายพีรพงศ์ สาคกริก	พรรคพลังธรรม	กรรมการบริหารพรรค	
47	นายอัถกี ศรีทาไชยกุด	"	สมาชิกพรรค	
48	ดร.สุทิน นนเกตุ	"	"	
49	รศ.วิสุทธิ์ โทธิแทน	ม.ธรรมศาสตร์		
50	คุณศิริ เพ็ญ การสภาพ	"		แทน ผศ.ชัยฯ
51	คุณวิกิจ สุขสำราญ	"		แทน รศ.ดร. สมบัติ ฯ
52	ผศ.ดร.สมิทธา จิตตอดคาร	ม.รามคำแหง		
53	ผศ.สุรพันธ์ ทิมสุวรรณ	"		
54	รศ.ดร.สุรพล ราชภัฏทหารักษ์	"		
55	อ.พจนาลัย ไชยรังษี	"		
56	นางอุบล รังสินันตราชติ	"		
57	รศ.รัชนิกร เสริมสุโข	ม.เกษตร ฯ		
58	ดร.กัญญา สหพร	ม.ธุรกิจบัณฑิตย์		
59	ศ.ดร.อมร รักษาสัตย์	สถาบันบัณฑิต ฯ		
60	รศ.ดร.ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ	จุฬาลงกรณ์ ฯ		
61	ศ.ดร.กระมล ทองธรรมชาติ	"		
62	นายระไว ฉัตรากรร	พรรคประชาธิปัตย์	สมาชิกพรรค	
63	นายสุรศักดิ์ พรหมโมมด	พรรคประชาธิปัตย์	"	
64	นายสมศักดิ์ ชาญควยกิจ	พรรคชาติไทย	รองโฆษกพรรค	
65	นายอุคมศิลป์ ศรีสงนาม	พรรคพลังธรรม	เลขาธิการพรรค	
66	นายสมพงษ์ สีนิดแท้	พรรคพลังธรรม	สมาชิกพรรค	
67	ดร.บุญย นิวเกษ	ผู้ทรงคุณวุฒิ		
68	นายสมชาย โฉติกฤต	"		
69	แพทย์หญิง อัดดาวลัย ศรียานนท์	"		

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	สังกัด	ตำแหน่ง	หมายเหตุ
70	นายอรธวิทย์ ทอหนู	ผู้ทรงคุณวุฒิ		
71	นายนิยม รัตนอมรพุต	"		
72	ดร.อดิศักดิ์ สักดิ์สีหะวัจนะ	"		
73	นายสมิทร สมิทธิพันธ์	"		
74	นายสมยศ สิทธิโชคพันธ์	"		
75	นายบรรณรักษ์ ห่มนหาญ	"		
76	นายนพวรรณ บุญหมั่น	"		
77	พลเอกสายหยุด เกิดผล	"		
78	นายจางุรักษ์ -	ผู้จัดการ		
79	นางมนัสสวาท จรรยาดี	ผู้อำนวยการ		
80	นายประเสริฐ เลิศพงษ์พันธ์	ผู้อำนวยการ		
81	นายเจริญกิจ ศรีสุใส	ผู้อำนวยการ		
82	นายสุธา สาระ	ผู้อำนวยการ		
83	คุณรัตนา เปี่ยมเมตตา	ผู้อำนวยการ		
84	คุณเยาวลักษณ์ วัฒนธนาเศรษฐ	ผู้อำนวยการ		
85	คุณบุญเลิศ ช่างใหญ่	ผู้อำนวยการ		
86	คุณวิจิตร ฉนิทรียะกุล	ผู้อำนวยการ		
87	คุณฉัตรภา รัชดาภพพานิช	ผู้อำนวยการ		
88	คุณพิทร เกาทัณฑ์	ผู้อำนวยการ		
89	นายอินสอน บัวเขียว	พรรคพลังสังคมประชา- ธิปไตย	กรรมการบริหารพรรค	
90	นายกมล เก้าไวยกุล	-	-	ผู้สนใจ
91	นายกฤษดา พงษ์เจริญ	-	-	"
92	นายทวี วีระสมิทธิ์	-	-	"
93	นายเกษม บุญตาเหนือ	-	-	"

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	สังกัด	ตำแหน่ง	หมายเหตุ
94	ร.อ.ไกรวุธ จิระบุตร	-	-	ผู้สนใจ
95	นายจรศักดิ์ สิงโตกล	-	-	"
96	นายเฉลิมชัย ชัยเกษม	-	-	"
97	วาทิ ร.ต.ชนันท์ ทาดเพชร	-	-	"
98	นายรวลิต ชูปตาทอง	-	-	"
99	นายจรล ใจเจริญ	-	-	"
100	นายเชิดศักดิ์ ชูศรี	-	-	"
101	นายดวงเด่น ไชยกุล	-	-	"
102	นายคุณิศา ศรีวานิช	-	-	"
103	นายตรีวิมล กิลปกุล	-	-	"
104	นายตั้งจิตต์ เปี่ยมสุวรรณ	-	-	"
105	นายถาวร เด็ดพันธ์	-	-	"
106	นายถาวร พรหมมีชัย	-	-	"
107	นายทวี พุ่มเจริญ	-	-	"
108	นายทรงฤทธิ์ พิเศษโพธิ์	-	-	"
109	นายธงชัย วรธนะพิตินกู	-	-	"
110	นายธีรศักดิ์ ศรีพิชญะพงศ์	-	-	"
111	นายฉวีชัย เทอดเภาไพ	-	-	"
112	นายพศุต รัตนา	-	-	"
113	นายบุญส่ง เศรษฐกิจสถิต	-	-	"
114	นายบุญสนอง บุญมี	-	-	"
115	นายระเหื่อง เกตุอำ	-	-	"
116	นายปรีชา หุ่นสุวรรณ	-	-	"
117	นายประจักษ์จิตต์ อภิวัต	-	-	"
118	นายประจักษ์ สุวรรณศักดิ์	-	-	"

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	สังกัด	ตำแหน่ง	หมายเหตุ
119	นายปรีชา พรหมสุรินทร์	-	-	ผู้สนใจ
120	นายผ่องศักดิ์ สุธงษ์พันธ์	-	-	"
121	นายพิตพงษ์ พยัคฆ์มนตรี	-	-	"
122	นายพินิจ เจริญพานิช	-	-	"
123	นายเพิ่มศักดิ์ ศรีทองสุรคณา	-	-	"
124	นายภักดิ์ รัตนผล	-	-	"
125	นายภูวนารถ เอกรัตน์	-	-	"
126	นายมานิตย์ อินทุประกาพ	-	-	"
127	นายมานิตย์ มกรพงษ์	-	-	"
128	นายวรจักร ทิงาม	-	-	"
129	นายวิทยา นีวณง	-	-	"
130	นายวินัย ประไพพิศ	-	-	"
131	นายวิรัช พวงทิพากร	-	-	"
132	นายวิวัฒน์ นันทวารากร	-	-	"
133	นายวีระ รอดศรีวิน	-	-	"
134	นายศิลป์ วัฒนรินทร์	-	-	"
135	นายสิวพร เทียนประเสริ	-	-	"
136	นายสนธิ ออนสันตรี	-	-	"
137	นายสมชาย เตี้ยงหลาย	-	-	"
138	นายสมชาย ไชวพันธ์	-	-	"
139	นายสามารถ มีสงาม	-	-	"
140	นายสายัณฑ์ สังข์สว่าง	-	-	"
141	นายสัมบุญ เกตุพิริย	-	-	"
142	นายสุเมธ ศรีพงษ์	-	-	"
143	นายสุรพล วิจัยดิษฐ์	-	-	"

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	สังกัด	ตำแหน่ง	หมายเหตุ
144	นายสุรัตน์ สังขวรรณะ	-	-	มอบใจ
145	นายเสน่ห์ พิระสุภรณ์	-	-	"
146	นายเสรี คำภีร์ธัมโม	-	-	"
147	ว่าที่ เรือตรีไสว พักญ์	-	-	"
148	ร.อ.อนุภรณ์ สุวรรณเสถียร	-	-	"
149	นายอมร เลาหมนตรี	-	-	"
150	นายอมร เวชการวิทยา	-	-	"
151	ร.อ.อัสนัญ ศรีสุวรรณ	-	-	"
152	นายอากม คุณาติลก	-	-	"
153	ว่าที่ ร.ต.อิศเรศ นิลวงษ์	-	-	"
154	นายอคม ธรรมเจริญ	-	-	"
155	นายคณิง ทิพย์สิทธิ์	-	-	"
156	พ.ต.ท.จำนงค์ น้อยใจดี	-	-	"
157	พ.ต.ท.เฉลิมชัย จงศิริ	-	-	"
158	นายชลิต วงษ์วานิช	-	-	"
159	นายทัศนพงษ์ จักกะพาก	-	-	"
160	นายนิพนธ์ นาคเปลี่ยว	-	-	"
161	นายบุญช่วย พุทธิปาโมกษ์	-	-	"
162	นายพินิจ พิระภูศิลป์	-	-	"
163	นายพิบูล แก้วทันคำ	-	-	"
164	นายพิรัช พรหมสิทธิ์	-	-	"
165	นายทีระพล สาศรินทร์	-	-	"
166	นายไพศาล พรประยูทธ	-	-	"
167	นายไมตรี อินทสุต	-	-	"
168	นายวินัย วินัยพานิช	-	-	"

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	สังกัด	ตำแหน่ง	หมายเหตุ
169	นายศิริวัฒน์ ศรีตระกูล	-	-	ผู้สนใจ
170	นายสมุพร อิมไทย	-	-	"
171	นายสุรินทร์ สีหะ เขตกรณ์	-	-	"
172	นายสมชาย เกานพรัตน์	-	-	"
173	นายวรการ ยกยง	-	-	"

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

พรรคการเมืองกับการพัฒนาประชาธิปไตย

โดย ดร.ชูวงศ์ นามะบุตร

กร.ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ

พรรคการเมือง เป็นองค์กรที่สำคัญที่สุดซึ่งหล่อหลอมและนำเอาบรรดาบุคคลที่มีความคิดทางการเมืองและมีความใฝ่ฝันที่จะเป็นนักการเมือง เข้ามารวมไว้ในพรรคการเมือง เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นสามารถแสดงออก และดำเนินการตามความคิดเห็นของเขาโดยถูกต้องตามระบอบประชาธิปไตย เคารพต่อเสียงส่วนมาก รวมทั้งยึดหลักการประนีประนอม พรรคการเมืองจึงเป็นฐานสำหรับประชาชน การปรับปรุงและพัฒนาพรรคการเมืองจึง เป็นวิธีหนึ่งในการขยายฐานประชาธิปไตย เพื่อประชาชนให้ประชาชนได้มีโอกาสมีส่วนร่วมที่มากขึ้นในระบอบประชาธิปไตยที่ตนเองมีสิทธิเป็นเจ้าของอยู่ การที่ได้มีการสัมมนาเรื่องพรรคการเมือง เพื่อให้มีความเป็นประชาธิปไตยที่มากขึ้น จึงเป็นวิธีการหนึ่งในการขยายฐานประชาธิปไตยสู่ปวงชน

ประเทศไทยได้ค้นพบ คอสู และเกินในแนวทางของความเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์มากขึ้นนับแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ระบบพรรคการเมืองได้เริ่มต้นพัฒนาอย่างจริงจังตั้งแต่ปี พ.ศ. 2498 สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี นับจนถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2532 นับได้เพียง 34 ปี แต่ก็พอจะถือได้ว่าพรรคการเมืองบางพรรคสามารถยืนหยัดได้ด้วยดี มาตลอด แม้ยังต้องการการพัฒนาอีกมากทั้งด้านนโยบายของพรรค วัตถุประสงค์ของพรรค การบริหารพรรค การดำเนินกิจการของพรรคในประการต่าง ๆ รวมทั้งการสนับสนุนพรรคทางการเงิน รวมตลอดทั้งการสร้างพรรคให้เป็นพรรคของปวงชนอย่างแท้จริง เมื่อเทียบกับระยะเวลาเพียง 57 ปี นับแต่ปี พ.ศ. 2475 ที่ได้เริ่มประชาธิปไตยในประเทศไทย ซึ่งเห็นว่าเป็นเรื่องที่น่าพอใจ และการปรับปรุง สร้างคุณ และขยายฐานของพรรคการเมืองสู่ประชาชนให้มากยิ่งขึ้น ย่อมจะเป็นอุดมการณ์ที่พึงหวังของการพัฒนาพรรคการเมือง เพื่อความเป็นประชาธิปไตยสำหรับประชาชนในประเทศไทย และย่อมจะเป็นอุดมการณ์ที่ริ่ควางแก่กิจการชุมชนอันเป็นมาตลอด

ทั้งนี้ เป็นเพราะว่าในนานาอารยประเทศนั้น เป็นที่ยอมรับกันว่าความปกครองระบอบประชาธิปไตยสามารถให้หลักประกันเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของมนุษย์อันได้มากที่สุด เป็นระบอบการปกครองที่เปิดโอกาสให้ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศมีโอกาสได้เลือกผู้ที่จะเข้ามาใช้อำนาจการปกครอง

ประเทศด้วยตัวของเขาเอง ดังนั้น ในปัจจุบัน ประเทศส่วนใหญ่ในโลก จึงเลือกเอาระบอบประชาธิปไตยมาเป็นระบบการเมืองการปกครองประเทศ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าประเทศส่วนใหญ่ในโลกต่างก็เล็งเห็นว่าระบอบประชาธิปไตยสามารถยังประโยชน์อันได้แก่ความสุขสมบูรณ์ให้เกิดแก่ประชาชนส่วนใหญ่ของตนได้อย่างกว้างขวางมากที่สุดกว่าระบอบการปกครองอื่นนั่นเอง

จอห์น ล็อก (John Locke) นักปรัชญาเมธีชาวอังกฤษ (1632-1704) คนสำคัญผู้ซึ่งวางรากฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบมีสภาผู้แทนราษฎรหรือสภาสามัญขึ้นในประเทศอังกฤษกล่าวว่า อำนาจอการปกครองรัฐขึ้นอยู่กับความยินยอมของประชาชน โดยเขาเชื่อว่าบุคคลที่เป็นพลเมืองทุกคนมีสิทธิตามธรรมชาติ (Natural Rights) ในส่วนที่เกี่ยวกับเสรีภาพและทรัพย์สิน ล็อกเชื่อว่าการที่มีรัฐบาลขึ้นมาก็เพื่อที่จะคุ้มครองสิทธิตามธรรมชาติดังกล่าวของประชาชน ล็อกยังเชื่ออีกว่า ถ้าหากรัฐบาลที่ปกครองประสบความล้มเหลวในการคุ้มครองสิทธิตามธรรมชาติของประชาชนแล้ว ประชาชนก็มีสิทธิที่จะเปลี่ยนรัฐบาลของเขาได้เสมอ จากแนวความคิดของล็อกนี้ได้รับการสนับสนุนจากบรรดานักปรัชญาทางรัฐศาสตร์อีกหลายท่าน อาทิ เจเรมี เบนแธม (Jeremy Bentham) นักปรัชญาชาวอังกฤษ (1748-1832) กล่าวสนับสนุนว่าเสรีภาพส่วนบุคคลมีความสำคัญยิ่งต่อการปกครองรัฐ เขาเชื่อว่าการที่บุคคลแต่ละคนมีเสรีภาพจะทำให้เขามีความพึงพอใจสูงสุด อย่างไรก็ตาม เบนแธมมีความเห็นอีกว่า ถ้าหากเสรีภาพส่วนบุคคลดังกล่าวนี้จะทำให้บุคคลอื่นสูญเสียหรือทำลายเสรีภาพของเขาแล้วรัฐก็ต้องออกกฎหมายจำกัดเสรีภาพส่วนบุคคลลงใบบ้างเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกันโดยส่วนรวม แต่หากการมีและใช้เสรีภาพดังกล่าวไม่กระทบกระเทือนถึงเสรีภาพของบุคคลอื่นแล้วรัฐก็ต้องสนับสนุนให้มากยิ่งขึ้น

วิลเลียม กูดแมน (William Goodman) เชื่อว่าพรรคการเมืองเป็นผลผลิตอันเกิดจากเสรีภาพ (Liberty) และความเสมอภาค (Equality) ของมนุษย์ที่พยายามจะครองแสงหาผลประโยชน์ในทางการเมืองมากที่สุด ด้วยเหตุนี้พรรคการเมืองจึงมีความเหมาะสมมากที่สุดในการทำหน้าที่ดังกล่าว ดังนั้น พรรคการเมืองจึงเป็นที่รวมของผลประโยชน์ของประชาชนเป็นจำนวนมากเพื่อหาโอกาสเข้าไปเป็นรัฐบาลเพื่ออำนวยความสะดวกการปกครองรัฐ โดยการส่งสมาชิกเข้าลงสมัครรับเลือกตั้งและให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจเลือก ถ้าหากปรากฏว่าในการเลือกตั้งทั่วไปมีพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งโดยเฉพาะมีผู้สมัครของตนได้รับเลือกตั้งเข้าไปในสภามากที่สุดพรรคการเมืองนั้นก็เข้าไปเป็นรัฐบาล หรือถ้าไม่ปรากฏว่ามีพรรคการเมืองใดได้รับคะแนนเสียงข้างมากได้ก็อาจร่วมกับพรรคการเมืองอื่น ๆ เพื่อให้มีเสียงข้างมากในสภาและจัดตั้งรัฐบาลผสม

(Coalition Government) ขึ้นก็ได้ ส่วนพรรคการเมืองที่เหลือก็จะทำหน้าที่เป็นพรรคฝ่ายค้าน (Opposition Party) ไป ซึ่งตามหลักการประชาธิปไตยนั้นพรรคการเมืองฝ่ายค้านก็มีประโยชน์ต่อการรักษาผลประโยชน์ของประชาชนด้วยเช่นกัน กล่าวคือการทำหน้าที่ฝ่ายค้านเพื่อหวังถึงนโยบายและการปฏิบัติของรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลอันจะทำให้เสียผลประโยชน์ของประชาชน ดังนั้น ถ้าหากพรรคฝ่ายค้านทำหน้าที่ของตนในการรักษาผลประโยชน์ของประชาชนจนเป็นที่ศรัทธาของประชาชนส่วนใหญ่แล้ว ในการเลือกตั้งคราวต่อไปพรรคฝ่ายค้านก็อาจได้รับเลือกตั้งด้วยเสียงข้างมากจนสามารถมาเป็นรัฐบาลก็ได้ ส่วนพรรคการเมืองที่เป็นรัฐบาลเดิมถ้าบริหารประเทศไปในทางที่ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ศรัทธาก็อาจกลายเป็นพรรคฝ่ายค้านแทนที่ก็ได้ ซึ่งก็มักจะปรากฏการณ์ในประเทศประชาธิปไตยอยู่เสมอ เช่น ประชาธิปไตยในประเทศอังกฤษ, อิตาลี, ออสเตรเลีย, นิวซีแลนด์, ฝรั่งเศส ฯลฯ

สำหรับความสำคัญของพรรคการเมืองต่อการปกครองในระบบประชาธิปไตยนั้น อาจกล่าวได้ว่าพรรคการเมืองมีความสำคัญในประการดังต่อไปนี้

1. หน้าที่ในการให้การศึกษาด้านการเมืองแก่ประชาชน. (Political Education)
2. หน้าที่สรรหาบุคคลที่มีความรู้ความสามารถและความเหมาะสมในการเป็นตัวแทนของประชาชน
3. หน้าที่ในการประสานประโยชน์ของกลุ่มอิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ เพื่อให้บังเกิดผลดีต่อส่วนรวมของประชาชนมากที่สุด
4. หน้าที่ในการระดมสรรพกำลังทางการเมืองเพื่อให้ประชาชนได้รับผลประโยชน์ในการส่งตัวแทนของประชาชนไปบริหารประเทศมากที่สุด
5. หน้าที่ในฐานะฝ่ายค้าน เพื่อหวังถึง ชี้นำ เพื่อให้บังเกิดผลดีต่อประชาชนโดยส่วนรวม อันทำหน้าที่เหมือน "กระจกเงา" ให้กับรัฐบาล
6. หน้าที่ในการเป็นศูนย์กลางของกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ของประชาชนเพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีซึ่งกันและกัน อันเป็นเสมือน "เวที" ของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ที่จะระบายความอัดอั้นตันใจ ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การตกลงด้วยสันติวิธี ก่อนที่จะนำปัญหาต่าง ๆ เข้าไปสู่การต่อรองกันในสภาอันจะทำให้เกิดผลดีต่อประชาชนมากยิ่งขึ้น
7. หน้าที่สร้างผู้นำทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเป็นนักการเมืองอาชีพ อันเป็นสิ่งจำเป็นยิ่งของการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย

8. หน้าที่ในการสำรวจประชาคมเพื่อนำไปกำหนดเป็นนโยบายสาธารณะ
(Public Policy)

จึงเห็นได้ว่าพรรคการเมืองมีหน้าที่อันสำคัญยิ่งในการปกครองระบอบประชาธิปไตย และถือว่าเป็นส่วนควบ (Component) ที่ไม่อาจแยกออกจากการปกครองระบอบประชาธิปไตยได้ ทั้งนี้ ก็เพราะว่าพรรคการเมืองทำให้ประชาชนได้รับประโยชน์จากการกำหนดนโยบายของพรรคมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ไม่ว่าจะเป็นพรรคการเมืองที่มีเสียงข้างมากในสภา (พรรครัฐบาลหรือพรรคร่วมรัฐบาล) หรือพรรคการเมืองที่มีเสียงข้างน้อยในสภา (พรรคฝ่ายค้าน) ทั้งนี้ ก็เพราะว่าพรรคการเมืองที่เป็นรัฐบาลก็ยอมที่จะอำนวยความสะดวกและบริหารประเทศไปตามแนวนโยบายต่าง ๆ ตามที่ได้แถลงไว้กับสภา และในทำนองเดียวกันพรรคการเมืองที่เป็นฝ่ายค้านก็ยอมที่จะมุ่งปกป้องรักษามลประโยชน์ของประชาชนโดยพยายามที่จะชี้จุดอ่อนแอของนโยบายของรัฐบาล รวมทั้งการกระตุกเตือนและเสนอแนะแนวทางที่ตนเห็นว่าจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนมากกว่าเพื่อที่จะให้พรรครัฐบาลแก้ไขจุดบกพร่องนั้น โดยพรรคฝ่ายค้านจะดำเนินมาตรการควบคุมรัฐบาลตามวิธีการประชาธิปไตยอันได้แก่ การเสนอกฤษฎี, การเปิดอภิปรายทั่วไปโดยไม่มีการลงมติไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจ, การอนุมัติหรือไม่อนุมัติร่างกฎหมาย, การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจ เป็นต้น

ในประเทศประชาธิปไตยทั้งหลายย่อมถือว่าพรรคการเมืองมิได้เป็นแต่เพียง "รูปแบบ" (Form) ของการปกครองระบอบประชาธิปไตยเท่านั้น หากแต่ประชาชนยังยึดมั่นในพรรคการเมืองเป็น "อุดมการณ์" (Ideology) ที่เขาเชื่อมั่นว่านโยบายของพรรคการเมืองที่เขาศรัทธาเท่านั้นที่จะนำไปสู่การกำหนดนโยบายสาธารณะของรัฐบาลที่มีประสิทธิภาพ เมื่อเขามีความเชื่อมั่นและศรัทธาในพรรคการเมืองแล้วเขาย่อมที่จะมี "วิถีชีวิต" (Way of life) ของเขาอีกด้วย ดังที่เรา มักจะพบว่าประชาชนในประเทศประชาธิปไตย อาทิ สหรัฐอเมริกา, อังกฤษ, ฝรั่งเศส, สวิตเซอร์แลนด์ ฯลฯ นิยมใช้พรรคการเมืองเป็นสถาบันตัวแทนในการแก้ปัญหาหรือการใช้พรรคการเมืองเป็นตัวแทนของเขาในการต่อรองผลประโยชน์ในสภาหรือในการเป็นรัฐบาล

ด้วยเหตุนี้ ในประเทศประชาธิปไตยตะวันตก พรรคการเมืองจึงมักจะเป็นพรรคการเมืองของมวลชน (Mass Party) อย่างแท้จริง พรรคการเมืองมิได้ผูกขาดอยู่กับกลุ่มหรือคณะบุคคลหนึ่งบุคคลใดโดยเฉพาะ สมาชิกของพรรคการเมืองจะเป็นผู้เลือกคณะผู้บริหารพรรคโดยเริ่มมาจากสมาชิกของพรรคในระดับล่างมาจนถึงระดับบนหรือระดับชาติ ในสหรัฐอเมริกานั้นการจัดองค์การของพรรคเดโมแครต (Democrat Party) และพรรครีพับลิกัน (Republican Party) มีความคล้ายคลึงกันมาก กล่าวคือประกอบด้วยระบบคณะกรรมการ (Committee System) ในระดับต่าง ๆ จากระดับท้องถิ่นจนถึงระดับชาติ ระบบพรรคการเมืองในสหรัฐอเมริกามีการกระจาย

อำนาจลงไปสู่คณะกรรมการมาธิการ ของพรรคในระดับล่าง เป็นที่สังเกตว่าคณะกรรมการ มาธิการ ของพรรคใน ระดับชาติ (หรือที่เรียกว่าคณะกรรมการกลางของพรรค) มีอำนาจน้อยกว่าคณะกรรมการ ของ พรรคในระดับล่าง จนถึงกับกล่าวกันว่าในสหรัฐอเมริกา นั้นพรรคการเมืองระดับชาติเป็นผลอันเกิด จากพรรคการเมืองระดับท้องถิ่นนั่นเอง บรรดานักการเมืองที่ประสบความสำเร็จในการเลือกตั้ง จึงชัยในตำแหน่งต่าง ๆ นับตั้งแต่ประธานาธิบดี รองประธานาธิบดี สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภา ผู้แทนราษฎร ผู้ว่าการมลรัฐ นายกเทศมนตรี ฯลฯ จะต้องรับการเสนอชื่อมาจากคณะกรรมการ ของพรรคในระดับท้องถิ่นมาก่อนเท่านั้น ต่อจากนั้นจึงจะมาเป็นตัวแทนของพรรคการเมืองในระดับ ชาติในภายหลัง จึงเห็นได้ว่าระบบพรรคการเมืองในสหรัฐอเมริกามีรากฐานมาจากท้องถิ่นที่ แข็งแกร่งมาก พรรคการเมืองในระดับชาติจึงเป็นผลพวงอันเกิดจากความแข็งแกร่งของพรรค การเมืองในระดับท้องถิ่น

ส่วนระบบพรรคการเมืองในอังกฤษนั้นพรรคการเมืองก็มีการจัดองค์การโดยการ กระจายสาขาของพรรคครอบคลุมไปทั่วประเทศนับตั้งแต่ภาค เขต จังหวัด เมือง ตำบล ฯลฯ ดังจะเห็นตัวอย่างของพรรคแรงงานว่า พรรคแรงงาน (Labour Party) นั้นนอกจากจะมี "ที่ประชุมใหญ่ของพรรค" แล้ว ยังมีคณะกรรมการบริหารแห่งชาติ (National Executive Committee) ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน ๒๔ คน โดยเลือกตั้งมาจากที่ประชุมใหญ่ของพรรค และมืองค์ประกอบแตกต่างกันเนื่องจากพรรคแรงงานมีสาขาพรรคที่กระจายไปทั่วประเทศ ฉะนั้น คณะกรรมการบริหารแห่งชาติจำนวน ๒๔ คน จึงประกอบด้วย

- (๑) โควต้าของสหภาพแรงงานมีสิทธิเลือกกรรมการ ได้ ๑๒ คน
- (๒) เลือกโดยสาขาพรรคในเขตเลือกตั้ง ๗ คน
- (๓) เลือกโดยสมาคมนอาชีพและสหกรณ์ ๓ คน
- (๔) เลือกโดยที่ประชุมใหญ่ ๕ คน โดยเลือกเฉพาะสตรี
- (๕) มีเหรียญอีก ๑ คน

รวมเป็น ๒๔ คน นอกจากนี้ พรรคแรงงานยังมีสภาแห่งชาติซึ่งเรียกว่า National Council of Labour ซึ่งทำหน้าที่เป็นองค์การบริหาร ของคณะกรรมการบริหาร

แห่งชาติดังกล่าว ประกอบด้วยสมาชิก ๒๑ คน โดยเลือกจากสหภาพแรงงาน จำนวน ๗ คน เลือกจากสหพันธ์สหกรณ์ ๗ คน เลือกจากคณะกรรมการบริหารแห่งชาติ ๓ คน และเลือกจาก สมาชิกของพรรคในสภาอีก ๔ คน แสดงให้เห็นว่าพรรคแรงงานในอังกฤษมีการกระจายอำนาจ ออกไปสู่สาขาพรรคทั่วประเทศโดยเน้นการกระจายอำนาจ ไปยังองค์กร ของพรรคในท้องถิ่น สหภาพแรงงาน สมาคมนอาชีพ สหพันธ์สหกรณ์ต่าง ๆ

สำหรับพรรคอนุรักษนิยม (Conservative Party) ก็มีการจัดองค์กรที่ครอบคลุมถึงสาขาพรรคทั่วประเทศเช่นกัน และยังครอบคลุมไปถึงกลุ่มอิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ อีกด้วย การจัดองค์การของพรรคอนุรักษนิยมมีองค์กรที่สำคัญได้แก่สหพันธ์แห่งชาติและสมาคมสหพันธ์ที่เรียกว่า National Union of Conservative and Unionist Association อันประกอบด้วยสาขาของพรรคในเขตเลือกตั้งรวมทั้งสมาคมต่างๆ รวมทั้งสิ้น 542 แห่ง มีสมาชิกทั้งหมดประมาณ 3 ล้านคน ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาหารือต่างๆ แก่หัวหน้าพรรค โดยมีการประชุมปีละครั้ง องค์กรนี้ไม่มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายของพรรคแต่ประการใด แต่องค์กรนี้มีคณะกรรมการกลาง (Central Council) ประกอบด้วยสมาชิก 400 คน ซึ่งมาจากหัวหน้าพรรค, เจ้าหน้าที่ระดับสูงของพรรค, สมาชิกในคณะกรรมการบริหาร, และผู้แทนจากองค์กรกลางและสภาท้องถิ่นในเขตเลือกตั้ง คณะกรรมการกลางนี้ประชุมกันปีละ 2 ครั้ง เพื่อพิจารณาคติต่างๆ ที่เสนอโดยสาขาพรรคในท้องถิ่น เพื่อเสนอหัวหน้าพรรคต่อไป นอกจากนี้ยังมีองค์กรติดต่อระหว่างหัวหน้าพรรคกับสมาชิกพรรค ประกอบด้วยคณะกรรมการจำนวน 150 คน ประชุมกันเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อพิจารณารายงานต่างๆ ขององค์กรทั้งหมดของพรรคเพื่อเสนอให้หัวหน้าพรรคทราบและพิจารณาคำเป็นการต่อไป

จากตัวอย่างของพรรคการเมืองในสหรัฐอเมริกาและอังกฤษจะเห็นได้ว่า เป็นระบบพรรคการเมืองแห่งปวงชน (Mass Party) อย่างแท้จริง พรรคการเมืองมีผู้ผูกขาดแต่เพียงครอบครัวหรือเครือญาติหรือมิตรสหายอยู่เพียงกลุ่มเดียวก็หาไม่ หากแต่กระจายกันออกไปยังสาขาพรรคในท้องถิ่นทั่วประเทศ

ในการสรรหาผู้สมัครเข้ารับเลือกตั้งในนามของพรรคการเมืองนั้น ในประเทศประชาธิปไตยเขาจะเปิดโอกาสให้คนที่ มีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม และเป็นผู้ที่มีความศรัทธาในพรรคการเมืองได้มีโอกาสได้รับเลือกเป็นตัวแทนของพรรคเพื่อชิงชัยในตำแหน่งที่มาจากการเลือกตั้งอย่างกว้างขวาง พรรคการเมืองสามารถสรรหาบุคคลจากหลายกลุ่มหลายอาชีพ โดยส่วนใหญ่จะเน้นผู้ที่มีภูมิฐานะในเขตเลือกตั้งนั้นเป็นสำคัญ ทั้งนี้ สาขาพรรคการเมืองหรือคณะกรรมการพรรคในระดับท้องถิ่นจึงมีบทบาทในการคัดเลือกบุคคลที่เป็นสมาชิกของพรรคที่มีความเหมาะสมจากหลายกลุ่มหลายอาชีพมาเป็นตัวแทนของพรรคในการชิงชัยตำแหน่งที่มาจากการเลือกตั้ง คณะกรรมการกลางมีหน้าที่เสมือนลับ "ตรายาง" เพื่อกำหนดความชอบธรรมในการเป็นตัวแทนของบุคคลผู้ที่สาขาพรรคพิจารณาเสนอมาเท่านั้นในบางประเทศก็อาจจะ "คอรอง" ในการพิจารณาว่าสมควรจะคัดสรรให้ผู้นั้นเป็นตัวแทนของพรรคอันเป็นการแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของคณะกรรมการพรรคในระดับท้องถิ่นหรือสาขาพรรคในระดับต่างๆ นั้นเอง

ในนามาอารยะประเทศ กลไกของพรรคการเมืองเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จะทำให้พรรคการเมืองสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น พรรคการเมืองจึงต้องมีกลไกการดำเนินงานเป็นอย่างดีทั้งในส่วนกลางและสาขาพรรคในท้องถิ่น โดยทั่วไปองค์การของพรรคในส่วนกลางจะต้องแบ่งออกเป็นหน่วยต่าง ๆ และอย่างน้อยจะต้องมีหน่วยงานดังต่อไปนี้

1. สำนักงานเลขาธิการ
2. กองคลัง
3. กองนโยบาย
4. กองสำรวจประชามติ
5. กองประชาสัมพันธ์และเผยแพร่
6. กองนิติการ
7. กองวิชาการและวางแผน
8. สำนักงานสมาชิกสัมพันธ์
9. สำนักงานสาขาพรรค

สำหรับการจัดองค์กรของสาขาพรรคก็จะมีหน่วยงานต่าง ๆ ในลักษณะที่คล้ายคลึงกันในประการที่กล่าวข้างต้นด้วยเช่นกันทั้งนี้ก็เพื่อให้สาขาพรรคการเมืองมีความเข้มแข็งและสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในด้านการเงินของพรรคนั้น ในหลายประเทศรัฐจะออกกฎหมายสนับสนุนด้านการเงินของพรรคในลักษณะต่าง ๆ ในบางประเทศก็มีกฎหมายให้รัฐอุดหนุนด้านการเงินกับพรรคการเมืองด้วย อาทิ ในสหรัฐอเมริกา กฎหมายอนุญาตให้กลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ จัดตั้ง "คณะกรรมการกิจกรรมทางการเมือง" (Political Action Committee) เพื่อบริจาคเงินให้กับผู้สมัครในนามของพรรคได้ทุกคนแต่จำกัดจำนวนวงเงินเอาไว้ ผู้บริจาคสามารถนำไปหักภาษีรายได้ประจำปีได้อีกด้วยเพื่อเป็นการจูงใจให้ประชาชนได้มีส่วนในการพัฒนาพรรคการเมือง นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้บุคคลสามารถบริจาคเงินให้กับพรรคการเมืองเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายอีกด้วยและสามารถนำไปหักภาษีรายได้ประจำปีได้อีกเช่นกัน ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน กฎหมายกำหนดให้เงินอุดหนุนพรรคการเมืองที่มีคะแนนเสียงมากตามที่กำหนดไว้โดยจ่ายคะแนนเสียงละ 5 มาร์ค ตัวอย่างเช่นพรรคคริสเตียนเคโมแครทที่มีผู้ออกเสียงให้กับผู้สมัครในนามของพรรคทั้งหมดเป็น จำนวน 5,000,000 คน พรรคนี้จะได้รับเงินอุดหนุน 25,000,000 ล้านมาร์คในทันที สำหรับในประเทศอื่น ๆ ที่มีกฎหมายในรัฐให้เงินอุดหนุนพรรค

การเมืองก็มีประเทศอิตาลี; อาร์เจนตินา, สวีเดน, แคนาดา เป็นต้น ส่วนในประเทศไทย
รัฐให้ความช่วยเหลือในการที่พรรคจะใช้บริการของรัฐอย่างกว้างขวาง เช่น ราชการทางวิทยุ
โทรทัศน์ ไปรษณีย์ และอื่น ๆ โดยไม่คิดมูลค่า สำหรับประเทศไทยจะเห็นว่า จากการพิจารณา
พรรคการเมืองต่าง ๆ นั้น ปัญหาที่ยังมีอยู่ว่า ทำอย่างไรจึงจะให้พรรคการเมืองเป็นสถาบันที่ประชาชน
โดยทั่วไปได้ยอมรับอย่างจริงจัง มีข้อแต่เพียงว่าประชาชนจะรู้จักพรรคการเมือง เมื่อถึงคราวมีการเลือกตั้ง
หรือเมื่อเป็นรัฐบาลหรือเป็นฝ่ายค้านเท่านั้น การส่งเสริมให้ประชาชนสังกัดพรรคการเมืองหรือสนใจ
พรรคการเมืองให้มากขึ้น รวมตลอดทั้งการที่พรรคการเมืองจะต้องทำให้ตนเป็นที่สนใจของประชาชน
คำเนนกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน และความรู้สึกที่ว่า ประชาชนมีความรู้สึกที่จะมีประโยชน์
หรือเสียประโยชน์ มีส่วนได้เสียกับนโยบายและการดำเนินกิจกรรมของพรรคการเมือง รวมตลอดทั้ง
การหาบุคลากรที่จะสนับสนุนพรรคการเมืองทางการเงินโดยชอบธรรมเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นสำหรับ
การพัฒนาพรรคการเมืองในระบอบประชาธิปไตยเป็นอย่างยิ่ง

ปัญหาอีกประการหนึ่งของพรรคการเมืองไทยก็คือ เมื่อเสร็จสิ้นการเลือกตั้ง และเมื่อ
เป็นรัฐบาลหรือเป็นฝ่ายค้านหรือเป็นกลางก็ตามแล้ว พรรคการเมืองมักจะหยุดหรือลดกิจกรรมของ
ตนในการพัฒนาการเมือง เพื่อขยายฐานของตนให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมหรือร่วมกันเป็นเจ้าของพรรค
การเมืองให้มากขึ้น เพราะพรรคการเมืองโดยเฉพาะผู้บริหารของพรรคมักจะใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับ
บทบาทของพรรคที่กำลังทำหน้าที่เป็นรัฐบาลหรือเป็นฝ่ายค้านซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นเฉพาะหน้า
การรักษาตำแหน่งในฐานะเป็นพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาล หรือการที่จะพยายามหาทางโค่นรัฐบาล
เพื่อพรรคการเมืองของตนได้มีโอกาสเป็นรัฐบาลหรือร่วมรัฐบาล การที่จะพัฒนาประชาธิปไตยนั้นจำเป็น
ที่จะต้องให้พรรคการเมืองได้กระทำหน้าที่ทั้งสองประการดังกล่าวข้างต้นกันพร้อมกันไปด้วย

ผู้เขียนบทความนี้เห็นว่า กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ได้มีความตั้งใจจริงที่จะ
พัฒนาประชาธิปไตย โดยเน้นให้การจัดการสัมมนาเรื่องพรรคการเมืองระหว่างวันที่ 15 - 16
พฤษภาคม 2532 เป็นโครงการหนึ่งในการขยายฐานประชาธิปไตยสู่ประชาชน ควันหลังจากการสัมมนา
มีอยู่ว่า การสัมมนานั้นมีผลสำเร็จเพียงใด การสัมมนาส่งผลสะท้อนก่อให้เกิดปฏิกิริยาและกระตุ้น
ให้พรรคการเมืองได้เร่งพัฒนาตนเองเพื่อขยายฐานของพรรคให้กว้างขึ้น และเปิดโอกาสให้ประชาชน
ได้มีส่วนร่วมมากขึ้นเพียงใด ผู้เขียนบทความนี้ไม่แน่ใจในคำตอบว่าควรแก่การที่จะพอใจเพียงใด
แต่เชื่อว่าการที่บุคคลดำรงตำแหน่งผู้บริหารของพรรคการเมืองทุกพรรคได้มีส่วนร่วม รวมทั้งบุคคล
จากวงการศึกษาวิจัย และวงการสื่อมวลชน ได้มีส่วนร่วมในการสัมมนาก็คงจะก่อให้เกิดผลดี
ในแนวทางการพัฒนาประชาธิปไตยในประเทศไทย การสัมมนาในเรื่องของกฎหมายพรรคการเมือง

การพัฒนาพรรคการเมือง การส่งบุคคลเข้าสมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมือง และการระดมทุนของพรรคการเมือง มิได้มีเวลาพอเพียงที่จะเจาะลึกลงไปในเรื่องหนัก แต่ก็พอเพียงที่จะเป็นการกระตุ้นให้มีขั้นตอนของการดำเนินการต่อไปที่จะพัฒนาพรรคการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย

และคงจะสรุปบทความนี้ โดยยกหลักเกณฑ์ของพรรคการเมืองซึ่ง โจเซฟ ลาพาลอมบารา (Joseph Lapalombara) และมารอน ไวเนอร์ (Myron Weiner) ได้วางไว้ ดังนี้คือ

1. พรรคการเมืองต้องมีความยั่งยืน โดยความยั่งยืนของพรรคการเมืองจะต้องไม่ขึ้นอยู่กับชีวิตหรืออำนาจของผู้นำในพรรคการเมือง
2. พรรคการเมืองต้องมีสาขาของพรรคกระจายไปสู่ชนบท โดยมีขอบข่ายการติดต่อสื่อสารระหว่างสำนักงานใหญ่และสาขาของพรรคการเมือง
3. บรรดากลุ่มผู้นำในพรรคการเมืองมีความตั้งใจอย่างแท้จริงที่จะรวมอำนาจในการตัดสินใจนโยบายต่าง ๆ มาให้พรรคการเมืองของตนแต่ผู้เดียว หรือมิฉะนั้นก็เข้าร่วมกับพรรคการเมืองอื่นไม่เพียงแต่จะใช้อิทธิพลเข้าแทรกแซงนโยบายเท่านั้น
4. พรรคการเมืองต้องพยายามหาคะแนนนิยมเมื่อมีการเลือกตั้ง และหาความสนับสนุนจากประชาชนทั่วไปในเมื่อไม่มีการเลือกตั้ง

สำหรับประเทศไทย ผู้เขียนบทความนี้คงสรุปความเห็นเห็นว่า หากได้มีการพิจารณาพรรคการเมืองถึงขั้นพรรคการเมืองเป็นพรรคการเมืองของปวงชนแล้ว ประชาชนส่วนใหญ่เห็นความสำคัญของพรรคการเมืองซึ่งเป็นองค์กรของประชาชนโดยแท้จริงแล้ว เมื่อนั้นพรรคการเมืองไทยก็สามารถที่จะเป็นองค์กรที่รวมความเห็นของคนส่วนใหญ่ในชาติ สามารถเป็นฐานที่แท้จริง มีความเป็นปึกแผ่น สามารถมีความเห็นเหนือกลุ่มหรือคณะใดในชาติ รัฐบาลก็จะมั่นคงอย่างแท้จริง

ขอเชิญชวนผู้มีความรักในประชาธิปไตยทุกท่านสนับสนุนระบอบพรรคการเมืองเพื่อขยายฐานประชาธิปไตยสู่ปวงชนต่อไป เพื่อพัฒนาความสมบูรณ์แบบของระบอบประชาธิปไตย

ประวัติของผู้เขียน

1. ดร. ชูวงศ์ ฉายะบุตร รองอธิบดีกรมการปกครอง
คุณวุฒิทางการศึกษา - ร.บ. (เกียรตินิยม), ร.บ., M.Sc., Ph.D. วปอ. 30
ตำแหน่งและประสบการณ์ในอดีต - อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. 2516-2518, สมาชิกสภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน และ
สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. 2520-2523, วิทยากรพิเศษฝ่ายพัฒนาการเมืองและการ
ปกครอง สำนักนโยบายและแผนมหาดไทย, รองอธิบดีกรมการพัฒนารัฐมชน, ผู้ว่าราชการจังหวัด
พิจิตร, ผู้ว่าราชการจังหวัดแพร่, ผู้ว่าราชการจังหวัดลำปาง และผู้ว่าราชการจังหวัดปทุมธานี
2. ดร. ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ รองศาสตราจารย์ ระดับ 9 ภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
คุณวุฒิทางการศึกษา - ร.บ. (เกียรตินิยม), M.P.A., M.A., Ph.D. ประกาศนียบัตร
และเข้มนภอภิชัย (กิตติมศักดิ์) โรงเรียนเสนาธิการทหารอากาศ, ประกาศนียบัตรและเข้มน
ภอภิชัย (กิตติมศักดิ์) วิทยาลัยกองทัพอากาศ
ตำแหน่งและประสบการณ์ในอดีต - คณะบดีคณะวิทยาการจัการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ผู้เข้ยวชาญด้านการวางแผนและฝึกอบรม โครงการเงินกู้ธนาคารโลก ประจำกระทรวงมหาดไทย
กรมการปฏิรูประบบราชการและระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน, Visiting Scholar,
Woodrow Wilson Department of Government and Foreign Affairs,
University of Virginia; Visiting Professor, Department of
Politics, University of Bielefeld, West Germany.

สรุปผลโครงการขยายฐานประชาธิปไตยสู่ปวงชน
โดยการสัมมนากรรมการบริหาร - สมาชิกพรรคการเมือง และผู้ทรงคุณวุฒิ
ระหว่างวันที่ ๑๕ - ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๓๒
ณ โรงแรมอิมพีเรียล ถนนวิทญู กรุงเทพมหานคร

การสัมมนาในครั้งนี้ได้กำหนดให้มีการอภิปรายในเรื่องสำคัญ รวม ๔ หัวข้อเรื่อง
คือ

๑. เรื่อง "การปฏิบัติตามพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๒๔" โดยมี
วัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับผู้เข้าร่วมสัมมนาให้ทราบถึงความเป็นมาและความจำเป็น
ที่ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติพรรคการเมือง และความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ระหว่างรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ และ
พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๒๔ รวมตลอดจนข้อบังคับของพรรคการเมืองต่าง ๆ
รวมทั้งแสวงหาความคิดเห็นในการปรับปรุงแก้ไข และปัญหาในการปฏิบัติตามกฎหมายต่าง ๆ
ดังกล่าวด้วย

๒. เรื่อง "การพัฒนาพรรคการเมือง" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อระดมความคิด
ของผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เข้าร่วมสัมมนา เพื่อหาแนวทางร่วมกันในการที่จะพัฒนาระบบพรรคการเมือง
ของประเทศไทยให้เป็นพรรคของมวลชน ครอบคลุมประชาชนในทุกสาขาอาชีพ ตลอดจนเพื่อ
เสริมสร้างให้พรรคการเมืองเป็นองค์กรทางการเมืองที่แข็งแกร่งในระบบการเมืองการปกครอง
ประเทศ

๓. เรื่อง "การคัดเลือกสมาชิกพรรคการเมืองเพื่อส่งเข้าสมัครรับเลือกตั้ง"
โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อระดมแนวความคิดของผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เข้าร่วมสัมมนาในการแสวงหา
หลักการและวิธีการที่เหมาะสมเกี่ยวกับการคัดเลือกสมาชิกพรรคการเมืองเพื่อส่งเข้าสมัครรับ
เลือกตั้ง เพื่อให้ได้ผู้แทนประชาชนในระดับต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของประชาชน
อย่างแท้จริง อันจะเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะส่งเสริมให้พรรคการเมืองเป็นองค์กรหลักในระบบ
การเมืองการปกครองของประเทศ

๔. เรื่อง "การระดมทุนสนับสนุนพรรคการเมือง" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อระดมความคิดของผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เข้าร่วมสัมมนา เพื่อแสวงหาแนวทางและวิธีการที่เหมาะสมในการสร้างความเลื่อมใสศรัทธาของประชาชนและภาคเอกชน หรือกลุ่มผลประโยชน์ และกลุ่มผลักดันที่มีต่อพรรคการเมือง จนทำให้เกิดการรวมกลุ่ม เพื่อเสี้ยวละประโยชน์บางประการ เพื่อสนับสนุนพรรคการเมือง อันจะทำให้พรรคการเมืองแต่ละพรรคมีฐานประชาชนรองรับและให้การสนับสนุนอย่างแท้จริง และทำให้พรรคการเมืองเป็นองค์กรหลักในระบบการเมืองการปกครองประเทศ

วิธีการสัมมนาใช้วิธีการนำอภิปราย และเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง ทั้งการแสดงความคิดเห็นในการสัมมนาค่ายวาทะ และการแสดงความคิดเห็นเป็นลายลักษณ์อักษรลงในแบบแสดงความคิดเห็นที่คณะผู้จัดสัมมนาได้จัดเตรียมไว้ ซึ่งสรุปสาระสำคัญเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

๑. แนวความคิดเกี่ยวกับการปรับปรุงพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๒๔

๑.๑ พระราชบัญญัติพรรคการเมืองและพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง ขึ้นอยู่กับแนวความคิดของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และสถานการณ์ในขณะนั้นเป็นสำคัญ

๑.๒ การดำเนินงานของพรรคการเมือง เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับกฎหมายหลายฉบับ เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พระราชบัญญัติพรรคการเมือง และข้อบังคับพรรคการเมือง รวมทั้งประมวลกฎหมายแพ่ง และประมวลกฎหมายอาญาคด้วย ทุกส่วนจึงต้องสอดคล้องสัมพันธ์กัน

๑.๓ หลักในการกำหนดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ในพระราชบัญญัติพรรคการเมือง เพื่อส่งเสริมประชาธิปไตย เช่น

- ต้องไม่ให้พรรคการเมืองเป็นของบุคคลหนึ่งบุคคลใดโดยเฉพาะ
- ต้องไม่ให้เกิดการแบ่งแยก เชื้อชาติ ศาสนา หรือถิ่นที่อยู่ ซึ่งเป็น

อันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ

- ต้องมีระบบบริหารที่สามารถทำให้สมาชิกดำเนินการของพรรคการเมืองได้ตามระบอบประชาธิปไตย เช่น มีการประชุมใหญ่ มีการเลือกตั้งกรรมการบริหาร

- ต้องมีระบบป้องกันการแทรกซึมบ่อนทำลายของต่างชาติได้ เช่น การห้ามรับเงินอุดหนุนจากต่างชาติ การห้ามรับสมาชิกที่เป็นคนต่างชาติ มีการตรวจสอบบัญชี และการจัดทำบัญชี ให้รู้ถึงที่มาของแหล่งเงินและการใช้จ่ายเงิน เป็นต้น

๑.๔ พระราชบัญญัติพรรคการเมืองและพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นพระราชบัญญัติที่ขอแก้ไขยากที่สุด เพราะเป็นกฎหมายที่ออกมาเพื่อใช้บังคับผู้ออกกฎหมายเอง จึงมีการแปรกัศติกันมาก ทั้ง ๆ ที่มีความจำเป็นต้องปรับปรุงให้ทันสมัยและทันต่อเหตุการณ์อยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปแต่ละครั้ง ต้องนำเอาปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ มาปรับปรุงกฎหมายทุกครั้ง แต่การขอแก้ไขแต่ละครั้งใช้เวลานานมาก ไม่ทันต่อเหตุการณ์และระบบการเมืองที่พัฒนาอยู่ตลอดเวลา

๑.๕ ควรปรับปรุงการตรวจสอบการหาสมาชิกพรรคการเมือง เพื่อขอจดทะเบียนที่กำหนดให้มีสมาชิกใน ๔ ภาค ๆ ละ ๕ จังหวัด ๆ ละ ๕๐ คน รวมไม่น้อยกว่า ๕,๐๐๐ คน ให้รัดกุม เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการหลอกลวงและกระทำใ้ยุ่งยากเกินไป

๑.๖ การจดทะเบียนพรรคการเมือง ควรมีข้อบัญญัติบังคับให้พรรคที่มีอุดมการณ์เหมือนกันรวมอยู่พรรคเดียวกัน

๑.๗ พระราชบัญญัติพรรคการเมืองมีข้อบัญญัติที่ละเอียดมากเกินไป ควรให้โอกาสพรรคการเมืองได้เติบโตตามธรรมชาติบ้าง ควรบัญญัติไว้เพียงหลักใหญ่ ๆ เท่านั้น

๑.๘ นักการเมืองทั้งหมดมีส่วนร่วมในการออกกฎหมายพรรคการเมือง ดังนั้นกฎหมายพรรคการเมืองไม่คั้งจะโทษฝ่ายราชการไม่ได้

๑.๙ กฎหมายเลือกตั้ง และกฎหมายพรรคการเมือง ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ ไม่เหมือนที่ใดในโลก เพราะเขียนไว้เพื่อแก้ปัญหาการพัฒนาระบบการเมืองของไทยโดยเฉพาะ และสามารถแก้ปัญหาได้มาเป็นลำดับ เช่น ให้ส่งสมัครรับเลือกตั้งเกินกึ่งหนึ่งให้มีสมาชิก ๕,๐๐๐ คน กระจายอยู่ทั่วประเทศ เพื่อต้องการให้มีโครงสร้างเป็นพรรคใหญ่ หากออกจากพรรคต้องพ้นจากการเป็น ส.ส. ก็เพื่อให้มีวินัย เป็นต้น

๑.๑๐ ถ้าป้องกันไม่ให้มีการจ้างคนลงสมัครรับเลือกตั้ง ควรกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติพรรคการเมืองว่า ผู้สมัครต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอย่างน้อย ๑ ปี

๑.๑๑ การที่กำหนดให้พรรคการเมืองส่งสมาชิกเข้ารับเลือกตั้งเกินกว่ากึ่งหนึ่งของ ส.ส. ที่พึงมีเป็นสิ่งถูกต้อง เพราะถ้าส่ง ๓ - ๔ คน ก็เป็นพรรคการเมืองได้ นโยบายของ

พรรคการเมืองก็ไม่สามารถบรรลุผลได้ไม่มีประโยชน์ เพราะไม่ประสงค์จะเป็นรัฐบาล

๑.๑๒ ควรเพิ่มเติมมาตรา ๔๔ ของพระราชบัญญัติพรรคการเมืองที่ห้ามเป็นสมาชิกมากกว่า ๑ พรรค มีโทษปรับเพียง ๑ หมื่นบาทไม่พอ ควรให้ขาดจากสมาชิกภาพของพรรคการเมืองทั้งสองพรรคด้วย

๑.๑๓ ควรบังคับให้ผู้สมัครต้องมีบัญชีเงินฝากธนาคาร เป็นเงิน ๓๕๐,๐๐๐ บาทก่อน โดยให้พรรครับรอง และบังคับให้ใช้จ่ายเงินตามบัญชีนั้นเท่านั้น

๒. แนวความคิดเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาพรรคการเมือง

๒.๑ พรรคการเมืองต้องขยายไปสู่ปวงชน และกิ่งปวงชนเข้ามาสนับสนุนพรรคเพื่อที่จะให้พรรคการเมืองขยายไปสู่ระดับตำบล หมู่บ้าน โดยให้มีสาขาพรรคให้มากที่สุด

๒.๒ ส่งเสริมและรณรงค์ให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเป็นสมาชิกพรรคการเมืองให้มากที่สุด

๒.๓ การตั้งสาขาพรรค พรรคการเมืองไม่มีงบประมาณเพียงพอ ควรจัดตั้งเป็นสาขาของรัฐสภาในทุกจังหวัดให้เป็นสำนักงานของฝ่ายนิติบัญญัติ โดยใช้งบประมาณของทางราชการให้ทุกพรรคการเมืองใช้ร่วมกัน เหมือนสำนักงานของฝ่ายบริหาร คือ ศาลากลางจังหวัด และสำนักงานของฝ่ายตุลาการ คือ ศาล

๒.๔ การตั้งสาขาพรรค โดยที่ยังไม่ได้พัฒนาประชาชน จะไม่เกิดประโยชน์อะไร เพราะประชาชนไม่รู้ว่าจะจะเป็นสมาชิกพรรคการเมืองไปทำไม การตั้งสาขาพรรคต้องมีกิจกรรมทางการเมืองอย่างแท้จริง ไม่ใช่ตั้งไว้ลอย ๆ อย่างปัจจุบัน

๒.๕ พรรคการเมืองจะต้องประกาศนโยบายให้ชัดเจนว่าเป็นทุนนิยม เสรีนิยม อนุรักษนิยม หรือสังคมนิยม ประชาชนจะได้แยกแยะออกว่าจะสนับสนุนพรรคการเมืองใด

๒.๖ การพัฒนาพรรคการเมืองต้องทำก่อนเป็นอันดับแรก เพราะรณรงค์ให้ประชาชนเลือกคนดี แต่พรรคการเมืองไม่ค่อยมีประโยชน์

๒.๗ สมาชิกพรรคการเมืองทุกคนต้องมีวินัย ต้องเคารพมติพรรค ต้องเคารพและปฏิบัติตามเสียงส่วนใหญ่ ระบบพรรคการเมืองจึงจะอยู่รอด ระบบประชาธิปไตยจึงจะอยู่รอด

๒.๘ พรรคการเมืองควรมีคณะกรรมการของพรรคในระดับจังหวัดก่อน จึงจะดำเนินการจัดตั้งสาขาพรรค จะเป็นการกระจายอำนาจของพรรคการเมืองแต่ละพรรคไปสู่ท้องถิ่น

ทุกวันนี้พรรคการเมืองยังคงยึดหลักรวมอำนาจบริหารอยู่ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาพรรคการเมือง การกระจายอำนาจของพรรคการเมือง จะเป็นการพัฒนาผู้นำทางการเมืองภายในพรรคการเมืองนั้นจากกลุ่มอาชีพ และชนชั้นระดับต่าง ๆ ค้วย

๒.๕ อุปสรรคของการพัฒนาพรรคการเมืองที่ผ่านมา คือ ความไม่ต่อเนื่อง พรรคการเมืองจำเป็นต้องใช้ระยะเวลายาวนานพอสมควรในการพัฒนา ๑๐ ปี ที่มีความต่อเนื่องยังไม่เพียงพอ ที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ถือว่าน่าพอใจแล้ว

๒.๑๐ มีกลุ่มอื่นที่มีความเข้มแข็งกว่ากลุ่มพรรคการเมืองมาก่อนในอดีตคือ กลุ่มทหารและข้าราชการ ทำให้ประชาชนยังมองไม่เห็นความสำคัญของพรรคการเมือง ซึ่งอาจคิดว่าไม่จำเป็นต้องมีก็ได้

๒.๑๑ พรรคการเมืองยังขาดวินัย ขาดความผูกพันกับพรรค มีการย้ายพรรคหรือแยกไปตั้งพรรคใหม่กันอยู่เสมอ ในแต่ละพรรคยังมีกลุ่มเล็ก ๆ แยกย่อยทางความคิดกันอยู่

๒.๑๒ พรรคการเมืองพยายามต่อสู้กันโดยการใช้จ่ายเงิน ทำให้เกิดระบบอุปถัมภ์ขึ้นภายหลัง ใครให้เงินมากก็ได้ตำแหน่งในพรรคหรือตำแหน่งในรัฐบาล นอกจากนั้น ยังเห็นว่าการใช้จ่ายเงินเป็นสิ่งที่ทำให้ได้รับเลือกตั้ง ไม่จำเป็นต้องไปหาสมาชิก หรือตั้งสาขาพรรคก็ได้

๒.๑๓ การขยายตัวของพรรคการเมืองไม่คำนึงถึงโครงสร้าง แต่จะคำนึงถึงตัวบุคคล ว่าใครมีอิทธิพลเพียงพอที่จะให้สมาชิกของตนได้รับเลือกตั้งเป็นการมองระยะสั้น ไม่มองระยะยาวที่จะสร้างโครงสร้างพรรคที่ดี

๒.๑๔ พรรคการเมืองต่าง ๆ จะรวมตัวกันเพื่อจัดตั้งรัฐบาล เมื่อเลือกตั้งก็แยกกันได้รับเลือกตั้งแล้วจึงจะหาทางรวมตัวกันใหม่ ประชาชนคัดลึนใจลำบาก ระหว่างเป็นรัฐบาลเกิดความผิดพลาด อ้างว่าพรรคร่วมรัฐบาลพรรคอื่นเป็นผู้ทำ

๒.๑๕ พรรคการเมืองทุกพรรคต้องรักษาสถานะทางการเมือง ที่พรรคการเมืองมีบทบาทในการปกครองประเทศอยู่ในขณะนี้ให้คงอยู่ต่อไป เช่น การมีนายกรัฐมนตรีที่มาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นต้น

๒.๑๖ การสรรหาบุคคลากรตำแหน่งทางการเมืองของพรรคการเมืองไม่ควรพิจารณาเรื่องเงินอุดหนุนพรรคเพียงอย่างเดียว ควรมีระบบการสรรหาบุคคลที่เป็นธรรมประกอบด้วย

๒.๑๗ คนไทยไม่ชอบอยู่ที่ทำการปกครองใครนาน ชอบการเปลี่ยนแปลง
พรรคใหญ่พรรคเดียวจะครองอำนาจทางการเมืองคงอยู่ลำบาก การเป็นรัฐบาลผสมน่าจะ
เหมาะสมกับลักษณะของคนไทย น่าจะมีความสัมพันธ์ระหว่างพรรคการเมืองต่าง ๆ ที่ร่วมรัฐบาล
อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งหาเสียงร่วมกันในการเลือกตั้งด้วย ประชาชนจะได้แยกแยะได้ชัดเจน

๒.๑๘ พรรคการเมืองแต่ละพรรคจะต้องมีแผนระยะยาวในการพัฒนาพรรค
ของตนให้เติบโต เช่น การจัดตั้งการหาทุน เป็นต้น

๒.๑๙ พรรคการเมืองแต่ละพรรค จะต้องพยายามสร้างข่าวด้านให้เชื่อมโยง
กับกลุ่มต่าง ๆ นอกสภา คือ กลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ

๒.๒๐ การใช้เงินซื้อเสียงเลือกตั้งสร้างความผูกพันระหว่างประชาชนกับ
พรรคการเมืองในระยะสั้น และทำให้ประชาชนมองการเมืองเป็นธุรกิจการเมือง พรรคการเมือง
ต้องหาวิธีสร้างความผูกพันกับประชาชนในระยะยาว ต้องทำให้ประชาชนผูกพันกับพรรคการเมือง
มากกว่าตัวผู้สมัคร

๒.๒๑ อุปสรรคของระบบพรรคการเมือง คือ โครงสร้างพรรคการเมือง
เล็กมาก ไม่มีองค์กรนอกสภา มีสาขาพรรคเหมือนไม่มี ที่ประชุมพรรคยังหาไม่ได้ หากโครงสร้าง
เล็กเช่นนี้ไม่สามารถให้ความหวังแก่ประชาชนได้ จะให้พรรคการเมืองรับผิดชอบบริหารประเทศ
แทนระบบราชการ ต้องทำให้โครงสร้างพรรคการเมืองใหญ่เท่ากับโครงสร้างราชการ แต่ใน
ข้อเท็จจริงทุกพรรคไม่ได้หวังเป็นรัฐบาล หวังเพียงเป็นรัฐบาลผสม

๒.๒๒ แดกก่อนระบบราชการ แข็งกว่าพรรคการเมือง คนที่พึ่งระบบราชการ
ปัจจุบันระบบราชการอ่อนตัวลง ระบบพรรคการเมืองแข็งขึ้น จนน่ากลัวว่าจะเป็นกลุ่มพ่อค้า
จำแลงรูปมาเป็นพรรคการเมือง แล้วมากก้ารราชการประจำ

๒.๒๓ ระบบอุปถัมภ์ภายในพรรคแบบนายกับลูกน้อง ซึ่งเป็นลักษณะของสังคมไทย
ก่อให้เกิดความแตกแยกภายในพรรคมาโดยตลอด ต้องสร้างระบบให้มีความยุติธรรมในการบริหาร
กิจการของพรรคการเมือง

๒.๒๔ ผู้นำของแต่ละพรรคการเมืองควรจะได้มาจากการต่อสู้ตามวิถีทาง
ประชาธิปไตย ภายในแต่ละพรรคการเมืองไม่ใช่เป็นกันตลอดกาล

๒.๒๕ ไม่ควรกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญว่า ส.ส.ย้ายพรรคไม่ได้ เพราะเขา
จะได้เลือกพรรคที่เขาพอใจได้ตลอดเวลา เพื่อป้องกันการแตกแยกในพรรค ควรปล่อยให้มันเป็น

ธรรมชาติ จะสามารถบรรเทาวิกฤติการณ์ทางเมืองได้

๒.๒๖ นักการเมืองต้องมีคุณธรรมทางการเมือง คือ ต้องมีความรับผิดชอบ ต่อส่วนรวม และตั้งใจจริงที่จะพัฒนาประเทศตามอุดมการณ์ มิใช่คิดแต่จะให้ตนเองเป็นใหญ่ เพียงอย่างเดียว เพราะอาจทำความเสียหายให้ส่วนรวมได้

๒.๒๗ การรวมพรรคจากพรรคเล็ก ๆ เป็นพรรคใหญ่ที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน เป็นขั้นตอนหนึ่งของการพัฒนาพรรคการเมือง

๒.๒๘ พรรคการเมืองขาดเงินทุนในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง ในการเผยแพร่ประชาธิปไตยให้กับประชาชนอย่างต่อเนื่อง จึงขาดนักการเมืองอาชีพ

๒.๒๙ วิทยาลัยการปกครอง ควรจะรวมกิจกรรมการอบรม นักการเมือง ที่มีความสนใจจะเข้าสู่กลไกทางการเมืองด้วย เพื่อเตรียมคนให้พรรคการเมือง

๒.๓๐ พรรคการเมืองควร เตรียมคนสมัครรับเลือกตั้งไว้ให้ครบจำนวน อยู่ตลอดเวลา และมีการประชุมอย่างต่อเนื่อง เพื่อเตรียมส่งทุกเขตเลือกตั้ง จะได้ให้นักการเมือง ที่มีคุณภาพ

๒.๓๑ ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มีเจตนารมณ์ที่จะให้พรรคการเมือง ที่เกิดขึ้น ต้องเป็นพรรคการเมืองใหญ่ พรรคเล็ก ๆ จะเกิดขึ้นไม่ได้ แต่ในข้อเท็จจริงไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ เพราะมีการจำกัดคนสมัครรับเลือกตั้ง ทั้งนี้ เพราะการบังคับให้พรรคการเมืองใหญ่ เป็นการฝืนธรรมชาติของระบบการเมืองไทย

๓. แนวความคิดเกี่ยวกับการคัดเลือกสมาชิกพรรคการเมือง เพื่อส่งเข้าสมัครรับเลือกตั้ง

๓.๑ สมัยก่อน ให้คัดเลือกโดยการสอบปากเปล่า โดยประเมินว่าคุณคนนั้น จะสามารถได้รับเลือกตั้งหรือไม่ เท่านั้น

๓.๒ แต่งตั้งคณะกรรมการสรรหาผู้สมัครรับเลือกตั้งขึ้นมาเป็นการเฉพาะกิจ เป็นครั้ง ๆ ไป แบ่งหน้าที่กันไปคัดเลือกมาจากแต่ละภูมิภาค โดยพิจารณาคะแนนจากสาขาพรรค ประกอบกับพิจารณาบุคคลที่เป็นหรือเคยเป็น ส.ส. ของพรรคมาแล้ว ต่อมาจะพิจารณาผู้ที่เคยสมัครรับเลือกตั้งในนามของพรรคมาแล้ว จึงพิจารณาถึงสมาชิกสามัญที่ยื่นความจำนงว่าประสงค์ จะเข้าสมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งอาจเป็นผู้ที่ย้ายมาจากพรรคการเมืองอื่นก็ได้ แต่ประเด็นสำคัญที่พิจารณาบุคคลกลุ่มหลังจะพิจารณาจากความเป็นไปได้ที่จะได้รับเลือกตั้ง เป็นประการสำคัญ

เมื่อคณะกรรมการสรรหาดำเนินการเสร็จยังไม่เมื่ออำนาจเด็ดขาด ต้องนำเสนอให้คณะบริหาร
ของพรรคเป็นผู้พิจารณา แล้วจึงส่งให้กรรมการบริหารพรรคเป็นผู้คัดเลือก

๓.๖ ปัจจุบันรายนามกรรมการเมืองอาชีพ ควรมีหน่วยงานของรัฐสภา
รับผิดชอบ เมื่อครบวาระกรรมการเมืองอาชีพออกมาในทุกภูมิภาค เพื่อมีคนให้พรรคคัดเลือกมาก ๆ
และ เป็นคนที่มีอุบายการช่วย

๓.๗ การที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบังคับให้ส่งเกินกว่ากึ่งหนึ่งนั้น
พรรคตั้งใจหวังได้รับเลือกตั้งกี่คน นอกจากนั้น เป็นตัวปลอมที่ส่งให้ครบจำนวนเท่านั้น เพราะ
พรรคต้องใช้เงินช่วยเหลือผู้สมัครช่วย

๓.๘ ในปัจจุบันยังคงยึดหลักคัดเลือกผู้ที่มีโอกาสได้รับเลือกตั้งมากที่สุด
อยู่เช่นเดิม โดยยังใช้วิธีสัมภาษณ์

๓.๙ พรรคการเมืองบางพรรค ให้ความสำคัญในพรรคการเมืองประกอบด้วย
แล้วมีการจัดตั้งคณะบุคคลไปแสวงหาบุคคลจำขัญในภูมิภาคต่าง ๆ นำมาเสนอต่อคณะกรรมการ
บริหารพรรคเพื่อชี้ขาด

๓.๑๐ ในฤดูกาลเลือกตั้งมีบุคคลมาขอลงสมัครในนามของพรรคการเมือง
แต่ละพรรคมาก โดยอ้างสรรพคุณตัวเอง แต่ขอค่าใช้จ่ายตอบแทนด้วย ตั้งเงื่อนไข แล้วนำไป
เปรียบเทียบกับพรรคอื่นว่าจะได้เท่าใด ไม่น่ามีความศรัทธาในพรรคอย่างแท้จริง

๓.๑๑ ให้ ส.ส. ในภูมิภาคต่าง ๆ เป็นผู้สรรหาในแต่ละจังหวัดในภูมิภาค
ของตน โดยแบ่งเป็นภาค และเน้นบุคคลในพื้นที่เป็นสำคัญ

๓.๑๒ ให้อีกหลัก ๔ ประการ คือ ต้องคัดเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติประการที่หนึ่ง
คือ มีคุณธรรม มีคุณความดี มีคุณอื่น ประการที่สองคือ ต้องมีความรู้ความสามารถ มีฐานะทาง
การเมือง ประการที่สามมีฐานะทางสังคม ประการที่สี่มีฐานะทางเศรษฐกิจช่วยเหลือตัวเองได้

๓.๑๓ ควร มีกฎหมายกำหนดว่า ถ้ากรรมการบริหารระดับจังหวัดไม่ได้เสนอ
ชื่อมา พรรคห้ามส่งบุคคลอื่นลงสมัคร

๔. แนวความคิดเกี่ยวกับเรื่องการระดมทุนสนับสนุนพรรคการเมือง

๔.๑ พรรคการเมืองจะพัฒนาได้ไม่ไร้เงินเพียงอย่างเดียว ต้องมีสมาชิก
ที่มีวินัยและมีผลงานที่กระทำให้กับสังคมด้วย

๔.๒ พรรคการเมืองจะเติบโตได้จำเป็นต้องมีฐานค้ำถุนการเงินด้วย

๔.๓ ประเทศไทยกำลังพัฒนาระบบประชาธิปไตยแบบประเทศญี่ปุ่น
ที่รับเงินจากภาคธุรกิจเพื่อสนับสนุนการหาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมือง

๔.๔ รัฐต้องให้เงินอุดหนุนพรรคชก.เซย์ให้กับผู้สมัครที่ได้รับเลือกตั้ง เพื่อ
แก้ปัญหาค้ำถุนการเงินของพรรคการเมือง เพื่อจะได้พึ่งพาเงินภาคธุรกิจน้อยลง พรรคการเมือง
จะได้เป็นหนี้บุญคุณประชาชนผู้เสียภาษี ไม่ใช่เป็นหนี้บุญคุณนักธุรกิจ จะได้ไม่เป็นพรรคนายทุน
นักการเมือง ไม่ใช่ให้นักบุญผู้เสียสละการบริหารจำเป็นต้องใช้เงินทุนจำนวนมาก

๔.๕ เรามีกฎหมายส่งเสริมการลงทุนแล้ว ควรมีกฎหมายส่งเสริมการพัฒนา
พรรคการเมืองบ้าง โดยเฉลี่ยคืนให้ตามคะแนนที่ได้รับการเลือกตั้งทั่วประเทศของพรรคเป็นเงิน
จากเงินงบประมาณ หรืออาจกำหนดว่าถ้าได้ไม่ถึง ๕๐๐,๐๐๐ คะแนน ไม่เฉลี่ยคืนก็ได้ เพื่อ
ป้องกันการสมัคร เพื่อหวังเงินเฉลี่ยคืนดังกล่าว รวมทั้งตั้งงบประมาณค่าใช้จ่ายของพรรคการเมือง
ในการดูแล ส.ส. โดยคิกให้เฉลี่ยต่อจำนวน ส.ส. ของแต่ละพรรคด้วย กรมการปกครองควรมีการ
วิจัยว่า การหาเสียงของผู้สมัครแต่ละคน ในแต่ละพื้นที่ แต่ละฤดูกาลค่าสื่อกี่ต้องใช้เงินเท่าไร
ภารกิจของ ส.ส. ค่าสื่อกี่ต้องใช้เงินเท่าไร แล้วออกกฎหมายเฉลี่ยเงินคืนตามสมควร

๔.๖ พรรคการเมืองบางพรรค หักเงินเดือน ส.ส. หักเงินเดือนรัฐมนตรี
บำรุงพรรค และอาจมีกลุ่มผลประโยชน์ให้อย่างไม่เปิดเผยด้วย

๔.๗ จำเป็นต้องป้องกันไม่ให้นายทุนเพียงไม่กี่คนเป็นเจ้าของพรรคการเมือง
พรรคใดพรรคหนึ่ง

๔.๘ สนับสนุนให้เอกชนสนับสนุนพรรคการเมืองโดยสามารถนำเงินที่บริจาค
ให้พรรคการเมืองนำไปหักภาษีได้

๔.๙ มีกฎหมายให้พรรคการเมืองดำเนินกิจการที่มีกำไรได้

๔.๑๐ กลุ่มผลประโยชน์บางครั้งสละเงินให้พรรคการเมืองโดยไม่หวังผล
ตอบแทน เพราะเขาอยากเห็นประเทศชาติมีการปกครองที่มีพรรคการเมืองที่เข้มแข็งเหมือนกัน

๔.๑๑ ประเทศไทยมีการให้เงินสนับสนุนพรรคการเมืองอย่างไม่เปิดเผย
เป็นจำนวนมาก ซึ่งดูไม่เหมาะสม อาจทำให้พรรคการเมืองไม่สุจริต

๔.๑๒ ไม่ควรห้ามการอุดหนุนเงินพรรคการเมืองจากต่างประเทศ หรืออาจ
ให้ได้เป็นบางกรณี เช่น เครื่องมือ อุปกรณ์สำนักงาน เครื่องคอมพิวเตอร์ หรือไปศึกษาดูงาน

ระบบพรรคการเมืองของต่างประเทศเป็นต้น แต่ไม่ทำให้ใช้เพื่อการหาเสียงเลือกตั้งก็ได้

๔.๑๓ รัฐมีเงินตอบแทนและสวัสดิการให้กับ ส.ส. มาก ส.ส. ก็จะมีเงินเหลือพอสนับสนุนพรรคการเมืองมาก

๔.๑๔ ค่าใช้จ่ายของพรรคการเมือง เช่น เจ้าหน้าที่ประจำพรรคการเมือง การวิเคราะห์ วิจัย ระบบต่าง ๆ ของบ้านเมือง ค่าไปรษณียากร ดึงคอสมาชิก

๔.๑๕ รัฐบาลควรนำเงินค่าสมัคร ของผู้สมัครรับเลือกตั้งมาตั้งเป็นกองทุนเพื่อสนับสนุนพรรคการเมือง

๔.๑๖ ควรให้บริการค่าไปรษณียากรฟรี ค่าโทรศัพท์ฟรี หรือให้สมาชิกมีโอกาสเผยแพร่ความคิดทางสื่อสารมวลชนได้ตามเวลาที่กำหนด โดยเสมอภาค

๔.๑๗ เงินที่ภาคเอกชนบริจาค เกิดจากสองทางคือ จากความเชื่อถือศรัทธา และจากภาวะจำยอม ภาวะจำยอมอาจเพื่อหวังสิ่งตอบแทน ความศรัทธาอาจจากศรัทธาตัวบุคคล หรือศรัทธาอุดมการณ์ แต่ในเมื่อประชาชนไม่ค่อยสนใจอุดมการณ์ การเสียสละเพื่ออุดมการณ์จึงมีน้อย ส่วนใหญ่จึงเพื่อตัวบุคคล หรือหวังสิ่งตอบแทน ทางแก้คือ ต้องทำให้ประชาชนมีส่วนร่วม มีความรู้สึกเป็นเจ้าของพรรคการเมืองด้วย

๔.๑๘ ขณะนี้ ส.ส. มีงบประมาณสนับสนุนให้คนละ ๓ ล้านบาทแล้ว ในการที่จะดำเนินกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่นของตน และผลก็ย้อนกลับไปถึงประชาชนด้วย

๔.๑๙ กระทรวงมหาดไทยต้องแก้ไขปัญหาการซื้อเสียงให้ได้โดยการสร้างความเข้าใจกับประชาชน หรือต่อต้านด้วยวิธีอื่น ๆ จะเป็นการลดค่าใช้จ่ายของผู้สมัครรับเลือกตั้งมีอุดมการณ์ด้วย รวมทั้งหามาตรการควบคุมค่าใช้จ่าย ๓๕๐,๐๐๐ บาท ให้ได้ด้วย

๔.๒๐ การเฉลี่ยคืนเงินให้พรรคตามคะแนนเสียงนั้นไม่สมควร ประชาชนให้คะแนนเสียงแล้ว ยังต้องเอาภาษีไปให้พรรคการเมืองอีก แต่การหาเงินนอกระบบเป็นอันตรายต่อประชาธิปไตย ทางออกคือต้องสร้างความสำนึก และพัฒนาประชาชนให้เข้าใจ ทางที่ที่ภักษีนั้นควรเฉลี่ยคืนให้ประชาชนดีกว่า ใครมาเลือกตั้งต้องเสียเวลาทำมาหากิน รัฐจ่ายให้เองเลย หัวละ ๑๐๐ บาท จะเลือกใครก็ได้ การจ่ายเงินซื้อเสียง แต่ไม่ประสบความสำเร็จเคยปรากฏมาแล้ว ประชาชนมีความเข้าใจดีขึ้นกว่าแต่ก่อนมาก

๔.๖๑ การป้องกันไม่ให้นายทุนซื้อพรรคการเมือง กระทำได้โดยการออกกฎหมายจำกัดวงเงินบริจาคไว้ว่า เอกชนบริจาคได้ไม่เกินเท่าใด บริษัทหรือนิติบุคคลบริจาคได้ไม่เกินเท่าใด

๔.๖๒ การลดค่าใช้จ่ายของผู้สมัคร กระทรวงมหาดไทยควรจัดการหาเสียงให้จัดเวทีปราศรัยให้ พิมพ์ใบปลิวหาเสียงพร้อมนโยบายแจกให้ คิดให้ทุกแห่งโดยเสมอภาค แล้วเก็บเงินค่าสมัครแพงขึ้นมาเป็นค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ รัฐควรจัดสถานที่ที่หนึ่งให้ ให้เป็นที่ทำการ ของทุกพรรค ใช้ทำกิจกรรมของทุกพรรคร่วมกันได้

๕. แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองและการปกครองในระบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

๕.๑ รัฐบาลและรัฐสภาควรให้การสนับสนุนจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาคุณภาพทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขให้กับประชาชน โดยเฉพาะในจำนวนที่มากพอ เพื่อจะได้ดำเนินการ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง

๕.๒ สร้างความรู้สึกลงใจในการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นให้มากขึ้น โดยเฉพาะทัศนคติเรื่อง ระบบอาวุโส ผู้ใหญ่ ต้องยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้น้อยหรือประชาชนทั่วไปให้มากขึ้น รวมทั้งการยอมรับและปฏิบัติตามเสียงส่วนใหญ่

๕.๓ ทำให้ประชาชนทวงแทนสิทธิของตนในการใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างมีสติ และมีเป้าหมายการวิจารณ์คุณภาพที่รอบคอบ โดยทำให้ประชาชนเห็นถึงผลกระทบของระบบการเมืองต่อการดำรงวิถีชีวิตของประชาชนเอง ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

๕.๔ ให้ความรู้ข่าวสารและความเป็นไปของบ้านเมืองให้ประชาชนทราบให้มากที่สุด สนับสนุนการรวมกลุ่มของประชาชน และการแสดงออกทางการเมืองของประชาชน โดยผ่านทางสื่อสารมวลชนทุกประเภท

๕.๕ รัฐบาลจะต้องจัดตั้งองค์กร หรือคณะกรรมการระดับชาติขึ้น เพื่อทำหน้าที่พัฒนาความรู้ความถนัดความระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขให้กับประชาชน เพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของตนอย่างแท้จริง

๕.๖ จัดการสัมมนาขยายฐานประชาธิปไตยสู่ปวงชนในทุกจังหวัด โดยให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้รับผิดชอบ ทั้งในห้องประชุมและในที่สาธารณะ เพื่อให้ประชาชน

ได้มีโอกาสได้รับฟังอย่างทั่วถึง กรมการปกครองสามารถทำได้ มีหน่วยงานทั่วประเทศให้แต่ละจังหวัดรับผิดชอบ สามารถทำได้จนถึงระดับตำบลด้วย

๕.๓ ควรให้สภาพพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีบทบาทในการวางแผนการพัฒนาทางการ เมืองให้กับประชาชนด้วย

๕.๔ สื่อสารมวลชนของรัฐควรดำเนินการ เผยแพร่ความรู้ด้านการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยตลอดเวลาอย่างต่อเนื่อง ไม่ใช่เฉพาะในฤดูกาลเลือกตั้งเท่านั้น

๕.๕ สิ่งที่จะทำให้ประชาชนรวมกลุ่มสนใจการเมืองคือ ผลประโยชน์ที่เขาจะได้รับ และอุดมการณ์ทางการเมือง ประชาชนจะต้องมีคุณภาพ สามารถรับรู้และแยกแยะทั้งสองสิ่งนี้ได้ ดังนั้น ควรปล่อยให้ประชาธิปไตยพัฒนาไปโดยธรรมชาติ ไม่ควรนำความคิดของคณะบุคคลใดไปบังคับให้เป็นอย่างใดอย่างหนึ่ง

๕.๑๐ ระยะเวลาขณะนี้สถานการณ์บ้านเมืองค่อนข้างสงบเป็นโอกาสดีที่พรรคการเมืองต่าง ๆ จะพัฒนาประชาชน โดยการตั้งสาขาพรรคและให้ความรู้กับประชาชนให้เข้าใจระบบพรรคการเมือง และประชาชนก็มีคุณภาพพอสมควรแล้ว

๕.๑๑ ประชาธิปไตย พรรคการเมือง และกลุ่มผลประโยชน์ต้องพัฒนาควบคู่กันไป แยกกันไม่ออก แต่กฎหมายเรื่องมูลนิธิและสมาคมยังไม่เอื้ออำนวย เพราะไม่สามารถดำเนินการทางการเมืองได้

๕.๑๒ การพัฒนาประชาธิปไตยต้องทำทั้งสองส่วนพร้อมกันคือ ด้านการปรับปรุงกฎหมาย และด้านการพัฒนาประชาชน รวมถึงการฟังเสียงประชาชนด้วย

๕.๑๓ พรรคการเมืองควรจัดตั้งรัฐบาลเงา ให้ประชาชนเห็นโครงร่างรัฐบาลได้ ก่อนการเลือกตั้งว่าจะเป็นอย่างไ

๕.๑๔ สมัยก่อนข้าราชการมีอำนาจทางการเมือง เราเรียกว่า อมาตยาธิปไตย แต่ตอนนี้กำลังจะเป็นวาทิชาธิปไตย คือ พ่อค้ำมีอำนาจทางการเมือง ควรหาทางแก้ไขให้เป็นประชาธิปไตยของทุกกลุ่มชนชั้น ทุกสาขาอาชีพ ให้เป็นประชาธิปไตยของประชาชน

๕.๑๕ ควรตั้งสภาตรวจสอบการปฏิบัติงานของนักการเมืองที่เป็นกลาง ซึ่งอาจมาจากการเลือกตั้งจังหวัดละ ๑ คน และ ป.ป.ป. และ ส.ท.ง. เป็นหน่วยงานที่ขึ้นตรงกับสภานี้ด้วย จะได้ตรวจสอบทั้งนักการเมืองและข้าราชการประจำได้ และเพื่อ

ความเป็นกลาง ผู้สมัครรับเลือกตั้งสำหรับสภานี้ต้องไม่สังกัดพรรคการเมืองหรือเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใด และ ส.ส. ก็จะมีควมรู้สึกที่ว่า เมื่อเขาได้รับเลือกตั้งแล้วเขายังไม่หลุดพ้นจากการที่ต้องรับผิดชอบต่อประชาชน ยิ่งมีอีกองค์กรหนึ่งที่มาจากการเลือกตั้งเช่นกัน ควบคุมเขาอยู่ และประชาชนก็จะมีหลักประกันว่า ส.ส. ที่เราเลือกตั้งมานั้น จะกระทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

๕.๑๖ กระทรวงศึกษาธิการน่าจะพิจารณาหลักสูตร การศึกษาพัฒนาเยาวชนให้สอดคล้องกับการพัฒนาประชาธิปไตย และมีการปฏิบัติจริงในโรงเรียน เป็นการสร้างนักรบ เมืองตั้งแต่เป็นเยาวชน

๕.๑๗ การส่งเสริมประชาธิปไตยต้องส่งเสริมระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะสภาตำบลควรให้เป็นนิติบุคคล และพรรคการเมืองควรสนใจการเมืองระดับท้องถิ่นด้วย เช่น สภาจังหวัด สภาเทศบาล กรรมการสุขาภิบาล เป็นต้น

๖. แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาวิธีการเลือกตั้ง

๖.๑ ควร เน้นการ เรียนรู้ ประชาธิปไตย โดยการ เลือกตั้งในระดับท้องถิ่นที่ใกล้ชิดกับประชาชน เช่น การเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัด และการเลือกตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามวาระ จะทำให้ประชาชนได้เรียนรู้และเห็นความสำคัญของการเลือกตั้งระดับชาติด้วย

๖.๒ ให้มีการแจกบัตรประกาศเกียรติคุณหรือบัตร ประชาธิปไตยให้กับประชาชนที่มาใช้สิทธิเลือกตั้ง เพื่อให้เกิดความตื่นตัวและภาคภูมิใจ

๖.๓ การเลือกตั้งแต่ละทีมที่สมัครรับเลือกตั้งควรจะได้เครื่องหมายประจำตัวผู้สมัคร เบอร์เดียวกัน (รวมเบอร์)

๖.๔ การกำหนดวงเงิน ๓๕๐,๐๐๐ บาท ในการหาเสียงเลือกตั้ง ควบคุมไม่ได้ จึงไม่ควรกำหนดไว้

๖.๕ ให้แบ่งแยกอำนาจบริหาร ออกจากอำนาจนิติบัญญัติ โดยการ เลือกตั้ง คณะรัฐมนตรีโดยตรง ให้แต่ละพรรคเสนอชื่อคณะรัฐมนตรีให้ประชาชนเลือก พรรคไหนชนะ ให้เป็นคณะรัฐมนตรีแค่เพียงพรรคเดียว ส่วนการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็เป็นการเลือกสมาชิกสภานิติบัญญัติเท่านั้น แต่ให้เป็นแบบแบ่งเขตคนเดียว คือ วันแรมวันไหวศ การหาเสียงเลือกตั้งจะชัดเจน รัฐบาลจะสามารถทำตามสัญญาที่ให้ไว้กับประชาชนตอน

หาเสียงได้ จะทำให้ประชาชนคืนตัวทางการเมืองเอง

๖.๖ ควรแก้ไขผู้มีสิทธิเลือกตั้ง มีอายุตั้งแต่ ๑๘ ปี ขึ้นไป

๖.๗ การเลือกตั้งไม่ควรเน้นเรื่องเปอร์เซ็นต์ ควรเน้นเรื่องคุณภาพ

ไม่ควรไปเกณฑ์ให้คนมาลงคะแนน ควรให้เขาลมครใจ

๖.๘ ควรจัดให้มีคณะกรรมการเลือกตั้งแห่งชาติ เพื่อกระทรวงมหาดไทยจะได้ไม่ลำบากใจในการบริหารการเลือกตั้งที่ค่อนข้างกว้างต่ออิทธิพลทางการเมืองในระดับชาติ คณะกรรมการดังกล่าวอาจประกอบด้วยพรรคการเมืองทุกพรรค และผู้ทรงคุณวุฒิทางวิชาการ ซึ่งจะรับผิดชอบเฉพาะนโยบายเท่านั้น ส่วนเจ้าหน้าที่ปฏิบัติก็ยังคงเป็นกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยอยู่เช่นเดิม

๗. ข้อสังเกตอื่น ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาระบบการเมืองการปกครองของประเทศ

๗.๑ ประเทศไทยมักมีเหตุบังเอิญให้ต้องมีรูปแบบการปกครองเป็นประชาธิปไตยมาโดยตลอด จนกระทั่งปัจจุบันก็มีนายกรัฐมนตรีที่มาจากกาเลือกตั้งก็เป็นเหตุบังเอิญทางการเมืองอีกเช่นกัน

๗.๒ การปฏิบัติงานของ กอ.รมน. เป็นลักษณะการจัดตั้งพรรคการเมือง ซึ่งเป็นพรรครัฐบาลโดยมีฐานประชาชนสนับสนุนทั่วทั้งประเทศ เพื่อปลุกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย

๗.๓ พรรคการเมืองที่จริงแล้วเป็นสมาคมทางการเมืองเท่านั้น ไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายพรรคการเมืองก็ได้ เพราะการจัดตั้งและรวมตัวทางการเมืองของประชาชนนั้น เป็นสิทธิมนุษยชน

๗.๔ พรรคการเมืองถ้ามีอุดมการณ์จริงไม่จำเป็นต้องใช้เงิน เพราะประชาชนจะศรัทธาแล้วไปลงคะแนนให้ การใช้เงินนั้นแสดงให้เห็นว่า ตัวเองยังไม่ศรัทธาตนเองเลย จึงต้องใช้เงินซื้อเสียง

๗.๕ การที่พรรคการเมืองจะลงไปเล่นการเมืองในระดับท้องถิ่น เช่น ส.จ. ส.ท. นั้น บางครั้งทำให้เสี่ยงที่จะสนับสนุนพรรคในการเลือกตั้งใหญ่เกิดแตกแยก คือ แทนที่จะได้เสียงจากหลายกลุ่ม เลยได้จากกลุ่มเดียว เพราะแต่ละกลุ่มที่แข่งขันกันในท้องถิ่น อาจชอบพรรคการเมืองเดียวกัน หากเลือกกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งจะเสียกลุ่มอื่น ๆ ไป

๗.๖ ขอให้รัฐสนับสนุนองค์กรประชาชนที่จะใช้เวลาตรวจสอบกิจกรรม
ทางการเมืองของนักการเมือง เช่น การตรวจสอบการเลือกตั้ง เป็นต้น

๗.๗ พฤติกรรมของนักการเมืองที่ไม่ถูกต้อง สื่อสารมวลชนควรรับหน้าที่นี้
คือ รื้อฟื้นแล้วรายงานต่อสาธารณชน

๗.๘ ควรกำหนดให้พรรคการเมืองส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งเพียง
แค่ที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติพรรคการเมือง คือ ๔ ภาค ๆ ละ ๕ จังหวัด ๆ ละอย่างน้อย
๑ เขตเลือกตั้ง

๗.๙ ควรให้ประชาชนเมืองใหญ่ ๆ ได้สัมผัสประชาธิปไตยเช่นเดียวกับ
กรุงเทพมหานคร เพราะเป็นระบบที่ประสบความสำเร็จแล้ว

๗.๑๐ การปกครองปัจจุบันเป็นเผด็จการทางรัฐสภาของกลุ่มนายทุนที่ประกอบ
เป็นพรรคการเมือง ไม่ได้เป็นประชาธิปไตย

๗.๑๑ ควรมีสุนัขขโมลข่าวสารทางการเมืองการปกครองที่เก็บข้อมูลด้วย
ระบบคอมพิวเตอร์ที่ทุกหน่วยงานและผู้สนใจไปขอใช้ได้ และให้อยู่ในความรับผิดชอบของรัฐสภา
เพราะจะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจในปัญหาของบ้านเมืองของนักการเมืองด้วย

ความคิดเห็นต่าง ๆ ที่ได้รับจากการสัมมนาในครั้งนี้ กรมการปกครอง
กระทรวงมหาดไทยได้ดำเนินการแจกจ่ายให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนา
ระบบการเมืองการปกครองของประเทศตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็น
ประมุขต่อไป

.....

อาณาจักรอยุธยา

การสัมมนากรรมการบริหาร สมาชิกพรรคการเมือง และผู้ทรงคุณวุฒิ
ตามโครงการขยายฐานประชาธิปไตยสู่ปวงชน

โดย

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ณ ห้องเพลินจิต โรงแรมอิมพีเรียล

ถนนวิหิตู กรุงเทพมหานคร

วันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๓๒

หัวข้ออภิปราย การปฏิบัติค้ำพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๒๔

- ผู้ร่วมอภิปราย นายพิศาล บุณยาศศรสาทร
- นายเอนก สัทธีประศาสน์
- นายยุวรัตน์ กษลเวธ

นายพิศาล บุณยาศศรสาทร

เรียนท่านที่เคารพ กระผมรู้สึกเป็นเกียรติที่ท่านทั้งหลายได้กรุณาเข้าร่วมสัมมนาในวันนี้ ซึ่งกระผมคิดว่าคงจะทำให้กระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง ซึ่งมีหน้าที่ในการสร้างประชาธิปไตยไปสู่ปวงชนจะประสบผลสำเร็จยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระผมเชื่อมั่นว่าจากการที่เราได้ดำเนินการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขมาเป็นระยะเวลาต่อเนื่องกันตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๕ บัจจนกระทั่งถึงบัดนี้ เราได้พระราชบัญญัติพรรคการเมืองมาหลายฉบับ คือ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๘, ๒๕๑๑, ๒๕๑๓ และปี ๒๕๒๔ กระผมคิดว่าปัญหาต่าง ๆ คงจะมีแนวทางการแก้ไข เพราะจากการปฏิบัติที่ผ่านมาหลายครั้งจะทราบว่าเมื่อพรรคมีปัญหาบางอย่างที่ควรปรึกษาหารือกัน หาแนวทางที่จะแก้ไขให้พรรคการเมืองได้มีความเจริญก้าวหน้าและขยายผลไปสู่ปวงชนให้ได้ ผมคิดว่าท่านทั้งหลายคงจะมีความคิดและเชื่อมั่นอย่างที่กระผมอยากจะกราบเรียนก็คือว่า การปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้นพรรคการเมืองเปรียบเสมือนเสาหลัก ถ้าพรรคการเมืองไม่เข้มแข็งคงยากที่จะพูดว่า การปกครองนี้ความมั่นคง เห็นการประทุษร้ายนั้นผมคิดว่าเป็นการประทุษร้ายที่น่าจะมีความสำคัญที่สุด เพราะเราไม่เคยทำอย่างนั้นมาก่อน เพราะฉะนั้นวันนี้

กระผมขอกราบเรียนให้ท่านทั้งหลายได้กรุณา เสนอแนวทางของการแก้ปัญหาอย่างทีละกระพรวนเรียนให้ทราบว่า ทำอย่างไรพรรคการเมืองจึงจะขยายผลไปสู่วงชนในแนวทางของการที่จะเคียงบ่าเคียงไหล่เข้ามาสนับสนุนพรรคการเมือง เพื่อที่จะให้พรรคขยายไปสู่พื้นฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ขยายไปสู่หมู่บ้านให้ได้ โดยให้มีสาขาพรรคให้มากที่สุดอย่างที ๆ หนึ่ง ๆ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ท่านใดเรียนให้ทีละกระพรวนว่า ถ้าสมมติว่าเราสามารถที่จะสร้างพรรค สมาชิกพรรค หรือการรวมกลุ่มผู้มีอุดมการณ์ให้เป็นกลุ่มเป็นก้อนจนกระทั่งเป็นพรรคได้ ผมเชื่อว่าจะทำให้พรรคการเมืองในระบบประชาธิปไตยของเรามีความเข้มแข็งขึ้น ฉะนั้น ผมคิดว่าการประชุมสัมมนาในครั้งนี้ คงจะมีประโยชน์แก่พรรคการเมืองเป็นอย่างมาก และผมเชื่อว่าแนวทางต่าง ๆ ที่ผมบอกคงจะขึ้นมากับผมขอกราบเรียนท่านตรง ๆ ว่า ความจริงพวกเราได้มีความเข้าใจและมีความมุ่งมั่นที่จะทำการขยายฐานประชาธิปไตยไปสู่วงชนให้ได้ มีใจความจะมาเรียนท่านในฐานะที่ท่านทั้งหลายก็เป็นผู้ที่จะได้พิจารณาในเรื่องการจัดสรรงบประมาณ กระทรวงมหาดไทยเราเห็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก ทำอย่างไรที่กระผมจะมีโอกาสสนับสนุนการสร้างระบบประชาธิปไตย อย่างปีที่แล้วเราของงบประมาณไป ๑๐๐ ล้านบาท เพื่อที่จะหาตัวอย่างแนวทางนี้ โดยจากท่านไปสู่จังหวัด ไปสู่อำเภอ ไปสู่ตำบล ไปสู่หมู่บ้าน เพื่อที่เราจะชี้ให้เห็นว่าพรรคการเมืองมีความสำคัญ แต่ผมไม่สามารถทำความเข้าใจให้เห็นถึงความสำคัญนี้ได้ เพราะฉะนั้นเราจึงได้รับการสนับสนุนแบบแคบๆ เท่านั้น ฉะนั้น ก็จำเป็นที่จะต้องทำอย่างไรให้เกิดความสำคัญในเรื่องนี้ขึ้นมาให้ได้ กระผมขอกราบเรียนว่านี่คือความมุ่งมั่นที่พวกเรากระผมจะพยายามทำให้เกิดความมั่นคงในการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้ได้ เพราะฉะนั้นกระผมคิดว่าจะมีประโยชน์มาก ก่อนที่จะถึงเรื่องอื่นผมอยากให้อธิบดีกรมการปกครองได้กรุณาช่วยชี้แจงให้ท่านที่เคารพทั้งหลายได้กรุณาช่วยรับทราบต่อไปด้วย

นายเอนก สิทธิประศาสน์

เพื่อเป็นการปูพื้นก่อนที่จะมาถึงการเมือง หลายท่านคงจะรู้อยู่แล้วหรือรู้ดีกว่า ค่ายข้าไปว่า ในขณะที่การศึกษาในเรื่องประชาธิปไตยเรามีทั้งการปฏิบัติและการศึกษาสัมมนา บานายหลายแห่งเท่าที่ผมได้พยายามศึกษาจากที่เขาทำงานกันและจากการตรวจข่าวหนังสือพิมพ์ อย่างเมื่อวันที่ ๓๐ เมษายนนี้ ก็มีการประชุมอภิปรายของพรรคพลังสังคมประชาธิปไตย ซึ่งก็จัดไปแล้ว และเมื่อวันที่ ๖ พฤษภาคม ก็มีการจัดแสดงปาฐกถาโดย พลตรี หม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช ในเรื่องโครงการหลักสูตรวิชาบริหารระบบการทางการเมือง ที่มหาวิทยาลัย

สุโขทัยธรรมาราช เมื่อวันที่ ๗ พฤษภาคม เวลาไล่ ๆ กัน สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย
 เชิญ พลเอก อาทิตย์ กำลังเอก ไปพูดที่โรงแรมอินพีเรียล จากนักการทหารนาสวมวิญญาณของ
 นักการเมือง คนตาบอดยังสนใจแยกรับ แล้วเมื่อวันที่ ๗ พฤษภาคม เวลาแม่คณาภิภา
 หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายสัปดาห์ เขาจัดการสัมมนาหัวข้อเรื่อง การปรับปรุงกรรณตำรวจกับการ
 อำนวยความยุติธรรม ซึ่งอันนี้ถึงแม้ว่าจะไม่ตรงโดยตรง แต่ก็มีประเด็นสาระสำคัญของการเป็อง
 คว้า การรักษาความสงบเรียบร้อยนะครับ เป็นการเกริ่นเพื่อให้ได้ประชุมได้โปรดรับทราบ อันนี้
 ความพยายามที่จะทำการศึกษาค้นคว้าแสวงหา ความนึกคิดต่าง ๆ แนวทางต่าง ๆ ไต่กระทำการ
 อยู่แล้วอย่างเข้มแข็ง ซึ่งกระทรวงมหาดไทยก็คือโอกาสนี้ โอกาสที่เราที่รัฐบาลมาจากการเลือกตั้ง
 และวินาทีแรกที่รัฐบาลชุดนี้โดยท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และรัฐมนตรีช่วยว่าการ
 กระทรวงมหาดไทยท่านได้เข้าไปฟังบรรยายการสรุปที่กรมการปกครอง งานแรกที่ให้กรมการปกครอง
 ทำก็คือว่าต้องทำเรื่อง การพัฒนาประชาธิปไตย แต่ได้หมายความว่าเราทำมาก่อน เราได้ทำ
 มาแล้วแต่เวลานี้อยู่ในสภาวะที่จะยอมรับแค่นั้นหรือไปแค่นั้น หรืออย่างเช่นที่ปลัดกระทรวงมหาดไทย
 ได้กล่าวมาแล้ว เราทำแผนงานทั้งหมดซึ่งต้องใช้เงินประมาณ ๑๐๐ ล้านบาท ในขณะนี้สำนัก
 งบประมาณยังซัดของอยู่ในปี ๒๕๓๓ ยังไม่สามารถทำงบประมาณได้ ท่านที่เคารพครับ เรื่อง
 การปกครอง ระบอบประชาธิปไตยก็ยังคงเป็นเรื่องที่ท่านทราบว่าอำนาจสูงสุดเป็นของประชาชน และ
 ยอมรับในเรื่องความสำคัญของบุคคล ความเสมอภาค ตลอดจนเสรีภาพต่าง ๆ เป็นการพูดถึงการ
 ได้มาซึ่งอำนาจได้มาโดยอย่างไร และการควบคุมการใช้อำนาจอย่างไร ตลอดจนวิธีการใช้อำนาจ
 ต้องใช้กันอย่างไร และสิ่งสำคัญคือเรื่องเสรีภาพในการแสดงออกทั้งหลายซึ่งในสังคมไทยในความรู้สึก
 ของผมเรายังมีการปฏิบัติไม่เหมือนกันอยู่ ในขณะที่ตนเองก็ต้องการพูดอะไรได้ แต่ว่าในขณะที่เดียวกัน
 นั้น ในอุคคคติในอุคคการแท้จริง ๆ คำว่าผู้นอญผู้ใหญ่ในวงการเมืองนี้ ไม่ใช่อย่างนั้น มันจะอยู่
 ร่วมกัน เพราะฉะนั้นในโอกาสที่คนหนุ่มที่จะแสดงออกอะไรต่าง ๆ จึงมีขึ้นมาหลาย การแสดงออก
 ในลักษณะการเดินขบวนขึ้นป้ายอะไรต่าง ๆ ซึ่งเป็นป้ายที่แสดงออกทางความคิดเห็น และเราถือว่า
 เป็นส่วนหนึ่งของเสรีภาพในการแสดงออก อันนั้นเป็นเรื่องธรรมดาในระบอบประชาธิปไตยอย่าง
 ที่ท่านเห็นในประเทศจีนแผ่นดินใหญ่ในขณะที่เป็นสังคมคอมมิวนิสต์เต็มตัว ก็มีการเรียกร้องประชาธิปไตย
 ออกมาประท้วง ก็เป็นเรื่องของสิทธิเสรีภาพในการแสดงออก ในการแสดงความคิดเห็นโดยสุจริตใจ
 และทั้งการรวมกลุ่มตั้งเป็นชมรม สมาคม ตลอดจนพรรคการเมือง ซึ่งเป็นเรื่องที่กระทรวงมหาดไทย
 ให้ความคุ้มครอง อันเป็นจุดสำคัญเรื่องเหล่านี้ เมื่อทุกคนมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น ก็ต้องมี

อิสระในการที่จะมีความคิดเห็นเป็นของตนเอง เพราะฉะนั้นจึงต้องมีการรวมกลุ่มกันเขาเพื่อที่จะนำไปสู่รูปแบบการปกครองในลักษณะการถ่ายเทอำนาจปกครองจากปวงชนสู่การมีผู้แทนราษฎร และก็ต้องสามารถในการที่จะคัดค้านในกรณีที่เราเห็นว่า ผู้ก่อกำหนดอำนาจ ผู้ปกครองประเทศ ทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง อะไรต่าง ๆ เหล่านี้ หรือแม้กระทั่งสามารถในการที่จะเปลี่ยนการปกครอง ซึ่งในวันนี้เราขอเปิด หรือในวันพรุ่งนี้เราเห็นว่าไม่ถูกต้องหาทางเปลี่ยนให้ได้ โดยการเปลี่ยนไปทางกระบวนการของประชาธิปไตย โดยไม่ใช้กำลังและความรุนแรงทั้งหลายทั้งปวง อันนี้เป็นเรื่องที่เราจะต้องนำมาพิจารณายากหน่อยเสียขอตอนนี้ เพราะว่ายังผัดกับความรู้สึกจริง ๆ ของประชาชนชาวไทยทั่ว ๆ ไป คือสังคมไทยที่ชาวเขาไปเห็นด้วย ผมสอนนักศึกษาวิทยาลัยการปกครองต้องพูดอย่างนั้นจริง ๆ คุณจะเถียงกับนาย คุณแสดงเสรีภาพเกี่ยวกับนาย คุณจะเถียงอย่างมีศิลปะ นะครับ

ที่นี้เงื่อนไขในการปกครองในระบบประชาธิปไตยที่จากแนวทางรัฐศาสตร์ที่เราพูดกันมานี้ก็คือประชาชนทุกคนต้องมีความรู้ อันนี้คือมีเงื่อนไขสำคัญ ความรู้ ความเข้าใจ และความศรัทธา ทั้งมีวิถีชีวิตที่ยึดมั่นในอุดมการณ์ประชาธิปไตยหรือและศรัทธาในหลักการประชาธิปไตย ทราบและศรัทธาในกติกาประชาธิปไตย ซึ่งเป็นเรื่องของประชาชนที่จะต้องช่วยกันทราบทุกกระทรวง ทบวง กรม ก็ต้องช่วยกันสร้าง พอ แะ ก็ต้องช่วยสร้างใหญ่ ๆ และในโรงเรียนก็สร้างขึ้นมา ในสังคมทั่วไปก็ต้องสร้างขึ้นมา ในวงการทุกอย่างธุรกิจ อุตสาหกรรมก็ต้องสร้างขึ้นมาซึ่งหลายหน่วยเขาก็สร้างกันแล้ว กติกา ประชาธิปไตยนี้ถูกไปแล้ว ก็เป็นเรื่องที่น่าสนใจอยู่อย่างการยอมรับฟังเสียงข้างมากนี้ อย่างการที่จะสามารถทนต่อการฟังเสียงที่เขาไปเห็นด้วยกับเรา การไม่โกรธเมื่อมีคนบางคน ถ้าผมเป็นนาย ก. ธรรมดา แล้วมีคนบางคน แล้วนาย ก. อย่างผมจะไม่โกรธ แต่ดา นาย ก. อย่างผมถ้าผมเป็นอธิบดีกรมการปกครอง ยกตัวอย่างนะครับ ซึ่งเป็นของจริง เสรีแล้วเป็นนายอำเภอมาคัดค้านผมนี้ ท่านสองเขาคินจะโกรธไหม อย่างน้อยพูดต้องแกลง ๆ ที่ผมบอกว่าคุณเป็นนักประชาธิปไตย อันนี้ผมยอมรับสรวภาพว่าเราลางหมดหรือยังไปทราบครับ วิญญาณมันไปเป็นประชาธิปไตยก็ต้องล้างกันต่อไป เอาให้ไปโกรธก่อน พอไปโกรธเสร็จแล้วก็ความสงบ แล้วก็รับฟังเหตุผลของเขาหรือเปล่า เหตุผลนั้นถ้ามีอารม. เข้ามาคัดค้านมันก็เสียแล้วความเป็นเหตุเป็นผลมันก็จะเสียหาย และการคัดค้านก็จะเสียหายตามไปด้วย เป็นการคัดค้านใจเฉพาะตัว ถ้าหากการคัดค้านใจของหมู่เหล่ามันอยู่ด้วยกันว่าเป็นที่สุด ซึ่งกติกาประชาธิปไตยบอกให้

ยอมรับเสียงข้างมากและไม่คลุกเสียงข้างน้อย เสียงข้างน้อยต้องยอมรับเสียงข้างมาก แคนนี่ยัง
 ไปพอ ยังจะต้องปฏิบัติตามควย การวอลคเอาทกไมควรจะมีตาทกิดาทัวไว เบื่อยอมรับและ
 ปฏิบัติแล้ว ถ้าจะแก้ไขใหม่กตองแก้ไขตามข้อบังคับของกรุปนั้นที่ตองไปแก้ไข และข้อสำคัญที่สุดคือ
 กฎระเบียบ กติกาทั้งหลาย จึงออกมาโดยกรุปของเราเอง เราตองเคารพนัยกัฏฐนั้น
 โดยเฉพาะกฎซึ่งบางแห่งก็เขียนเป็นลายลักษณ์อักษรก็คือรัฐธรรมนูญ บางแห่งก็ไปใดเขียน เช่น
 รัฐธรรมนูญของอังกฤษแต่เป็นที่ยอมรับตอเนองกันมา ตรงจุดนี้คือจุดที่สำคัญว่าสิ่งที่บัญญัติไว้แล้วตอง
 ถือว่าเป็นกฎที่ตองบาศัง ถ้าจะแกกตองแกกตามวิธีทาง อันหนึ่งทงคเป็นเรื่องอย่างยอที่จะนำบาเรียน
 อย่างรวดเร็ว ทงทคนี้จะนำไปสู่ประชาชนที่จะตองทวงแทนสิทธิของคนในการที่จะใช้สิทธิเลือกตั้ง
 อย่างมีสติ และมีเป้าหมายควยวิจารณญาณโดยรอบคอบ ทนเมื่อพุดถึงสิทธิอันนำทวงแทนแล้ว ก็
 ไปสู่เรื่องของผลกระทบของเรื่องการเมืองโดยผู้บริหาร จะกระทบอย่างไรกักับการดำรงชีวิตของ
 ประชาชนเมื่อเขาสระบบแล้ว ผลกระทบคือว่า อันแรกคขออนุญาตเรียนให้ทวนพิจารณาถึงการเมือง
 ว่า การเมืองนี้อยูบางสมัยที่เราแยกการบ้านกัการเมือง คือการเมืองหมายถึงการเมืองระดับชาติ
 ส่วนการบ้านหมายถึงการเมืองระดับท้องถิ่น ซึ่งถ้าแยกอย่างนั้นมันก็จะอยู่อย่างนั้น มันมันจะถึงเวลา
 หรือยงที่ว่าการเมืองรวมกันตั้งแตรากหญ้าทงทคจนมาถึงยอดหรือระดับสูงสุด มันมันควรจะถึงแล้ว
 และการเมืองที่มีทางบวกและทางลบ การเมืองบางเรื่องที่ยังคักใจกันอยู่ในทางลบกตองให้เป็น
 ทางบวกให้ไค อันนี้ผมเถวาทถึงเถวาทเราจะมีสภาและผ่านชีวิตประชาธิปไตยมาครั้งคอนอายุคนแล้ว
 เถวายังมีการกลัวว่า กล่าก่อนนี้ไมไททวนผมหมายถึงประชาชนภายนอกยังกลัว ๆ กล่า ๆ จะเอา
 อยางไรค จะเข้าข้างไหนค อะไรทานองนี้ ความจริงนั้นชีวิตประจำทกชีวิตที่ก่าลังค่าเนินอยู่
 ในขณะนั้นสะควหรือไมสะคว สบายหรือไมสบาย เสรมรุกิจจะเป็นอยางไร การเมืองหรือสังคม
 จะเป็นอยางไร มันอยู่ที่การเมืองและการคักสินิจทางการเมืองทงสิ้น ถ้าเขาอยู่อยางนี้จริง ๆ
 แล้ว ผมคักควาเขาไมไททางเลือกกตองโคคเขาสูงการเมืองอยางแน่นอน ขอสำคัญตองเขาอยาง
 สนใจอยางจริงใจ รอบคอบ และกัปีเหตุผล จึงทานปลัดกระทรวงมหาดไทยในฐานะนายทะเบียน
 พรตการเมืองทานไคกรุณาบาเป็นประธานในที่น้อยแล้ว พรตการเมืองจะเป็นองคกรสำคัญที่จะ
 เป็นเครื่องมือของประชาชนที่จะเข้าบามีส่วนร่วมในกิจการทางการเมืองอยางนี้ประสิทธิภาพ
 อยางวันนี้ ถ้าถาคความีประชาชนเข้าไปอยู่ในพรตการเมืองกัคน คำตอมคงจะออกมาไปสวย
 เทาไคนี้ค แต่วาคควยควายพยายามท่านองนี้

โดยจากการสัมมนาคราวนี้อาจจะต้องมีการกระทำอะไร ๆ อีกหลายเรื่องที่จะต้อง
 ใ้พี่น้องประชาชนกระทำ ถึงแม้ว่าจะมีอิสระในการที่จะสังกัดพรรคใดพรรคหนึ่ง หรือไปสังกัด
 พรรคใดเลยก็ได้ แต่โดยความมุ่งหมายจริง ๆ ของอุดมการณ์ทางการเมืองก็ควรจะต้องสังกัด
 พรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง พวกที่ไม่มีพรรคการเมืองให้น้อยที่สุด ลักษณะของพรรคการเมือง
 นั้นเราก็มีกฎหมายแต่หลายประเทศไม่มีกฎหมาย ประเทศเรามีกฎหมายเพราะเราจำเป็นต้องการหลัก
 ที่แน่ชัด คณะบุคคลที่รวมตัวกันจัดตั้ง เป็นองค์กรที่ถาวรขึ้นมาวัตถุประสงค์ทางการเมือง วัตถุประสงค์
 ใหญ่ ๆ ทางการพัฒนา เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองส่วนใหญ่ตรงกัน อันนี้จะได้เห็นได้ว่าคนที่
 เลือกเข้ามาสามารถเลือกได้จากนโยบายของพรรคตนเอง ถ้านโยบายของพรรคกว้างเกินไป
 ไม่ชัดเจน ประชาชนเลือกไปก็ได้ องค์กรที่เป็นพรรคการเมืองก็มีความมุ่งหมายที่จะคัดเลือกบุคคล
 เข้ามามีชีวิตเลือกตั้งเป็นพรรคการเมืองแล้วก็ต้องมีความมุ่งหมายจะเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมือง
 เข้าไปเป็นรัฐบาล เข้าไปมีอำนาจรัฐ ถ้าพรรคการเมืองไหนบอกว่า เป็นพรรคการเมืองแล้วไม่
 มุ่งหมายที่จะเป็นรัฐบาลก็จะแปลก คือปกติต้องอยากเป็นรัฐบาล ก็เป็นไปได้อย่างไรว่าจะบอกว่าขอเป็น
 พรรคฝ่ายค้านตลอดไป แต่โดยปกติแล้วพรรคการเมืองควรจะขอเข้าไปมีอำนาจรัฐและจัดตั้งรัฐบาล
 ขึ้นมาตามครรลองของรัฐธรรมนูญที่อยู่

เมื่อเขาทานรัฐธรรมนูญว่าการกระทำของชาวไทยได้พูดไว้แล้ว หน้าที่พรรคการเมืองนี้
 มีเรื่องสำคัญ ผมคิดว่าเรื่องสำคัญ คือ เรื่องการส่งเสริมให้พี่น้องประชาชนทั้งหลายได้เข้าใจเรื่อง
 การเมืองในทางที่ถูกต้อง แล้วเขามาเป็นสมาชิกของพรรคให้มากที่สุดและกว้างขวางที่สุดเท่าที่จะ
 เป็นไปได้ แล้วชักจูงให้ประชาชนเขามามีส่วนร่วมให้สูงที่สุด ส่วนเรื่องนโยบายต่าง ๆ นั้นก็ต้อง
 พยายามพิสูจน์ ถ้าหากเมื่อพรรคของท่านเขาไปเป็นรัฐบาลก็ต้องพยายามพิสูจน์ให้เห็นว่า สิ่งที่ได้
 กำหนดมาแล้วนั้นถูกต้องและได้ทำมาแล้วอย่างถูกต้อง ถ้าเมื่อพรรคของท่านเป็นฝ่ายค้าน ท่านก็ต้อง
 คว้ามีจังหวะไหนเรื่องใดบ้างที่ทางฝ่ายรัฐบาลได้กระทำไปแล้ว อาจจะโดยตรงไม่สนองอะไรต่าง ๆ
 ในการแก้ไขปัญหาของชาติก็ได้ เพราะฉะนั้นฝ่ายค้านจะเป็นประโยชน์ตรงที่เป็นเสมือนกระจกเงา
 ให้รัฐบาลได้ดู ฝ่ายค้านและรัฐบาล ความจริงก็เหมือนกับคู่ชอบมวย คู่ชอบอ่อนเกินไป นัชมวย
 ก็ไปแข่ง แต่ถาคู่ชอบแข็งเกินไป คู่ชอบก็จะนอนกับมวยตัวจริงได้ แล้วเวลาเสียงข้างมากพอและ
 พรรคการเมืองจะไม่รีรอโอกาสในการที่จะตั้งรัฐบาลของตัวเอง แล้วขอสำคัญนอกจากจะสร้างสรรค์
 ผู้สมัครก็ตาม เชิญชวนประชาชนก็ตาม ท่านต้องสร้างผู้นำทางการเมืองให้เกิดขึ้นในพรรคให้ได้

ต้องมีคนรอยคน พันคน หมื่นคน ท่านต้องสร้างขึ้นมาได้ไกลและไพเราะเนื่องด้วย บล็อกเรื่องที่ผม
 นำมาเสนอคือ เงื่อนไขแห่งความสำเร็จ เอาพรรคการเมืองในระบบประชาธิปไตยตามทฤษฎี
 ที่ผมว่า ผมเองแหย่นอย ลูกผมถาบเรื่อย พ่อเรียนรัฐศาสตร์ สอนรัฐศาสตร์ เวลานี้
 บรรยายเรื่อง รัฐศาสตร์แต่ไปได้สังกัดพรรคการเมืองใด อันนี้บอก ต้องลงโทษตัวเอง เงื่อนไข
 บอกว่านี่สิ่งที่เราต้องป้อนเขาไปสู่ขบวนการทางการเมือง แล้วจะดูว่าผลการเมืองเป็นอย่างไร
 สิ่งที่น่าเข้านับแรกคือ การให้ความรู้และข่าวสารทั้งภายในแก่ประชาชน ประการที่สองคือ
 การรวมกลุ่มของประชาชนเพื่อให้สามารถมองเห็นทิศทางได้ว่า เขาอยู่ในกลุ่มที่เห็นพ้องต้องกัน
 และจะมีแนวทางเป็นอย่างไร ประการที่สามคือ การแสดงออกซึ่งพลังกระทำได้ในหลาย ๆ วิธ
 ี ควบ ทั้งในฐานะสมาชิกและพรรคการเมือง ประการที่สี่ จุดนี้สำคัญพรรคการเมืองคงไม่สามารถ
 ตั้ง solve box ทุกคนเรื่อย ๆ ตลอดเวลา ถ้าอาศัยสื่อมวลชน สื่อมวลชนผมอยาก
 เสนอแนะในที่นี้เป็นการส่วนตัวขออนุญาตว่า สื่อมวลชนในแต่ละรูปแบบน่าจะต้องบิ่อยู่ภาคหนึ่งว่าคว
 การเมืองโดยเฉพาะ และติดตามอย่างแท้จริง ผมว่าจำเป็นในการที่จะให้ประชาชนได้รับทราบ
 รับรู้ และเห็นได้อย่างถูกต้อง เรากำลังคิดกันว่าอยากจะจัดสัมมนาทำนองนี้ว่า ท่านที่อยู่ใน
 วงการสื่อมวลชนควยเข้าไป แต่กำลังคิดกลัว ๆ กล่า ๆ อยู่ ผลของการเมืองที่จะออกมานั้นจะ
 ออกมาในรูปของการวางระเบียบข้อบังคับหรือกฎหมายต่าง ๆ ในทางนิติบัญญัติจะออกมาดี ถ้า
 เข้าไปดี และการบังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ ระเบียบแบบแผนต่าง ๆ นั้น คือการบริหารออกมา
 ในรูปของผลงานรัฐบาลซึ่งจะต้องออกมาควยดี มีอะไรขัดแย้งกันเป็นเรื่องของฝ่ายตุลาการที่จะ
 ชี้ขาด เรื่องสำคัญอีกเรื่องหนึ่งที่ว่าจำเป็นต้องนำพาทุกคนในที่นี้คือ กลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มผลักดัน
 ึ่งเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ เขาไม่ได้เป็นพรรคการเมือง แต่บางครั้งเขาก็ก่อให้เกิดพรรคการเมืองขึ้น
 บางครั้งเขาไปยอมเข้าไปอยู่ในพรรคการเมือง แต่เป็นผู้ที่รักษาผลประโยชน์ของกลุ่มโดยเฉพาะ
 หรือคอยผลักดันให้มีผลต่าง ๆ ในเวทีทางนิติบัญญัติบ้าง การบริหารบ้าง โดยสรุปแล้ว บทบาท
 ของกลุ่มผลประโยชน์ของกลุ่มผลักดันคือ interest group หรือ pressure group
 ก็ไม่มีบทบาทในการแสวงหาอำนาจปกครอง แต่ก็มีอิทธิพลต่อคนอำนาจ โดยสามารถโน้มน้าว
 บุคคลที่อำนาจให้ปฏิบัติกรอย่างหนึ่งอย่างใดได้ ึ่งจะมีอิทธิพลต่อนโยบายสาธารณะควย ึ่งไม่ได้
 คือว่า เป็นของเผ่าคุณกัน แล้วก็มีประโยชน์ตามสมควรในการที่จะให้กลุ่มประโยชน์และกลุ่มผลักดัน
 เป็นโครงร่างค้ำจุนประชาธิปไตยในสังคม

สำหรับประเทศของเรานั้น อย่างที่ท่านปลัดกระทรวงมหาดไทยได้เรียนแล้วว่า ได้มีการพัฒนาพรรคการเมืองขึ้นมาตั้งแต่ปี ๒๕๑๘ เราก็ได้มีการวางกฎเกณฑ์ได้มีการจดทะเบียนวางรูปแบบมากขึ้น ซึ่งจะเห็นได้ว่ารูปแบบพยายามที่จะกระจายออกไป ยกตัวอย่างเช่น อย่างน้อยต้องมีสมาชิก ๕,๐๐๐ คน ต้องอยู่ในภาคต่าง ๆ ไม่น้อยกว่าภาคละ ๕ จังหวัด ๆ ละ ไม่น้อยกว่า ๕๐ คน ซึ่งเป็นการยุ่งยาก แต่เป็นความจำเป็นซึ่งต้องการให้สมาชิกกระจายออกไป และพรรคการเมืองต้องส่งสมาชิกเข้ารับสมัครรับเลือกตั้งไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด และมีเงื่อนไขในการออก เงื่อนไขในการพ้นสมาชิกภาพ ที่สำคัญนั้น พรรคการเมืองต้องมีข้อบังคับของตนเอง ซึ่งในกฎหมายรับรองไว้ว่าผลในทางความเป็นอยู่ การยุติ หรือการบริหาร หรือการยุบเลิกพรรคอยู่ในนั้น อยู่ในข้อบังคับของพรรค ซึ่งพรรคการเมืองต้องบังคับตามข้อบังคับของพรรค ซึ่งกฎหมายรับรองให้เป็นไปตามนั้น เรื่องที่หลาย ๆ ฝ่ายได้รวบรวมมา ส่วนมากเป็นเรื่องซึ่งจะพุดตางทฤษฎีเป็นส่วนใหญ่ ก็พยายามที่จะให้ทั้งฝ่ายราชการ ฝ่ายนักการเมืองที่มีประสบการณ์ นักวิชาการทั้งหลาย ผมยังคิดว่ารวมทั้งฝ่ายสื่อสารมวลชนด้วย ในการที่จะออกนาวินเคราะห์และผลักดันแล้ว หวังผลจากการสัมมนาคราวนี้ในการที่จะวางรูปแบบหรืออาจจะมีการกระทำอะไรออกมา ซึ่งทางฝ่ายผมเองผู้เป็นกลไกตัวหนึ่งของรัฐ ในการที่จะยับยั้งขยายผลักดันหรือปรับปรุงอะไรที่จะเป็นกฎหมาย ซึ่งก็เป็นหน้าที่ของ ส.ส. อะไรที่จะเป็นการปฏิบัติที่เป็นหน้าที่ของกระทรวงมหาดไทย ส่วนที่เห็นชอบพวกผมกรมการปกครองก็จะพยายามทำตามนั้นให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ ผมขอยุติการอภิปรายของผมแต่เพียงเท่านี้

ขอบคุณครับ

นายพิศาล มุลศาสตร์สาทร

กระผมอยากจะให้การสัมภาษณ์ในครั้งนี้ได้มีการพูดคุย ได้มีการปรึกษาหารือ ในทางที่จะก่อให้เกิดผลประโยชน์มากที่สุดในด้านของการบรรยาย ผมคิดว่าท่านทั้งหลาย คงจะรู้อย่างพวกกระผมเองเกือบจะเรียกว่ามาพูดเรื่องพรรคการเมือง เรื่องการเมือง เหมือนกับเอามะพร้าวมาขายสวน แต่ตัวก็จำเป็นที่จะต้องพูดให้ครบ เพราะฉะนั้น เพื่อเป็นการ รวบรวมกระผมอยากจะให้ คุณยุวรัตน์ กมลเวชช รองอธิบดีกรมการปกครอง ได้กรุณาช่วยชี้แจง ให้ท่านที่เคารพทั้งหลายได้รับทราบถึงรายละเอียดต่าง ๆ ตามสมควร ขอเชิญ

นายยุวรัตน์ กมลเวชช

ขอพระคุณครับ ผมก็คิดว่าในการที่เราจะพูดเรื่องการทำเนิงานพรรคการเมือง ผมจะไม่บรรยายรายละเอียดว่าการจัดตั้งทำอย่างไร การไปหาสมาชิกทำอย่างไรในกฎหมาย เมื่อเป็นพรรคการเมืองจะต้องทำอะไรต่าง ๆ เพราะว่าเรื่องที่จะกล่าวต่อไปคือระดมพรรคพวก ไทย โดยท่านปลัดกระทรวงและท่านอธิบดีกรมการปกครอง ได้มีหนังสือเชิญท่านผู้ดำเนินการ บริหารจริง ๆ ไปคุยกันเรื่องวิธีปฏิบัติอีกต่างหาก คงราวปลายเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายน วัน เวลา จะได้กำหนดอีกครั้งหนึ่ง

ทีนี้สิ่งที่ผมอยากจะพูดเป็นประเด็นแรกนี้ ก็คงที่จะมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ผมคิดว่าเป็นเรื่องซึ่งบางท่านที่หนึ่งอยู่ที่นี้ก็ได้เคยร่วมกันมาในการร่างพระราชบัญญัติพรรคการเมือง ผมก็อยากจะเอาแต่ละเรื่องขึ้นมาว่ามีเหตุผลอะไรที่เป็นอย่างนั้น เหตุผลอะไรถึงออกมาเป็น อย่างนี้ ทั้งนี้ ก็เพื่อเป็นประโยชน์ของผู้เข้าร่วมสัมมนาว่า ถ้าจะเปลี่ยนแปลง ก็อาจจะเปลี่ยนแปลงได้ เพราะเหตุผลมันเปลี่ยน สถานการณ์มันเปลี่ยน ผมคิดว่าอันนี้เป็นข้อเท็จจริงในการออกกฎหมาย ผมเคยมีประสบการณ์ในการ เสนอร่างกฎหมายเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาเทศบาล ในวันเดียวกันมีการแปรญัตติและกรรมาธิการลงแก้ไขไว้อย่างเดียวกัน แต่เสนอตอนเช้ากับตอนบ่าย ตอนเช้า เข้าผ่านตาบ่วงของกรรมาธิการ แต่ตอนบ่ายเป็นอีก อย่างหนึ่ง กลับไม่ผ่าน ยืนตามญัตติ เพราะฉะนั้น เหตุการณ์ต่าง ๆ ผมคิดว่าท่านที่อยู่ใน สภาผู้แทนราษฎร ก็คงจะทราบกันดีว่าการออกกฎหมายขึ้นอยู่กับแนวความคิด สถานการณ์ เหตุผล ของผู้เสนอหรือของผู้ที่เกี่ยวข้องของใคร ๆ รวมตลอดถึงกรรมาธิการก็ดี เราไม่เคยถือว่าร่าง พระราชบัญญัติพรรคการเมืองออกโดยกระทรวงมหาดไทยเพราะจะไปเปลี่ยนแปลงหรือมีการแก้ไข

ที่สภา อันนี้ก็จะเป็นแนวความคิดของคน ของบุคคล ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจออกกฎหมายในขณะนั้น ซึ่งก็มีเหตุผลเพียงพอ ถ้าเหตุผลไม่พอร่างกฎหมายก็ไม่ออกมาใช้บังคับ แล้วผมจะพูดเป็นข้อ ๆ ว่าแนวความคิดอะไร ความเห็นขณะนั้นเกิดอะไร ขึ้นถึงออกมาเป็นอย่างนี้ และ เพื่อเป็นแนวที่ท่านว่า เหตุการณ์เหล่านั้นมันเปลี่ยนไปแล้วนะ เพราะฉะนั้น เราจะเปลี่ยน จะเปลี่ยนอย่างไร เราจะแก้ไขอย่างไรนะครับ

ประเด็นที่สอง ก่อนที่จะถึงการดำเนินการเมือง ก่อนที่จะพูดถึงพระราชบัญญัติพรรคการเมือง ผมคิดว่าทุกท่านก็คงจะทราบว่า การดำเนินการเมืองไม่ได้ขึ้นอยู่กับกฎหมายพรรคการเมืองฉบับเดียว กฎหมายพรรคการเมืองเหมือนกับกฎหมายทั่วไปที่ดึงขึ้นมาโดยเฉพาะ และก็มีเรื่องโดยเฉพาะ แต่ถ้าวางเรื่องที่ไม่ได้บัญญัติไว้ในกฎหมาย ถ้ามีกฎหมายอื่นบัญญัติไว้ก็ไปเข้ากฎหมายอื่น เหมือนกับผมเป็นข้าราชการผมทุจริตในหน้าที่ราชการผมก็ผิดมาตรากฎหมายอาญา ในขณะที่ผมก็ผิดวินัยทางข้าราชการตามพระราชบัญญัติข้าราชการ ฯ จะผิดหลายฉบับ ก็เหมือนกับที่ท่านพูดถึงเรื่องทะเบียนราษฎรหรือกฎหมายเลือกตั้งที่คนย้ายเข้าไปในที่ใดที่หนึ่ง ถ้าทะเบียนราษฎรเราต้องย้ายให้เขา แต่มีกฎหมายอื่นห้ามไว้อีกครับ กฎหมายอื่น เช่น พระราชบัญญัติอุตสาหกรรมว่า ถ้าคนใดไปอยู่อาศัยไปต้องแจ้งชื่อ แจ้งอะไรต่าง ๆ พระราชบัญญัติสาธารณสุขกำหนดให้คนต้องมีที่อยู่อาศัย มีเก้าคิวบิกฟุตต่อหนึ่งคน ถ้าบ้านนี้เล็กต่ำกว่าเก้าคิวบิกฟุตก็อยู่ไม่ได้ ต่าง ๆ เหล่านี้จะมีกันต่อเนื่องและเกี่ยวพันกัน เพราะฉะนั้น เรื่องของพรรคการเมืองกฎหมายที่สำคัญที่ระบุไว้ชัดเจนนจะมีทั้งกฎหมายรัฐธรรมนูญ กฎหมายเลือกตั้ง แล้วนอกจากนั้นที่สำคัญที่สุดก็คือ ข้อบังคับพรรคการเมืองจะโยงกันเป็นทอด ๆ เช่น อย่างกรณีให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรออกจากการ เป็นสมาชิกพรรคใดพรรคหนึ่ง กฎหมายรัฐธรรมนูญบอกว่าต้องมีครึ่งหนึ่งของคณะกรรมการบริหารพรรคและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ของพรรคด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของที่ประชุม ในกฎหมายพรรคการเมืองก็บัญญัติลึกลับไว้ เสร็จแล้วก็บอกว่าต้องเป็นไปตามข้อบังคับพรรค ถ้าพรรคนั้นบอกว่าที่ประชุมหมายความว่าสมาชิกทั้งหมดกรรมการบริหารพรรคทั้งหมดก็ต้องทั้งหมดครับ ถ้าบอกว่าไม่ใช่กรรมการบริหารพรรคทั้งหมดก็หมายถึงกรรมการบริหารพรรคที่มาประชุมและ เคี้ยวนี้มีพรรคการเมืองหลายพรรคเปลี่ยนแปลงใหม่บอกว่าการที่จะเอาสมาชิกออกได้จะต้องมีการสอบสวนโดยให้กรรมการบริหารสอบสวน และผู้นั้นต้องอยู่ในที่ประชุมด้วย ถ้าเป็นดังนี้

ก็ไม่ต้องออกกันครับ ไม่มีการออกเพราะว่าท่านไปจับกุมไม่ได้อย่างคำร วจะเอาผู้ต้องหา มา ต้องไปจับกุมมาก่อน และหากสมาชิกท่านผู้นั้นเห็นว่าอย่างนี้ท่านไม่มาประชุมเลยก็ไม่ต้องออก จากสมาชิกพรรคครับ เอาออกไม่ได้ นี่คือนี่ที่หนักัน เพราะฉะนั้น ในเวลาการตีความจะต้อง กฎหมายแพ่ง ๆ กฎหมายอาญา อย่างเช่นการนับวันไปกฎหมายแพ่ง ๆ ในข้อบังคับ บอกว่าต้องสั่งก่อน ๓ วัน ๓ วันนี่คืออะไรก็ต้องไปกฎหมายแพ่ง ๆ ดังนั้น จึงเกี่ยวพันกัน หลายอย่าง

ทีนี้เราก็มารถึงเรื่องของพรรคการเมืองจริง ๆ นะครับ ผมพยายามจะให้เสร็จ ภายใต้วงชั่วโมงเมื่อเวลาท่านจะได้แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นนาน ค่ะ ะยะนั้นผมคิดว่าท่านที่นั่งอยู่ ในที่นี้มีส่วนร่วมในการ สร้างพระราชบัญญัติพรรคการเมืองอย่างมาก ประเด็นแรกที่สุดในความ นึกคิดคอนั้นมีอย่างนี้ครับ

แนวความนึกคิดประการแรกอยู่ว่า พรรคการเมืองก็เป็นเผด็จการ เพราะ พรรคการเมืองเป็นของบุคคลคนเดียวของคนตระกูลเดียว ใครไปเข้าเป็นสมาชิกก็เท่ากับว่า เป็นตัวประกอบ ไม่มีอำนาจใจทั้งสิ้น ที่เห็นชัดเลยคือพรรคพัฒนาจังหวัด ตั้งขึ้นมาจังหวัดเดียว ของคนคนเดียว คนอื่นไม่เกี่ยว ที่ผมกล่าวอ้างชื่อเพราะว่าบังเอิญท่านหัวหน้าพรรคซึ่งเป็นบุคคล ที่ผมเคารพและรักกับผม ท่านได้เสียชีวิตไปแล้วท่านสมัคร ของท่านคนเดียว และท่านก็ได้ของท่าน คนเดียว เมื่อความนึกคิดอย่างนี้ออกมา ท่านสมาชิกทั้งหมดรวมทั้งผู้ที่ร่างกฎหมายทั้งหมดก็บอกว่า อย่างนี้ปล่อยไปไม่ได้ที่จะให้พรรคการเมืองเป็นเครื่องมือของคนใดคนหนึ่ง จึงให้หาทางแก้ไข ไว้ ๖ - ๗ ข้อ ซึ่งครั้งแรกก็กำหนดเลยว่าสมาชิกต้อง ๕,๐๐๐ คน ถ้ามว่าทำไม่ถึง ๕,๐๐๐ คน ก็บอกว่า ๕,๐๐๐ คน พอสมควร มีการแปรญัตติว่าต้อง ๑๐,๐๐๐ คนบ้าง หรือต้อง ๑๐๐,๐๐๐ คนบ้าง เหตุผลที่ต้องกำหนดประการแรก ๕,๐๐๐ คน พอจะเรียกประชุมได้ ในการประชุมใหญ่มีสถานที่พอ คือ สนามกีฬา อันที่สอง เพื่อที่จะไม่ให้พรรคการเมืองของคนใดคนหนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง คณะกรรมการก็บอกว่า เอาอย่างนี้ดีกว่าให้มีการจัดตั้งสองระยะ ครั้งแรกก็ให้มีผู้เริ่มจัดตั้ง ก่อนมาแจ้งการจัดตั้งเพื่อออกไปเชิญชวนคน และครั้งที่สองคือ ไปเชิญชวนคนเข้าเป็นสมาชิก เสร็จแล้วจึงจะมาจดทะเบียน แต่สิ่งที่อยู่ตรงกลางคือ ระหว่างจัดตั้งกับจดทะเบียนคืออะไร รู้ไหมครับ คือการบังคับให้มีการประชุมใหญ่เสียก่อน มีข้อบังคับอะไรหลายอย่าง คือพอไปแจ้ง จัดตั้งได้สมาชิกเสร็จแล้วยังมาจดทะเบียนไม่ได้ ต้องจัดประชุมใหญ่ กำหนดข้อบังคับพรรค

ซึ่งในข้อบังคับก็จะมีระบุไว้หมด สิ่งสำคัญที่สุดก็เป็นประเด็นที่สามคือ ข้อบังคับที่ว่าจะต้อง
 คำเนิการในที่ประชุมต้องจัดประชุมใหญ่เท่านั้น คือ การเลือกตั้งกรรมการบริหาร ข้อบังคับพรรค
 ชื่อพรรคอะไรต่าง ๆ เหล่านี้ต้องทำโดยที่ประชุมใหญ่ รวมตลอดทั้งสมาชิก หรือรวมตลอดถึง
 อะไรต่าง ๆ นอกจากนั้นแล้วก็มีความเห็นต่อว่าการที่จะป้องกันนี้ได้ก็คือการ เป็นประเด็นที่สี่
 ต้องยึดหลักประเด็นว่าสมาชิกของพรรคมีสิทธิอะไรบ้าง มีหน้าที่อะไรบ้าง และทางพรรคจะให้
 อะไรกับสมาชิก เพราะฉะนั้น จะต้องมีข้อบังคับอีกข้อหนึ่งอยู่ในนั้นว่าสมาชิกต้องเสียค่าบำรุงบ้าง
 สมาชิกมีสิทธิที่จะเข้าประชุม สมาชิกมีสิทธิที่จะขอคืนในบัญชี และบังคับว่าพรรคจะต้องทำอะไร
 ให้กับสมาชิกบ้าง และปัญหาใหญ่ที่สุดในเรื่องพรรคการเมืองก่อนนั้น ซึ่งก็คงจะเป็นมาถึงเหตุการณ์
 ปัจจุบันก็คือการเลือกตั้ง การส่งสมาชิกพรรคเข้าสมัครรับเลือกตั้งซึ่งเป็นประเด็นที่ห้า ประเด็น
 สุดท้ายเรื่องนี้ก็คงเป็นปัญหา คิดว่าการส่งสมาชิกพรรคเป็นเรื่องของคน ๆ เดียว ก็เลยมีการ
 กำหนดในพระราชบัญญัติพรรคการเมืองว่า การส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งทางพรรคต้อง
 เขียนไว้ในข้อบังคับว่า ทำอย่างไรจึงจะส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้ง เพราะฉะนั้น แต่ละพรรค
 ก็เขียนวิธีการส่งสมาชิกแตกต่างกันไป แต่ต้องเขียนที่ประชุมใหญ่ไว้ในข้อบังคับพรรคซึ่งจะเปลี่ยนแปลง
 ไม่ได้ นอกจากที่ประชุมใหญ่ก็มีอยู่ ๕ - ๖ เรื่องใหญ่ ๆ ครบ ๘ เป็นการป้องกันมิให้พรรคเป็นของ
 คนใดคนหนึ่ง

แนวความคิดในแนวที่สอง แนวความคิดที่สองก็เกิดว่าตอนที่พรรคการเมือง
 ไม่ได้ดำเนินการทางพรรคการเมืองอย่างเดียว เพราะตอนนั้นพรรคการเมืองเป็นนิติบุคคล
 กฎหมายเขียนไว้แค่นั้น พอเป็นนิติบุคคลก็เข้าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งสามารถ
 ดำเนินทุกอย่างได้หมด ผมว่าคดีที่ศาลยังมีนะครับ พรรคการเมืองไปกู้เงินเข้าบ้าง ไปซื้อขาย
 เครื่องปรับอากาศบ้าง อะไรต่าง ๆ เป็นหนี้เป็นสินอยู่ ผมต้องไปเป็นพยานหลายครั้งเหมือนกัน
 หลายเรื่องที่เกี่ยวข้องครับ ก็ปรากฏว่าพอมาถึงตอนนี้ทุกคนปล่อยอย่างนี้ไม่ได้ พรรคการเมืองควร
 จะตั้งขึ้นมาเป็นนิติบุคคลก็จริง แต่ต้องดำเนินการทางการเมืองอย่างเดียวกันเท่านั้น เพราะฉะนั้น
 ท่านจะเห็นว่าในพระราชบัญญัติพรรคการเมืองฉบับนี้เขียนไว้ในมาตรา ๓๐ ว่า พรรคการเมือง
 เป็นนิติบุคคลดำเนินการ เฉพาะกิจทางการเมืองอย่างเดียวกัน ท่านจะทำอย่างอื่นไม่ได้เลย
 ต้องเฉพาะที่เกี่ยวกับการเมือง การเลือกตั้งเท่านั้น จะไม่ทำการค้าจกสรรที่ดินเรื่องอะไร
 ต่าง ๆ ไม่ได้ทั้งสิ้น ไม่เหมือนก่อน และอีกเรื่องหนึ่งคือ การบังคับให้พรรคการเมืองส่งสมาชิก

เข้ารับเลือกตั้งเกินกว่าครึ่งหนึ่ง ถ้าไม่ส่งเข้ารับเลือกตั้งก็ให้ยุบเลิกพรรค ก็มีการเถียงกันมากว่า จะเอาที่เปอร์เซ็นต์ ในที่สุดก็ให้เอาตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ ซึ่งกฎหมายรัฐธรรมนูญกำหนดว่าทำไม ต้องส่งเกินกว่าครึ่ง ผมก็คิดว่า เป็นแนวความคิดเดียวกันที่ว่า เมื่อพรรคการเมืองตั้งขึ้นมาแล้ว มีการกำหนดนโยบายและนโยบายนั้นจะสำเร็จก็คือเมื่อท่านเป็นพรรคการเมือง แล้วผมคิดว่า ประสพการณ์ของเรา ก็ยังคงไม่อยากจะให้รัฐบาลมีพรรคการเมืองผสมหรือหลายพรรค เพราะก่อนหน้านี้ ก็ล้มลุกคลุกคลานกันพอสมควร เพราะฉะนั้น อันนี้เป็นผลครบ ผลก็เลยใส่ไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ ว่าต้องสมัครเกินครึ่ง เพราะถ้าได้รับเลือกตั้งเกินครึ่ง ท่านก็เป็นเสียงข้างมากในสภาจัดตั้งรัฐบาล เป็นพรรคเดียวเลย ก็เลยไปกำหนดให้ส่งครึ่ง นี่คือเหตุผล กฎหมายพรรคการเมืองก็เลยกำหนด มากำหนดวิธีการว่าถ้าพรรคไหนไม่ส่ง พอเสร็จจากการเลือกตั้งทั่วไปนายทะเบียนก็จะส่งรายชื่อ ไปให้ศาลสั่งยุบเลิกพรรค ตอนนั้นก็ยุบไปเรียบร้อยแล้ว และเขาก็ตั้งใหม่เรียบร้อยแล้วครับ อันนี้ ก็เป็นไปตามมาตรา ๓๔ ของกฎหมายรัฐธรรมนูญ ที่ว่าประชาชนมีสิทธิเสรีภาพในการตั้งพรรค การเมืองและเป็นไปตามกฎหมาย เพราะฉะนั้น ท่านก็ตั้งได้ อยู่เสมอ เมื่อผิดเข้าก็ยุบ ยุบแล้วก็ตั้ง อันนี้ก็คงไม่มีปัญหาอะไรในทางปฏิบัติ ส่วนการส่งสมาชิกเข้ารับเลือกตั้งเกินกว่าครึ่งนั้นก็พันกันอยู่ พ้นไปถึงกฎหมายรัฐธรรมนูญ กฎหมายเลือกตั้ง

ประเด็นที่สามคือ บังคับให้พรรคการเมืองต้องไปยุ่งเกี่ยวกับการนำนโยบาย ไปเผยแพร่คือ พอตอนที่จัดตั้งและได้รับการแจ้งจัดตั้งแล้ว กำหนดให้ท่านไปหาสมาชิกอีก ๕,๐๐๐ คน โดยบังคับว่าต้องมีที่อยู่ใน ๔ ภาค ๕ จังหวัด คิดว่าทางพรรคการเมืองคงจะต้อง ออกไปหาสมาชิกและแจ้งนโยบาย ก็เป็นการดำเนินการทางการเมือง คือส่งเสริมให้ประชาชน ได้เข้าใจนโยบายของพรรคส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจประชาธิปไตย ซึ่งเป็นหน้าที่ของพรรค การเมือง ซึ่งเราก็เคยพูดกัน ผู้ที่ร่างกฎหมายก็เชื่อเหลือเกินว่า การบังคับให้พรรคไปเชิญชวน มันจะเป็นไปในรูปนั้น ซึ่งปรากฏว่าที่ตั้งมานั้นทุกคนก็คิดว่าอันนี้จริงบ้าง ไม่จริงบ้าง บางทีก็เพียง ไปเอาชื่อไม่ต้องพูดกัน ก็ให้ไปเซ็น ๆ มา ทางผมมีปัญหาครับ เช่นผิดบ้างเพราะท่านไปรวบรวม บัตรมา ลงบัตรชื่อคนผิดก็มีต้องส่งคืน นี่คือข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ซึ่งไม่เป็นไปตามกฎหมายหรือ แนวความคิดตอนนั้น

ประเด็นที่สี่ ก็มีการโต้เถียงกันมากก็คือ การจัดตั้งสาขา ตอนนั้นบอกว่า ไม่ได้อย่างเดียว ถ้าอย่างนี้แล้วก็มีการจัดตั้งสาขา ร่างเดิมที่ทางคณะกรรมการร่างขึ้นมา

หมายความว่าไม่มีการให้อำนาจหัวหน้าพรรค คือ เมื่อหมายความว่าเมื่อสมาชิกเกินหนึ่งร้อยคน หรือห้าร้อยคนนี้ ตอนนั้นดูเหมือนจะเอาห้าร้อยคน เมื่อสมาชิกจังหวัดก็มีห้าร้อยคนท่านหัวหน้าพรรคจะต้องแจ่งจัดตั้งทันที เป็นการบังคับให้จัดตั้ง ตอนนั้นท่านได้มีอภิปรายว่าไม่ได้นะครับ พรรคการเมืองไม่ได้เงินจากสมาชิก ซึ่งก็เป็นความจริงครบมาถึงทุกวันนี้ เป็นเงินที่ได้มาจากข้างบนมากกว่าได้จากข้างล่าง ท่านก็บอกว่าไม่ได้ ผมหมดเนื้อหมดตัวแน่ จะให้พรรคเอาเงินมาจากไหน เสร็จแล้วเปลี่ยนว่า พอถึงร้อยคนให้เป็นอำนาจของหัวหน้าพรรคหรือกรรมการบริหาร คัดสินว่าควรจะต้องหรือไม่ตั้ง อันนี้จะเป็นผลไปถึงการประกันเสรีภาพของท่านผู้แทนราษฎรที่เป็นสมาชิกพรรค ผมจะพูดถึงหัวข้อสุดท้าย เพราะฉะนั้น อันนี้เป็นการที่ต้องรองกันอยู่ตลอดเวลา และเป็นสาขา เป็นอะไรต่าง ๆ ที่ท่านเห็นเป็นเรื่องของการที่ว่าต้องการให้พรรคดำเนินการเรื่องเกี่ยวกับทางการเมืองเท่านั้น เรื่องความมั่นคง ความมั่นคงคงพูดกันมากทีเดียวว่า ทำอย่างไรพรรคถึงจะเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ เพราะตอนนั้นก็มีความรู้สึกที่ไม่ค่อยแน่ใจกัน ในคณะกรรมการอะไรต่าง ๆ เพราะมีตัวอย่างในการตั้งพรรคการเมืองขึ้นมาในจังหวัดใด จังหวัดหนึ่ง และกติกามารัฐธรรมนูญบอกว่าประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรเดี่ยว จะแบ่งแยกไม่ได้ ก็มีความเกรงกลัวว่า ทางพรรคการเมืองจะไปตั้งและแยกเป็นสัดส่วนตามเชื้อชาติบ้าง ตามจังหวัดบ้าง ตามศาสนาบ้าง และจุดนี้เป็นจุดที่สำคัญที่สุด และมีการเถียงกันมากและลงมติกันมาก ตอนหลังได้เหตุผลที่แท้จริงคือความมั่นคง โดยกำหนดให้ตั้งให้มีสมาชิก ๔ ภาค ๕ จังหวัด ให้มีภาคละ ๕ จังหวัด ๆ ละ ๕๐ คน หมายความว่าถ้าใครตั้งที่ไหน ความเท็จจริง ความเบาบาง จะมีการผสมผสานของทุกภาคในประเทศไทย ไม่ทำให้มีการจัดตั้งพรรคการเมืองเพื่อภาคใด ๆ เพื่อเจริญของพรรคใดพรรคหนึ่ง คงจะเป็นประสบการณ์ของท่านกรรมการที่มา เพราะฉะนั้น ในส่วนนั้นนอกจากเรื่องการทำหนังสือเรื่อง ๔ ภาค ๕ จังหวัดแล้ว ก็มีเรื่องให้อำนาจนายทะเบียน คือ ให้อำนาจนายทะเบียนกับศาลตามมาตรา ๓๔ มาตรา ๔๗ ในกรณีซึ่งทางพรรคการเมืองทำสิ่งใดที่เป็นอันตรายต่อความมั่นคงของชาติ ให้อำนาจนายทะเบียนสั่งยับยั้งการกระทำ ส่วนศาลสั่งยุบได้หลังจากนายทะเบียนส่งไป ก็มีเรื่องความมั่นคง กลัวต่างชาติ กลัวจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ที่ว่าเขาเอาเงินมาซื้อคนส่งสมัครรับเลือกตั้ง ชื่อพรรคการเมือง เพราะฉะนั้น ในพระราชบัญญัติพรรคการเมืองมีหลายมาตรา โทษเกี่ยวกับเรื่องนี้มากกว่าเรื่องอื่นทั้งหมด เกือบสิบกว่ามาตรา ไม่ว่าจะมาตรา ๓๕ มาตราอะไรต่าง ๆ เหล่านี้อยู่ในนั้นทั้งหมด ห้ามมิให้

รับคนต่างชาตินมาเป็นสมาชิก ถ้าผู้ใดรับก็ผิด ไม่ใช่คนเข้าก็ผิด ผู้รับก็ผิด เป็นกรรมการก็ผิด ผู้แต่งตั้งก็ผิด ผู้เข้ามาก็ผิด รับเงินก็ผิด ห้ามไปจนถึงนิติบุคคลซึ่งคนต่างชาติดถือหุ้น และเอาเพียง ๒๕ % เท่านั้น ปกติถ้าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เกี่ยวกับการจดทะเบียนหุ้นส่วน คนไทยถือหุ้น ๕๑ % เป็นบริษัทคนไทยถือหุ้น ๕๑ % ถ้ามีต่างชาติ ๔๘ % ยังบริจาคนไม่ได้ รับเงินไม่ได้ ตามพระราชบัญญัติพรรคการเมืองถือ ๒๕ % เหตุที่ถือ ๒๕ % เนื่องจากมีเหตุผล เพราะตอนนั้นมี คร. กระมล ทองธรรมชาติ เป็นประธาน มีอาจารย์มารุต บอกว่าตั้งไม่ได้ เพราะบริษัทที่ค้างที่หลอกกัน ๕๑ % เอาหุ้นไปให้กันซึ่งเราก็คงจะรู้กัน ซึ่งเราบอกว่าไม่ยอม ซึ่งบอกว่าบริษัทคนไทยบริจาคนได้ หมายความว่าต่างชาติก็บริจาคนได้ เพราะเดี๋ยวนี้ ๕๑ % ในนามแยะ ก็เลยเอา ๒๕ % ถ้าเกิน ๒๕ % บริจาคนไม่ได้ สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับความมั่นคงมีมากมาย และโทษแรง เพราะสมัยนั้นถือว่าแรงมาก และอันนี้ก็คงจะเปลี่ยนไป แนวความคิดอันที่สี่ซึ่ง เดียงกันมากเป็นจุดสำคัญที่สุดของกฎหมายรัฐธรรมนูญ กฎหมายเลือกตั้ง และกฎหมายพรรคการเมือง คือเสรีภาพของสมาชิกซึ่งเป็นผู้แทนราษฎรว่าจะผูกพันกับพรรคเท่าใด จะเป็นตัวของ ตัวเองเท่าใด เพราะตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๖ เขียนไว้ว่า สมาชิกวุฒิสภากับ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้แทนปวงชนในกาที่ท่านลงมติออกกฎหมายในการอภิปรายของท่าน ท่านมีเสรีภาพในการอภิปรายและตอนที่อภิปรายเรื่องมาตรานี้ก็ยังอภิปรายถึงว่า สมมติว่าท่าน มาจากต่างจังหวัดกาญจนบุรี ที่นั่นอ้อยทั้งนั้น มีร่างพระราชบัญญัติฉบับหนึ่งเสนอมาว่าให้อุดหนุน กิจการเรื่องอ้อย ถ้าเป็นสมาชิกจากกาญจนบุรี ท่านต้องสนับสนุน แต่ว่าพรรคของท่านไม่สนับสนุน ลงมติว่าให้คัดค้าน ท่านจะทำอย่างไร ถ้าท่านคัดค้านท่านก็ไม่ต้องกลับไปกาญจนบุรี สมมติอย่างนั้น ท่านก็ไม่ต้องได้รับการเลือกตั้ง เพราะฉะนั้น มาตรานี้ถึงไปกำหนดมาตรา ๑๐๓ (๗) ว่าด้วยการออก ที่ว่าต้อง ๓ ใน ๔ และไปพันเรื่องสาขา เหตุที่ตั้งสาขาเพราะถ้าจังหวัดใดมีสาขา ผู้แทนราษฎร ของจังหวัดนั้นจะแข็ง จะมีคนสนับสนุนตัวเองในแนวความคิด ท่านอาจจะเรียก ประชุมในจังหวัดของท่าน และมีมติได้ว่า เห็นควรสนับสนุนร่างพระราชบัญญัตินี้ ท่านก็มีช่องทาง ที่จะต่อรองกับที่ประชุมพรรคการเมือง ร่างเดิมถึงได้กำหนดว่าถึงเวลาให้ตั้งสาขาเลย จะพันกัน อย่างเดียวกัน ๓๕๐,๐๐๐ ที่ออกค่าใช้จ่าย ๓๕๐,๐๐๐ มีคนถามว่ามาจากไหน ที่จริงไม่ใช่ ค่าใช้จ่ายสูงสุดที่ท่านได้ เราคำนวณว่า ๓๕๐,๐๐๐ มีอยู่มาตราหนึ่งตอนเสนอกฎหมายเลือกตั้ง ต้องคอยถาม ท่าน คร. กระมล ทองธรรมชาติ เราคิดว่าท่านสมัครผู้แทนราษฎรประมาณ

๒,๐๐๐ คน ท่านเสียค่าเงินค่าประกัน เสียเงินค่าสมัคร จะมีเงินอยู่ประมาณ ๑๐ กว่าล้าน เมื่อเอาผู้แทน ๓๕๐ คน ตอนนั้น ๒๐๐ กว่าคนหารเข้าไป จะใช้เงินคืนได้ เสนอว่าถ้าพรรคการเมืองใดได้รับการเลือกตั้ง ให้จ่ายเงินคืนเป็นค่าใช้จ่าย ค่าใช้จ่ายก็เลยถึง ๓๕๐,๐๐๐ เพราะพอจะจ่ายได้ ค่าใช้จ่าย ๓๕๐,๐๐๐ คืนให้กับพรรคนั้นเพื่อที่จะได้ดำเนินการกิจการทางพรรคการเมืองระหว่างที่มีอยู่ในสาขา จะได้เปรียบกับพรรคที่ชิงขึ้นใหม่ รูานะเท่านั้น เพราะไปเลิกमतารนั้นไปค้าง ๓๕๐,๐๐๐ อยู่อันเดียว ก็ไม่ตรงกับข้อเท็จจริง ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ซึ่งท่านก็มีการเสนออะไรต่าง ๆ ในการเปลี่ยนแปลงซึ่งครั้งที่แล้วคณะกรรมการก็มีมติว่า ค่าใช้จ่ายควรจะออกในพระราชกฤษฎีกาเป็นครั้งคราวไป เพราะฉะนั้นกฎหมายบางอันเราขาดตอนไป ถึงแม้กรรมการจะเห็นชอบด้วย ในสภาถ้าผู้แปรญัตติเป็นท่านหัวหน้าพรรค มักจะคณะกรรมการ เพราะกรรมการส่วนใหญ่หัวหน้าพรรคไม่ได้เป็น ผมเองเกือบเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนหนึ่ง เพราะเกือบจะตั้งโต๊ะทำงานที่นั่น ก็คงจะยุ่งเกี่ยวกับอยู่ตลอด เพราะฉะนั้น อันนี้ก็เป็นเรื่องของแนวความคิดของเสรีภาพของผู้แทนราษฎรก็เลยกำหนดอยู่ในมาตรา ๑๐๓ (๗) ว่า สามในสี่ และกำหนดเรื่อยมาจนถึงในพรรคการเมือง แต่ที่ไปออกอยู่ ตอนที่ว่าเหตุผลที่ว่าพระราชบัญญัติพรรคการเมืองตรงที่ว่าควรจะมีพระราชบัญญัติพรรคการเมืองหรือไม่ ผลสุดท้ายก็ต้องมี แต่จะต้องไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวมากมาย จะยุ่งเกี่ยวเฉพาะเรื่องสำคัญ เพราะฉะนั้น บอกว่าสามในสี่ แต่วิธีดำเนินการพิจารณาก็ให้ไปอยู่ในเรื่องของข้อบังคับพรรค เพราะฉะนั้น การออกจากสมาชิกพรรคถึงต่างกันไป มีคนถามว่าทำไมพรรคนี้เอาออกได้ ทำไมพรรคนี้เอาออกไม่ได้ ทำอย่างเดียวกันหรือเปล่า ไม่ใช่ครับ ตามพระราชบัญญัติเหมือนกัน แต่ว่าข้อบังคับพรรคไม่เหมือนกัน เพราะฉะนั้น ท่านที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดพรรคใด กรุณาไปคุยข้อนั้นครับ อย่างไรก็ตามไปเปลี่ยนว่าต้องสอบสวนค่อนหน้าไว้หนอยนะครับจะได้สบายใจ ผมก็จะได้สบายใจด้วยไม่ต้องจัดเลือกตั้งซ่อม

ที่นี้ประเด็นสุดท้าย แนวความคิดเรื่องการ เงิน เป็นประเด็นซึ่งพูดกันมากที่สุด เรื่องการเงินของพรรค พรรคจะเอาเงินจากไหน ก็รู้อยู่แล้วการที่ไปเอาสมาชิก ๕,๐๐๐ คน ค่าบำรุงที่เขียนไว้ก็ไม่ได้ แถมยังต้องไปจ่ายเงินตอนเอาชื่อมาอีกด้วยลำบาก แล้วจะเอาเงินมาจากไหน เงินจากคนโน้นคนนี้ พรรคการเมืองจะเป็นของนายทุน พูดกันมากทีเดียว เพราะฉะนั้น พระราชบัญญัติพรรคการเมืองมีเรื่องเกี่ยวกับการเงินมาก แต่ก่อนไม่เคยมีครับ มีตั้งแต่ตัวผู้จัดทำบัญชี

จัดทำบัญชี ต้องมีการตรวจสอบบัญชี และกำหนดไว้เลยว่าถ้าหัวหน้าพรรคการเมืองเอาโทษ
 หัวหน้าพรรคการเมืองเลยนะครับ หัวหน้าพรรคการเมืองปกติจะทำงานบัญชีเสร็จ แต่
 สาขาพรรคส่วนใหญ่ยังไม่ได้ทำ ระวังนะครับในกฎหมายบอกไว้ว่าหัวหน้าสาขาพรรคต้องจัดทำ
 บัญชีซึ่งบัญชี ถ้าไม่ทำปรับ ๒๐,๐๐๐ บาท ถึง ๒๐๐,๐๐๐ บาท โทษไม่หนักยังพอมีเงินเสีย แต่
 ถ้ามีผู้ตรวจสอบบัญชีเพราะท่านคงจ้างผู้ตรวจสอบบัญชีและงบดุล และท่านไปชักชวนผู้ตรวจสอบ
 บัญชีไม่ได้ อันนี้มีโทษแรงนะครับ คือ จำคุก เรื่องการเงินนี้จะต้องมีหลักฐานการเงิน อันนี้
 จะไปพันแบบเดียวกัน กฎหมายเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรถือแนวความคิดในสมัยนั้นก็คง
 จะเป็นหลังที่เรามีเหตุการณ์รุนแรงนั้น และกลัวทั้งพรรคคอมมิวนิสต์ กลัวทั้งพรรคนายทุนต่างชาติ
 ก็พยายามที่จะให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งแสดงเรื่องการเงิน ถึงให้มีหลักฐาน รวมทั้งพรรคการเมือง
 ต้องมีหลักฐานการรับการจ่ายเกือบทุกประการ เพราะฉะนั้น เรื่องการเงินก็จะเป็นเหตุการณ์
 เกิดขึ้นมาทั้งหมด เพราะฉะนั้นที่ผมเรียนมาแนวความคิดทั้ง ๕ ข้อ ก็หมายความว่ามาตราหนึ่งถึง
 มาตราสุดท้ายเลยครับอยู่ใน ๕ เรื่องนี้ทั้งนั้น ไม่ว่ามาตราไหน เพราะฉะนั้น ท่านก็คงมองเห็น
 ภาพทะเลปูโปรงเลยนะครับว่ามาตรานี้มีทำไมเพราะฉะนั้น ท่านมีแนวความคิดอะไรต่าง ๆ
 และผมมีแนวความคิดอยู่อย่างหนึ่งนะครับในเรื่องของกฎหมายเลือกตั้ง กฎหมายพรรคการเมือง
 มีแนวความคิดอยู่ ๒ ประเด็น

ประเด็นแรก กฎหมายพรรคการเมือง กฎหมายเลือกตั้งออกมาใช้บังคับยากที่สุด
 และเป็นกฎหมายที่ต้องมีรายละเอียดมากที่สุด มีคนแปรญัตติมากที่สุด ไม่เคยมีกฎหมายฉบับใด
 มีผู้แปรญัตติเท่ากัน กฎหมายเลือกตั้ง กฎหมายพรรคการเมือง เกือบเท่า ๆ กับพระราชบัญญัติ
 งบประมาณ เพราะกฎหมายสองฉบับนี้เท่านั้นที่ออกมาบังคับผู้ออกกฎหมายโดยตรงไม่ใช่บังคับ
 คนอื่นเลย บังคับคนอื่นไม่กี่เปอร์เซ็นต์ เพราะฉะนั้น สิ่งนี้เป็นสิ่งที่มีความละเอียดอ่อน
 พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พระราชบัญญัติการเลือกตั้งของประเทศไทยไม่มีกฎหมายใด
 ในโลกเขียนได้ละเอียดเท่ากับของเรา กฎหมายพรรคการเมืองไทยกับกฎหมายเลือกตั้งไทย
 เป็นกฎหมายซึ่งเขียนไว้อย่างละเอียดถี่ถ้วนที่สุด

ประเด็นที่สอง ผมไม่เชื่อว่ากฎหมายฉบับใดจะใช้ได้ตลอดไป จะต้องมีการ
 เปลี่ยนแปลง และยิ่งพระราชบัญญัติพรรคการเมืองกับกฎหมายเลือกตั้งยิ่งต้องมีการเปลี่ยนแปลง
 เร็วที่สุด จะใช้ได้อยู่ครั้งเดียวหรือสองครั้ง บัตรประชาชนในการเลือกตั้งปี ๒๕๑๕ ใช้ได้ก็มาก

ถึงตอนนี้ใช้ไม่ได้แล้ว การตั้งกรรมการตรวจคะแนนให้พรรคเป็นผู้เสนอรายชื่อให้ตั้ง ครั้งแรกใช้ได้ดี เที่ยวนี่ใช้ไม่ได้แล้วครับ มีการฮั้ว ท่านก็คงทราบ ให้พรรคการเมืองตั้งพรรคละหนึ่งคน แต่เนื่องจากเราบังคับให้พรรคต้องสมัครเกินกว่าครึ่ง ก็มีพรรคบางพรรคซึ่งไปลงในจังหวัดนั้นไม่ตั้งใจว่าจะเลือกตั้ง ไม่ตั้งใจจะชนะ เพียงแต่ให้ครบจำนวนเท่านั้น ก็มีพรรคอยากจะได้เลือกตั้งไปฮั้วขอโควต้าขอให้พรรคนั้นส่งชื่อไป นี่คือการเปลี่ยนแปลง ซึ่งกฎหมายไม่ทัน เหมือนกับผมเอง ผมอ่านระเบียบข้าราชการพลเรือนไม่ใช่อ่านเพื่อปฏิบัติตาม แต่อ่านดูว่ามีช่องว่างตรงไหน ส่วนใหญ่เป็นอย่างนั้นคุณว่ามีช่องว่างตรงไหน ผมจึงคิดว่าตัวพระราชบัญญัติเลือกตั้งควรจะมีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขตลอดเวลาหลังจากเลือกตั้งแต่ละครั้ง โดยสามารถประมวลปัญหาต่าง ๆ ได้ ก็จำเป็นต้องแก้กฎหมายให้ทันปัญหานั้น ๆ แต่ที่เป็นไปไม่ได้เพราะกฎหมายเลือกตั้งและกฎหมายพรรคการเมืองมีรายละเอียดมาก เพราะฉะนั้น กฎหมายพรรคการเมืองและกฎหมายเลือกตั้งถึงไม่ทันกับความพัฒนาหรือการพัฒนาการดำเนินงานของพรรคหรือของสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งควรจะเปลี่ยนแปลงอะไรต่าง ๆ ซึ่งท่านจะเห็นที่เกี่ยว ถ้าร่างพระราชบัญญัติพรรคการเมือง ร่างพระราชบัญญัติการเลือกตั้งเข้าสภาคราวที่แล้ว กว่าจะหลุดจากกรรมาธิการ ใค้ นั้นเป็นปีนะครับ เพราะว่าแปรญัตติกินทุกมาตราและจะไม่มีการยอมและกว่าจะเสนอเข้าและออกมาบังคับใช้ต้องใช้เวลาานมาก เพราะว่าเรื่องนี้มีแนวความคิดมากมาย ผมพูดแก่พรรคการเมืองเท่านั้น เที่ยวจะยาวก็จะต้องหาหรือแนวความคิดในการปรับปรุงตัวพระราชบัญญัติตัวอะไรต่าง ๆ แต่แนวปฏิบัติทั้งหมดนั้นก็ขึ้นจากแนวนี้ แนวปฏิบัติจริง ๆ ตามกฎหมายนี้ไม่มีอะไรมาก มีเรื่องการจัดตั้ง การเชิญชวน การจดทะเบียน การดำเนินการ ก็ใช้ที่ประชุมใหญ่คณะครับ ที่ประชุมใหญ่ก็ใช้คณะกรรมการบริหารพรรค การเงินก็มี บัญชีมีงบดุล มีอะไรต่าง ๆ การปฏิบัตินอกเหนือจากนั้นก็ห้ามคนต่างชาติ ห้ามรับเงินคนต่างชาติ การใช้จ่ายเงินก็ให้มีรายรับ - รายจ่าย ก็มีอยู่แค่นั้น ขอขอบคุณครับ

นายพิศาล มูลศาสตร์สาทร

กระผมขอเวลาครบถ้วนเล็กน้อยก่อนที่จะขอให้ท่านกรุณาเสนอแนะอะไรต่าง ๆ กระผมจะขอสรุปของ คุณเอนก ๆ และ คุณยุวรัตน์ ๆ ว่า การที่จะทำให้ประชาธิปไตยมั่นคงถาวรนั้น แม้กระทั่งเรามองในเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ เราจะเห็นว่า ผมจะเน้นในหลักการใหญ่ ๆ คือ เรื่องมีการเลือกตั้ง และประการที่ ๒ ก็คือ ส่วนประกอบที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้

การปกครองมีความมั่นคงก็คือ พรรคการเมือง อย่างการเลือกตั้งก็เป็นที่น่าพอใจจะต้องให้ประชาชนมาใช้สิทธิไทย โดยมี การเลือกตั้ง ซึ่งเป็นหลักการในระบบประชาธิปไตย ในพื้นฐานของระบอบมหาตไทย หรือแม้กระทั่งท่านที่เคารพทั้งหลาย ก็จะต้องแก้ไขพื้นฐานในด้านของประชาชนว่าจะทำอย่างไร ให้ประชาชนหวงแหนในเสรีภาพ ในการเลือกตั้ง ให้เลือกตั้งด้วยความถูกต้องปราศจากสิ่งอื่นมาเคลือบแฝงให้ได้ ความหวงแหนในสิทธิเสรีภาพในการเลือกตั้งที่ถูกตองนั้น ผมคิดว่าน่าจะต้องเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุด ในขณะนี้มีการพูดกันมากมายเรื่องที่จะแก้ไข ในเรื่องนี้ที่กระผมไม่อยากจะพูดยาวละเอียดเกินไปกว่า ประชาชนได้ใช้สิทธิเสรีภาพอย่างไรบ้าง ซึ่งก็มีข้อวิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ ที่จะต้องมีการแก้ไขต่อไป การที่จะให้ประชาชนมาใช้สิทธิเสรีภาพที่ถูกตองนั้น ผมว่าสิ่งที่จะเป็นหลักที่สำคัญที่สุดที่ผมขอยืนยันจากการที่มีส่วนในเรื่องการปกครองประชาธิปไตยให้มีความเจริญมั่นคง ก็คือว่า จะต้องประกอบด้วยพรรคการเมือง ถ้าไม่มีพรรคการเมืองแล้วกระผมคิดว่า การที่จะให้ประชาชนมีสิทธิในการเลือกใช้สิทธิไทยของตัวเองโดยผ่านสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือผ่านนิติบัญญัติ เพื่อให้เกิดความถูกต้องตามเจตนารมณ์หรือตามความประสงค์ของเขานั้นเป็นไปได้ยากมาก เพราะฉะนั้นเจตนารมณ์ของกฎหมายรัฐธรรมนูญได้กำหนดในเรื่องความสำคัญการเลือกตั้งหรือความสำคัญของพรรคการเมืองไว้ อย่างพรรคการเมืองนั้นจะเห็นได้ว่า กฎหมายรัฐธรรมนูญกำหนดว่าผู้ที่รับสมัคร เป็น ส.ส. จะต้องสังกัดพรรคการเมือง พรรคการเมืองนั้นจะต้องส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกที่ ส.ส. ที่จะพึงมี เพราะฉะนั้น กระผมขอยืนยันว่าที่ประชุมในวันนี้ก็จะต้องมาให้ท่านทั้งหลายได้เสนอใหม่ ที่เป็นพื้นฐานเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงไม่ว่าจะเป็นปรับปรุงกฎหมาย ปรับปรุงแนวทางปฏิบัติอย่างไร ในการเลือกตั้งโดยประชาชนที่รักษาสีทธิของตนเองนี้ให้ถูกต้องและพรรคการเมืองนั้นจะขยายพรรคการเมืองให้มั่นคงถาวรต่อไป จากการที่ได้ปฏิบัติกระผมได้มีส่วนรับผิดชอบมาโดยตลอด กระผมจะขอเอาจุดที่เราเห็นว่า จะต้องแก้ไข เพื่อให้พรรคการเมืองได้มีความเจริญเติบโต อย่างขณะนี้การจัดตั้งสาขาพรรคมีน้อยมาก นี้ผมขอกราบเรียน เพราะฉะนั้น ผมอยากให้ท่านที่มาประชุมวันนี้ได้กรุณาติว่าการที่จะส่งเสริมการปกครองในระบบประชาธิปไตยถาวรและแข็งแกร่งนั้น นโยบายหลักการแนวทางของแต่ละพรรคนั้น นี้ก็คือความพัวพันคือพื้นฐานที่กระผมกราบเรียนทั้งสิ้น อย่างในขณะนี้

พอมีการเลือกตั้งครั้งหนึ่ง เราก็มีเริ่มคิดค้นในเรื่องพรรคการเมือง ในเรื่องโฆษณา ซึ่งก็เป็นเพียงชั่วคราวชั่วคราวมันไม่สามารถที่จะไปสู่ความถาวรได้ ความเป็นถาวรนั้นจะต้องเป็นการเลือกตั้งอย่างเที่ยงเท่านั้นเอง เพราะฉะนั้น ถ้าเราสามารถจัดตั้งสาขาพรรคได้อย่างทั่วถึงหมู่บ้าน หรือถึงรากแก้วจริง ๆ มันจะแก้ไขได้หลายอย่าง ผมพูดนี้ท่านจะต้องมองเห็นรากแก้วจะต้องอยู่ในใจท่าน อย่างหนึ่งการแก้ไขปัญหา หัวคะแนนชั่วคราว ถ้าท่านจัดตั้งพรรคได้แล้ว ถึงตำบลถึงหมู่บ้าน ในการที่จะแสวงหาหัวคะแนนชั่วคราวจะหมดไป หัวคะแนนชั่วคราวคืออะไร พวกท่านคงจะรู้ หัวคะแนนชั่วคราวมาได้อย่างไร ก็มาได้อย่างไรเท่านั้นเอง ซึ่งเราไม่ปรารถนาอย่างยิ่ง แต่ถ้าตั้งสาขาพรรค ผมเชื่อว่าที่จะคิดแนวทางการหาหัวคะแนนชั่วคราวขึ้นมา ประการที่สอง ที่เรามีปัญหามากอย่าง ท่านทั้งหลายก็คงทราบเรื่องเงินบำรุงพรรค นอกจากจะเป็นปัญหาใหญ่แล้ว ความเกรงกลัวทั้งหลายก็จะเกิดขึ้นมาว่าเงินของนายทุน อาจจะเป็นเงินของต่างชาติ อาจจะเป็นเงินอะไรต่าง ๆ นา ๆ แต่ถ้าตั้งสาขาพรรคได้ เงินจากข้างล่างจะขึ้นมาสนับสนุน เพราะฉะนั้น การคัดค้านคัดค้านวิธีการที่จะตั้งหัวคะแนนชั่วคราวจะเกิดขึ้นมา แล้วเชื่อแน่ว่า การหาเงินมาบำรุงพรรคโดยระบบถูกต้องนั้นจะเกิดขึ้นมาและนอกจากนั้น

กระผมจะกราบเรียนเป็นการเพิ่มเติมว่า ในตัวผมเองในฐานะที่ผมเป็น นายทะเบียนพรรคการเมืองที่ยาวนานที่สุด ไม่มีนายทะเบียนพรรคการเมืองในประเทศไทยไหนที่จะมาปฏิบัติหน้าที่ยาวนานเหมือนผม คือ ๘ ปี ๖ เดือน ไม่มี กระผมเองได้มีความสำนึกอยู่เสมอว่า เราจะทำอย่างไรที่จะให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยของเราสมบูรณ์ได้ ต้องพรรคการเมืองต้องมีการเลือกตั้งที่ถูกต้อง บ่อยอยู่ในใจของผมเสมอ เพราะผมเองนี่อยู่บนการต่อสู้กับพรรคมาโดยตลอด ไม่ใช่พรรคทุกวันนี้ะ พรรคอะไรผมไม่อยากจะพูด ผมเสียเลือดเสียเนื้อเสียน้ำตา ผมเสียความสบายอกสบายใจ เสียความพัฒนา เสียเงินงบประมาณมากเท่าใด เพราะฉะนั้น มีอย่างเดียวกันที่จะทำอย่างไร เราจะสถาปนาพรรคที่ถูกต้องของเราให้มีความเจริญให้ได้ เพราะฉะนั้น ในจิตใจของผมขอกราบเรียนว่า กระผมยืนยันที่จะทำอย่างไรให้พรรคการเมืองใหญ่ ถูกต้องและเป็นพรรคที่จริง โลงประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขให้ได้ จากการที่กระผมปฏิบัติหน้าที่แม้กระผมจะถูกว่า อะไรทั้งปวงก็ตาม กระผมก็ทนและจะทนที่สุด ผมคิดว่าต่อไปนั้นจะต้องมีหน่วยใดหน่วยหนึ่งที่มาช่วยผม เพื่อที่จะเป็นที่เชื่อถือว่าไม่ใช่ผมคัดสินใจโดยผมคนเดียว แม้ว่าผมได้พยายามคัดสินใจโดยถูกต้องก็ตาม แต่ก็ไม่มีใครจะยอมเชื่อ น่าจะมี

องค์กรใดองค์กรหนึ่งเห็นชอบกับกฎหมายรัฐธรรมนูญได้มีตุลาการรัฐธรรมนูญขึ้นมา น่าจะต้องมีพระราชบัญญัติในพรรคการเมืองหรือจะกำหนดตั้งแต่รัฐธรรมนูญมาเลยก็ได้ กำหนดในพรรคการเมืองเลยก็ได้ จะได้มีคนมาช่วยตัดสินใจในปัญหาของสมาชิกพรรคการเมือง หรือของพรรคการเมืองที่เป็นที่ยอมรับกันอยู่ ถึงแม้ผมจะใช้ความพยายามใช้ความถูกต้องด้วยประการทั้งปวง แต่ว่าเมื่อไม่มีคนยอมรับก็ยากในการที่จะพูดคุยไป เพราะฉะนั้นผมอยากให้มีมากเพื่อที่จะให้ทุก ๆ คนรับรู้ว่าเป็นหน่วยงานกลาง องค์กรกลางที่จะทำให้สมาชิกพรรคดำเนินการไปในทางที่ถูก และได้รับความเป็นธรรมได้นี้ก็อีกประการหนึ่ง และประการที่สองที่กระผมจะขอกราบเรียนก็คือว่า ถ้าทราบใดที่ยังเป็นการจัดตั้งพรรคไม่ได้แล้ว พรรคไม่สามารถที่จะขยายไปสู่พื้นฐานจริง ๆ ของมวลหรือปวงชนแล้ว ผมคิดว่าคงเป็นอยู่ในสภาพนี้ตลอดไป การที่จะแก้ไขมีอยู่ทางเดียวที่จะแก้ไขได้คือ ต้องตั้งพรรคให้ได้ ด้วยความรู้สึกที่จริงใจของผม ผมมีความยืนยันอย่างนั้น เพราะฉะนั้น ขอความกรุณาให้ท่านทั้งหลายได้ช่วยพิจารณาข้อที่ผมกราบเรียนให้ทราบว่า พรรคสมควรที่จะต้องมีนโยบายอย่างจริงจังคือการขยายสาขาพรรค ผมเชื่อว่าการปกครองระบอบประชาธิปไตยนี้จะมีคามมั่นคงถาวร และจะตัดปัญหาอีกมากมาย และปัญหาเราพูดกันอยู่ ผมเชื่อว่าถ้ามีอย่างที่ว่า กระผมก็ขอสรุปแค่เพียงเท่านี้ และขอความกรุณาท่านทั้งหลายช่วยเสนอแนวความคิดแนวทางต่าง ๆ เพื่อที่ทางพวกกระผมจะได้สรุปในการประชุมครั้งนี้เป็นข้อยุติในการที่จะนำไปปฏิบัติ กระผมก็ขอกราบเรียนเชิญท่านผู้ใดจะมีข้อ เสนอต่อที่ประชุมเชิญครับ

นายสมศักดิ์ ชาญควยกิจ ส.ส.จังหวัดระยอง สังกัดพรรคชาติไทย

ผมมีความภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่งที่กระทรวงมหาดไทยได้จัดสัมมนาขึ้นในวันนี้ เพราะประชาธิปไตยกำลังจะเข้าโค้งอยู่แล้ว แต่ไม่มีผู้รับลูก คงจะปล่อยให้เป็นไปตามยถากรรม วันนี้เรากำลังจะเข้ากรอบเข้าแนว สำหรับท่านรองผู้ว่าฯ กมลเวช ท่านเน้นถึงเรื่องปัญหาหลายละเอียด ความสำคัญระบบพรรค สำหรับท่านอธิบดีเอนก สิทธิประศาสน์ ก็พูดหัวใจของพรรค และสำหรับท่านพิศาล มูลศาสตรสาทร ท่านก็เน้นถึงเรื่องทำอย่างไรพรรคการเมืองจึงจะไปสู่มวลชน ทำอย่างไรมวลชนจึงจะเข้าใจพรรคและสนใจพรรคการเมือง ซึ่งผมมีความคิดเห็นว่าการที่ท่านพิศาล ใจกล้าว่ามาคังกล่าวนั้น เป็นหัวใจสำคัญในการที่จะพัฒนาประชาธิปไตยของเรา การที่เราสัมมนาในวันนี้ ถ้าผมจะเปรียบก็เหมือนกับเรากำลังจะมาทำต้นไม้ให้มันโต แต่ต้นไม้จะโตได้หรือไม่ ต้นไม้จะคอกจะกิว จะยุหรือไม่นั้น กระผมก็ขอเรียนว่ามันอยู่ที่ต้นไม้ คือฐานราก ทั้งรากแก้ว รากผอย รากแขนงนั่นคือ ประชาชน และเหนือต้นไม้ขึ้นไปนั่นก็คือกิ่งก้านสาขา ยอด ดอก ผล ก็คือผู้บริหารประเทศชาติ ถ้าหากต้นไม้ที่ ต้นผู้ ต้นโคลง ที่สุดก็คือดอก ใบ นั้น ก็ต้องมีหนอนไซ ลูกที่ออกมานั้นก็ไม่มีสมบูรณ์ นั่นก็คือประเทศชาติก็ไม่เจริญรุ่งเรือง เพราะฉะนั้น ที่สำคัญที่สุด ทั้งราก ทั้งต้นและทั้งดอกกิ่ง ผู้บริหารนั่นก็คือประชาชน ท่านพิศาลท่านเน้นสุดท้ายซึ่งถูกใจกระผมเหลือเกินว่า ทำอย่างไรต้องการที่จะขยายสาขาพรรคออกไปให้มาก นั่นก็หมายความว่า ทำอย่างไรประชาชนจึงจะสนใจและเข้าใจเรื่องการ เมืองมากที่สุด ถ้าเราจะผูกกันเพื่อที่จะให้เป็นไปอย่างนั้น โดยการไปตั้งสาขาพรรคแล้ว มันก็ไม่ไ้ผลเพราะประชาชนนั้นไม่สนใจไม่เข้าใจว่าคังแล้วสิทธิเขาจะไ้อะไร เพื่ออะไรกัน หรือสิ่งสำคัญที่สุด ซึ่งผมขอกราบเรียนว่า ทำอย่างไรจึงจะให้ประชาชนนั้นสนใจ เข้าใจประชาธิปไตยของไทย โดยถูกต้องและแท้จริง เพราะเท่าที่ผ่านมาถอยหลังไปปัจจุบันนี้ถึงสิบกว่าปีมาแล้วนั้น ประชาธิปไตยของไทยถูกเสแสร้งปรุงแต่งจนประชาชนทั้งบ้านทั้งเมืองนี้สับสนไปหมด ไม่ทราบว่าประชาธิปไตยที่แท้จริงของไทยนั้นคืออะไร ขณะนี้เรากำลังจะไปเอารูปแบบที่นั่นเอารูปแบบที่นี่ เอาอย่างคนนั้นเอาอย่างคนนี้ เขามาทั้งหลาย ซึ่งประชาธิปไตยนั้นเอาอย่างกันไม่ได้ ถ้าเอาอย่างกันได้ เราก็สามารถจะไปซื้อห้างสรรพสินค้าหรือไปเอาอย่างของอังกฤษ และประกาศว่าพุงนี้จะเป็นเอาอย่างอังกฤษจะทำไม่ได้ เพราะฉะนั้นโดยสายเลือดประชาธิปไตยของไทยนั้นเป็นเอกลักษณ์ของไทยมาแต่

โบราณกาล เรามีสายเลือดของเรา เพราะฉะนั้นถ้าเราเดินทางถูกต้องทำตามเอกลักษณ์ของไทย
ว่า ประชาธิปไตยของเรานั้นพัฒนามาอย่างไรจนมาถึงยืนหยัดอยู่ได้ทุกวันนี้ รัฐธรรมนูญจึงได้
บัญญัติไว้มาคราหนึ่งว่า "รัฐพึงส่งเสริมประชาธิปไตยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข" คำสุดท้ายนั้น
มีความสำคัญอย่างยิ่งว่าเรานั้นต้องมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขในระบอบประชาธิปไตยของไทย
เพราะฉะนั้นทำอย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระทรวงมหาดไทยหรือรัฐบาลที่จะส่งเสริม
ประชาธิปไตยให้ประชาชนรู้โดย

๑. ระยะสั้น

๑.๑. ระยะยาว

ถ้าหากจะมาให้มีการล้มบนามีการปราชญ์ถาอย่างนั้นมันก็เป็นนามธรรมและถึลึ่มกันไปเล็กกันไป
ต่างคนก็ต่างได้ความรู้ เอาเก็บเข้าไปใช้ของตนเองเท่านั้น แต่ประชาชนเท่านั้นยังไม่เข้าใจ
เพราะฉะนั้นสิ่งสำคัญที่ผมนจะฝากข้อคิดกับผู้ที่มีส่วนร่วมอยากจะได้ประชาธิปไตยของไทย โดยมี
พระมหากษัตริย์เป็นประมุขเจริญรุ่งเรืองพัฒนาไปถึงขั้นของไทย ๆ เราได้ แล้วนั้น จะต้องม
องค์กร ๆ หนึ่ง นั่นก็คือรัฐบาลจะต้องมีองค์กรที่จะให้ความรู้ประชาชนในระยะสั้น โดยอาจจะมี
ในรูปของคณะกรรมการระดับชาติขึ้นมา หากการวางนโยบาย ทำอย่างไรจะเร่งให้ประชาชน
ทราบถึงประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขนี้ หรือทราบถึงพรรคการเมืองการ เลือกตั้ง
สิทธิเสรีภาพหรือหน้าที่ของ ส.ส. หรือของประชาชน ถ้าเขาทราบถึงตรงนี้แล้วเขาจะรู้ว่า
ผู้แทนคนนั้นไปทำอะไรที่ไหนด่าง สถาผู้แทนราษฎรมีบทบาทอะไรบ้าง แล้วก็ไปถึงเมื่อเลือก
ไปแล้วบ้าง จะมีผู้บริหารมาจากผู้แทนราษฎรว่า ผู้บริหารมีบทบาทอะไรอย่างไบบ้าง ถ้าประชาชน
เขารู้เช่นนั้นแล้ว เขาจะรู้ว่าหน้าที่ของเขาคือ คนเลือกทุกวันนี้เขาไม่สำคัญหรือเลือกใครหรือ
เขาไม่สนใจ เพราะไม่รู้จะเลือกไปทำไม เลือกไปทำอะไร เขาไม่สนใจคนนั้นจะไปจัดตั้ง
สาขาพรรคก็ล้มเหลว เพราะฉะนั้นสำคัญที่สุด ทำอย่างไรที่จะให้ประชาชนนั้น รู้ซึ่งถึงระบอบ
ประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ที่ถูกต้องอย่าลืมน เพราะเท่าที่แล้วมานั้น
เราถูกลบล้างจนไม่รู้ว่ประชาธิปไตยคืออะไร เอาความยากจนเหลื่อมล้ำค่าสูงมาบอกว่
ไม่เป็นประชาธิปไตยทั้ง ๆ ที่เป็นเรื่องของเศรษฐกิจ แลลัทธิอื่นนั้นเขาเอามาโยงอย่างนี้เข้า
ก็ไปรู้ว่าประชาธิปไตยคืออะไร ก็จะทำให้คนรวยรวยเท่ากัน คนจนจนเท่ากันนั้นคือประชาธิปไตย
เพราะฉะนั้นสิ่งสำคัญที่สุดทำอย่างไรประชาชนเขาเห็นความสำคัญของตนไม่ว่าตนไม้นั้นมันเกิดได้

เพราะฉัน ค้นไม้ต่อไปต้องเจริญเติบโตได้เพราะฉัน แล้วเห็นต้นไม้คือ กิ่งก้านสาขา ยอด
 ดอก ใบนั้นมันจะเป็นผลพวงหล่นลงมาสู่ประเทศชาติบ้านเมืองนั้น เพราะฉันเหมือนกัน เขาจึง
 จะมีความสนใจ มีความตั้งใจ และที่ท่านว่าเราจะได้มีความภาคภูมิใจหรือว่ามีความอยาก
 จะสนใจในการเมือง อยากจะสนใจในการเลือกตั้งเป็นสิทธิของเขาเหลือเกินในวันประกาศ
 เลือกตั้งนั้นเขาต้องไปเลือกให้ได้ไปอยู่ที่ไหนก็ไปเลือกให้ได้ อย่างเช่น ชาวต่างประเทศนั้น
 เขาพยายามว่าอยู่ต่างประเทศอยู่ที่ไหนก็ตาม เขาอยากจะลงบัตรที่ประเทศนั้น ๆ อยู่ประเทศไทย
 อยากจะเลือกตั้งที่อเมริกา ทำไมเขาอยากขนาดนั้น แต่คนไทยนั้นอยู่กับบ้านก็ไม่ไป เพราะเขา
 ไม้รู้จะเลือกไปทำไม เขาจึงหันมาเลือกามิสสินจ้าง ใคร เลี้ยง ใคร แจก แลกแถมมากกว่ากัน
 ผลประโยชน์คือตรงนั้นเท่านั้นเอง เพราะฉะนั้นทำอย่างไรจึงจะกระตุ้นให้ประชาชนทั้งชาตินั้น
 คือตั้งแต่รากลงไปนั้นเห็นความสำคัญของประชาธิปไตยของไทยโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

นายวรฤทธิชัย โชคชนะ

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สอบตก ๒ สมัย ปัจจุบันเป็นสมาชิกพรรคเอกภาพ
 ผลสมัครที่เขตพญาไทและเขตพระนคร ๒ สมัย ผมคิดว่าถ้าให้มีการมาพูดคุยปรึกษาหารือกันอย่างนี้
 คงเสียเวลา เพราะแต่ละคนย่อมมีความคิดมากมาย ผมก็เลยอยากจะถามเสียเลยเพื่อเป็น
 ตัวอย่างอันดี

ข้อ ๑ การจกสัมมนาในครั้งนี้ดีมากครับ ขอกราบเรียนถามว่าถ้าจะจัดให้
 ทั่วประเทศได้หรือไม่ โดยให้ทางผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้รับผิดชอบของจังหวัดตัวเองใน
 จังหวัดนั้น ๆ และขณะเดียวกันก็ควรจัด ๒ แบบ คือ แบบหนึ่งในห้องประชุม อีกประการหนึ่ง
 ในที่สาธารณะ นึกถึงสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม ปี พ.ศ. ๒๔๘๕ พ.ศ. ๒๕๐๐ ก็คือตั้งเวที
 ประชาธิปไตยที่ท้องสนามหลวง นี่คือให้ประชาชนตื่นตัวทางการเมือง ให้ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน
 ตำบล อำเภอ จังหวัด ได้เปิดเวทีประชาธิปไตยขึ้นอย่างน้อยเดือนละครั้ง พร้อม ๆ กับ
 การขายของราคาถูกลงไปด้วย ผมจะแนะนำให้อาจารย์ให้เป็นการตื่นตัว

ข้อ ๒ ตอบผมสั้น ๆ ก็ได้ ไม้ต้องคอบยาวหรอก เพื่อให้ท่านอื่นได้ฟังบ้าง
 ทำไมต้องมี การเลือกตั้งเฉพาะผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ผู้ว่าราชการจังหวัดเลือกไม่ได้
 หรืออย่างไร หรือว่าคนกรุงเทพฯฉลาดกว่าคนต่างจังหวัด หรือคนต่างจังหวัดโง่กว่าคนกรุงเทพฯ

จึงอยากจะฝากท่านให้เลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดกล้วย หรือจะให้เฉพาะคนของกรมการปกครอง
ลงไปหรืออย่างไร นี่เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประชาธิปไตยไม่เจริญ

ข้อ ๓ ทุกวันนี้มีการเลือกตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แคนอยู่ไปจนถึงอายุ ๖๐ ปี
เกษียณ เหมือนกับข้าราชการ ควรจะอยู่เพียงครบวาระ ๔ ปีก็พอครับ จะให้มีการเลือกตั้ง
ทั่วประเทศนะครับ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ก็ขอฝากไว้

ข้อ ๔ การไปลงคะแนนเลือกตั้งที่ท่านปลัด ท่านอธิบดี ท่านรองอธิบดี
ที่เคาร์พครับ ทุกวันนี้พอไปลงคะแนน พอหย่อนบัตร ออกจากคูหา ก็ออกเลย มีบ้างไหมที่ท่าน
จะให้ของเล็ก ๆ น้อย ๆ ทักไม้ตักมือเขา ที่ว่านั้นไม่ใช่ให้สินบนหรือ ให้บัตรเล็ก ๆ น้อย ๆ
บัตรประชาธิปไตยนะ ที่คุณไคบ้านี่ก่อนจะออกจากคูหา เป็นลายเซ็นของท่านอธิบดี รองอธิบดี
ของปลัดก็ได้ เขาจะภูมิใจมากครับที่เขาได้ไปใช้บัตร นี่เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เขาตื่นตัวทาง
การเมือง บางคนลงงานจากหัวหน้าไป แต่จริง ๆ ไม่รู้ไปหรือเปล่า ก็ขอฝากไว้สำหรับ
สมัยหน้านะครับ

ท่านปลัด ท่านบอกว่ามีท่านคนเดียวที่ต้องแก้ไขการเมือง ประชาธิปไตย
ผมอยากจะเสนอแนะครับ สภาพจิตใจครับ ที่อยู่สะพานขาว ทำไมต้องเขียนเฉพาะสภาเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ ทำไมไม่มีว่าสภาพพัฒนาการเมืองและเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ ให้สภาพพัฒน์
นั้นมาช่วยกระทรวงมหาดไทย และก็ไปรื้อให้ความรู้ประชาธิปไตยที่ถูกต้องกับประชาชน เสียที่เดอะ
นายกมาจาก ส.ส. เลือกตั้งอยู่ในเกณฑ์ที่ใช้ได้แล้วละ ถึงแม้ว่าจะมาจากการเลือกตั้งแล้ว
ใบดีไม่งามมันก็ยังมีความเลือกใน ๔ ปี และยังที่จะแก้รัฐธรรมนูญให้คนที่มาจากการเลือกตั้ง
มาเป็นใหญ่ นี่ก็ทำท่าจะคึกคักกันแล้ว บางคนก็ออกมาว่า หมดจะต้องเป็นประชาธิปไตยแบบ
ไทย ๆ ว่างั้น ไม่รู้แบบไหนแบบไทย ๆ ประชาธิปไตยก็มีแบบเดียวนะ ในโลกนี้ประชาธิปไตย
ที่ถูกต้องนั้นควรจะเป็นอย่างไร เป็นไปได้หรือไม่ว่าจะ เป็นของประชาชน โดยประชาชนและ
เพื่อประชาชน ประธานสภาผู้แทนราษฎรหนีไปพ้นหรือที่จะเป็นประธานรัฐสภา ผมกราบเรียน
ถามอีกเล็กน้อยว่า การเลือกตั้งวิธีที่ว่านี้ไม่ดีหนักหนา รวมเขตแยกเบอร์นะครับ กอดคอกันไปสมัคร
เสียเงินคนละ ๕,๐๐๐ บาท ใต้เบอร์เดียวกัน รักใคร่กันก็ พอพอมากซัดกันน่าดู ผิดหลักครับ
อยากให้เลือกแบบ ๑ คน เลือก ๑ คน วันแมน วันโหวต คือเหมือนกันหรือไม่ให้รวมเขต
เบอร์เดียวกันได้ ถ้าจะเปลี่ยนแปลงวิธีทุกวันนี้ก็ไม่ได้ดีหนักหนาครับ แล้วก็พรรคการเมืองที่จะส่ง

แต่ละครั้งบางคนก็บอกว่า แหมเป็นการบังคับเกินไป ส่งไปครึ่งหนึ่งไม่มีเงินส่ง ผมว่าจุดหมายปลายทางของประเทศที่กำลังเจริญที่สุดของบ้านเมืองของประชาธิปไตย แน่นอนมันจะต้องอยู่เพียง ๒ - ๓ พรรค ผมอยากให้แต่ละครั้งส่งให้ครบถ้วนเข้าไปทั่วทุกจังหวัดทั่วประเทศ การใช้จ่ายเงินซื้อเสียง ๓ แสน ๕ แสน ถึงจะมีหรือไม่มีก็ไม่มีความหมาย เพราะตอนไปกรอก ผมใช้จ่ายไปหลายล้าน หลายแสน ผมก็กรอกไม่เกิน ๓๕๐,๐๐๐ บาท เพราะฉะนั้น ผมไม่คิดใจการเลือกตั้งซ่อม ถ้า ส.ส.คนนั้นตาย เป็นการใช้จ่ายตาย ป่วยตาย มีใครเขาทำให้ตาย เป็นไปได้ไหมว่าจะประหยัคงบประมาณ เอาคนที่เบอร์คือไปแทนขึ้นมา แต่ถ้าถูกยิงถูกอะไรตาย แน่นอนเลือกตั้งซ่อม สุดท้ายนี้ ท่านปลัดบอกว่าจะตั้งสาขาพรรคเพื่อแก้ไขปัญหาคักหัวคะแนนได้ ผมเห็นด้วย พรรคการเมืองทุกวันนี้เขาไม่ไ้หวังพึ่งเลย เขาไม่ไ้หวังพึ่งรัฐบาล หวังพึ่งกรมการปกครองหวังพึ่งกระทรวงมหาดไทย เขาจะเอาเงินที่ไหนละครับไปตั้งสาขาพรรค บางพรรคก็พรรคยากจนเหลือเกิน ตั้งหัวข้ออภิปราย ๒ วันนี้พรรคการเมืองทั้งนั้น ไม่รู้ว่าจะช่วยได้แค่ไหนเพียงใด ช่วยเหลือตัวเองทั้งนั้นแหละครับ อยากจะตั้งไ้มากน้อยเพียงใดก็ไม่ทราบ หัวคะแนนบางคนวิ่งเข้ามาหาเอง ผู้สมัครเองก็อยากไ้หัวคะแนน เพราะฉะนั้นผมคิดว่าปัญหามันมี และขอกราบเรียนในตอนนี้ว่า นอกจากท่านจะสนใจเรื่องการเมืองแล้ว โปรดสนใจเผยแพร่ความรู้ทางค่านประชาธิปไตยที่ถูกคองค้ำ ว่าที่ถูกคองเป็นอย่างไร และการเผยแพร่ นั้นไปต่างจังหวัดและตาม ๒ แบบที่ไ้เรียนมาแล้ว หวังว่าคงเป็นประโยชน์ตามสมควรครับ สวัสดิ์ครับ

ร.ท.ฉลาท วรฉัตร

ท่านประธานที่เคารพ ผมจะพยายามพูดถึงประเด็นที่ท่านพูดถึงพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๒๔ เพราะเหตุผลข้อบกพร่องของพระราชบัญญัติแล้ว ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ผลประโยชน์ของการสัมมนา เพราะท่านเป็นผู้รับไปปฏิบัติ แต่ข้อปฏิบัติ ข้อเท็จจริงที่ผมจะพูดก็คือ เราต้องยอมรับความจริงกันในการเริ่มจดทะเบียนพรรคการเมืองนั้นก็ปฏิบัติไม่ได้อยู่แล้ว ท่านต้องเข้าใจว่าถ้าท่านเข้าใจแล้วยอมรับความจริงแล้วต้องแก้ไข ในการกำหนดให้พรรคการเมืองมี ๕ จังหวัด ๆ ละ ๕๐ คน หรือ ๕,๐๐๐ คน ที่จะจดทะเบียนพรรคการเมืองเมื่อครบ ๑ ปี ท่านต้องยอมรับความจริงว่าพรรคการเมืองส่วนใหญ่เอานักศึกษามหาวิทยาลัยรวมค่าแห่ง แบ่งเป็นพรรค ๆ ไ้ ไ้ไ้มีพื้นฐานทางการเมืองอย่างแท้จริง บางพรรคตั้ง

๕ - ๗ วัน และมาจดทะเบียนก่อนเลือกตั้งเป็นไปโดยง่าย ไร่นักเป็นชอบทรวง เป็นไปไม่ได้
ปฏิบัติไม่ได้ เพราะฉะนั้นนี่เป็นเรื่องน่าคิด กระทรวงมหาดไทยจะต้องคิดแก้ไขจะทำอย่างไร
ถึงจะรัดกุมถึงจะถูกตอง

ขอต่อไปปฏิบัติไม่ได้ในการประสมการในการเป็น ส.ส. ที่เคยสมัครมาและ
เคยสมัครทางต่างจังหวัดและ กทม. เราต้องยอมรับว่าเงินจำนวน ๓.๕ แสนบาทที่กำหนดให้ ส.ส.
ไร้อย่างใดก็ตามในเมื่อใจไม่ได้ ทำไม่ได้ ความคุมไม่ได้ เราก็ต้องปล่อยไป นี่เป็นส่วนหนึ่งที่ท่าน
จะต้องยอมรับความจริง เพราะฉะนั้นในกฎบัญญัติ พ.ร.บ. พรรคการเมือง ที่ร่างกันมานั้นมีจุดประสงค์
อะไร เราเพื่อต้องการพัฒนาประชาธิปไตยแต่ในเมื่อมันขัดจากที่อยู่อย่างนี้ และปฏิบัติไม่ได้ของ
แก้ไข ในสิ่งที่ไปพัฒนาไม่ได้ไม่เป็นจริงก็คือ สาขาพรรค เราต้องยอมรับความจริงถึงแม้ว่าจะ
ทั้งสาขาพรรคไว้แต่ละจังหวัดก็แล้วแต่ ก็ไม่มีทางเกิดได้ว่า สาขาพรรคต้องมีค่าใช้จ่ายอย่างน้อย
ประมาณหนึ่งหมื่นบาทต่อเดือนยังไม่พอ และจะเอาเงินมาจากไหน กิจกรรมของพรรคการเมืองไม่มี
และพรรคการเมืองแต่ละพรรคจะไปหาอาคารเอง ผมเคยเสนอความคิดอยู่เสมอว่า ทำไมตุลาการ
จึงมีศาล ทำไมฝ่ายบริหารจึงมีศาลากลาง แต่ฝ่ายนิติบัญญัติอยู่ที่ไหน ทำไมจึงไม่สร้างความเข้าใจใน
ฝ่ายนิติบัญญัติในแต่ละจังหวัด ส.ส. แต่ละพรรคแต่ละสาขาพรรค ไร้อิจกรรมของรัฐธรรมนูญที่
คือสาขาของรัฐสภา ยามที่ถูกปฏิวัติก็ดับสูญหายไป ประชาชนกับความรู้สึกอันเคารพหาอำนาจที่ใด ส.ส.
ได้ไร้อำนาจกิจกรรม ไร้อาการยืนยันนิติ กระทุ หรือการเผยแพร่ประชาธิปไตยสู่องค์กรประชาชน
นิติบัญญัติท้องถิ่น สภาจังหวัด สภาเทศบาล ก็ยังมาไร้อาการของนิติบัญญัติให้รู้ที่เราแบ่งแยก
นิติบัญญัติ ตุลาการ และฝ่ายการปกครอง แต่ในขณะเดียวกันเป็นเรื่องของเราที่คอยยอมรับคอย ๆ
พัฒนา ผมยอมรับในอันนั้น เพราะยามเวลานี้พูดแล้วผมก็ต้องยอมรับว่านายมาจากการเลือกตั้งที่ไหน
ใครจะว่าอะไร จะดีหรือเลวผมก็ว่าแล้วแต่ประชาชนตาประชาชนใจเลือกมาอย่างนั้นช่วยไม่ได้แต่
นายไม่ได้มาจากการเลือกตั้งมันผิดความรู้สึก บางทนายร้องว่าไปได้เป็นประชาธิปไตย แต่ผมไปได้
ก็คิดดังอย่างนั้น เพราะฉะนั้น ท่านจะบอกว่าสาขาพรรคท่านจะไต่สวนที่ที่คนถามมา มันเป็นไปไม่ได้
เพราะประชาชนเขาไม่รู้อะไรจะไปเป็นสมาชิกพรรคการเมืองทำไม ที่เขาเห็นก็เห็นผลประโยชน์ในการ
ไปค้ากับเขมรบาง ค่ายวน ศาลา อย่างนั้นพอจะเป็นสมาชิกพรรคการเมืองได้แต่คนธรรมดาเขาไม่มี
อุดมการณ์ เขาไม่ใ้ใจและไม่ใ้ใคร ทาจะต้องรู้ควาว่าเปิดประตูประชาธิปไตยต้องเผยแพร่ตาม
ระบบประชาธิปไตยของรัฐด้วยวิญญู สถาบันโทรทัศน์เอาแต่โฆษณาไม่เคยเผยแพร่ประชาธิปไตย
ถ้าท่านไปสัมผัสกับลัทธิคอมมิวนิสต์ต้องเผยแพร่ทุกวัน ทุกคืน แม้แต่เดี๋ยวนี้เห็นใหม่คร้บว่าถ้าเราบริสุทธิ์

ใจจะแก้ไขได้หนึ่ง ป.จ.ว. ตั้งแต่วันนั้นจนถึงวันเลือกตั้งอีกส่วนหนึ่ง สัญชาติญาณของมนุษย์นั้นจะท่องเที่ยวแกว่งไปชั้คเจนในการต่อสู้และปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง เพราะฉะนั้นพรรคการเมืองจะต้องแจ้งให้แน่ชัดว่า ทุนนิยม หรืออนุรักษนิยม หรือเสรีนิยม ผมจะจัดกลุ่มใดเวลานี้ถ้าผมมีหัวทางสังคมนิยมประชาธิปไตย ผมไม่ใช่คอมมิวนิสต์ แต่ชอบประชาธิปไตยและวิธีหนึ่งผมต่อสู้ผมก็อยู่ในพรรคนี้ผมก็สบายใจ ผมไม่ออกไปเป็นข้าของนายทุนแต่เป็นแม่ของเขา แต่ที่นั่นไปผสมผสานกันก็ทำให้อยู่ด้วยกันไม่ได้ ก็เลยเกิดการแตกแยก ท่านเห็นไหมว่าพรรคการเมืองไทยทุนนิยมเหมือนกันทั้งนั้นทำไมต้องไปแตกกันอยู่ ก็เพราะผลประโยชน์เท่านั้นเอง พรรคชาติไทย กิจสังคม ประชาธิปัตย์ ก็คือพรรคเหมือนกันพรรคเอกภาพเหมือนกัน ถ้าจะมีสังคมนิยมประชาธิปไตยก็คือ พรรคพลังสังคมนิยมประชาธิปไตย แต่ผมไม่รู้ว่า เป็นสังคมนิยมจริงหรือไม่จริง เพราะนโยบายไม่ชัดเจนเท่าไร อย่างพรรคอนุรักษนิยมอย่างพรรคพลังธรรม เขาบอกว่าเขาไม่ค้านและไม่เป็นฝ่ายรัฐบาล ก็เป็นพรรคอนุรักษนิยมแบบไทย ๆ ของเขา ถ้าเราแบ่งแยกออกมาอย่างนี้ ประชาชนก็จะโคกต่อสู้ เพราะเห็นรักว่าอยู่ทุนนิยมพอใจในการปกครองทุนนิยม พรรคทุนนิยมก็จะต้องปกป้องหาประโยชน์ให้แก่คนยากไร้ไม้อย่างนั้นอยู่ไม่ได้ แต่ผมทราบเรียนว่า พระราชบัญญัติฉบับนั้นผมบอกว่าถ้าท่านปล่อยเราต้องหาขอยุติกันว่า อะไรถึงจะทำให้เกิดเป็นประโยชน์ และให้ถึงประชาชน ทำอย่างไรจะป้องกันการแจกเงินโค อันนั้นผมว่าถ้าเราคิดจะแก้ต้องแก้ได้ ถ้าเราบริสุทธิ์ใจที่จะแก้ เพราะเหตุว่า ถ้าหากประชากรเมืองไทยเรายังไม่พัฒนาในการปกครองระบอบประชาธิปไตยหรือยังไม่ทราบซึ่งพอ ถ้าท่านไปยึดเยี้ยกั้ใหม่การเลือกตั้ง ส.ส. โดยการเลือกตั้งคนดีเข้ามาแล้วพรรคไม่ดี จะไปดีได้อย่างไร เพราะฉะนั้นเราต้องเผยแพร่พรรคจำได้ไหมว่า ปี ๒๕๑๘, ๒๕๑๙ ท่านพูดแต่พรรคว่า เลือกพรรคนั้นแหละดีเหมือนกันทั้งคณะ พอมาปี ๒๕๒๒ ท่านไปเคยพูดอีกเลย เค้าบอกพรรคเลือกคนประชาชนเลือกพรรค เพราะฉะนั้นถ้าพรรคดีประชาชนศรัทธาเลื่อมใส ส.ส. ที่จะมาหลังไหลไม่จำเป็นต้องหาเสียงหน้ามีคาคำคร่ำเคร่งและถ้าหากเป็นธรรมชาติก็เอาเถอะ ถ้าจะแจกเงินก็แจกให้ประชาชนรู้ว่าพรรคทุนนิยมแจกเงิน นี่เป็นการสร้างอุดมการณ์ให้กับประชาชนแล้วสร้างนักร เมืองที่ดี เห็นไหมครับเวลานี้พรรคการเมืองเหลวเหลกบางคนเคยอยู่ในสังคมนิยมจัด เคยไปประชุมชาติไทยจะจริงอะไรก็ไม่รู้ อันนี้เป็นเรื่องของอุดมการณ์ประชาธิปไตย เราอย่างไรกัน พรรคเขาคงมาแนวทางอย่างนั้น ทุนนิยมก็พัฒนาได้แต่ทุนนิยมอยู่แต่คิดถึงแต่ตนเอง หาผลประโยชน์แก่ตนเองโดยไม่มีใครคำนึง เพราะฉะนั้นผมเห็นว่าในวิถีทางหนึ่งที่ผมยืนยันหยัคว่า ถ้าหลวงจะมีขบวนการเพื่อความมั่นคงท่านควรจะมีขบวนการกาธาเมืองว่าการจัดระเบียบพรรคการเมืองนั้น ถ้ามีนโยบายเหมือนกันควรจะจัดได้ การแข่งขันทางการเมือง

จะเกิดขึ้นเอง ไม่ต้องมีผู้ตีปลักย่อย หมายถึงว่าทุนนิยมอยู่กับทุนนิยม มาจกทะเบียนพรรคการเมือง และกักตุนอยู่กับกลุ่มทุนนิยม เสรีนิยม ก็อยู่สองพรรคเท่านั้นเอง จะต่อสู้กับทุนนิยมกับเสรีนิยม อันเดียวกัน เพียงแต่ว่าเราต้องการอย่างมีระบบทางประเทศ เห็นไหมครับว่า ทุนนิยมกับทุนนิยม ใครจะแนวทางอย่างไรคือ ทุนนิยมจัดหรือทุนนิยมเสรีนิยม อนุรักษ์นิยมกับสังคมนิยมคล้ายคลึงกัน แต่ไม่ใช่สังคมนิยมจัดหรืออนุรักษ์นิยมแบบไทยอย่างนั้น เพราะฉะนั้นก็ออกกลุ่มหนึ่งที่จะเป็นพรรคการเมือง คือ กลุ่มอาชีพ พรรคกรรมกร พรรคชาวนา เขาเรียกว่าอิสระ ถ้าแบ่งแยกกันแล้วปล่อยให้ เป็นอิสระตามจำปี ๒๕๑๔, ๒๕๑๕ ได้ไหมครับว่า ถ้าท่านเห็นทางการเมืองว่าประชาชนคนไทย ชาวไร่ ชาวนาเขาพึ่งวิทย์ ทวี เขาพูดถึง ส.ส. คนหนึ่งสภาภาคนั้นพูดถึงการเมือง แต่หลังจากปี ๒๕๒๒ ท่านไปไหนคนเขาไขสนใจใครขายพรรค นอกจากปักไม้เท้าตนเอง แต่ภาคอื่นไปสน ใครจะขายพรรคไหน ใครจะทำอะไร ไม่เคยวิจารณ์เพราะเขาว่ากลไกเป็นอย่างไร เขาได้รับคอบสนองขนาดไหนนโยบาย แนวคิดขนาดไหน แล้วท่านอย่าลืมนะครับว่า ถ้าท่านคิดแก้ไข ลงจิตดูซิครับว่า การเลือก ส.ส. ท่านจะระดมคนอย่างไร ส.ส. ไปไหนบอกนโยบายพรรคเลยว่าจะทำอะไรให้ประชาชน เพราะฉะนั้นท่านก็ยังคงคิดว่าถ้าเปลี่ยนวิธีการพัฒนาโดยที่มุ่งทางการเมืองทางการเมืองเลือกตั้งโดยตรงอย่างที่ผมบอกไว้ แต่ความคิดของผมก็ไม่มีในโลก กฎหมายพรรคการเมืองก็ไม่มีเหมือนกันก็เป็นแบบไทย ๆ นั่นแหละ ทางนี้อาจารย์ จุฬา ๆ อาจารย์ธรรมศาสตร์ บางท่านอาจจะว่าผมว่าวิธีนี้ไม่มี ไม่จริง ผมเคยร่างพระราชบัญญัติ ให้มีการแยกอำนาจ ๓ มาตราของผม แก่คนนั้นประธานสภาผู้แทนเป็นประธานรัฐสภา ผมเคยแก้ แต่ผมหาขอยุติว่าไม่ต้องแก้ก็ได้ เพราะผมรู้ว่าผู้นำทางการเมือง มีคนตามผมว่าการแก้รัฐธรรมนูญ คราวนี้จะสำเร็จหรือไม่ ผมว่าขึ้นอยู่กับนายกราชกิจกับ พลเอกชวลิต ๒ คน ปรีกษาหารอีกนั้นว่า จะให้ผานหรือไมผานอยู่ตรงนั้นไม่ได้ ผู้ที่ ส.ส. หลอก เป็นไปไม่ได้ถ้านายกบอกเอา โอ.เค. ให้ผาน แก้ไขประธานสภาเป็นประธานรัฐสภา ไม่ใช่เงื่อนไขนี้ ท่าน บ.ร.ว.ศีกฤทธิ ฯ ว่าต้อง ส.ส. ไม่จริง ผมมีประสบการณ์ของผมมา เพราะฉะนั้นในการที่จะแก้ไขนายกมาจากการเลือกตั้ง ท่านบอกว่าให้แยก อำนาจนิติบัญญัติฝ่ายบริหารออกจากกัน ที่นี้เมื่อมีคุณภาพพรรคการเมืองก็จะแข่งขันกันทันทีที่ท่านบอกว่า ให้ได้รัฐธรรมนูญซึ่งจะเป็นพรรคเดี่ยวเบอร์เดียว เวลาเลือกตั้ง พรรคประกาศเลยว่าเป็นพรรคประชาชนไทย มีใคร ไม่ปัญหา ในหลวงท่านทรงแต่งตั้ง ๔๕ คน นั่นแหละเป็นนายกขึ้นมาคนหนึ่ง แต่เป็นพรรคเดี่ยว ฝ่ายนิติบัญญัติต้องวันแฉวันโหวต เพราะเพื่อไม่ให้สับสนในการเลือกตั้ง กับฝ่ายนิติบัญญัติ อายุ ๑๘ ปี เลือกตั้งได้ เพราะเขาต้องหาเสียงทั่วประเทศ คนจะพูดจากสัญญาจะพูดว่าทางอีสานจะทำอย่างไร จะพัฒนาอย่างไร ต้องสัญญากัน จะแข่งขันกันทันที อย่างรวดเร็ว เพราะฉะนั้น

ประชาชนจะพัฒนาในตัวของตัวเอง เพราะว่าการศึกษาเสียงเลือกตั้งต้องหาเป็นพรรค แล้วหาหนทางใหม่มาเหลือสองพรรคเท่านั้น เพราะไม่มีบุคคล พอถึงมุกคุดอกไปลงซีไม่มีคน บริหารประเทศเพราะฉะนั้นจะมีความคับใจอยู่สองสามพรรคเท่านั้นเอง ถ้าหาหนทางเลือกตั้งนี้ได้ ผมขอฝากว่าผมมีเวลาและโอกาสผมจะรณรงค์อย่างนั้นแหละครับ แต่ว่าเราต้องใจเย็น ๆ ใจ ใจ ๆ นายกรัฐมนตรีมาจากการเลือกตั้ง และผมบอกว่าถ้าชาติบ้านเมืองไม่ค้ำคองของสองก่อน ก็สะกูดซาตนเอง วันหลังต้องเป็นไปอย่างใดอย่างหนึ่งใดตรงเดียว ทำอย่างไรถึงไปสู่ประชาชนได้เท่านั้นแหละ ผมว่าต้องพัฒนาการเมืองก่อนให้เขาสรุปเขาทยอยก่อน ไมอย่างนั้นเราไขว่ไขว่ประประเวลาขึ้น ข้าราชการประจำไมรู้อะไรจะเอาอย่างไรก็ จะปฏิบัติจะเกิดคลองอำนาจทางทหารมาอีกหรือเปล่า ก็เลย สองจิตสองใจอย่างที่ท่านว่า ตอนนั้นท่านอิสระผมชอบเท่านั้นเอง แจวเลยถ้าหาไม่เกาะดวงข้าราชการ หรือทั้งสามท่านผมศรัทธา แต่ว่าท่านก็ยังดำเนินการสนับสนุนพรรคการเมือง ถ้าพรรคการเมือง แข็งแกร่งก็ หวังเป็นพลังของประชาชนได้ยิ่งเป็นส่วนใหญ่ อีกส่วนหนึ่งท่านยังไม่ไว้วางใจว่า นักการเมืองจะโปร่งใหม่ แต่ตามผมบอกว่าถ้าไม่พัฒนาไปไม่รอด เวลานี้ผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น นักการเมือง ข้าราชการ คนที่ ๆ อยู่ไม่ได้

ข้าราชการก็ ๆ อยู่ไม่ได้ ข้าราชการคงเงินอยู่ไม่ได้ เพราะฉะนั้น บางทีผู้ว่า ๆ ไม่ทำอะไรเลย วันหนึ่ง ส.ส. ก็เป็นท่านผู้ว่า ๆ สร้างถนน สร้างอะไร ก็เป็นผู้แทนท้องถิ่น เลยไม่ว่าเป็นหน้าทำอะไร ผู้ว่า ๆ อาจจะยุดรอกก็ไม่ทำอะไรอยู่เฉย ๆ คุณทำไปเถอะวัน ๆ ก็ไปเปิดพิพิธภัณฑ์เท่านั้น ถ้านึกใจกัน เดียวก็เงินเขมวอนเอาคนเป็นแสนเป็นหมื่นอยู่ไม่ได้เพราะ ส.ส. มีกำลังกว่าและมีอำนาจกว่าควย เพราะอยู่สูงสุด เพราะฉะนั้นจึงต้องพัฒนาไปตามครรลองครับ เพราะฉะนั้นท่านไปพัฒนาข้าราชการประกออยู่ลำบาก ชอบคุณครับ

นายประพันธ์ พาลุสุข

ท่านประธานพิเคาเรฟ ท่านผู้เขารวมสืบมาทุกท่าน กระผมประพันธ์ พาลุสุข ส.ส. จังหวัดยโสธร จังหวัดที่กระทรวงมหาดไทยภาคภูมิใจหลายครั้งแล้ว เพราะเป็นจังหวัด ที่มีประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นที่ ๑ ของประเทศหลายหน ผมเองก็ได้ฟังท่านที่มีส่วนร่วมและ หน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการบริหารการเลือกตั้ง และพรรคการเมืองได้พูดถึงแนวความคิดของเรื่อง พรรคและการเลือกตั้ง ผมเองตั้งแต่มีความรู้สึกว่าจะจะเป็นเพราะเรามีความคิดอย่างที่ว่ามา พรรคการเมืองถึงไม่เต็มโศกและการเมืองไม่โตพัฒนาเท่าที่ควร เพราะอะไรครับ ผมฟังตั้งแถม

ท่านบอกว่าเกรงแนวกฎหมายที่เสนอขึ้นมาเป็นแนวความคิดที่ป้องกันไม่ให้เกิดเหตุ กลัวพรรคการเมืองจะเป็นเผด็จการ ต้องบังคับให้มีสมาชิกพรรค ๔ ภาค ๕ จังหวัด ทั่วประเทศ อย่างน้อย ๕,๐๐๐ คน กลัวพรรคจะเป็นภัยต่อความมั่นคง กลัวเรื่องสิทธิเสรีภาพ กลัวเรื่องการเงิน มีบรรยากาศของกลัวตลอด ในกฎหมายนั้นเงื่อบรรยากาศของความกลัวเลยคิดว่า จะต้องหามาตรการช่วยแก้ไข สุดท้ายเราก็มีกฎหมายเสนอกตั้งมั่ง เป็นกฎหมายที่มีรายละเอียดมากที่สุดในโลก แล้วแก้ปัญหาไม่ได้ เกิดการกลัว ในหลายประเทศไม่มีกฎหมายพรรคการเมือง แต่พรรคการเมืองมีความเข้มแข็งและเป็นปึกแผ่น เพราะมีประวัติศาสตร์ของมัน ทุกอย่างมีวิวัฒนาการไปได้เกิดขึ้นทันทีทันใด ไม่ได้เกิดขึ้นเพราะคิดหวังตามต้องการของบุคคลใด ถ้าไบอังกุชถึงปี ๒ พรรคใหญ่ ๆ เพราะต้องยอมไปอยู่ประวัติศาสตร์องกลุ่มหลายร้อยปี สิ่งนี้ต่างหากที่จะเป็นตัวกำหนดแนวทางการพัฒนาประเทศออกไปในทางการเมือง ถ้าเราอยากจะทำให้มีน้อยพรรคก็เลยคิดว่า ถ้าอย่างนั้นต้องส่งคนสมัครทั่วประเทศอย่างน้อยครึ่งหนึ่งของจำนวนคนที่จะเป็นสมาชิก ผลก็คืออะไรครับ สุดท้ายคือพรรคหลายพรรคไปจ้างเด็ก จ้างนักศึกษาไปสมัครเพื่อให้ครบ ผมคิดว่านี่คือสิ่งที่เราเองคิดว่าจะเป็นอย่างนี้ แล้วก็จะไปยึดเยี่ยประชาชนให้เป็นอย่างนั้น สุดท้ายก็เป็นไปไม่ได้ ที่เป็นไปไม่ได้ผมคิดว่าปัญหาคือเรื่องคุณภาพของคน คุณภาพของประชากรของเรา จะทำอย่างไรถึงจะทำให้ตนเองเข้าใจประชาธิปไตย เห็นคุณค่าของประชาธิปไตยและเห็นประโยชน์ของประชาธิปไตย ผมคิดว่ามีอยู่ ๒ สิ่งที่สามารถจะดึงคุณคนให้หันมารวมกันและอยู่กันอย่าง เป็นปึกแผ่น นั่นคือ

๑. ผลประโยชน์ ผลประโยชน์นี้ไม่ได้หมายถึงเงินทองเท่านั้น แต่หมายถึงทุกอย่างที่เป็นเรื่องของความต้องการของมนุษย์ เกียรติยศชื่อเสียงก็เป็นผลประโยชน์ได้

๒. อุบายการ คือ แนวความคิด คุณฉลาดพูดถึงว่าเราอยากจะมีความคิดเสรีนิยม สังคมนิยมอะไรทำอะไร สิ่งนี้เป็นสิ่งที่พรรคการเมืองในประเทศที่พัฒนามาแล้วมีความคิดอย่างนั้น และเห็นชัดเจนว่าทุกพรรคแต่ละพรรคมีแนวความคิดอย่างไร เป็นพวกอยู่กลาง อยู่ซ้าย หรืออยู่ขวา แต่ของบ้านเรายังไม่มีการพัฒนาไปอย่างนั้น ก็คงจะมีพรรคเดียวคือพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ทั้งแนวทาง อุบายการชัดเจน และท่านก็บอกแล้วว่าท่านกลัวท่านจึงไปให้เขาจัดตั้งพรรคขึ้นมา อันนี้แหละผมว่ามี ๒ สิ่งนี้ที่จะเป็นตัวผลักดันให้เกิดการทำให้คนรวมกลุ่มกันขึ้นมา แล้วตั้งขึ้นเป็นพรรคการเมืองได้ ส่วนกลุ่มผลประโยชน์อะไร ๆ ที่เราไถ่กว่ากันแค่นั้น ผมว่าในสังคมไทยเองมันก็ได้เป็นอย่างนั้น คือไม่ได้เป็นอย่างที่ตะวันตกเขาเป็น และเราไปเห็นเขาเป็นเราก็คิดเอามาใส่เสีย

ในยามเราหันที ก็ไปกันไปได้อีก เพราะฉะนั้นกับหลายสิ่งหลายอย่างที่ขัดแย้งกันเองอยู่ในตัว
 ผมคิดว่าถ้าหากเราปล่อยให้มันเป็นไปตามธรรมชาติ ให้ออย ๆ พังนาออกไปด้วยตัวของมันเอง
 น่าจะเป็นทางที่ดีที่สุดในความคิดของผมเอง ไม่ใช่ไปเอาความคิดของคนบุคคลอื่นคิดว่าต้องเป็น
 อย่างนี้ อย่างนั้น ต้องมีกฎหมายขึ้นมา เพราะเราคิดอย่างนี้จึงได้เกิดปัญหาขึ้นมาเรื่อย ๆ
 เพราะฉะนั้นจึงถามว่าเราจะขยายฐานประชาธิปไตยไปสู่บางชนอย่างไร ท่านปลัดกระทรวง
 มหาดไทยเองท่านก็มีเจตนาดีในอันที่จะมีสาขาพรรคไปทั่วประเทศ คือ ท่านเน้นไปที่เรื่องของ
 การเพิ่มปริมาณ เพราะท่านคิดว่าถ้ามีสาขาพรรคไปทั่วประเทศแล้วนั้น มันจะช่วยให้การเบี่ยงคี่ขึ้น
 อันนั้นก็เป็นที่แน่นอนในแนวความคิดแต่ในทางปฏิบัติพวกผมที่อยู่ในพรรคการเมืองทำไม่ได้ ที่ทำไม่ได้เพราะ
 คุณภาพของคนไปไม่ได้ หลายพรรคอย่างพรรคที่ผมเคยอยู่คือ พรรคประชาธิปัตย์ มีสาขามากที่สุด
 ลองดูซิครับในทางที่เป็นความจริง ก็เป็นแค่ชื่อเท่านั้นเอง ผมคิดว่าเรื่องของการเพิ่มไปใช้สิ่งที่
 จำเป็นเสมอ และลำดับของสาขาพรรคเองก็มีลำดับชั้น ผมยกตัวอย่างเช่น พรรคคอมมิวนิสต์จีน
 มีพลเมืองเป็นพันล้าน แต่ผมคิดว่าเขาเป็นพรรคที่เข้มแข็งที่สุด เพราะมีสาขาพรรคเพียง ๒๐
 กว่าล้านเท่านั้นเอง เพราะฉะนั้นในเวลาเลือกตั้งกระแสของการเลือกตั้งต่างหากที่จะทำให้คน
 หันไปเลือกพรรคอย่างใดอย่างหนึ่ง ผมเห็นว่าเท่าที่เราทำงานนี้มีหลายสิ่งหลายอย่างที่เรายพยายาม
 ไปยึดเยี่ยห้ประชาชน

ผมได้พูดแล้วว่า จังหวัดผมเป็นจังหวัดที่กระทรวงมหาดไทยภูมิใจมากเพราะมีการ
 เลือกตั้งสูง แต่ครั้งหนึ่งผมเคยพูดกับท่านรองอธิบดีว่า ผมขอรองได้ไหมว่าการเลือกตั้งคราวนี้
 ครั้งที่นานมานี้ ขอรองกระทรวงมหาดไทยออกไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัดอย่าไปเน้นเรื่อง
 เปอร์เซนต์ของการมาเลือกตั้ง เพราะมีการเกณฑ์กัน เสร็จแล้วผู้ว่าราชการจังหวัดก็ต้องการ
 ความดีความชอบ ลูกศิษย์ผมคนหนึ่งเป็นปลัดอำเภอหกบอกว่ามีผมต้องการ ๒ ชั้นจะทำอย่างไร
 ทุกบ้านต้องไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ๑๐๐ % ก็ยังทำหึ่ง ๆ ที่ท่านได้บอกไปแล้วก็ยังทำอยู่ ผลก็คือว่า
 ก็ไปคัดเอารายชื่อเฉพาะที่คนเขาไปถามว่ามานะคนที่อยู่บางโนอยู่บางก็ไปคัดชื่อออกหมด เปอร์เซนต์
 มันก็เลยสูง และมันก็ระบาคไปจังหวัดอื่น เขาก็เลยบาคูวายโสธรทำอย่างไรคนจึงบาคเลือกตั้งกัน
 ในระดับสูง ถ้ามว่าเปอร์เซนต์นี้สามารถสะท้อนคุณภาพหรือเปล่า ทำใบกระทรวงมหาดไทยจึงเน้น
 เหลือเกินเรื่องนี้ ความจริงแล้วกฎหมายตั้งให้ท่านเป็นกรรมการในการเลือกตั้ง แต่กรรมการ
 ลงไปเขาข้างคนเลือกตั้ง เขาข้างเขาเสียเอง คือไปจัดเลือกตั้งกันเสียเอง พวกคนไปลงเสียเอง
 บางหมู่บ้านนายอำเภอไปบอกเลยเรียกผู้ใหญ่บ้านมาให้ตั้งเป็นกลุ่ม ๆ ละ ๑๐ คน หนึ่งคนไปคุมมา ๑๐

ทำไมไม่ปล่อยให้ไปไปตามความรู้สึกของประชาชน เขาจะมาหรือไม่มากไปเป็นไร เขามา เพราะเขาเห็นคุณค่าอย่างนั้น การเลือกตั้งน่าจะดีกว่าเกณฑ์คนขึ้นมาอย่างนั้น นอกจากนั้น ผมคิดว่าอีกเรื่องหนึ่ง เป็นเรื่องที่สำคัญเช่นเดียวกัน ผมเองก็ยังไม่เข้าใจท่านจะขยายฐาน ประชาธิปไตยสู่วงชนระดับชาติ กระทรวงมหาดไทยสนใจอยากให้คนไปเลือกตั้ง อยากให้ ประชาชนมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง จึงจัดให้มีการประชุมวันนี้ และพอพูดถึงการเลือกตั้งท้องถิ่น ที่พวกเราพรรคการเมืองพยายามหลายครั้งแล้วที่อยากจะขอให้มีการแก้ไขการเลือกตั้งตั้งแต่ท้องถิ่น โดยเฉพาะการเลือกตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ใต้นี้มีวาระ ผมคิดว่ากระทรวงมหาดไทยเองกลับไม่ สนับสนุน ท่านอธิบดีผมก็จำได้ว่าปีที่แล้วท่านก็พูด ท่านคิดว่ายังไม่ถึงเวลาที่จะให้มีการเลือกตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพราะกลัวว่าเลือกตั้งจะมีคนโน้นคนนี้เข้าอย่างนั้นอย่างนั้น ก็ทำไมละในเชิงการเลือกตั้ง ท้องถิ่นคือคนที่อยู่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด เรากลับไปส่งเสริมให้เขาเลือกเขาเลือกให้ระดับใหญ่ แล้วยิ่งเขาก็ไปเรื่องว่าเลือกไปทั่วไป ถ้าเราเริ่มต้นจากพื้นฐานตรงนั้น จากส่วนล่าง ส่วน ที่ใกล้ชิดเขามากที่สุดมีการเลือกไปเรื่อย ๆ เป็นระยะ ๆ เขาก็จะเกิดความคุ้นเคยว่าเลือกอย่างนี้ ได้ประโยชน์และก็จะสะท้อนไปสู่การเลือกตั้งระดับชาติ ถ้าเราเริ่มต้นอย่างนี้ผมคิดว่านั่นคือการเริ่ม การขยายฐานไปสู่วงชน ผมคิดว่าปัญหาทั้งหมดขณะนี้ ถ้าจะเป็นข้อเสนอในวันนี้ก็อยากจะเสนอว่า ถ้าจะเป็นการเห็นบทบาทของพรรคการเมืองหรือการเลือกตั้งแล้ว เราก็ต้องปรับปรุงกฎหมายให้มัน มีความยืดหยุ่นใหม่มากที่สุด ให้ส่วนราชการโดยเฉพาะกระทรวงมหาดไทยไปมีส่วนเกี่ยวข้องน้อยที่สุด คือไปเป็นแค่กรรมการเท่านั้น แต่เวลานี้ในแง่ของกฎหมายมีอำนาจมากในส่วนราชการ ฉะนั้น ในด้านการเมือง เวลาใครตั้งรัฐบาลก็มักจะแย่งกันที่กระทรวงมหาดไทยก็เพราะได้คุมการเลือกตั้ง ท่านลองสังเกตบทบาทของส่วนราชการโดยเฉพาะของกระทรวงมหาดไทย โดยเฉพาะของกรมการปกครอง ผมว่ามันก็เป็นทางหนึ่ง เหมือนกันโดยปล่อยให้ประชาชนให้มากขึ้น ก็น่าจะเป็นทางหนึ่งในการขยายฐาน ประชาธิปไตยสู่วงชน ขอขอบคุณครับ

นายอานวย สุวรรณศิริ

ก่อนอื่นก็อยากจะพุดคุยแล้วประเด็นของท่านปลัดกระทรวงมหาดไทยที่บอกว่า อยากให้ ตั้งสาขาพรรคขึ้นมาในประเทศไทยไปทั่วประเทศ แล้วพรรคประชาธิปัตย์เองก็ได้มีปฏิทินในแนวทาง สอดคล้องกันอยู่แล้ว นี่สาขาพรรคอยู่ทั่วประเทศประมาณร้อยละสาขา แต่คุณพิรพันธุ์บอกว่าไปนี้ ผมเห็นว่า คุณภาพตามที่ควรจะมี คือคนไทยเราคุณภาพมีขนาดไหน เราก็มีสมาธิในระดับนั้นก็ถือว่าทำงานได้

ถ้าจะไปยกตัวอย่างสาขาพรรคของผมทางจังหวัดภาคใต้ ท่านก็อาจจะโต้แย้งได้ว่าภาคใต้
 มีความตื่นตัวทางการเมือง แต่มผมเคยอยู่นครพนม อุบลราชธานี อยู่ภาคอีสานมา ๑๐ กว่าปี
 ผมรู้เรื่องภาคอีสานคนนี้คุณภาพสูงครับ เพราะคิดว่าคนไม่มีคุณภาพจึงเกิดคอมมิวนิสต์แถวเขา
 กุพาน ความรู้สึกของคนในระบบราชการเราจะคิดอย่างนี้ ก็คนไม่มีคุณภาพต้องบีบหัวกะแน
 มีอะไรทำให้คนเขาป่า เราออกมาเป็นนักปกครอง เป็นอะไรต่ออะไร โดยเฉพาะเป็นนักการเมือง
 อันตรายมาก ไปชักแบงกันก็ทำให้คนเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ นี่เขาก็ถือว่าคนมีคุณภาพ คนจบ
 ป.๔ แต่เขาสามารถโต้แย้งอภิปรายกับ คร. พรรคนี้ได้ สาขาพรรคผมคิดว่าทำมา ๕๐ ปีของพรรค
 ประชาธิปัตย์ลบลูกลูกหลาน เหตุที่ลบลูกลูกหลานเพราะสถานการณ์เมือง ประเทศมีการโค่นล้ม
 กัน มีการยึดอำนาจ อันนี้เป็นความจริงที่ทุกคนรู้ ในประเทศไทยเราเพิ่งมาทำต่อเนื่องกัน
 ๑๐ ปีหลัง ๑๐๐ % ที่โค่นเนื่องมาจากตั้งแต่ปี ๒๕๒๒ จนถึงปัจจุบันนี้ ๑๐ ปีเท่านั้นเองก็ขยาย
 ฐานออกไป ๆ คิดว่าเท่าที่อยู่งน้อย เกินครึ่งหนึ่งที่มีคุณภาพ สมาชิกพรรคการเมือง ผมอยาก
 กราบเรียนว่า ในสมาชิกของสาขาพรรคมีทั้งโดยนิตินัยและพฤตินัย สมาชิกโดยนิตินัยในจังหวัด
 หนึ่ง ๆ อาจจะมี ๕๐๐ - ๕๐๐ คน อาจจะมี ๑,๐๐๐ - ๒,๐๐๐ คน แต่สมาชิกโดยพฤตินัยเป็นหมื่น
 บางจังหวัดเป็นแสน จึงทำให้มีการเมืองบางพรรคซึ่งไม่ต้องการจ่ายเงินได้รบเลือกตั้งเข้ามาเพราะ
 สมาชิกพรรคโดยพฤตินัยแล้วเขาไม่จำเป็นต้องเอาบัตรสมาชิก เขาไม่ต้องการบัตรนั้นให้มันโก
 เอาไวชู้วราชการหรืออย่างไร แต่ควยคุมการันเขาเป็นสมาชิกพรรคการเมืองที่มีอุคมการัน
 สอดคล้องกัน เพราะฉะนั้น อย่างนี้ถ้าพรรคการเมืองทุกพรรคขยายฐานไปจะได้สมาชิกทั้งโดย
 นิตินัยและพฤตินัยทั่วประเทศ ถ้าจะโหยกตัวอย่างที่สงขลาผมอาจจะมีสมาชิกพรรคประชาธิปไตยใน
 จังหวัดสงขลา ๔ - ๕ พันคนเท่านั้นโดยนิตินัย แต่ถาพฤตินัยเป็นแสน ประชากรล้านกว่าคน
 ผมจึงได้รับเลือกตั้งมาทุกสมัย ๒ สมัยแล้ว คราวหน้าก็ได้รับเลือกตั้งเขาไปอีก เพราะฉะนั้น
 ช่วงเวลาอันสำคัญในช่วงปัจจุบันนี้คือหนายความว่า สถานะการเมืองของประเทศไทยขณะนี้
 เปิดช่องให้เรามีโอกาสจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองมากขึ้น กระทรวงมหาดไทยได้ริเริ่มโครงการนี้
 ผมปลื้มใจมาก ผมรับขึ้นมาจากภาคใต้ เพราะฉะนั้นผมมีความรู้สึกว่กระทรวงมหาดไทยกำลัง
 ดำเนินการที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติมหาศาล เพราะฉะนั้นเราทุกคนรว่าถ้าเราทำให้บ้านเมือง
 เป็นประชาธิปไตยได้ ระบบเศรษฐกิจที่อยู่เขวมันจะต้องดีขึ้น คุณภาพคนที่อยู่แล้วก็สูงพอ ใน
 ภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ผมคิดว่าคนไทยมีคุณภาพสูง และจะดีกว่าอีกนะ เมื่อระบบประชาธิปไตยดีขึ้น

เศรษฐกิจดีขึ้น สังคม ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาโสเภณี ปัญหาเสพผิด ทุกอย่างจะลดลงไป
 เหมือนอย่างญี่ปุ่น เกาหลี สงครามโลกครั้งที่แล้วโสเภณีมีเต็มเมืองญี่ปุ่น เกาหลีก็มี เพราะฉะนั้น
 การที่เราจะบารวยกันทำให้ระบอบประชาธิปไตยมั่นคงถาวรขึ้นในช่วงจังหวะ เช่นนี้ถือว่าเป็นเรื่อง
 สำคัญ เป็นหัวเลี้ยวหัวต่อของชาติบ้านเมืองจากการปกครองในระบอบเผด็จการยาวนาน ใน
 ช่วง ๑๐ ปีที่สั้นมาก แต่เราก็ทำได้จนถึงขนาดนี้ กระทรวงไคกันตัวและทุกฝ่ายช่วยกันถึงขนาดนี้
 ผมคิดว่า เป็นนิมิตที่ดีที่ระบอบประชาธิปไตยของประเทศจะต้อง เป็นผู้นำในประเทศภูมิภาคเอเชียอาคเนย์
 นี้แน่นอนในทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

อีกประเด็นหนึ่ง กระทบจะเรียนก็คือ ประเด็นวินัยทางการเมืองอยากจะเรียน
 ว่า สักครู้นักการเมืองบางคนถึงว่าเป็นหวง เสรีภาพของนักการเมืองว่า มีเสรีภาพมากน้อยแค่ไหน
 เมื่อเปรียบเทียบกับระบอบประชาธิปไตยของพรรคการเมืองกับเสรีภาพของพรรคการเมืองในฐานะ เป็นตัวแทน
 ปวงชนชาวไทย ผมมีความรู้สึกว่าคุณกับท่านรองผู้ว่าฯ เข้าใจคลาดเคลื่อนหรืออย่างไรแล้วแต่
 ผมอยากเรียนเสนอในแนวความคิดว่า นักการเมืองที่สังกัดพรรคการเมืองนั้น หรือสังกัดฝ่ายรัฐบาล
 หรือฝ่ายค้านนั้นไม่มีเสรีภาพ ต้องเคารพมติพรรค บติรัฐบาล ต้องเคารพมติสภา เคารพมติ
 เสียงข้างมาก เพราะต่างคนต่างคิดไปตรงกัน แม้แต่ในมติคณะรัฐมนตรี ๔๔ คน ผมอาจจะไป
 เห็นด้วยกับรัฐมนตรีอื่นที่เสนอเรื่องเข้ามา เสนอกฎหมายเข้ามา แต่ถ้ามเป็นเสียงข้างน้อยผมต้อง
 เงียบ ปีไหนผมทำให้สัมภาษณ์ว่าผมไม่เห็นด้วย ลงมติ ๒๔ เสียงเห็นด้วย ผมฝ่าย ๒๐ คนหลังไม่เห็นด้วย
 ออกมาให้สัมภาษณ์ ถ้าเป็นเช่นนี้ไม่มีประเทศไหนในโลกที่จะปกครองในระบอบประชาธิปไตยได้ รัฐบาล
 ทุกประเทศจะต้องพัง เขาจึงต้องมีโฆษกรัฐบาล เขาจะตั้งโฆษกพรรคการเมืองเอาไว้แถลงแทนโดย
 มติเสียงข้างมาก เพราะฉะนั้นที่บอกว่าถ้าวาไรออยบิขิตของฉาวไรออย หรือสาขาพรรคที่เห็นว่า
 ให้สนับสนุนกฎหมายของฉาวไรออย แต่พรรคการเมืองใหญ่ในรัฐบาลนี้ไปเห็นด้วยจะต้องบารวยกันนั้น
 ไปได้ พรรคเล็ก ๆ สาขาพรรคจะต้องเคารพมติของพรรคใหญ่ เพราะฉะนั้นพรรคใหญ่กรรมการ
 บริหารบาจากการเลือกตั้งหัวหน้าราชอาณาจักรของทุกสาขาพรรคการเมืองทั่วประเทศบาจากการเลือกตั้ง
 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วประเทศ บาจากการเลือกของกรรมการบริหารทั่วประเทศ มติของ
 พรรคใหญ่จะมีอิทธิพลเหนือพรรคเล็กหรือสาขาพรรคทั้งหลาย เพราะฉะนั้นทั้งสาขาพรรคต้องเคารพ
 มติพรรคใหญ่หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยส่วนตัวคนเดียว จะต้องเคารพมติของพรรคการเมือง
 ที่ตนสังกัด ผมเคยฟัง เป็นรูปธรรม ในสถานที่นอกกว่าฝ่ายค้านพูดกันมากเลย กฎหมายฝ่ายค้านก็
 แงแต่พวกกันไปพวกกันบาแปรรัฐบาลทุกที่ว่าอย่างนั้น แม้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นต้องแพร์

เพราะฉะนั้นฝ่ายค้าน ๑๐๐ กว่าเสียง ฝ่ายรัฐบาล ๑๒๐ กว่าเสียง และที่ฝ่ายค้านแก้ไขเรื่อง
 แผลอะไร แพ้เพราะเป็นฝ่ายค้าน ในประเทศไหนในโลกนี้ไม่มีประเทศไหนหรอกที่จะทำให้
 ฝ่ายรัฐบาลแบ่งเสียงออกไปให้ในกรณีที่ฝ่ายค้านพูดดีมาก เป็นไปไม่ได้ เพราะฉะนั้นถ้าฝ่าย
 รัฐบาลเกิดแยกเสียงไปยกมือให้ฝ่ายค้านเพราะพูดดีมาก รัฐบาลก็ฟังใบทองแยกไปสักครึ่งหนึ่ง
 เพียงแต่ ๔ - ๕ เสียง หรือ ๓๐ เสียงอย่างครวทีแล้ว รัฐบาลต้องยุบสภาแล้ว เพราะฉะนั้น
 ใบที่ระเบียบวินัย ไม่เคารพสิทธิพรรค ไม่เคารพสิทธิกรรมการประสานงาน ไม่เคารพมติคณะรัฐมนตรี
 ไม่เคารพมติพรรครวมรัฐบาลทั้งหมดยกกันไปได้ เวลากฎหมายเราเสนอบางที่เขาก็ไปเห็นด้วย
 พรรครวมรัฐบาล แต่เขาต้องยกมือให้เรา กฎหมายเขาเสนอมารเราไปเห็นด้วยเราต้องยกมือ
 รัวให้เขา เพราะฉะนั้นรัฐบาลอังกฤษ รัฐบาลญี่ปุ่น รัฐบาลฝรั่งเศส หรือมาเลเซีย จึงต้อง
 เคารพมติพรรค แต่ว่าถ้าหากฝ่ายค้านเสนอกฎหมายจากฝ่ายค้านอภิปรายดี เราเห็นด้วยเราก็จะ
 รับหลักการอันนั้นมา ฝ่ายรัฐบาลก็จะยกร่างกฎหมายมาประกบ ๒๐๐ กว่าเสียง รัฐบาลก็ยกมือให้ด้วย
 ฝ่ายค้านก็จะยกมือให้ด้วย ใบชาพอเห็นด้วยกับฝ่ายค้าน รัฐบาลก็ยกมาประกบ ฝ่ายค้านก็เสนอบา
 รมันนั้นแหละ ฝ่ายรัฐบาลก็เสนอบาทัง ๒ ฝ่าย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๓๐๐ กว่าเสียงก็ยกมือให้
 กับกฎหมายฉบับนั้น โอกาสที่ฝ่ายค้านจะชนะก็มี มีทั้งจริงแล้วก็มันเป็นกฎหมายของฝ่ายค้าน ซึ่งรัฐบาล
 จะต้องร่วม นี่ไม่ใช่เป็นการเอาเปรียบของฝ่ายรัฐบาลไปลอกกฎหมายกัน แต่เป็นขบวนการเป็นวิธีการ
 ในระบอบประชาธิปไตยที่ต้องทำเช่นนั้นทั่วโลก เพราะฉะนั้นในเรื่องนี้ผมถือว่าเป็นเรื่องสำคัญ แต่ว่า
 อาจจะเป็น เพราะฉะนั้นเป็นตัวเดียวหัวต่อของการปกครองระบอบประชาธิปไตยเชิงไทยที่เราเพิ่ง
 เริ่มมาชั่วระยะเวลาอันสั้น จึงทำให้เกิดความสับสน ผมอยากจะกราบเรียนว่าที่กระผมกราบเรียน
 นั้นเป็นข้อเสนอของกระผมต่อที่ประชุมนี้เท่านั้นเอง ขอขอบคุณครับ

ดร.ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ

ท่านปลัดกระทรวงที่เคารพ กระผมปรีชา หงษ์ไกรเลิศ จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 มีท่านผู้มีเกียรติอภิปรายไปหลายท่านแล้วที่ตรงกับกระผมได้เตรียมที่จะแสดงความคิดเห็นด้วยขอข้ามไป
 กรรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ได้จัดรายการในวันนี้มีความสำคัญในเรื่องขยายฐานประชาธิปไตย
 เป็นอย่างมาก ถ้าจะให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น น่าจะมีการพูดถึงโครงสร้างเบื้องต้น หรือ super
 structure คอย ควกับโครงสร้าง infor structure ถ้าเรา
 มาพิจารณาคุณ พ.ร.บ.พรรคการเมือง ก็คือ พ.ร.บ.การเลือกตั้ง ก็คือ ถึงเวลาที่จะพบทวนให้เกิด
 การเสริมสร้างระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ประการแรก พ.ร.บ. พรรคการเมืองมีข้อบัญญัติที่หยาบหยาบมากเกินไป พรรคการเมืองควรมีโอกาสได้เติบโตตามธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งน่าจะบัญญัติเฉพาะหลักการที่สำคัญเท่านั้น ได้ศึกษากฎหมายพรรคการเมืองของประเทศเยอรมัน เขาก็บัญญัติหลักสำคัญ ๆ และให้เติบโตตามธรรมชาติ ถ้าเราเกรงว่าจะเกิดคอร์ปชั่นขึ้น เราพยายามออกระเบียบมากไปจนกระทั่งระเบียบนั้นกลายเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา นอกจากนั้นถ้าปล่อยให้พรรคการเมืองเติบโตตามธรรมชาติแล้ว ข้อที่หัวหน้าวิศกฯจะเกิดพรรคการเมืองเป็นจำนวนมาก อาจจะมีมาตรการที่จะทำให้พรรคการเมืองค่อย ๆ พัฒนาเหลือน้อยพรรคได้หากพอสมควร การจัดระเบียบการเงินโดยการให้เงินอุดหนุนพรรคการเมือง ซึ่งเราเอาหลักการนี้มาแล้วพรรคการเมืองที่มีมากจะค่อย ๆ รวมตัวกันโดยเอาพรรคการเมืองที่มีแผนนโยบายคล้าย ๆ กันมารวมกันเพื่อหวังผลทางด้านการเมือง

ประการที่สอง ในเรื่องการให้ความสะดวกกับพรรคการเมืองที่จะส่งสมาชิกรับเลือกตั้ง ขออนุญาตข้ามไป

ประการที่สาม เรื่องสาขาพรรคต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจนตามหลักวิชาการ สาขาพรรคการเมืองมีมาก แต่เราข้ามขั้นตอนนี้คือ เราควรมีคณะกรรมการของพรรคในระดับจังหวัดขึ้นมาก่อน ถ้าไม่มีแล้วพรรคการเมืองจะพยายามที่จะสร้างสาขาพรรคเพื่อสนับสนุนอำนาจของตัว โดยเฉพาะผู้บริหารพรรคที่จะเข้ามาสู่อำนาจพรรค กุศสูทางการเมืองจะตั้งได้ยากมากจะหาทางไม่ให้ตั้ง ถ้าตั้งเองแล้วจะตั้งใครจะได้อำนาจสนับสนุนในระบบเจ้านายลูกน้องภายในพรรคถ้าปีคณะกรรมการของพรรคในระดับจังหวัดแล้ว จะเป็นการควบคุมที่จะให้เกิดระเบียบวินัยรวมทั้งการที่จะกำหนดเป็นแผนพัฒนาภายในพรรคการเมืองในระดับท้องถิ่นได้มากขึ้น ขอเรียนแต่เพียงสั้น ๆ ข้อนี้ก็จะเป็นก้าวแรกที่กระจายการรวมอำนาจของพรรคการเมืองไปสู่ท้องถิ่นได้อย่างเห็นได้ชัด เหมือนการเดินเช็คต้องมีการเดินร่วระหว่างผู้นำอำนาจทั้ง ๒ คน เพื่อให้เบิกเงินได้ การส่งสมาชิกเข้ารับเลือกตั้งถ้าไปมีคณะกรรมการของพรรคระดับจังหวัดแล้ว คณะกรรมการกลางของพรรคสามารถส่งคนนั้นคนนี้ไป คนที่ใกล้ชิดกับหัวหน้าพรรค หรือคณะกรรมการบริหารกลางของพรรคมีอำนาจก็สามารถส่งสมัครรับเลือกตั้งได้เลย ถ้าต้องเดินเช็ครวมกันแล้ว คณะกรรมการของพรรคระดับจังหวัดจะทำหน้าที่ที่จะเสนอ ถ้ากฎหมายบัญญัติว่าถ้าไปมีความเห็นเบื้องต้นแล้ว คณะกรรมการบริหารกลางของพรรคจะลงมติไม่ได้ จะเท่ากับเป็นการต่อรองอำนาจกัน ในขณะเดียวกันก็จะเกิดการพัฒนาผู้นำพรรค ต่อไปนี้พรรคการเมืองจะมีผู้นำหลายสาขาอาชีพ เมืองเราคุณสิทธิการเลือกตั้งเราจะพบว่าประเทศไทยใคสมาชิกรัฐสภาแทนราษฎรที่ไม่สัมพันธ์กับกลุ่มอาชีพ เป็นคนว่า ๗๖.๕ %

เป็นเกษตรกร แต่อาชีพของ ส.ส. กลายเป็นกลุ่มนักธุรกิจ เป็นต้น จะไปสัมพันธ์กัน ถ้าปี
คณะกรรมการของพรรคระดับจังหวัดแล้ว

กระผมเห็นด้วยในขณะนี้ว่า ถ้าเราพูดถึงฐานประชาธิปไตยแล้ว กรรมการปกครอง
กระทรวงมหาดไทย ต้องมีหน้าที่อย่างเต็มที่ การเลือกตั้งระดับชาติ กรรมการปกครองมีความลำบาก
พอสมควร เนื่องจากมีการเบี่ยงในระบอบชาติเข้างาเกี่ยวข้องกับควยเป็นอย่างมาก ถ้าจะช่วยในเรื่องนี้
น่าจะมีการจัดตั้งคณะกรรมการเลือกตั้งแห่งชาติขึ้นมาแยกต่างหากจากกระทรวงมหาดไทยแบบรัฐสภา
เพื่อจะช่วยในเรื่องที่ไปให้ปัญหาการเมืองเกิดขึ้นที่กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงมหาดไทยอาจ
จะบานเน่นในเรื่องการปกครองท้องถิ่นที่มีความลึกซึ้งและหลายหลาก พรรคการเมืองก็ต้องการจะให้
ให้มีการประสานกัน คณะกรรมการกลางของพรรคในระบอบชาติ ถ้ามีตัวแทนที่สมดุลกันในระหว่างพรรค
การเมืองต่าง ๆ หักหนึ่งคน หักหนึ่งคน อีกคนหนึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิฝ่ายวิชาการ ซึ่งแล้วแล้วจะพิจารณา
อย่างไร มีเลขาธิการที่ทำงานโดยตรง ๑ คน ฉะนั้น นโยบายต่าง ๆ ที่จะออกมาอาจจะเป็นที่
ยอมรับพอสมควร เพราะว่ามีตัวแทนพรรคการเมืองอยู่แล้ว ส่วนเจ้าหน้าที่ปฏิบัติคงได้แก่กระทรวง
มหาดไทย พูดถึงนโยบายเท่านั้น ไม่ใช่เป็นหน่วยงานที่จะต้องปฏิบัติในพื้นที่ที่ปฏิบัติในพื้นที่คือ
กรรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เหมือนเดิม นโยบายให้เป็นเรื่องของการเมือง เพราะ
ขอเท็จจริงก็เป็นการเมืองอยู่แล้ว

ประการสุดท้าย คือ เนื่องจากกรรมการปกครองควรเน้นหนักในเรื่องการปกครอง
ท้องถิ่น พ.ร.บ. พรรคการเมืองน่าจะพิจารณาว่าควรจะไปถึงระดับท้องถิ่นหรือไม่ ขณะนี้บางพรรค
ก็มี บางพรรคก็ไม่มี ความจริงแล้วการเมืองระดับท้องถิ่นเป็นรากฐานของการเมืองระดับชาติ แต่
ในเมื่อเราไม่ได้บัญญัติไว้ให้อย่างชัดเจนแล้ว ประชาชนหรือกลุ่มผลประโยชน์ทั้งหลายก็ไปสามารถ
มองเห็นได้ว่าพรรคการเมืองจะทำอย่างไรกับสภาตำบล จะทำอย่างไรกับรูปการปกครองท้องถิ่นพิเศษ
eastern seaboard ที่จะเกิดขึ้นบ้างไม่รู้ เพื่อไปรู้แล้วมาทำทีหลังจะเกิดความวุ่นวายมาก
สุดท้ายคือพรรคการเมืองจะต้องเงินาควกับกับกลุ่มผลประโยชน์แยกกันไปได้

เวลานี้มีกฎหมายเป็นจำนวนมากที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มผลประโยชน์ซึ่งขาดความเหมาะสมที่น่า
จะพิจารณา เช่น พ.ร.บ. บุณินิ พ.ร.บ. สมาคม ฯลฯ ที่จะเอื้ออำนวยให้กลุ่มที่จัดตั้งโดยไม่ใช้
ทางราชการ ปีโอกาสจัดขึ้นได้ง่าย แต่อยู่ในความสอคล้องและดูแลของกระทรวงมหาดไทย การที่
พรรคการเมืองจะสนับสนุนอย่างภาคีเขาคงจะดีขึ้น ถ้าเราพิจารณา พ.ร.บ. พรรคการเมือง โดยไม่
พิจารณาถึง พ.ร.บ. ที่เกี่ยวกับกลุ่มผลประโยชน์แล้ว อาจจะสนับสนุนได้อีก

นายสมชัย โสธรณีวัฒน์

กระผมสมชัย โสธรณีวัฒน์ สมาชิกสภาปฏิวัติแห่งชาติจังหวัดนนทบุรี ปัญหาที่ท่านกำลังพูดนี้เป็นปัญหาที่ลึกซึ้ง ผมไม่เห็นด้วยกับบุคคลที่ขึ้นอภิปรายทั้งหมด โดยทุกคนพูดไม่เข้าใจสาเหตุของปัญหาว่าเกิดขึ้นจากอะไร แล้วการแก้ปัญหาก็จะเกิดไม่ได้ ประเด็นสำคัญก็คือว่า กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย มีความหวังที่จะทำอะไรก็ไม่สามารถขยายฐานประชาธิปไตยไปสู่ประชาชนได้เพราะอะไร เพราะในสังคมของเรามีกลไกอยู่สองกลไก กลไกหนึ่งคือกลไกการเมือง อีกกลไกหนึ่งคือกลไกรัฐ กลไกรัฐนั้นคือข้าราชการประจำทั้งหมด เมื่อข้าราชการทั้งหมดอยู่ใต้กลไกการเมืองคือพรรคการเมือง ทรามไบพรรคการเมืองที่เป็นอยู่ยังไม่เป็นประชาธิปไตยโดยสมบูรณ์ทุกคนแล้ว กลไกรัฐไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาความทุกข์ยากของประชาชนได้ ฉะนั้น ปัญหานั้นจึงเกิดขึ้นว่า พรรคการเมืองปัจจุบันนั้นมาจากไหน ต้นเหตุเกิดจากอะไร เกิดจากรัฐธรรมนูญ เมื่อทรามไบรัฐธรรมนูญไม่เป็นประชาธิปไตย จำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนถึงที่สุด ฉะนั้น กฎหมายพรรคการเมืองที่กระทรวงมหาดไทยเอามาพูดอยู่เดี๋ยวนี้ จึงไม่สามารถจะทำได้ เพราะถูกกลไกการเมืองบังคับ จึงไม่มีทางเป็นไปได้ ฉะนั้น กฎหมายพรรคการเมืองที่ใครมาพูดก็ผิด ผมถามจริง ๆ ใครเป็นคนตราออกมา พรรคการเมือง นักการเมืองเป็นตราออกมา แล้วจะโทษข้าราชการได้อย่างไร ตัวเองต้องโทษตัวเอง ฉะนั้น ปัญหานี้เป็นปัญหาวิชาการ เป็นปัญหาหลักไม่ใช่ปัญหาที่จะต้องมาพูดตามความพอใจของตัวเอง เมื่อทรามไบพรรคการเมือง พระราชบัญญัติพรรคการเมืองเกิดจากกฎหมายรัฐธรรมนูญ ซึ่งสะท้อนรัฐธรรมนูญ ไม่ใช่เป็นการสะท้อนระบอบประชาธิปไตย เป็นการสะท้อนระบอบของแต่ละระบอบเพราะรัฐธรรมนูญมีทุกระบอบ ฉะนั้น รัฐธรรมนูญเป็นการสะท้อนของระบอบการปกครองที่เป็นอยู่ รัฐธรรมนูญเมืองไทยปัจจุบันนี้ มาตรา ๒๕ บอกให้ประชาชนตั้งพรรคการเมืองได้ แต่ต้องทำตามกฎหมายพรรคการเมืองคือ กฎหมายพรรคการเมืองที่กำลังพูดอยู่นี้ เป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพประชาชนจนถึงที่สุด แล้วรัฐธรรมนูญมาตรา ๕๕ มาตรา ๑๐๘ ซึ่งจำกัดสิทธิประชาชนจนถึงที่สุดนี้พรรคการเมืองไม่เคยพูดถึงเลย เพราะพรรคการเมืองเหล่านี้ได้ประโยชน์จากพระราชบัญญัติพรรคการเมืองฉบับนี้ ฉะนั้น พรรคการเมืองซึ่งโยนความผิดไปหาประชาชนความจริงประชาชนเข้าใจดี และต้องการประชาธิปไตย แต่พรรคการเมืองต่าง ๆ ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ เป็นผู้ทำลายประชาธิปไตย เพราะอะไร เพราะคำว่าประชาธิปไตย

ของเขานั้น เขาหมายถึงว่าเขาได้ประโยชน์จากรัฐธรรมนูญฉบับนี้ จากพระราชบัญญัติฉบับนี้คือ มีการซื้อเสียง ใครจะปฏิเสธได้ไหมว่าพรรคการเมืองต่าง ๆ ที่เป็นอยู่ไม่ซื้อเสียง ฉะนั้น เมื่อเราได้ผู้แทนจากการซื้อจะเป็นประชาธิปไตยได้อย่างไร รัฐธรรมนูญมีสองร้อยกว่า มาตราที่ดีที่สุด แต่สองสามมาตรา คักสิทธิเสรีภาพของประชาชนครบใจ กฎหมายพรรค การ เมืองฉบับนี้ยังมีอยู่ท่านไม่สามารถพัฒนาประชาธิปไตย แล้วท่านก็ยังทำผิดกฎหมายพรรค การ เมือง กฎหมายเลือกตั้งให้ใช้จ่ายเงินไม่เกินสามแสนห้า ผมงถามจริง ๆ มีกี่คนใช้สามแสนห้า ประมาณ ๘๕ % ใช้เกิน ส.ส.ที่เป็นอยู่ ๘๕ % จึงเป็นอาชญากรในทางกฎหมาย ฉะนั้น เมื่อไปเป็นรัฐบาลลำดับแรกที่ทำก็คือ เพิ่มเงินเดือนตัวเองจาก ๑๘,๐๐๐ บาท เป็น ๓๔,๐๐๐ บาท ตั้งที่ปรึกษาเป็นร้อย ๆ ทรานโคกฎหมายพรรคการเมืองนี้ยังอยู่ ซึ่งเป็นเงื่อนไข จากกฎหมายรัฐธรรมนูญ แก่ที่มาตรา ๘๕ มาตรา ๑๐๔ ที่แก้จากประธานสภาเป็นประธานสภา ผู้แทนราษฎร เป็นการแก้เพื่อตัวเอง ซึ่งก็เหมือนกับนายกมาจากการเลือกตั้ง ประโยชน์อะไร เกิดขึ้นจากประชาชน ชำร่าชการประจำอย่างท่านขอเงินเดือนขึ้น หรือชาวไร่ชาวนาขอเงิน ๓ - ๔ พันล้านบาท เพื่อประกันราคาข้าว นักการเมืองเหล่านี้เขาให้ใหม่ ไม่ได้ให้เลย ฉะนั้น ้วยการอย่ามาเรียกร้องหาประชาธิปไตยเป็นไปไม่ได้ และไม่มีทางเป็นไปได้อีก ทรานโค นักการเมืองยังอาศัยพรรคการเมือง อาศัยพระราชบัญญัติพรรคการเมือง อาศัยกฎหมาย การเลือกตั้งนี้อยู่ ไม่มีทางเป็นไปได้อีก ท่านปลัดก็ดี ท่านรองปลัดก็ดี ท่านผู้อำนวยการก็ดี ผมงสงสัยและเห็นใจท่าน ท่านจะพูดเท่าใด ประชาธิปไตยก็จะไม่เกิดขึ้นในเมืองไทย ไม่มีการ เป็นไปได้อีก ฉะนั้น ผมงเองขอกราบเรียนต่อท่านสมาชิกผู้มีเกียรติ ก่อนข้างจะรุนแรงไปหน่อย เพราะความจริงต้องพูดถึงหลักวิชาการ ไม่ใช่พูดกันเฉย ๆ เพราะพรรคการเมืองเกิดขึ้นจากอะไร ใครเป็นคนตั้งพรรคการเมือง พระราชบัญญัติพรรคการเมืองเกิดจากกระทรวงมหาดไทย เกิดจาก ส.ส. ในสภาสามร้อยกว่าคน ขอขอบคุณครับ

(๔๑)

การสัมมนากรรมการบริหาร — สมาชิกพรรคการเมืองและผู้ทรงคุณวุฒิ
ตามโครงการขยายงานประชาธิปไตยสู่ประชาชน

โดย

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย
ณ ห้องเพดินิจิต โรงแรมอิมพีเรียล
ถนนวิทย์ กรุงเทพมหานคร

วันที่ 15 พฤษภาคม 2532

หัวข้ออภิปราย การพัฒนาพรรคการเมือง

ผู้ร่วมอภิปราย พลตำรวจเอก ประมวล อภิเรณูสาร
พลเอก มานะ รัตนโกเศศ
ดร.เกษม ศิริสัมพันธ์
ดร.สุจิต บุญยงการ

ผู้ดำเนินการอภิปราย

ดร.ชวรงค์ ฉายะบุตร

ดร.ชวรงค์ ฉายะบุตร

ผมคิดว่าในภาคบ่ายวันนี้ เป็นการสัมมนาต่อเนื่องกับภาคเช้า ภาคเช้าคณะวิทยากร
ได้พูดถึงกฎหมายพรรคการเมืองไปแล้ว สำหรับในภาคบ่ายเป็นภาคที่สำคัญที่สุด ผมอยากกราบเรียนว่า
เป็นภาคที่เราจะได้ข้อมูลซึ่งถือว่าเป็นข้อมูลดี ซึ่งไม่เคยเปิดเผยที่ไหนมาก่อนในหัวข้อที่เกี่ยวกับการ
พัฒนาพรรคการเมือง กระผมมีความยินดีที่จะกราบเรียนที่ประชุมว่า ผู้อภิปรายในภาคบ่ายวันนี้เป็น
ผู้ซึ่งดีพร้อมด้วยคุณวุฒิ และส่วนใหญ่เป็นผู้ก่อตั้งพรรคการเมืองที่สำคัญของประเทศ กระผมขออนุญาต
แนะนำท่านผู้อภิปรายท่านแรก คือ ฯ พณ ฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ซึ่งท่านได้ดำรง
ตำแหน่งทางราชการที่สำคัญในทางทหารมาตลอด เช่น ใต้ถุนศิริราชการในกรมเสนาธิการทหารบก
กองทัพบก ผู้บัญชาการกองอาสาวิชาตินแดน นายตำรวจวรราชสำนักพิเศษ แล้วเคยผ่านสงครามทั้ง

อินโกลีน ฝรั่งเศส และสงครามมหาเอเชียบูรพา สำหรับตำแหน่งทางการ เมืองที่สำคัญทุกท่านคงทราบคืออยู่แล้ว ท่านเคยดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคมถึงสองสมัย รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รองนายกรัฐมนตรี ตลอดจนเป็นผู้นำฝ่ายค้านในรัฐสภา ซึ่งรัฐสภาจะหายากที่สุดนะครับ ผู้นำฝ่ายค้านในสภาและในปัจจุบัณดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรติดต่อกันถึง ๑ สมัย ข้อสำคัญที่สุดคือ เป็นผู้ก่อตั้งพรรคการเมืองหนึ่งคือ พรรคชาติไทย และเป็นหัวหน้าพรรคชาติไทย มาถึงปี ๒๕๒๙ ปัจจุบันเป็นประธานที่ปรึกษาพรรคชาติไทย ผมขออนุญาตกราบเรียนที่ประชุมนะครับ ใ้ท่านรู้จักบุคคลที่ท่านรู้จักอยู่แล้ว คือ ท่านพลตำรวจเอก ประมาท อภิเษกสาร

ท่านที่ ๒ ท่านเป็นผู้ที่ทุกท่านก็คงจะรู้จักอยู่แล้วเช่นกันครับ คือ ดร.เกษม ศิริสัมพันธ์

เป็นอาจารย์คณะวารสารศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่านเคยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภา นิติบัญญัติแห่งชาติ รองเลขาธิการนายกรัฐมนตรีฝ่ายการเมือง สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กรุงเทพมหานคร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และปัจจุบันดำรงตำแหน่งรองหัวหน้าพรรคกิจสังคม ซึ่งผมคิดว่าท่านเป็นผู้ที่ก่อตั้งพรรคกิจสังคมมาด้วยกัน เป็นเริ่มแรก ขออนุญาตแนะนำท่านนะครับ ดร.เกษม ศิริสัมพันธ์

สำหรับท่านที่ ๓ ท่านกำลังเดินทางมา และยังไม่ถึงนะครับ คือ ฯพณ ฯ

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ผมจะขออนุญาตแนะนำก่อนหลัง ท่านหนึ่งทางซ้ายมือ ของผม นะครับคือ ท่านศาสตราจารย์ ดร.สุจิต บุญบงการ นะครับ ซึ่งประสบการณ์ที่สำคัญ ฝ่ายวิชาการ เป็นหลักส่วนใหญ่ เป็นอาจารย์คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นรองอธิการ ฯ ฝ่ายกิจการนิสิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี ปัจจุบันดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ เขียนหนังสือหลายเล่มด้วยกัน และเล่มที่สำคัญนะครับ คือ เล่มเกี่ยวกับการพัฒนาพรรคการเมือง ผมรู้สึกภูมิใจที่ขอแนะนำ ดร.สุจิต บุญบงการ ครับ

สำหรับการสัมภาษณ์ในภาคบ่ายนี้ นะครับ ผมขออนุญาตตั้งทุกท่านนะครับ ในการก่อตั้ง พรรคการเมืองนั้น สิ่งแรกที่โผล่มาแล้วในภาคเช้าคือ การจัดตั้งพรรคการเมือง เมื่อจัดตั้งแล้ว (พอดีท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เดินทางมาถึง) ผมคิดว่าท่านคงรู้จักท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เป็นอย่างดีนะครับ ฯพณ ฯ จบการศึกษาวชิราวุธวิทยาลัย โรงเรียน

นายทหารปืนใหญ่ เป็นเจ้ากรมกำลังสำรองทหารบก ดำรงตำแหน่งสำคัญในกองทัพบก ส่วนตำแหน่ง
สุดท้ายคือ ผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารบก เสนาธิการพรรคการเมือง รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง
ศึกษาธิการ และปัจจุบันดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ขอสำคัญคือว่า ท่าน
เป็นผู้ก่อตั้งพรรคการเมืองหลาย พรรค เช่น พรรคประชาธิปัตย์ พรรคกิจสังคม พรรคกิจไทย
เป็นต้น

สำหรับพรรคการเมืองนั้นครับ การก่อตั้งการดำเนินการของพรรคการเมือง
ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาครับ ผมคิดว่าจะมีวิวัฒนาการท่านไหนที่จะสามารถพูดเรื่องนี้ได้ดีกว่า
วิทยากรที่นั่งอยู่ ณ ที่นี้ได้ ผมคิดว่าประสบการณ์ทางการเมืองในการก่อตั้งพรรคการเมือง
พรรคการเมืองเจริญเติบโต ตลอดจนการพัฒนามาทั้งหมด ผมใคร่ขอกราบเรียนเชิญ ฯ พณ ฯ
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้พูดเป็นท่านแรกนะครับ ในสิ่งที่ท่านอยากจะพูดเกี่ยวกับ
การก่อตั้งพรรคชาติไทยก็ดี หรือประสบการณ์เกี่ยวกับการได้เห็นพรรคการเมืองต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น
มาในประเทศไทย ผมขอกราบเรียนเชิญครับ

พจนานุกรม ประมวล อภิธานศัพท์

ผู้ที่ศึกษานานมีเกียรติที่เคารพ ในการที่นิมจะได้อธิบายต่อไปนี้ ฉันอยากจะเรียนว่า
 ในเรื่องระบอบประชาธิปไตยที่พวกเรากำลังไขว่คว้าอยู่นั้น ความจริงแล้วได้มีประวัติที่ยาวนาน
 มาที่เคียวว่าทุกภูมิภาคที่แล้ว ๆ มาแล้ว ต่างก็อยากจะมีประชาธิปไตยกันทั้งสิ้น ภูมิภาคทั้งหลายก็
 พยายามที่จะออกรูปแบบต่าง ๆ ที่จะให้เป็นประชาธิปไตยแต่รูปแบบที่ออกมานั้นก็มีการแตกต่างกันไป
 ตามยุคตามสมัย ผมคิดว่าถ้าเราได้ออกเอาเรื่องราวต่าง ๆ ในครั้งอดีตมาพิจารณาหรือมาศึกษากันเป็น
 ลำดับ ๆ ไปบ้าง ก็อาจจะได้เห็นสิ่งที่เขาได้ทำไปแล้วนั้นมีอะไรผิด อะไรถูก หรือว่าเราควรจะทำ
 อย่างไรต่อไป เป็นสิ่งที่ผมคิดว่าเราควรที่จะได้มาพิจารณาตามที่ผมได้กล่าวไปแล้ว ทุกท่านก็คงจะทราบ
 ก็แล้ววนครบว่า แต่ละประเทศหรือเกือบทุกประเทศ หรือเกือบทุกประเทศในโลกนี้ต่างก็อ้างเป็น
 ประชาธิปไตยกันทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นรัสเซียหรือจีน เขาก็เป็นประชาธิปไตย ก็เรายังว่าเป็นประชาธิปไตย
 สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ผมว่าที่สุดแต่ใครจะ เป็นประชาธิปไตยในแบบไหน สำหรับประเทศเรานั้น เราได้
 อ้างความเป็นประชาธิปไตยกับเขาโดยตลอดระยะเวลา และประชาชนก็เรียกร้องการ เป็นประชาธิปไตย
 ในเรื่องประชาธิปไตย เมื่อสักครู่ผมได้กล่าวไปถึงประเทศคอมมิวนิสต์ว่า ก็อ้างเป็นประชาธิปไตย
 กัน และขณะที่ทุกท่านคงทราบกันก็แล้วว่า อย่างในประเทศจีนนั้นก็ถึงกำลังรวมพลังกัน
 เรียกร้องประชาธิปไตยกันเช่นเดียวกับที่ การที่ทุกประเทศนั้นต่างก็ไขว่คว้าหาหลักประชาธิปไตยกัน
 สำหรับคนไทยเราเห็น เราได้เห็นเรา ได้มีการ เรียกร้องประชาธิปไตยกันมาเป็นลำดับ ๆ แต่ที่รุนแรง
 มากขึ้นคือ เมื่อเดือนตุลาคม 2516 ซึ่งก่อนหน้านั้นยังมีรัฐธรรมนูญที่เรียกว่าเบี่ยงเบนกันไป ซึ่งมี
 นักศึกษาเป็นหัวอกในการ เรียกร้องรัฐธรรมนูญกันขึ้นมา อีกอันหนึ่งจะแสดงให้เห็นว่าเราเรียกร้อง
 ประชาธิปไตยกันมาก ทุกท่านคงทราบกันดีแล้วว่าประชาธิปไตยนั้น การเลือกตั้งเป็นหัวใจอันหนึ่ง
 ของประชาธิปไตย เพราะในปี พ.ศ. 2500 ซึ่งได้มีการเลือกตั้งในครั้งนั้นและได้มีการกล่าว
 ประนามกันว่าเป็นการเลือกตั้งที่สกปรก ตอนนั้นนักศึกษาริกร้องในเรื่องประชาธิปไตยให้มีการ
 เลือกตั้งขึ้นใหม่ ซึ่งผลสุดท้ายก็ถูกจมนทลสูญก็ ทำการปฏิวัติ นั่นก็เป็นลักษณะหนึ่งที่จะได้เห็นได้
 ว่าเรามีการ เรียกร้องที่เป็นประชาธิปไตยมาทุกยุคสมัย เพราะเมื่อปี พ.ศ. 2530 นักศึกษา
 และประชาชนก็เรียกร้องในเรื่องหลักประชาธิปไตย อยากจะให้รัฐธรรมนูญจากการเลือกตั้ง
 ซึ่งก็ได้เคยขานเรียกร้องกันอยู่ตลอดมา ตลอดมาเมื่อปี 2531 เราก็ได้มีรัฐบาลมาจากการ
 เลือกตั้งโดยบังเอิญ ผมได้กล่าวมานี้เพื่อที่จะชี้ให้เห็นว่า ประเทศไทยเรานั้นได้หยุดยั้ง

ในการที่จะไขว่คว้าหาประชาธิปไตยกันมาเฉย การดำเนินการกันในเรื่องหลักประชาธิปไตยโดยมาตลอด
 ระยะเวลา อาจจะถัดมาสมัย จอมพล ป.พิบูลสงคราม ซึ่งท่านไปเมืองนอกเมื่อ 14 เม.ย. 2498
 ประมาณ 2 เดือนเศษ ไปอังกฤษ อเมริกา และกลับมาเมื่อ 22 มิ.ย. 2498 เมื่อมาถึงเมืองไทย
 ท่านก็อยากให้เป็นประชาธิปไตย เพราะใครก็กล่าวหาว่าท่านเป็นเผด็จการมาเรื่อย ๆ ท่านจึงเริ่มค้น
 ใหม่ ก็คือให้มีพรรคการเมือง หรือเรียกว่าการให้สัมภารัตน์ซึ่งสื่อรับแบบอเมริกันเกิดขึ้น และให้
 มีไฮปาร์คแบบอังกฤษเกิดขึ้นในที่สุด สาธารณะ ท่านก็เห็นว่านี่จะทำก็ทำขึ้นมาโดยไม่มีแผนการอะไร
 เพราะฉะนั้นในการที่จะเป็นพรรคการเมืองขึ้นมาจะต้องทุกสัปดาห์ที่จะให้รัฐมนตรีมาหนึ่งวัน เพื่อตอบ
 ข้อซักถามจากหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ ในสัปดาห์แรกมาหนึ่งวัน สัปดาห์ที่สองก็มาหนึ่งวัน พอสัปดาห์ที่สาม
 ก็มักจะรอยหรือ สัปดาห์ที่สี่ก็หยุดแต่ปลัดกระทรวงมา รัฐมนตรีนายหมด ที่เป็นเช่นนี้เพราะอะไร
 เพราะเมื่อมาหนึ่งวันแบบพรรคการเมือง หนังสือพิมพ์ไม่ได้อ่านว่าจะทำอะไร มีแผนการอย่างไรขึ้นมา
 ก็ซัดกลาย ๆ เป็นจำเลยพูดกันง่าย ๆ ก็คือรัฐมนตรีทุกคนเป็นเจ้าของ ชักโครกได้เรียงกันอย่างไร
 เป็นเอาค้าย เพราะฉะนั้น รัฐมนตรีแต่ละคนที่มาหนึ่งวันแต่ละคนได้แจ้งนโยบายหรือวิธีการทำงาน
 กลับมาถูก นศพ. เหมือนกับมาค้า มาพูดทุกอย่างไปอย่างนี้ เพราะฉะนั้น รัฐมนตรีแต่ละท่านก็หาย
 หน้ากันไปเป็นลำดับ จนกระทั่งไม่มีมา เพราะฉะนั้น พรรคการเมืองจึงลงไป มาอีกเรื่องคือไฮปาร์ค
 ท่านจอมพล ป. ก่อนยุคที่ให้มีการเรียกว่า พูดกันได้ในที่สาธารณะกันอย่างถึงถึงกัน แทนที่จะพูดกันใน
 ลักษณะทางการเมือง เป่ากรับ กลับเป็นเรื่องทางของฝ่ายตรงข้ามคือเอาการไฮปาร์ค เป็นการ
 โจมตีระบอบในเรื่องต่าง ๆ นานา ๆ คนที่ถูกหนักที่สุดคือ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ซึ่งเป็นอธิบดี
 กรมตำรวจ และเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยด้วย เพราะเป็นผู้ซึ่งเป็นเลขาธิการพรรคด้วย
 จะต้องโจมตีเพื่อผลทางการเมือง ในเรื่องไฮปาร์คจึงเป็นจุดอ่อนของรัฐบาลในสมัยนั้น ซึ่งมีการกล่าว
 กันว่าเมื่อสมัยสงครามวอด เทอร์รี่ ในสมัยโน้นนายทหารปืนใหญ่ไปเยี่ยมชายบพสงครามวอด เทอร์รี่
 อย่างสิ้นเชิง ในคราวนี้เช่นเดียวกัน การเปิดไฮปาร์คเป็นสงครามวอด เทอร์รี่ของจอมพล ป.
 ที่เป็นนายทหารปืนใหญ่เช่นเดียวกัน ก็เป็นจุดอ่อนของรัฐบาลในสมัยนั้น ต่อมาจอมพล ป. ไล่ออก
 พ.ร.บ.พรรคการเมืองต่อสภา จะทำให้เป็นประชาธิปไตยออก พ.ร.บ.พรรคการเมืองขึ้นมาเมื่อ
 วันที่ 10 กันยายน 2498 ระยะเวลาเพียง 16 วัน พ.ร.บ.นี้ผ่านสภา วันที่ 16 กันยายน
 ท่านก็จัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นมาในวันที่ 29 กันยายน เรียกว่าพรรคเสรีนิยมแห่งชาติ โดยที่
 คิวท่านจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นหัวหน้าพรรค พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ เป็นเลขาธิการพรรค

ถูกควง อภัยวงศ์ ตั้งพรรคประชาธิปไตยขึ้นมา โดยมีถูกควง เป็นหัวหน้าพรรค กุญแจใหญ่ ที่วิเศษชาติ เป็นเลขาธิการพรรค ตั้งเมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน พรรคเสรีนิยมตั้งสภาต่อสู้กับพรรคประชาธิปไตยเรื่อยมา ส่วนพรรคก่อตั้งอีกประมาณ 18 พรรค เมื่อมีการเลือกตั้งพรรคเสรีนิยมตั้งสภา ย่อมเสียเงินมากในสภา ผู้แทนราษฎรที่มีในสภา มีประมาณ 160 คนเท่านั้น พรรคเสรีนิยมตั้งสภา ได้ที่นั่งถึง 86 เสียง นักศึกษาหรือใคร ๆ ก็ร้องว่าการเลือกตั้งครั้งนั้นสกปรก จะให้เลือกตั้งใหม่ ผลสุดท้ายจอมพล ป. ถูกจอมพล สฤษดิ์ ปฏิวัติพรรคเสรีนิยมตั้งสภาแตกกระจัดกระจาย ลูกพรรคเหลือจำนวนน้อยและได้มีการเลือกตั้งขึ้นมาใหม่ มีพรรคสหภูมิเกิดขึ้นมาใหม่ มีคุณเสถียร นิธมานเนนินทร์ เป็นหัวหน้าพรรค กอสงวน จันทรสภา ซึ่งเป็นน้องชายจอมพลสฤษดิ์ เป็นเลขาธิการพรรค ทุกคนทราบดีว่าพรรคนี้ตั้งขึ้นมาเพื่อสนับสนุน จอมพลสฤษดิ์ เมื่อมีการปฏิวัติแล้วมีการเลือกตั้งใหม่ พรรคสหภูมิได้เสียงถึง 44 คน ส.ส. ในสภามี 160 คน พรรคประชาธิปไตยได้ 39 คน ผู้ไม่สังกัดพรรคได้ 59 คน พรรคเสรีนิยมตั้งสภา ซึ่งมีจอมพล ป. ตั้งขึ้นมาได้เพียง 4 คน เพราะหัวหน้าพรรคไม่อยู่ ลูกพรรคแตกกันไป มีคุณวรการ บัญชา นิยมด้วยคนหนึ่ง จะเห็นว่าทุกรัฐบาลได้พยายามที่จะให้เป็นประชาธิปไตยโดยการเลือกตั้ง เมื่อพรรคสหภูมิได้มา 44 เสียง พรรคประชาธิปไตยได้มา 39 เสียง จะเห็นว่าจำนวนนี้ต่างกันเพียง 5 เสียงเท่านั้น ฉะนั้น จอมพลสฤษดิ์ ท่านยุบพรรคสหภูมิ ตั้งพรรคใหม่ชื่อ พรรคชาติสังคม ซึ่งหมายความว่าพอเลือกตั้งเสร็จ 5 - 6 วัน ก็ยุบพรรคสหภูมิ และตั้งชาติสังคม เอาพรรคสหภูมิไปรวมกับผู้ไม่สังกัดพรรคเป็นพรรคใหญ่ขึ้นมา เป็นการตั้งพรรคจะเห็นว่าพรรคสหภูมิตั้งเสร็จแล้วก็สลายไป พอมาถึงพรรคชาติสังคมเป็นพรรครัฐบาลได้เพียง 1 ปี วันที่ 20 ตุลาคม 2501 หัวหน้ารัฐบาลประกาศปฏิวัติตัวเอง ยกเลิกสภาผู้แทนราษฎรและยกเลิก พ.ร.บ. พรรคการเมือง พรรคการเมืองทั้งหลายก็สลายตัวไป เป็นประวัติศาสตร์ในฉากหนึ่งของการเมือง

พอมาถึงฉากที่สาม เมื่อปฏิวัติตนเองเสร็จแล้ว ได้มีประกาศคณะปฏิวัติ มีร่างรัฐธรรมนูญการปกครองขึ้นมา ซึ่งมีอยู่ 20 มาตรา ซึ่งเราพอยังงงจำได้ และตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นมา มีหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญที่จะนำมาใช้ในการปกครอง เพราะยกเลิกรัฐธรรมนูญไปหมดแล้ว แล้วในรัฐธรรมนูญการปกครองแทน ร่างกันนานถึง 9 ปี 4 เดือน จึงได้ประกาศที่จะใช้รัฐธรรมนูญตามที่ใครร่างแล้ว และได้ตรา พ.ร.บ. พรรคการเมืองขึ้นมาใหม่ เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2511 จาก พ.ศ. 2501 - 2511

รัฐบาลตั้งพรรคขึ้นมาเรียกว่าพรรคสหประชาไทย โดยมีจอมพลถนอม เป็นหัวหน้าพรรค พล.อ.อ.ทวี จุลละทรัพย์ เป็นเลขาธิการพรรค ตั้งเมื่อวันที่ 24 ตุลาคม 2511 พรรคประชาธิปไตย

กึ่งศตวรรษขึ้นมาอย่างเกินอีก โดยมี น.ร.ว.เสนีย์ เป็นหัวหน้าพรรค คนใหญ่ เป็นเลขาธิการพรรค ตามเดิม เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2511 พรรคของรัฐบาลพยายามจับกับหัวหน้าพรรคประชาธิปไตย อยู่ตลอดเวลา นอกจากนั้นพรรคเล็กพรรคน้อยอีกมากมาย ผลสุดท้ายกับการเลือกตั้งใหม่ พรรคสหประชาไทยโงมา 76 คน พรรคประชาธิปไตยได้ 57 คน ผู้ไม่สังกัดพรรค 71 คน จอมพลถนอม ไปปกครองในระบบพรรคมาเป็นเวลา 2 ปี 9 เดือน 17 วัน พอมาถึงวันที่ 17 พฤศจิกายน 2514 ท่านก๊วยพรรคอีก ปฏิวัติใหม่อีกทีหนึ่ง บอกว่าทำไมได้เพราะยุบพรรคเห็ดเห็ด เป็นอันว่าตองถูกปฏิวัติอีกครั้งหนึ่ง กฎหมายรัฐธรรมนูญ พ.ร.บ.พรรคการเมือง ก็ถูกยกเลิกไปอีก เมื่อเป็นเหตุแล้วก็ต้องสถาปนาขึ้นมา เรียกว่า สภาบริหารของคณะปฏิวัติขึ้น เพื่อปกครองประเทศ โดยที่คณะกรรมการสภาปฏิวัติของคณะปฏิวัติขึ้นมา 15 คน ดำเนินการที่จะปกครองประเทศ พรรคสหประชาไทยก็หายไปอีก จะเห็นว่าพรรคใด ๆ ที่รัฐบาลตั้งขึ้นมาจะหายไปตามรัฐบาลทุกครั้ง

อย่างไรก็ตามจะนับว่าเป็นเคราะห์ดีของประเทศไทย ที่เราจำเป็นต้องมีประชาธิปไตย อยู่ตลอดเวลา เมื่อเกิดมีคณะปฏิวัติและทำการปกครองประเทศที่เรียกว่า มีสภาคณะกรรมการปฏิวัติ ขึ้นมาปกครองประเทศ ก็เนื่องจากว่าจะมีพระมหากษัตริศคือไปรคเกล้าไปรคระหม่อมแดงตั้งพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้าศิริราชกกุธภัณฑ์เป็นพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมาร เกิดขึ้นมา

ที่เมื่อเกิดขึ้นมาจะต้องปฏิบัติกันตามประเพณี ก็คิดว่าจะต้องมีนายกรัฐมนตรี มีอะไรต่าง ๆ ตามระบบ ที่มันไม่มี รัฐบาลไม่ได้แต่งตั้ง รัฐบาลเป็นสภาปฏิวัติแล้วจะทำอย่างไร ก็จำเป็นที่จะต้องแต่งตั้งคณะรัฐบาลขึ้นมาใหม่ ก็จำเป็นที่องคมนตรีกรรมการสภาปฏิวัติออกไป หมายความว่าที่ จะให้สภาปฏิวัติมาเป็นรัฐบาลนั้นก็เป็นที่ต้องลงไป ลงไปเพราะอะไรนั้น อย่างที่มันได้เรียนแล้วว่า จะทรงพระกรุณาสถาปนาสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชขึ้นมาแล้วเราดี ก็จำเป็นที่จะต้องมีนายกรัฐมนตรี เป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ เราจะแลเห็นว่า มันได้เขี่ยกันไป จะต้องมีนายกรัฐมนตรี เป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการจึงจะแต่งตั้งได้ แต่ว่านายกรัฐมนตรีจะเกิดขึ้น มันจะต้องมีประธาน รัฐบาลเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี มันขึ้นไปอีกคำหนึ่ง แต่ว่าจะมีแต่ ประธานเฉย ๆ ใต้อย่างไร ถ้ามันไม่มีสภา ไม่มีรัฐสภา เพราะฉะนั้นจำเป็นต้องมีรัฐสภา และต้องมี สมาชิกด้วย ถ้าไม่มีสมาชิกก็ไม่เป็นรัฐสภา ที่มันจะเขี่ยสภาขึ้นมา มันก็จำเป็นจะต้องมีรัฐธรรมนูญ เพื่อกำหนดอำนาจหน้าที่ต่าง ๆ ขึ้นมา มันก็ไต่กันเป็นคำคม ๆ จนกระทั่งผลสุดท้ายก็จำเป็นต้องประกาศ

เป็นสถานที่มีคุณกิตติมศักดิ์ เมื่อตั้งขึ้นมาเสร็จ ประธานรัฐสภาได้รับสนองพระบรมราชโองการ
 แต่งตั้งนายกรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรีก็ได้รับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งในการที่จะสถาปนา
 สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เพราะฉะนั้นมันก็เขาระบบประชาธิปไตยอย่างเดิมอีก ถึงแม้ว่าจะ
 เป็นประชาธิปไตยที่มีเงื่อนไขก็ตาม จะแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยเราที่เป็นเรื่องประชาธิปไตยนั้น
 นั้นว่ามันวางเงื่อนไขอยู่เรื่องว่าจะห่างเกินหรือว่ามีเงื่อนไขอะไรต่าง ๆ ก็ตาม นั่นละครับผมก็
 ให้แลเห็นอันหนึ่งว่าประเทศไทยเราจนถึงอย่างไร ๆ ก็ตาม มันก็จะต้องมีเหตุสุดวิสัยในทาง
 มีประชาธิปไตยกันจนได้ มันเมื่อมันเป็นอย่างนี้ เราก็เข้ามาถึงระบบที่ว่ามาถึงสมัยท่านสัญญา ๆ
 ขึ้นมาเป็นนายกรัฐมนตรี และต่อมาก็คือสมัยที่ท่านถึกฤทธิ ปราโมช มาเป็นนายกรัฐมนตรี มาถึงท่าน
 เสนีย์ ปราโมช มาเป็นนายกรัฐมนตรี ตลอดจนกระทั่งผลสุดท้ายก็มาถึงคุณธานินทร์ ฯ แล้วก็มาถึง
 รัฐบาลคุณเกรียงศักดิ์ เป็นลำดับ ภายก็จะเรียกว่าเวลานี้เราเขาระบบประชาธิปไตยเกือบ
 จะเต็มรูปอยู่แล้ว แต่ผมอยากจะเรียนอันหนึ่งว่าเราคงต้องยกของ พลเอกเกรียงศักดิ์ ขณะนั้น
 ตอนที่เขานายกรัฐมนตรี แล้วก็ถูกพวกสมัชชาก็ในเวลานั้นไม่ไว้วางใจ ซึ่งคุณเกรียงศักดิ์นั้นอาจจะ
 ยอมสละก็ได้ แล้วก็เลือกตั้งก็ใหม่ แต่คุณเกรียงศักดิ์ ก็ไม่ทำกบฏยอมลาออก นี่เป็นเบื้องต้นผม
 ว่าประชาธิปไตยของประเทศไทยนั้นเริ่มจะเขาระบบ ครั้นแล้วพอมาถึงสมัยที่พลเอกเปรม ฯ
 เป็นนายกรัฐมนตรีก็จะแสดงให้เห็นว่า พลเอกเปรม ฯ ก็พยายามประคับประคองไว้ที่จะไม่ให้มีการปฏิวัติ
 หรือการปฏิรูปอะไรต่าง ๆ เกิดขึ้น ก็สามารถที่ปกครองประเทศมาได้จนถึง ๘ ปี ก็จนมาถึงสมัย
 คุณชาติชาย ชุณหะวัณ เข็มกล้าว่าไว้ตอนนั้นว่าลงมาโดยบังเอิญ เพราะว่า ทุกคนทุกคนนั้นเตรียม
 แล้วที่จะไปขอโทษคุณเปรม ฯ เป็นนายกรัฐมนตรีต่อไป แต่เมื่อนำเรื่องเข้าไปหาคุณเปรม ฯ
 คุณเปรม ปฏิเสธไม่ยอมเป็น นั่นก็เลยกลายเป็นรัฐบาลโดยการเลือกตั้งโดยบังเอิญเกิดขึ้น ลักษณะ
 ของประเทศไทยมันก็เหมือนบังเอิญเสียทุกอย่าง เมื่อคราวที่แล้วสภาปฏิวัติจะปกครองก็เกิดจะแต่งตั้ง
 สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ก็จำเป็นต้องทำเป็นรูปประชาธิปไตยขึ้นมา สมัยก่อนอาจจะให้คุณเปรมเป็น
 โดยที่ไม่ต้องเลือกตั้ง ก็ไม่เป็นเสียอีก เลยก็มาเป็นคุณชาติชาย ตอนนั้นก็เรียกว่าเป็นรัฐบาล
 ที่มาจากการเลือกตั้งโดยสมบูรณ์ นั่นก็เป็นสิ่งที่ผมนำมาเล่าสู่กันฟังก็เพราะ เพื่อที่จะอยากให้เห็นแลเห็น
 ว่าทุก ๆ รัฐบาลก็ดำเนินการกันมานั้นก็เพื่อที่จะไปสู่ระบอบประชาธิปไตย แต่ระบอบประชาธิปไตย
 ที่ทำกันนั้นมันมีเงื่อนไข เพราะอะไรที่จะมีเงื่อนไข ผมว่ามันเป็นจุดอันเดียวที่รัฐบาลกลัวผมเห็น
 เพราะฉะนั้น จึงมีเงื่อนไขทำอย่างโน้น ทำอย่างนี้ อย่างสมัยที่คอมมิวนิสต์วางรัฐธรรมนูญนั้น ก็

ธรรมนูญการปกครองก็บังออกมาที่เรียกว่าห้ามเปิดอภิปรายทั่วไป มีบังคับไว้ ธรรมนูญการปกครอง
 ตั้งกระทันหัน แต่ทว่าหมัก หมายความว่า ถ้ามองเสร็จแล้วมันไม่ได้ อย่างนี้เป็นต้น นี่ก็เป็นเรื่องที่เรา
 มันเป็นเรื่องที่ปกติก็ก็เป็นเหมือนหลอดอะไรทำนองนั้น แต่มันนำมาเอาสู่ที่จริง แต่อย่างไรก็ตามใน
 เรื่องการเมืองนี้ ผมว่าถ้าเราไปศึกษาการปกครองของนักการเมืองทั้งหลายในต่างประเทศไปบ้าง
 เพื่อเอาเอาพิจารณาเห็นว่าเขามีความถูกต้องอย่างไรบ้าง แล้วก็เอามาเปรียบเทียบเทียบกับเรา
 ผมอยากจะยกตัวอย่าง เช่น อดีตนายกรัฐมนตรีของเราว่า "ความดีของมนุษย์คงมีสูงสุดเมื่อเล่น
 การเมือง" คือ ถ้าดูตามนั้นแล้วเราก็จะเห็นว่าเมื่อเล่นการเมืองนี้เราทำก็ทำขอมันหนักขึ้นกันไป
 ทั้งนี้ เพราะว่าประชาธิปไตยยอมมีทั้งโทษทั้งคุณกับฝ่ายที่ไม่เห็นด้วย ก็ยอมที่จะทำลายกันไปอย่างนี้
 เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามก็ยังมีอันหนึ่งผมอยากจะเรียกว่า การเป็นตัวแทนราษฎรนี่ผมว่าเป็นสิ่งที่ปลอดภัย
 ที่สุด การสมัครตัวแทน เพราะว่าการที่เราเป็นตัวแทนราษฎรนี่มีประชาชนและรัฐธรรมนูญเป็นเกราะ
 ปกป้องเรา เพราะฉะนั้น การที่เราเป็นตัวแทนราษฎรนี่จึงเป็นสิ่งปลอดภัยในทางการเมือง เราดู
 ตามลำดับอย่างที่เกิดการเมืองทั้งหลายตามที่มีไม่ได้เรียนนี้ไปแล้ว จะต้องออกไปนอกประเทศและ
 อะไรต่าง ๆ นานา ล้วนแต่ไม่ใช่เป็นตัวแทนราษฎรทั้งสิ้น ถูกบริษัทยักอะไรต่าง ๆ เป็นผู้
 มาจากการแต่งตั้งทั้งสิ้นแล้วแต่ตัวแทนราษฎรเราไม่เคยเลย เพราะว่าอะไร เพราะว่าเราพึ่งประชาชน
 พึ่งรัฐธรรมนูญเป็นหลักอย่างเช่น วินสตัน เชอร์ชิล นายกรัฐมนตรีอังกฤษก็เคยกล่าวไว้ว่า
 การเล่นการเมืองก็เหมือนกับการเล่นที่สงคราม ก็ต้องมีดีทรายรอบคอบและรู้ดีกับคนเล่นส่วนนั้น
 แต่การทำสงครามนั้นยังดีกว่าตรงที่หาจะถูกฆ่าเพียงคนเดียว แต่ในสนามการเมืองแล้วท่านจะถูก
 ฆ่าหลายหน อันนี้ทุกท่านจะพิจารณาว่าจะจริงหรือไม่จริง เพราะเราถูกฆ่าก็มาอย่างที่เราเรียกว่าจนแล้ว
 จนรอดไม่ตายสักที อยู่ยงคงกระพันผาคังราม บางท่านอย่างเช่น จอห์น มอดเดย์ กล่าวไว้ในทาง
 การเมืองนั้นมันทางเดินอยู่กลางทาง ทางแรกคือไปแรก ทางที่สองก็ไปนรก คือ หมายความว่าเล่น
 การเมืองไม่ไปสวรรค์ และมีบางท่านกล่าวว่าหลักการสำคัญของระบอบประชาธิปไตยคือ เทคโนโลยี
 เกี่ยวข้องกับของผู้อื่น และเห็นคุณค่าของความเป็นมนุษย์เป็นหลัก และอีกคนหนึ่งก็กล่าวว่านักการเมือง
 ที่ถือถือโน้มน้าวสาร เจาของบ้าน นี่ก็เป็นสิ่งผมมองนำมาเอาสู่ที่จริงว่า ในการเล่นการเมืองนี้
 ยอมมีคดีต่าง ๆ นานาของผู้เป็นนักการเมืองทั้งหลายว่าทำอย่างไรและอะไรสักอย่าง อย่างเช่น
 ไปแต่ ถ้าโดยความรับผิดชอบที่สุดคือรับผิดชอบนี้ให้ประชาชนปกครองตนเองอันนี้แหละที่กระทรวง
 มหาดไทยที่พยายามให้ประชาชนปกครองตนเอง เราจึงจะต้องมีสภาตำบล

มีอะไรต่าง ๆ สถาปนา เราจะต้องให้หมายอำเภอนั้นเป็นที่ปรึกษาแบบมีรายได้สูงขึ้น เราก็พยายามที่จะพยายามสิ่งต่าง ๆ ให้ประชาชนปกครองตนเองจะครบ เพื่อที่จะเป็นประชาธิปไตย เราจะฉะฉาน ผมก็ขอนำมาเรียนต่อมรรคาทางที่เคารพความที่เรากำลังไขควหาหาประชาธิปไตย สิ่งที่เรากำลังทำเป็นทางอยู่ผมมาเป็นวิถีทางที่เราเดินมาอย่างถูกต้อง และก็มีทางอยู่แล้ว ก็อยู่ที่ว่าต่อไปนี้ พวกเราทั้งหลายจะช่วยกันประคับประคองอย่างไรให้การเป็นประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขอยู่ยงคงกระพันต่อไปให้ได้ ถึงแม้พรรค เราจะอยู่คนละพรรคคนละพวกก็ตาม ถ้าเราถือหลักว่าเราอยู่คนละพรรคแต่เราเป็นพวกเดียวกัน ผมว่าประชาธิปไตยของเราจะไปรอดครับ ชอบคุณครับ

ดร. ชูวงศ์ ฉายะบุตร

ผมคิดว่าที่ประชุมตั้งใจจะฟังนะครับจนไม่ตองสรุปหรือทำอะไรทั้งสิ้น อย่างไรก็ดี เนื่องจาก ๆ พอ ๆ ท่านมีภารกิจมีเรื่องแตกต่างประ เหวศไปตามหมายวันนี้ และคงจะออกจากที่ประชุม เวลา 15 นาทีก็แล้วกัน ผมขออนุญาตถามท่าน มีที่ตั่งกับมีดูสารขออนุญาตถามเพื่อประโยชน์การสัมมนาภาคบ่ายวันที่ ผมขออนุญาตถามเรียนถามท่านว่า ตอนที่ท่านก่อตั้งพรรคท่านคิดว่าความสำเร็จและความไม่สำเร็จของพรรคชาติไทยมีอะไรบางครับ เพื่อให้ทราบของการสัมมนาขอทราบเรียนเชิญครับ

พด. รุ่งเรือง ระยะเวลา อดีตเรศสาร

ในเรื่องการตั้งพรรคจะครบ ผมอยากจะเรียนให้ทราบว่า เมื่อเราเริ่มต้นของพรรคชาติไทย ผมได้ตั้งขึ้นมาด้วยกัน 5 คน เริ่มต้น คือ นิยม สดโทธิณี ศิริโยธิน และกฤษณะกฤษาย ชูชะวัน เริ่มต้น กฤษณะกฤษาย เป็นเลขาธิการพรรค ผมเป็นหัวหน้าพรรค กฤษณะ เป็นรองหัวหน้าพรรค ทั้ง 3 คนนี้ได้เคยเป็นรัฐมนตรีมาด้วยกันทั้ง 3 คน ในกาที่เลือกตั้งพรรคขึ้นมาเป็นเราก็มองความมุ่งหวังเหมือนกับพรรคอื่น ๆ เหมือนกัน ทุกพรรคเหมือนกันทั้งสี่ คือ การเมืองในเมืองไทยผมคิดว่าจะไปอันนโยบายจะครบ ผมว่าเหมือนกับทุกพรรค เพียงแต่ว่าจะเอา 1 ชั้น 2 ชั้น หรืออะไรชั้น นอกนั้นมันเหมือนกับมติประชาธิปไตยของเมืองไทยเรา ที่มีการพัฒนารัฐพรรคก็ขึ้นมาแล้วก็ได้โดยเฉพาะใน 5 คน เขาเรียกกันว่าพรรคนายพลคนนั้น แต่ความจริงพรรคนายพลนอกรการทั้งนั้น ผมก็เอาออกแล้ว กฤษณะก็เอาออกแล้ว กฤษณะกฤษายก็เช่นเดียวกัน เพราะเคยถูกส่งไปเอาเจตนาอะไรต่าง ๆ สมัยจอมพล ป. จอมพลสฤษดิ์ เมื่อเราได้ตั้งขึ้นมาแล้วสิ่งซึ่งผมคิดอยู่อย่างหนึ่งที่ว่า เราเลิกงานกันนี้คือ

1. ในการที่เราจะให้พรรคเราขยายตัวนั้น ก็ทุกคนเหมือนที่อยากจะให้พรรคนั้นมีเสียงอยู่ในสภาให้มากที่สุด อันนี้โดยมากเราก็จะเลือกตั้งหรือรักจูงคนที่เคยเป็นผู้แทนอยู่แล้วมาเข้าพรรคเราให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะฉะนั้น ผู้ที่เคยเป็นผู้แทนอยู่แล้วนั้น ก็หมายถึงเคยหาเสียงมาแล้ว มีหัวคะแนนอยู่แล้วอะไรแล้วต่าง ๆ นานา

2. สำหรับผลเสียนี้ เราก็เลือกคนที่เรียกว่าเป็นคนดี มีคนนิยมหน้าต่อตา มีชื่อ มีเสียง อย่างนี้เป็นต้น ซึ่งผมคิดว่าในการที่พรรคเราก้าวเดินไปด้วยกันนั้น ผมอยากจะเรียกว่าเป็นโรคดีใจ หรือมีดีนั้นเป็นเพราะผมทั้ง 5 คน มีความจริงมากในฐานะที่เราเคยเป็นรัฐมนตรี ทั้ง 3 คนด้วยกัน ก็มักรู้จักกันมานาน แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อเราเริ่มขึ้นพรรค เลือกตั้งออกไปแล้ว เราก็มียัง 28 เสียงนะครับ ในตอนนั้นกับเขาเห็นที่ 3 ของพรรคอื่น ๆ ความดีหรือความอะไรต่าง ๆ ของพรรคชาติไทย ที่ปฏิบัติกันมาตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ผมก็ถือว่าผมทำอะไรก็คงเดินลงว่าตลอดไป พูดจาอะไร เราก็พยายามรักษากำพูดของเราอยู่เสมอ ไม่ได้ทำอะไรกับใครไว้ แต่อย่างไรก็ตาม ผมก็ยังคิดอยู่ตลอดเวลาว่าเรื่องของใครก็ยังเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก ใครจะคิดว่าเก่งแล้ว อะไรแล้ว เราจะแลเห็นว่ามีการเมืองที่มีชื่อเสียงหลายคน หรือเป็นนายพลมาแล้วอะไรก็ตาม ตั้งพรรคการเมืองก็สำเร็จบ้างไม่สำเร็จบ้างตลอดระยะเวลา เพราะฉะนั้น อยากรู้ก็ตามขอเรียนอย่างจริงจังใจว่าผมถือว่าเป็นโรคของพรรคชาติไทยที่เสียใจเราได้คนดี ๆ ก็เป็นผู้ซึ่งมีชื่อเสียงมา ผมไม่อยากจะกล่าวว่าพรรคของชาติไทยนั้นเป็นผู้ซึ่งมีระเบียบวินัยดีอะไร ไม่อยากจะกล่าวเป็นเช่นนั้น แต่ผลสุดท้ายที่ทุกท่านก็แลเห็นแล้วว่าพรรคชาติไทยเราไม่มีอะไรที่เป็นที่สนใจของดวงใจกับใครเลยนะครับ เราก็อยู่กันอย่างสงบ มีระเบียบเรียบร้อย ผมก็ขอเรียนเช่นนั้น จะพูดมากไปก็ไม่ดี มีหลายพรรคด้วยกัน อยู่ด้วยกัน ก็อาจจะหาว่าไปชมคนอื่นชมคนนี่

พลเอก มานะ รัตนโกเศศ

ท่านผู้มีเกียรติที่เคารพครับ กระผมเป็นทหารถึงแต่อายุ 18 ปี จนกระทั่งปลดเกษียณอายุราชการในตำแหน่งผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารบกระหว่างที่รับราชการอยู่ ผมต้องขออนุญาตที่ประชุมนี้ครับ ก่อนที่ผมจะได้อ่านอะไรไปให้ท่านทราบ ผมก็อยากจะให้ท่านทราบเสียก่อนว่าผมก็ทำอะไรระหว่างที่ผมรับราชการทหารอยู่ตอนนั้นเหมือนกัน และมีเจตนาออกมาแล้วว่า ผมเป็นเลขาธิการพรรคพรรคหนึ่ง พรรคเล็ก ๆ ในปัจจุบัน ในระหว่างที่ผมรับราชการอยู่นี้โอกาสได้เข้าไปรับฝึกอบรมจากของ

กรมการกำลังสำรองทหารบก งานที่รับผิดชอบในการจะเอาคนมาเป็นทหาร และในขณะที่เดียวกัน
 เมื่อเขาเป็นทหารแล้ว เมื่อเขาปลดไปเป็นทหารกองหนุนและไปขอเงินค่าของบ้านเมือง ทั้งด้าน
 ธุรกรรมและด้านกรประกอบอาชีพต่าง ๆ เหล่านี้ ขณะเดียวกันเมื่อปี 2518 หลังจากที่สหรัฐ
 อเมริกาได้ถอนรบมาจากเวียดนามการตกคามของภัยคอมมิวนิสต์ก็มากขึ้นไปประเทศของเรา
 จนกระทั่งถึงขั้นปลดกระดุมต่อสู้อันระหว่างฝ่ายคอมมิวนิสต์กับฝ่ายรัฐบาล แม้จนกระทั่งในกรมการ
 กำลังสำรองทหารบก ที่ยอมรับมีครอบครัวอยู่เต็มหน่วยงานที่จะต้องเสริมให้แก่กระทรวงมหาดไทย
 ก็คือฝึกและจัดตั้งหน่วย อส. ที่เขาเรียกว่า กองร้อย อส.จ. กองพันหน่วย อส.จ. ถ้าเกิดอะไรต่าง ๆ
 ทางภาคกระทรวงมหาดไทยก็ไม่มีตำรวจมากมาเป็นอย่างนี้ และที่สำคัญที่สุดก็คือเราจำเป็นต้อง
 จะต้องทำให้คนไทยของเรา คนของรัฐบาลที่มองข้ามจะคงมีคุณธรรม จะคงทำให้ชาวบ้านเขารัก
 ถ้าเขาเกลียดทหาร เขาก็จะไปนิยมแก๊งการร้ายคอมมิวนิสต์ แม้แต่รวมคณะกรับเรามีอยู่แค่หนึ่ง
 กองในกองการกำลังสำรองทหารบก ในขณะที่เดียวกันทางกองทัพอากาศก็ให้ผมไปทำงานทาง กอ.รมน. ควบ
 ต่อหน้าไปทำงานทางศาลทหาร เมืองและรักษาหน่วยงานขึ้นก็เป็นที่ปรึกษาการพลเรือน ตั้งอยู่ใน
 กอ.รมน. และอยู่ในกองทัพบกด้วย แม้ที่กรับหมายที่ให้เป็น ผอ.ฝ่าย ผอ.ศูนย์ ตามลำดับ การต่อสู้
 ระหว่าง ผกค. กับเจ้าหน้าที่รัฐบาลมากขึ้นเหลือเกิน ตอนนั้นราวแต่ละครั้งฝ่ายรัฐบาลสูญเสียทีละมาก ๆ
 อาจจะมีเห็นว่าทหารนั่งรถไปทั้งคันเพื่อที่จะเดินทางไปยังอีกจุดหนึ่งเมื่อเจอจรวดอาร์ พี จี ตายทั้งคัน
 รอดมากก็พิการ แต่สิ่งเหล่านี้ที่เราทำออกไป ผมว่าคนมีชาติก็จะเห็นคุณดีการไปทั้งนั้น เพราะฉะนั้น
 "ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่พลเรือนหรือตำรวจ ทหารก็ตาม ในแนวความคิดของพวกเขาผมกับบุคคลอื่น ๆ ด้วย
 ก็มักคิดว่าว่าการต่อสู้ระหว่างคนไทยกับคนไทยก็จะวิธีทางที่จะยุติกันได้ในแนวทางสันติ ในแนวทาง
 พูดยากัน ไอ้การที่เขาเป็นแก๊งการร้าย เขาไปอยู่ในป่ามันทุกข์ยากจะตายไป แล้วทำไมมันจะต้องมี
 อะไรสักอย่างหนึ่งที่เกิดความขัดแย้งกัน เพราะฉะนั้น วิธีการที่จะทำควายเขาใจดีว่ามันจะต้องหาทาง
 พูดยากันให้ได้ และมันจะต้องมีความจำเป็นที่จะต้องทำให้คนไทยในอุทยานมีอุทยานมีอุทยาน เขาใจ
 การปกครองในระบอบประชาธิปไตย ก็เป็นที่ปรึกษาของกิจการพลเรือน ของทั้งกองทัพบกและกองฝ่าย
 กอ.รมน. ตอนนั้นทางเหล่าหลายกองจะทราบว่า หลายท่านที่อยู่ในนี้ที่ติดเขารับการฝึกอบรมหลักสูตรความ
 มั่นคงของชาติ ตอนนั้นความมั่นคงของชาติที่คอยพร้อมเป่าปากของทุก ๆ คน และจะจำได้ว่าความมั่นคง
 มีกี่อย่าง และก็เป็นอย่างไรก็เข้าใจกัน และที่พูดกัน ทาง กอ.รมน. ก็คือวิทยากรเลือกจากครู
 เพราะฉะนั้นผมว่าทหารทุกฝ่าย และเราที่ร่วมฟังกันที่จะไปต่อเรือน ตำรวจ ทหาร ในทักษะของผม ๆ

นี่ก็ขึ้นมาทันที่ว่านี่คือพรรคการเมือง เพราะเขาเรียกว่าพรรคคอมมิวนิสต์ บางคนก็เค็มคำว่า
 แห่งประเทศไทยเขาไปอีก ทั้งที่มันก็มีพระราชกำหนดสักหน่อย แต่เราก็พูดกันว่าพรรค
 คอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย เพราะฉะนั้น คนที่จะสู้คอมมิวนิสต์ที่สุดก็คือพรรค และพรรค
 นี้จะชื่อว่าจะไร พรรคพลเรือน ตำรวจ ทหาร ครอบคลุมพลเรือน ๓ ที่ นอกจากจะหมายถึง
 ข้าราชการพลเรือน และก็หมายความถึงว่าสาวงามทุกคนครบอยู่ นี่สิ่งก็ก็เป็นที่ยอมรับและ
 เป็นที่ยอมรับและเป็นที่เขาใจกันอย่างกว้างขวาง เราที่จำเป็นที่จะให้ความรู้แก่คนในพรรค
 ตำรวจ พลเรือน ทหาร อย่างทั่วถึงกันหลายวิธีที่เราดำเนินการกัน กับการจัดตั้งมวลชนต่าง ๆ
 เขามา

เพื่อความสะดวกในการที่จะรวบรวมเอาผลที่จะจัดตั้งกันก็จัดตั้งกันใหญ่ จนกระทั่ง
 จำชื่อไม่ได้ ๆ พท. ๆ นายกรัฐมนตรี พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ซึ่งได้ออกคำสั่งให้รวมทั้งหมด
 มาเป็นกลุ่มเดียวกันที่เรียกว่า ไทยอาสาป้องกันชาติ ย่อว่า ทสปร. โดยมีศูนย์กลางที่กองบัญชาการรักษา
 ความมั่นคงภายในที่ ๓ มทบ. เป็น มทบ. ศูนย์ ผมเองก็เป็นเลขาธิการศูนย์ไทยอาสาป้องกันชาติกลาง
 เหมือนกับเราสร้างพรรคขึ้นมาเป็นกลุ่มกำลังขึ้นมาเป็นพรรค พลเรือน ตำรวจ ทหาร นอกนั้นก็ยังมี
 อปป. มี สสรบ. มีอะไรก็จะมีอะไร ทั้งหมดขึ้นมาเพื่อที่จะทำให้เป็นพรรคใหญ่ที่สุด เมื่อเป็นพรรคใหญ่
 ก็จะง่ายต่อการต่อรอง ง่ายในการที่จะชนะในทางศักยภาพ และในวันที่ ๒๕๒๓ ก็คำสั่ง
 ออกมาคำสั่งหนึ่ง คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการต่อสู้เพื่อเอกราชคอมมิวนิสต์ ซึ่งท่านทั้งหลาย
 ก็ทราบคือคำสั่ง ที่ ๐๖/๒๕ พรรครัฐบาลหมายความว่า พรรคพลเรือน ตำรวจ ทหาร ได้แถลง
 ออกไปให้เป็นที่ปรากฏว่าเรายอมรับขอปกครองต่าง ๆ ที่ฝ่ายรัฐบาลมี ยอมรับรู้ว่าได้มีการกดขี่ हम
 ยอมรับว่ามีการ เอารัดเอาเปรียบในการกลโกงทุจริตในวงราชการ ผลคำสั่งอันนี้ไปดั่งป่า ฉะนั้น
 เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๕ มีการ เข้ามอบตัว อันนี้เป็นผลงานแรกของเราอย่างงานกิจการพลเรือนที่สามารถยุติ
 สงครามควยอาวุธ ระหว่างทางราชการกับฝ่ายคอมมิวนิสต์ อันนี้แสดงให้เห็นว่า พรรครัฐบาล
 สามารถเอาชนะพรรคคอมมิวนิสต์ เฉพาะแห่งประเทศไทยได้ พรรคคอมมิวนิสต์อื่น ๆ เราไม่ไปยุ่ง
 เรายุ่งเฉพาะพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยนี้ เขาอาจจะยังอยู่แต่เราขออันหนึ่งที่เราไม่ได้อ
 การจับอาวุธขึ้นมาทำร้ายเขาหรือทำร้ายของรัฐบาลหรือทำลายทรัพย์สินของหลวง เมื่อจะถึกหรือปรึกษา
 ทหารอะไรก็ตามเป็นสิทธิอันชอบธรรมของชาติ และคนประชาธิปไตยนี้ ก็เป็นหน้าที่ของผมนเอง เราไม่ถ
 จากประสมการจู่โจมนี้ เมื่อกระผมเกษียณอายุราชการ คนแรกที่ผมนึกถึงท่านและจะไปกราบ เรียนท่าน

เพราะได้พบกับท่านน้อยน้อย ๆ ก็คือ ๆ พท. ๆ หุดตัวราวจอกประมาณ อดีตเรกสาร ที่ท่านได้เป็นผู้
 ผูกดีรายเมื่อสักครู่ เพราะท่านเกรงความจะมีให้เจ้าไปรวมอยู่ในพรรคชาติไทย ผมได้ไปจดทะเบียน
 แรกก่อนที่ผมจะสมัคร เป็นผู้แทนราษฎรครั้งแรก ผมได้ลาออกเรียบร้อยแล้ว ท่านจะให้ผมเป็นรอง
 หัวหน้าพรรคชาติไทยแต่ผมไม่เห็นว่าผมจะอยู่ในพรรคท่าน เพราะมีสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไป
 อยู่วันหนึ่งมีบุคคลหนึ่งมาบอกผมว่า มีผู้จะให้ผมถึง 50 ล้านบาท ตั้งพรรคการเมืองผมดีกว่า
 ผมน่าจะทำงานต่อมาในเมือง เพราะลูกก็ยังมีอยู่มากมาย ทั้งนักเรียน เพราะหลักสูตรความมั่นคง
 เราเปิดนักเรียนธุรกิจพวกข้าราชการ เปิดสหภาพแรงงานหลายหลักสูตร แม้ตามโรงเรียนต่าง ๆ
 เราก็ดึงวิทยากร เข้าไปหมดคนเราจะสร้างพรรคขึ้นมาที่เป็นพรรคใหญ่รวมกันโดยเฉพาะผมประสงค์
 ที่จะให้ข้าราชการทุกฝ่ายที่เกษียณอายุแล้ว ทั้งมีสุขภาพร่างกายสมบูรณ์มา หรือพวกค่านักธุรกิจ
 หมด หมายความว่าภาวะการครองชีพสบายของมาช่วยมาในเมือง พวกพ่อค้าเองพูดถึงข้าราชการ
 เขาก็บอกว่า กลุ่มท่านเป็นกลุ่มที่ให้ความรู้ เป็นประสบการณ์ประสิทธิภาพสูงสุด แล้วในชาติบ้านเมือง
 นี้ไม่มีกลุ่มไหนเหนือเขา เขาไปงงานอะไรอยู่ได้ พวกที่นั่นแหละช่วยผมได้ เขาก็จะคอยงั้น
 ถ้าพวกข้าราชการไม่ช่วยก็ไม่รอดจะทำอะไรก็ได้ทั้งนั้น ก็จะเป็นที่ยอมรับของผมนั้นกว่า
 ผมจะเป็นคนนำและประกบกับที่ผมเรียนเมื่อสักครู่ มีคนมาให้ 50 ล้านบาท ตั้งเลยครบพร้อมแล้ว
 50 ล้าน ผมก็ไปกราบเรียนท่านว่าคงจะคงมอบออกมาตั้งพรรคเอง เพราะว่ามีนายทุนจะให้ท่านที่เคารพ
 ท่านที่เคารพครับ เป็นอนันต์เขตที่ผมเจ็บแสบจริง ๆ แต่ก็เพื่อความเจ็บแสบที่ยอมรับได้ หลังจากที่
 เริ่มก่อตั้งพรรค เพราะผมรู้สึกคุ้นเคยกับคุณหญิงสุวรรณดี ที่เป็นเจ้าของกองโคมเขียนโดยพรรคกับ
 ท่านว่า เค้าจะให้เค้าห้องไหนก็เอา ท่านว่าฉันมีกบฏนี้รู้ดีไปตั้งกันที่นั่นโต๊ะก็ตั้งยืมเขามาหรือ
 ไปตะแคงไว้ก่อนแล้วเริ่มก่อตั้งพรรค ผมรู้อะไรอะเมื่อไรครับ ต้องติดต่อกับกระทรวงมหาดไทย
 ขอบังคับกฎหมาย พรรคการเมืองอะไรต่าง ๆ ต้องช่วยกันหลายฝ่ายรวมทั้ง คร.นิเทศ ที่ใคร
 ใดใครต่อใครรวมกันมาเขียนนโยบายแล้วก็อย่างที่ว่า ท่านประมาณท่านว่าก็ไปเปิดของพรรคต่าง ๆ
 บางพรรคก็ยาวบางพรรคสั้น เราจะตัดสินใจอย่างไร เดือนหนึ่งก็ยังเขียนไม่เสร็จเพียงกันอยู่
 นั้นแหละ ครับ ผมบอกว่าเอาอย่างนี้ว่าประเทศไทยเราจะพัฒนา เราจะต้องมองพัฒนาเดิมของเรา
 80 % ของคนไทยเราเป็นเกษตรกรทำไมเราไม่เอาอันนี้ไปเชิดกับนโยบายทุกอย่างไปสู่อันนี้
 แล้วสรุปออกมาว่าเราจะทำให้ประเทศไทยของเราเป็นมหาอำนาจทางอาหารพลี จใหม่อย่างนี้ ซึ่งเป็น

ไปไคเฉพาะอำพัน เขียงใหม่ พวกโกทวันที่มาเป็นครูวัชร วายังบอกเลยว่า เขียงยุโรปไคทั้งยุโรป
 ใทเขามาทำ ไบไคไทยทำเขามากกว่าปลูกอะไรก็ทำอะไรไคทั้งปีไม่ว่าจะเป็นผลไม้ เป็นผักอะไร
 ก็ตาม แมแต่การเขียงสัตว์เพียงแต่ เราจัดการให้คนเขียงหอดะครัน มีกูยส่งออก ศูนย์ผลิต
 กุยัวชาการคำ เนมีการประ เเทศไทยทั้งประเทศหรือคนเขียง เกิดมากเท่าไรก็ยังดี ถือว่าเป็นเป้าหมาย
 ของพรรคจะทำอะไรก็ตามต้องไปสู่เป้าหมายอันนี้ จากประสบการณ์อันนี้ทุกคนยอมรับออกมาเป็น
 นโยบายใหญ่ พรรคก็ออกมาบอกกล่าวเพราะเงินไม่คอยมี เพราะพอเอาเขาจริง ๆ ค่าโต๊ะเขาก็
 ไม่ยอมจ่าย อ้ายเกิดธุรกิจทุจริตและรักพวกเรา เขาก็จ่ายบารวยเราก็ดึงเลือกตั้งไคมา 18 คน
 มีเป็นความภูมิใจที่สุดการตั้งเดชา ๆ และการตั้งอะไรไม่มีใครตั้ง ตั้งเอง ผมไปเชิญ
 พลเอก เขียงเขียง มาเป็นหัวหน้าพรรคที่แรกเขาจะไม่มา ผมก็บอกท่านว่าตอนนั้นท่านเป็นประธาน
 ธนาคาร เอเชียและกรุงประดาน ที่เป็นผู้จัดการอยู่ รู้สึกว่าเขาเป็นผู้นำมากอน พรรคท่าน
 ที่ทำอะไรผมก็ไปจำ มีคนเดียว ท่านก็จะให้พลเอกเขียงเขียง อยู่ในฐานะอย่างท่าน คือ ดึงเลือกตั้ง
 เป็นผู้นำคนเดียว ท่านหาทราบไม่ว่าการ เลือกตั้งนี้ เราว่าในท้องถ้งครั้งหนึ่งของจำนวนสมาชิก
 ทัมในสภา ผมอธิบายให้ท่านฟัง เป็นอย่างนี้ะครับ กฎหมายเลือกตั้งใหม่ บอกเธอ อ้าวอย่างนั้น
 มาท่านเป็นหัวหน้าพรรค ผมเป็นเดชา ๆ ผมตั้งของขมเองเพราะรู้สึกโกนมาก เดชาธิการพรรค ๆ
 ผมอยากเป็นเราก์ไคมา 18 ผมภูมิใจเท่ากันอาจารย์ใหญ่ หม่อมถักอุทิศ ท่านก็ทำไค 18 เหมือนกัน
 ตอนนั้น ท่านก็เป็นรัฐบาลผมก็ยังมีภูมิใจว่าไคเหมือนเดิม เหมือนปลุกกรรมไคมา 18 เราก์พยายาม
 ของเรามาเรื่อยจนไคเราารวมรัฐบาล เราก์พยายามทำพรรคของเราละผมไคคิดในที่นั้นะของผมว่า
 การที่จะพัฒนาพรรคไคไคไม่ไคว่ามีเงินมาก ๆ แล้วจะพัฒนาไคเสมอไป ผมก็คิดว่าระเบียบวินัยของคน
 ในพรรค ผองเราสองพรรคที่กระทำต่อสังคมไม่ไคทำไคเป็นชาวตั้งเฉย ๆ แลวกั เราเป็นพรรคหลัง
 กะตั้งไคไปอยู่พรรคใหญ่เรื่องอะไร เขาจะมารออยู่พรรคกระจอก เพราะฉะนั้นเมื่อคราวเลือกตั้งครั้งที่สอง
 จึงอึดคึดคึดเคื่องมาก นอกจากเราขาดทุนทรัพย์แล้ว เรียกว่ากระ เบียดกระ เสียเงินเค็มที่แล้ว
 คนก็ไคไปอยู่พรรคใหญ่ ๆ หมดจะเหลืออะไร แลวกัคนที่ควรจะสนับสนุนเขากัคนในสนับสนุนต่อผล
 ออกมา กะแต่เราหวังและทุ่มเทให้ถูกรมหาราชเคยครับ แต่คแต่เรากัคิดว่าจะไม่ไคเขาคไคไป 400 กะแนบ
 ผมยังเสียใจจนกระทั่งทุกวันนี้ว่าไม่สามารที่จะไคไควิจารณ์ญาณ การข่าวเรากัไม่ค้เท่าที่ควร แต่อย่างไร
 ก็ตามเราไคมา 21 คน ทำให้เราสามารถที่จะเสนอพระ รามมัญญ์ไคและเรากัมาคแล้ววว่า ของเขากัมีไว้
 หมดแล้วพรรคคน ๆ เขาเสนอไว้หมดแล้วไม่รูจะเสนออะไร ก็ไคแต่ยกมือตามเขาไป อันนี้ไคเป็นกรรมค
 บางทีไม่รูเรื่องเหมือนกันว่า เขาจะเอาอย่างไครกัน ก็ไคแต่ซอดตามไปตุตถออกเวลา เว้นแต่ว่าพอเรากัคิด

ที่จะทำอย่างนี้ เขาก็คิดว่าเริ่มรอยแฉะ ก็ไม่ได้คิดว่าคงจะต้องเจอเสนาพระราชามัญคู่อื่นใดทาง
 ซึ่งเสี่ยงอะไร พรรคผม ผมคิดว่าคงหลายอย่าง และอาจจะมีจำพวกแพนทรานทรนอยดงก็ได้ อาจจะไม่
 ถึงถึงขั้นแฉะแต่สถานการณ์ เพราะเราพูดกันว่า การสัณนิษฐานมาจะต้องเป็นไปตามคณะ
 กรรมการประสานงานเหนือพรรคคงคิดว่าสัณนิษฐานก็จะคงยกมือให้พร้อมเพรียงกัน มีอะไรไปแล้ว
 ก็บอกว่าผมคิดในทันที ถ้าปลายก็ต้องมีบริษัทรองแทพมาแฉะไมยกมือโดยไมอยู่ในที่ประชุมไม่ได้
 ก็คงจะต้องในวันนัดเป็นการกัน เรือถึงเวลานั้น ทานทั้งหลายคงจะไต่กัน คงจะไต่ทราบแต่ถ้าปกติ
 เรากลับอย่างฉันทัดใจตนเอง ก็ยากจนด้วยก็เห็นแน่ ซึ่งเป็นที่รู้กันด้วยเราก็คงพยายามที่จะช่วยเหลือกัน
 พวกรัฐมนตรีมีเงินเดือน เงินเดือนแพนทรานทรนอย เรา ก็เสียละ เขาพรรคไป ใคร เค็ดครอน ทาง
 พรรคก็ดูการะโหลกการสัณนิษฐาน อันนี้เป็นการพัฒนาพรรค ตัวอย่างที่เงาะครั้น ผมขอเรียนอีกอันหนึ่งว่า
 สิ่งที่เราจากคิดทางวิธการที่เราจะให้แกพรรค ผมคิดว่าจำเป็นที่สุด แต่ปัญหาเรื่องเงินอีกนั้นแหละ
 ครั้นที่สำคัญพรรคเล็ก ๆ แม้จะประชุมกันเกือบจะคงนั่งก็คิดกัน ก็ถ้ามากอยู่เหมือนกันผมมีเวลาสี่ปี
 ทั่วประเทศนั้น ผมเห็นสมาชิกสภาผู้แทนของบางอย่างก็มีโรงอาหาร มีอะไรอยู่ โทรศัพท์ มีบริการทุกอย่าง
 ยิ่งคิดว่าอาสาสมัครทำอย่างนี้แพนทรานทรนอยกระเป๋ามากได้ ไม่ต้องไปพักโรงแรมถึงเวลาก็มองประชุม
 เวลาจะเขากทำการบ้านก็หมายความว่า พรรคใครพรรคมันก็อยู่ในนั้น ผมเห็นทุกพรรคมีที่พัก เว้นแต่ที่มาน
 อยู่ในกรุงเทพฯ ผมคิดว่าจะทำให้การทำงานของเราของสมาชิกสภาผู้แทนทรานทรนอย ผมก็เลยตลอดเวลารวดออกเคอร์
 ที่หนึ่งสองอันซัดสองสามที ผมจะสร้างอาคารใหญ่สมาชิกสภาผู้แทนทรานทรนอยมาจนอนมากินถึง เวลา
 ก็ประชุม และมีรมีสี่เขาประชุมตามเวลา ผมคิดว่าถ้าขนาดนี้จะทำได้เสียอย่างอื่นก็เคยจะแยะ
 ถ้าทำแบบนี้การทำงานของเราของสมาชิกสภาผู้แทนทรานทรนอยจะมีประสิทธิภาพมากกว่านี้ เพราะใช้ความรู
 ใจขอเท็จจริงต่าง ๆ พร้อมทั้งตอบปัญหาต่าง ๆ ด้วย และจะลดการรบกวนกันในสภาให้เสียเวลา
 ผมคิดว่าเราเสียเวลาในสภาครั้งละมาก ๆ ยังมีมีการกวดขันเสียงด้วยยังต้องให้เวลาพระราช
 บัญญัติแต่ละฉบับมากเกินความจำเป็น ในที่นี้ของผมนะครั้น ในที่นี้ผมคิดว่า ผมจะเรียนเพียง
 เท่านั้น ผมว่า การที่จะพัฒนาพรรคการเมืองนั้น

1. จะต้องทำให้ประชาชนเห็นว่าพรรคนี้คือทำงาน ตามที่ได้ให้สัญญาไว้
คือ หมายความว่า นโยบายที่กำหนดหรือเป้าหมายของนโยบายที่กำหนดไว้
2. เป็นพรรคที่มีระเบียบวินัย
3. ไม่ใช่พรรคเฉพาะกิจที่ว่า ทั้งเราตั้งใจให้มันเป็นพรรคเฉพาะกิจ พรรคราษฎร
นครชัย จะต้องไม่ทำงานเพื่อเอาหน้า ทำอย่างจริงจัง ซึ่งพรรคผมเองไม่ได้ ไม่รู้จะทำได้
อย่างไร สถานะที่ต่อสู้กันนี้

ดังนั้น โอกาสที่จะดำเนินงานก็เป็นปัญหาสำคัญอีกอันหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
ปัจจัยเงินที่ขอไม่ได้ พรรคใหม่ก็พรรคนี้มีความจำเป็นต้องมีงานทางด้านการเงิน อันนี้เป็น
เรื่องสำคัญที่ทำให้พรรคเติบโตได้ ในขั้นนี้ผมขอรวบรวมเรียนท่านที่เคารพทั้งหลาย เพียงเท่านี้ก่อนนะครับ

ดร. ชูวงศ์ ฉายะบุตร

ผมต้องขอรวบรวมขอพระคุณ ๆ พณ ฯ รัฐมนตรีมานะ รัตนโกเศศ ที่สวดช่วย
ความจริงใจ จะระลึกเปิดใจมากที่สุดนะครับ สำหรับสิ่งที่ท่านพูดเป็นประโยชน์ต่อที่ประชุมในวันนี้
ไม่ทราบว่าท่านอาจารย์เกษม สิริสัมพันธ์ ท่านจะพูดเปิดใจแก่ไหน ขอรวบรวมเรียนเชิญครับ

ดร. เกษม ศิริสัมพันธ์

ฯ พณ ฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ผู้ดำเนินการอภิปรายและผู้ร่วม
 สัมมนาที่เคารพ ผมเองก็จะเปิดหรือไม่เปิดก็ยังไม่รู้ ก็คือยังไม่รู้ตัวว่าทำไมถึงต้องมาพูดในวันนี้
 คุยเข้าไป ผมนั่งดูก็เห็นมีผู้หลักผู้ใหญ่ในบ้านเมืองมากมาย ผมก็เป็นชาวบ้านนอกนาไปแล้ว มันก็ไม่ว่า
 จะมาแทรกมการปกครอง ท่านก็ยินยอมให้ผมมา ผมก็มาตามท่านว่าครับ แต่มาแล้วจะเปิดหรือปิด
 แค่นั้น ผมก็ไม่รู้ตัวจะเปิดหรือปิดได้แค่นั้นเหมือนกัน ผมเคารพนับถือท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวง
 มหาดไทยเพราะท่านเท่ากับเป็นผู้หลักผู้ใหญ่ที่ผมรู้จักท่านมานาน เคารพนับถือท่านมาในทางการเมือง
 มีประสบการณ์มาก วันนี้มาฟังท่านแล้วผมได้คิดอีกอย่างหนึ่งว่าประชาธิปไตยเมืองไทยมันเกิด
 เพราะบังเอิญเท่านั้นเอง มันก็จริงของท่าน เพราะเท่าที่ผ่านมามันก็เรื่องบังเอิญทั้งนั้น มันไม่ได้
 มีอะไร ถ้าไปคิดมากในบางเมืองบ้างที่ลำบาก มันคงปล่อยให้เป็นเรื่องบังเอิญไปเรื่อย ๆ
 บางทีมันจะดีเอง ผมอยากจะเรียนอย่างนี้ว่า สำหรับหัวข้อที่ได้มอบหมายให้พูดเรื่องการพัฒนา
 การเมืองนั้น ผมจะไม่พูดอะไร แต่อยากจะเสนอข้อคิดเป็นข้อ ๆ ซึ่งข้อคิดเหล่านี้จะต่อหรือไม่ต่อกัน
 หรือมันจะอะไรก็ได้แล้วแต่ท่าน ผมก็คิด ๆ มาแล้วเสนอท่าน

ประการแรก เรื่องพรรคการเมือง ถ้าพูดตามหลักสากลนิยม ท่านอาจารย์สุจิต
 บุญงการ ท่านเป็นนักรัฐศาสตร์ใหญ่คือ ศาสตราจารย์ท่านรัฐศาสตร์ ท่านอาจจะเห็นด้วยกับผมหรือ
 เปล่ามีทราบ เรื่องพรรคการเมืองหรือการจัดตั้งพรรคการเมืองนั้นแท้ที่จริงในอารยประเทศเขาถือ
 เป็นสิทธิในทางการเมือง เป็นส่วนหนึ่งของสิทธิมนุษยชน ในการที่จะร่วมกันจัดตั้งเป็นสมาคม น้อย
 ประเทศนั้นก็จะมีกฎหมายพิเศษเรียกว่ากฎหมายพรรคการเมือง เพราะพรรคการเมืองนั้นเขากลัวกัน
 ในอารยประเทศถือว่าเป็นสมาคมอย่างหนึ่งเท่านั้นเอง ยกตัวอย่างเมื่อไม่นานมานี้เกิดเหตุที่มาเลเซีย
 พรรคอัมโน ซึ่งเป็นพรรครัฐบาลต้องยุบตัวเอง ถ้าอ่านตามข่าวก็เพราะไปทำผิดกฎหมายสมาคม
 เขาไม่มีกฎหมายพรรคการเมืองกฎหมายสมาคมของมาเลเซียบอกว่า เมื่อสมาคมจะเปิดสาขาต้องไป
 จดทะเบียน ตอนพรรคอัมโนเป็นสมาคม ซึ่งอาจจะไปเปิดสาขาพรรคโดย
 ไม่ไปจดทะเบียนสาขาสมาคม มีโทษผิดศาลสั่งให้ยุบพรรค ผมนำเรื่องขึ้นมาเพื่อบอกให้รู้ว่าพูดตามจริง
 นานาอารยประเทศนั้นมันเป็นสิทธิอย่างหนึ่งของมนุษยชนที่จะร่วมกันเพื่อทางการเมือง โดยไม่จำเป็นต้อง
 ต้องมีกฎหมายพรรคการเมืองใดทั้งสิ้น และผมเองก็ได้จากท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
 ท่านมาเรียงประวัติศาสตร์ให้ซึ่งก็ตรงอีก พระราชบัญญัติพรรคการเมืองฉบับแรกของเราออกเมื่อปี
 พ.ศ. 2498 เกิดขึ้นในยุคจอมพล ป.พิบูลสงคราม ท่านกำลังจะขึ้นประชาธิปไตย ท่านเปิดไยปาร์ค

ท่านเปิดพรรคการเมือง เพราะฉะนั้นวิสัยทัศน์ประชาธิปไตยของระบบราชการก็คือ การออกกฎหมายพิเศษชนชั้นหนึ่งเรียกว่ากฎหมายพระราชบัญญัติพรรคการเมืองขึ้นมา แต่จริงแล้วก่อนหน้า พ.ศ. 2498 ก็มีพรรคการเมืองเกิดขึ้นมาก่อนหน้านั้นแล้ว อย่างเช่นพรรคก้าวหน้าของท่านอาจารย์ คึกฤทธิ์ ฯ เกิดขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2499 พรรคประชาธิปไตยที่เริ่มตนกันขึ้นมาเข้าใจว่าเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2490 แต่ไม่มีการไปจดทะเบียน เกิดสถานะเป็นกันขึ้นมาเพราะไปออกพระราชบัญญัติพรรคการเมือง ด้วยความเคารพในระบวงมหาดไทย ระบวงมหาดไทยมีความชำนาญในการจดทะเบียน มีทุกอย่างที่ได้หมดทั้งระบวงมหาดไทยตั้งแต่แล้ว ควาย จนกระทั่งจะเป็นได้เกิดขึ้นแล้ว เฉพาะฉะนั้นถ้ามันจะมีอะไรที่ทะเบียน มันต้องขึ้นกับระบวงมหาดไทย เพราะฉะนั้นเมื่อ จอมพล ป. อยากจะสนับสนุนประชาธิปไตย จึงได้ออกพระราชบัญญัติพรรคการเมืองขึ้นมา มันก็ต้องทะเบียน อันนั้นก็เป็นการของปลัดกระทรวงมหาดไทยที่ต้อง เป็นนายทะเบียนพรรคการเมืองตั้งแต่ต้นมาจนทุกวันนี้ อันนั้นขอตั้งข้อสังเกตเสียก่อนว่า เราไม่ได้เก็บตามกระแสที่แท้จริงของระบอบประชาธิปไตยที่จะรับรองสิทธิมนุษยชนในการรวมตัวกันทางการเมือง โดยเป็นในรูปแบบของสมาคม อันนั้นก็แปลก เรามีกฎหมายสมาคมอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งบรรพ 3 ถือว่าเป็นองค์กรทางเอกชน แต่ถ้าใครจะจัดตั้งสมาคม ทุกวันนั้นต้องผ่านกรมตำรวจ และในกรมตำรวจนั้นเองจะบอกไว้เลยว่า สมาคมที่จัดตั้งนั้นจะต้องไม่มีวัตถุประสงค์ทางการเมือง คือเป็นที่ทะเบียนเป็นสมาคมได้ ฉะนั้น อันนั้นมันจึงอยากจะเรียนฝากเป็นข้อสังเกตประการแรก เสียก่อนว่า เมื่อเราพูดถึงเรื่องพรรคการเมือง เราเป็นธรรมชาติของระบอบประชาธิปไตย เราไม่รับรองหลักเบื้องต้นของระบอบประชาธิปไตยว่า การที่จะตั้งพรรคการเมือง เป็นสิทธิมนุษยชนประการหนึ่ง

ประการที่สอง ผมอยากจะขอเรียนว่า สภาพของพรรคการเมืองในปัจจุบันนั้น

เป็นอย่างไร กระผมต้องขอให้ท่านดูรัฐธรรมนูญปัจจุบันซึ่งประกาศใช้มาประมาณ 10 กว่าปีแล้ว คือรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2521 ถ้าเราอ่านรัฐธรรมนูญฉบับนี้ เจตนาแรกของรัฐธรรมนูญฉบับนั้น มีข้อสมมุติฐานเกี่ยวกับพรรคการเมืองไว้หลายประการ ซึ่งแฝงไว้ในบทบัญญัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพรรคการเมืองและการเลือกตั้ง ข้อสันนิษฐานอันหนึ่งของเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญมีข้อสันนิษฐานอันหนึ่งว่า พรรคการเมืองที่จะเกิดขึ้นได้ตามรัฐธรรมนูญจะต้องเป็นพรรคการเมืองใหญ่เท่านั้น เล็กไม่ได้และไม่ให้มีพรรคการเมืองเล็กเป็นอันขาด เพราะฉะนั้นบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญจึงบอกไว้ว่า พรรคการเมืองที่จะอยู่ได้นั้นต้องสมาชิกเข้าไปครึ่งหนึ่งของจำนวน ส.ส. ในเวลาเลือกตั้ง พรรคการเมืองเล็ก ๆ ทำไม่ได้ เพราะคิดว่าเข็ญอย่างนั้นแล้วมันจะใหญ่ พรรคการเมืองมีจะใหญ่ แต่มันไม่ใหญ่มันจางคนสมัครก็ได้ แล้วก็ทำกันมาแล้ว นี่เป็นความล้มเหลวอันหนึ่งของเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญฉบับนี้

ในเรื่องพรรคการเมืองแล้วต่อมาเราจะเห็นได้จากพระราชบัญญัติพรรคการเมืองที่ออกมาสนองตามความต้องการตามเจตนาของรัฐธรรมนูญที่กำหนดเงื่อนไขต่าง ๆ เช่น การตั้งพรรคขึ้นมาต้องมีผู้ก่อตั้งพรรค 5,000 คน กระจายอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ มีภูมิภาคอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ ในภาคไหนอะไรต่าง ๆ นานา ต่อให้กระทรวงมหาดไทยสำรวจ ส่งผู้วาราชการจังหวัดสำรวจความมีจริงใหม่ มันก็เซ็นกันไต่ ทำกันได้ มีลายเซ็นจริงควย มีบ้านเลขที่จริงควย ทุกอย่าง 5,000 เคี้ยวเคี้ยวเสร็จไม่ถึง 7 วัน เฉพาะฉะนั้นเงื่อนไขต่าง ๆ และก็ยังคับไต่ต่าง ๆ นานาว่าจะอยู่กัน เขามาแล้วเป็น ส.ส. แล้วลาออกไม่ได้ ถ้าออกไปแล้วจะสิ้นสมาชิกภาพ เพราะฉะนั้นเราก็ตัดว่าเพราะรัฐธรรมนูญฉบับนี้มีเจตนารมณ์อันดี เป็นเจตนารมณ์ที่จะมีขอสมมุติฐานว่าพรรคการเมืองที่เกิดขึ้นได้รัฐธรรมนูญต้องเป็นพรรคการเมืองใหญ่เท่านั้น พรรคการเมืองเล็กเกิดไม่ได้และท่านจะไม่ให้เกิดเพราะถ้าว่ามันรุ่งรังนกก็ให้มันเกิดน้อย ๆ และถ้ามันเกิดแล้วก็ให้มันใหญ่เลย เหลือ 3 - 4 พรรค นี่เป็นความประสงค์ซึ่งผมคิดว่า เป็นความประสงค์ของผู้ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ เจตนาอย่างนั้น ซึ่งเจตนาเหล่านั้นมันไม่เป็นความจริงแล้ว หลังจากที่เรารู้รัฐธรรมนูญมาเป็นเวลา 10 ปีมันไม่จริง จะตั้งพรรคยาก มันก็ตั้งง่าย มันก็อาจทำให้เกิดกระบวนการยับยั้งกันนิดหน่อย และบางทีก็เกิดกรณีอย่างแปลก ๆ เช่น ข้อหัวพรรคคล้าย ๆ ข้อหัวหนังสือพิมพ์ มันก็เกิดกรณีอย่างนี้เกิดขึ้น มีการจ้างผู้สมัครให้ครบจำนวน ผมว่ามันมีลักษณะอย่างหนึ่ง เท่าที่ผมดำรงชีวิตมาอายุ 53 ปี คือ คนไทยมีความสามารถเป็นพิเศษอย่างหนึ่ง ผมประกอบอาชีพเป็นทนายอยู่ควย คือ ขอให้ร่างกฎหมายอะไรมาเถอะแล้วคนไทยจะแหกกฎหมายให้ดู ความสามารถของคนไทยในการที่จะแหกกฎหมายออกมาแล้วก็อีกเป็นชั้น ๆ แล้วออกไปเลย รัฐธรรมนูญฉบับนี้คิด กฎหมายพรรคการเมืองก็ กฎหมายเลือกตั้งก็มัน ก็ถูกเป็นชั้น ๆ แล้วออกไปหมดแล้ว ยิ่งไปกว่านั้นผมอยากมีข้อสังเกตฝากไว้ในข้อนี้คือว่า เมื่อมีเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่คิดว่าสร้างพรรคการเมืองใหญ่เกิดขึ้นจริง ๆ นั้น มันมีธรรมชาติของการเมืองที่มันไม่เป็นจริงนั้นมันมีธรรมชาติ เมื่อมันมีธรรมชาติขึ้นแล้ว ก็หลบก็เลี่ยง และในที่สุดกฎหมายก็เป็นหมัน และเจตนารมณ์ของผู้ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้เองก็ไม่บรรลุ เพราะต้องการที่จะสร้างเป็นธรรมชาติของพรรคการเมืองในระบอบประชาธิปไตย จะต้องเติบโตตามธรรมชาติของมันเอง และจะผ่านการกดดันกรองของประชาชนที่เขาจะเป็นคนชี้ขาดว่า พรรคการเมืองใดจะอยู่พรรคการเมืองใดจะไป เพราะฉะนั้น ลักษณะของเจตนารมณ์อย่างนั้น มันไม่เป็นจริงแล้ว และเราจะดำรงสิ่งเหล่านี้ต่อไปอีก กระผมก็ไม่ว่าอะไร มันดำรงอยู่ต่อไปอย่างนี้ โดยไม่มีการแก้ไขปรับปรุง เราจะปล่อย

ไปอย่างนั้น ซึ่งเราก็ปล่อยให้ไปหลาย ๆ อย่างในบ้านในเมืองนี้ ซึ่งมันไม่เป็นธรรมตามธรรมชาติ
เราก็ดึงมันอยู่อย่างนั้น เราจะดึงอีกเรื่อง ระบบพรรคการเมือง การเลือกตั้ง ก็คงไม่มากอะไร
นักหนา ผมก็ไม่ได้ทำอะไร

กระผมมีข้อสังเกตประการที่สาม ผมไม่ทราบนะครับว่า ท่านผู้ดำเนินการอภิปราย
ทว่าจะดำเนินการอย่างไร ผมไม่ทราบ แต่เห็นมีคำว่ามีคำพัฒนาพรรคการเมือง พรรคการเมืองผม
ก็เคยคลุกคลีกับพรรคการเมืองมาพอสมควร เคยเป็นเลขาธิการพรรคเหมือนกัน ผมอยากจะเรียนไว้
อย่างหนึ่งครับ เรื่องการพัฒนาพรรคการเมือง พยายามแต่ทำไต่ยาก ถือเป็นงานยาก ทั้งพรรคมวลชน
คือเป็น แมช พาด์ อะไรต่าง ๆ งาน พังแล้วนาเลื่อมใส นำท่าที่สุด แต่พอทำจริง ๆ ทำไม่ได้ซักที
ผมสรุปอย่างนี้ครับที่ทำไม่ได้มันหลายสาเหตุ เหตุหนึ่งผมอยากจะเรียนไว้ที่เราจะพัฒนาหรือมีอุปสรรค
ต่อการพัฒนาพรรคการเมือง อย่างที่ควรจะเป็นหรืออยากมี บางที่หาที่เป็นนักวิชาการหรือท่านที่
เรียกร้องกันเป็นพรรคมวลชน มีสาขาพรรค มีสมาชิกมวลชน สมาชิกเป็นรากเป็นฐาน อุปสรรค
ประการแรกนั้น ผมว่าจะเป็นอย่างไรก็ตาม ค่านิยมของคนไทยเรานั้นมองพรรคการเมืองในรูป
ลักษณะของผู้ให้ ไม่มีใครให้อะไรแก่พรรคการเมือง แต่ต้องการให้พรรคการเมืองได้แก่ตนมาก
เหลือเกิน และพรรคการเมืองจะเอามาจากไหน ทุกฝ่ายเรียกร้องจากพรรคการเมืองหมดตั้งแต่
ชาวบ้านจนถึงนักการเมืองอาชีพ ทุกฝ่ายเรียกร้องจากพรรค ไม่มีใครให้พรรคเลย เมื่อทุกฝ่าย
เรียกร้องจากพรรคโดยไม่มีการให้อย่างนี้ ในที่สุดพรรคก็ต้องตกอยู่ภายใต้การอุปถัมภ์ของกลุ่ม
ผลประโยชน์ที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ผลประโยชน์ต้องครอบงำพรรคการเมือง เพราะไม่รู้จะทำอย่างไร
แล้วในทางของระบอบประชาธิปไตยนั้น เราต้องยอมรับว่าประชาธิปไตยนั้นราคามันแพงจนทุกที
ไม่เคยถูกลงเลยนะครับ สภาวะเงินเฟ้อมันมีปรากฏชัดในการเมืองในครรลองของระบอบ
ประชาธิปไตยมากจนทุกที เมื่อเราเล่นกับประชาธิปไตย เราเล่นของแพง เราไม่ได้กินข้าวแม่
ข้าวแกง เรากินในโรงแรมใหญ่ ๆ ราคามันแพง เมื่อมันแพงหนักเข้า ๆ เราฝืนใจกัน ก็ต้องให้
คนอื่นเขาเลี้ยงบ้าง มันของธรรมดา เพราะฉะนั้น เราไม่ต้องดูอันดูไถด เราพูดกันในบ้านเรา
มันกระเทือนใจกันเปล่า ๆ แต่เราคุยอย่างญี่ปุ่น เมื่อประมาณ 4 - 5 ปีมาแล้ว เมื่ออดีตนายกรัฐมนตรี
ญี่ปุ่นคนหนึ่งคือ นายทานะกะ ถูกดาวหวาอารับสินบน ในกรณี ลอกยึด ผมอ่านหนังสือพิมพ์ฝรั่ง
นิตยสารฝรั่ง ปรากฏว่าเขาสัมภาษณ์สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แอด ดี พี ของญี่ปุ่นคนหนึ่ง ซึ่งอยู่ใน
กลุ่มของเขา นายทานะกะ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของญี่ปุ่นคนนั้นบอกว่าทำไมจะต้องไปจับ

นายทานะกะ นายทานะกะ แกร็บสินบน ดอกอ้อ แล้วแกมาเลี้ยงพวกผม เพราะพวกผมหาเลี้ยงที่
 ผมใช้เงินหนึ่งล้านเหรียญอเมริกัน ผมถึงตอนนั้นผมเป็น ส.ส. แล้วผมสะกุง นิ่มนประมาดสัก 4 - 5 ปี
 มาแล้ว ตอนนั้นยังไม่โคลคค่าเงินบาท หนึ่งล้านเหรียญอเมริกันก็เท่ากับ 23 ล้านบาท เล่นกันขนาดนั้น
 ที่ญี่ปุ่น แล้วญี่ปุ่นก็พัฒนาไป จนถึงกรณีของบริษัท ริกซุก นายกรัฐมนตรีต้องลาออกในตอนนั้น ผมว่า
 การเมืองเมืองไทยกำลังเดินตามรอยญี่ปุ่นในขณะนั้น เพราะเราเล่นของแพงและเราต้องยอมรับ
 ว่าจะของแพงนั้นมันมีวิธีชดเชยอย่างไร เพราะฉะนั้นถ้าจะให้พัฒนาพรรคการเมืองผมอยากจะเรียนถามว่า
 เอาเงินจากไหน เอาเงินจากมวลสมาชิกให้เสียคนละ 50 บาท คนละ 100 บาท พรรคกิจสังคม
 เคยร่างข้อบังคับครั้งแรกเอาค่าสมาชิก 100 บาท ถูกต่อว่าจนต้องแก้ข้อบังคับ เสียวันเหลือ 50 บาท
 50 บาท ยังไม่เสียเลยครับ เพราะฉะนั้นจะเอาเงินจากไหน สมัยผมมีเลือกตั้งปี 2522 ผมเปิดเผยเลย
 การเลือกตั้งปี 2522 หลังจากการใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นครั้งแรกแล้วก็มีการเลือกตั้งแล้วก็มีข้อบังคับ
 ให้ใช้สามแสนห้า ซึ่งก็ใช้กันคือพอสมควร อย่างน้อยในการหาเสียงที่กรุงเทพฯ ในคราวนั้น ผู้รู้สักว่าที่สุด
 คงจะกลัวกฎหมายกันอยู่ พรรคกิจสังคมผมเปิดเผยได้เลย ท่านผู้ดำเนินการอภิปรายบอกให้เปิดก็จะเปิด
 บาง ไม่รู้จะเปิดอะไร ผมจะเปิดเผยว่าพรรคกิจสังคมนั้น คราวนั้นมีผู้บริจาคให้ทุนแก่พรรคกิจสังคม
 โดยให้กันโดยตรงไปตรงมา เพราะเหตุนี้หัวหน้าพรรคกิจสังคมในตอนนั้น คือ ท่านอาจารย์หมอน
 ราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมทย์ ท่านเป็นคนมีบารมีมาก มีคนเดินไปใต้ถุนบ้านแล้วให้เงินท่านเลย แล้ว
 ไม่ได้มีการเรียกร้องอะไรหรือบางสิ่งบางอย่างตอบแทน พรรคกิจสังคมในคราวนั้น เรสวัน ใต้วัย
 การที่ท่านอาจารย์ หมอนราชวงศ์ คึกฤทธิ์ นั่งอยู่ใต้ถุนบ้านสวนพุดได้เงินมาประมาณ 17 ล้านบาท
 ผมได้ไปในการเลือกตั้งคราวนั้น 14 ล้านบาท มันพอหาได้ สำหรับคนอย่างท่านอาจารย์ คึกฤทธิ์
 17 ล้านบาท แต่ถาเป็นร้อย ๆ ล้าน ท่านอาจารย์ คึกฤทธิ์ ก็เถอะครับ ไม่มีใครให้ นอกจากหนูไปก็
 ต้องไถมา เพราะฉะนั้น การที่จะพัฒนาพรรคการเมืองนั้น เราต้องยอมรับสภาพความเป็นจริงขึ้นก่อน
 ว่า เราจะเลือกเดินในระบบประชาธิปไตยนั้นของมันแพง และเมื่อของแพงเราต้องเล่นกันอย่างนี้
 ผมไม่ได้เกี่ยวข้องกับอะไรแล้ว ในทางพรรคการเมืองผมก็นั่งอยู่เฉย ๆ อยู่เป็นชาวอนอกนา ชาวผมมา
 ผมก็บอกความจริงให้ฟังและผมว่าในที่สุดเรากำลังพัฒนากันด้วยระบอบประชาธิปไตยในสัปดาห์ที่แล้วแบบญี่ปุ่น
 ซึ่งผมเองก็ไม่สบายใจแต่ก็ช่วยอะไรไม่ได้ ก็ได้แต่ฝากข้อคิดเอาไว้แก่กันและเป็นข้อคิดที่พูดด้วยความ
 สุจริตใจ และด้วยความเป็นห่วงใยในอนาคตของระบอบประชาธิปไตยที่เราพัฒนากันในครครดองนี้

ดร. ชูวงศ์ นายบุตร

ขอขอบพระคุณท่านอาจารย์ เกษม ขอเรียนเชิญ อาจารย์ สุจิต พุททางวิชาการ
บ้างครับ

ดร. สุจิต บุณยงการ

กราบเรียน ฯ พล ฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ท่านผู้เข้าร่วมอภิปราย
ท่านผู้ดำเนินการอภิปราย จะรวบรวมอะไรให้ฟังสักเล็กน้อย จากทัศนะของผู้ที่อยู่ข้างนอก มองปัญหา
นักการเมือง เราจะช่วยพรรคการเมืองขึ้นมาได้แค่ไหน ผมไม่อยากจะเพิ่มความรู้สึกทางลบที่มากเกินไป
ไปกับพรรคการเมือง พยายามที่จะมองอะไรที่เป็นบวกบ้าง ก็ต้องมีการพูดถึงขอบกพร่องของพรรคการเมือง
บ้างก็ต้องยอมรับว่าพรรคการเมืองยังมีขอบกพร่อง จะแก้ขอบกพร่องนั้นอย่างไร

เมืองไทยเรากำลังจะพัฒนาไปสู่ระบบทุนซึ่งแพง ถ้าสมมุติจะเอาระบบพรรคการเมือง
ของญี่ปุ่นมาใช้บ้างจะได้ไหม ท่านอาจารย์เกษมบอกว่าแพง ผมก็ยอมรับว่าแพง แต่ในขณะที่เดียวกัน
มีอะไรบางอย่างที่เหมาะสมกับของไทย ถ้าเราจะสองแอมเอาของดีของเขาตอมารับใช้กับ
ระบบพรรคการเมืองของเราบ้าง อาจจะช่วยพัฒนาพรรคการเมือง ซึ่งจะขอพูดในตอนหลังว่า
จะเอามาใช้อย่างไร

ในเรื่องทั่ว ๆ ไปการเกิดของพรรคการเมืองไทยมีอะไรที่แปลกผิดปกติไปหรือไม่
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยบอกว่าเราเกิดเพราะความบังเอิญ ท่านอาจารย์เกษมบอกว่า
เราเกิดขึ้นเพราะกฎหมายบังคับให้เกิด ผมคิดว่ามันก็ผสมผสานทั้ง 2 อย่าง พรรคการเมืองเกิดขึ้น
มันไม่ได้ต่างจากคนอื่น เพียงแต่เราอาจจะมีเฟอร์นิเจอร์รุงรังมากขึ้นไปกว่าคนอื่น พรรคการเมือง
เกิดขึ้นใน 2 รูปแบบ รูปแบบแรกคือเกิดขึ้นในสภา หมายความว่าสมาชิกมารวมรวมกันเข้าเป็น
พรรคการเมืองขึ้นมาเพื่อประโยชน์ในการจัดตั้งรัฐบาล เป็นของปกติสามัญทั่วไปที่ทำกัน ตอนเข้ามา
ไม่มีพรรคสังกัด ต่างคนต่างสมัครเข้ามา แล้วมีความรู้สึกว่าการตั้งรัฐบาลก็ดี การทำงานภายใน
พรรคการเมืองก็ดี ไปไม่ค่อยจะราบรื่น พรรคจึงเกิดในสภาก่อนจึงขยายออกไปนอกสภา ต้องไป
ขยายฐานมวลชนนอกสภา เป็นจุดที่เป็นการพิสูจน์ว่าใครทำได้ก็เจ้าใคร พรรคการเมืองไหนที่ทำสำเร็จ
ในการขยายวงออกไปทำนอกสภา ก็ยอมได้เปรียบกว่าพรรคซึ่งไม่สามารถขยายวงออกไปได้ จะเป็นด้วย
เขาทำอะไรก็ได้แล้วแต่

พจนอกทางหนึ่ง ทางที่สองที่มากที่สุดก็คือเกิดนอกสภา ก่อน คือหมายความว่า เป็นการ
รวมกลุ่มกันนอกสภาแล้วขยายฐานนอกสภา ขยายฐานมวลชนแล้วก็ได้แรงสนับสนุนจากใครต่อใคร

มากมายกายกอง แล้วจึงเข้ามาที่นั่งในสภา อันนี้เป็นอีกรูปแบบหนึ่งคือยึดข้างนอกให้แน่นเสียก่อน แล้วเข้ามาในสภาที่หลัง มันก็สวนทางกับพวกแรก ของเราส่วนใหญ่แล้วก็เป็นรูปแบบผสมผสาน ครึ่ง ๆ กลาง ๆ แต่ในขณะที่เดียวกันก็เป็นในลักษณะของการรวมตัวกันครั้งแรกในสภาก่อน แล้วก็ขยายออกมาข้างนอก เพราะฉะนั้น ในช่วงเริ่มต้นของพรรคการเมืองบ้านเราผมคิดว่าก็ไม่ได้แตกต่างไปจากที่อื่น เป็นแต่เพียงของไทยมีกฎหมายมารองรับ เพราะบังเอิญเราไปเขียนกฎหมาย สหสมาคม สหสมาคมยุ้งการ เมือง กฎหมายสมาคมจึงไปเจอกับพรรคการเมืองไม่ได้ ก็เลยไปตรา กฎหมายพรรคการเมืองเป็นที่เรียบร้อยแล้ว และจุดนี้เองทำให้เรามีความรู้สึกคล้าย ๆ กันว่ามันแปลกไปจาก ของคนอื่น มันแปลกไป แต่ในขณะที่เดียวกันผมก็คิดว่ามันมีความจำเป็นอยู่บางเหมือนกัน เป็นแต่เพียง เราอย่าไปหวังว่าทุกอย่างมันแก้ด้วยกฎหมาย มันทำไม่ได้ เพราะเรื่องการเมืองไม่สามารถจะแก้ได้ ด้วยกฎหมาย ต้องแก้ด้วยการปฏิบัติ ประเพณี เงื่อนไขทางการเมือง ซึ่งกฎหมายไม่สามารถบังคับได้ มันจะขอพูดในตอนท้าย เมื่อพรรคการเมืองเกิดขึ้นมาอย่างนั้นแล้วปัญหาอยู่ตรงไหน ปัญหาคือพรรคเรา ขยายตัวไม่ออก ปัญหาตั้งง่ายแต่ขยายไม่ได้ เพราะการขยายตัวของพรรคเป็นเรื่องยากลำบาก และ ต้องใช้ความพยายามมหาศาล เราตั้งพรรคกันง่ายแต่การขยายไม่คอยได้ ปัญหาการขยายตัวของพรรค อาจจะมีดังต่อไปนี้

อันแรก คือ ความไม่ต่อเนื่อง มีพรรคแล้วก็หายไป ความไม่ต่อเนื่องของพรรค คอนข้างจะเป็นปัญหา จนกระทั่งระยะท้ายสุด คือ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 เป็นต้นมา เราจึงจะมีการ ต่อเนื่องพอสมควร การพัฒนาของพรรคระยะเวลาอันยาวนาน ไม่มีพรรคการเมืองไหนที่เนรมิตรในวันสองวันต้องใช้เวลา พรรคการเมืองที่เก่าที่สุดในเอเชีย คือ พรรคทองเกรสของอินเดียนใช้เวลา เป็นร้อยปี มันต่อเนื่อง พรรคการเมืองของเราพัฒนาได้มาขนาดนี้คงจะพอใจกันพอสมควร

อันที่สอง อังไม่คอยมีใครยอมรับ มองก็การอื่นที่เข้มแข็งกว่าพรรคการเมืองมาทำ หน้าที่ปกครองแทนอยู่บ่อย ๆ ทำให้พรรคไม่คอยมีบารมี การขยายฐานของพรรค การจะทำให้พรรค มีกำลังมีความสามารถก็ขึ้นกับบารมี ต้องยอมรับความจริงว่าพรรคการเมืองปัจจุบันบารมีมากกว่ากัน แต่ก็ต้องยอมรับว่ามองก็การอื่นที่เคยมีบารมีมาก่อน ระบบราชการ ทางทหารต้องยอมรับว่าเป็น หน่วยงานที่มีบารมี มีอิทธิพลมาก่อน ในบางสมัยก็มาปกครองแทน ทำให้คนมีความรู้สึกว่าพรรค การเมืองไม่จำเป็นต้องมีก็ได้ หรือมีก็จำใจให้มันไปก่อน ถ้ามีแล้วไม่ได้เรื่องก็วิ่งไปหาระบบราชการ ซึ่งกลับไปหาทหารใหม่ กลับไปหาคนในเครื่องแบบใหม่ เป็นอย่างนั้นตลอดเวลา ทำเนียบการสร้าง บารมีก็ มีลักษณะอย่างนั้น มีคนอื่นที่เข้มแข็งกว่า พรรคการเมืองต้องพยายามต่อสู้กับระบบเหล่านี้

ในประเทศที่มีพรรคการเมืองเข้มแข็งคำว่าไม่มีคู่แข่งดำเนิน อันเคยเป็นเมืองชั้นอังกฤษไม่เคยทำให้
ทหารอินเดียเข้มแข็ง เมื่ออังกฤษให้เอกราชอินเดีย ก็ไม่มีอะไรเลย ยกเว้นพรรคการเมืองที่
เข้มแข็ง ทุกอย่างสร้างขึ้นมาจากอนตัง สิ่งไปรักก็เหมือนกัน มาเดเซียก็เช่นเดียวกัน เรา
ไปมองดูประเทศเพื่อนบ้านเรา พรรคการเมืองเป็นตัวหลัก ระบบราชการทั้งทหารและพลเรือน
เป็นตัวที่คนคลานมาที่หลัง ผู้ป็นก็เห่ข่มึง เอื้อคือว่าในช่วงสงคราม ทหารเข้มแข็งแต่ผู้ป็นแพสงคราม
ทหารก็ซิคขายไป พรรคการเมืองสามารถรื้อฟื้นตัวเองขึ้นมาได้อีก เป็นเห่ข่มึงเอื้อที่สงครามช่วย
ให้ทหารหมดอำนาจไป สิ่งเหล่านี้เป็นเหตุให้เห็นว่าในทวมกลาง เงื่อนไขทางสังคมและการเมือง
เหล่านี้ พรรคจึงค่อนข้างประสกับปัญหาที่ไม่ถนัดนักในการแก้ปัญหา เพราะมีองค์การอื่นที่ค่อนข้าง
จะเข้มแข็งและมีความนิยม มีบทบาทในการปกครองประเทศมาก่อนพรรคการเมือง

อันที่สาม พรรคการเมืองของเราชาตินิยม มีการขยายพรรคบ่อย มีการยุบพรรค
แตกแยกกันไป มีกิจกรรมประจำวันอยู่เรื่อย ๆ คนมักชอบสร้างข่าว โดยทำตัวว่ามีกรขยายพรรค
อยู่เรื่อย ๆ และเราก็พยายามที่แก้ไขปัญหานี้ด้วยวิธีการต่าง ๆ มากมาย และพยายามสร้างข้อพรรค
ใหม่ให้ใหญ่เข้าไว้ หวังว่ามันจะช่วยแก้ปัญหาได้บ้าง มิใช่ไม่ค่อยถูก เช่น พรรคเอกภาพ ใช้ชื่อ
เอกภาพก็ทำจะไม่ค่อยมีเอกภาพ พรรคเอกภาพน่าจะไปมองพรรคมวลชนก่อน พรรคมวลชนไม่ใช่
พรรคมวลชนแต่พยายามจะบอกว่าเป็นพรรคมวลชน เคยตั้งชื่อพรรคมวลชน พรรคเอกภาพถ้าอยาก
จะมีเอกภาพ อาจต้องใช้ชื่อที่ไม่ใช่เอกภาพ ก็อาจจะเหมาะกว่า เป็นการชี้ให้เห็นว่าสิ่งที่เกิดขึ้น
ในการเมืองไทย พรรคการเมืองของเราค่อนข้างจะขาดระเบียบวินัย เพราะคนที่เข้ามาในพรรคนั้น
ยังไม่ค่อยจะมีความรู้สึกเชื่อมโยงกับพรรคการเมืองที่ตัวเองสังกัด เข้ามาเพราะจุดประสงค์ต่างกัน
เข้ามาเพราะผลประโยชน์ส่วนตัว เข้ามาเพราะความจำเป็นทางการเมือง เข้ามาเพราะถูกสั่ง
ให้เข้ามา ด้วยเหตุผลหลายอย่าง เมื่อเข้ามาอย่างนั้นความผูกพันในพรรคก็ไม่มี เมื่อมีโอกาสหรือ
เมื่อไม่ชอบอารมณ์นั้นก็แยกตัวออกไป

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า พรรคการเมืองที่ขยายฐานโดยคำนึงถึงตัวเลขของสมาชิกในสภา
เร็วเกินไป ประสบปัญหาเกิดการแตกแยกเร็วมาก ไปนั่งฝั่งนี้ครับ ถ้าพรรคของฉันได้ 100 - 200 ที่นั่ง
ก็จะสบายแต่เปเลาหรือกรับ มันจะมีมุ้งเล็กและมุ้งใหญ่ พรรคประชาชนปัตย์ก็ประสบมาแล้วครับ
กิจสังคมก็ประสบมาแล้ว ชาติชายพยายามจะเอา ตอนนั้นก็ไมทราบว่ามีปัญหาหรือเปเลา ก็คอยดูกันไป
พรรคเล็ก ๆ ของท่านมานะผมว่าสบาย เพราะว่า 20 ยังไม่มีนะครับ ไม่มีใครมีปัญหาถ้าอยู่ 20 แต่
อย่างไรก็ตาม จาก 20 เป็น 50 ปัญหาที่จะคอย ๆ ออกมาแล้วจาก 50 ไป 70 จะมีปัญหาชัดเจน
70 เป็น 100 ก็แตกไปเลย เล็กก็ขึ้น ยุบพรรค แยกพรรคยุบกันไปหมด อันนี้คือสืบเนื่องมาจากว่า
เรารับรองที่จะไปตั้งเอาใครก็ตามที่จะชนะการเลือกตั้งมาอยู่ในพรรค เพื่อให้ตัวเลข ในสภาอยู่
ในสภาสูง ๆ หวังว่า ตัวเองมีตัวเลขที่สูง ก็จะมีการครองครองการจัดตั้งรัฐบาลได้ง่ายกว่าเขา นี่คือ
ปัญหาอีกอันหนึ่ง

อันที่สี่ ปัญหาคือพรรคการเมืองเป็นของเรา พยายามจะแข่งขันด้วยกันเอง
คอนชางจะรุนแรง รุนแรงหมายถึงเอาจริงเอาจัง จึงใช้วิธีการทุกอย่างที่จะต่อสู้กัน ที่สำคัญที่สุดก็คือ
การใช้เงินให้มากเข้าไว้ มันก็เกิดระบบอุปถัมภ์กันครับ ใครมีเงินก็สามารถที่จะได้ตำแหน่งในพรรค
ตำแหน่งในคณะรัฐบาล โดยที่ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ให้เห็นว่า อันนี้มีความจริงรักภักดีต่อพรรคการเมือง
นั้นมากน้อยแค่ไหนนะครับ ในขณะที่เดียวกันผู้สมัครก็คิด พรรคการเมืองก็คิด ก็มองเห็นว่าถ้าใช้เงินแล้วได้
ประโยชน์ในการชนะเลือกตั้งก็จะมุ่งที่ตัวเงินมากกว่า ตัวเงินที่จะสร้างฐานอื่น ๆ ลงท้ายไม่ค่อยจะรู้สึก
ว่าจะต้องไปสร้างสาขาพรรค ไปสร้างชายงานของพรรคในท้องถิ่นในกลุ่มต่าง ๆ ให้มันเกิดความ
เชื่อมโยงกันขึ้น แต่ใช้เงิน ๆ แล้วก็มีมีการเลิกเลือกตั้ง ก็จะเลิกกันถึงเวลาเลือกตั้งก็จะเอาเงิน
มาใช้ใหม่ เป็นอย่างนี้เรื่อย ๆ ไอ้การขยายพรรคก็ไม่เกิดแต่เงินจะขยายตัวไปเอง การแก้ไขปัญห
ทั้งหลายของพรรค ผมขอโทษนะอาจจะพูดรวม ๆ ไป บ้างอาจจะไม่เป็นเช่นนั้นก็ได้ยากไปคิดอะไรมาก
ในการขยายฐานออกไปจะไม่คำนึงถึงในแง่ตัวโครงสร้าง แต่ที่คำนึงถึงตัวบุคคล คือมองดูว่าใครเป็นคน
ในท้องถิ่นที่มีเงินมีทอง เป็นคนที่สามารถที่จะบันดาลให้ผู้สมัครของตนเองชนะการเลือกตั้งได้ก็เข้าไปประกบ
ไว้ ไปสร้างความสัมพันธ์ไว้ แล้วก็มองว่าเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ เป็นการส่วนตัวมากกว่าที่จะเน้น
ถึงการจัดตั้งองค์การ เมื่อเป็นอย่างนี้แล้ว พรรคของเราที่เลยมองแคระยะสั้นมากกว่าจะมองในระยะยาว
และสุดท้ายปัญหาก็คือว่า เมื่อมีการคอนชางจะแข่งขันมากกันถึงขนาดนั้นแล้ว ก็เลยรวมตัวกันเฉพาะใน
ตอนที่ตั้งรัฐบาลเท่านั้น เสร็จแล้วเมื่อถึงเวลาเลือกตั้งก็แยกกันและเมื่อเลือกตั้งเสร็จแล้ว ก็หันมาจับมือ

กันใหม่ นะครับ เป็นอย่างนั้นกันอยู่เรื่อย ๆ มันก็เกิดความรู้สึกสับสนในหมู่ประชาชนอยู่เหมือนกันว่า
 ตอนเวลาเป็นรัฐบาล เป็นรวมกันแต่ตอนเวลาหาเสียงแย่งกันมันก็โดยไม่ใครจะรู้ว่าใครจะต้องรับ
 ผิดชอบงานชน อย่างนี้ประชาชนก็ตัดสินใจลำบาก เพราะเวลาเป็นรัฐบาลทุกคนก็อ้างกันเป็นรัฐบาล
 แต่พอเวลาเลือกตั้งทุกคนอ้างว่าเป็นพรรคฝ่ายค้านไม่มีใคร เป็นรัฐบาลสักคน ทุกคนก็อ้างว่าคนโน้น
 คนนี้ทำมิใช่ผมทำ เป็นคนละพรรคทำเป็นรัฐบาลด้วยกันแต่คนละพรรค เรื่องนี้ผมมันไม่เกี่ยวข้องต่าง ๆ
 มันก่อให้เกิดความสับสนวุ่นวายเหมือนกัน อันนี้ก็เป็นสาเหตุที่ผมพอจะ निकออกประมวลได้ของพรรค
 การเมืองของเรา ที่มีการแก้ไขปัญหาคือจะทำอย่างไร ผมคิดว่ามันก็คงไม่ถึงขนาดแพ้วิสัยที่จะแก้
 ผมอยากจะมองไม่แพ้วิสัยการแก้ปัญหานี้ควรทำอย่างไร มองดูว่าการแก้ปัญหาของอาศัยบุคคลต่าง ๆ
 รวมกันนะครับ จะอาศัยแต่พรรคการเมืองผู้เดียวผมว่าทำไม่ได้ พรรคการเมืองนั้นมีบทบาทความ
 สัมพันธ์โยงใยกับสิ่งอื่น ๆ และบางอย่างก็มีการพัฒนาพรรคการเมืองนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยอันหนึ่งพรรค
 ไม่สามารถกำหนดได้ แต่พรรคอาจจะมีส่วนที่จะสร้างอะไรขึ้นมาได้บ้าง ผมอยากจะเสนอว่า

1. การแก้ไขปัญหาในประเด็นแรกต้องดูสภาวการณ์เมืองสำคัญ ผมคิดว่าพรรคควร
 จะพยายามที่จะรักษาสภาวการณ์ทางการเมืองที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาพรรคเอาไว้อย่าไปทำลายมัน
 สภาวการณ์นี้หมายความว่าอย่างไร สภาวการณ์ที่ให้พรรคมีบทบาทอยู่ง่าย ๆ เอากันตรง ๆ คือ ว่า
 เราต้องยอมรับความเป็นจริง เงื่อนไขทางการเมืองว่าได้กำหนดให้พรรคมีบทบาทมากขึ้นกว่า
 เมื่อก่อน และถ้าพรรคการเมืองไม่รักษาเงื่อนไขหรือไม่รักษาสภาวการณ์นั้นไว้แล้วละก็ ก็จะหมด
 โอกาสในการพัฒนาตนเอง คือเงื่อนไขที่สำคัญที่สุดเรามีรัฐธรรมนูญ 2521 มีการเลือกตั้ง 2522
 เป็นจุดเริ่มต้นสภาวการณ์ทางการเมืองที่เริ่มใหม่บทบาทกับ พรรคการเมือง พรรคการเมืองก็ต้องรักษา
 บทบาทที่ใกล้ตลอดมา ผมยอมรับนะครับ ผมคิดว่าพรรคการเมืองในระยะหลังนี้มีวิฤตภาวทาง
 การเมืองอย่างสูงกว่าในระยะแรก ๆ คือ พยายามที่จะให้รู้จักความเคลื่อนไหวทางการเมืองใน
 ลักษณะที่จะไม่หวั่นความพินาศด้วยเขานะครับ มีการยื่นหมยู่แนว มีการต่อรองหรือยืดหยุ่น ทำให้รักษา
 สถานการณ์อย่างนั้นมาเรื่อยๆ จนกระทั่งปัจจุบันนี้เราก็อวว่าพรรคการเมืองมีบทบาทเต็มที่ เพราะ
 อย่างน้อยก็สามารถมีนายกรัฐมนตรีมาจากการเลือกตั้งได้ อันนี้เป็นการชี้ให้เห็นหลายอย่างว่า
 มันมีอะไรหลาย ๆ อย่างที่กฎหมายแก้ไขไม่ได้ แต่เงื่อนไขทางการเมืองมาช่วยในการแก้ไขให้
 กฎหมายมีได้กำหนดไว้ว่านายกรัฐมนตรีจะต้อง เป็นสมาชิกพรรคการเมือง นายกรัฐมนตรีมาจากการ
 เลือกตั้ง แต่เมื่อถึงจุดจุดหนึ่งเงื่อนไขทางการเมืองมันจะมานับและบอกว่า นายกรัฐมนตรีจะต้อง

จะต้องมาจากสมาชิกพรรคการเมือง ต้องมาจาก ส.ส.มันบีบมาเอง อันนั้นเป็นเงื่อนไขจำเป็น
ต่อการพัฒนาพรรคการเมือง ถ้าวามันมีสภาวะเช่นนี้เกิดขึ้นแล้วเราจะต้องรักษามันไว้ ถ้ามี
สภาวะเช่นนี้ ผมก็ยังมองไม่ออกว่าพรรคจะพัฒนาได้อย่างไร ผมคิดว่าเป็นสิ่งสำคัญ คือสภาพแวดล้อม
ทางการเมืองโดยทั่วไป ว่าไม่ให้เกี่ยวข้องกับตัวพรรค

2. ตัวพรรคการเมืองเองผมคิดว่าล้าหลังจะให้คนอื่นมานั่งแก้ไขปัญหาพรรคการเมือง
เราทำไม่ได้ ตัวมหาดไทยก็มีขอบเขตในการแก้ไขปัญหาก็กับพรรคการเมืองที่ค่อนข้างจะจำกัด
พรรคการเมืองก็ต้องแก้ไขปัญหาก็ตัวเองด้วย พรรคการเมือง เป็นผู้รู้ว่ามีปัญหาอยู่ที่ไหนและควรจะ
แก้ปัญหายังไง ผมคิดว่าพรรคการเมืองจะต้องแก้ไขตั้งแต่ในแง่ของประเด็นแรกคือตัวผู้นำมีความ
สำคัญและครบในสายตาของคนไทย พรรคจะดีหรือไม่ดี ไปไม่ไป จะมีบารมีแค่ไหน จะพัฒนาได้ก้าวไกล
ไปแค่ไหนขึ้นอยู่กับตัวผู้นำคนไทยให้ความสำคัญกับตัวผู้นำของไทย ผมเห็นว่าการ
ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นองค์การทางราชการ มหาวิทยาลัย ที่ผมอยู่นี่ไม่ว่าจะเป็นบริษัท ห้างร้าน เป็น
อะไรก็ตาม ผู้นำในหน่วยงานมีความสำคัญมาก ดังนั้น ถ้าพรรคคิดจะพัฒนาพรรคของตัวเอง จะต้อง
คำนึงว่าผู้นำของตัวเองที่มอยู่ใช่ใครหรือไม่ ผมพูดเช่นนี้ไม่ได้หมายความว่ามิใช่จะเข้าไปเริ่มได้หัวหน้า
พรรคออก ไปเอาหัวหน้าพรรคใหม่มาไม่ใช่เป็นเช่นนั้นนะครับ ผมหมายความว่า เราต้องพิจารณา
กันให้ถี่ถ้วนว่า ปัญหาของพรรคของเรามันอยู่ที่ไหนผมคิดว่าเกินกว่า 50 % อยู่ที่ผู้นำ ผมคิดว่าใน
ปัจจุบันหลายพรรคได้ตัวผู้นำที่สัพพสมควร แต่ทั้งนี้จะทำอย่างไรที่ผู้นำเหล่านั้นทำงานให้กับพรรคได้
เต็มที่ ปัญหาที่พบในปัจจุบันนี้ คือ ในกรณีของพรรครัฐบาลคือตัวผู้นำเป็นรัฐมนตรีด้วย เป็นนายกด้วย
เวลาทุ่มเทให้กับพรรคก็ยังไม่ค่อยมี จะแก้ไขปัญหากันอย่างไร จะเอาไปให้คนอื่นแก้ไขปัญหาคงเห็น
ไปไม่ได้หมายความว่า ผู้นำพรรคเหล่านั้นต้องพยายามแบ่งเวลาให้กับพรรคการเมือง เพื่อจะได้
สามารถแก้ไขปัญหาคงได้ดีขึ้น ตัวผู้นำนะครับ

ประเด็นที่สอง ในแง่ของตัวพรรคการเมืองนะครับ พรรคสมาชิกไปพรรคการเมือง
ก็ดี การจะจัดสรรหาตัวบุคคลต่าง ๆ ที่จะเข้ามาดำรงตำแหน่งของพรรคการเมืองก็ดี มันต้องมีระบบ
มีไว้ว่าจะใช้วิธีการแบบข้อหรือใช้เงินทุน ผมว่าถ้าฟังพาดพิงแต่เรื่องนั้นอย่างเดียว ผมว่าพรรคจะ
ไปไม่รอด สมมติว่าต้องมีระบบของการสรรหาบ้างถึงแม้ว่าจะหลายพรรคในทางปฏิบัติยังไม่
เพราะเราจำเป็นต้องหาเงิน เราจำเป็นต้องเอาใจคนที่มเงินมา คนที่มีเงินมาย่อมมีเสียงดังกว่า
คนอื่นที่แน่นอนกว่าความจำเป็นอันนั้นน่าจะมีการประนีประนอมไต่กันนะครับ ควรมีการระบุไว้ให้ชัดเจน
คุณจะเป็นรัฐมนตรีของพรรคใดกันจะต้องทำอะไรบ้าง ต้องผ่านอะไรบ้าง

พรรคหนึ่งพรรคใดคนมันใหญ่ โดดขึ้นมาในทันทีทันควัน ทำไม่ได้ แนนอนนะครับเราพรรคการเมืองบาง พรรคอาจจะมองเห็นว่ามันอยู่แค่เอื้อม ก็จะสามารได้เรื่องข้างมากในสภาได้แต่เพียงผู้เดียวในการ เลือกตั้ง อีกไม่กี่ครั้งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต บางพรรคมองว่ามันเป็นไปได้ แต่คำถามคือว่าเสี่ยงที่คูณ ไควว่าเป็นเสี่ยงข้างมาก มีสมาชิกชกักกันที่มีความจงรักภักดีกับพรรคจริง ๆ และจะสามารถไหวคให้ กัษพรรค โดยที่ไม่ต้องมีอะไรมาตอบแทน umpyukตรง ๆ นะครับว่าจะมีอีกแค่ไหน ดังนั้น ผมคิดว่า การ ที่จะให้จำนวนของพรรค จำนวนของ ส.ส. ให้มาก เป็นพรรคเสี่ยงข้างมากและในขณะเดียวกันนี้ ก็ให้สมาชิกเหล่านั้นเกิดความผูกพันกับพรรคการเมืองด้วย ไม่ใช่เป็นของว่ทำใจง่าย อันนั้นเป็นปัญหา แรก ปัญหาที่สองคือว่า แม้ว่าคนไทยไม่ชอบอยู่ภายใต้การปกครองของพรรคใหญ่ แล้วก็อยู่ภายใต้ พรรคนั้นนาน ๆ คนไทยนั้นชอบเปลี่ยน เปลี่ยนรสนชาติไม่ค่อยชอบรองเกม คนไทยคงจะเป็นมาคาย ถ้าเป็นคนสังคิปไร่แล้วก็ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของดีกวนยู มา 20 ปี แม้ว่าพ่นไม่ได้ ดังนั้นลักษณะ ของพรรคการเมืองพรรคใหญ่แล้วก็ตามครอบงำคนไทย ก็ยังเป็นอยู่ได้พักเดียวคนไทยขอกผมไม่เอา เอาอย่างอื่นในลักษณะที่เป็นอยู่เดีววันทมิหลาย ๆ พรรคนั้น เพราะว่าบางทีมันถูกกับลักษณะของคนไทย ที่ไม่ชอบคนนั้น ก็ไปหาคนนั้น ไม่ชอบคนนั้นก็ไปหาคนนั้น ทำยังไงที่จะให้มันถกกันข้างที่จะมันคง ผมคิดว่า ตัวอย่างที่ญี่ปุ่นผมพูดเมื่อตอนคน มันใช้ก็ได้เหมือนกัน คือเราลองดูพรรครัฐบาลญี่ปุ่น พรรค แอด ที พี ของญี่ปุ่น อันที่จริงแล้วมันไม่ใช่เป็นพรรคการเมืองพรรคเดียว แต่เป็นเรื่องของ 4 - 5 พรรครวม อยู่ในพรรคเดียวกัน คือ แพ็คชั่นไซ แอด ที พี มันเหมือนกับพรรค ๆ หนึ่งที่มีหัวหน้าพรรคของมัน เองมีโครงสร้างของมันเอง มีอะไรของมันเอง แล้วส่งผู้สมัครแข่งกับแพ็คชั่นอื่นในพรรคเดียวกัน แข่งกันเองครับ พรรครัฐบาลพรรค แอด ที พี แต่คนละพรรคเขาก็ส่งแข่งกันเอง เพราะว่าถ้าไม่ แข่งกันเองมันก็ไม่มีความจำเป็นจะต้องไปเอาเงินเอาทองมามากมายมาจ่ายกองเพื่อจะมาไฟแนนซ์ เพราะพรรคสังคมนิยมที่เป็นพรรคฝ่ายค้านของญี่ปุ่นมันกระจัดอก ไม่มีทางชนะพรรครัฐบาลได้เลย ในโลกนี้ อันนั้นมันต้องแข่งกันเองระหว่างแพ็คชั่น หรือไม่ก็ไปเอาเงินเขากลับกัน มันก็แบบบ้านเรา นั้นแหละครับ แต่เขารวมกลุ่มกันเขามีการกำหนดให้แนนอนถึงนโยบาย ถึงการเป็นรัฐบาล และมีการ ตกกลงกันชัดเจน ว่าใครจะเป็นหัวหน้าพรรค และเป็นนายกรัฐมนตรี ที่มันค่อนข้างจะค่อนข้างกันพอ สมควร เพราะว่าบางทีเราก็อาจจะลองเอารูปแบบของโครงสร้างพันวมิตรก็เอวาทหลาย ๆ ของกลุ่ม พรรคการเมืองเหล่านั้นมาใช้ในประเทศไทยได้บ้าง ผมมองคล้ายพรรครัฐบาลขณะนั้นเป็นพรรคที่ รวมมือกันทำงานมากไม่ใช่เฉพาะในช่วงนายกชาติชายเท่านั้น แต่ท่านนายกรัฐมนตรีเปรม ทานักทำ

มาแล้ว แล้วทำไมถึงเวลาหาเสียง ไม่หาเสียงร่วมกัน แผลกน่ะครับ ดูอย่างการเลือกตั้งครั้งที่แล้ว ที่ผมทราบมาทุกคนเป็นรัฐมนตรี เป็นรัฐบาลร่วมกันมาก่อน พอจะหาเสียงก็แยกกันหา แต่แยกกันหาเสียงโดยนัยที่รู้กันว่าเสร็จแล้วจะมา เป็นรัฐบาลร่วมกัน คือรู้กันอยู่แล้วว่าจะต้องมาเป็นรัฐบาลร่วมกันอีกครั้งหนึ่ง ก็แล้วทำไมไม่หาเสียงร่วมกันเสียเลยหมดเรื่องหมกมุ่น และประชาชนก็จะรู้ว่า รัฐบาลนี้พรรครัฐบาลนะ จะเลือกไม่เลือก มันจะไม่เอาพรรครัฐบาล มันจะไปเลือกพรรคฝ่ายค้าน จะได้มองเห็น และการเลือกตั้งก็จะมีความหมาย

คือให้มือเก็งยังงี้ก็ตามก็ต้องให้รองพลพรรคบ้าง ไม่ใช่ว่าฉันจะเอาเดี๋ยวนี้ วันนั้นถ้าไม่ฉันจะไปอยู่พรรคอื่น อย่างนั้นก็มากไป ไม่ฉันมันก็พัฒนาไม่ได้ มันเป็นระบบของการรีครูสเมนต์บ้างว่าจะวางหลักเกณฑ์กันยังไง แต่หลักเกณฑ์นั้นน่าจะมีเงื่อนไขในลักษณะที่เหมาะสมกับสภาพการณ์ของพรรคนั้น โครงสร้างของพรรคผมว่าจำเป็นต้องคิดเหมือนกัน เพราะว่าพรรคที่ใหญ่โตโตก็จะทำงานได้คึกคัก มันต้องมีบุรุษ มีคน ต้องมีโครงสร้างว่าจะพัฒนาพรรคการเมืองสู่จุดไหนยังไง จะขยายตัวอย่างไร มันต้องมีแผนพัฒนาบ้าง ประเทศชาติต้องมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจหน่วยงานทุกหน่วยงานที่อยู่ภายใต้ของรัฐบาลก็ต้องมีแผนพัฒนาตามไปด้วยว่าใน 5 ปีว่าจะทำยังไงจะขยายหน่วยงานไหน จะหาเงินจากที่ไหน มันต้องมีแผนไม่ใช่มานั่งคิดกันวันนี่พรุ่งนี้ มันต้องมีแผนมันต้องทำกัน ถ้าไม่ทำแล้วมันคงจะทำไม่ได้ อันนี้เป็นเรื่องของตัวของพรรค ไม่มีใครทำให้คุณได้ พรรคการเมืองเท่านั้นที่จะทำได้

วิธีการแก้ปัญหาอันที่สาม ผมมองดู ก็คือการพยายามสร้างชายงานเชื่อมโยงกับกลุ่มต่าง ๆ นอกพรรค พรรคจะอยู่จะไปขึ้นอยู่กับความสนับสนุนที่ตนเองได้รับจากประชาชนจากกลุ่มต่าง ๆ นอกสภา ถ้าเราไม่สามารถจะพัฒนาจุดนี้ได้ ผมคิดว่าก็คงจะเป็นปัญหา อย่างนี้การจะพัฒนาเหล่านี้มันต้องคำนึงถึงการดำเนินงานของตัวพรรค พรรคทำงานให้ประชาชนมองเห็นได้แค่ไหน พรรคสามารถที่จะดำเนินการในลักษณะที่ช่วยเหลือประชาชนได้แค่ไหน สามารถที่จะสร้างความเชื่อมโยงกันคนต่าง ๆ ได้ขนาดไหน สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็นที่พรรคพยายามทำ ถ้าพรรคไม่สามารถที่จะสร้างชื่อเสียง สร้างศรัทธาให้กับประชาชนได้ จนถึงทุกวันนี้อย่างน้อยก็บารมีเก่าที่สร้างไว้ก็ยังคงขายกินได้ อย่างพรรคประชาธิปัตย์เป็นต้น ระยะเวลาที่ผ่านมาอยู่ ๆ แต่ก็ยังอยู่ได้ก็เพราะบารมีเก่าที่สร้างไว้ยังขายกินออก มันต้องหาทางที่จะเสริมสร้างบารมีใหม่มากขึ้น เพื่อจะให้มีการเชื่อมโยงกับชาองานของข้างนอกมันเป็นสิ่งจำเป็น วิธีการที่สำคัญที่สุดก็คือว่า ในเรื่องของการเลือกตั้ง เพราะการเลือกตั้งเป็นวิธีการที่พรรคจะสัมผัสกับประชาชนอย่างแท้จริง ผมเองก็ยอมรับว่าการเลือกตั้งสมัยนั้นแพง เพราะหลายคน

ต้องการที่จะไถ่ผลเร็ว แล้วก็ทันใจ ยุคนี้เป็นยุคเศรษฐกิจนำการเมือง เศรษฐกิจนำการเมือง ยุคสมัยท่าน รมต.มานะ เป็นศูนย์กลางปฏิบัติการพลเรือน ท่านบอกว่าการเมืองนำการเมือง สมัยนี้เศรษฐกิจนำการเมือง เข้าไปอีก เงินมันมาก่อน คั้งนั้น ทุกคนก็พยายามใช้เงิน แต่การใช้เงินได้ผลระยะเวลานานสั้น แต่มันไม่สามารถจะสร้างให้ประชาชนเกิดความผูกพัน กับพรรคการเมืองได้โดยผ่านกระบวนการเลือกตั้ง ประชาชนมองเห็นว่า ถ้าผู้สมัครใช้เงินประชาชนก็จะมองว่าการเลือกตั้งเป็นธุรกิจอย่างหนึ่ง เมื่อรับเงินแล้วเขาไปลงคะแนนเสียงให้แล้ว ก็แล้วกัน ความผูกพันไม่มี และเมื่อการเลือกตั้งครั้งหน้ามาใหม่ก็ว่ากันใหม่ มันก็ไม่เกิดความผูกพันอะไรกันขึ้น แต่ถ้าสมมติว่าพรรคมองอะไรที่มันยาวหน่อย และใช้การเลือกตั้งจริง ๆ เป็นเครื่องมือในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างพรรคกับตัวประชาชนแล้ว บางทีอาจจะทำรายได้ดีกว่าคนอื่น อันนี้ผมคิดว่าระยะยาวมันต้องคิดกันบ้าง คิดกันระยะสั้น ๆ คงจะลำบาก แล้วในการหาเสียงบางทีอาจจะต้องใช้ชื่อของพรรคการเมืองมากขึ้น เน้นตัวผู้สมัครน้อยลง เพื่อให้ประชาชนเกิดความผูกพันกับพรรคมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน อาจจะช่วยแก้ปัญหาได้บ้าง

ประเด็นสุดท้าย ที่ผมอยากจะขอเสนอคือว่า ในการรวมตัวของพรรคการเมืองนั้น ผมคิดว่ามันคงไม่สามารถที่จะทำให้ใหม่เกิดขึ้น พรรคก็จะมีคามหมายตาม คือคนจะมองเห็นคุณค่าของพรรคตาม มันจะเป็นรูปนั้น และผมคิดว่าการรวมตัวกันแบบนี้อาจจะเหมาะสมกับสภาพการเมืองของไทย และอาจจะ เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาพรรคการเมืองในอนาคตต่อไปก็ได้ และมันจะมีผลกระทบหลายอย่างต่อการเมืองไทยรวมทั้งทำให้การเลือกตั้งที่มีคุณค่า มีความหมายและก็จะอาจจะส่งผลสะท้อนไปสู่การพัฒนาประชาธิปไตยต่อไปในอนาคตได้อีก

ส่วนเรื่องกฎหมายนั้นนะครับผมคิดว่า เมื่อเขาพูดกันไปแล้ว แต่ผมคิดว่ากฎหมายยังคงจำเป็นต้องมีอยู่ อันนี้ผมขอกราบเรียนท่านอาจารย์เกษมด้วยด้วยความเคารพนะครับ ผมเห็นด้วยว่าโดยอุดมคติแล้วนะครับการแก้ไขปัญหามันไม่ควรจะเอากฎหมายมายุ่ง แต่ในสภาพความเป็นจริงที่เป็นอยู่ในขณะนี้มันมีกฎหมายอยู่แล้ว อยู่ ๆ จะไปล้มมันคงจะไม่ได้แต่ผมคิดว่าควรจะมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายใหม่ลักษณะที่ช่วยให้พรรคคนสามารถแก้ไขปัญหาของตัวเองได้ตลอดตัวขึ้น ผมคิดว่าเราอย่าไปหลอกตัวเองว่าจะต้องไปสร้างเงื่อนไขกฎเกณฑ์อะไรให้พรรคมันใหญ่ ผมคิดว่าให้พรรคมันเล็กก็ได้ ให้มีหลายพรรคก็ได้ จะทำอย่างไรจะให้มันมาเป็นพรรคที่มันค่อนข้างจะรับผิดชอบต่อส่วนรวม ไม่ใช่มาทิ้งหลอกประชาชนเขา ผมคิดเป็นสิ่งที่คิดว่าทั้งหมดที่ผมพูดมานี้ ก็อาจจะเป็นข้อคิดอย่างกว้าง ๆ ในระยะเวลาที่จำกัดนะครับว่า เราจะหาทางแก้ไขปัญหาคณะพรรคการเมืองอย่างไร

ผมอยากสรุปในตอนนี้นักคือว่า เราคงต้องแก้ไขเรื่องของพรรคการเมืองในสภาพ
 ที่มันเป็นอย่างนี้ และในสภาพแวดล้อมที่เป็นประโยชน์มากที่สุดในการแก้ไข และการแก้ไข
 นั้นก็ต้องเน้นทั้งเงื่อนไขของพรรคการเมือง อาทิความร่วมมือจากบุคคลในองค์กรและบุคคล
 ในตัวของพรรคการเมืองเอง และถ้าจะให้แล้วมันก็ต้องเริ่มกันที่พรรคการเมืองที่จะพยายามจะต้อง
 ขึ้นมาอยู่พรรคทั้งหลายเหล่านี้ให้เป็นประโยชน์เสียก่อน เพื่อที่จะหาความร่วมมือจากบุคคลอื่นได้ ถ้า
 พรรคการเมืองเข้มแข็งเสียแล้วนะครับ ผมคิดว่าปัญหาบางอย่างนั้นจะถูกล่วงไปมากทีเดียว ผมก็ขอ
 ผ่ากแนวคิดในการพัฒนาการเมืองนี้ไว้ แคนกันครับ ขอขอบคุณครับ

กวี. ชูวงศ์ นายะบุตร

ผมขอเชิญตามฉบับ ขอเชิญท่าน ดร.กระมล ทองธรรมชาติ

ดร. กระมล ทองธรรมชาติ

ท่านผู้ดำเนินการอภิปราย และท่านผู้อภิปรายที่เคารพ ผมคงจะมีความเห็นและคำถาม
ตอนสุดท้าย ได้ฟังการอภิปรายตอนบายนี้นะครับก็ได้ประโยชน์ในแง่ของความรู้ครับ ข้อมูลต่างๆ
ก็ดีมาก ก็อยากจะเสนอข้อคิดเห็นในเชิงสรุปรวม ที่ผมเข้าใจจากการอภิปรายในตอนบายนี้น่า
สาเหตุที่ทำให้พรรคการเมืองของเราไม่พัฒนาตามที่อยากจะให้พัฒนาก็การผูกกันหลายอย่างนะครับว่า
ทำไมมันถึงไม่พัฒนา และจะพัฒนากันได้อย่างไรนะครับ ผมอยากจะสรุปสั้นๆ นะครับว่า การพัฒนา
พรรคการเมืองที่มันมาทุกวันนี้ และมันไม่เป็นไปตามที่เราอยากจะเห็นนะครับ ทั้งๆ ที่ผมเองก็ตั้ง
เป้าหมายไว้มากเลยครับ เมื่อมีส่วนร่วมร่างกฎหมายรัฐธรรมนูญ กฎหมายพรรคการเมือง และ
กฎหมายเลือกตั้งฉบับนี้ ท่านอาจารย์เกษมเองก็ร่วมร่างอยู่ด้วยนะครับ กฎหมายพรรคการเมือง
และสิ่งที่ท่านพูดในวันนี้ก็เป็นการยืนยันอีกที่ท่านเคยพูด เมื่อมีส่วนร่วมร่างกฎหมายพรรคการเมืองกับท่าน
ในสมัยสภานิติบัญญัติแห่งชาติ สรุปสาเหตุหลักๆ ที่พรรคการเมืองไม่พัฒนาก็มี 2 สาเหตุเท่านี้ครับ
สาเหตุใหญ่ๆ สาเหตุภายในพรรคการเมืองเอง และสาเหตุนอกพรรคการเมือง

สาเหตุภายในนะครับ บางอันพอแก้ได้ บางอันแก้ไม่ได้ สาเหตุภายนอกก็เหมือนกัน
ครับ บางอันแก้ได้ บางอันแก้ไม่ได้ ผมจะขอให้ประชุมนี้ช่วยมอกด้วยนะครับว่าจะแก้กันได้อย่างไร
ผมเองได้คิดมาบ้างแล้วนะครับ กำลังจะสรุปหนังสือเสียที่สรุปไม่ได้ในวันนี้ได้มาฟังก็คงจะสรุปได้แน่
นะครับว่าจะหาทางแก้ยังไง

สาเหตุภายในที่เราู้พรรคการเมืองก็ยังไม่ได้เป็นความหวังของระบอบประชาธิปไตย
ตามที่เรามุ่งหวังมาตลอดเวลานะครับ ก็คือสาเหตุด้านโครงสร้าง เพราะโครงสร้างของพรรค
การเมืองไทยเล็กมาก เป็นพรรคอย่างที่เราู้ๆ กันอยู่ว่าเป็นพรรคสภา ไม่มีองค์การอื่นนอกสภา
มากนัก มีสาขาพรรคก็เหมือนไม่มี บางพรรคก็ยังมีปัญหา ไม่รู้จะประชุมพรรคกันที่ไหน ที่ทำการพรรค
ก็ยังไม่ได้ คราวใดที่โครงสร้างยังเล็กๆ อย่างนั้นนะครับ จะไปเป็นที่หวังของคนอื่นได้อย่างไร
คราวใดที่โครงสร้างยังอ่อนอย่างนี้พรรคการเมืองก็ไม่สามารถให้ความหวังแก่ประชาชนได้ และ
ไม่สามารถเป็นกลไกผลักดันประชาธิปไตยให้เจริญก้าวหน้าได้ ไม่อาจขยายฐานอำนาจประชาธิปไตย
ไปสู่วงชนได้แน่ครับ ถ้ายังคงทำหน้าที่เป็นพรรคสภาอยู่ในขณะนี้ ผู้ร่างรัฐธรรมนูญ คณะผู้ร่างรัฐธรรมนูญ
สภานิติบัญญัติ ผู้ร่างกฎหมายพรรคการเมือง คิดเรื่องนี้ครับ คิดกันมานาน ถกกันแล้วถกกันอีก

แล้วก็เสนอแนะว่าต้องแก้กฎหมาย มันอาจจะผิดพลาดอย่างที่หลายท่านพูดนะครับ จึงได้วางหรือ
 ยังกั้นให้พรรคการเมืองต้องมีโครงสร้างใหญ่พร้อมที่จะเป็นรัฐบาลได้ทันทีจึงได้เขียนไว้แบบที่ขอ
 กราบเรียนต่อที่ประชุมนะครับว่าไม่มีที่ไหนเขียนครับ แห่งเดียวในประเทศไทยที่เขียนรัฐธรรมนูญ
 อย่างนี้ เขียนกฎหมายพรรคการเมืองอย่างนี้ ละเอียดยิ่งในเลข ตามที่ท่านรองผู้ว่าฯ ท่านผู้
 เข้าใจจริงครับ เขียนละเอียดละออมากครับ หวังที่จะให้โครงสร้างมันแข็ง ทำไม่ถึงต้องทำเช่นนั้น
 ก็เพราะว่าเราจะเป็ประชาธิปไตยกัน ประชาธิปไตยจะอยู่ได้จะดำเนินไปได้อย่างดีมีประสิทธิภาพ
 ก็ต้องมีพรรคเป็นพาหนะสำคัญ มิฉะนั้นกลไกอื่นก็ต้องมาทำหน้าที่แทน กลไกราชการ สถาบันราชการ
 มาทำหน้าที่แทนเป็นเวลาหลายสิบปี เราอาจจะให้พรรคมาทำหน้าที่แทนก็ต้องสร้างให้ใหญ่เท่ากับ
 สถาบันราชการ ถ้าไปใหญ่เท่าก็ทำไม่ได้ ไม่อาจสร้างความหวังให้แก่ประชาชนได้ ก็ทำหน้าที่
 ไม่ได้ เราก็กังนังบนอีกว่าจะพัฒนาให้พรรคการเมืองใหญ่ เป็นสถาบันหรือมีความเป็นสถาบันที่เป็น
 ที่ยอมรับนับถือของผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจจะประสงค์หรือประสงค์รายก็แล้วแต่เถอะจะให้เขายอมรับ
 ได้อย่างไร ถ้าหากว่าโครงสร้างไม่ใหญ่ เพราะฉะนั้น จึงสร้างแบบเผด็จการเผด็จการ เผด็จการ
 แน่นอกรับ แต่ถ้าไม่สร้างแบบนี้ปล่อยให้โครงสร้างไว้แบบเดิมะครับ ก็อาจจะ มี 40 พรรค 50 พรรค
 แบบเมื่อปี 2517 และผู้ที่เกี่ยวข้องในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้เห็นรัฐธรรมนูญปี 2517 ดีมากครับ
 เป็นประชาธิปไตย แต่โครงสร้างพรรคอ่อนจึงได้สร้างใหม่เลยครับ เป็นแบบที่เป็นนี้แหละครับ
 ทุกท่านก็คงรู้ว่าทำไมถึงเขียนอย่างนี้ นี่เป็นเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญก็ขอยอมรับนะครับว่า
 เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญเป็นเช่นนี้ๆ อยากให้พรรคมีโครงสร้างใหญ่พร้อมที่จะเป็นรัฐบาลได้ทันที
 จึงเขียนไว้ว่าต้องส่งไม่น้อยกว่าครึ่งคือหวังให้เป็นรัฐบาล แต่อย่างว่าครับทุกพรรคไม่ได้หวังเป็น
 รัฐบาล หวังเป็นรัฐบาลผสม หวังรวมรัฐบาล แล้วแต่จะมีใครมาจัดตั้งให้ นี่แหละครับเป็นจุดอ่อน
 ของพรรคการเมืองเอง เป็นจุดอ่อนของภายในพรรคที่เราอยากจะให้ ที่กฎหมายร่างให้แล้ว
 ที่กฎหมายแก้ไขให้แล้วแต่ท่านก็ไม่ได้ทำกัน แต่มีใจเป็นความดีของท่านนะครับ เพราะการขยาย
 โครงสร้างพรรคนั้นคงทำได้ยากครับ

ข้อที่ 2 ก็คือ ปัญหาภายในคือปัญหาเรื่องเงินอันนี้จริงครับ ปัญหาเรื่อง รัฐธรรมนูญ
 วางไว้อย่างนั้นะครับ เขียนไว้แบบนี้ กฎหมายพรรคการเมืองก็เขียนไว้ แต่อีกข้อหนึ่งครับภษานิติ
 บัญญัติเขาไม่อาฆานะครับ เขาไม่เอาหรอกคือเรื่องเงิน ต้องแก้ปัญหาพรรคเรื่องเงิน เงินแผ่นดินนะครับ
 ต้องเอาเงินแผ่นดินมาช่วยเพื่อให้พรรคไม่เป็นที่ขู่คุกคามของคนภายนอก ไม่ให้คนภายนอกเข้ามาคุม
 มากเกินไปอย่างที่เราเป็นอยู่ เรามานั่งประชุมวันนี้ละครับเป็นเงินของพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย
 ของเยอรมันนะครับ ซึ่งเป็นเงินมูลนิธิของพรรคที่เขาให้เงินมาจากรัฐจากเยอรมันที่เขาให้แก่

พรรคการเมือง 3 - 4 พรรค ที่มีทุกวันนี้ คนมักจะมองเห็นว่าถ้ารัฐให้เงินพรรคแล้วรัฐบาลจะคุมพรรคเป็นเรื่องที่ไม่เข้าใจเหมือนกันนะครับ ผมเถียงมาก็ตั้งแต่ 2512, 2516 ผมก็แพ้ทุกที่ โหวตที่ไรก็แพ้ทุกที่ เขาไม่เอาด้วย แต่ถึงเวลาหรือยังครับคนภายนอกมาคุมพรรคทำไมไม่เอาเงินของรัฐ เพื่อให้ประชาชนคุมพรรค พรรคการเมืองจะได้เป็นพรรคของมวลชนจริงๆ ทั้งในคามหมายและในเชิงเงินนั่นแหละครับ คราวใดที่แก้ปัญหาเรื่องเงินไม่ได้ก็อย่าหวังเลยครับว่าพรรคการเมืองจะพัฒนาเป็นพรรคของประชาชนอย่างแท้จริง ก็จะเป็นพรรคของนายทุนไม่กี่คนอย่างที่เราเป็นอยู่ในทุกวันนี้ แล้วนายทุนก็จะใหญ่ขึ้นไปเรื่อยๆ ในที่สุดจะก่อเกิดปัญหาแน่นอนครับ

ปัญหาภายในอีกประการหนึ่ง คือ ประการที่ 3 หักคะแนนและวินัยของพรรคการเมือง วินัยนักการเมืองเรารู้อยู่แล้วนะครับว่าไม่ค่อยดี ต้องแก้ด้วยวิธีออกกฎหมายว่าห้ามลาออกจากพรรค ถูกไล่ออกไม่ได้ ถ้าไม่เขียนไว้ในกฎหมายนั้นะครับ ป่านนี้พรรคการเมืองไทยก็อาจจะไม่มีพรรคไม่รู้เท่าไร ค้างกันเข้าเข้าอยู่พรรค ก. บ่ายอยู่พรรค ข. กลางคืนอยู่พรรค ค. พรรค ง. เปลี่ยนกันทุกวัน ประชาชนสับสนแค่ไหน กฎหมายพรรคการเมืองและกฎหมายรัฐธรรมนูญจึงแก้จุดนี้ไว้ได้หวังที่จะเปลี่ยนทัศนคติของนักการเมืองให้เขามีวินัยเพื่อที่จะให้สร้างพรรคให้เข้มแข็ง พรรคจะเข้มแข็งไม่ได้ครับ ถ้าไม่มีวินัยของสมาชิกเรารู้กันอยู่ เพราะฉะนั้น กฎหมายพรรคการเมือง กฎหมายรัฐธรรมนูญข้อนี้ไม่มีเขียนไว้ในโลกนี้ครับ แต่เราต้องเขียน ถ้าไม่เขียนก็แก้ไม่ตกนะครับ จึงอยากจะกราบเรียนว่ากฎหมายพรรคการเมืองก็ดี กฎหมายรัฐธรรมนูญในส่วนที่ว่าควยพรรคการเมืองก็ดี เขียนขึ้นเพื่อแก้ปัญหาของไทยโดยแท้ แก้ได้บ้าง แก้ไม่ได้บ้าง ทั้งนี้ แล้วแต่ทัศนคติของนักการเมืองไทยไม่ค่อยยอมรับเกมส์ที่จะเป็นประโยชน์ต่อระบอบประชาธิปไตยเอง ก็เลยทำให้เกิดปัญหาอย่างทุกวันนี้ เพราะฉะนั้น ถ้าหากนักการเมืองภายในพรรคแก้ไขจะช่วยแก้ได้มาก ก็คือยอมรับวินัย เมื่อเข้านผมขอใจครับท่านอดีตรัฐมนตรีท่านบอกว่าวินัยพรรคเป็นเรื่องสำคัญต้องยอมรับบทิพรรค มิฉะนั้นก็อยู่ไม่ได้ นะครับ จึงได้เขียนกฎหมายพรรคการเมือง กฎหมายรัฐธรรมนูญไว้อย่างนั้น หลายคนก็บ่นกันว่าไม่ดี ว่าเป็นการทำลายเสรีภาพ หรือทำลายในธรรมของสมาชิก ทำให้เขาซึ่งเป็นผู้แทนของปวงชนมาบังคับให้เขาเป็นผู้แทนของพรรคซึ่งไม่ถูกต้อง แต่ผมก็ยังยืนยันนะครับว่าสิ่งนี้จำเป็น ฉะนั้น กฎหมายทุกวันนี้แก้ไขปัญหาพรรคการเมืองได้ส่วนหนึ่งแล้วนะครับ พรรคเรามีไม่ถึง 50 ชื่อนี้ะครับ เพราะกฎหมายห้ามไว้ วินัยของพรรคยังดี ก็เพราะว่ากฎหมายบังคับไว้ หลายส่วนของกฎหมายพรรคการเมืองยังคืออยู่ แต่จะปรับปรุงอย่างไรก็เชิญ เพราะกฎหมายสร้างขึ้นโดยเจตนารมณ์ที่ว่าทุกฝ่ายจะเล่นกันตามเจตนารมณ์

แต่ถ้าไม่เล่นกันตามเจตนารมณ์กฎหมายก็เลยกลายเป็นของตกลงไป อย่างเช่นเรื่องค่าใช้จ่ายเลือกตั้ง สามแสนห้าหมื่นบาท เมื่อตอนร่างเราก็คิดว่าพอ เราเอาเงินเดือนหมื่นห้าคูณด้วยสิบสอง ปีหนึ่งก็แสนแปด สองปี ก็สามแสนหก เราก็หวังว่าสองปีค่าใช้จ่ายของเขาใช้ได้แค่สองปีสามแสนหก แล้วยังอีกสองปี เตรียมไว้ใช้เลือกตั้งครั้งต่อไปก็น่าจะพอ เขาจะได้ไม่ต้องไปพึ่งใครเขาถึงได้เขียนไว้สามแสนห้าหมื่นห้าพันบาท คิดกันมาอย่างไรถึงได้เป็นสามแสนห้า เราก็หวังว่ารัฐจะช่วยเหลือเงินด้วย บังเอิญมาตรา นี้ถูกคัดออกไปในสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ผมเองเป็นผู้แปรญัตติแต่ก็คิดไปสิงคโปร์ไปเขียนเรื่องพรรค การ เมืองที่สิงคโปร์เลยกลับมาอภิปรายไม่ทันเขาลงมติไปแล้วให้คัดมาตรานี้ออกไป ผมเองยังเสียใจ อยู่จนทุกวันนี้ นะครับว่าทำไมไม่เอากฎหมายเรื่องให้รัฐสนับสนุนเงินพรรคมาใช้ นี่ก็สาเหตุภายใน ครับ สำหรับสาเหตุภายนอกบางอันก็ได้ บางอันก็ไม่ได้ครับ

สาเหตุภายนอกข้อที่ 1 คือ ระบบราชการแข็งกว่าครับ อันนี้จริงที่อาจารย์ สุจิต บอกลแล้ว ทรายาคิดที่ระบบราชการสถาบันราชการแข็งกว่า เขาเป็นความหวังของประชาชนมากกว่า และไม่เพียงแต่แข็งกว่าอย่างเดียวนะครับ ไม่ยอมให้สถาบันพรรคใดด้วย เติขึ้นมาเมื่อไรก็เป็นที่ระแวง ของราชการ ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 4 ฉบับที่ 5 ของทุกครั้งครับ ต้องสั่งยุบพรรคการเมืองก่อน เสมอ เพราะระแวงจะเกิดไปเพราะระหว่างปฏิวัติก็ห้ามเคลื่อนไหว อันนี้ชัดเจนนะครับทรายาคิดที่ระบบ ราชการแข็งกว่าพรรคการเมืองจะไต่ยาก แต่บัดนี้ มันเริ่มชัดแล้วครับ ระบบราชการอ่อนตัวลง สถาบันพรรคเริ่มเข้มแข็ง แต่เข้มแข็งจนหลายคนกลัว กลัวว่าจะใหญ่เกินไปจะกลายเป็นสถาบันพ่อค้า จำแลงรูปมาในสถาบันพรรค กดข้าราชการประจำหลายฝ่ายกำลังกลัวกันนะครับ เมื่อสักครู่กลุ่มอาสา พัฒนาประชาธิปไตยของท่านพลเอก สายหยุด เกิดผล ท่านก็ได้แจกแถลงการณ์ เขากำลังกลัวเรื่องนี้กัน ผมเองก็ได้อ่านท่านคงขยายต่อว่า ท่านกลัวสิ่งที่ผมพูดหรือเปล่า

สาเหตุภายนอกข้อที่ 2 เราก็คงแก้กันลำบาก แต่ก็ช่วยกันแก้ไข คือ เสถียรภาพทาง การเมืองของไทยไม่ดี เราก็ยอมรับว่า รัฐธรรมนูญมี 13 ฉบับ เปลี่ยนรัฐบาลกันมา 40 กว่าชุด ในรอบ 50 กว่าปี อันนี้ว่ามาก จะทำอย่างไรให้เสถียรภาพทางการเมืองดีขึ้นครับ เป็นหน้าที่ของ พรรคการเมืองต้องช่วยกัน อาจารย์สุจิต บอกลแล้วครับว่าต้องรักษาบรรยากาศประชาธิปไตยครับ ถึงอยู่ได้ มิฉะนั้นพรรคการเมืองก็ต้องไปเหมือนกันครับ เมื่อระบบโครงสร้างใหญ่หรือระบบใหญ่ มันไม่ดี ระบบเล็กคือ ระบบพรรคการเมืองจะอยู่ได้อย่างไร

สาเหตุสุดท้ายที่ผมต้องขอกราบเรียนว่า คิดไม่ออกว่าจะแก้อย่างไรคือ ความสัมพันธ์ของคนไทย ทั้งในอดีตจนปัจจุบัน มันเป็นความสัมพันธ์เชิงนายลูกน้องผู้อุปถัมภ์ ผู้ถูกอุปถัมภ์ มันเป็นอย่างนี้ตลอด จึงต้องมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ในพรรคก็ต้องมีหัวหน้าพรรค มีสายเล็กสายใหญ่ อะไรต่างๆ เหล่านี้ อาจารย์สุจิต ก็เคยเสนอแนะว่า ถ้าให้อยู่ไปเสียเลยหมดเรื่อง ต่างคนต่างอยู่กันคนละพรรค แล้วก็มาร่วมกันเป็นพรรคใหญ่ แล้วเป็นพรรครัฐบาลได้แบบญี่ปุ่น ก็แบบนี้ นายลูกน้องเหมือนกัน อย่างนายทานะกะ จะก็เลวอย่างไร ลูกน้องก็ยังรักอยู่ เลือกตั้งครั้งใดก็ได้เลือกตั้งทุกปี ขนาดศาลอุทธรณ์ตัดสินจำคุกไปแล้ว คราวนี้ตอนร่างรัฐธรรมนูญ ร่างกฎหมายพรรคการเมือง ก็หวังว่าจะทำลายระบบนายลูกน้องให้มันมีลักษณะแบบใหม่ให้เกิดขึ้น ให้เป็นแบบอยู่ร่วมกันเป็นพรรค ใหญ่ก็อยู่ไม่ได้ ที่นี้ทราบไคนายลูกน้องยังอยู่พรรคการเมืองที่เราหวังจะให้มันวินัยอย่างเคร่งครัด ก็เกิดลำบากเพราะนายหัวหน้าสายก็ต้องพิทักษ์ลูกน้อง และเมื่อตกลงกันไม่ได้ หัวหน้าสายตกลงกันไม่ได้ พอเลือกตั้งใหม่ก็ต้องแยกพรรคกันอย่างที่เรารู้จักกันมา หัวหน้าสายแยกพรรคไปตั้งพรรคใหม่เกิดขึ้นทุกพรรคแล้วใช่ไหมครับ หัวหน้าสายแยกไปตั้งพรรคใหม่เพราะอยู่ร่วมกันไม่ได้ นี่แหละครับความสัมพันธ์ทางสังคมของเรานี้มีมาตลอด จะแก้ได้อย่างไร ระบบพรรคจะเจริญไม่ได้ ถ้าระบบนายลูกน้องยังอยู่อย่างพรรค แอล ที พี เป็นพรรคที่อาจจะจะเป็นแบบฉบับได้ แต่ก็แค่เพียงระยะเดียวเท่านั้นระยะต่อไปก็จะพังเหมือนกัน เพราะเมื่อนายเกิดมองหน้ากันไม่ได้ ไม่สามารถจะอยู่ร่วมกันได้ก็ต้องแยกไปตั้งพรรคใหม่อยู่ที่ เพราะฉะนั้น ผมจึงอยากจะขอกราบเรียนให้ที่ประชุมช่วยกันพิจารณาสาเหตุภายนอกบางอย่างเราแก้ได้ บางอย่างเราแก้ไม่ได้ เราจะช่วยกันทำอย่างไร จะพัฒนาระบบนี้ได้อย่างไร และผมยังขอยืนยันเสมอคือ ถ้าสาเหตุภายในแก้ได้แล้ว สาเหตุภายนอกไม่มีปัญหา ถ้าพรรคการเมืองเป็นสถาบันที่ใหญ่ มีวินัยมีเงินมากพอ สถาบันข้าราชการก็คงจะตบยอมรับในที่สุดและประชาชนก็จะยอมรับว่า สถาบันพรรคจะเป็นที่พึ่งของเขาได้ และเขาก็พร้อมที่จะสนับสนุนพรรคโดยไม่ต้องไปแบมือขอสงเคราะห์อย่างที่ท่านอาจารย์ เกษม ว่า ทุกคนเข้าพรรคเอาจากพรรคก็เพราะเขามองพรรคเป็นพี่ใหญ่ เป็นแบบที่เขาบอกพรรคเป็นนายใหม่ ที่จะช่วยเขาได้ แทนระบบราชการ พอพรรคไม่มีอะไร เขาก็กลับไปหาสถาบันเดิม คือ กลับไปหาลูกพี่ลูกน้อง อย่างเช่น เขาจะเข้าพรรคต้องเข้าตามลูกพี่ และลูกพี่ออกก็ออกตามลูกพี่ นี่แหละครับนี่คือสถาบัน สาเหตุที่ทำให้สถาบันพรรคการเมืองของเราไม่เจริญก้าวหน้า ก็แล้วแต่ท่านจะหาทางแก้ไขครับ ผมก็เอาผลการวิจัยค้นคว้าของผมรวม 20 ปี มาเล่าให้ฟัง ขอขอบคุณมากครับ

คร. ชูวงศ์ ฉายะบุตร

สมกรามเรียนเชิญท่าน พลเอก สายหยุด ศรีบ

พลเอก สายหยุด เกิดผล

ท่านประธานที่เคารพและท่านผู้เข้าร่วมสัมมนา ผู้มีเกียรติ ผมขอขอบคุณที่ได้กรุณาให้ผมมาเรียนชี้แจง ผมอยากชี้แจงในฐานะประชาชน ทางด้านวิชาการ คร.กมล ก็ได้เรียนชี้แจงแล้วนะครับ ซึ่งพวกเราในฐานะประชาชนเห็นด้วยทุกอย่าง และท่านก็เสนอว่าเราควรแก้ไขอย่างไร ผมคิดว่าในด้านประชาชนเราได้มีความเห็นว่า เราเห็นด้วยที่ว่าพรรคการเมืองจะต้องเข้มแข็ง ประชาธิปไตยจึงจะพัฒนา

ข้อที่ 2 วิธีการที่จะทำให้พรรคเข้มแข็ง ท่านวิชาการก็ได้เรียนชี้แจงมาแล้วว่ามีวิธีการอย่างไร ควรจะทำอย่างไร อันนี้ก็ไม่ปัญหา ที่นั่นท่านก็จะมาหาทางที่จะทำให้พรรคการเมืองทำไปเป็นแนวทางที่ท่านเห็นว่าถูกต้อง เท่าที่เราได้วิจัยดูจากผลที่ได้พยายามทำมาแล้ว ก็ด้วยการเรียกร้อง ด้วยการสัมมนาทางวิชาการประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งก็ใช้อำนาจทางกฎหมาย ผลในทางกฎหมายเท่าที่ได้ติดตามดู ผู้ที่ออกกฎหมาย และท่านที่อภิปรายเมื่อเข้านี้ก็ไปอยู่แล้ว กฎหมายที่ออกใช้บังคับคนนั่นเอง ซึ่งการปฏิบัติรู้สึกว่าเป็นไปตามกฎหมายเพราะว่าท่านออกบังคับตัวท่านเองยาก ประชาชนเราก็มองดูอยู่ว่าไม่ได้ผล ดังนั้น ผมก็คิดว่า ทางหนึ่งที่เราควรจะทำก็คือ การที่จะต้องให้ประชาชนเรียกร้อง เสียงจากประชาชน นี่เสียงจากประชาชนเสียงเดียวก็ไม่หนักแน่น เราก็พยายามรวมกันหลายๆ เสียง เราวมกันดู แต่ผมก็คิดว่าเสียงประชาชนอย่างเดียวก็น่าจะไม่สำเร็จ ผมก็อยากเสนอว่าเราควรจะมามองหาวิธีการแก้ไข ผมคิดว่าควรจะใช้ทั้งสองอย่างรวมกัน ผมก็เห็นด้วยจะมาเริ่มที่กฎหมายทั้งหมดก็คงจะไม่ได้ จะเอาแต่เสียงประชาชนอย่างเดียวก็น่าไม่ได้ ผมคิดว่าสองอย่างต้องรวมกัน ที่นี้ผมก็อยากจะเรียนว่า จากที่เราได้วิเคราะห์ดูแล้วนะครับ ในด้านการปฏิบัติทางกลุ่มของเราที่เราเรียกกันว่าอาสาประชาชาติ เราก็ลองเรียกร้องดู หนึ่งเราก็เรียกร้องมาในระยะ 2 - 3 ปีที่ผ่านมา บอกว่าการพัฒนาประชาธิปไตยผู้นำทางการเมืองหมายเลข 1 ของประเทศไทย ท่านจะต้องทำด้วยหน้าที่ของท่าน เมื่อก่อนท่านไม่น่าพาและก็ไม่ยอมรับว่าเป็นนักการเมือง ท่านเป็นแค่หัวหน้าพรรคการเมือง เป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร แคน์การเมืองหมายเลข 1 อยู่ที่ไหนก็ไม่รู้แล้วใครเป็นผู้รับผิดชอบการพัฒนาประชาธิปไตยไม่รู้ เราก็เรียกร้อง เราก็ก็คิดว่าเดี๋ยวนี้

เริ่ม ท่านยอมรับความรับผิดชอบอันนี้แล้ว อย่างเช่น การจัดสัมมนาในวันนี้ และการจัดสัมมนา
 ที่ทำเนียบรัฐบาล รัฐบาลเป็นคนลงมือเอง แล้วก็เชิญนักวิชาการหรือฝ่ายค้าน ฝ่ายสนับสนุน
 อย่างนี้พวกเราก็พอใจ แสดงว่ายอมรับความรับผิดชอบ เราก็ดีใจ ผมคิดว่าเราน่าจะมองดู
 ในรูปนี้ นอกจากนั้น เราก็บอกว่าพรรคการเมืองควรจะรวมตัวกัน ก่อนที่จะเลือกตั้ง ทำไม
 จะมารวมกันหลังเลือกตั้ง น่าจะรวมกันไต่ต้อนก็มีปัญหาอะไรร้อยแปด ท่านผู้อภิปรายอยู่ในที่นี้
 ท่านก็เคยชี้แจงให้ผมฟัง มันเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ แต่เราก็ยังเชื่อว่าน่าจะเป็ไปได้ อันนี้
 เราพูดกันมาก เคียงนั้นก็เป็นนิมิตหมายที่ดี ที่เราเห็นว่าพรรคฝ่ายค้านรวมกันแล้วผมก็เขียนใน
 บทความอย่างที่เราให้ทราบ เพื่อเป็นสัญญาณที่ดี ผมคิดว่าอย่างนั้น ทางฝ่ายค้านรวมกันได้
 ฝ่ายรัฐบาลก็น่าจะรวมกันได้ให้เห็นว่าแน่นต่อไปในการเลือกตั้งคราวหน้าก็อาจจะรวมกันก่อน
 ที่จะเลือกตั้งก็ได้ ผมคิดว่ามันน่าจะ รู้สึกว่าที่ผมพูดในทางเล็งผลเลิศนะครับ ไม่ใช่ทอดถอย
 ผมคิดว่ามันเป็นแนวทางที่พอน่าจะเป็ไปได้ ที่เราลองเรียกกรองดูและต่อไปผมคิดว่าที่เรา
 เรียกกรองก็คือรัฐบาลเงา รัฐบาลเงาในที่นี้ก็ไม่ถึงที่ว่าจะทำแบบของเขาให้มันสมบูรณ์แบบ
 อย่างนั้นนะครับ เพียงแต่ว่านายกรัฐมนตรีเป็นใคร รัฐมนตรีกลาโหม มหาคไทย
 ต่างประเทศ 2 - 3 คนนี้เป็นใคร ให้รู้กันชัดเจนก่อนการเลือกตั้ง อันนี้ก็จะเป็นการ
 พัฒนาประชาธิปไตยโดยสรุปแล้ว กระผมคิดว่าในด้านการพัฒนาประชาธิปไตยนั้น ถ้ามาถึง
 แนวทางแล้ว ผมคิดว่าเราจะต้องใช้แนวทางผสมทั้ง 2 ด้านคือ ทางกฎหมายและทางด้าน
 ประชาชน และที่ผมอยากจะเน้นก็คือทางด้านประชาชนเราละเลยและเราไปเชื่อว่าทางพรรค
 การเมืองทางรัฐบาลจะพัฒนาพรรคการเมือง รัฐบาลท่านลองไปวิจารณ์ดู ท่านต้องการที่จะ
 เป็นรัฐบาลที่ต้องการยึดอำนาจและท่านก็รู้สึกวิธีใช้เงินน้อยที่สุด วิธีที่ท่านใช้อำนาจของ
 ทำอย่างไรผมคิดว่า ท่านรู้ ท่านฉลาด ที่ทำอย่างนักวิชาการว่า มันไม่บรรลุผลสำเร็จ
 ตามความประสงค์ของท่าน เพราะฉะนั้นผมจึงคิดว่าประชาชนต้อง เป็นอีกแรงหนึ่งที่จะผลักดัน
 เรื่องนี้ครับ ที่นี้ท่าน คร. กระทบได้พูดถึงเกี่ยวกับความวิตกของประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับ
 ทางพอลคาเข้ามาเป็นนักการเมืองมาก ซึ่งความจริงประชาธิปไตยเท่าที่ผมเข้าใจนะครับก็คือ
 เป็นระบบที่คนทุกอาชีพ ทุกระดับ ทุกประเภท สามารถเข้าไปมีอำนาจได้ เมื่อก่อนก็หนักไป
 ทางราชการ เราก็ว่าข้าราชการเป็นนักการเมือง พยายามกันกันร้อยแปด ตอนนี้ก็กล้าเร็ว
 แล้วคิดว่าอย่างนั้นนะครับ ก็มาตกถึงตอนนี้พอลคาเมื่อก่อนพอลข้าราชการ เราก็ว่ามาคยาธิปไตย
 ที่นี้พอลมาถึงพอลคาพวกเราก็เลยตั้งชื่อว่า คงเป็นวาทิญาธิปไตยละมัง ซึ่งดีเป็นสัญญาณที่ว่า

เคียวนี้พ่อค้าเข้ามา ที่นี้พ่อค้าก็เราก็ดักใจว่าจะใช้เงินทำอะไรมาอีกอำนาจ พวกเราก็คิดว่า
 เราไม่ควรจะทอดอวยเหาที่บทความท่าน ดร. กระทบด ท่านพูดไว้ ซึ่งก็ยั่วว่าเรากลัว แต่เรา
 ก็คิดว่าจะมีการแก้ไข ก็เป็นไปในแนวทางฉบับที่แล้ว เราก็คือเขียนแล้ว เราจะไปไหน
 ก็จะไป ประชาชนประชาธิปไตย แต่ไม่ใช่ที่เฟล็คตีโมเคซี อย่างที่พวกนั้นว่าคือหมายความว่า
 เป็นประชาธิปไตยที่ทุกคนเข้าไปมีส่วนร่วม จะเป็นข้าราชการ จะเป็นพ่อค้า จะเป็นกรรมกร
 แรงงานมีส่วนร่วมไม่ใช่อย่างที่ว่าบ้างก็เขาว่าเรา บอกว่าเราเป็นประชาธิปไตยแบบคนมีเงิน
 ของเขาเป็นแบบประชาธิปไตย สำหรับทุกคนซึ่งผมคิดว่าเราก็คือไม่เชื่อว่าจะเป็นอย่างนั้น เราเชื่อว่า
 เขาเป็นประชาธิปไตยของคนใช้แรงงาน คนที่มีเงินก็ทำให้จนเสียก่อนจึงจะเป็นประชาธิปไตยได้
 สำหรับของเรานี้ก็อาจจะเป็นส่วนถูกอยู่บ้าง แต่อย่างไรก็ตามผมว่า ทั้งสองฝ่ายมีปัญหา เราจะต้อง
 เดินไปสู่ประชาชนประชาธิปไตย คือเป็นประชาธิปไตยที่คนทุกคนมีส่วนร่วมกันได้ ถ้าทำอย่างนั้น
 ผมคิดว่าในกฎเกณฑ์สำหรับข้าราชการ เรามีกฎเกณฑ์อยู่มากแล้ว ผมก็อยากจะเรียกร้องให้ท่าน
 นักวิชาการลองคิดดูว่า สำหรับพ่อค้าควรจะทำอย่างไร เขาจะต้องลาออกจากประธานกรรมการ
 เงินเดือนแค่นี้พอหรือ จะต้องขายหุ้นขายอะไร และต้องเป็นเวลา 1 ปี ถ้าอย่างงั้น ถ้ามีคณะ
 กรรมการตรวจสอบ หรือถ้าจะเอากันจริงๆ เราจะมีสภาตรวจสอบขึ้นมาอีกสภาได้ไหม ไม่ใช่สภา
 ปฏิวัติณะยะ เคียวจะเข้าใจผิด สภานี้ก็อาจจะเลือกตั้งพร้อมกับสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดละหนึ่งคน
 อย่าให้เกิดหนึ่งร้อยคน อย่าให้มากนัก ก็คงจะทำหน้าที่ไม่ได้ เอา ป.ป.ป. มาขึ้น
 ตรวจสอบแผ่นดินมาขึ้นกับสภานี้ แล้วจะแก้ปัญหาเรื่องวุฒิสภา สภาผู้แทน อะไรต่ออะไรได้หลายอย่าง
 ผมคิดว่าเป็นแนวทางที่ผมอยากจะเสนอว่าเราควรจะพัฒนาเท่าที่ผมเรียนมาทั้งหมดนี้ ก็อยากจะ
 สรุปว่าการพัฒนาประชาธิปไตยของเราก้าวหน้าไม่ควรทอดอวย ไม่ควรไปหาวิธีอื่น ประการที่สอง
 ก็คือ เราได้ก้าวหน้าถึงขั้นหนึ่งแล้ว ที่เรากลัวที่สุดก็คือข้าราชการ เคียวนี้มาถึงขั้นพ่อค้า เราก็คือ
 หาวิธีแก้ไข วิธีแก้ไขทำอย่างไร เราก็คือคิดว่าถ้าจะมีคณะกรรมการตรวจสอบที่เป็นกลางในการ
 ตรวจสอบคุณสมบัติ ที่มีคุณสมบัติของพ่อค้าเราไม่ได้กำหนด ผมทราบว่าประเทศอื่นเขามีการกำหนด
 ผู้ที่จะเป็นพ่อค้าจะมาเป็นนักการเมือง ถ้าจะลา ก็ควรจะลาสักหนึ่งปี ข้าราชการก็อาจจะหนึ่งปี
 มันอาจจะมีการกฎเกณฑ์อย่างไร แต่ว่าทางนักวิชาการยังไม่ได้ทำเรื่องพ่อค้า มันควรจะมีความต่อไป
 ถ้าจะพูดถึงเรื่องวินัย เรื่องอะไรต่ออะไร ซึ่งเป็นสิ่งถูกต้องที่จะเข้าไปควบคุม ผมคิดว่าคณะ
 กรรมการตรวจสอบนี้ เป็นอีกองค์กรหนึ่งใ้รัฐสภาของเรามีหน้าที่ที่จะต้องควบคุมความประพฤติ

ตรวจสอบโดยที่ใช้องค์กรที่มีอยู่แล้ว ที่เห็นชัดก็คือ ป.ป.ป. กับตรวจเงินแผ่นดิน ป.ป.ป. ก็คือ ความประพฤติ ตรวจเงินแผ่นดินก็คือเงิน ถ้าเอาเงินกับคนสองอย่างอยู่ภายใต้เครื่องมือขององค์กรที่เราเรียกว่า สภาที่เป็นกลาง ไม่ไว้เอาคนที่สังกัดพรรคการเมือง ซึ่งก็น่าจะมีวิธีการซึ่งบางคนก็ว่า จะเลือกได้อย่างไรที่จะเป็นกลางก็คงจะได้ ไม่สังกัดพรรค นี่ก็น้อยไป ไม่เคยเลือกผู้แทนมาแล้ว 5 ปี หรือ 3 ปี อะไรก็แล้วแต่ ผมเข้าใจว่า ในทางวิชาการคงได้ แต่ว่าไอ้ความเป็นกลางจะเอาถึงขนาดบริสุทธิ์คงไม่ได้ แต่อย่างดีที่สุด ถ้ามีองค์กรเหล่านี้จะได้ควบคุมความประพฤติ หรือทำให้คนที่เลือกจากประชาชนยังเห็นว่า ยังมีองค์กรประชาชนเลือกคือ ประชาชนยังไม่หลุ่ลลวยไป เคียงนี้ประชาชนเราว่าเหว เมื่อเลือกไปแล้ว เพราะท่านไปอ้างว่าประชาชนเลือกมาแล้ว ท่านทำได้ทุกอย่าง ประชาชนก็ไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรถ้ามีองค์กรนี้อยู่ หน้าที่อาจจะกำหนดอะไรได้ ก็ยากเสนอในค่านความคิดเพียงสั้นๆ แค่นี้ขอบคุณ

คร. ชวงศ์ ฉายะบุตร   ท่อไปขอเชิญอาจารย์เกษม

คร. เกษม   ศิริสัมพันธ์

ท่านผู้ดำเนินการอภิปรายครับ ผมฟังท่านอาจารย์กระมล ทองธรรมชาติ และท่าน พลเอก สายหยุด เกิดผล ผมอยากเพิ่มความลึกเห็นเพิ่มเติม กระผมต้องบอกเสียก่อนว่าที่พุดคือไปเป็นเพียงความคิดเห็นของกระผม ไม่ได้ผูกพันกับพรรคกิจสังคมหรืออะไร แต่ที่อาจถูก ผิดประการใดก็แล้วแต่ผู้ร่วมสัมมนาจะพิจารณา

ข้อหนึ่ง อาจพาดพิงถึงผมตั้งแก่อาจารย์สุจิต ท่านพูดแล้วคือ เมื่อเรามีกฎหมายแล้วผมก็เห็นควรวางคองมีกฎหมายต่อไป ผมก็ไม่ใคร่ทำอะไร แต่กฎหมายพรรคการเมือง จลลอคจนบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวกับพรรคการเมืองนั้นไม่ควรคุมพรรคการเมืองจนผิดธรรมชาติต้องยอมรับเสียก่อนว่า อย่าคุมเสียจนผิดธรรมชาติ ผมเห็นควรวางคองจะคองมีกฎหมายพรรคการเมืองอย่างเช่นว่า จะดูแลเรื่องความมั่นคงของประเทศชาติ เช่น บทบัญญัติในกฎหมายพรรคการเมืองที่ไม่ให้รับเงินจากต่างประเทศ อย่างนี้ควรจะคุม จะต้องตรวจสอบผมก็เห็นเหมือนกัน ผมคิดว่ามันควรมี ผมไม่ว่าอะไรแต่คราวนั้นมันมีอีกอันหนึ่งก็คือว่า หน้าที่เราจะมีกฎหมายพรรคการเมืองในลักษณะที่ส่งเสริมการพะมาพรรคการเมืองกันบ้างได้ไหม อย่างที่ท่านพลเอกสายหยุดท่านว่า เราเขียนกฎหมายในลักษณะของการบังคับกันตลอดเวลา เมืองนี้เรามีกฎหมายส่งเสริมการลงทุนทำไมเราไม่ส่งเสริมพรรคการเมืองบ้างที่อาจารย์กระมลพุดถึงเมื่อก็ ผมเองเคยสนใจอันนี้คือกฎหมายเยอรมันตะวันตก ที่เยอรมันตะวันตกผมว่าเหมือนเมืองไทย เพราะอะไร เพราะเยอรมันตะวันตกเมื่อสิ้นสงครามโลกครั้งที่สองมันไม่มีประเพณีเหลืออยู่เลย อีกลเดอร์มันครองบาหมค กฎหมายพรรคการเมืองหรือกฎหมายเลือกตั้งของเยอรมันเป็นกฎหมายที่ฝ่ายสัมพันธมิตรร่างให้เยอรมันตะวันตกเพื่อปลุกฝังประชาธิปไตยในเยอรมันตะวันตกอย่างเร่งรีบ เพราะฉะนั้น ผมจึงเห็นว่ามันเหมาะกับบ้านเราที่เราต้องการจะปลุกฝังประชาธิปไตย ใช้กฎหมายพรรคการเมือง แต่บางสิ่งบางอย่างจะใช้ได้หรือไม่ผมไม่แน่ใจ อย่างที่อาจารย์กระมลท่านพุดแล้วอย่างเช่น เอาเงินงบประมาณแผ่นดินมาให้พรรคการเมือง คำนิยมเมืองไทยจะยอมกันใหม่ ในกฎหมายพรรคการเมืองของเขานั้น เขากำหนดไว้ว่า ค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งเขาหารายหัวว่า คนหนึ่งสมัครผู้แทนที่จะให้คนเลือกกันจะต้องใช้เงินหัวละเท่าไร แล้วเขาคอยทบทวนอยู่เรื่อย ครั้งสุดท้ายที่ผมไปเยอรมันตะวันตกหัวละประมาณ 15 มาร์ค หมายความว่าเราจะให้

คนไปลงคะแนนให้เรา เราคงไม่จ่ายในการหาเสียง 15 มาร์ค ๆ นี้แบ่งเป็น 3 ส่วน เป็นไตรภาคี

ขอหนึ่งผู้สมัครต้องออกเอง

ขอสองพรรคต้องสนับสนุน

ขอสามรัฐจะออกให้

เพราะฉะนั้น ก็จะเป็นส่วนละ 5 มาร์ค เสียงละ 5 มาร์ค ที่นี้เวลาให้พรรคมีได้ใช้เวลา ระเบิดคน หาเสียงหากันไปก่อน เพราะฉะนั้นนักการเมืองเยอรมันตะวันตกต้องกู้เงินหาไปก่อน แล้วพอได้เรียบร้อยแล้วก็เอาเสียงของพรรคการเมืองมารวมทั้งประเทศที่ได้รับเลือกตั้งรวมกันหมด แล้วรัฐจ่ายให้พรรคการเมืองหัวละ 5 มาร์ค นอกจากนั้นพรรคที่มีผู้แทนมากก็มีค่าใช้จ่ายที่พรรคจะค่าใช้จ่ายออกหนุน ส.ส. นั้นอีกจำนวนหนึ่งซึ่งจำตัวเลขไม่ได้เป็นรายปี ผมว่าสิ่งเหล่านี้ถ้าเราเอามาใช้ไม่ว่าจะได้อะไรหรือไม่ ความคิดของคนไทยที่จะเอาเงินหลวงมาให้กับพรรคการเมืองจะเหมาะสมหรือไม่ ผมไม่ทราบ แต่ว่าเป็นสิ่งที่น่าคิดถ้าเราออกกฎหมายมีลักษณะเป็นการเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาพรรคการเมือง กระผมคิดว่าผมเห็นด้วย

ขอสอง ผมไม่สบายนะครับตั้งแต่อาจารย์สุจิตมาแล้ว มาที่อาจารย์กระมล มาที่พลเอกสายหยุดด้วย ที่ท่านพูดถึงเรื่องวินัยพรรคการเมืองจะเอาแค่นั้นครับ จะเอาเท่าทหารหรืออย่างไร ผมว่าอย่างนั้นครับนักการเมืองต้องต่อสู้ครับ ก่ออยู่ในสภา ภายในพรรคการเมืองก็ต้องต่อสู้ อันนี้เป็นการต่อสู้ในครรลองของของประชาธิปไตย สำคัญที่ตรงว่าถึงการต่อสู้ภายในพรรคการเมืองนั้นมันทำกันภายในกรอบที่จะรักษาความเป็นเอกภาพของพรรคไว้ ผมยังอยากจะเห็นด้วยความปลอดภัย รมท.อำนวย ผมอยากเห็นการแข่งขันชิงตำแหน่งหัวหน้าพรรค มันไปเกิดที่พรรคประชาธิปไตยแล้วก็เกิดวิบัติขึ้น มันน่ามีนะครับ จะห้ามไม่ให้มีวินัยนั่งกันเฉยเลยมันมิใช่ แต่ถาต่อสู้กันแล้วยอมกันจุกๆ หนึ่ง ความมีวินัยของนักการเมืองเป็นผ้าพับไว้ คงไม่ถูก ในพรรคก็ต้องมีการต่อสู้กันเพื่อให้เอาคนดีที่สุด เพื่อที่จะนำพรรคไปได้ และมันต้องยอมกันผมเคยครั้งหนึ่งเมื่อยังเป็นเลขาธิการพรรค มี ส.ส. ท่านหนึ่งเป็นผู้ใหญ่ในพรรค แต่มีใค้อยู่ในพรรคก็จ้วงคัมแล้วท่านมาถามว่า ไปพรรคก็จ้วงคัมจะทำอย่างไรต่อไปข้างหน้าใครจะเป็นหัวหน้าพรรค ผมบอกว่ถ้าเรากิจจ้วงคัมจะอยู่ได้ทุกคนก็พร้อมที่จะเป็นหัวหน้าพรรคและทุกคนพร้อมที่จะเป็นสมาชิกพรรค แล้วเมื่อนั้นพรรคก็จ้วงคัมก็จะบรรลุนิติภาวะ ถ้าทุกคนพร้อมที่จะเป็นหัวหน้าพรรคและที่จะเป็นลูกพรรคได้ และถ้าจะให้เป็นวินัยในลักษณะที่ทุกคนไม่ได้เลย

เถียงกันไม่ได้เลย อะไรเจียบหมด ไม่หักไม่ทายกันเลย มันก็จะเป็นมคเป็นปลวก นักการเมืองเราก็กเป็นมคเป็นปลวกเดินทางกันไปเลย ผมว่ามันก็ได้ เพราะว่านักการเมืองจะต้องมีวิญญาณของการต่อสู้ทางการเมือง แล้วต้องพร้อมที่จะต่อสู้แถมมันมีขอบเขต ในแง่ที่จะต้องรักษาความเป็นอันหนึ่งอันเดียวของพรรคนี้ได้ โยงมาถึงอันนี้ผมไม่สบายใจและอาจจะเป็ความเห็นข้างน้อย จึงแย้งกับความเห็นของท่านอาจารย์กระมล รู้สึกว่จะเป็นที่รับกันในปัจจุบันนี้มาก คือ มีเขียนบังคับกันไปเลย ในรัฐธรรมนูญ บังคับให้อยู่กับพรรค ไปไหนไม่ได้เลือกตั้งมาแล้วถ้าขึ้นทำอะไรมากนักพรรคคือสิ้นสมาชิกภาพเลย เปรียบเทียบเหมือนหนึ่งวัวมันจะขวิดกันอยู่แล้ว แล้วตีคอกขังมันไว้ มันยิ่งพึดกันใหญ่ ด้วยความเคารพคุณลุ่ม 10 มกราคม ถ้าเปิดคอกให้เขาไปเสียปานนี้ไม่ต้องขุบสกาหรก แต่ที่นี้ไปไม่ได้ พอขวิดกันเข้ามาที่นี้เป็นอย่างไร คอกพังอิครับ

อีกประการหนึ่ง มาตีคอกไว้พอขุบสกาที่ไรคอกจะเปลี่ยนพรรคกันเรื่อย วัวที่อยู่ในคอกแล้วมันไม่พอใจในคอกนี้มันกระโจนออกทันทีแล้ววิ่งเข้าคอกใหม่ อย่างนี้จะเห็นทุกครั้งเมื่อมีการขุบสกาจะมีการเปลี่ยนพรรคกันมาก บังคับกันให้อยู่ในคอก พอเมื่อคอกเปิดประตูเอาออกขุบสกาเอาเลยมันกระโจนพรวดกันไปเลย อย่างมากมันก็แค่รักษาหน้ารักษาคาคาคิดต่อกันได้กินอยู่บ้างแล้วที่นี้ประชาชนก็รู้กันว่านักการเมืองนั้นหิวกระหายกันกระโดดไปโน่นไปนี่ ปลอยให้มันเป็ธรรมชาติอิครับ แล้วในที่สุดคนที่คัดสินนักการเมืองก็ยังมีอยู่ ไม่ใช่เราไม่ใช่ท่านคนเดียว ประชาชนผู้เลือกตั้งจะคัดสินเอง ผมเรียนอย่างนี้ ความคิดข้อนี้เป็ความคิดที่ผมรู้สึกว่คนไม่ค่อยเห็นมาก เวลานี้นิยมเอาวัวเข้าคอกกันหมด แล้วในที่สุดการเอาวัวเข้าคอกมันข่มขืนให้กินหญ้าแท้ๆ มันไม่อยากรินให้ปลอยมันไป ผมบอกว่เป็นอย่างนั้น

ประการที่สี่ ผมเห็นด้วยกับท่านอาจารย์ พลเอกสายหยุด ผมว่ทำไมพรรคกรรมรัฐบาลจึงรวมกันไม่ได้ พรรครัฐบาลน่าจะรวมกันได้ในเวลาที่รวมรัฐบาลกันอยู่เป็เวลาตั้งปีสองปีวางแผนอะไรที่จะทำอะไรอย่างหนึ่งอย่างใด มันจะรวมพรรคเป็เอกภาพนั้นก็ไม่ได้ อย่าเพิ่งไปทำ มันก็ไม่ใช่สิริมงคลแล้วเสียเดี๋ยวนี แต่ถาลองคิดว่่าตั้งแนวร่วมกันได้ ตั้งแนวร่วมกันก่อนเลือกตั้งอย่างท่านว่ แล้วก็ไม่สง ส.ส. ไปแย้งกันเองในเขตเลือกตั้งหนึ่งๆ หลบกันไปบ้างแล้วลงมือวางแผนกันเสียตั้งแต่เดี๋ยวนี ไม่ใช่พอขุบสกาแล้วสามเดือนมันก็ไม่มีความหวังมันจะผูกกันไปแล้วเลือกกันไปแล้ว คัดกันไปแล้ว มันไปจนกันหมด ถาลงมือทำเสียตั้งแต่บัดนี้ผมคิดว่่ามันทำได้ ผมอยากรจะคิดว่่าถ้าที่จริงทางที่จะก้าวหน้านั้นผมคิดว่่าเราตั้งอย่างน้อยทางฝ่ายรัฐบาล เวลานี้ยกตัวอย่างง่าย ๆ

เวลานี้พรรคชาติไทย พรรคประชาธิปัตย์ พรรคกิจสังคม ก็ร่วมรัฐบาลกันมาหลายปีแล้ว เริ่มตั้งแต่เปรม 1 ซาคเปรม 2 พรรคกิจสังคมไม่ได้อยู่ แล้วก็ 3,4,5 ซาคิซาย 1 จะมี 2 โทม ผมไม่ทราบ ก็น่าที่จะร่วมทดลองแรง ทำอะไรกันเสียบางอย่างได้ไหม ไม่จำเป็นจะต้องถึงกับยุบพรรคหรือว่ารวมพรรคแต่ทำเป็นแนวร่วมเข้ามาแล้วก็ร่วมกันอย่างจริงๆ อย่างที่อาจารย์สุจิตพูดว่ามันน่าเกลียดเมื่อถึงเวลาเลือกตั้งแล้วต่างคนต่างโคตแล้วลงไปชักใครครวญมันชักไม้ได้แต่ก่อนนี้ยังมีพลเอกเปรมไว้ให้ชัก คราวนี้ไม่มีใครชักใครกันได้ แล้วต้องมารับผิดชอบร่วมกันทำอย่างหนึ่งอย่างใดเสียก็ไหม ผมคิดว่าที่ท่านพลเอกสลายหยุดท่านพูดผมเห็นด้วยในเรื่องแนวร่วม กระผมมีความเห็นเสริมอย่างนี้และมีความเห็นแย้งอย่างนี้ครับผม

นายอานวย สุวรรณศิริ

ที่จริงไม่อยากจะอ้างว่าถูกพาดพิง เพราะที่อาจารย์เกษมพูดไปนั้นส่วนใหญ่ก็เป็นความจริง เว้นแต่ข้อไหนที่มันไม่สำคัญสำหรับพรรคประชาธิปัตย์อันนั้นไม่จริง ผมไม่อยากจะอาจารย์เปรียบเทียบกับวัวไม่คอยสวย ผมไม่ชอบเป็นวัว นักการเมืองผมอยากจะเปรียบเทียบกับทีมฟุตบอล เล่นตามกติกา ต้องมีวินัย ไม่ใช่เล่นฝ่ายรัฐบาลแล้วเตะเข้าประตูตัวเองอย่างนั้นไม่ได้ เพราะฉะนั้น เขาจึงเรียกว่าเล่นการเมือง คือทำการเมืองจริงๆ นั่นแหละ แต่ทำตามกติกาในระบบประชาธิปไตย เหมือนเล่นฟุตบอล บางทีนั้นเขาไม่เต็มใจอยู่ในทีมนี้ จังหวะที่เขาเล่นทีมเราเขาก็เตะเข้าประตูทีมเราด้วยอันนี้เป็นข้อเสีย แต่ประชาชนย่อมเห็นว่าใครมีคุณธรรมในทางการเมือง สิ่งที่ผมพูดขึ้นมานี้นั้น ผมอยากจะกราบเรียนเรื่องคุณธรรมในทางการเมืองของระบอบประชาธิปไตย อันนี้อาจจะคลุมโลก อาจจะถูกวางขวางหนอย การพัฒนาพรรคการเมือง ถ้านักการเมืองไม่มีคุณธรรมเสียอย่างแล้วเขาทำอะไรก็ได้ที่มันเป็นความเสียหายต่อพรรคการเมืองนั้น ที่มันเป็นความเสียหายต่อประเทศชาติบ้านเมือง ขอให้ถูกต้องเป็นใช้ได้ มันต้องมีคุณธรรมในทางการเมืองตั้งแต่เริ่มตั้งพรรคการเมืองมาเลย หรือเริ่มตั้งกลุ่มการเมืองอะไรขึ้นมาในประเทศนี้ ต้องตั้งขึ้นมาเพื่อประโยชน์ของชาติบ้านเมืองเป็นที่ตั้ง เพื่อความอยู่รอดของชาติบ้านเมือง เพื่อความเจริญวัฒนาถาวรของประเทศไทย ของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ไม่ใช่ตั้งเพื่ออยากตั้ง ตั้งเพื่อเป็นหัวหน้าพรรคการเมือง ตั้งขึ้นเพื่อเป็นหัวหน้ากลุ่มเพื่อผลักดันอะไรทำอะไรไปทำลายล้างอันไหนอันนั้นก็ไ้ ขอให้ตัวเองใหญ่เท่านั้น เพราะฉะนั้น คุณธรรมข้อแรกการตั้งพรรคการเมืองขึ้นมากลุ่มบุคคลที่ตั้งพรรคการเมือง หรือมาร่วมกิจกรรมทางพรรคการเมืองนั้น ต้องมีคุณธรรมและความรับผิดชอบ ในส่วนต่อไปก็คือการขยายพรรคการเมือง การจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองทั่วประเทศ เมื่อเรามีการพาดพิงถึงว่าสาขาพรรคบางแห่งไม่ได้ตั้งขึ้นมาด้วยอุดมการณ์ทางการเมืองหรือคุณธรรมในทางการเมือง มีจริงครับ ตั้งขึ้นมาเพื่อจะเป็นฐานให้ใครขึ้นมาเท่านั้นเอง พอขึ้นมาทีไรหวาดเสียวกันขึ้นมาเพื่อจะให้ได้เป็นรัฐมนตรี หรือเป็นกรรมการบริหาร หรือเป็นอะไรแล้วแต่พรรค สาขาพรรคนั้นก็สลายตัวไป การตั้งแบบนี้เพราะว่าผู้ตั้งไม่มีคุณธรรม ทางการเมืองไปหากคนในหมู่บ้านเกี่ยวกับสัก 100 คนมาจัดตั้งสาขาพรรคการเมือง โหวตให้ตัวเองลงเป็น ส.ส. โหวตให้ตัวเองได้เป็นกรรมการบริหาร โหวตให้ตัวเองเข้ามาเป็นตัวแทนพรรคในการเป็นผู้มีสิทธิได้รับคัดเลือกเป็นรัฐมนตรี เพราะฉะนั้น ผมอยากจะกราบเรียนฝากว่าถ้าเราต้องการจะพัฒนาพรรคการเมืองต้องหลีกเลี่ยงบุคคลประเภทนี้ แล้วให้ช่วยกัน

ตั้งข้อสงสัยเถกเถกว่าใครตั้งขึ้นมาแล้วเพื่ออะไร ถ้าตั้งสาขาพรรคแล้วเพื่อว่ายกตัวบุคคลขึ้นมาเพื่อประโยชน์ส่วนตัวแล้วละก็ต้องระมัดระวัง แล้วคนนั้นๆ ยิ่งเป็นคนที่มีเงินเข้ามาทุ่มเทเงินทองสามารถจะแก้ปัญหาทุกอย่างด้วยเงิน ด้วยความคิดของเขา แต่เขาไม่มีอุดมการณ์ทางการเมือง ไม่มีคุณธรรมทางการเมืองที่จะทำประโยชน์เพื่อประเทศชาติบ้านเมืองแล้ว ทำความเสียหายให้ประเทศชาติบ้านเมืองได้มาก

ฉะนั้น ในส่วนที่ 3 ส่วนที่จะดำเนินกิจการทางการเมืองอื่นๆ ก็เหมือนกันจะสังเกตเห็นว่า เราพยายามจะใช้คำว่า ไข่เหล็กเหล็กมดลูกไม้ในทางการเมืองเพื่อจะเอาชนะคู่แข่งคู่แข่งโดยไม่มีคุณธรรม ไข่เหล็กเหล็กมดลูกไม้ในทางการเมืองนี้ส่วนใหญ่จะใช้เพื่อประโยชน์ของส่วนรวมเพื่อประโยชน์ที่จะคุ้มครองคนที่ทำคุณนอຍน้อยกว่าในสังคมที่เลวเปรียบกว่าเท่านั้นเอง ไม่ว่าไข่เหล็กเหล็กมดลูกไม้ของรัฐมนตรี คณะรัฐบาลที่จะเอาชนะระหว่างประเทศในเกมส์การเมือง เขาทำเพื่อประโยชน์ของมนุษยชาติ เพื่อประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ เพื่อประโยชน์ของประเทศไทย แต่ถ้าทำเพื่อประโยชน์ของตัวเองง่ายๆ ให้ตัวเองได้ตำแหน่ง ให้ตัวเองได้ประโยชน์ในทางการเมืองหรือในทางการเมือง ในทางตำแหน่งหน้าที่ก็ตาม แสดงว่าการดำเนินกิจกรรมโดยไข่เหล็กเหล็กมดลูกไม้ อย่างนั้นไม่คำนึงถึงคุณธรรมในทางการเมือง ย่อมส่งผลเสียหายต่อการพัฒนาทางการเมืองอย่างแน่นอน อย่างผมกราบเรียนตั้งแต่ตอนนั้นแล้วว่า ช่วงระยะเวลาซึ่งเราพูดร่วมกันหลายท่านว่าเรามีเวลาสั้นในการพัฒนาทางการเมือง เพียงมีเวลาเพียง 10 ปีเท่านั้นเองภายใต้ระยะเวลาอันนี้ ผมคิดว่าประชาชนก็เริ่มเห็นแล้วว่าใครมีคุณธรรมในทางการเมือง ฝ่ายไหนและถ้าพูดเป็นองค์กรทางการเมืองแล้ว องค์กรไหนที่มีคุณธรรมในทางการเมือง คู่ตัวบุคคลก็เหมือนกันใครที่เข้ามาในทางการเมือง ใครบ้างที่ใจคุณธรรมในทางการเมือง ไข่เหล็กเหล็กมดลูกไม้เพื่อประโยชน์ของใครเราก็เริ่มจะเห็นกัน เพราะฉะนั้น การที่พูดอื่นๆ เหมือนท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการพูดจริงๆ นี้ แสดงว่าเป็นคนมีคุณธรรม พูดอะไรพูดตรงเหมือนที่ท่านประธาน ดร. ชูวงศ์สรุปว่าพูดอย่างเปิดเผย พูดอย่างตรงไปตรงมาซึ่งก็จริง ในทางการเมืองมีอะไรก็พูดตรง ผมจะได้ยอมรับในที่ประชุมนี้ว่าบางท่านมีจุกอ่อน มีจุกแข็ง ในพรรคของท่าน ท่านพูดตรง และจุกเหล่านี้ก็คือจุกที่จะนำไปแก้ปัญหา การพัฒนาพรรคการเมืองจริงๆ เราจะได้ทราบว่าอันนั้นคือปัญหา อย่างบางคนบอกว่าจะให้เงิน 50 ล้าน เขามีคุณธรรมหรือเปล่า หรือว่าเขาจะให้เงิน 50 ล้านเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาทางพรรคการเมืองของประเทศนี้ให้มันดีขึ้นหรือเปล่า ก็มาร่วมกิจกรรมทางการเมืองได้ เพื่อประโยชน์ของประเทศชาติบ้านเมือง เพราะฉะนั้น ผมคิดว่าทั้งหมดนี้

ในทางการเมือง เราสามารถจะดูได้ว่าคุณธรรมของทุกฝ่ายในทางการเมือง เมืองที่จะเกิดทั้งกำหนดว่า การพัฒนาพรรคการเมืองในระบบประชาธิปไตย หรือการพัฒนาพรรคการเมืองจะเจริญมั่นคงถาวรขนาดไหนผมไม่ใช่ว่ายกตัวพรรคประชาธิปไตย แต่ผมก็ต้องยกขงพรรคของผมที่ขึ้นมาได้ 40 ปี หรือ 50 ปี ตั้งแต่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เติบโตใหญ่ของพรรคการเมืองอย่างนี้แล้วที่อยู่ได้เพราะมีคุณธรรมในทางการเมือง ของวิญญูชาติ ของบรรพบุรุษ ของนักการเมือง ในพรรคนี้ คุณธรรมตัวนี้จะเป็นตัวชี้แนะจะไม่มีเงินในการหาเสียงก็แล้วแต่ความมันก็จะอยู่ได้ แล้วอยู่ได้ต่อเนื่องไม่ว่าจะมีการปฏิวัติ ยุบพรรคการเมืองไป เติบโตขึ้นมาได้อีก และต่อไปข้างหน้า ก็จะเป็นไปได้อีกนาน ผมคิดว่าพรรคประชาธิปัตย์ พรรคชาติไทย พรรคกิจสังคม รวมกันเป็นรัฐบาลมานานแล้ว เห็นด้วยอย่างยิ่งต่อไป 2 พรรคการเมืองใหญ่ ๆ ของประเทศนี้มันน่าจะไมเล็กแล้ว มันน่าจะ เป็นพรรคการเมืองที่โตได้เหมือนยกตัวอย่างเช่นพรรค แอล.ดี.พี. ของญี่ปุ่น มีพรรคการเมืองเล็กๆ 3 - 4 พรรคอยู่ในนั้น ของเราก็เหมือนกัน เพราะฉะนั้น ถ้าเราทำเหมือนที่ ท่านรัฐมนตรีประมาดพูดว่าพออย่างไรในรัฐสภาที่ ท่านเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และท่านคุณนโยบายในการพัฒนาประชาธิปไตยของรัฐบาลคุณนั้นท่านพูดก่อนจะจบ ผมจำได้ว่า ส.ส.บางราย เป็น ส.ส. คนที่จะรักประชาธิปไตยไว้ และสามารถที่จะพัฒนาระบบประชาธิปไตยของเราไว้ได้โดยการประคับประคองอย่างไร ผมว่านี่เป็นส่วนหนึ่งของข้อเสนอของที่ประชุมนี้ว่า ถ้าทุกฝ่ายจับมือกันไม่ว่าฝ่ายรัฐบาล ฝ่ายค้าน เราอย่ามาโค่นล้มกันเองด้วยความไร้คุณธรรมในทางการเมือง เพื่อให้ระบบนี้มันละลายหายไป แล้วก็ระบบแบบพม่า แบบเนวิน แบบมาร์คอสมันขึ้นมา ต้องประคับประคองระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เหมือนนโยบายต้องถือว่าคำปรารภหรือคำอภิปรายของ พลตำรวจเอก ประมาด อติเรกสาร อันนั้นเป็นนโยบายของกระทรวงมหาดไทยที่ทุกฝ่ายจะต้องประคับประคอง เพราะฉะนั้น วันนี้ผมคิดว่ากระทรวงมหาดไทยได้ทำตามนโยบายนั้นในระดับหนึ่งในส่วนหนึ่งแล้ว ผมหวังว่า คงจะทำต่อไปอีกมากตามโครงการของกระทรวงมหาดไทย ขอชมคุณมากครับ

นายสมศักดิ์ คุณเงิน

ท่านที่เคารพ กระผม นายสมศักดิ์ คุณเงิน เป็น ส.ส. จากขอนแก่น พรรคเอกภาพ จะเว้นเสียมิได้ว่าพรรคเอกภาพถูกพาดพิงหลายต่อหลายครั้งนะครับ เพราะฉะนั้น ผมขอความกรุณาสักเล็กน้อยผมจะขอถามท่าน คร. สุจิต บุญบงการ กระผมฟังแล้วค่อนข้างจะสับสนอยู่ว่าไม่ว่าจะเป็นการร่วมพรรคก็ดี พรรคเล็กในทักษะของท่านก็ดี ฟังๆ คุแล้วเหมือนว่า

ท่านไม่เห็นด้วยกับการรวมพรรค ท่านมองเห็นว่าลารวมพรรคนั้นมันน่าจะมีปัญหาเกี่ยวกับการ
จงรักภักดี แล้วก็โยงไปถึงพรรคเอกภาพที่ไม่เป็นเอกภาพ ผมอยากจะกราบเรียนอย่างนี้ว่า
ผมนั้นมีโชนักวิชาการ กระผมเป็นนักปฏิบัติทางการเมืองเล็กๆ คนหนึ่ง เจตนาจริงใจจริงๆ ของ
เรานั้น การยุบพรรค พรรคก้าวหน้าก็คืนะครับ พรรคกิจประชาคมก็ดี พรรคประชาชนก็ดี เรายุบ
เพื่อที่จะไปรวม นี่คือเจตจำนงครั้งแรก และเราก็ประกาศตัวต่อสาธารณชนมาโดยตลอด แต่ที่นั่นมัน
จะเป็นความบังเอิญนะครับที่ว่าเมื่อยุบแล้ว ไปรวมไม่หมด เมื่อไปรวมไม่หมดเชื่อมั่นตั้งว่าเอกภาพ
เราก็ไม่บอกว่าโอกาสเป็นเอกภาพมันจะต้องไปครบความเป็นเอกภาพนั้นมันไม่จำเป็นที่จะต้องไปครบ
มันไม่จำเป็นต้องมีปริมาณเท่านั้นเท่านี้ แค่ว่าที่เราต้องการนั้นทำเป็นเอกภาพในการกระทำการ
ทางการเมือง เพราะฉะนั้น ไอ้จุดนี้นั้น ผมยังมีความเห็นแตกต่างนะครับ เมื่อมันรวมเป็นเอกภาพ
แล้วจำนวนจะเหลือน้อยจะเหลือน้อย มันก็ยังเป็นเอกภาพ ผมเห็นด้วยอย่างยิ่งกับท่านอาจารย์
ดร.เกษม ว่า จะไม่บังคับ จะไม่ข่มขู่ได้ หากไม่ ถ้าท่านอยากไป ท่านก็ไป ส่วนที่เหลือก็ขอให้
เป็นเอกภาพจุดนี้ ทางที่พวกกระผมมองครับ

ส่วนอีกจุดหนึ่งนั้นที่พูดกันว่าจริงๆ การรวมพรรคมันเป็นไปคดงมเจตจำนงของ
กฎหมายรัฐธรรมนูญปัจจุบัน ที่ต้องการให้พรรคมันใหญ่ พรรคมันเป็นปีกแผ่น กำหนดไว้ตั้งแต่
ก่อนส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งครั้งหนึ่งอะไรทำนองนั้น ทีนี้เมื่อฟังคดงมเห็นนักวิชาการแล้ว ปรากฏว่า
ทำให้สับสน ๆ เพราะหลักการของเราว่าจะเอาอย่างไร ท่านบอกจริงพรรคเล็กก็ได้ และก็โยง
ไปสู่หลายๆ ปัญหา เพราะฉะนั้น ผมเองนั้นในฐานะผู้ปฏิบัติในฐานะประชาชน ก็จะมองว่าจริงๆ
เราเคารพอะไร ถ้าเราเคารพกฎหมายรัฐธรรมนูญทุกวันนี้ถ้ายังไม่แก้กระผมคือร้องผมใช้คดีกา
กฎหมายรัฐธรรมนูญก็แล้วกัน การรวมพรรคมันก็เป็นขั้นตอนหนึ่งในกรพัฒนาพรรคการเมือง
เพราะรัฐบาลก็ประกาศอยู่เป็นนิกโก้ใหม่ครับ เพราะฉะนั้น รถมตรึงเป็นการพัฒนาเหมือนกัน
แต่เมื่อมันมีปัญหาที่ว่ามันไปไม่หมด ผมคือผมจะตั้งคำถามท่านเอง เปรียบเทียบง่าใครละสมควร
ที่จะถูกกำหนดระหว่างคนที่เป็นเจ้าของทรัพย์สิน โขโมยและคนรับของใจ ใครควรจะคุกคามหนักน้อย
กว่ากันอยู่ง่าใครละครับ กระผมขอฝากเรียนถามเพียงเท่านั้นครับ และผมขออนุญาตตั้งข้อสังเกต
2 ข้อ ลึ้นๆ นะครับ เพราะว่าในกรณีที่ผมได้รับโอกาสในการร่วมสัมมนาของกรมการปกครอง
กระทรวงมหาดไทย ผมเป็นครั้งแรกที่เป็นความรู้สึกที่เป็นมิติใหม่ทางการเมืองต่อกรมการปกครอง
ผมกราบเรียนว่ากระผมมีประสบการณ์ที่เพิ่มขึ้นต่อกรมการปกครองในกรณีเลือกตั้งอย่างน้อยก็ 2 สมัย

ที่ผ่านมา ต่อเมื่อเห็นวันนี้ที่ท่านระดมความคิดโดยเฉพาะ โครงการขยายฐานประชาธิปไตย
 สู้พวงชนนั้น กระผมก็สรุปละครับว่าจะ เป็นมติใหม่ทางการเมืองเกิดขึ้นหรือไม่ แม้แต่กระทรวง
 มหาดไทยก็ยอมรับว่าจำเป็นต้องรับฟังความคิดเห็นอ่านหลาย ๆ คนมาประกอบกันแต่จำแนกจัดที่หนึ่งพรรค
 ฝ่ายค้านก็ไม่มีเลย ผมอยากให้มีพรรคฝ่ายค้านสักคนหนึ่งมานั่งข้างบน กระผมอยากกราบเรียน
 ถ้ามว่าถ้าหากเราจะพูดเฉพาะ เรื่องพรรคการเมืองนั้น ทำไมเราไม่พูดถึง พ.ร.บ. เลือกตั้งด้วย
 เพราะมันเป็นกระบวนการในการเลือกสรรคนเข้ามา กระบวนการที่คัดคนเข้ามา ทำไมไม่พูดตรงนั้น
 ด้วยนะครับ ถ้าพูดตรงนั้นผมคิดว่า เป็นตัวอย่างรูปธรรมมากมายที่จะแสดงสะท้อนให้เห็นว่าอุปสรรค
 ของการขยายฐานประชาธิปไตยสู้พวงชนนั้นมันอยู่ตรงไหนกันแน่ กระผมเห็นด้วยกับท่าน ดร. อาจารย์
 สุจิต นะครับ ที่พูดถึงว่าองค์การภวชนนอกที่มีศักยภาพเป็นตัวที่อาจจะ เป็นอุปสรรค และในขณะเดียวกัน
 นั้นในอดีตนั้นผมก็เห็นว่ากระทรวงมหาดไทยก็ได้เป็นตัวปัญหา เป็นตัวอุปสรรคเหมือนกัน จะโดยตั้งใจ
 หรือไม่ตั้งใจก็ตาม เพราะว่าตามเอกสารในการอธิบายของ ท่าน นะครับ หน้า 96 คนที่เป็นอุปสรรค
 น่าจะเป็นปัญหาตาม พ.ร.บ. เลือกตั้งนั้น ก็คือ นักปกครองที่ย่อว่า ปค. นั่นคือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
 ผู้ว่าราชการจังหวัด มีตัวอย่างค่อนข้างจะมากกว่าทุกแขนง. เพราะฉะนั้น ถ้าหากเราละเลย
 ถึงจุดนี้ก็เหมือนว่าเราไม่ยอมรับความจริง ถ้าเราไม่ยอมรับความจริง เราก็แก้ปัญหามาไม่ได้
 กระผมขอฝากไว้เป็นข้อสังเกตประการที่ 1

ประการที่ 2 กระผมอ่านเอกสารวิจัยการปกครองแล้ว ผมเองมีปัญหาว่า ที่ท่าน
 วิเคราะห์ว่า การเลือกตั้งเป็นองค์กรอิสระนะครับ มวลชนดูผลการเลือกตั้งนั้นมีคนไม่เห็นด้วย 93%
 ในจุดนี้ผมเห็นว่าถ้าท่านจะไปแจกแบบสอบถามนี้ในสภาผู้แทนราษฎรจะเป็นตัวเลขที่กลับกัน คนที่
 เห็นด้วยจะเป็น 93% เพราะเหตุใดผมถึงพูดเช่นนี้ว่าหลายฝ่ายปรารถนาที่จะมาร่วมอยากจะทำ
 ให้กติกาประชาธิปไตยมีความบริสุทธิ์ ยุติธรรม เราปรารถนาอยากจะทำให้มีนักการเมืองที่ดีเข้ามา
 แต่ทุกวันนี้ก็คงจะเป็นอันว่าเข้าใจกันอยู่ว่าจะไร เป็นอะไร ผมปรารถนาที่จะเห็นว่าพรรคการเมือง
 ก้าวเข้าไปมีส่วนร่วมในการควบคุมการเลือกตั้ง ปรารถนาที่จะเห็นองค์กรที่มีศักยภาพ กองทัพ
 เข้ามามีส่วนร่วม หรือท่านอาจารย์จากมหาวิทยาลัยจะมีส่วนร่วม และผมขอความกรุณาจาก
 กระทรวงมหาดไทย ภารมการปกครอง นั้นเป็นเพียงเลขานุการจะทำได้หรือไม่ ขอกราบเรียนตาม
 เถานี้

ดร. ชูวงศ์ ฉายะบุตร

ผมขอกราบเรียนอย่างนี้ นะครับ เกี่ยวกับเรื่อง เอกสารวิจัยมันเป็นเรื่องที่ผ่านมาแล้ว ถ้าในคราวต่อไปผมอาจจะมีการที่คิดว่าน่าจะเหมาะสมหรือมีเหตุผลมากขึ้น ส่วนผู้แทนของพรรคฝ่ายค้านจะมานั่งฟังในฐานะผู้อภิปรายเราขอกราบเรียนว่า ได้ติดต่อเชิญคุณรงค์ วงศ์วรรณไปแล้วนะครับ ท่านไม่พร้อมที่จะมาครับ

ดร. สุจิต บุญบงการ

ประการแรกเกี่ยวข้องกับความร่วมมือพรรคขอชี้แจงว่า ผมเห็นด้วยกับการร่วมพรรคในกรณีของพรรคเอกภาพ อันที่จริงแล้วก็มีไม่ความตึกคึกคักอะไร แต่ในการสนับสนุนให้มีการร่วมกันนั้นเป็นเพียงแต่ขอแซวเล็กน้อยนั้นเพื่อนฝูง ในการร่วมนั้นน่าจะเน้นถึงคุณภาพกลับไปคำนึงถึงที่นั่งในสภาเท่านั้นนะครับ โดยไม่คำนึงถึงคุณภาพ เช่น ความจงรักภักดี หรือความร่วมมือหัวจมท้ายกันได้เสียงที่เกิดขึ้นจากการร่วม มันไม่มีความหมายก่อให้เกิดปัญหาในพรรคด้วยซ้ำไปนะครับ อันนั้นก็ขอยืนยันอย่างนั้น

ประการที่สองผมก็เห็นด้วยอันที่จะพูดถึงระเบียบวินัยของพรรค ผมมีได้หมายความว่า จะต้องเหมือนกับทหาร ข้าราชการ แต่ความหมายว่ามันจะต้องมีกติกาบ้างในการ เป็นสมาชิกพรรคในการเป็น ส.ส. อันนี้จำเป็นเหมือนกัน แต่จะมีแค่ไหนอย่างไรนั้นซึ่งถ้ากันไปอีกเรื่องหนึ่งขอชี้แจงสักเล็กน้อยเรื่องเกี่ยวกับการสัมพันธมิตรอะไรต่างๆ ของพรรคนั้นผมหมายความว่าสัมพันธมิตรที่จะร่วมกันนั้นในความหมายของอาจารย์เกษมจะเป็นสัมพันธมิตรอะไรก็ได้แล้วแต่ มันน่าจะลองพยายามทำดู มันจะมีอุปสรรคก็ตามแต่การทำนั้นมันควรจะทำทั้งพรรคฝ่ายค้านด้วย เพื่อการเลือกตั้งจะมองเห็นกันที่ว่า อะไรควรจะเป็นอะไร แต่ที่นี้มีได้หมายความว่าใครจะไปสู่ระบบพรรคใหญ่หรืออย่างไรก็ตาม จำนวนของพรรคนั้นเป็นเรื่องหนึ่ง แต่การรวมตัวกันเพื่อการเลือกตั้งทางพรรคฝ่ายค้านและรัฐบาล ผมคิดว่ามันจำเป็นเหมือนกัน ผมขอแค่นี้สั้นๆ ขอขอบคุณนะครับ

ดร. ชูวงศ์ ฉายะบุตร

ผมขอกราบเรียนถามท่านรัฐมนตรีมานะ ท่านจะมีอะไรพูดในที่ประชุมอีกไหมครับ

พลเอกมานะ รัตนโกเศศ

อยากจะเรียนความหมายของคำว่าวินัย ไม่ได้หมายความว่ามีความดีเฉพาะทหารเท่านั้น หรือทหารทุกสถาบันล้วนแต่จะต้องมีวินัยทั้งสิ้น ภายในครอบครัวก็ต้องมีวินัยใช้ใหม่ครับอันนี้เป็นสำคัญ วินัยก็คือจะต้องปฏิบัติตามกฎ ตามข้อบังคับของพรรค ระเบียบแบบแผน แบบธรรมเนียม แม้กระทั่ง ประเพณีต่างๆ ที่สังคมนั้นมีอยู่ ผมคิดว่าอย่างนี้แล้วที่ผมว่าพรรคการเมืองต่างๆ นี้จะพัฒนาต่อไปได้ ที่สำคัญที่สุดคือ คือวินัยต้องทำตามกฎของหมู่คณะ ของจารีตประเพณี ที่ถูกที่ควร ที่ควรจะทำซึ่งเป็น ปัจจัยสำคัญที่ทำให้พรรคการเมืองที่กำลัง เริ่มพัฒนาสามารถก้าวหน้าไปได้ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญอันหนึ่ง เท่านั้น ผมก็ขอแสดงความยินดีด้วยครับ ที่จัดให้มีการประชุม มีการอภิปรายชี้แจงตอบปัญหา กระผม คิดว่าน่าจะได้อีกต่อไปในอนาคต ขอขอบคุณครับ

ดร. ชูวงศ์ ฉายะบุตร

สำหรับวันพรุ่งนี้ครับ ภาคเข้าการสัมมนาเรื่องการคัดเลือกสมาชิกพรรคเข้า สัมพันธ์เลือกตั้งและคอนบายเรื่องการระดมทุนของพรรคการเมือง ซึ่งก็เป็นหัวข้อที่น่าสนใจ ผมขอเรียนย้ำ สำหรับวันนี้ผมขอขอบพระคุณทุกท่าน ที่ได้เข้าร่วมสัมมนา ผมขอปิดประชุมครับ

.....

การสัมมนากรรมการบริหาร - สมาชิกพรรคการเมืองและผู้ทรงคุณวุฒิ
ตามโครงการขยายฐานประชาธิปไตยสู่ปวงชน

โดย

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ณ ห้องเพลินจิต โรงแรมอิมพีเรียล

ถนนวิทย์ กรุงเทพมหานคร

วันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๓๒

หัวข้ออภิปราย การคัดเลือกสมาชิกพรรคการเมืองเพื่อส่งเข้าสมัครรับเลือกตั้ง

<u>ผู้ร่วมอภิปราย</u>	นายประจวบ ไชยสาส์น
	นายพนุสสวัสดิ์ มุลศาสตร์สาทร
	นายสมรรถ กิริจันทร์

ผู้ดำเนินการอภิปราย
ดร.ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ

ดร.ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ

ท่านผู้มีเกียรติที่เคารพ รายการในช่วงเช้าเป็นรายการที่เกี่ยวกับหัวข้อการคัดเลือกสมาชิกของพรรคการเมืองเพื่อส่งสมัครเข้ารับเลือกตั้ง วันนี้ตามกำหนดการได้มีการเปลี่ยนแปลงไปเล็กน้อยเนื่องจากท่านรัฐมนตรี เสนาะ เทียนทอง ท่านต้องไปราชการต่างประเทศอย่างกะทันหัน ส่วนรัฐมนตรี พงษ์พานิช ท่านกิตติธราภรณ์ ท่านได้มอบหมายให้ท่าน ส.ส. พนุสสวัสดิ์ มุลศาสตร์สาทร ซึ่งท่านเป็นกรรมการบริหารของพรรคกิจสังคมมาพูดแทน สำหรับวิทยากรท่านอื่นคงเป็นไปตามกำหนดการทางซ้ายมือของกระผม ผมขออนุญาตแนะนำคือ ๑.พชช. ประจวบ ไชยสาส์น สำหรับตำแหน่งทางการเมืองของท่านในปัจจุบันคือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน ส่วนตำแหน่งการเมืองในอดีตของท่านนั้น ท่านเคยเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ ใน พ.ศ. ๒๕๒๙ - ๒๕๓๑

และท่านเคยเป็นประธานคณะกรรมการสวัสดิการสังคมและแรงงานของสภาผู้แทนราษฎร และยังเป็น
 กรรมการงบประมาณและกรรมการแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญของสภาผู้แทนราษฎร ท่านเคยเป็นและ
 ดำรงตำแหน่งตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดอุดรธานี ท่านเป็นติดต่อกันถึง ๓ สมัย คือ ปี ๒๕๒๖
 ๒๕๒๙ และ ๒๕๓๑ ส่วนตำแหน่งในพรรคการเมืองของท่าน ปัจจุบันท่านเป็นรองหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์
 ส่วนในอดีตที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง กระผมขออนุญาตนำเผยแพร่ในที่นี้คือ ท่านเป็นผู้ร่วมก่อตั้ง
 พรรคแนวร่วมประชาธิปไตยและเป็นรองเลขาธิการของพรรคนี้ด้วย แสดงให้เห็นถึงว่าท่านสนใจในเรื่อง
 ของพรรคการเมืองและระบบการเมืองในระบบประชาธิปไตยมาตลอด

สำหรับทางขวามือของกระผมต่อไปคือ คุณพูนสวัสดิ์ มุลศาสตร์สาทร ท่านเป็นสมาชิก
 สภาผู้แทนราษฎรจังหวัดสุรินทร์ สำหรับตำแหน่งปัจจุบันท่านเป็นประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ท่านเป็น
 ที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และท่านยังเป็นกรรมการและที่ปรึกษากรรมการ
 ของคณะกรรมการควบคุมสวัสดิการสังคมและแรงงานของสภาผู้แทนราษฎร ส่วนตำแหน่งภายในพรรค
 ท่านก็เป็นกรรมการบริหารของพรรคกิจสังคม

ท่านสุดท้ายนี้กระผมอยากจะขอแนะนำก็คือ คุณสมรรถ ศิริจันทร์ ตำแหน่งของท่านเป็น
 ที่ปรึกษากรรมการกิจการสภาผู้แทนราษฎร ในปัจจุบันท่านเป็นกรรมการวิสามัญศึกษาพิจารณาพระราช
 บัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัดของสภาผู้แทนราษฎร ส่วนตำแหน่งการเมืองในอดีตท่านดำรงตำแหน่ง
 รองประธานสภาผู้แทนราษฎรคนที่หนึ่ง ปี ๒๕๒๖ - ๒๕๒๙ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดสมุทรปราการ
 ถึง ๓ สมัย คือ ปี พ.ศ. ๒๕๒๒, ๒๕๒๖ และ พ.ศ. ๒๕๒๙ ก่อนหน้านั้นท่านก็เข้าสู่การเมืองระดับท้องถิ่น
 ท่านเคยเป็นสมาชิกสภาเทศบาลหลายสมัย ท่านเคยเป็นเทศมนตรีและนายกเทศมนตรีเมืองสมุทรปราการ
 และท่านเคยเป็นประธานสภาจังหวัดสมุทรปราการ แสดงให้เห็นว่าท่านเกี่ยวข้องกับการเมืองทั้งระดับ
 ท้องถิ่นและระดับชาติมาโดยตลอด สำหรับตำแหน่งของท่านในปัจจุบันคือ เป็นเลขาธิการพรรคประชาธิปัตย์
 ท่านผู้เกี่ยวข้องที่เคารพ กระผมคิดว่าในเช้าวันนี้มีเรื่องที่น่าสนใจที่เราจะได้ทราบจากทัศนะของผู้ประสบการณ์
 ในการเมืองโดยตรงทั้งหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านผู้ประสบการณ์เกี่ยวกับการตัดสินใจในพรรคการเมือง
 ที่เกี่ยวข้องการคัดเลือกสมาชิกเข้าสู่สมัครรับเลือกตั้งในนามของพรรค ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการปกครอง
 ระบบประชาธิปไตยในระบบพรรคการเมือง สำหรับกระผมจะพูดให้น้อยที่สุดนะครับ กระผมจะเอาหลักเกณฑ์

ที่สำคัญ ๆ มาชอกรามเรียนท่าน เพื่อว่าท่านจะมีแนวทางว่าปัจจุบันนี้กระผมในฐานะเป็นบุคคลภายนอก
 ของพรรคการเมืองฝ่ายวิชาการ ก็ให้ความสนใจ และอาจจะสำรวจความรู้สึกนึกคิดของประชาชน
 จากหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ สื่อมวลชน จากลูกศิษย์ลูกหา และจากฝ่ายวิชาการด้วยกันโดยเฉพาะ
 สรูปไควว่า เวลานั้นประชาชนอยากจะทราบว่า การคัดเลือกสมาชิกเขาลงสมัครรับเลือกตั้งมาในนาม
 ของพรรคการเมืองทั้งหลาย พรรคการเมืองมีวิธีการอย่างไรที่จะทำให้เห็นว่าประชาชนนั้นมองว่า
 พรรคการเมืองเป็นสถาบันที่จะเข้ามาแก้ปัญหาของเขาได้ พรรคการเมืองควรจะเป็นตัวแทนกลุ่มของ
 ผลประโยชน์หลายอย่างที่มีแนวความคิดทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมกว้าง ๆ คล้ายคลึงกัน เมื่อ
 ได้รับเลือกตั้งแล้วนี้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสังกัดพรรคของท่านมีความสำนึกในเรื่องของการเป็นตัวแทน
 ของปวงชน ตามมาตรา ๑๐๒ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยอย่างไร เป็นต้นว่า ท่านให้ความสำคัญ
 เฉพาะประชาชนในจังหวัดของท่าน ท่านได้รับเลือกตั้งขึ้นมาหรืออย่างไร หรือมองในแนวทางของการแก้
 ปัญหาส่วนรวมของชาติ เช่น ปัญหาการต่างประเทศ ปัญหาสวัสดิการสังคมแรงงาน ปัญหาเขตของประเทศ
 อย่างนี้เป็นต้น จึงไม่ได้ลงในจังหวัดใดจังหวัดหนึ่ง เฉพาะแต่ว่าเป็นการแก้ปัญหาของชาติโดยตรง ประการ
 ต่อมาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นสายตาของท่านที่ท่านก็ควาท่านเลือกบุคคลเขาสมาชิกรับเลือกตั้งแล้วนี้
 จะทำหน้าที่เป็นตัวแทนของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ได้อย่างทั่วถึงสักแค่ไหน เพียงใดนะครับ ประการต่อมา
 ก็คือว่า การรื้อปัญหาของจังหวัดของภาคในภาคนั้น ๆ จะดีสักแค่ไหน เพราะว่ามีอันนี้ผมขออนุญาตเก็บ
 ข้อมูลมาเล็กน้อย มีการวิพากษ์วิจารณ์กันมากกว่า ผู้สมัครบางท่านอยู่อีกจังหวัดหนึ่งและมีภริยาน่าอีก
 จังหวัดหนึ่ง แต่ว่าไปสมัครรับเลือกตั้งอีกจังหวัดหนึ่ง และทางพรรคก็ส่งไปเพียงเพื่อที่จะให้ได้รับเลือกตั้ง
 เป็น ส.ส. เท่านั้นเอง แต่การเขาใจรื้อปัญหาต่าง ๆ ในจังหวัดนั้น ๆ ในภูมิภาคต่าง ๆ นั้น อาจจะ
 มีไม่มากเท่าที่ควรนี้ผมเก็บมาจากขอมูลที่ได้รับมานะครับ อันนี้ทางพรรคการเมืองในแต่ละพรรคจะมีแนว
 ทางในการวางหลักการคัดเลือกผู้สมัครเขารับเลือกตั้งว่าเป็นอย่างไร อันนี้ กระผมขออนุญาตตั้งประเด็น
 อย่างกว้าง ๆ ไว้ในขั้นตอนนี้ครับ กระผมอยากจะขอเรียนตามที่ทางกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย
 ได้จัดไว้ก่อน รวมทั้งท่านที่มาไม่ได้ เพราะถึคราษการ กระผมขอเป็นหมายเลขถัดไป กระผมจะขออนุญาต
 ๆ พบ ๆ ประจวบ ไชยสาส์น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน
 เป็นอันค้นแรกนะครับ

นายประจวบ ไชยสาส์น

ขอบพระคุณมากครับท่านผู้ดำเนินการอภิปราย ท่านผู้ฟังที่เคารพทุกท่านครับ คุณหากันแล้วมีแต่ท่านผู้เขี้ยวชาญทั้งนั้น ท่านเป็นนักการเมือง อดีตนักการเมือง ท่านเป็นนักวิชาการ ผมเองชอบถามเรียนว่า เรื่องราวหัวข้อที่นำมาพูดจาในวันนี้ค่อนข้างที่จะเป็นเรื่องราวในของพรรคการเมือง แต่อย่างไรก็ตาม ผมคิดว่าจะเป็นเรื่องภายในภายนอกอย่างไรนั้น ในเมื่อเป็นความประสงค์ของพี่น้องประชาชน หรือท่านผู้ฟังทั้งหลายคิดว่าคงจะพูดจาให้ฟังได้ในขั้นตอนและวิธีการพิจารณาคัดเลือกในการสมัครรับเลือกตั้งทั่วไป ก่อนที่ผมจะเข้ามาในรายละเอียดของพรรคประชาธิปัตย์ที่ตั้งกั้อยู่ในปัจจุบันนี้ ผมอยากจะขอเรียนว่า ในประสบการณ์ของผมตั้งแต่ผมจบการศึกษาใหม่ ๆ ในปี ๒๕๑๑ ดังที่ท่านผู้ดำเนินการอภิปรายได้พูดจาไว้เมื่อสักครู่นี้ ตอนนั้นผมอายุเพียง ๒๒ ปี สนใจการเมืองมาก เลยไปฝึกงานการเมืองที่บ้าน อาจารย์เลี้ยง ไชยกาล ตั้งแต่นั้นไม่มีรัฐธรรมนูญ ผมคิดว่าบรรยากาศที่ผมอยากจะเล่าให้ฟังทั้งหลายก็ทราบก็คิดว่าตอนนั้นนักการเมืองร่นลายครามทั้งหลายได้พาไปสังสรรค์ชุมนุมกันอยู่ที่นั่นถกเถียงแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองกัน ไม่วาระคับ ท่านพลี บุนนาค วัชรวิทย์ ท่านสวัสดิ์ คำประกอบ หรือระคับท่านทองดี อิศราธิวัฒน์ ท่านนักการเมืองอาวุโสทั้งหลาย ตอนนั้นผมเป็นผู้ฝึกงาน สิ่งที่ท่านอาจารย์เลี้ยง มอบให้บอกกล่าวเอาขอมั่งคับพรรคการเมืองทั้งแกในอดีตกั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๕ นโยบายของพรรคต่าง ๆ ไปศึกษา ผมมีเพื่อนทางด้านการศึกษาทางรัฐศาสตร์ก็สนใจทางด้านพฤติกรรมทางการเมือง ทางด้านพรรคการเมือง ทางด้านนโยบายทางการเมือง ผมใช้เวลาปีหนึ่งในการศึกษาเอกสารต่าง ๆ ที่ท่านปรมาจารย์ เลี้ยง ไชยกาล มอบให้หลายกล่องกระดาษศึกษาว่า ในอดีตกาลนั้น พฤติกรรมทางการเมืองหรือพรรคการเมืองต่าง ๆ หรือนักการเมืองทั้งหลายได้ทำอย่างไรกัน ก็มีพรรคพวกนรवादราวเดียวกันในช่วงนั้นคลุกคลีกันหลายคน ทุกวันนี้ก็อยู่ในเวทีการเมืองด้วยกัน ที่พูดเมื่อ ๒๐ กว่าปีมาแล้ว ท่านผู้ดำเนินการอภิปรายได้พูดถึงว่าผมเป็นผู้ก่อตั้งพรรคการเมืองพรรคหนึ่ง ซึ่งตอนนั้นรัฐธรรมนูญปี ๒๕๑๒ ได้กำหนดความคุ้มครองเลือกตั้งนั้นจะต้องมีอายุ ๓๐ ปีบริบูรณ์ ผมเพียง ๒๒ ไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง แต่ก็ได้ไปตั้งพรรคการเมืองเป็นผู้ไปก่อตั้งพรรค ถ้าไปคนคุณะเขียนให้กระทรวงมหาดไทยก็คงจะเห็นอยู่ แล้วยังตอนนั้นก็ได้รับความไว้วางใจจากสมาชิกพรรคแนวประชาธิปไตยให้ดำรงตำแหน่งเป็นรองเลขาธิการฝ่ายบริหาร หน้าที่ผมที่พรรคมอบหมายให้ก็คือ หน้าที่ในการสรรหา

หรือคัดเลือกรหัสสัมภาษณ์ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ในตอนนั้นผมจะเอาประสบการณ์ในครั้งนั้นมาเทียบกับ
เมื่อผมมาอยู่พรรคการเมืองใหญ่ คือ พรรคประชาธิปัตย์ ตอนนั้นที่เราทำงานกันในลักษณะที่ค่อนข้าง
จะเอาจริงเอาจังกันพอสมควร เพราะเป็นคนหนุ่ม จากการที่เราประโคมโฆษณาในเรื่องของแนวทาง
ทางการเมืองที่เราเรียกว่าคนรุ่นใหม่ หรือยังเด็กสมัยนั้น ทำให้คนสนใจมากมายจดหมายแต่ละวัน
นั้นผมคิดว่ายิ่งกว่าแฟนเพลงเสียอีก เพราะเราออกคลื่นประชาธิปไตยเสียนาน ตั้งแต่พฤษภาทศวรรษ
๒๕๐๐, ๑๑ ปี ๑๒ ปีเห็น ผู้คนอยากเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง บางคนเขียนจดหมายมาเหมือน
เขียนบทความ สาธยายความในใจว่า อยากจะเป็นนักการเมืองอย่างไร และสาธยายถึงความเป็นไป
ได้ของการที่ตัวเองจะได้รับการเลือกตั้งเป็น ส.ส. ผมจำได้ว่ามีคน ๆ หนึ่งที่เขาเขียนมาบ่อยมาก และก็มี
แนวความคิดแหลมคม ลึกซึ้ง และผมก็อ่านแนวความคิดท่านไปรู้สึกขบขันใจมาก มีความประทับใจมาก
ท่านนั้นคือ อัครวิมลนทร์ สรินทร มาศศิริถาด ท่านเป็นนักหนังสือพิมพ์ด้วย ท่านเขียนมา และมีอีกคนหนึ่ง
ที่จำได้ว่า เขียนจดหมายมาเยอะเหมือนกันไม่เคยเห็นหน้ากัน คนนั้นก็คือ ครูอำ ร่องเงิน ครูอำ
เป็นคนมานอกเขียนจดหมายมาเป็นที่ประทับใจ ผมก็เลยเชิญครูอำมา ท่านไม่ว่าเชื่อว่า ครูอำ
เป็นครูมานอก ประธานโทษมาไม่ได้ขายหน้าขายตาอะไรทุกวัน พี่อ่ำก็ยังรำลึกถึงความหลังอยู่ว่า
ตอนที่มาครั้งแรกโทษและครูอำไม่เคยเข้ากรุงเทพฯ และที่รองเทาก็ไม่ได้มาสมัครลงสมัครรับเลือกตั้ง
ผมก็รู้สึกสนใจเสนอคณะกรรมการบริหารท้องเสนอคนนั้น ในที่สุดครูอำได้รับเลือกตั้ง มีคนหนึ่งครับ ถ้าจะ
พูดไปก็คงไม่เป็นการเอาพรรคพวกมาขาย ก็คือ คุณสะควก เขื่อนขันธ์ ตอนนั้นเขามาสมัครในนามพรรค
ผู้เป็นผู้คัดเลือกผมออกสะควกอาสาสมัครเลยเพื่อน มันช่วยกันทำงานบริการแก่กันการเมืองดีกว่า ผม
มองผิดไปสะควกไปสมัครในนามพรรคอื่นแล้วก็ได้รับเลือกตั้งในจังหวัดเลย ในปี พ.ศ. ๒๕๑๒ พฤติกรรม
ที่เราตอนคัดเลือกตอนนั้น ขอเรียนว่า ก็เหมือนการสอบปากเปล่า หรือสอบสัมภาษณ์ จากเอกสารที่กรอกมา
คุณสมบัติอะไรต่าง ๆ ในใบสมัครหรือประสบการณ์ทางการเมืองต่าง ๆ ก็มีการซักถามกัน สิ่งที่เป็น
คำถามที่เราเรียกว่า ซอกำหนดหน้าจะเชื่อต่อได้ในเรื่องของคุณสมบัติความกว้างขวาง ซึ่งน่าจะเชื่อว่า
จะได้รับเลือกตั้งนอนั้น ผมเคยตั้งคำถามว่า ท่านจะสมัครรับเลือกตั้งเป็น ส.ส. ลองเอ่ยชื่อกำนัน
ผู้ใหญ่บ้านในเขตเลือกตั้งของท่านให้ผมฟังสัก ๒๐ คน ท่านชื่อใหม่ครับไม่มีใครสักคนที่ผมสัมภาษณ์นับ
จำนวนเป็นร้อยสามารถที่จะจำรายชื่อชื่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตเลือกตั้งของตนได้แม้แต่คนเดียว แล้วก็
นอกจากนั้นก็สอบถามแนวความคิดทางการเมือง ก็เป็นการพูดคุยกันธรรมดา แต่อย่างไรก็ตาม การคัดเลือก

ตอนนั้นพรรคแนวประชาธิปไตยของเราส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง ๒๖ คน ในขณะที่เราต่อสู้กับพรรค
 สหประชาไทยของรัฐบาลตอนนั้น เราได้รับเลือกตั้ง ๘ คน แต่ตอนหลังมา ๘ คนนั้น ก็เกิดความ
 ชัดแย้งกันจาก ๘ เหลือ ๑ คือ ลาออกไป ๗ คน ผมจะทิ้งกองไว้ตรงนั้นก่อนว่า ประสพการณ์ใน
 ช่วงนั้นก็ทำให้ผมมีประสบการณ์ มีความเข้าใจเรื่องพฤติกรรม เรื่ององค์กรทางการเมือง ความ
 ใฝ่ฝันที่จะเห็นพรรคการเมืองที่จะเป็นพรรคของตัวแทนของกลุ่มผลประโยชน์ที่หลากหลายและแนว
 ความคิดคั้งที่ผู้ดำเนินการอภิปรายพูดไว้เมื่อสักครู่ แล้วช่วง พ.ศ. ๒๕๑๓ ผมได้รับเชิญจากรัฐบาล
 หลายประเทศ เช่น รัฐบาลญี่ปุ่น รัฐบาลสหรัฐอเมริกา รัฐบาลอังกฤษ รัฐบาลฝรั่งเศส ให้
 เดินทางไปศึกษางานเรื่องพรรคการเมืองในประเทศต่าง ๆ เหล่านั้น เช่น ญี่ปุ่น เราก็ไปดู
 กระบวนการและกลไกของพรรคเสรีประชาธิปไตยใช้เวลาอยู่ ๓ - ๔ เดือน ตะแวนไปสหรัฐอเมริกา
 ก็ไปศึกษากระบวนการขั้นตอนและวิธีการต่าง ๆ ของพรรคทั้ง ๒ พรรคการเมือง ที่ปกครองผลัดเปลี่ยน
 กันปกครองประเทศอยู่ พรรคเดโมแครทและพรรครีพับลิกัน ผมมีโอกาสไปประเทศอังกฤษไปดูทั้ง
 ๒ พรรคเหมือนกัน ไม่รู้อะไรหรอก ผมคิดว่าต่างประเทศจะเป็นอย่างไรนั้นก็ก็เป็นสิ่งที่เราไปเห็นมา
 ไปรู้มา พยายามนำมาไขว้ในบางโอกาส แต่ว่าจะใช้ทั้งหมดก็คงจะใช้ไม่ได้ เพราะว่าพื้นฐาน
 ความเป็นอยู่หรือสังคมนั้นความคิดหรือเศรษฐกิจของแต่ละประเทศ ก็คงจะแตกต่างกันออกไปครับ
 ผมคงจะวกเข้ามาถึงเรื่องปัจจุบัน ผมเข้าพรรคประชาธิปไตยครั้งแรกนั้นไม่มีโอกาสที่จะทำหน้าที่ใด ๆ
 ทั้งสิ้น เพราะเข้าไปเป็นสมาชิกธรรมดา ๆ คือ เป็นผู้ถูกคัดเลือกคือ เขาเลือกผมลงสมัครรับเลือกตั้ง
 แต่เมื่อการเลือกตั้งใกล้จะมาถึงแล้ว เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๑ ผมเข้าไปอยู่ในพรรคประชาธิปไตย ก็ได้รับ
 ความไว้วางใจจากบรรดาสมาชิกทั้งหลายให้ดำรงตำแหน่งบริหารในพรรคคือ รองหัวหน้าพรรคประชาธิปไตย
 ในพรรคประชาธิปไตยเรามีโครงสร้างของพรรค ซึ่งผมอยากจะขอกราบเรียนให้ทราบคร่าว ๆ คือ
 มีคณะผู้บริหาร มีกรรมการบริหาร และมีองค์ประชุมใหญ่

ที่ประชุมใหญ่ประกอบไปด้วย คณะกรรมการบริหาร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
 สาขาพรรคการเมือง หรือสาขาพรรคประชาธิปไตย ซึ่งมีอยู่ประมาณร้อยกว่าสาขา รวมเป็นองค์
 ประชุมใหญ่ในการตัดสินใจแต่ละเรื่องนั้น แล้วแต่ที่ประชุมใหญ่จะตัดสินใจพิจารณากัน คณะผู้บริหาร
 ที่นั่นเลือกจากกรรมการบริหารซึ่งมีอยู่ ๔๕ คน เลือกจากสมาชิกสามัญที่เป็นสมาชิกของพรรค แล้วยัง

มีใ้ควำทำใ้กับสมาชิกรัฐสภาผู้แทนราษฎร อดีตผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือ ส.ส. ของพรรค ให้ประธานสภาพรรคแต่ละภาคมาดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการบริหารพรรค นอกจากนั้นยังมีสมาชิกสภาเขต สมาชิกสภา กทม. หรือสมาชิกสภาท้องถิ่นในแต่ละจังหวัดที่มีสมาชิกอยู่มากมีโอกาสเป็นกรรมการบริหารพรรคด้วย แต่เนื่องจากองค์กรของพรรคทั้ง ๔๕ คน คอนขางจะอึดอัดคอยอายุที่จะตัดสินใจอะไรที่นับพันพันควน จึงมีการคัดเลือกจำนวนนั้นออกมาอีก ๑๕ คน ที่เรียกว่าคณะผู้บริหารพรรค คณะผู้บริหารพรรคที่เป็นโดยตำแหน่ง ประกอบด้วย หัวหน้าพรรค เลขาธิการพรรค เป็นโดยตำแหน่ง ๒ ตำแหน่ง รองหัวหน้าพรรคไม่ได้เป็น แล้วผู้ที่ดำรงตำแหน่งเป็นคณะผู้บริหาร ยกเว้นหัวหน้าพรรคและเลขาธิการพรรคจะต้องไม่ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เช่น เป็นรัฐมนตรี วัตถุประสงค์ตรงนี้ เพื่อที่จะให้ผู้ที่มาเป็นผู้บริหารของพรรคมีเวลาในการบริหารพรรคอย่างเต็มที่ ผมมองว่าสภาพที่ทานเห็นวาทศิลป์ของพรรคประชาธิปไตยมีกลไกอย่างนี้

ที่นี้มาถึงประเด็นที่ว่า เมื่อมีการสมัครรับเลือกตั้ง เขาคิดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งแล้วขบวนการในการตัดสินใจขององค์กรของพรรคประชาธิปไตยตัดสินใจที่ไหน อย่างไร เมื่อมีการเลือกตั้งกรณีพรรคเจนนีคือ การเลือกตั้งคราวที่แล้ว พรรคประชาธิปไตย คณะผู้บริหารพิจารณาแต่งตั้ง คณะกรรมการสรรหาผู้สมัครรับเลือกตั้งขึ้นมาเฉพาะเรื่องต่างหากจากคณะผู้บริหาร คณะผู้คัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นมติของคณะกรรมการบริหาร แล้วก็หัวหน้าพรรคเป็นผู้แต่งตั้ง คราวที่แล้วเราได้มีการแต่งตั้งคณะผู้คัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรค ประกอบไปด้วยบุคคล ๘ คน โดยจะกระจายกันแต่ละภาคของประเทศ ผมจะยกตัวอย่างของพรรคนี้ประกอบไปด้วย นายพิชัย รัตกุล นายมารุต บุญนาค นายชวน หลีกภัย นายบัญญัติ บรรทัดฐาน นายประจวบ ไชยสาส์น นายเอนก ทัฬหสุวรรณ นายเทอดพงษ์ ไชยนันทน์ นายนิพนธ์ พร้อมพันธุ์ และพลตรี สนั่น ขจรประศาสน์ เป็นกรรมการและเลขาธิการ หัวหน้าพรรคเป็นประธาน ท่านจะเห็นว่า ท่านพิชัย ท่านมารุต ท่านเอนก ทัฬหสุวรรณ คุณแดงทุ่งเพมทานครและภาคกลาง ท่านชวน หลีกภัย ท่านบัญญัติ บรรทัดฐาน คุณแดงภาคใต้ ท่านเทอดพงษ์ ไชยนันทน์ ท่านสนั่น ขจรประศาสน์ เป็นผู้คัดเลือกทางภาคเหนือ สำหรับภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีกระผม คณะนิพนธ์ พร้อมพันธุ์ เป็นผู้คัดเลือกเบื้องต้น

ขบวนการในการคัดเลือกมีอยู่ ๒ - ๓ ลักษณะ ลักษณะที่หนึ่งคือ การได้รับคำแนะนำ
 จากสาขาพรรค พรรคประชาธิปัตย์นั้นมีสาขาพรรคค่อนข้างจะกระจุกกระจายอยู่ทั่วประเทศ ขณะนี้
 มีสาขาพรรคที่จดทะเบียนถูกต้อง และมีการบริหารมีกลไก มีกรรมการบริหารสาขาพรรคอยู่ทั่วประเทศ
 ประมาณ ๑๕๐ กว่าสาขา แหง่หนึ่งที่เราได้รับการแนะนำว่าใครควรจะลงสมัครรับเลือกตั้งอย่างไร
 ที่ไหนนั้น มีพฤติกรรม มีกิจกรรมทางการเมืองอย่างไรนั้น ได้รับการแนะนำจากประธานหรือกรรมการ
 สาขาพรรคเสนอ ชามายังคณะกรรมการสรรหาอย่างที่ว่านี้ ลักษณะที่สองคือ ลักษณะที่เราดูจากสมาชิก
 สามัญคงจะแบ่งออกได้หลายประเภทคือ หนึ่ง เราจะพิจารณาผู้สมัครรับเลือกตั้งโดยเป็นแพนราษฎรอยู่ใน
 ปัจจุบันนั้นเป็นอันคัมแรกเป็นประการสำคัญ ก็คือยังงี้ ๆ ถ้าเขายังยืนยันที่จะสมัครรับเลือกตั้งก็ต่อส่งเขา
 เขาสมัครรับเลือกตั้ง ประการที่สองก็คือ อดีตผู้สมัครรับเลือกตั้งหรืออดีต ส.ส. ของเรา ที่อาจจะ
 พลาดพลั้งจากการเลือกตั้งครั้งที่แล้ว หรือคราวไหนก็แล้วแต่ก็จะสอบถามความสมัครใจของเขาว่ายังจะ
 ยืนยันสมัครรับเลือกตั้งหรือไม่ แลวนอกจากนั้นสมาชิกสามัญที่เห็นความจำเป็นที่มีความประสงค์จะสมัคร
 รับเลือกตั้งในคราวนี้ แลวลักษณะสุดท้ายซึ่งผมคิดว่าลักษณะนี้เป็นลักษณะที่เกิดขึ้น เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น
 กับพรรคการเมืองแทบทุกพรรค ก็คือในช่วงนี้เกิดสมนะครบ ไก่วงออกจากสมทนอนนั้นสมทนอนนั้นเปิดกว้าง
 ออกเพราะว่าไม่อยู่ภายใต้ขอมบังคับของรัฐธรรมนูญ ในที่นี้หมายถึงสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิก
 พรรคการเมืองที่อาจจะมีการถ่ายเท หรืออาจจะมีการย้ายถ่ายเทกันในช่วงนั้น ก็ได้รับการพิจารณา
 ควบเขนเดียวกัน โดยอาจจะจากความเป็นไปได้การที่จะได้รับเลือกตั้ง หรืออาจจะจากความชื่อเสียง
 เรียงนามของผู้นั้นก็เข้าชายในการที่เราพิจารณาสรรหา คณะกรรมการสรรหานี้ไม่มีอำนาจเด็ดขาด
 เพียงแต่ทำหน้าที่เร็คคอมเม้นต์ก็คือ ทำคำแนะนำว่าใครควรจะส่งหรือไม่ส่งอย่างไร แต่สภาผู้แทนราษฎร
 เสร็จแล้วเสนอให้กับกรรมการเลขาธิการคือ เลขาธิการพรรคทำรายชื่อพร้อมทั้งคำแนะนำนั้นเสนอไปยัง
 คณะผู้บริหารของพรรค คณะผู้บริหารของพรรคผมเรียนเมื่อสักครู่ประกอบไปด้วย หัวหน้าพรรค เลขา-
 นาการพรรค ปีคท้ายและกึ่งตรงกลางนั้นคือกรรมการบริหารในจำนวน ๔๕ คนที่ไม่ใช่เป็นรัฐมนตรี คณะ
 ผู้บริหารก็จะสกรีนทำการคัดเลือกอีกครั้งหนึ่งแล้วถึงเสนอให้กรรมการบริหารซึ่งเป็นองค์กรสูงสุดในขบวนการ
 การตัดสินใจในการพิจารณาว่าใครจะสมัครรับเลือกตั้งในนามของพรรคหรือไม่อย่างไร ผมอยากจะให้
 มองเห็นบรรยากาศหรือขั้นตอนขบวนการในการพิจารณาสรรหา ขบวนการในการตัดสินใจว่าใครจะสมัคร

รับเลือกตั้งในนามของพรรคใดหรือไม่ แต่ขั้นตอนหรือวิธีการดังกล่าวนี้เป็นขั้นตอนหรือวิธีการที่กำหนดไว้ในข้อบังคับอย่างชัดเจน ซึ่งข้อบังคับนั้นก็แน่นอนตามพระราชบัญญัติพรรคการเมืองก็คงจะต้องจดทะเบียนก่อนนายทะเบียนพรรคการเมืองที่กระทรวงมหาดไทย ผมคงจะไม่จำเป็นจะต้องลงไปในเรื่องละเอียดของข้อบังคับของพรรคประชาธิปัตย์นั้นเขียนไว้ว่าอย่างไร แต่ท่านผู้มีเกียรติครับ ประเด็นสุดท้ายที่ท่านผู้ดำเนินการอภิปรายยังไม่ได้กำหนดเวลาที่ให้ผมพูด แต่ท่านมองหมายมอຍเหลือเกิน ไม่รู้ว่าท่านคิดว่าผมรูปหล่อ แต่ผมไม่หลอนนะครับ ก็ด้วยมารยาทเมื่อท่านผู้ดำเนินการอภิปรายมั่งถึงว่าเป็นผู้ใหญ่ที่สุดในพื้นที่มีอำนาจ ท่านมองหมายมอຍ ๆ ก็คงต้องหาทางลงละครับ มิฉะนั้นแล้วก็คงจะถูกตำหนิ ประเด็นสุดท้ายที่ผมอยากจะขอเรียนว่า อยากจะวิเคราะห์ว่าประเด็นที่ท่านผู้ดำเนินการอภิปรายหยิบยกขึ้นมาว่าองค์กรของพรรคการเมืองของเราขณะนี้เป็นองค์กรมากน้อยแค่ไหน องค์กรทางการเมืองนั้นควรจะประกอบไปด้วยองค์กรประชาชนหรือองค์กรกลุ่มผลประโยชน์ หรือองค์กรกลุ่มอาชีพที่มีตัวตนจริงหรือไม่ ผมจะขอศึกษาหรือวิเคราะห์เฉพาะกรณีของพรรคประชาธิปัตย์ ผมคิดว่าเฉพาะกรณีของพรรคประชาธิปัตย์นั้นผมยอมรับอย่างหนึ่งว่าเป็นองค์กรที่เป็นทางการ เป็นองค์กรค่อนข้างจะมีบทบาทในพรรคประชาธิปัตย์ก็คือ องค์กรสาขาพรรคมีมากมายจริงครับ และถึงองค์กรสาขาพรรคเหล่านั้นเกินกว่ากึ่งหนึ่งนะครับที่มีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการบริหารพรรคประชาธิปัตย์ เอาจริงเอาจังนะครับ ถ้ารัฐมนตรีออกไปตรวจราชการที่ไหน ถ้าไม่บอกสาขาพรรคเป็นเค็ดคเป็นแค้น เป็นพื้นเป็นไฟ เราจะต้องปฏิบัติแล้วถือเป็นหน้าที่ของรัฐมนตรีหรือของผู้หลักผู้ใหญ่ในพรรคประชาธิปัตย์ที่จะต้องบอกกล่าว บอกเล่าแก่สมาชิก ผมจะมาแฉนะ ถ้าร่างกฎหมายด้วยกัน ก็นิว ๆ กัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน แล้วท่านทั้งหลายจะมีปัญหาอะไรของประชาชนท่านก็มารองมาเรียน มาบอกมาแฉ นอกเหนือจากสมาชิกพรรคการเมืองซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะเป็นตัวแทนในท้องถิ่นนั้น ดังที่ท่านผู้ดำเนินการอภิปรายพูดจา เรายังมีองค์กรซึ่งเป็นสาขาพรรคการเมืองหรือผู้บริหารสาขาพรรคการเมืองแล้วก็มีสมาชิกที่กระจัดกระจายอยู่ในพื้นที่ในท้องถิ่นเหล่านั้นอยู่ตลอดเวลา แต่อย่างไรก็ตาม บรรดาสาขาพรรคเหล่านั้นที่กระจัดกระจายอยู่ทั่วประเทศก็มีข้อจำกัดเหมือนกันว่า ท่านมีสิทธิที่จะมาลงคะแนนเสียงในคราวเลือกตั้งประชุมใหญ่ของพรรคนั้นทุกสาขามีข้อบังคับกำหนดบอกว่า ถ้าสาขาใดที่ตั้งอยู่ในเขตเลือกตั้งหนึ่งใด มากกว่า ๑ สาขาให้มีสิทธิสาขาเดียว นั่นก็คือรากแก้ว ถ้าเปรียบพรรคประชาธิปัตย์เป็นต้นไม้ มีรากแก้ว รากฝอยที่

ที่ท่านผู้ดำเนินการอภิปรายบอกว่าพรรคการเมืองนั้นน่าจะมีกลุ่มผลประโยชน์ มีกลุ่มแนวความคิดหรือ
 วิชาการที่หลากหลายเข้ามาเป็นมันสมอง หรือเป็นส่วนประกอบของพรรคการเมืองนอกเหนือจาก
 องค์การประชาชนที่หยั่งรากลึกไปสู่ประชาชนนั้น พรรคประชาธิปไตยนั้นไม่ค่อยปรากฏเท่าไร โดยเฉพาะ
 อย่างยิ่งในแง่ของกลุ่มผลประโยชน์ที่จะเป็นนายทุนเจ้าของกิจการต่าง ๆ ก็เรียนตามตรงมาอยู่
 ๒ - ๓ ปี พยายามมองหาหรือให้เป็นผู้ให้ความสนใจในเรื่องของกลุ่มผลประโยชน์ ก็ไม่หมายความมา
 ผู้ผสมผสานกันอย่างเดียว แต่สิ่งเดียวที่ค่อนข้างชัดเจนในพรรคประชาธิปไตยนั้น ก็คือกลุ่มที่เราเรียกว่า
 กลุ่มวิชาการ กลุ่มนี้บทบาทค่อนข้างสำคัญในพรรคประชาธิปไตยในการปรับปรุงนโยบายต่าง ๆ จะมีกลุ่ม
 นี้เข้ามาทำงานแบบไม่เปิดเผยตัวเอง ทำงานให้กับพรรคอย่างลับ ๆ ซึ่งเป็นความลับไม่ยากเปิดเผย
 ฉะนั้น สิ่งเหล่านี้จึงเป็นสิ่งที่คิดว่าตัวกำหนดกฎเกณฑ์ในการที่พรรคการเมืองนั้นจะเป็นพรรคการเมือง
 ที่มีความสมบูรณ์ในตัวของมันเองหรือไม่อย่างไร คิดว่าเป็นเรื่องราวที่น่าสนใจที่ท่านผู้ดำเนินการก็คงจะ
 ไล่ฟัง หรือหาหนังสือทั้งหลายคงจะได้จากผู้เก็บคดีข่าวใส่ท่านอื่น แต่อย่างไรก็ตามสิ่งสุดท้ายที่ผม
 อยากจะฝากไว้ก็คือว่า ปัจจุบันนี้เราไม่นักการเมืองอาชีพมากพอ เราไม่นักการเมืองที่ได้รับการ
 ฝึกปรือทางด้านการเมืองมากพอ เรามีผู้สนใจอยากจะเป็นนักการเมืองมากมาย แต่เราไม่มีสถาบัน
 ใดที่จะให้ความรู้ให้การศึกษา การฝึกอบรม อย่างมีระบบแก่นักการเมืองเหล่านั้นนอกจากพรรคการเมือง
 ซึ่งไม่มีกลไก ไม่มีงบประมาณ หรือไม่มีขีดความสามารถที่จะดำเนินการให้การศึกษาแก่สมาชิกได้
 เพียงพอ คัดข้อข้อที่ค่าใช้จ่าย งบประมาณต่าง ๆ ผมขอจำกัดอยู่ เว้น พรรคประชาธิปไตยทุกวันนี้เป็น
 ผู้แทนราษฎรสิ้นเดือนถูกหักเงินเดือน ๆ ละ ๒,๐๐๐ บาท และรัฐมนตรีถูกหักเดือนละ ๓,๐๐๐ บาท
 ทุกเดือน ได้เงินเดือนละ ๔๐,๐๐๐ - ๕๐,๐๐๐ บาท เป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารพรรค แต่กิจกรรม
 ที่จะดำเนินการให้การศึกษาแก่ประชาชนหรือกิจกรรมที่จะดำเนินการเคลื่อนไหวเผยแพร่แนวความคิด
 ของพรรคการเมืองนั้น มีข้อจำกัดจำกัดอยู่ จึงทำให้พรรคการเมืองไม่เค็มโตเท่าที่ควร สิ่งนี้ผม
 อยากจะขอฝากไว้ว่า ใครจะเป็นคนสนับสนุนพรรคการเมือง สมาชิกพรรคการเมืองหรือกลุ่มธุรกิจ
 หรือกลุ่มผลประโยชน์หรือประชาชน ประชาชนนั้นให้การสนับสนุนพรรคการเมืองในรูปแบบใด
 ในรูปแบบของการบริจาคหรือในรูปแบบของผู้มีจิตศรัทธาหรือในรูปแบบที่ทางการตามกฎหมาย
 ผมอยากจะพูดจาฝากไว้กับกรรมการปกครองหรือฝากไว้กับกระทรวงมหาดไทย จะเหมาะสมหรือไม่

ว่าท่านมีวิสัยทัศน์การปกครอง แม้มันมองดูอยู่ว่าวิสัยทัศน์การปกครองท่านอบรมนักปกครองตั้งแต่
 ปกติอำเภอ นายอำเภอ นักปกครองระดับสูง และความหมายการปกครองนั้นการปกครองในระบบ
 ประชาธิปไตย มีแต่นักปกครองอย่างเดียวหรือครบ หรือจะรวมหมายถึงนักการเมืองที่มีความสนใจที่
 จะเข้าไปสู่กลไกทางการเมือง ก่อนที่จะเข้าไปสู่กลไกทางการเมืองนั้น คนเหล่านั้นจะได้รับการ
 ฝึกหรือหรือนักการเมืองที่อยู่ในระบบ ควรจะได้รับการฝึกอบรมมนิสัยหรือทำความเข้าใจกันเพื่อ
 จะสร้างแกนนำในระบบประชาธิปไตยหรือไม่อย่างไร เป็นเครื่องหมายคำถามที่เราตั้งไว้ วันนี้
 เพื่อให้ขบวนการที่นำมาสู่การคัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งนี้ประวัติดี มีประสบการณ์ที่สามารถวัดได้
 นับได้อย่างจริงจัง หรือสถาบันนั้นจะเป็นหน้าของสถาบันรัฐสภา ถ้าจะเป็นหน้าของสถาบันรัฐสภา
 หมายความว่าหน้าที่จะทำหน้าที่ฝึกอบรมนักการเมือง หรือฝึกอบรมนักปกครองในระบบประชาธิปไตย ผมคิดว่า
 ขณะนี้คิดว่าให้ความสนใจ สืบค้นหาแล้วได้พูดจากับประธานสภาผู้แทนราษฎร และท่านให้ความสนใจ
 วาสนาเราในตัวสิบเหลือเกิน ขณะนี้งบประมาณในการบริหารกิจการสภาเพียงปีละ ๒๐๐ ล้านบาท
 เพื่อจะรักษาแบบการเมืองทั่วประเทศ ระบบการเมืองที่มีความสำคัญต่อมาตเมือง แต่มีงบประมาณ
 ค่าใช้จ่ายเพียง ๒๐๐ ล้านบาท ผมได้เสนอแนวความคิดให้ท่านประธานเอาใหม่ ขณะนี้ผมได้สั่งการ
 ให้สภาวิจัยแห่งชาติทำการศึกษาวาสนาอันอย่างว่าสมควรจะสังกัดอยู่ในรัฐสภา แล้วเราควรจะให้ถาวร
 สนับสนุนหรือไม่ ตามสถาบันนั้นขึ้นมา ๖๐. ก็มีฝ่ายทหารก็เอาอยู่แทนพลเรือนไปอบรม ก.พ. ก็มี
 สถาบันฝึกอบรมของข้าราชการพลเรือน ของมหาดไทยก็มีการอบรมคนปกครอง ของตำรวจก็มี
 แล้วเหตุไฉนโยเลาทางการเมือง สถาบันซึ่งเป็นสถาบันหลักของประเทศจะไม่รับสถาบันอย่างนั้นขึ้นมา
 ผมได้สั่งให้สภาวิจัยศึกษาความเป็นไปได้ แล้วก็จะปรึกษาหารือพรรคการเมืองหรือนักการเมืองที่
 ทั่วประเทศกันอยู่ หรือแม่แต่ฝ่ายค้านว่า เราจะเอาใหม่มีสถาบันอย่างนี้ของเราใหม่ พวกเราเอง
 บางครั้งทำงานกันไป ก็คงอยากจะไปหาวิชาความรู้เพิ่มเติม หรือไปเก็บน้ำมัน ไปเก็บไฟ ที่นั้นอาจ
 จะหมดไป มอดไป แล้วก็จะทำให้ขั้นตอนหรือวิธีการของเรามีระบบ มีกฎมีเกณฑ์มากขึ้น นั่นก็คือมี
 นักประชาธิปไตยอยู่ทั่วบ้านทั่วเมือง ผมตั้งเป้าหมายไว้ว่า ถ้าภายใน ๒๐ ปี ถ้าเราสามารถที่จะเอา
 บุคคลต่าง ๆ ในภูมิภาคหรือในท้องถิ่นหรือในส่วนกลางเข้ามาในสถาบัน ซึ่งใช้เวลา ๒ - ๓ เดือน

อย่างจริง ๆ จัง ๆ นั้น ถ้า ๒๐ ปี เราก็สามารถทำการได้เป็นแสน ผมคิดว่านั่นก็คือความหวังของ
 บ้านเมือง เราจะพัฒนาอะไรนั้นผมคิดว่าต้องใช้เวลา ๒ ทศวรรษน่าจะเพียงพอที่จะหยั่งรากลึกลงไป
 นอกจากกิจกรรมของพรรคการเมืองที่มียุทธศาสตร์ตามกระบวนการในระบอบประชาธิปไตยแล้ว ควรจะมี
 สถาบันนี้ เป็นข้อเสนอแนะนะครับ แต่ว่าคงจะนำมาซึ่งการที่พรรคการเมืองแต่ละพรรคได้พัฒนาเลือกสรร
 หรือคิดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งในนามของพรรคที่มีภูมิทัศน์ นักศึกษา มีรากฐานที่มั่นคงต่อไป สำหรับ
 ชวงนี้ขอพูดเพียงเท่านี้ ขอขอบคุณท่านผู้ดำเนินการอภิปราย ขอขอบคุณครับ

ดร.ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ

ท่านผู้มีเกียรติที่เคารพ ผมคิดว่าความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ท่านผู้มีเกียรติ และตนเองได้รับจาก รมว. กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน คงจะทำให้ เราได้ทราบทัศนะของการพัฒนาของระบบพรรคการเมืองอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งในการที่ ๆ พล. ๖ เป็นห่วงว่าความจริงมีอีกหลายสิ่งหลายอย่างที่ ๆ พล. ๖ อาจจะพูด กระแอมคำรับประกัน ว่ายังมีเวลาต่อไป โดยเขทะอย่างยิ่ง หลังจากเบรคแล้วจะมีคำถามจากผู้เกียรติทั้งหลาย ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ กระแอมคิดวาระรูปแบบหรือโมเดลของพรรคประชาธิปัตย์ เท่าที่กระแอมได้ ติดตามมา และท่านผู้มีเกียรติได้ติดตามมา จะเห็นได้ว่ามีความก้าวหน้าจากการคัดเลือกแบบ ง่าย ๆ จนกระทั่งถึงแบบที่เพิ่มความซับซ้อน เพื่อหาความเป็นตัวแทนของประชาชน แต่คิดว่า ในเรื่องพรรคการเมืองต่าง ๆ อาจจะมีวิธีการที่จะคัดเลือกแตกต่างกันไป ซึ่งเราคงได้ ings ทัศนะจากพรรคการเมืองอื่น ๆ อีก ซึ่งเคียวกระแอมจะโคกรายเรียน วิธีการคัดเลือก สมาชิกเข้ารับเลือกตั้งในนามของพรรคการเมืองในต่างประเทศได้ไ้ความสำคัญมาก เหมือน กับการที่ท่านไปคุยกับประธาน อาจจะไม่ค่อยค่อยคุยเลยวาทะของยาและ เม็ดโคมมาตราน ความที่หน่วยงานของรัฐกำหนดไว้หรือไม่ เพียงแต่ดูว่าเป็นฉลาดกว่าที่เราวางการนำมัด โรคหรือไม่ อันที่กั้นนั้น คือ ในต่างประเทศเขาจะมุ่งตรงไปยังนโยบายของพรรคการเมือง ที่จะลงสมัครรับเลือกตั้ง เพราะเขาเชื่อว่าคนที่ลงสมัครของพรรคการเมืองนั้นมีคุณภาพ อยู่แล้ว เพราะประเด็นนี้เขาอยู่ที่ว่า พรรคการเมืองในประเทศที่พัฒนาแล้ว เขาคัดเลือกเอา คนที่เจ๋ง ๆ ประชาชนรู้จักดี เพื่อที่จะทำให้นโยบายของพรรคการเมืองที่เขาไว้ชชา สามารถ นำไปสู่การบริหารหรือค่านอย่างเน่ระบบในรัฐสภาได้ อย่างพรรคการเมืองในสหรัฐอเมริกา บางพรรคเขาก็เลือกเอาวิธีการแบบหยั่งเสียง อันตอนที่เราเรียกว่า ไทรมารีเข้ามาใ้ ต่อมา ก็ชกกันหมด แสดงให้เห็นว่า การเรียนรู้ประสบการณ์จากพรรคการเมืองต่าง ๆ สามารถทำให้ คนดี กระแอมขอยกตัวอย่างว่าในปี 1952 พรรครีพับลิกัน วิจารณ์แล้วหากคนที่เหมาะสมควรที่จะ สู้กับพรรคเดโมแครทไม่ได้ เนื่องจากพรรคเดโมแครทนั้นมี นายเอ็ดลยา สตีเวนสัน เป็นตัวเด่นมาก ปรากฏว่าคณะกรรมการของพรรครีพับลิกันนั้นได้ตั้งคณะกรรมการคล้าย ๆ กับ พรรคประชาธิปัตย์ไปสรรหาอย่างกว้างขวาง รับฟังความคิดเห็นจากประชาชนวากุ่มหลาย

อาชีพทั่วประเทศ ในที่สุดก็มาลงที่นักการทหารอยู่ 2 ท่าน คือ นายพลไอเซนฮาวร์ กับนายพลแมกคาร์เทอร์ ซึ่งทั้ง 2 ท่านไม่ได้เป็นสมาชิกพรรครีพับลิกันเลย ในที่สุดแล้วก็ตัดสินใจเลือกเอานายพลไอเซนฮาวร์ ซึ่งเป็นวีรบุรุษสงครามโลก แล้วก็เชิญเข้ามาเป็นสมาชิก ในที่สุดก็ได้รับเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดี อีกตัวอย่างคือ นายโรนัล เรแกน ซึ่งเป็นคาราภาพยนตร์ในขณะนั้นเป็นประธานสภาอภินักแสดง ไม่ได้เป็นสมาชิกพรรคเดโมแครท แต่เดิมท่านเป็นเดโมแครท ตอนหลังท่านมาเป็นรีพับลิกัน คัมมิไม่เห็นไรนะอะ เพราะว่าท่านเป็นอุดมการณ์ทางการเมือง แต่ท่านต่อสู้เพื่ออาชีพนักแสดง จนกระทั่งสามารถที่จะเป็นคณบดีของอาชีพนั้นได้ พรรคเดโมแครทก็เลยเชิญเข้ามาเป็นสมาชิกพรรคเดโมแครท และก็ส่งสมัครเข้าร่วมเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเมือง ลอสแอนเจลิส ก็ได้รับเลือกตั้งแล้วตอนหลังนี้พรรครีพับลิกันเห็นว่าแนวความคิดของโรนัล เรแกนนั้นน่าจะเหมาะสมที่จะมาอยู่ในแนวทางนโยบายของพรรครีพับลิกันก็เลยเชิญเข้ามา อย่างนี้เป็นต้น โดยที่ท่านเป็นบุคคลที่ไม่เคยเป็นสมาชิกมาก่อน แต่การสรรหาสมาชิกเขาได้กระทำกันอย่างกว้างขวาง กระทั่งคิดว่าในแนวทางอันที่ท่านผู้มีเกียรติก็คงจะอยากทราบพรรคการเมืองอื่น ๆ ที่มีอยู่ในประเทศไทยนะครับ กระผมจะขอประธานอนุญาตนำไปที่พรรคฝ่ายค้านะครับ เพื่อที่จะให้เกิดบรรยากาศที่สัมพันธ์กัน คือ พรรคประชากรไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านสมรรถ กิริจันทร์ ท่านมีประสบการณ์ทางด้านนี้สูงมาก กระผมขอประธานอนุญาตกราบเรียนเชิญ ฯ พล ฯ ท่านครับ

นายสมรรถ กิริจันทร์

ท่านผู้ดำเนินการอภิปราย แล้วที่ท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย เมืองแรกผมต้องขอขอบพระคุณกรรมการปกครองนะครับ ที่ได้จัดให้มีการสัมมนาครั้งนี้ เพราะว่าได้เห็นหลักการวิธีการแล้วก็กำหนดการต่าง ๆ แล้ว รู้สึกว่าเป็นสิ่งที่มีประโยชน์กับระบอบประชาธิปไตยของเรามาก แล้วก็หลังสื่อที่เชิญไม่ฟังแจ้งให้ทราบถึงวัตถุประสงค์และขอบเขตการอภิปราย ผมได้รับเวลา 20 นาที ผมก็ตั้งใจจะพูดอยู่แต่ในแนวที่ได้นอบหมายว่าขอบเขตอยู่แก่ไหน เท่านั้นเองนะครับ แล้วก็ขอเรียนว่าเราอย่าไปคิดว่าเมื่อฝ่ายทางประชาธิปไตยซึ่งเป็นฝ่ายรัฐบาลพูดแล้วก็เวลานี้เป็นฝ่ายค้านต้องขอประธานอนุญาตดำเนินการอภิปรายคือ ความรู้สึกของผมมันรู้สึกอ่าว ๆ ก็ว่าเราเป็นพวกเดียวกันกำลังมาหาความรู้ ถ้าเอาผมเป็นฝ่ายค้านเวลานี้ผมก็เหนื่อยแล้ว เพราะวาระ บาลมา 2 ท่าน แต่ว่า

เราเอาประสบการณ์มากกว่ากันว่ามีอะไรที่เราจะมาทำให้เกิดประโยชน์แก่การปกครองของเรา
 มันจะเปลี่ยนไปเป็นระบบอื่นใดก็ได้ ก็ระบบประชาธิปไตยที่มีองค์ระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบ
 อย่างที่เราเห็นอยู่ในขณะนี้ ก็เป็นที่ยอมรับนับถือกันว่า หลักสำคัญของระบอบนี้ก็คือ ระบอบพรรค
 การเมือง มันจะมีผล 2 อย่าง คือ การเลือกตั้ง แล้วยัง "ธรรมนูญ" เป็นกฎหมายหลักสำคัญของ
 ระบอบนี้เฉพาะในเรื่องนี้เรื่องสำคัญประสงค์หมอกว่าเพื่อระดมความคิดเห็น ขาดหลักการและวิธี
 การที่เหมาะสมเกี่ยวกับการคัดเลือกสมาชิกพรรคการเมือง เพื่อให้ได้ผู้แทนที่ผู้ถูกแทน ผู้คิดว่า
 อันนี้เราต้องยอมรับความจริงกันเบื้องต้น แล้วยังมีการเปลี่ยนแปลงมาตลอดเวลา
 ในเมืองแรกนั้นเชื่อว่า พรรคการเมืองต่าง ๆ ที่จะคัดเลือกผู้เข้ามาสมัครรับเลือกตั้ง ประการแรก
 ที่คัดเลือกว่า ถ้าเขาคนนั้นมาแล้วจะได้อะไรเป็นตัวแทนหรือเปล่า จึงต้องมองจากอีกหลายด้านหลายประการ
 นะครับ แล้วจากที่ประสงค์ คือ อยากให้เขาได้เป็นตัวแทน แล้วยังนี่ก็อาจจะเลยไปถึงที่หมอกอยากจะ
 เริ่มในหลายหลายทราบมา พรรคการเมืองต่าง ๆ นี้เราต้องส่งผู้แทนถึงถึงวงหนึ่งของจำนวน
 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่อยู่ในปัจจุบัน อย่างเวลาที่ 357 ของส่งถึง 179 อย่างนี้เป็นต้น
 ไม่ตรงกับความจริงหรือครับ เราก็ต้องยอมรับ แต่ละพรรคมีเป้าหมายในการส่งสมัครรับเลือกตั้ง
 ไม่ใช่อาจส่ง 179 แล้วยังก็ปลอมใบสมัครครั้งหนึ่งต้องยอมรับ บางพรรคก็ทำประตูประชัน แต่เขาก็
 ไม่สมัครกันเข้ามาบ้าง บ้างวันประท้วงมากก็แล้วแต่ แล้วยังพรรคการเมืองบางพรรคก็ยากจนก็ต้อง
 ออกเงินให้เขาคนเป็นเงิน ๆ ไม่ทราบว่าจะบอกว่าเป็นเงินเขาได้ทั้งสิ้นเมื่อโดยโดยเหตุ
 แต่อย่างว่าละครับ เพราะว่ากฎหมายรัฐธรรมนูญ เพราะฉะนั้นเราจะแก้เพียงประเด็นเดียว ซึ่งจะ
 ห้วนใจเสียแล้ว ที่แรกก็ให้เขารอทั้งนี้แหละ ไม่ทราบหรอกไหน ๆ ก็เห็นด้วย ๆ ทั้งนั้น แต่เรื่อง
 ของการเมืองเป็นเรื่องไม่แน่นอนเพราะเวลานี้ตอบออกเอาประเด็นเดียว อย่างเอาประเด็นอื่น
 เขายาวนะ เอาเพียงแต่ประเด็นเดียวเท่านั้นยิ่งยาก เพราะว่าที่หมอกถึงได้ทราบมาเมื่อวานก็ได้
 มีการพูดถึงเรื่องนี้ เรื่องที่ว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองจะต้องส่งไม่น้อยกว่า
 กึ่งหนึ่ง ไม่ทราบว่าจะหมายความว่าถึงจะแก้ในฉบับนี้ ทั้ง ๆ ที่ยังไม่ยอมรับ แต่ก็ต้องเป็นไปตาม
 กฎหมายในหัวข้อแรกที่ไปไว้ ในหลักนิยมในการคัดเลือกสมาชิกพรรคการเมือง ผู้ส่งเขารับ
 สมัครรับเลือกตั้ง หลักนิยมก็ยังไม่ตามนี้แล้ว แต่ในวิธีการในรายละเอียดแต่ละพรรคนั้นอย่าง
 ๆ ของ ๆ รัฐมนตรีท่านใหญ่ผู้ถึงนั้นกอนข้างจะคล้าย ๆ กัน หลักนิยมจะทำให้โลกที่สามารจะเป็น

การพบปะนั้นเราก็อยากเห็นรูปร่างหน้าตาดี ท่วงทีบุคคลที่ดี นี่เป็นเรื่องพื้นเมืองคนที่จากมา
 ประกอบถวาย สำหรับในการที่จะลงสมัครรับเลือกตั้ง แต่ไม่มีข่าวที่เราเห็นว่า เว้นคนมีกล
 ติการแล้ว เราจะไม่รับหรือว่ารูปร่างหน้าตาจะไม่รูปหล่อเหมือนดาราดาราหยกจะไม่รับ ไม่ใช่
 นะครับ เพราะมันต้องมีอย่างอื่นประกอบอีก อันนั้นเป็นเรื่องแรกเท่านั้น ในการที่เราจะดู
 แล้วเราจะมีรายละเอียดของมูลเอาไว้ในใบสมัครรับเลือกตั้ง และการแบ่งเขตที่จะหาตัวผู้สมัคร
 รับเลือกตั้งทั่วประเทศ เพื่อสนองความต้องการของรัฐธรรมนูญที่เรานิเทศรายนั้น เราก็ต้องมี
 แบ่งเขตความรับผิดชอบออกไป เราได้แบ่งเขตตามเขตของกระทรวงศึกษาธิการออกเป็น
 12 เขต แล้วก็มีคณะกรรมการที่จะไปดูแลในแต่ละเขต แล้วตกลงไปในขั้นที่เรื้อรังจะไปรับฟัง
 ความคิดเห็น ไปดูหามุกตลกสำคัญในท้องที่ที่มีความสนใจในเรื่องการเมืองเป็นประการแรก
 เราต้องอย่างนั้น เราไม่ใช่จะไปจับเอาใครต่อใครมาถกกันแล้ว โทษไม่ใช่ออย่างนั้น เราต้อง
 ดูหลายอย่าง และในประการสำคัญที่สุดผมอยากจะเรียนว่าทางพรรคประชาธิปัตย์ไทยต้องดูมากที่สุด
 คือว่าผู้ที่จะลงสมัครรับเลือกตั้งนั้นมีความสนใจ มีความเข้าใจ และมีความศรัทธาในพรรคจริง
 หรือไม่ เพราะเราไม่มีประสบการณ์หลายครั้งมายื่นสมัครที่เราไม่ทำไม่ออกก็ยังไม่ไปสมัคร
 หนึ่ง ๓ ที่เราอาจลงสมัครต้องเป็นสมาชิกพรรคนะครับ เวลาเลือกตั้งมันยุ่งเหลือเกิน ทั้งสมัคร
 เป็นสมาชิกทั้งลาออกจากสมาชิกเพื่อจะไปอยู่ที่อื่น มันถูกต้องตามกฎหมาย นี่เป็นประการสำคัญ
 อย่างยิ่ง พรรคการเมืองจะโตต้องเกิดศรัทธาของประชาชน ไม่ใช่ชาวทานจะลงในพรรคนี้
 ลงในพรรคนี้ ทานจะโศกแน่ แล้วรักกันจริงหรือเปล่าไม่รู้ วันข้างหน้าเกิดอยู่หาอย่างที่เราได้
 เห็นเกิดอยู่หาของพรรคการเมืองที่ประสบอยู่ในเวลานี้ การรวมกันดี แต่ในการแยกกันคงจะไม่ดี
 เท่าไร ถ้าหากเป็นสายตาของประชาชน เพราะฉะนั้น ผมจึงนำเรื่องเหล่านี้มาเรียนให้ท่าน
 ทั้งหลาย ใจว่า นอกจากคณะกรรมการ เสนอมาแล้วคงไปผ่านคณะกรรมการบริหารของพรรคที่
 จะชี้ขาด มีการเสนอข้อมูลไปแล้ว มีการแสดงความคิดเห็นอะไรต่ออะไรไปลงตัวจริง ๆ ว่า
 ในเขตนี้จังหวัดนี้ควรจะเป็นใครบ้างที่จะลงสมัครรับเลือกตั้งในนามของพรรค นี่ก็สิ่งที่เราได้
 กระทำอยู่ในการหาสมาชิกมาสมัครรับเลือกตั้ง และในขณะเดียวกันก็ต้องยอมรับว่า พรรคประชาธิ
 ปัตย์ไทยเรานั้นในฐานะที่พวกผมเป็นนักกฎหมาย เป็นทนายหลายคน ก็ต้องไปหาพวกทนายความ
 ในจังหวัดนั้น นิสิตนักศึกษามาก ออกค่าใช้จ่ายให้แก่ไปลงแต่ไม่อยู่ในเป้าหมาย และผมเชื่อว่า
 ทุกพรรคนั้นนะพวกที่อยู่ในเป้าหมายที่เรานิเทศรายนั้นนะ เรียนเสียคร้านก็ได้ ของพรรคประชาธิปัตย์ไทย

เรานั้น นี่เรียนเพื่อเป็นตัวอย่างว่าพรรคประชากรไทยเรานั้นส่งถึง 203 คน เป้าหมายมีเท่าไร
 กรณ์ มี 59 คนเท่านั้น และเราโดนมา 31 คน เพราะเราไม่สามารถที่จะไปต่อสู้ได้ทุกภาคของ
 ประเทศด้วยกำลังจำกัดของพรรคที่อยู่ และอีกเรื่องหนึ่งพรรคการเมืองระดมมากคือ การทำ
 ขอบเปรียบเทียบหลายพรรคมา พรรคนี้จะยื่นใบสมัคร เป็นสมาชิกพรรคจะโตเท่าใด แต่ของยอม
 รัยใช้ใหม่กรับ เป็นจริงกรับ บางคนถึงเจียวาเคยเคยเป็นสมาชิกสภาจังหวัด เป็นอดีตรัฐมนตรี
 ๒๒ แทนราษฎร เป็นอะไรก็ทำอะไรอีกหลายอย่างมีความสำคัญมาก บางที่เรียกสิ่งต่างๆ ; แสน
 บางท่านเป็นในตำแหน่งพรรคฯ นอกจากต้องให้ตามกฎหมายกำหนดไว้ละกรับ สามแสนห้า เพราะ
 ละกันผมจึงเรียนไว้กับท่านว่า เป้าหมายจริง ๆ นั้นมันไม่ใช่เท่านี้ละกรับ ไม่ใช่ตามจำนวนทั้งหมด
 เพราะแต่ละพรรคไม่สามารถทำเช่นนั้นได้ ผมเรียนไว้แล้วว่า เห็นเป็นข้อเท็จจริงที่เราต้องยอมรับ
 ในการที่เราจะพัฒนาพรรคการเมืองให้ก้าวหน้าได้ สิ่งสำคัญที่มันได้เคยเรียนไว้ให้ท่านทั้งหลาย
 ทรามไว้เมื่อสักครู่ว่า ชาติได้รับสมาชิกที่มีความรักชาติในพรรค แต่ประการสำคัญของพรรคประชากรไทย
 ที่รับสมาชิกพรรคใหม่ไว้คือใบสมาชิกแล้ว ก็มาเก็บสมาชิกด้วย เราต้องถามใจเขาว่า เขามีความ
 สนใจทางการเมืองมั๊ย ถ้าสนใจทางการเมืองก็อาจจะได้เป็นสมาชิกพรรคการเมืองเพื่อช่วยเหลือ
 มีใจช่วยเหลือพรรคใดพรรคหนึ่ง แต่เป็นการช่วยให้พรรคการเมืองมีความเข้มแข็งเกินโตแล้วระบอบ
 ประชาธิปไตยของเราจะโตมั่นคง เราจะถ่วงรักรพรรคเสียก่อน มีรักชาติในพรรคเสียก่อน แล้วจะได้
 คนที่ไม่การ เปลี่ยนแปลงจนกว่าเขาจะเห็นไม่ไหวจริง ๆ เขาก็จะโย เราไม่ต้องการใครคนที่เข้ามา
 แล้วเวลาเขามาถึงก็ไป เราไม่เอาอะไรมาออกนอก เราไม่เอาหนังสือไปให้แต่ทั้งเป็นที่ปรึกษา
 อะไรที่มีอะไรให้มาเป็นพวกหรือเอาคนนั้นคนนั้นใส่เข้าไปในท้องถิ่นมาเป็นกรรมการพรรคเสีย จะมาเป็น
 พวกเราไม่ใช่ทำเช่นนั้นผมก็เรื่องที่จะเรียนให้ท่านทั้งหลายทราบหลักเกณฑ์โดยข้อในการพิจารณา
 คัดคนมาสมัคร เขารับเลือกตั้งของพรรคเราเป็นเช่นนั้น แล้วแนวของพรรคในเรื่องเหล่านี้เราไม่
 ต้องการเติบโตเร็ว แต่เราต้องการคุณภาพของนักการเมือง ขออวยพรระบอบกรับ

ดร.ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ

กระผมคิดว่า คงไม่ต้องสรุปนะครั้น เพราะว่าวาระที่โดนมาจากพรรคประชากรไทย
 ก็เป็นก็รูปแบบหนึ่งครั้น ผมเห็นว่าทางกรรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ก็คงจะใคร่ขอ
 หลาย ๆ ท่าน เพื่อที่จะนำไปประกอบการพิจารณาหาความเหมาะสมต่อไป ผมคิดว่า คุณสมรรถ

ศิริจันทร์ ก็คงมากจะเห็นหน่วยงานของรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรมการปกครองได้ทำเอา
ข้อมูลจากพรรคการเมืองต่าง ๆ เข้าไปพัฒนา ซึ่งก็เห็นได้ชัดว่ามีที่แน่ชัดว่า การพัฒนา
พรรคการเมืองนั้นคงจะของอาศัย ขยาย ๆ ฝ่าย ซึ่งภาครัฐบาล ภาคเอกชน หรือทั้งพรรค
การเมือง สถาบันทางการเมืองต่าง ๆ ที่ทุกฝ่ายมาร่วมกันยอมรับ ในเรื่องของการส่งเสริม
พรรคการเมืองเลือกตั้งในบางพรรค ตามที่กระแสนโยบายเริ่มดำเนินการก็เกิดขึ้นแล้วที่ว่า
เป็นหัวใจของระบอบประชาธิปไตยที่สำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้ประชาชนมีความศรัทธาใน
การปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยเร็ว

สำหรับรูปแบบนั้นอาจจะมีหลายหลากกัน และที่งานสมรรถ ศิริจันทร์ ก็ได้กรุณา
ชี้ให้เห็นว่า ข้อบังคับของพรรคการเมืองต่าง ๆ อาจจะมีแตกต่างกันไป ที่จริงเมื่อวานเรา
ได้พูดกันมาว่าขอสมัครรับ ในเรื่องกฎหมายของพรรคการเมืองและกฎหมายอื่น ๆ ที่
เกี่ยวข้องกับพรรคจะบัญญัติให้รัดกุมมากขนาดไหนหรือไม่ ซึ่งที่งานผู้แก้ไขก็หลายท่านเห็นว่า
ควรจะมีเฉพาะหลักการใหญ่ ๆ เท่านั้นเอง ส่วนรายละเอียดนั้นควรจะให้เป็นเรื่องของ
พรรคการเมืองและพรรค เพราะการเรียนรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ ทางการเมือง กระผมก็คิดว่า
มีความสำคัญมาก กระผมอยากจะขอตั้งข้อสังเกตไว้ว่า การที่ประชาชนจะเลือก ส.ส. ของเรา
ซึ่งกระผมหมายถึงว่า ทั้ง 52 คนคน แต่อย่างไรก็ตามคงจะคาดเดาได้ว่า จะต้องเป็นผู้ที่
รู้ปัญหาของชาติ รู้ปัญหาของภูมิภาค และรู้ปัญหาของจังหวัด ของตนเองเป็นอย่างดี เพราะฉะนั้น
วิธีการคัดเลือกอย่างไร ประชาชนคงไม่สนใจมากกว่า ท่านผู้แก้ไขก็เห็นด้วย ส.ส. แล้วจะแก้
ปัญหาคงกล่าวได้อย่างไร บางประเทศเขาจะมีการไปปรึกษาเขาแสดงความคิดเห็นในเรื่อง
ของวิธีการเลือกตั้งในพรรคด้วยเพื่อที่ตัวเขาเองที่ยังไม่ได้ตัดสินใจว่าจะเป็นสมาชิกของพรรค
หรือไม่ เขาจะได้ปรึกษา บางประเทศมีการกำหนดในเรื่องภูมิสำเนาของผู้สมัครรับเลือกตั้งว่า
พรรคเขาจะมุ่งไปที่พื้นที่ภูมิสำเนาอยู่ในภูมิภาคนั้น หรือจังหวัดนั้นในเขตเลือกตั้งนั้นมาไม่น้อยกว่า
เท่านั้น ๆ ปี เพื่อที่จะให้โดนของเขาบ้าง และเพื่อที่จะให้ ส.ส. มาจากหลายกลุ่ม หลาย
อาชีพ และเพื่อที่จะให้โลกนี้ที่อยู่ใกล้กับประชาชนรู้ปัญหาของประชาชน เขาก็ได้มีการพูดจำใน
เรื่องนี้เป็นอย่างมาก ขอขอบคุณมาประเทศไทย กระผมคิดว่า โมเดลของพรรคการเมืองอีก
พรรคหนึ่งที่น่าสนใจคือ พรรคกิจสังคม เพราะพรรคกิจสังคมก็เริ่มพรรคที่เติบโตเร็ว และมี

แนวทางในการพิจารณาระบบการคัดเลือกสมาชิกของพรรคที่เอาสนใจมาก ซึ่งกระผมได้พูดจากับท่าน ส.ส. มาแฉวนะกรับ กระผมขอกราบเรียนเชิญท่าน ส.ส. ชูวงศ์ มุขศาสตร์สาทร เป็นอันดับ ๑ ต่อไปครับ

นายชูวงศ์ มุขศาสตร์สาทร

ท่านผู้เกียรติและผู้เข้าร่วมสมัชชาใต้การพูดท่านครับ วันนี้กระผมต้องขอออกตัวหน่อย ผมเป็นมวยแพน เมื่อวานนี้ผมคุยใน งานที่เหมือนกันกับท่านนะกรับ คือ ผู้เข้าร่วมสมัชชาถามว่าไม่ได้เตรียมอะไรมาพูด พูดอะไรหน่อย คงได้รับการโหวตชนะกรับ กระผมเองเห็นใจว่าท่านคงนั่งในฐานะผู้ร่วมสมัชชาเช่นเดียวกับท่านนั้นใจของภาพ และผมก็ภูมิใจที่อยู่ในตัวว่าเป็นนิสิตเก่าที่ดีมาก ที่กระทรวงมหาดไทยได้มีโครงการอย่างนี้ขึ้น จากอดีตมาจนถึงปัจจุบันไม่เคยมีอย่างนี้เลย หัวใจของกระผมเปี่ยมไปด้วยประชาธิปไตย กระผมดำเนินวิถีชีวิตปฏิบัติ มีอิสระเสรีภาพ มีสันติสุข ทดสอบกัน กระผมยอมรับนะกรับว่า ความรู้ไม่ใคร่สมบูรณ์อะไร กระผมจบแค่ ม.๖ ที่วัดการศกฐ์ผมเป็นพลอากาศโทในภาค ผมไปราชการ เมือง เขตที่ ๓ เมืองนะกรับ อย่างที่ทราบ รมกรับประจวบท่านพูดว่า ท่านไปราชการ เมือง ตั้งแต่ปี 2512 ผมเข้ามาอยู่ในกรุงเทพฯ ปี 2500 การเมืองซึ่งกระผมเองนั้นไปอยู่ที่บ้านพัก ผู้แทนจังหวัดสุรินทร์กรับ คือ ผู้แทน ชาติ ไหวดี เขาใหม่มาเรียนมณฑลอยุธยา เริ่ม ม.๖ วิทยาศาสตร์สมัยนั้นท่านลองคิดดูกับยากกรับ ไม่มีเวลาไปเรียน เริ่ม ม.๖ ผู้ว่าแล้วว่าอีก เพราะมวยสมัยนั้นผมทอยชกได้เป็นขั้น เมื่อปี 2500 นั้น ทองบาทละ 450 นายอำเภอ คุณวิศาล มุขศาสตร์สาทร เป็นนายอำเภอเมือง ไก่เงินเดือน 2,000 บาท ผมทอยชกได้ 8,600 บาท เขาก็ผมก็จนตก นึกถึงความใจอกของผม ที่นั้นนะกรับท่านอาจจะสงสัยว่าทำไมผม นายชูวงศ์ โตขึ้นมาเล่นการเมือง ในเมื่อเวลาการทอยมวยนั้นผมคง อายุทอยมวยมันสั้น อายุ 25 - 26 ก็เลิกทอยมวย การทอยชกทางการเมืองผมไปมากที่นะกรับ เมื่อปี 16 หลังแรกที่เรารู้จักกันมากคือการการเมืองมามาก หลังจากนั้นก็หมด ชุมรัก ชนะชีวิต โดยที่กับนะกรับก็ไม่มีโอกาสให้เราเปิดสก ไม่มีโอกาสในชุมที่มีความคิดทางการเมือง ไม่มีการเลือกตั้งไม่มีอะไร ชำชามต่งตั้งขึ้นมาเรามีความกดดันมาก หลังจากนั้นก็ 2518 มีการเลือกตั้ง กระผมเองก็ไม่เลือกตั้งคิดว่า อาจจะเห็น ผู้แทน เหมือนกับที่ชาติ ไหวดี ที่นะกรับ แต่การที่ผมไม่รู้อะไรอะไร ผมไม่รู้ว่าการเลือกตั้งการหาเสียง นโยบายการเมืองเป็นอย่างไร เวลาที่ของผู้แทนเป็นอย่างไรผมไม่รู้กรับ เป็นเพียงว่าผมเองเป็นคน

มีชื่อเสียง ไปไหนมีคนรู้จัก เห็นเงาคนสตรีที่รู้จัก เพราะสมัยนั้นเขมถึงมาก เป็นใจรัก
 การ เมืองนี้คงไปไหนหาข้าวมาโดยรู้วาทที่เรามาเก็บเก็บเมืองแถวๆ จะทำอะไรไปต่อสู่ได้
 ธรรมิโกเป็น ไปปรากรัยแนะนำว่า 5 นาที พูดไม่เป็น พูดไม่ได้ ในการพูดทุกครั้งจะรับผมให้
 จากำราชซึ่งเป็นที่นั้นพูดแต่คนเดียวมีคลุม แล้วผมทำเป็นนั่งในรถบัสทำเป็นฉาบปาก
 แตะคนที่พูดนั้นนอนอยู่ทอด ก็คือผู้รับ ที่คือประวัติของผม พูดไม่ถูกใจผมรักที่ คนที่พูดแทนจะ
 ขาเขาอย่างเดี่ยว ผมเป็นใคร เป็นเลือดเนื้อเชื้อไขเป็นกษัตริย์ ถ้าไม่เลือกจะหา พังแล้ว
 มันไม่ถูกใจผม ก็คือในอดีต เป็นใจรักผมปรากฏออกมาผมตก ผมสอนคนที่ 18 เก็บบทเรียน
 ของกระผม หลังจากที่ 18 แล้ว ผมพยายามศึกษาการเมืองมีการยอมรับสมมติที่ไหนผมก็จะไป
 ที่คือที่มาสองกระผม เป็นนิมิตหมายที่สมมาก กระผมเชื่อแนวทางการเดินทางในสายประชาธิปไตย
 ที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขเป็นการเดินทางที่ถูก ในทางสังคม ด้านเศรษฐกิจของเป็นเสรีนิยม
 สังคมก็เป็นสังคมอย่างคนไทย ด้านการเมืองคงมีการเลือกตั้ง ทอมามองประเทศบ้านใกล้เรือน
 เคียงของเราในทวีปโคจีนเดินทางในสายสังคมนิยมในการปกครองของเราตรงข้ามกับเรา
 เป็นอย่างไรกับ ไม่ว่าจะป็นลาว พม่า เวียดนาม ลาวลังกาเราตั้งใจจะมี ยกตัวอย่างที่
 รางกุ้ง ผมไปเมื่อ 2 เดือนที่แล้ว รางกุ้งเป็นเมืองเก่าที่มีอังกฤษปกครอง ผมไปดูความเจริญ
 ของเขามากกว่าเราเหลือเกิน เขาจะไม่เปลี่ยนแปลงการปกครอง แต่ปัจจุบันนี้ถ้าเราจะกินน้ำเย็น
 รางกุ้ง เขาเอาน้ำแข็งตั้งใหญ่ ๆ แล้วเอาความแพงไปก็ ความเย็นผาน้ำแข็ง แล้วไป
 รองกินก็ลองนึกก็คิดว่าเขาพัฒนาได้อย่างไร ประเทศของเราไปถึงไหนแล้ว กระผมเองมีโอกาส
 เดินทางไปเกือบทั่วโลก มีโอกาสเป็นประธานการรับมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศมา
 2 สมัย ไปดูความเจริญของประเทศที่เจริญแล้วมามองดูบ้านเราไม่ไกลจริง ๆ กับ และเห็นมัย
 กับจีนแดงเดี๋ยวนี้เขาเดินขบวนเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตย เขายกธงอีกนั่นว่าเป็นประชา
 ธิปไตยเหมือนกัน สังคมนิยม แต่ประชาธิปไตยของเขาไม่เอื้ออำนวยที่จะพัฒนาประเทศของเขา
 ในเจริญ รัสเซียเดี๋ยวนี้เริ่มอ่อน เวียดนามก็ อะไรก็ ประเทศทั่วโลกก็จะยึดมั่นในหลักประชา
 ธิปไตย อิทธิกรรมสิทธิ์ในที่นี้ กรรมสิทธิ์ที่ของเรากลับจะไร้มันละกัน เป็นธรรมชาติ มันก็เห็น
 ประชาธิปไตยแบบไทยเรา นี่คือหลักการ แต่ผมเองเป็นนักต่อสู้ ผมเองรณรงค์กับ ผมเป็น
 ผู้แทนราษฎรมา 3 สมัย ผมตั้งฝ่ายประชาธิปไตยอย่างไทย ๆ ฝ่ายประชาธิปไตยแบบเสรีนิยมอย่าง
 เรา ผมถือฝ่ายอยู่ตลอด สมัยแรกอาจจะเกาะพรรคขวาเพราะผมอยู่ในนามพรรคกิจสังคม ผมเองก็

ไม่ได้เต็มวชาทางการเมือง แต่เมื่อเรามาอยู่ในรัฐสภา เรามองดูความเข้าใจในการปกครองบ้านเมืองจะเจริญรุ่งเรืองก็เพราะความเข้มแข็งของรัฐบาล ในด้านเศรษฐกิจในด้านต่างประเทศ ความเข้มแข็งของชาติ การอยู่รอดปลอดภัยของรัฐบาล 10 ปี ถึงเมื่อจะมีการยุบสภาแต่มีการแต่งตั้งใหม่ ธรรมนูญของในหลักการสากลของโลกเชื่อว่า ประเทศไทยที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยนั้นถ้าจะไปอยู่ในสภประชาชาติคงจะมาจากพรรคเลือกตั้ง มีอยู่คราวหนึ่งประเทศไทยเป็นสมาชิกสภาประชาชาติในเขาไม่ประกอบในสภประชาชาติ ครั้งนั้นเป็นรัฐบาลปฏิวัติ รัฐบาลมาจากการแต่งตั้ง เรามองดูไม่มีที่ซึ่งในยูเอช ถึงนั้น เราจะทำสัญญาอะไรในนามของรัฐบาลของการเลือกตั้งทำโดยทุกคนเขาเชื่อถือ ตรงกันข้ามกับประเทศมาลาว เขมร ไปทำสัญญาอะไรเขาไม่เชื่อถือ บ้านเมืองของเขาจึงทุกข์โศกมองอย่างเห็นได้ชัด เมื่เปลี่ยนเปลี่ยนแล้วกันที่ประเทศนานาโลกเรื่องเกี่ยวกับของเรานะ แต่ไม่แน่ใจไรกรรม โอกาสที่เราเปิดประเทศอาเซียน ก็เวลานี้เรากำลังเป็นผู้นำอาเซียนนะกรรม ไม่ว่าจะมาเป็นเอเชีย อิมโตนีเซีย ก็ลึกลับเรา ฉะนั้นมาฉนั้น ฉะนั้นก็ใจที่พวกเราโดยรวมสัมพันธ์เพื่อแนวทางที่จะทำกับประเทศของพวกเราเช่นทางไปสำเร็จแล้ว ฉะนั้นก็เช่นกับประเทศที่เป็นแบบที่ อังกฤษ อเมริกา ฝรั่งเศส ละก็อย่างนั้นกับกรรมกับแนวทางเหมือน ๆ กับพวก เรามาเขาหัวใจว่าพรรคแต่ละพรรคนั้น เรามาเขาประเด็นในหัวขอที่ว่า การเลือกตั้งสมาชิกที่จะลงสมัครรับเลือกตั้งเพื่อไปรับการเลือกตั้งทั่วประเทศนั้นนะกรรม ทางแต่ละพรรคโดยเพราะพรรคกิจสังคมนั้น ซึ่งหัวหน้าพรรคเองในเวลานี้คือ พลตรี ม.ร.ว. ดึกฤทธิ์ ปราโมช ท่านเองก็เคยได้การ เมืองที่แยกตนเองออกมาจากพรรคประชาธิปัตย์ ฉะนั้นรับว่าพรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคที่กำเนิดเกิดขึ้นมาพร้อมกับประชาธิปไตยของไทย ดังนั้น โครงสร้างของพรรคประชาธิปัตย์กับพรรคกิจสังคมก็เกือบจะคล้ายกันกรรม ในการเลือกผู้สมัครทั่วไปพรรคกิจสังคมก็จะมีการรวมการผู้บริหารแต่โดยเฉพาะเขาให้ความสำคัญต่อกรรมการสามัญที่เป็นผู้แทนราษฎรปัจจุบันก่อน เราจะมองเห็นว่า สมมุติจะกรรมเป็นผู้แทนราษฎรจากจังหวัดสุรินทร์ เขต 1 เราจะให้ความสำคัญก่อนก่อนว่าตนเองนั้นจะ เช่นนี้ใครแต่เขาจะมีการบริหารพรรคองอีกทีนะกรรม อันนี้แบบเรื่องหลักสำคัญ อย่างภาคนี้ ฉะนั้นเขาก็จะให้ผู้แทนแต่ละจังหวัดสมมุติว่า เรามีผู้แทนจังหวัดสงขลา จังหวัดนครศรีธรรมราช เขาก็ผู้แทนแต่ละจังหวัดนั้นเป็นผู้สมัคร อันนี้ก็เป็นประการแรก อันนี้รับรองมาคือแบ่งเป็นภาค อย่างภาคอีสานนั้นเรากำลังกรรมการบริหาร เพื่อจะคัดเลือกตัวแทน

4 - 5 คน 5 - 6 คน ทั้งนี้มาแล้วก็เสนอชื่อแต่ละจังหวัดเพราะจังหวัดใดภาคอีสานนั้น
 ผู้แทนกิจสังคมไม่ชวาท่ทุกจังหวัด บางจังหวัดก็ไม่มี อย่างกรณีจังหวัดนครราชสีมา นี่เป็น
 หัวใจสำคัญ แลสิ่งทีกระดมยีนยัตในสวนตัวของกระดมวาโดยเจหาะจังหวัดสุรินทร์นะครัับม
 เป็นผู้แทนมา 3 สมัย และสมัยที่ 2 ที่ 3 กระดมก็อเอกลักมอยู่อย่างว่ามตองเลือกผู้แทน
 ภายตัวของตนเองมตองเลือกคนทีอยู่ในท้องถิ่นของจังหวัดสุรินทร์ มตองอยู่อย่างทีเงาว่าม
 จะไม่มอมเมาประชาชน มจะไม่เอาคนมีเงินรวยลาน ทุนลาน เพื่อจะไม่มอมเมาใ้ประ
 ชาชนของมนั่นใ้ไ้เงินจ่ายจนเขาเห็นว่า การเลือกตั้งนั้นคือการใ้เงิน กระดมจะไม่เอา
 อย่างนั้น 2 ครั้งแล้วมก็หัวเพื่อนร่วมทีมของมใ้ได้ 2 คนทุกกรัง มกับเพื่อน เขตมณนี้
 3 คน มถือว่า การเอาหมาหลงไปมอมเมาภาคอีสานนั้นมไม่ยอม เพราะมเห็นว่าคนทีอยู่
 ในพื้นที่ของมตองการใ้ในพื้นที่ในขณะมมเนียมประเดีนั้น คนที่มีเงิน จริ่งอยู่ครัับมตอง
 การแควาสมมติว่าเขาใ้รับเลือกเป็นผู้แทนแล้วนะครัับ หนาเป็นสมมติว่าหนาเป็นทางนำไหล
 แต่ละตำบลก็ไม่เหมือนกัน กุจะกันตรงไหน กุจะเวาทำมตรงไหน เขาใ้ถูกใ้ไม่รู้ อันนี้คือ
 ปัญหาทีกระดมตั้งประเดีนั้น แล้วพรรคกิจสังคมก็ใ้ให้สัระแกผู้แทนแต่ละภาคทีจะเสนอความคิด
 ส่วนประเดีนั้นทีคนเดินทางเขามาเป็นเรีองสำคัญมากนะครัับ พอมีการสมัครรับเลือกตั้งทุกกรัง
 นะครัับพรรคการเมืองทุกพรรคจะตั้งมีคนเดินทางเขามาเหมือนกับโรงลิเก โรงหนัง มว่า
 คนทีมาสมัครรับไม่ถึงร้อยละ 5 ทีจะมากตู่สู่ทางการเมือง ทีคิดจะมาเสนอตัวเองเพื่อจะมาเป็น
 ผู้แทนราษฎรโดยมากก็อย่างทีหาบอดีต ส.ส.สมรรถ ๖ ทีพูดความมากเสนอเงื่อนไขว้านมนะครัับ
 เป็นก้านั้น มเป็นอดีต ส.จ. มเป็นประธานสภาพรรคจะใ้ทยมเท่าไร อันนี้มมาก บั้หาอย่างนี้
 พรรคการเมืองยวักว่เหมือนกัน พอเสี้วมาเหมือนกัน โรงลิเก เหมือนโรงละคร เป็นนิทรรศ
 การหรืออะไรก็ไมรู้ ทุกกรังทีคนเดินทางมาอย่างนั้น อันนี้คือหัวใจของมค้วย มคือใ้ใ้ใ้ใ้
 โอกาสมารวมสนันสนาย เพราะมเองนั้นถ้ำถ้อในเรีองการเมืองมถือว่ามมีระสมการช่นอย
 กระดมใ้ระสมการช่นางในรัฐสภาโดยมาก ในทางรัฐสภาไม่ว่าจะเป็นกรรมาธิการก็ดี ไมว่า
 จะเป็นหน้าทีของผู้แทนเกิดนั้นคือระสมการช่นองม มถือว่า การเดินทางไกล ๆ ก็คือ การเรีบน
 เหมือนกัน มอยากจะกรรมาเรีบนอาจจะเอามะพร้าวมาขายในสวนก็ไ้กว่า ในปัจจุบันนี้นะครัับ
 ในอาเขีบนไมใ้ใครทาบถัดเมืองไ้ทยนะครัับ มยอมรับแล้วไม่ว่าจะเป็นอินโคนที่เขีย มาเลเขีย
 นะครัับ เมื่อในอดีตเมื่อ 3 - 4 ปีที่แล้ว มขอกรรมาเรีบนว่ามไปใ้ไปนเขากามมว่าลุดมาจากไท

ผมออกมาจากเมืองไทย เมื่อ 5 - 6 ปีที่แล้ว มีผมเองเราเมื่อกลับมา คนเกือบมองเรา
อย่างเหยียดหยาม คนที่ไม่แวมองคนไทยอย่างนั้น เมื่อ 5 - 6 ปีที่แล้วนั้นเราขาดเงินเพราะ
อะไรครับ

เราเริ่มต้นทางการเมือง รัฐบาลของเราไม่มีเงินลง เดี่ยวมีการยุบสภาเดี่ยวมีการปฏิวัติ
ไม่ต่อเนื่อง ผมเพิ่งไม่เข้า 3 เดือนที่ลาวทางเหนือไป ตรงกันข้ามเขาคามผมมาจากไทย ผมออก
มาจากเมืองไทย โศกนาฏกรรมเขาคามเขมรกับ เขาคามความสิ้นเปลือง สิ้นเปลืองที่ใดเห็นคนไทย เขาบอกว่า
ประเทศของกุงมะในอนาคตกองเป็นผู้นำทางเศรษฐกิจ ประเทศของกุงมะในอนาคตกองเจริญรุ่ง-
เรืองที่สุด เพราะฉะนั้น ที่นั่นนั้นเป็นคณาธิปไตยเขาไม่เลี้ยงรับเงินแสน ๆ บาท ตรงกันข้าม
กับเมื่อ 6 - 7 ปีที่แล้ว ท่านของนักปฏิวัติเราเดินทางถูกแล้วหรือยัง ผมเชื่อว่าถูกแล้วครับ บางคน
นะครับอาจจะท้อถอยว่าในหลักการประชาธิปไตยเริ่มแรกของเรานั้นะครับ เมืองไทยของเรานั้นยังไม่
สมบูรณ์ เราคงดีกว่าใครที่ไม่สมบูรณ์นั้นเราทำได้ เพราะฉะนั้น เรามีรัฐสภาที่ค่อนข้างกรณี
รัฐธรรมนูญจะทองแดง เข็มขัดทองแดง เข็มขัดสีเงิน 10 ปีที่เรามีโอกาสให้ สภาทอเองและความ
มั่นคงของชาติในขณะนั้นะครับ ความมั่นคงของชาติใน ขณะนั้นแล้วผมภูมิใจและมีโอกาสร่วมกับท่าน
อย่างน้อย ๆ เราก็เป็นผู้เมืองที่ความจงรักภักดีที่เราเห็นค่าที่ของเราที่มีความเจริญรุ่งเรือง ผมต้องขอ
ขอบคุณอย่างมากที่ได้มีโอกาสมาคุยกับท่านเพราะเวลาที่ผมแล้ว ขอขอบคุณครับ

ดร.บุญ นิวกษ

ท่านประธานที่เคารพ ท่านผู้มีเกียรติทุกท่าน กระผม บุญ นิวกษ กลุ่มอาสาประชาชาติ
 อยู่เชียงใหม่ กระผมมีความรู้สึกยินดีอย่างยิ่งที่ได้มาฟังท่านปฏิบัติราชการทางการเมืองโดยตรง ส่วนกระผมนั้น
 ถ้าจะเปรียบก็เหมือนคนดูมวย แต่อยู่ไกลเวทีค่อนข้างเกือบจะชั้นเวทีทุกครั้ง เพียงแต่ไม่ได้สัมผัสชก เพราะ
 ฉะนั้นความรู้เรื่องที่เรากำลังพูดคุยกันอยู่นี้ เป็นสิ่งที่ทุกท่านสังสมมาตลอดเวลา ผมขออนุญาตใช้คำว่า เป็นห่วง
 ไม่ใช่คำว่ากลัว เป็นห่วงว่าที่ประชุมครั้งนี้เสร็จแล้วจะไม่มีอะไรออกเป็นรูปธรรม ผมอยากจะทำทุกท่านทั้ง
 แมธริลรับทราบ สิ่งที่เรารู้กันมาวันนี้จะเป็นตัวรูปธรรมจริง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรามาพูดกันเรื่องการ
 กัดเลือกบุคคลที่จะเป็นผู้แทน คัดเลือกคนสมัครตายโครงการชชชฐานประชาธิปไตยสู่ปวงชน การประชุมครั้งนี้
 เป็นครั้งที่ ๒ เนื้อหาทั้งหมดไปตลอดกลุ่มที่ปฏิบัติราชการโดยตรง ประเด็นที่ผมอยากจะทำฝากก็คือว่า เราชอบ
 พูดกันในประเด็นที่ค่อนข้างจะไกลไปเพียงตลอดเวลา เราพูดกันเรื่องนโยบายบ้าง ขอประทานโทษเราก็ดูกัน
 เรื่องข่าว เราพูดกันเรื่องป่า เราพูดกันเรื่องส่งไม้ออกนอก เราพูดกันเรื่องจรรยา เราพูดเรื่องสะพาน
 ข้ามถนน ผมถามว่าคนโบราณไทยเขาส่งสอนมานานแล้ว เช่น จะกินข้าวจะต้องเตรียมดิน จะเป็นนักการเมือง
 ท่านไปเตรียม ส.ส. ผมอยากถามว่าท่านจะเป็น ส.ส. เขาไปจากใคร คนระดับอายุ ๕๐ ปี ผมเพิ่งเห็น
 ท่านประจวบ ท่านบอกว่า เริ่มตั้งแต่อายุ ๒๒ ปี กระผมก็ตั้งใจ แต่กระผมอยากถามว่าผู้ที่จะไปขึ้นเข้า
 อุดมการณ์ทางการเมืองในระดับอายุ ๒๐ ปี มีสักกี่ท่าน ผมจะขออนุญาตประธานเสนอว่า ผู้ที่เป็น ส.ส. ทุกวันนี้
 ก้าวไปในลักษณะอะไร หากจะพูดให้หนักแน่นถือว่า อุดมการณ์ของนักการเมืองได้มีการปลูกฝังหรือสร้างสรรค์
 กันมาเป็นระบบแล้วยัง ผมไม่สบายใจหรืออยากให้การเมืองเกิดขึ้นโดยบังเอิญอย่างที่เราพูดกันมานี้ เพราะ
 กฎธรรมชาติที่ว่าบังเอิญนั้น เป็นการพูดกันในลักษณะที่ผมไม่อยากจะใช้คำว่าขาดหลักการ แต่อยากจะพูดใช้ใน
 ลักษณะที่ว่า มันไม่ว่าจะมีคำว่าบังเอิญแล้ว ในสมัยนี้ไม่มีอะไรเกิดขึ้นโดยบังเอิญ ถ้าหากเราจะยอมให้
 การเมืองเป็นเรื่องของการบังเอิญ ต่อไปนี้ผมเกรงว่าแผ่นดินเราจะบังเอิญไปเป็นของใครสักคนหนึ่ง
 ท่านประจวบจะไม่เห็นแผ่นดิน ผมไม่อยากจะให้ทุกอย่างเป็นเรื่องของการบังเอิญ แต่อยากให้อยู่ในกฎของคำว่า
 ดีเทอร์มิเนชั่น ทุกอย่างต้องมีเป้าหมายอยู่ในตัวของมันเอง การเมืองต้องให้เป็นไปตามเป้าหมาย ในลักษณะ
 อีกอย่างหนึ่ง เราพูดถึงภูมิศาสตร์เมืองไทย เรารู้จักปากอ่าวไทยดีกว่าแม่น้ำปิง วัง ยม น่าน เพราะท่าน
 พูดแต่ปากอ่าวไทย พัทธยา สุมทรปรภากร ท่านรู้ตัวหรือยัง ท่านจะตายวันหนึ่งข้างหน้า ปิง วัง ยม น่าน ไม่น้ำเลย
 ไหวพูดถึงแหล่งกำเนิดของน้ำ เดียวนี้ก็เหมือนกัน ท่านพูดถึงการเมืองในฐานะปฏิบัติราชการ ผมอยากทราบว่า
 ถ้า ส.ส. เมืองไทยรุ่นนี้ตายขึ้นมา ๕๐% ทั้งนี้ใครจะเป็นผู้รับผิดชอบบ้านเมืองต่อไป ผมอยากจะทำฝาก

แผ่นดิน ผมไม่อยากจะก้าวการปกครอง ทำไมเราไม่มีโครงการเสริมสร้างปลูกฝังอุดมการณ์
 ทางการเมืองโดยตรง ผมไม่คาดเลขาว่าท่านจะมีสถาบันทางการเมือง ผมไม่แน่ใจเลย เมื่อไรท่าน
 จะทำ ท่านก็ไปตามงบประมาณอีก แต่สถาบันศึกษาโดยตรงคือกระทรวงศึกษาธิการ ทำไมเราไม่หยิบ
 ขึ้นมาให้เป็นประเด็นสำคัญ การเรียนการสอนทุกวันนี้เขาเน้นกิจกรรม เพราะฉะนั้นการสอนทาง
 การเมืองที่เน้นกิจกรรมก็ได้ การเข้าห้องแล็บไม่จำเป็น ไม่จำเป็นจะต้องเป็นวิทยาศาสตร์ การเรียน
 ทางการเมืองก็มีห้องแล็บไม่ต้องกลัวว่านักศึกษาเขาจะเดินไปลอบฆ่าอาจารย์ เราจะใคร่รูว่านั่นก็คือ
 การเมืองที่ผิด จึงขอฝากไว้ว่ากรุณาอย่าไปคอยเลือกแต่ ส.ส. ทำไมเราไม่เริ่มเลือกคนเป็น ส.ส.
 ตั้งแต่อายุ ๑๐ ขวบ มันจะเสียหายอะไร เพราะฉะนั้นสถาบันทางการเมืองไม่จำเป็นต้องสร้างสถาบัน
 เขามาใหม่ ผมไม่เชื่อว่างบประมาณจะหาได้ ท่านประจวบ ท่านบอกว่ามีเงิน ๒๐๐ บาท เราก็ก้าวใจแล้ว
 ว่าจะไปทำอะไรกัน กระทรวงศึกษาธิการน่าจะมาร่วมกันกับรัฐสภา หาโครงสร้างหลักสูตร หน้าที่พลเมือง
 ศีลธรรม มีกิจกรรมทางการเมืองมากขึ้นกว่านี้ มองประเด็นนี้ว่าจะทำได้ในวันพรุ่งนี้ มะรืนนี้ ไม่ต้องไป
 ขอตั้งงบประมาณสร้างงบประมาณใหม่ และขอฝากสิ่งสำคัญที่สุดก็คือ เราจะเอาคนที่ไม่มีอะไรจะทำแล้ว
 มาเป็น ส.ส. มาเป็นผู้รับผิดชอบทางการเมือง มันก็เหมือนกับฉัตรแก้วที่ไม่ดีกำลังจะตายอยู่แล้ว ฉัตรแก้ว
 ก็ไม่เป็นต้นไม้ใหม่แล้ว คนที่ไม่มีอุดมการณ์ตั้งแต่แรกเกิดเปรียบกันไม่ต่างกับต้นไม้ เสียเวลา เราเริ่ม
 สร้างโครงสร้าง เมืองไทยที่กำลังจะถึงฤดูร้อนนี้คงขึ้นมาสักหนอย เพราะป่าไม้ทั้งหมด อีกต่อไป
 นักการเมืองที่มีอุดมการณ์หมดเหมือนกับป่าไม้หมดแล้วจะไปพึ่งอะไร จึงฝากไว้กับผู้รับผิดชอบไว้อีกครั้งหนึ่ง

ดร.ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ

เท่าที่ท่านเกิดความกังวลว่าจะเป็นรูปธรรมหรือไม่ คิดว่าขอตอบแทนคณะผู้บริหารของ
 กรมการปกครองของกระทรวงมหาดไทย ภายใต้การนำของท่านอธิบดี เอนก สิทธิประศาสน์ และ
 ท่านรองอธิบดี ชูวงศ์ ฉายะบุตร จะต้องติดตามต่อไป ด้วยกับท่านทั้งสองท่านให้การยืนยันว่าจะต้อง
 ติดตามเรื่องนี้ต่อไป สำหรับพรรคการเมืองอื่น ๆ คิดว่าก็ได้เริ่มใจอยู่แล้วเท่าที่ท่านใดกระตือรือร้นให้เกิด
 ความรับผิดชอบในระดับประชาธิปไตยของพรรคการเมืองมากขึ้น

ท่านรัฐมนตรีประจวบ ๆ ท่านจะกล่าวขึ้นแจงประเด็น ท่านผู้ตามก็ได้เคยชื่อท่าน
 หลายครั้งท่านเองก็ขึ้นดี

นายประจวบ ไชยสาส์น

ครับที่จริงคงจะอาศัยข้อบังคับสภาผู้แทนราษฎร เพราะถูกคาดหวัง ไม่มีประเด็นอะไร จะตอบนะครับ ท่านพูดเอง ตอบเองอยู่แล้ว ต้องปรบมือให้ท่านอีกครั้งก็ไม่เสียหลายนะครับ ท่าน แสดงความจริงใจออกมา ครับที่ท่านเป็นห่วง เป็นโยสุมัก เป็นห่วง เป็นโยสุมันที่มานั่งในที่นี้คง เป็นห่วง เป็นโย เช่นเดียวกัน ผมเห็นด้วยกับท่าน พูนสวัสดิ์ ในความเจริญของบ้านเมืองของเราในแง่เศรษฐกิจ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาเราให้ความสำคัญค่อนข้างจะมากในเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจทุ่มเทงบประมาณ โครงสร้างพื้นฐานนับจำนวนเป็นหมื่น ๆ แสน ๆ ล้าน มันก็เห็นผลพันตาเป็นรูปธรรมเพราะเศรษฐกิจของเราดี เมื่อเศรษฐกิจดีนั้นก็เหมือนเครื่องยนต์ เปลี่ยนเครื่องยนต์ใหม่เอาเทอร์โบใส่เข้ามาปั๊มเปเปอร์ เข้าไปมันก็วิ่งครับ ถ้าเปลี่ยนสิ่งเดิมเป็นรถใหม่จะวิ่ง แต่เครื่องมันไม่ได้ มันจะต้องมีช่วงกลาง มีล้อด้วย ผมคิดว่าขณะนี้รัฐบาลให้ความสำคัญ เมื่อก่อนนี้มีคณะกรรมการรัฐมนตรีฝ่ายเศรษฐกิจมาเป็นกรรมการ ชุดย่อย คัดสรรใจวิเคราะห์ทั้งข้างขึ้นเรื่องเศรษฐกิจแล้วก็ทำให้เศรษฐกิจมันดีขึ้นมา แต่รัฐบาลนี้ให้ความสำคัญในเรื่องของสังคม สังคมนั้นก็คงจะหมายถึง เรื่องของสวัสดิการความปลอดภัยแล้วก็ทางด้าน การเมืองด้วยนะครับ ฉะนั้นขณะนี้รัฐบาลชุดนี้ก็คงคณะกรรมการรัฐมนตรีฝ่ายสังคมขึ้นมา ซึ่งคณะกรรมการ ชุดนี้ครับจะนำดูแลช่วงกลาง พวกขอ พวกขอ พวกอะไรต่าง ๆ มันจะรับไหวไหม รอมันวิ่งเร็วเหลือเกิน สังคมเราจะถูกเครื่องยนต์เศรษฐกิจที่ใส่เทอร์โบมีตาถูกดูถูก ไปตกถนนลชนแถมหรือเปล่า นั่นก็คือระบบ การเมืองที่เราจะต้องรองรับความเจริญก้าวหน้าทาง เศรษฐกิจที่แปร เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วอย่างที่ คุณ พูนสวัสดิ์ว่า ผมจึงเห็นด้วยว่าในการที่จะพัฒนาระบบพรรคการเมือง ในระบอบประชาธิปไตยที่มี พระมหากษัตริย์เป็นประมุขให้เข้มแข็ง ที่นี้ถ้าเราพูดถึงเรื่องการพัฒนาการเมืองนั้นผมก็คิดว่ามันคงจะต้อง ดูที่นักการเมือง นักการเมืองในที่นี้ก็จะคงจะเป็นนักการเมืองที่ขยันพูดไว้นะครับว่าเราต้องการนักการเมือง มีอาชีพ คือเป็นนักการเมืองจริง ๆ ผมไม่อยากจะพูดว่าที่ท่านพูดก็คือว่าผมเห็นด้วยที่ควรจะมีนักการเมือง โดมบ้างเดียว แต่ท่านมองกลับตามัก ๒๕๖๕ มาจนถึงปัจจุบันนี้ ๕๐ กว่าปีนะครับ ถ้าท่านจะเอาปากกาตีคำ ชี้คำว่าช่องโหว่ที่มันไม่มีบรรยากาศอย่างนี้บางนะครับ ท่านชี้แค่เส้น ๒ เส้นนะครับ แล้วก็ตรงว่างตรงกลาง ท่านนับ พ.ศ. เลขครับ พ.ศ. ๒๕๖๖ มาอีกระยะการเมืองอย่างนี้ว่างไว้สีขาว แล้วช่องโหว่ที่มันไม่มี นะครับลองชี้คำคำดู ท่านจะเห็นเป็นรูปธรรมเลยว่าทำไมเราจึงมีปัญหาในเรื่องของการพัฒนาองค์กร หรือบุคลากรทางด้านการเมืองอย่างนี้เอง อย่างที่ผมให้ความสำคัญทางการเมืองตั้งแต่อาศู ๒๐ เส้นนี้ วันนี้อาจารย์ที่นั่น ก็มานั่งอยู่ด้วยครับ เพราะเป็นลูกศิษย์อาจารย์เลี้ยง ด้วยกัน

ไปฝึกมาด้วยกันครับ แต่จริง ๆ แล้ว ความประทับใจของผมในทางการเมืองนะครับ ผมพูดไว้อย่าง
 ไม่อายใครละครับว่า ผมเป็นลูกกำนัน แล้วบังเอิญตอนนั้นเราเลี้ยงในช่วง ๒๔๕๐ กว่านั้นะครับ
 ผมอายุได้ ๑ - ๘ ขวบ ทุกครั้งที่ นายฉวาง เลี้ยงติลา กิติ นายบุญคุณ จันทศรีผู้รังค์
 นายอะไรต่ออะไรต่าง ๆ ที่กองกลางตำรวจในสภาคณะนั้นะครับ ความสภาวะ ไปหาเลี้ยงก็ต้อง
 ไปหาพ่อที่บ้านนะครับ ไปหากำนัน นั่งดูที่บ้านกำนันก็เอาลูกคนมาเลี้ยง ตอนนั้นก็เรียกญาติโยมให้ถือภา
 ฎ์ใหญ่มาเผาหนึ่งแล้วก็มีโกกิมกัน ผมหนึ่งอยู่คนเดียวทุกครั้งที่มีการเมืองเหล่านี้ไป นักการเมือง
 เหล่านี้จะเล่าเรื่องในสภากฎหมายบรรพการของกระทรวงพาณิชย์ของ นายเล็ง ชัยกาล
 ญัตติหาประสิทธิ์ของใครต่อใครดกเลี้ยงกัน ๑ วัน ๑ คืน ทลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ สมรับทราบเรื่องนี้
 ถึงแก่อายุ ๑ - ๘ ขวบ แล้วผมไม่ลืมครับ ผมไม่ลืมเพื่อนเราไม่ลืมชาวเหนือละครับ ผมเกิดมา
 ผมก็กินข้าวเหนียว เลี้ยงนี้มาอยู่กรุงเทพฯตั้ง ๒๐ - ๓๐ ปีแล้ว กินข้าวเจ้าก็ยังไม่อุบถอง ฉะนั้น
 ประสพการอะไรที่ซัดเขี่ยลงในอายุตั้งแต่ ๖ - ๑ ขวบ หรือก่อนอายุ ๑๐ ขวบนั้น เป็นประสพการ
 ที่แท้จริงแล้วจะไม่เคยลืม เลื่อนออกจากความทรงจำลงมนุษย์ นั้นเป็นสิ่งธรรมดา ผมจึงเห็นด้วยกับทนาย
 ๑๐๐ % ที่บอกว่ารากฐานในระบอบประชาธิปไตยนั้น น่าจะสร้างมาจากในระดับโรงเรียน คือ
 กระทรวงศึกษาธิการ เลิกคิดเลิกพูดโต้งก็ครับ ในเรื่องของบอกว่าเข้าไปยุ่งกับการเมือง สมาคม
 ห้างหลายห้างบางระดับควรจะเลิกวัตถุประสงค์ของมันไปเสีย บอกว่าห้ามยุ่ง เกี่ยวกับการเมือง
 ถ้าพูดถึง เรื่องนี้ก็ต้องปรับมือให้กับ คุณฉลาด วรฉัตร ละครับ บังเอิญตรงนี้พยายามแก้ไขมาแล
 คราวที่แล้ว บอกว่าไอ้สมาคมทั้งหลายนั้นะครับเข้มน ผมก็เป็นนายกสมาคมรัฐศาสตร์ มันจะมือ
 ขอหนึ่งครับบอกว่าสมาคมทั้งหลายนี้ห้ามยุ่ง เกี่ยวกับการเมือง ก็ไม่รู้เหมือนกันว่าห้ามไปทำไม ห้าง ๆ ที่
 การเมืองนั้นเป็นเรื่องที่ชอบธรรม เป็นเรื่องของคุณธรรม เป็นเรื่องที่ถูกต้อง เป็นเรื่องที่จะจรจรโลก
 สังคมนี่ รักรักรบสังคมนี่ซึ่ง เศรษฐกิจและกษัตริย์ธรรมเนี่ยมประเพณีใหม่ที่อยู่รอดปลอดภัยไป รักษา
 สถาบันที่เราเคารพบูชาอันใหญ่ของโลกคือ ระบบการเมืองที่มีคุณธรรม ที่มีความชอบธรรม มีนักการเมือง
 ที่ถูกต้อง แล้วสร้างบรรยากาศตั้งแต่อายุ ๖ - ๑ ขวบ อย่างที่เป็นประสพการโดยตรงของผมนั้น
 ผมคิดว่า คนเรานั้นจะไม่ลืมเลือน แล้วผมเหล่านี้ละครับจะเป็นความหวังของบ้านเมืองของเราอีก
 ๒๐ ปีข้างหน้า คนเหล่านี้ก็อายุ ๒๑ - ๒๔ แล้ว ในขณะที่ตัวกันในการที่จะเสริมประสพการ
 แล้วก็เสริมความรู้ เสริมความเข้าใจอย่างลึกซึ้งซึ่งนั่นก็ควรจะต้องมีการสานกระบวนการต่าง ๆ เช่น
 กระบวนการวันนี้ก็เป็นกระบวนการหนึ่ง กระบวนการของประชาชนวันนี้ก็เป็นกระบวนการหนึ่ง

ผมเคยเข้าร่วมกิจกรรมหลายครั้ง แล้วองค์กรเอกชนเหล่านี้จะครบ คาร์จะจะมีมากขึ้นแล้วก็ขึ้นนำแล้วก็เป็นเป้าหมายหลอมบุคลากรให้แก่พรรคการเมืองในส่วนพรรคการเมืองเองนั้นก็จะต้องทำไปตามสถานการณ์การเมืองของแต่ละพรรคการเมืองที่จะทำได้ เราจะเน้นหนักกันตรงไหนนาน ๆ ที่ทีมงานบุญที่เราจะต้องตั้งหน่วยงานเองบ้างที่ หรือจะเตรียมการกัน แต่เนิ่น ๆ อันนี้ก็แล้วแต่กำลังความสามารถของพรรคการเมืองแต่ละพรรค และก็ชื่อเสียงของพรรคการเมืองก็เป็นเรื่องสำคัญที่จะได้สมาชิกพรรคหรือไม่ ชื่อเสียงของผู้นำของพรรคนะครับ ก็เป็นตัวกำหนดที่สำคัญเหมือนกันนะ และสมาชิกขึ้นมาในพรรคก็เป็นตัวแม่เหล็กดึงดูดสมาชิกที่จะได้รับเลือกตั้งเข้ามาหรือไม่ แต่สมาชิกที่ได้รับการเลือกตั้งนั้นอาจจะไม่มีคุณภาพก็ได้นะครับ มิใช่ว่าการเลือกตั้งที่ได้รับเลือกตั้งจะได้รับการเลือกตั้งทุกคนจะวิเศษวิโสทุกคนไปหมด ซึ่งวันนี้ผมคิดว่าก็มีบางครั้งที่ได้รับเลือกตั้งทุกครั้งผมคิดว่ามีประมาณครึ่งต่อครึ่ง ถ้าจะสังเกตดูว่าคนที่ได้รับเลือกตั้งซ้ำแล้วซ้ำอีกต่อเนื่องกันมา ถ้าจะดูสถิติกันของกรรมการปกครองคนเก่าจะตกครึ่งหนึ่ง คนใหม่จะได้มาครึ่งหนึ่งทุกครั้งไปอย่างนี้ละครับ ก็ยังคล้ายกันอย่างนี้ครึ่งหนึ่ง เลือดไม่ตกกายออกไป คนที่จะถายนั่นก็คือประชาชนครับ ต้องยอมรับว่าขณะนี้ประชาชนเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ ฉลาดเฉลียวนะครับ พูดจาตามบ้านนอกบ้านนา ปราศรัยไม่ได้ เขาทักนะครับว่า ทั้งวิฑูเมื่อวานนี้ เขาไม่ได้อาอย่างนี้ ไทรทัศน์เมื่อวานนี้เขาไม่ได้อาอย่างนี้ หนังสือพิมพ์เมื่อวานนี้เขาก็อ่านฉบับโน้นฉบับนี้เขาไม่ได้อาอย่างนี้ทะเลาะ ราชันไปเทศาชาวบ้านชาวบ้านก็จะอึ้งแล้วกลังเวทไม่ทัน ฉะนั้น นี่เป็นตัวกำหนดที่จะทำให้พรรคการเมืองเองมีความตื่นตัวปรับปรุงตัวเอง เพื่อจะสร้างสัมฤทธิ์ผลคุณภาพของตัวเองให้สอดคล้องตรงกันกับสถานการณ์ครับ ผมก็คงจะมีการพูดจากัน ในฐานะที่มีการพาตึงถึงผมเนี่ยด้วย ชอบดูผมมากครับ

นายนิยม คำแหง

ท่านผู้ดำเนิการอภิปรายที่เคารพ กระผม นิยม คำแหง จากพรรคกิจสังคม เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนครราชสีมา เนื่องจากวันนี้เกิดขั้วของทางเทคนิคที่ท่าน เลขาธิการพรรคไม่ได้มาชี้แจงในการคัดเลือกสมาชิกของสมัครเลือกตั้งด้วยตัวท่านเอง กระผมขอ กราบเรียนว่า พรรคกิจสังคมนี้เรามีกฎเกณฑ์อยู่ว่า คั้งที่ท่านผู้อภิปรายคือ คุณขุนสวัสดิ์ บุคลากรสำหรับ ไต่คุ้ยไปนั้นเป็นส่วนหนึ่ง แต่เรามีกฎเกณฑ์อยู่ว่าสมาชิกหรือบุคคลที่จะลงนามสมัครในพรรคกิจสังคมนี้ เราต้องมีเกณฑ์อยู่ ๔ ประการ ที่เป็นเกณฑ์ใหญ่ ๆ คือ หนึ่งจะต้องมีฐานะทางคุณธรรมของนักการเมือง ก็ต้องมีอุดมการณ์ มีจุดยืน ถ้าท่านคิดตามความเคลื่อนไหวของสมาชิกพรรคกิจสังคม ถ้ามีการแตก พรรคหรือมีอะไรจะไปเป็นทีม จะต้องมียุทธการร่วมกัน จะต้องมียุทธวิธีในทางการเมืองนี้สูง ประเด็นที่ ๒ เราต้องหาบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในทางการเมือง ดูประวัติตั้งแต่เริ่มจน ดูประวัติกันมาตลอด และต้องมีฐานะทางการเมือง และต้องเข้าใจ มีความรู้ในทางการเมืองอย่างน้อย ๆ ก็ต้อง เป็นบุคคลที่สนใจในระดับการปกครอง เกือบทุกระดับ ประเด็นที่ ๓ นี้เราเน้นบุคคลที่เข้ามา อยู่กับพรรคกิจสังคมนี้คือฐานะทางสังคม คือ บุคคลที่ปรากฏชื่อสมัครในใบปลิว หรือโปสเตอร์ มีประชาชน ยอมรับว่าคนนี้เขาจริงต้องมีฐานะทางสังคมยอมรับ ประเด็นที่ ๔ ซึ่งไม่มีพรรคการเมืองไหนกล้าพูด ก็คือพรรคกิจสังคมนี้บอกว่าคุณที่จะลงสมัครที่เป็นตัวแทนของประชาชนนี้จะต้องมีฐานะทางเศรษฐกิจ ตามอัธยาศัย ไม่มีสัถยาค์เลขไม่เอา ต้องมีฐานะทางเศรษฐกิจ อย่างน้อย ๆ ต้องมีเงินค่าสมัคร ผมเป็นกรรมการพิจารณาจากภาคใต้ ถ้าใครมาพูดว่าพรรคจะให้เขาไร ผมปฏิเสธ ตั้งแต่มาที่แรก เพราะนั้นไม่ใช่อุดมการณ์ไม่เอา แต่ถนเหล่านั้นจะต้องมีความพร้อมในเศรษฐกิจในการต่อสู้ การต่อสู้ ในทางการเมืองมิได้หมายความว่าคนจะต้องร่ำรวยนะครับ แต่มีฐานะพอจะรองรับฐานะของครอบครัว เขาได้ เพราะพรรคกิจสังคมนี้คือว่าคนที่จะเป็นตัวแทนของประชาชนโค่นล้ม เพื่อน้องเป็นเพื่อน นักการเมืองต้องเป็นของประชาชน ต้องทำให้ประชาชนได้ นี้คือสรุปภาพกว้าง ๆ เชื้อเพิ่มเติม ผู้อภิปรายของพรรคกิจสังคมประเด็นหนึ่ง ว่าผมตั้งใจมาตั้งแต่เมื่อวานจากหาเรื่องที่มีการปกครองตั้ง บอกว่าขยายฐานประชาธิปไโดยูปลูกงั้นนั้น กระผมจริงมหาดไทยซึ่งเป็นกลไกของรัฐหรือของรัฐบาล ขณะนี้เดี๋ยวนี้เรายอมรับหรือตั้งว่าประชาชนมีความรู้หรือเปล่า ผมขอประทานโทษที่ประหลาดนะครับ ผมเป็นครูบาอาจารย์ ผมเชื่อนะครับว่าตอนนี้ประชาธิปไทยในโรงเรียนเด็ก เขาเข้าใจนะครับ เด็กมีการเลือกตั้ง แต่เด็กเรามากจะมาเสียในระดับมหาวิทยาลัย ผมก็เคยไปบรรยายพิเศษใน

มหาวิทยาลัยเหมือนกัน เช่นการต่อสู้ในรายคำแห่งท่านติดตามหรือไม่ว่า จะเป็นการศึกษาใน
 ประชาธิปไตยที่ถูกมอง ไม่ใช่คนที่จะเป็นคนดีแล้ว เอาพรรคนี้ช่วยหนอนะครับ ฉะนั้นให้เงิน
 ๒ ล้านหรือ ๓ ล้านบาท เพราะอาจารย์ที่อยู่มหาวิทยาลัยเป็นผู้สร้างกฎเกณฑ์ในทางความรู
 ก็ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีด้วย ประชาชนหมดความศรัทธาประชาธิปไตยโดยตรง หมดศรัทธา
 ประชาธิปไตยโดยทางที่เขาต่อสู้กันเพราะการต่อสู้ด้วยหนอนะครับ บางคนสงสัยรัฐประหารนี่ใครคิดได้
 สมัยก่อนแล้ว แต่การครั้งนี้ไม่ใช่ตัวผู้สมัครคนละครับ ถ้าประชาชนโดยทั่วไป พรรคการเมืองดีไป
 บริหารประเทศดีไป ๔ ปีก็หมดนะ แต่เขาได้รู้แทนที่ไม่ดีแต่ก็เห็นพ้องอยู่ครั้งนี้ เพราะการต่อสู้ในสถาบัน
 กองต่อสู้บนฐานประชาธิปไตย และการต่อสู้ของนักการเมืองต่อสู้บนเวทีกลางของประชาธิปไตย
 ที่ถูกต้อง และคนก็จะไม่เบื่อ ที่เบื่อเพราะต่อสู้นอกกติกา

ประเด็นที่สองที่ต้องฝาก เราขอรับหรือยังว่าการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย
 นั้นเราส่งเสริมทุกระดับหรือยัง ผมหมายถึงบทบาท ขณะนี้กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย
 โหมบทบาทสภาตำบลมากน้อยเพียงไร ทำไมไม่ให้สภาตำบลเป็นนิติบุคคล ต่อตั้งแตระดับสภาตำบล
 โหมบทบาทสภาจังหวัดมากน้อยเพียงไร เราโหมบทบาทที่สภาผู้แทนราษฎร ทุกคนจะวิ่ง เขามาที่จุดนี้
 แล้วยิ่งไปว่าเราส่งเสริมแยกยอด ที่ฐานไม่ใคร่ส่งเสริม กระทรวงมหาดไทยคงวิเคราะห์ตรงกันว่า
 ถึงเวลาแล้วหรือยัง ที่จะให้สภา ๓ สภานี้ถึงสภาตำบล สภาจังหวัด และสภาผู้แทนราษฎรเป็นองค์กร
 ต่อเนื่องในการต่อสู้เพื่อประชาชนอย่างแท้จริงที่ประชาชนมีส่วนร่วม ตอนนี้นักไทยฉลาดมาก รู้ว่า
 จะเลือกใคร จะเอาอะไร เราน่าจะวิเคราะห์ทั่วโลก เช่น สกปรกแล้วหรือยังที่ระเบียบบริหาร
 ราชการแผ่นดินที่แบ่งออกเป็นส่วนนั้น ส่วนนี้ สกปรกแล้วหรือยังที่จะมีการเปลี่ยนแปลง ถ้าเราต้องการ
 ให้ประชาธิปไตยสู่ประชาชน ทุกอย่างต้องเปิดพร้อมกัน ให้ความสำคัญทั้งหมด ต้องยอมรับว่าการใช้สิทธิ
 ใช้เสียง การมีโอกาสแสดงความคิดเห็น ต้องให้เขาเต็มที่ ไม่ใช่รัฐมนตรีไปประชุมที่ภาคเหนือแล้ว
 กลไกองบบานเอียงว่าคุณอย่าไปชุมนุมประท้วง รัฐบาลจะปวดหัว ไม่ใช่ท่านจะประท้วงอะไรก็
 ประท้วงไป คือประชาธิปไตยต้องเปิดครั้งนี้ให้ในฐานะที่กรมการปกครองเป็นเจ้าของเรื่อง
 เป็นผู้ขาดความดี เราน่าจะวิเคราะห์โครงสร้างทั้งหลายที่มีอยู่ว่าจะอะไร เป็นจุดสกัดกันประชาธิปไตย
 คนดี ๆ ก็ไม่กล้ามาเล่นการเมืองตกแล้วมีฐานอะไรมารบับ้างไหม ต้องมีสิ่งเหล่านี้ กฎเกณฑ์ของ
 พรรคกิจสังคมมีข้อหนึ่งว่า ต้องมีฐานทางเศรษฐกิจเล็กน้อยคือ ถ้าตกแล้วไม่มีที่อยู่อาศัย จะให้คนที่
 ต่อสู้ทางการเมืองกลายเป็นคนขอทานหรือ สิ่งเหล่านี้ฝากให้ประชุมว่า อะไรที่สมควรปรับปรุงแก้ไข
 ถึงเวลาแล้วหรือยังที่กระทรวงมหาดไทยจะเปิดโอกาสให้สภาตำบล สภาจังหวัด โหมบทบาท

ผมกล้ายืนยันว่า สภาผู้แทนราษฎร ผู้แทนต้องมีคุณภาพ ประชาชนรัฐอาจจะเล่นการเมือง การจะมี
บันไดขึ้นมาตลอด อย่างท่านประจวบ บอกว่า ท่านสนใจการเมืองมาตั้งแต่เด็ก ๆ ทำอย่างไรที่ได้
เป็นผู้แทน

ภาพเหล่านี้มันจารึกมาว่า เขากำถามว่า ใครที่เขาได้เป็นผู้แทนตลอดมา บละเมื่อเห็น
ตัวเราเองก็ประกาศการต่อสู้ เพราะฉะนั้นผมว่าการกระจายอำนาจสู่ประชาชนหรือการกระจาย
ประชาธิปไตยเหล่านี้ต้องให้ถึงสภาตำบล ปราบกฏใหม่สภาตำบลที่ผมเสนอไว้ ทุกสมัยที่เขามาเป็น
ผู้แทนราษฎร เก็บเงินเบ็ดเตล็ด และคิดว่า รัฐบาลนี้ถ้าไม่เล่นออกกฎหมายประกอบ พรรครวมรัฐบาล
เห็นจะผูกกับรัฐบาลในสภาอีกแล้ว ชอบขุดกรับ

นายวันชัย หิ้นหาญ

ผมนายวันชัย จากจังหวัดปราจีนบุรี เป็นทหารความ อายุ ๒๕ ปี ขอเรียนถาม
ฯ พม ฯ ประจวบ ไชยสาส์น เป็นผู้ใหญ่ในวงการพรรคประชาธิปัตย์ ในฐานะที่สภาวะเศรษฐกิจ
ของประเทศเรานี้ดีเยี่ยมมาก ซึ่งเป็นที่ยืนยันต่อทุกแห่งบ้านนครรับ กระผมขอเรียนถามว่า ทางพรรค
ประชาธิปัตย์เอง ได้มีความเคลื่อนไหวอย่างไรในการที่จะระดมนักการเมืองหรือวาระคณทรัพย์ากร
ของชาติตอนนี้ นอกจากที่ ฯ พม ฯ โด่กล่าวมาแล้วว่า เติมนั้นนครรับทางพรรคประชาธิปัตย์ได้
แจกเงินจาก ฯ พม ฯ โด่รวมกันแล้ว ประมาณเดือนละ ๕๐,๐๐๐ บาท ดังนั้น ในสภาวะเศรษฐกิจ
ที่ดี ๆ อย่างนั้นนครรับ พรอมแล้วยังที่ทางพรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคที่เก่าแก่ที่สุด จะมีความคิดเห็น
หรือว่าการสร้างพรรคทางการเมืองในแง่ใด ทางใด ผมขอเรียนถามเพียงเท่านี้

นายประจวบ ไชยสาส์น

ผมว่าในเรื่องของการขอสมัครหรือการยอมรับอย่างเปิดเผย อนาคตในบ้านเมือง
เราเนี่ย ในบรรดาคณะที่ไม่ค่อยเอื้ออำนาจเท่าใดนัก การเปิดขั้วข้อนเรนความจริงนครรับ ซึ่งก็
เป็นธรรมชาติของการเมืองอย่างหนึ่ง ถ้าจะอ้างตำราหน่อย อาจารย์คงจะยืนยันให้ผมได้
พฤติกรรมทางการเมืองนั้น นักการเมืองหรือพรรคการเมือง แม้จะเปิดขั้วข้อนเรนความจริง หรือ
ขอเท็จจริงแห่งตนไว้ ถิ่นนั้นก็เป็นเรื่องของอุทธรวิธี ความยอมรับหรือการยอมรับอย่างเปิดเผย
ของกลุ่มผลประโยชน์ หรือกลุ่มอิทธิพลทางการเมืองในบ้านเราเนี่ย อาจจะเป็นสิ่งที่เป็นอุปสรรค

หรือปัญหาในการระดมทุนทางการเงิน เมือง ผมอยากจะขอกล่าวถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในญี่ปุ่นในขณะนั้นครับว่า
 พรรคการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งพรรคเสรีประชาธิปไตยของญี่ปุ่นนั้น ปกครองประเทศมาพรรคเดียว
 ๓๕ ปี . . . . . ต่อเนื่องกันมาโดยระบบพรรคการเมืองเดียว แล้วความชอบธรรมในญี่ปุ่นในอดีตตั้งแต่
 เริ่มต้นมานั้นกลับมามีความไม่ชอบธรรม ในเรื่องของการให้ความสนับสนุนทางการเงินเมืองของบรรดา
 นักธุรกิจ หรือบรรดากลุ่มผลประโยชน์ทั้งหลายในญี่ปุ่น ซึ่งเมื่อ ๕ - ๕ ปีที่แล้ว ที่ผมไปญี่ปุ่นทุกคน
 ก็พูดเป็นเสียงเดียวกันว่า นักการเมืองญี่ปุ่นทุกระดับได้รับการสนับสนุนโดยเปิดเผยจากลูกทอง
 ตามกฎหมาย โดยนักธุรกิจหรือผู้ที่สนใจจะสนับสนุนโดยลงบัญชีไว้อย่างชัดเจน ก่อนจะมีการเลือกตั้ง
 นายกรัฐมนตรี หรือแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี โดยพรรค แอด ดี ที ผมได้ไปอยู่ที่นั่น วันนั้นนายกรัฐมนตรี
 ทาเคอิตะ ได้ระดมทุนเพื่อเป็นนายกรัฐมนตรี โดยการขายบัตรที่ปราศหน้ากระดาษ คือ ผ่ากันนำซากัน
 บัตรละ ๒๐,๐๐๐ เยนต์ วันนั้นได้มีการประกาศมาอย่างเป็นทางการโดยหนังสือพิมพ์ว่า
 นายกรัฐมนตรีทาเคอิตะ จะเป็นนายกรัฐมนตรีของญี่ปุ่นอยู่ ๕ ปี ได้รับเงินสนับสนุนในวันนั้น
 ๒,๐๐๐ ล้านเยนต์ แล้วมีถนนปูพรมกันที่โรงแรมอาซาฮาอะปรีนส์ในวันนั้นละครับ ๑๒,๐๐๐ คน
 ผสมอยู่ที่นั่น ผมก็อยู่โรงแรมตรงข้าม ผมก็ไปสังเกตการณ์ดูว่า เขาเปิดเผยอย่างจริงจังและต่อมา
 ความชอบธรรม ๗ วันนั้น หรือ ๓๐ กว่าปีที่ผ่านมาทำให้เกิดความไม่ชอบธรรมเกิดขึ้นมาโดยฉับพลันทันที
 ในเรื่องของสเกลเดิมของรีดุกุ ก็คือ ยิบรีซท์หนึ่ง ได้เข้าไปให้การสนับสนุนทางการเงินแก่
 นักการเมืองในพรรคประชาธิปไตย ทั้งเป็นรัฐมนตรีและเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกับความไม่ชอบ
 ธรรมนั้นเกิดขึ้นเป็นที่น่าสนใจกังวลของชนญี่ปุ่นในวงการนักวิชาการมากมายอย่างกว้างขวางในขณะนี้
 ถ้าท่านจะอ่านหนังสือใหม่เมื่อก่อนฉบับที่ความระมัดระวังได้เขียนไว้อย่างชัดเจนว่า แสดง โดอะแกรม
 ว่าจะการได้มาซึ่งเงินของนักการเมืองหรือพรรคการเมืองในญี่ปุ่นได้มาอย่างไร แล้วใช้จ่ายไป
 อย่างไร ก็กิจกรรมทางการเมืองหรือกิจกรรมเสรีเพื่อให้เกิดความนิยมหรือความมั่นคงทางการเมืองนั้น
 ใช้จ่ายไปอย่างไร เช่นยกตัวอย่างว่า ส.ส. ญี่ปุ่นนั้นต้องไปงานแต่งงานหรือรับการ์ดเชิญไปงาน
 แต่งงานนั้นเฉลี่ยแล้วละ ๕๐ งาน จะไม่ไม่ไป ก็รับการ์ดเชิญจะต้องใส่ซองงานละ มีเงิน
 ๑๕๐ เหยรีเยนสหรัฐ ที่เราวิเคราะห์ออกมาแล้วก็มีค่าใช้จ่ายอะไรอีก แยกแยะออกมาอย่างชัดเจน
 ในเมื่อก่อนระหว่างประเทศคือ ไทยเมื่อก่อน และเขาก็บอกว่าที่มานั้นมาอย่างไร ฉะนั้น
 ผมขอย้อนมาถึงคำถามว่าพรรคประชาธิปัตย์มีแนวทางในการที่จะเสริมสมรรถนะของพรรคอย่างไรบ้าง
 โดยเฉพาะเกี่ยวกับเรื่องการเงินของพรรค ผมขอเรียนว่านี่เป็นข้อเท็จจริงนะครับที่ตรวจสอบได้ว่า

พรรคประชาธิปัตย์มีรายได้อีก ส.ส. คนละสองพันบาท ๔๘ คน ก็ได้เงินประมาณไม่กัหมื่นบาท แล้วรัฐมนตรีอีกคนละสามพัน คุณฉลาดก็เคยเสียมากตอนเดือนละพัน นั่นเมื่อก่อนนี้มีรอยคนเอาคนละพัน คนนี้มี ๔๘ คน ยื่นราคาเป็นพันคนละสองพัน ที่นี้กิจกรรมที่เราจะได้มาซึ่งค่าใช้จ่ายนั้น ขณะนี้ผมขอเรียนว่าบรรยากาศยังไม่ดี อาจจะมีว่าเป็นการให้โดยไม่เปิดเผยคือ ไม่ประสงค์จะออก ฉะนั้นจะไปทำอะไรห้วงหวาก็บอกพรรคการเมืองนี้รับเงินจากใคร รับสินบาทคาดสินบนการทำเรื่องโน้นเรื่องนี้มา เรื่องนี้เป็นเรื่องที่เราจะมีกระวังมาก แล้วเมื่อเงินมาแล้วอาจจะได้เงินแต่ไม่กล้าทำ เพราะถ้าทำแล้วกลัวเขาวา ก็คอยจ้องหาโอกาสจ้องหาห่วยสุดท้ายก็เหมือนแหง ไฮโลจ้องหาห่วยสุดท้ายพาดลงไปเลย อันนี้ก็เป็นจุดอ่อนอันหนึ่งในการพัฒนาองค์กรทางการเมือง ผมก็อยากจะเสนอว่ามีแนวความคิดว่า รัฐหรือประชาชนหรือรัฐบาลควรจะต้องถึง เวลาหรือยังที่จะจัดสรรงบประมาณสนับสนุนทางการเงินแก่พรรคการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ ที่ควรจะเป็น อย่างที่ท่านสมาชิกผู้ทรงเกียรติจากจังหวัดนครราชสีมาทราบว่า เราคงไม่มุ่งหวังให้นักการเมืองนั้นมาเป็นนักบุญ มาเป็นผู้เสียสละผู้ยิ่งใหญ่ที่จะต้องชายเนื้อชายตัว ชายที่ชายทาง ชายทรัพย์สินชายสินมาทำงานทางการเมือง อาจจะดีกว่าที่เราจะหาได้ก็คน แล้วจะอธิบายให้คนใดเขาใจว่า การที่เขาไหนในห้างทรัพย์สินเงินทองสติปัญญาอันจริงหรือไม่ เป็นเรื่องความคับแค้นใจของนักการเมืองที่หลายคนยังมีความคิดเช่นนี้

เมื่อสองสัปดาห์ที่แล้ว ประเทศสิงคโปร์ได้ประกาศเพิ่มเงินเดือนให้แก่นายกรัฐมนตรีของประเทศเขา จากเดือนละเท่าไร หรือปีละเท่าไรผมไม่ทราบ แต่เพิ่มขึ้นเป็นปีละสี่แสนเหรียญสิงคโปร์ ก็ตกปีละสี่ล้านบาทนั่น หมายถึงเงินที่เขากระเป๋านายกรัฐมนตรีที่จะใช้จ่ายใช้สอยในแวดวงทางการเมือง ส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็มีรายได้มากกว่าเราสิบเท่าตัว เราขึ้นเงินเดือนด้วยความมองอาจกล้าหาญคราวที่แล้ว วามันจำเป็นจริง ๆ ขณะนี้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็มีรายได้เดือนละสามหมื่นเศษ หักภาษีแล้วก็จะเหลือสองหมื่นกว่าหรือสามหมื่น แล้วว่ามีตำแหน่งทางการเมืองด้วย คงจะได้รับอีกตามฐานานุรูป เช่น เป็นเลขานุการรัฐมนตรี เป็นประจำสำนักนายกรัฐมนตรี รวมเบ็ดเสร็จแล้วก็ประมาณสี่ห้าหมื่นบาท สี่ห้าหมื่นบาทนั้นเราจะต้องยอมรับความจริงว่า รายจ่ายของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ถ้าเดือนละสามหมื่นบาท ถัดวันละพันบาท โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้ามาประชุมพรรคหรือประชุมสภาผู้แทน สัปดาห์ละ ๑ ครั้ง ถ้าเครื่องบินไม่เสีย ถ้ารถเมล์ไม่เสีย ถ้ารถไฟไม่เสีย แต่ตกลงจากเครื่องบินแล้วต้องนั่งแท็กซี่จากสนามบินตอนเมืองมาที่สำนักงาน เทียวหนึ่งเท่าไร ถ้าขึ้น ไซบีเรียนเตอร์ บดท. เทียวหนึ่งก็สี่ห้าสิบบาท ถ้านั่งแท็กซี่ ประมาณสองร้อยบาท ถ้าไป - กลับ เทียวหนึ่งก็สี่ร้อยบาทแล้ว ถ้าไปนอนโรงแรมแถว ๆ ไทยโฮเต็ลอะไรก็แล้วแต่

ก็คืนหนึ่งประมาณสามร้อยหรือสี่ร้อยบาท ไหนพรรคพวกจะมากิน มาเที่ยว มาคุยกัน เป็นเรื่องธรรมดาปกติ ฉะนั้น ผมคิดว่าถ้ามาประชุมครั้งหนึ่ง สัปดาห์หนึ่ง คงจะใช้ไม่ต่ำกว่าสองพันบาท อย่างประหยัดที่สุด แล้วกลับไปหมู่บ้านไปหารามบูรไปเยี่ยมอีก คารณ ถ้ามั่นใจอีกเท่าไร สิ่งเหล่านี้ทำไมไม่มีการศึกษาวิจัยออกมา ว่าเท่าไรมันก็เท่านั้นละครับ แล้วก็เปิดเผยกันออกมาว่ามีรายการใช้จ่ายอะไรบ้าง แลวนอกจากนั้นค่าใช้จ่ายในการหาเสียงผมก็คิดว่าน่าจะถือว่าเป็นเรื่องธรรมดาในการบริหารงาน คือ การบริหารการเลือกตั้ง ปัจจุบันในการบริหารนั้นก็คงต้องหากคนที่เรามาพูดกันวันนี้ละครับ นอกจากหาผู้สมัครก็ต้องหาผู้สนับสนุนด้วยครับ ต้องรู้ครุฑเขามา คือต้องมีการคัดเลือกผู้สนับสนุนจะถาวรหรือชั่วคราวก็แล้วแต่ในลักษณะที่อาสาสมัคร กรุงเทพมหานครนี้ใช้มากถวย คนเหล่านี้จะมาช่วยเราอย่างเต็มใจนั้นก็มีครับ อย่างงานผมไปซาอุดีอาระเบีย มาสมัครครบถ้วนหลักฐานเขาเอาจด เอาเงิน มาช่วยด้วยก็มี แต่จะมีสักกี่รายก็ถน แล้วการใช้คน กระบวนการใช้คนเคลื่อนคนนั้นในเขตจังหวัดหนึ่ง ผมคิดว่าไม่ต่ำกว่าสองพันคนเป็นอย่างน้อย หรือเราจะใช้แบบรดขยาย มีรถปิคอัพคันหนึ่งมีไมโครโฟน แล้วก็ปราศรัยไป เล่นปาที่ไป จะมีอิมแพ็คหรือผลกระทบต่อการศึกษาของผู้นั้นมากน้อยแค่ไหน แล้วองค์กรเหล่านี้จะต้องมีเงิน แลวนอกจากเงินเดือน มีเงิน คงจะต้องมีวัสดุต่าง ๆ ที่จะต้องใช้เงิน ไปสเตอร์ คัทเอ๊าท์ ใบปลิว อะไรต่าง ๆ เหล่านี้ อยากจะฝากเจ้าหน้าที่กองการเลือกตั้ง กระทรวงมหาดไทย วิเคราะห์ วิจัยออกมาว่า รายการที่จำเป็นหรืออย่างน้อยที่สุดของการบริหารการเลือกตั้งซึ่งเป็นระบบการบริหารอย่างอื่นนั้น เช่นที่เขาเรียกว่าทำรายละเอียดของค่าใช้จ่ายของการที่จะสมัครรับเลือกตั้ง แล้วก็ในแต่ละท้องที่ ผมเข่ารถอยู่อุดรธานีอาจถูกหรือแพงกว่านครราชสีมา หรือผมพิมพ์ไปสเตอร์ โรงพิมพ์ไหนละครับ เอากระดาษชนิดไหน เอาสีหรือเบสสีธรรมดา ยังไงละครับ ชาว คำ กระดาษปลอนด์ กระดาษปรู๊ฟละครับ แล้วถ้เขาจะจ้างใครเขียนละครับ ถ้าพรรคพวกช่วยกันเขียน ก็แผ่นละสองพันหรือสามพัน หรือจะเขียนฟรี หรือจะให้ค่าใช้จ่ายมีเงินมีไรก็ได้ หรือสิ่งที่เป็นจริง ในการที่จะประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้เห็น ได้รู้ ก็คือเรื่อง คอมมิวนิเคชั่น คือการส่งข้อความไปสู่ผู้ตัดสินใจในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง จะใช้วิธีไหนรัฐจะให้โดยจัดสถานีโทรทัศน์ให้ รัฐก็จัดให้ แต่จะจัดให้ไต่มาแค่ไหน หรือจะอนุญาตให้เขาไปเช่ารายการโทรทัศน์เพื่อจะประชาสัมพันธ์ตัวเอง ได้หรือไม่ สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่เราจะพัฒนาเทคโนโลยีและระบบ อย่างในสหรัฐอเมริกา ค่าใช้จ่ายนั้นมากที่สุด การเลือกตั้งประธานาธิบดีนั้นก็คือ ค่าใช้จ่ายในการเช่ารายการโทรทัศน์ทุกช่อง

สถานที่ทุกรูปแบบ ราชการต่อมา ก็ถือค่าใช้จ่ายในการเดินทางของผู้สมัครและคณะของผู้สมัคร
 ก็จะต้องเข้าเครื่องบินไปตามสถานที่ต่าง ๆ นอกจากนั้นก็เป็นการใช้จ่ายในเรื่องของอาสาสมัคร
 ที่จะต้องเคลื่อนไหว คนนับเป็นล้านคน ถ้าเคลื่อนไหวอยู่ ๑ ปี ค่าคนลานคนวันละเท่าไร ต่อคน
 ต่อวันเท่าไร ต่อปีเท่าไร ลองใช้หนังสือสองมือถือออกมา นั่นคือค่าใช้จ่ายที่สังคมหรือโลกนี้หรือ
 ประเทศนั้นต้องลงทุน ไม่ใช่ลงทุนเฉพาะถนนหนทาง ไม่ใช่เฉพาะโครงสร้างทางเศรษฐกิจอย่างอื่น
 จะต้องลงทุนทางด้านสังคมและการเมืองใหม่ที่สำคัญที่สุดคือต้องกันด้วย สังคมนั้นจึงจะไม่ประสบ
 ปัญหา อย่างที่สมกล่าวมาแล้วคือ วิ่งไปด้วยเครื่องเทอร์โบแล้วในน้ำมันซูเปอร์ ก็คือระบบเศรษฐกิจ
 อุตสาหกรรมที่เราใช้อยู่ในปัจจุบัน แล้วในขณะที่เดียวกันไม้น้ำมัน ไม้น้ำมัน ไม้น้ำมัน ไม้น้ำมัน
 แล้วผมคิดว่าสังคมนี้ถึงตอนนั้น มันเป็นตัวอย่างที่ดีที่เห็นเกิดขึ้นในหลายประเทศ ฉะนั้น
 ไม่สายเกินไปแล้วรัฐบาลนี้พูดคุยกัน แล้วเรากำลังทำอะไร ส่วนจะเป็นรูปธรรมยังงั้นนั้นคงจะไม่
 เกิดวันนี้ คงจะค่อย ๆ เห็นชัดเจนยิ่งขึ้น ถ้าพวกเราคิดได้แล้วให้มาร่วมมือสนับสนุนพร้อมกัน
 โดยไม่ต้องพรรคถือพวก โดยไม่ต้องฝ่าย ร่วมกันในการพัฒนาระบบอย่างจริงจังจ้ะครับ ชอบคุณครับ

ดร.ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ

ต้องขออภัยต่อนายกรัฐมนตรี เนื่องจากผมสังเกตเห็นความบรรยากาศของการ
 อภิปรายค่อนข้างที่จะเป็นที่สนใจและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมมาก ผมคิดว่าเราน่าจะขยายเวลา
 รับประทานอาหารไป ๑๕.๓๐ น. คิดว่าคงจะเป็นไปได้นะครับ

ร.ต.ฉลาด วรฉัตร

ท่านประธานที่เคารพ ผมขอขอบพระคุณมากครับ ที่จริงเมื่อวานนี้ผมก็ได้พูดไปครั้งหนึ่ง
 แก่นเป็นกและกัจะล คนจะประเค้น ผมจะกราบเรียนท่านประธานและครับว่า ขอทำความเข้าใจ
 การสัมมนาแต่ไม่รู้ว่าผลหรือถูกนั้นก็เพื่อความคิดเป็นส่วนตัว โครงการขยายงานประชาธิปไตย
 สู่ปวงชนโดยการสัมมนากรรมการบริหาร สมาชิกพรรคการเมือง และบุรุษลูกๆนั้น ก็หมายความว่า
 ว่ากระทรวงมหาดไทยอาจจะมีนโยบายที่จะเผยแพร่ต่อไป แต่อย่างไรก็ต้องมาที่คณะกรรมการเมือง
 ก่อนที่จะสร้างบุคลากรที่จะไปเผยแพร่ต่อไป ฉะนั้น ผมจึงอยากปรึกษาของเจตนาที่มีอยู่ในนี้ให้มีการ
 สัมมนาตามหัวข้อที่ได้ออกที่สุด คือการแลกเปลี่ยนระหว่างพรรคต่อพรรค ที่ว่าการคัดเลือกนั้นทำไม
 จึงจะได้รับความยุติธรรมกลุ่อยู่สมัครรับเลือกตั้ง ผมจะได้เข้าเอาประสบการณ์ทางการเมืองที่เคย
 อยู่พรรคประชาธิปัตย์มาพูด ณ ที่นี้ครับ

ผมอยู่พรรคประชาธิปัตย์โดยตั้งแต่มารับราชการ เป็นสมาชิกของพรรคตั้งแต่ท่านพลเอก
 อรุณ ชรวนเทพ เป็นผู้นำกับข้า ผมเป็นสมาชิกพรรคก็ร่วมประชุมตั้งแต่ส่วนภูมิภาคและทุกครั้งที่
 ที่พรรคจัดให้มีการเลือกตั้ง เมื่อก่อนนั้นองค์กรของพรรคประชาธิปัตย์โดยจะมีไว้คือตั้งสมาชิกทั่วประเทศ
 ผมก็จะพยายามสร้างให้ครบ ไม่เห็นอย่างนี้ เพราะว่าถ้ามี พรรคประชาธิปัตย์เห็นว่ามีสมาชิกมา
 เป็นเรือนหมื่นเรือนแสน อาจจะไม่มีที่จึงมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างใหม่ นั่นแหละครับเป็นเวลา
 1 ปี ที่ผมอยู่พรรคประชาธิปัตย์ ผมจึงได้ลงสมัครรับเลือกตั้งโดยบังเอิญ แต่ที่จริงแล้วผมต้องการ
 สัมภาษณ์ เพราะผมได้รับทุนจากกองทัพอากาศไปไปเรียนต่อที่สาธารณรัฐอินเดียไปแล้ว ติหาทางกลับ
 มาระหว่างผมอยู่ที่อินเดียสมัครต้องไปเวทีทางการเมืองเพื่อที่จะเผยแพร่อุดมการณ์ทางการเมือง
 การเลือกตั้งนายกสมาคมนักเรียนไทยในอินเดียเป็นสมัครคนแล้ว แต่ผมไม่หาเวลาครับ พอกลับมา
 ทุ่มกับการเลือกตั้งจังหวัดตราด ผมเกิดจังหวัดตราดผมสนใจพรรคผมก็มาอยู่พรรคประชาธิปัตย์
 กลยุทธ์กรรมการ

ข้อที่ 1 การต่อสู้เผด็จการ

ข้อที่ 2 นโยบายสังคมนิยมประสานทุนนิยม คือ สังคมนิยมล่อน ๆ เราจะเริ่มจะเกิด
 จุดขึ้นมาแล้ว ถ้าว่าการประสานทุนนิยมกับสังคมนิยมเป็นจุดที่ถูกมอง เพราะว่าถ้าสังคมนิยมจัดมันก็

พืชมานไปไม่ได้ แต่พืชนั้นมันจัดก็ถูกทอดทิ้ง ฉะนั้นกว่า 2 อย่างผสมกันมันก็ความมันไปไม่ได้ แต่ว่า
 เดียวนี้พรรคประชาธิปัตย์เปลี่ยนนโยบายไปแล้วนะครับ มันเห็นอีกเรื่องหนึ่ง แต่จุดที่ผมบอกว่า
 เดินทางก้าวมาสู่พรรคประชาธิปัตย์นั้นเพราะความเลื่อมใสในอุดมการณ์ของผู้นำเผด็จการ เพราะ
 ฉะนั้น พรรคประชาธิปัตย์จึงโง่งงก็เพราะว่าเรามีแนวทางของอุดมการณ์เผด็จการมาตลอด
 ทุกระยะเวลา การคิดเลือกนี้ผมเอาประสบการณ์มาพูด บางครั้งผมก็ไม่ได้รับ ความยุติธรรม
 แต่เราก็ไม่ถือ ถือว่าองค์กรยังไม่พร้อม ผมก็ฝากท่านรัฐมนตรีไว้กับคนอื่นว่า... เชื่อที่จะมี
 โอกาสใน ความยุติธรรม แต่ผู้ที่ได้รับการคัดเลือก แต่ที่ท่านรัฐมนตรีที่ท่านพูดนั้นอาจจะพูดใน
 หลักการมากกว่าวิธีการปฏิบัติ เพราะการปฏิบัติอาจจะเบี่ยงเบนกันข้าม มันเป็นลักษณะอย่างนั้น
 วันที่ไม่ทอวานะครับ ผมอาจจะกลับไปอยู่กับพรรคประชาธิปัตย์อีกก็ได้ แต่ผมคงกลับไปอยู่กับ
 สาย ของท่านรัฐมนตรีประจวบฯ ครับ

ผมขอเรียนว่า การที่คัดเลือกครั้งนั้น สิ่งทีประสบการณ์มาผมเห็นว่า การคัดเลือก
 ผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่ถูกต้อง เพราะว่าสิ่งที่ได้รับการคัดเลือกนั้นผมไปหาท่านรองโฆษก
 บอกว่าจังหวัดตราดไม่มีคนส่งพรรคประชาธิปัตย์ของเลยหรือ ท่านบอกว่าไม่มีสมาชิกเลย มีอยู่
 คนเดียว คุณฉลาด วรจักร กิ่งชี่ ผมก็ส่งรายชื่อออก ผมก็เลยคิดว่าของลาออกก็ของลา
 ออก ทั้ง ๆ ที่ท่านรองโฆษกก็ยังใช้ไม่หมด มากครั้งที่ 2 ผมก็เลยเลือกตั้งแล้ว ผมอยู่ที่
 18 - 19 ผมไม่ใคร่หวังใจ แต่ผมต้องการเผยแพร่พรรคการเมืองและนโยบายเท่านั้น ไม่หวังปรารถนา
 ผมไม่สนใจ จะไม่กลับกองทัพอากาศแล้วเพราะมาอยู่เวทีทางการเมืองด้วย

ครั้งที่สอง ปี 26 มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ... ผมมีโอกาส ผมลงเลือกตั้ง ก็ได้รับการคัดเลือก
 เลือกที่จังหวัดตราด เพราะเป็นถิ่นเกิดของผมบ้านไร่ ก่อนผมลงได้ตั้งสาขาพรรคองค์กรพรรค
 ทั่วประเทศ ผมชนะเลือกตั้ง ผมใช้เงินครั้งสุดท้าย 65,000 บาท ผมได้เป็นปี 22 แต่การคัดเลือก
 ปี 26 เขาคัดเลือกโดยคณะกรรมการบอกว่า สำหรับ ฉลาด วรจักร นั้นหยุดก่อนไม่ให้เลือก
 ผมก็ตกใจ เลยคัดเลือกให้ผมลง ส.ส. กทม. ผมเองเห็นเพื่อกวามรู้ไม่เขายรรยาภาคีเลย
 คนกรุงเพทมหานครนั้นทางคนระดับ ดร.ปรีชา ยิ่งขอไหว ผมเองยังไม่คอยทดลองแทนที่เราต้อง
 ขอมรณัมคดี วิชาของนักการเมืองต้องมีวินัยและรับมิตี ถึงแม้จะผิดจะถูก เพราะผมเสี่ยงข้างน้อย
 ทั้ง ๆ ที่ผิดกฎหมิ่นกับพรรค ผมกล่าวยืนยันว่า พอผมพูดความผิดผมพูดขอ 9 ข้อเสียก็ตายแล้ว

ว่าพรรคประชาธิปัตย์จะไม่รวมกันแยกที่มาจากพรรคการเมือง กลมหรือขบวนการอื่นอยู่คนเดียว
 ก็ไปเปลี่ยนแปลงใหม่ เดี่ยวๆไว้แล้ว เป็นการยืนยัน ไม่ให้พรรคการเมือง พรรค พุทธิ์ประเด็นการ
 เลือกตั้งและไม่ได้รับการยอมรับในหมู่คน นอกจากนั้นแล้วยังมีพรรคอื่นด้วย มี 26 ลงมติเป็น
 เอกฉันท์ให้เขตของกรุงเทพมหานคร เราเห็นว่าเราต้องการสร้างพรรค ตกไปว่าแต่ขอให้
 พรรคประชาธิปัตย์ได้ ขอลิพรรคประชาธิปัตย์บริหารประเทศตามอุดมการณ์ เราก็ตั้งใจ
 จึงตัดสินใจว่า แต่รับพร้อมมี 26 นั้น ผมตกมี 29 ท่านประธานาธิบดี ผมถามเรียนถามว่า
 มี 29 พรรคประชาธิปัตย์ ขึ้นในวาระรองฯไป แต่ในขณะเดียวกันผมรู้ว่าผมได้ได้รับการ
 ถัดเลือก เนื่องจากผมเห็นว่าเป็นสมควรว่าผมขึ้นหลักในการหาเสียงเลือกตั้ง ระวังความยาก
 ของเราจากการเลือกตั้งเพียงอย่างเดียว และคัดค้านนามมาจากการแต่งตั้งโดยเด็ดขาด
 ผมเป็น ส.ส. กลับมาอีกครั้งหนึ่ง จะคัดค้านตลอด ผมกลัวเป็นความรู้สึกเฉยไม่ใคร่ลง เป็นการ
 เรียกว่าถ้าพรรคเราจะสร้างพรรคจะเอาสมาชิกพรรคลงสมัครรับเลือกตั้งโดยคำนึงถึงผลงาน
 คำนึงคุณภาพความดีของพรรคเป็นสิ่งประเสริฐของพรรค

แต่ในสิ่งที่นำไปสู่การคัดค้านคนที่ลงสมัครรับเลือกตั้งไว้ เรื่องที่หนึ่งพรรคจะต้อง
 สร้างโครงสร้างของพรรค รูปแบบคล้ายกันผม แลผมเสนอเขาไปไม่ผ่านเพราะคนก็ยิวและ
 กระชั้นหันมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของพรรค มีผู้บริหาร 45 และมีคณะกรรมการ 15 แต่ผม
 เสนอว่าพรรคนั้นควรจะมีคณะกรรมการบริหารพรรคเฉพาะทางประธานาธิบดี เป็นคณะกรรมการ
 กรรมการชุดนี้เฉพาะที่ถนัดแล้วแต่จะกำหนด คนพวกนี้ไม่เกี่ยวกับการบริหาร แล้วจำเป็นต้องมี
 คณะกรรมการบริหารประเทศขึ้นมาอีกชุดหนึ่ง ถึงหัวเขา พรรคทำเรื่องโครงสร้างบริหารประเทศ
 เพียงอย่างเดียว แต่คนที่บริหารพรรคนี้ต้องดูแลพรรค อันนี้ทำเรื่องโครงสร้าง
 บริหารประเทศอย่างเดียวก็ได้เป็นรับมาจ เป็นนายกรัฐมนตรี แล้วที่เป็นกรรมการบริหารพรรค
 ต้องดูแลนโยบายพรรคและความถูกต้องของกรรมการบริหารอีกทีหนึ่งนี่ทำ เราจะมีเวลาไปรอดไปรุ่ง
 มีเวลาว่างที่จะทำงานบริหารพรรค แต่เอาบุคคลเดียวบริหารทั้งประเทศและบริหารพรรคนั้น
 พรรคก็จะถูกหลอกลวง การคัดค้านก็ไม่ต้องไปเอง และซึ่งการคัดค้านพระราชบัญญัติบางฉบับ
 บางมาตรานั้นควรจะแก้ไข แต่กลับไม่แก้ไขเพราะมันไม่ใคร่ อย่างสงกน 5,000 คน เงินสาม-
 แสนห้า แล้วต้องส่ง 176,175 หรือครึ่งหนึ่ง ปฏิบัติไม่ได้ ในสิ่งที่ปฏิบัติและพรรคทุกพรรคทำผิด

กฎหมาย บิดขอมึงกับทั้งนั้น บิดขอมึงไว้ในพระราชบัญญัติโดยว่า ทนายประธานกรณผู้ที่จะสมัครผู้แทน
 ราษฎรต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอย่างน้อย 1 ปี เพราะฉะนั้น ถ้าหากทนายผู้ใดมาเข้า
 มาและดำเนินการปกครองตรวจสอบสมาชิกทุกคนอย่างถูกต้อง มีคะแนนแล้วบิดกฎหมาย ผมเห็นว่า
 การขายพรรคหรือการออกวางพรรคยากมากถ้าหากมีการกำหนดว่าต้องเป็นสมาชิกพรรค 1 ปี
 ถ้าจะมีคุณสมบัติรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ พรรคจึงจะไดกคนที่ผู้ลงพรรคพรรค ทำให้
 โลกนี้รักพรรค แต่ถ้ายิ่งเลือกตั้งก็ไปหาเป็นเอาใครมาสมัครผู้แทนระดับ บางครั้งไม่ยื่นแล้ว
 ยอนหลังใบสมัครสมาชิกเพราะต้องเป็นสมาชิกก่อนในขอมึงกับ ต้องประกาศก่อน ต้องกรรมการ
 อุบัติก่อน แต่บางทีมาสมัครผู้แทนโดยไม่ได้เป็นสมาชิกพรรคก็ได้ ถ้าเป็นผู้ใหญ่หรือมีเงินน้อย
 นิดระดับ เพราะฉะนั้น การจะขายพรรคการเลือกตั้งคราวสมาคมผู้ดูแลกันนะพรรคชาติไทย
 จะมีแตกนหลังไหลเต่า ท่านเห็นไหมครับพรรคประชาธิปัตย์เมื่อก่อนไม่มีใครหลังไหลเขาเลย
 เคยว่าท่านลองดูสมาชิกสภาครูงเพชรฆานกร สมาชิกสภาเขต คนสมัครผู้วาราราชการกรุงเทพ
 มหานคร ท่านเลือกไม่ไหว แล้วหันหันผมไม่รู้สำหรับกรุงเทพเพชรฆานกรนี่มันเป็นกระแสวิ่ง กาม
 ปกติต้องเป็นสมาชิกพรรค เราคงดูกิจกรรมแล้วผมฝากท่านไว้เคยการก็คัดเลือกสมาชิกพรรค
 จะใครหรือไม่ใครอีกเรื่องหนึ่ง แต่สมาชิกพรรคการเมืองพรรคผมว่าพรรคการเมืองที่ไทย
 ที่สุดและเก่าแก่ที่สุดพรรคหนึ่งของประเทศ ก็คือพรรคประชาธิปัตย์ แต่คำถามท่านรองหัวหน้าพรรค
 ชีกรับว่าตั้งแต่มองมาพรรคประชาธิปัตย์ไม่เคยส่งคนสมัครรับเลือกตั้งผู้แทนราษฎรครบตามจำนวน
 ที่มิในประเทศไทยเลย ผมเองผมบอกแล้วว่าพรรคการเมืองทุกพรรคจะต้องมีผู้สมัครแทนครบ 357 คน
 ตอนนั้นก็คง 357 คน มี ค.ช. 50 เขาไม่ไปสภา แต่เวลาประชุมพรรคต้อง 357 แทนอน สร้าง
 คนตรงนั้นนี่แหละ แล้วก็ดูกิจการเขา ดูความประพฤติเขาว่าจะคัดเลือกเขาเองกรวางต่อไปหรือไม่
 อย่างนี้ก็จะโลกนี้มีสภา พรรคก็จะยิ่งใหญ่กว่าของพรรคครับเดิมโต แต่ผมพยายามพูดคุยกับหลายท่าน
 แลพูดแล้วไม่มีกำลัง แต่เวลาต้องเลือกตั้งมีกิจกรรมการเมือง เลือกตั้งทำทำไมเงินทองจึงหลังไหล
 มาแทน แต่ยามอยู่ปกติทำไมกิจการทางการเมืองเงินไม่เกิดขึ้น เวลาเราตั้งรัฐบาลผู้พรรคต้อง
 ดำเนินกิจการทางการเมืองนั้นี่ จะต้องเป็นหาสมาชิกองผู้ครบทุกพื้นที่ เขาเรียกว่า ค.ส. ของภาค
 เป็นตัวแทนที่จะบอกเสียงของพรรคได้ทุกจังหวัด ไม่มีแล้วจังหวัดชลบุรีแล้วไปส่งจังหวัดชลบุรี กลับ

สุพรรณบุรีไม่สงบไม่ใช้ เราก็ต้องอยู่ที่บ้านคนของพรรคไว้ ส่วนคนที่อยู่กับไปจึงไม่ได้ก็ยังเห็นในหัวแทน
 ของพรรคอันนี้เห็นเธอหนึ่งสี่ผมกราบเรียนท่านประธานว่า ผมไม่ใช้เวลามากเพราะมีโอกาสที่จะ
 พูด หลายท่านก็จะพูด เพราะว่าผมเห็นงั้นแล้ว ถ้าท่านทำความเข้าใจกันจริง ๆ แล้ว พรรคการ-
 เมืองที่จะขยายไปประชาธิปไตยอยู่พวกนั้นก็จะต้องสร้างในพรรคที่ สมนุมรณกัน แล้วไม่ใช้แค่ทำ
 เฉพาะกิจและผมเชื่อว่าพรรคทุกพรรคต้อง ที่มีคำถามถามหาว่ามีระบอบปฏิวัติพรรคการเมือง
 เกิดขึ้นแต่พรรคทุกพรรคพยายามฝึกดูหมายถึงขาดเวลา แล้วความของประชาชนแล้วผู้รับสนอง
 นโยบายของรัฐบาลหมายถึงการการประจำ เขาจะศึกษาเพื่อจัดพรรคการเมืองใดอย่างไรถ้า
 พรรคการเมืองเป็นตัวอย่างที่ดี ทำอยู่ในจารีตประเพณี รักเคารพกฎหมายแล้ว ผมเชื่อว่านั่นแหละ
 พรรคการเมืองนี้ก็ต้องโตได้และเป็นที่รัฐบาลต่อไปได้ ขอขอบคุณครับ

กร.ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ

ท่านผู้มีเกียรติครับ ผมคิดว่าในเรื่องนี้ ๆ เช่น ๆ ท่านรัฐมนตรีประจำกรม ๆ ก็คงจะรับ
 อนุญาตไว้นะครับ เพราะท่านเองซึ่งมาอยู่ในพรรคประชาธิปไตย ภายหลังจากที่ท่านได้เสนอให้ทำไว้
 แล้วนะครับ เพราะท่านก็ตั้งใจ ๆ แล้วว่าท่านยึดมั่น แสดงว่าท่านรับไว้ทั้งหมดแล้วนะครับ
 อย่างที่ท่านได้พูดไว้แล้วนะครับ ผมอยากจะขอเสนอเรียนเลขาธิการ คร.อมร รักชาติชัย
 ขอเปรียบพรรคพวกที่เป็นฝ่ายวิสาหการ รักท่านบ้าง

กร.อมร รักชาติชัย

ครับขอขอบคุณประธาน ความจริงเรื่องที่ผมจะพูดก็จะมีหลายจุดนะครับ แล้วยังเกี่ยว
 เนื่องมาจากเรื่องเมื่อก่อนด้วย เพราะเมื่อก่อนตั้งใจจะพูด ทั้งใจจะยกมือพูดเหมือนกันแล้ว
 เมื่อก่อนนี่แต่ละคนพูดยาว เผลอเกิดเนะครับก็เลยมีคนพูดไปเรื่อย วันนั้นก็อากาศเดียวกัน ก็เกิดมันแล้ว
 ก็ออกพูดเรื่อยและคนพูดยาว ผมจะพูดสั้น ๆ แล้วจะมีหลายประเด็น และก็คงจะพูดยาว ความจริง
 ในวาระเช้าวันนี้ก็จะพูดถึงการกีดกันตัวบุคคล ผมก็อยากจะเสนอว่า ถ้าหากมีการรวมตัวกัน
 ที่ระดับส่วนกลาง ความไม่เข้าใจ ความไม่เป็นธรรมก็เกิดขึ้น ถ้าเมื่อไหร่ก็ตามพรรคมีสาขาในต่าง
 จังหวัดแล้วก็มีสมาชิกอยู่ในต่างจังหวัดแล้วให้สมาชิกเขาเลือกตัวแทนของเขาเองได้ ก็ย่อมทำให้เกิด
 พรรคการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยลงมานั้น งานยากอย่างแท้จริงและเป็นพรรคของมวลชนอย่างแท้จริง

ไม่ใช่พรรคของหัวเขา พรรคนี้ระดับ... คือสองบุคคลที่น่าสงสารหรือตระกูลของหัวหน้า
พรรคสำคัญในประเด็นนี้ก็จะชอยชอย... ผมเห็นมันก็ถึงกรมการปกครองยาวพอสมควร...
จะยื่นให้สำคัญเรื่องที่เกี่ยวข้องการเงินที่มันเป็น... เรื่องที่หากรัฐมนตรีประจวบพูดไว้ทางขบแล้ว...
ความใหญ่จะพูดในมาวันนี้เพราะมันเป็นเรื่องทางการเงิน... ผมเองก็อยากจะเห็นด้วยในหลักการว่า รัฐ
กองเกทางช่วยเพื่อกิจกรรมของ ส.ส. และกิจกรรมของพรรคต่าง... ในมาวันนี้ผมเห็นด้วย
มากภายหลังการประกาศนโยบายจะใจร้ายละเอียดยกตั้งกองรออีกสักพัก... ผมเขียนเกี่ยวกับเรื่องการ
เมืองของเยอรมันและก็ของออสเตรีย... แล้วอะไรก็ตามที่ใครๆในหนังสือประชาธิปไตยโดยหลายรส
อันนี้ไม่ไปไหนตา... เพราะสิ่งนี้ผมไม่ทราบ... ก็ยอมรับกันแล้วกัน... จากสมาคมสังคมนิยม... เป็น
ผู้นำ... ที่นเรื่องที่ผมอยากจะทำจริงๆ... นั้นเป็นเรื่องที่อยากจะฝากกรมการปกครอง... กระทรวง
มหาดไทย... ที่ว่าเมื่อโครงการขยายฐานประชาธิปไตยโดยผู้ทรงอำนาจ... ผมอยากให้มีสิ่งหนึ่งซึ่งมันอยู่ใน
เมืองของความคิดนี้... คือ ประชาธิปไตยที่ถูกมอง... ขอบธรรม... ยุติธรรม... ถ้าเราแล้วกัน
ประโยชน์ต่อประชาชน... เพราะถ้าเมื่อความนี้ผมมานั่ง... ใจการประชุมอยู่ตลอดทั้งวัน... มีความหนักใจ
เหลือเกินว่า... เพราะเราพูดถึงเรื่องเงิน... พรรคไม่มีเงิน... คนไหนไม่มีเงิน... คนนี้เอาเงินมาให้
คนนี้ต้องทำอย่างนี้... ผมว่าเราพูดถึงเรื่องอะไร... ประชาธิปไตยหรืออย่าง... สดเลือกสายหยุด... ว่า
จากประชาธิปไตยคือประชาธิปไตยของพลอากาศ... เป็นประชาชนหรืออย่าง... ผมคิดว่าเรื่องนี้จะคง
พูดถึงมัน... เรายังเพราะว่าประเทศชาติคงจะอยู่ไม่ได้ถ้าเราไม่มีอุดมการณ์... ถ้าเราไม่มีอุดมคติและ
เราตั้งข้อสันนิษฐานว่า... ถ้ามีการเลือกตั้งแล้วประชาธิปไตย... แล้วก็คือว่าดูแล้ว... สดไม่มีเลือกตั้งเดชะ
ใครที่จะไรมาบ้าง... ก็ความนี้เขาจากใครไม่ใคร่การเลือกตั้งก็ว่ามากมาย... ผมว่านี่มันเสียเสีย
ที่ไม่ถูกมองอย่างมาก... ประชาธิปไตยเป็นลัทธิทางการเมือง... ที่ตั้งอยู่บนรากฐานของคุณธรรม
เรื่องของความดีของความชอบธรรม... ถ้าเป็นประชาธิปไตยที่ลึกลับ... ก็ต้องทำเพื่อประชาชน... มิฉะนั้น
เป็นลัทธิประชาชน... ไม่ใช่ประชาธิปไตย... ประชาชนไม่ใคร่เป็นใหญ่... ประชาชนตาย... ถ้าเราใช้ระบบ
นายทุนเข้ามาในการลงทุน... และการลงทุน... เงินที่ถูกถอนมากกว่าเงินที่ลงทุนไป... เมื่อเป็นเช่นนั้น
ที่เสียเปรียบที่สุดคือประ... ชาติ... ชาติที่ร่ำรวยแล้วอยากจนเหลือเกิน... ประเทศเราที่มีความเจริญทาง
เศรษฐกิจแต่ในขณะเดียวกัน... เรามีโศกเศร้ามากที่สุดคนในโลก... และมีคนควรประท้วงมากมาย... จะเอาความ

ภาคภูมิใจมาจากไหน เวลาที่ผู้กาฬสตรีไทยไปญี่ปุ่น ถูกขูด ไปยุโรปถูกขูด เพราะสันนิษฐาน
 อาจจะเป็นโสเภณี เห็นเห็น เราไม่ขายหน้าหรือ เป็นแผลสืบเนื่องมาจากขบวนการทางการเมือง
 ึ่งตั้งบนรากฐานของการลงทุน การถอนทุนจนเกินไม่ ผมอยากจะเรียนรู้และยืนยันว่าขอตัวกับ
 ทำมาในเมืองที่ถูกขูด โขี้เถี จะไม่มีความมั่นคงเผด็จการเราไม่ชอบ เพราะเป็นระบบกินรวบ
 ประชาธิปไตยมีลักษณะเป็นระบบกินแบบง และคนที่ถูกกินคือประชาชน แขนงไม่มีอะไรจะคงมีคน
 ถูกกิน ถูกขูดทุน เราอยากจะทำประชาชน มีนักการเมืองที่อุดมการณ์มาร่วมกัน ช่วยเหลือ
 ประชาชน

ที่จริงเรามีนักการเมืองจำนวนหนึ่ง ที่มีความตั้งใจที่จะทำให้บ้านเมืองพัฒนา มีอุดม-
 การณ์ มีความคิด มีบางพรรค ผมเองอยากเห็นพรรคเหล่านี้รวมมือกัน เราจะทำการหาเสียง
 เลือกตั้งโดยไม่รับเสียง และไม่ลงทุนอะไรมากมาย และจะไม่มีการถอนทุน อยากเห็นพรรค
 เหล่านี้เติบโต ประชาชนชาวไทยจำนวนมากก็จะสนับสนุนพรรคเหล่านี้ ที่จริงก็มีบุคคลขอเท็จจริง
 ที่ไหนสักแห่งแล้ว พรรคหนึ่งอยากจนก็จะชนะการเลือกตั้งได้ เป็นเรื่องที่เราอยากจะลงทุนกับ
 เวลาที่มีลักษณะแปลก ๆ เรื่องของการวิ่งเงินมาอุดหนุนพรรคเร็ว ๆ นี้พรรคการเมืองบางพรรค
 ไปขอเงินนักการเมืองพรรคของตัวเองว่าจะอุดหนุนพรรคเท่าไร 10 ล้าน 20 ล้าน บางคน
 มากกว่า 10 ล้าน และลดเงื่อนไขทางด้านก็จะจำกัดได้เป็นวิธีที่ไม่ถูก เป็นวิธีที่จะทำให้คน 4 - 5
 คนเป็นเจ้าของพรรคและพรรคทองอยู่ในอาภักดิ์ของคน 4 - 5 คนนั้น อย่างนี้ไม่ใช่พรรคการเมือง
 กลายเป็นกลุ่มการเมืองไปในเวลาที่จะแสวงหาผลประโยชน์ ในต่างประเทศเขาไม่ยอมที่จะให้เกรงผู้
 บางคนจ่ายเงินบำรุงพรรคคนใหญ่จนเกินไม่ ถ้าไม่ก็เพราะคงหาทางป้องกันไม่ให้คนผู้ร่ำรวยที่
 จะเป็นเจ้าของพรรค

ในเรื่องการเห็นพรรค การมีอำนาจจากท้องถิ่น เวลาที่เราพูดถึงเรื่องการเมือง
 ระดับชาติเท่านั้น เราไม่ได้พูดถึงการเมืองในระดับสุขภาพดี เพาะลาค นวัตกรรมส่วนจังหวัดถึงเป็น
 การไม่ถูก พรรคการเมืองจะมีกิจกรรมใดของมีกิจกรรมทางการเมืองตั้งแต่ฐานขึ้นมา มีการ
 แข่งขันเลือกตั้งมาตามลำดับ พรรคจึงมีงานออกไปไกลกว้างขวาง และมีกิจกรรมการเมืองใดหลาย
 ระดับ จะทำให้บุคคลใดรับการฝึกฝนอบรมมีประสบการณ์สืบเนื่องมา ไม่ใช่ที่เดียวเป็น ส.ส. เป็น

ส.ส. 3 ครั้งโตเว้นรัฐมนตรี เป็นต้น ทำไมเราไม่แต่งตั้งแต่ระดับเพชวาล จังหัดจันมา
 นอกจากนี้เมื่อวานนี้ มีคุณหนึ่งที่ไปคุยถึงว่าเราควรมีการควบคุมพฤติกรรมของพรรคการเมืองที่
 มาจากภาคธุรกิจด้วย เพราะเหตุว่าเรามีตำแหน่งข้าราชการของลาวออก ถ้าเป็นอย่างนี้ แต่ทำไม
 ทางธุรกิจยังมีประสบการณ์ทางธุรกิจ ถึงไม่มีการควบคุมเลย อยากจะสัมพันธ์ประเด็นนี้ เราคง
 ต้องทำในเรื่องกันด้วย ต้องมีการควบคุมพฤติกรรมของนักการเมืองที่มาจากภาคต่าง ๆ กฎหมาย
 อาศัยมีอยู่แล้ว กฎหมาย 1991. มีอยู่แล้ว แต่ไม่มีใครบังคับใช้ เป็นอย่างหนึ่งที่จะก่อให้เกิด
 กระทบการปกครอง หรือกระทรวงมหาดไทยที่เขียนเขียนกฎหมายในรายละเอียดนะครับ แล้วเห็นว่า
 กฎหมายนี้จะเริ่มในโลกที่ทั่วโลก เพื่อให้เกิดการที่คนละกัน ที่จริงแล้วมันไม่กลัว แล้วกรรมการ
 ปกครองก็ไม่มีปัญหา ในที่มีความสามารถที่จะติดตามเอาโทษจากบุคคลต่าง ๆ ที่ทำผิดกฎหมาย
 เลือกตั้ง กฎหมายพรรคการเมือง กฎหมายรัฐธรรมนูญ หลายอย่างสารพัดระดับอันนี้เป็นต้น
 ก็อยากจะให้ดูว่า ข้อกฎหมายใด ๆ ที่เขียนขึ้นนั้นจะต้องให้เขาเขียนขึ้นมาแล้วนั้นมีการโรมันกับ
 หรือเปล่า ถ้าเขียนแล้วไม่มีทางโรมันกับก็อย่าไปเขียนโรมันเลยครับ ในสังคมเขาพิจารณาจะ
 อย่างเวลานี้เราทั้งหลายคงจะโดยนัยอยู่แล้วว่า เราเรียกสภาเทศบาลบาง สภาจังหวัดบ้าง
 ว่าเห็นสภาผู้รับเหมา เรื่องทำนองนี้ ความจริงมันเป็นไปได้ไหมครับ สมาชิกของสภาโลกก็ตามจะ
 มีผลประโยชน์เกี่ยวเนื่องจากการกิจการดำเนินงานขององค์กรนั้นยอมทำอะไรโลกกฎหมายอยู่แล้ว
 อันนี้ต้องทำกันโดยทั่วไปในระดับ อันนี้เห็นเรื่องที่สำคัญมาก มีฉะนั้นเราจะหลีกเลี่ยงจากการ
 เป็นรัฐบาลของระบบลชนทุนนะครับ

นายอนันต์ เพชรศักดิ์ ณ อยุธยา กรรมการบริหารพรรคราษฎร

จริง ๆ แล้วผมไม่ต้องการที่จะพูด ผมเพียงแต่จะมารับความรู้สึกที่เกิดขึ้นของกระทรวง
 มหาดไทยเท่านั้นครับ สาเหตุที่ผมต้องพูดนั้นก็เพราะว่า ท่านผู้ถือปราชญ์ท่านนี้เคยรับอาจารย์
 นะครับท่านมีความรู้มากมายจนอนันต์ที่สามารถประสิทธิ์ประสาทวิชาให้กับมีความรู้ในระดับ
 ปริญญาตรี ปริญญาโท แต่ความเข้าใจของท่านนะครับ อาจจะไม่ชัด ไม่เคลียร์ ในเรื่องงานที่จะ
 เอาเงินมาบริจาคเข้าพรรค กระผมขอเรียนว่า พรรคราษฎรนั้นผมคนหนึ่งคนกล่าวพูดได้ว่า ผมเป็น
 กรรมการบริหารพรรคยากจนนะครับ เราไม่มีเงินนะที่มาจากพรรค 20 - 30 ล้าน เมื่อการ

ประชุมคราวก่อนนั้นนะครับ ปีศาจของพรรคราษฎรก็ไม่มีเงินนะครับ เมื่อวานนี้ มนตรีมานะ
 ไคซุกแล้วว่า พรรคราษฎรนั้นไม่มีเงินที่จะจูงใจผู้สมัครรับเลือกตั้งในการ เป็นตัวแทนราษฎร
 นะครับ ปีศาจอันนั้นออกจากร่างจนกระทั่งทุกวันนี้ กรรมการบริหารพรรคของไอ้เงินทอนก็คงทราบ
 เพราะท่านก็เป็นตัวแทนราษฎรนะครับ พี่ก็มาปรึกษาหารือระหว่างกรรมการบริหารพรรคว่า
 ทำอย่างไร เราจึงมีทุนสำรองในการที่จะเก็บไว้เพื่อการรณรงค์การเลือกตั้ง เมื่อประชาสมัตย์
 สื่อความหมายไปถึงประชาชนใครทราบวาทกรรมราษฎรนั้น ทำอะไร เป็นประโยชน์ให้กับประชาชน
 บาง ก็มีการรักษาหรือถ่วงน้ำหนัก ผมขอเอ่ยนามของกรรมการบริหารพรรค นะครับ คือ ฯ พณ ฯ
 รมช.วัฒนา อี๊วะเหม ผมเห็นเลนสมุทรปรากการ ผมภูมิใจในตัวท่าน ทุกท่านก็ภูมิใจในฐานะ
 กระทรวงมหาดไทย สร้างประโยชน์ให้กับแรงงานของชาติ นะครับ ผมเองไม่เคยเห็น นะครับ ความ
 ทุกขากของราษฎรที่ไม่เกิดร้อนในทางประเทศ แล้วท่านไปปลุกกลับมา ความทุกขากของคณงาน
 ที่กำลังกระเสือกกระสน นะครับ ไม่มีจะกินในการประท้วงแรงงานกับนายทุน ท่านแก้ปัญหาคือ
 คนสมุทรปรากการที่ผมภูมิใจในตัวท่าน ผมถึงเป็นสมาชิกพรรคได้ครับ เลือกเป็นกรรมการบริหารพรรค
 นะครับ ความเข้าใจของท่านนั้นท่านผู้อภิปรายเมื่อกี้นะครับ ผมอยากจะชี้แจงให้ทราบว่า ส่วนเงิน
 ของคุณวัฒนา ที่มอบให้พรรคนั้นเป็นส่วนหยาดเหงื่อแรงงานของท่านที่ทำธุรกิจเพื่อมาบำรุงพรรค เป็น
 มูอนินที่จะใช้จ่ายภายในพรรค อีกท่านหนึ่ง คือ ส.ส.ใหม่ คือท่านอุดมศักดิ์ อูริน ท่านมาเป็น
 ราษฎรท่านละอบล่างอาชีพแก่ทั้งหมด เพื่อไม่ทำ วางมือเพื่อทำประโยชน์ให้กับราษฎร นะครับ ท่าน
 จึงขายคอกมา ขอประทานโทษ นะครับ ถ้าผมเกิดเหตุการณ์ที่ไม่รักใจ ขายคอกมาไปส่วนหนึ่ง ท่าน
 จะคิดว่าจะไม่ทำธุรกิจส่วนนี้แล้ว เอาเงินบางส่วนมาบริจาคให้พรรค นะครับ อีกท่านหนึ่งคือท่าน
 รมต.ไทรบุรี แก้วทอง ท่านเอง นะครับ ท่านประกอบธุรกิจส่วนตัวกับหุ้นส่วนของท่าน นะครับ ท่าน
 จะเอาเงินก้อนโต ๆ มาให้กับพรรคนี้ยอมเป็นไปไม่ได้ ท่านจึงขอแบ่งชำระเป็นงวด ๆ ให้กับพรรค
 ไม่ใช่ไปกอบโกยจากการบริหารงานจากการรวมรัฐบาล ท่านประจวบ ไชยสาส์น คงทราบถึง นะครับ

ผมขอเน้นอีกทีคือท่านวันา นั้นอยู่กับลูก อยู่กับแรงงาน อยู่กับกรรมกรนั้นผมไม่ทราบว่
ท่านอาจารย์เอาข้อมูลที่ไหนมาให้กับพรรค 20 - 30 ล้านนะครับ ถ้าหากข้อมูลนี้ไม่ชัดเจน
นะครับ อยากให้อาจารย์บันทึกหาข้อมูลเสียใหม่แล้วช่วยบอกให้ทราบให้ชัดเจนด้วยครับ
ขอบคุณ

ดร.ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ

ผมขออนุญาตเรียนร้แจ้งนิตหนึ่งว่า วันที่ที่กรรมการปกครองได้จัดการอภิปรายนะครับ
นั้นเป็นการปูฉากวิสัยทัศน์ เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ต่าง ๆ ซึ่งคิดว่าสิ่งที่ได้จากความเข้
ต่าง ๆ กระผมคงขอพูดนิดเดียว คือว่า อย่างในพรรคก้าวหน้าอกา การที่บุคคลทุกคนปรารถนา
คือส่วนรวมนั้น หรืออีกคำว่ ถัดจากนี้มันเป็นสิ่งที่ถูกรอง คือการวิพากษ์วิจารณ์ได้ แต่
มีข้อล้มผลประโยชน์ของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล แต่เพื่อประเทศชาติอันเป็นที่รักของเรา คยงที่ผม
โครงการเรียน ส.ส.ผู้สมัครว่ขอเวลาเพียง 1 นาทีเดียว และเมื่อสักครู่นี้ท่านได้เสียสละสัทธิ
นะครับ มีใจว่ผมใหญ่อภิปรายคัดค้านว่ ทอดัท่านบอกว่ท่านเสียสละสิทธิ ขอกราบเรียนเชิญ

นายขุนสวัสดิ์ มูลคำสรรสาทร

เกี่ยวกับเรื่องที ดร.อมร ได้กล่าวถึงถึงผมนิตหนึ่ง เรียกอีกคำว่พวกนี้ นะครับ
ซึ่งเสนอแนวความคิดว่ ผู้แทนราษฎรควรจะมีคุณธรรมในหัวใจ อันนี้ผมหัวใจแกรงว่ โดยเจาะ
ตัวของผมเองก็คยู่เสมอว่ จะทำอย่างไรในประเทศว่ที่นั้นอยู่รอด ผมก็คยู่เสมอว่จะทำอย่างไร
ในการหาเสียงนั้นไม่ตองใช้เงิน ถ้าหากว่ท่าน ดร.อมร นั้น ขอประทานโทษทีตองเอ่ยชื่อท่านมาลง
ในสนามก้ก็เลือก ผมไปพูดเรื่องอุดมการณ์ประชาธิปไตย ผมไปพูดเรื่องหน้าที่ตองสภามุแทนราษฎร
คยู่มาว่ช่น เขาไม่เอาเรื่องเลย แต่ถาผมบอกว่วันนี้จะตองเอาของมาแจก หนึ่งเลยครั้ ประชาชน
เป็นผู้ตัดสินใจเรากรั้ ก่อนทีเราเดินทางมาโดยศรัทธา นั้นเราก้ตองทำทุกวิถีทาง นั่นคือหัวใจของ
ผู้แทนทุกคน ขอกราบเรียนว่วันนี้เป็นนิตทีเราได้มาร่วมกันโดยเจาะ ทางช่วยเหลือราชการก้
อะไรก้ได้เชิญท่านผู้มีเกียรติท่านผู้มีความรู้ เขามารวมสังม่หากัน ล้วนเป็นสิ่งที วานช่วยผมที
ส่วนผมนั้นเป็นผู้แทนราษฎร ไม่อยากใช้เงินเลยครั้ อยากจะให้มีมาช่วยกรรลงของประชาธิปไตย
อยากให้ประชาชนเขารู้ว่าพรรคการเมืองนั้น พอท่านโลกรับเลือกท่ไรรับอนุญาตจากเราเพื่อไม่ก้

ตั้งรัฐบาลผลประโยชน์นั้นสู่ประชาชน ผมก็อยู่เสมอในเวลานี้เลือกพรรค ความพรรคใหม่ก็เลือก
ไปเลย ไม่ใช่เลือกพรรคกิจสังคม ผมทรงอยู่เรื่อยและยื่นอุบายเรื่องพรรคการประชาธิปไตย
ผมกราบขอพระคุณ

นายปฏิวัติ นนทะนำ

ขอขอบคุณคำเป็นการอธิบาย ขอคุณกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย รวมทั้ง
มูลนิธิ รัตริช อีเบอร์ท จักใฝ่ในวัน และขอขอบคุณที่เปิดโอกาสให้ระดมความคิด ซึ่งเป็น
โอกาสที่ผมขอประเด็นที่อธิบายกัน เราทำสิ่งถูกต้องถึงเรื่องการคัดเลือกสมาชิกพรรคการเมือง
เพื่อส่งเขารับสมัครการรับใช้ ทั้ง ผมเข้าใจทุกท่านว่าในเมืองไทยมีหลายสิ่งหลายอย่างที่
จะพูดกัน ถ้าหากเราจะนอกคอกนอกทางผมเห็นด้วยกับท่านรัฐมนตรี ฯ หลายข้อ หลายประเด็น
โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการยกเลิกขบวนการของสมาคม สหกรณ์ หรือองค์กรต่าง ๆ ที่ห้ามยุ่ง
เกี่ยวกับการเมือง คิดว่าคงไม่คงพูด ทุกท่านในที่นี้คงจะเข้าใจว่าผมถามเหล่านั้นมาจากใคร
เพราะว่าในโครงสร้างของเมืองไทยนั้นผู้ปกครองเป็นผู้กำหนด ข้าราชการของเราคืออยู่ส่วน
ที่อยู่ปกครองของเราไม่ยากให้ใคร เขามายุ่งเกี่ยวกับการเมืองมาก ๆ ตัวเองจะโล่งแสงหา
ผลประโยชน์ เพราะทางการเมืองเป็นตัวกำหนด โดยเหตุจึงกำหนดข้อห้ามอันนี้เพื่อส่วนต่อไป
คือราชการ ข้าราชการที่ประสานประโยชน์ดำเนินการในเป็นไปสามปี ขอถามกระทรวงมหาด-
ไทยจะกรับ ห้ามไม่ให้สมาคมยุ่งเกี่ยวกับการเมือง ไม่ให้สหกรณ์ยุ่งเกี่ยวกับการเมือง ฉะนั้น
ผมจะพยายามไม่พูดให้ท้าวทาย เพราะทุกคนในที่นี้เป็นผู้กล้าเข้าใจทางการเมือง ผมคงขอ
ขอบคุณที่เปิดโอกาสสู่คนในบางประเด็น บางข้อที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง โดยเฉพาะ 2 - 3 ประเด็น
ผมขอขอบคุณที่เปิดโอกาสผมพูด ผมจะพยายามประหยัดเวลา ประเด็นของการเลือกตั้งนั้น ผมคง
ขอประธานค้ำคองว่ากระทรวงมหาดไทยหน่อย เจริญพรรครัฐบาลก็พรรคที่มีความสำเร็จรับ
เลือกตั้ง มี ส.ส. เขาไปมาก หากมองที่เป้าหมายมองว่าพรรคเหล่านี้ก็เลือกถูกคงก็มีสมัคร
ได้เป็น ส.ส. เยอะแยะ มองข้ามพรรคกิจสังคมประชาธิปไตยไป แต่ก็คงขอบคุณที่ได้เชิญให้ได้
เป็นผู้ใดมารวมการชุมนุมในครั้งนี้ ผมขอชี้แจงประเด็นแตกต่างกันเท่าที่ผมก็มาแต่ในอาจจะรู้
ได้ว่า พรรคอื่น ๆ นั้นมองเป้าหมายการได้เป็น ส.ส. คือเลือกคนนั้นแล้วเชื่อว่าเขาจะได้อัน
ถึงเลือกหรือไม่ผมมิอาจกล่าวได้

แต่ผมจะกล่าวด้วยความเป็นจริงของพรรคสังคมนิยมไทยซึ่งมาจากพรรคพลังใหม่ร่วมกับ
 พรรคสังคมนิยมไทย รวมพรรคกันแล้วกลายเป็นพลังสังคมนิยมไทย เราเลือกที่
 จุดมกราคมคนนั้นได้ แนวความคิดอุดมการณ์ที่สอดคล้องกับเราใหม่ เขามาเพื่อจะทำประโยชน์
 ให้แก่ประเทศประชาชนตามแนวทางใหม่ แนวทางของเราคือระบอบเดี่ยว ก็สังคมนิยมโครงสร้างแบบ
 พรรคสังคมนิยมไทยที่มีระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบในสังคมนั้นเราก็ยอมรับสังคมนิยมไทย ๆ แต่นโยบาย
 เศรษฐกิจของสังคมนิยมเท่านั้น ควบคู่กันที่เราจึงไม่ได้รับการยอมรับจากนายทุน กระแสมอง
 ของระบอบไทย ถ้าหากจะพูดถึง ๖ พฤษภาคม รัฐมนตรีที่เฝ้าอยู่ในที่นั้น นายจำเริญไ้มกับเมื่อปี
 2529 ได้ หากท่านเป็นคนมีความรู้ความสามารถ ผมเคารพมาก ผมเห็นด้วยแต่ท่านมีส่วนทำให้
 พรรคพลังใหม่ไม่ได้รับการสนับสนุนทางการเงิน ผมขอพูดอย่างนี้ แลว่าผมเคารพในความสำเร็จ
 ของท่านอยู่ในพรรคประชาธิปไตย เป็นรองหัวหน้าพรรค เป็นรัฐมนตรีที่จะทำประโยชน์ให้ประเทศชาติ
 ผมขอสนับสนุนแต่การตัดสินใจของท่าน เมื่อปี 2529 นั้น ผมไม่อาจชี้ว่าถูกหรือไม่ถูกแต่ผมคิดว่า
 คงถูกท่านถึงได้เฝ้าอยู่ในที่นั้น แต่กระผมยังต่อสู้กลายเป็นพรรคพลังสังคมนิยมไทยอยู่ในขณะนี้
 เพราะฉะนั้นเมื่อเราอภิปรายกันในเรื่องการคัดเลือก ก็อยากจะใคร่ขอมูลในวิธีการว่าแต่ละพรรค
 นั้นคัดเลือกสมาชิกเข้ามาสมัครรับเลือกตั้งอย่างไร กระผมก็จะพูดไปหลายประเด็นเหมือนกัน ที่นี้
 คงต้องสนับสนุนทางรัฐมนตรีเหมือนกันที่พูดถึงว่า รัฐควรที่จะสนับสนุนพรรคการเมืองให้คำ
 ปรึกษากิจการทางการเมือง เพื่อเผยแพร่อุดมการณ์และแนวความคิดของตัวให้ประชาชนทราบ เพื่อจะ
 ได้เสนอคำว่า ตัวเองได้เข้ามาทำประโยชน์แก่ประชาชนของประเทศชาติได้อย่างไร เหมือนกับรัฐ
 ใหญ่ราชการใหญ่ประมาณ คือให้เงินเดือนงบประมาณส่วนนี้ เป็นหน่วยงานราชการ
 เท่าไรก็ได้ เพื่ออะไรเพื่อ คำปรึกษากิจการสนองนโยบายของรัฐมนตรีของนักการเมือง เพราะฉะนั้น
 ก็ควรจะให้เงินสนับสนุนพรรคการเมืองเพื่อคำปรึกษากิจการเผยแพร่ตัวเอง เผยแพร่แนวความคิด
 เพื่อจะได้รู้แนวทางในการแก้ปัญหาของสังคม ก็คงขอขอบพระคุณนะครับที่ได้บอกอภิปราย ขอบคุณครับ

ขอเชิญท่าน ส.ส. พินิจ ภิรมย์ คืออยากจะให้สัมพันธ์กันดีนะครับ

ประเภทที่สี่คือพวกกลัวแพศ รับจ้างสวมทกณะครับ พวกนี้จะได้เงินประมาณหมื่นบาท เอาไปเสีย
 คาส้มกร หาดพัน การปหนึ่งพันที่เหลือก็เอาไปกินขนมเนะครับ ประเภทที่สี่จะเป็นประเภที่กรรมการปกครอง
 บอกว่า สงบมีผู้เข้าใจในการเลือกตั้งน้อยที่สุด หรือไม่ส่งเลยเพราะว่าพอทางไปก็ปรากฏว่าย้ายที่อยู่
 ไปแล้ว รอนเรมาเป็นกรรมกรรับเหมาก่อสร้างบาง อะไรบ้าง ไม่มีที่อยู่บาง ในกรุงเทพฯก็มีเป็นหลาย
 สิบราย เป็นร้อยเลยนะครับที่ไม่ส่งผู้เลือกตั้ง แล้วก็เอาผิดไม่ได้เพราะไม่มีทะเบียนบ้านอยู่แล้ว
 มากี่มาสอบเขาพามาบางบาง ผาโจงกระเบนบาง พรรคเหล่านี้ก็คงจะไปตรวจได้กรรมการปกครอง
 ว่ามีพรรคอะไรบ้าง เอาแค่ ๓ คนสมัครตั้ง ๓๔ - ๓๕ คน ๕๖ คน หาเสียงจริง ๆ ไม่เกิน ๕ คน
 ในแต่ละเขต นอกนั้นเป็นพวกรับจ้างสวมทั้งสิ้นเลยนะครับ เพราะฉะนั้น นี่เป็นวิธีการคัดเลือกคุณสมบัติ
 ของคนเหล่านี้ก็ไม่มีอะไรมากไปกว่าข้อเสียดังแล้วก็มีสต่างกบาง แล้วก็มีผลงานในพื้นที่ แต่ไม่มีพรรค
 ที่คิดเลือกนโยบายหรืออุมการตรงกันหรือคุณสมบัติเด่นหรือความประพฤติที่ผ่านมาดี อย่างที่ท่านสมาชิก
 ของพรรคพลังสังคมประชาธิปไตยโคกดาวแล้ววอคมการตรงกันไม่มี แล้วอคมการนี้ในนี้เขาก็ไม่ค่อย
 คุยกันเท่าไรแล้วนะครับ ถ้าจะบอกอคมการตรงกันก็บอกว่า ตกลงคาตัวกันโคเนอะวะ ตกลงกันได้ก็
 นโยบายตรงกันทุกที่ไม่ว่าจะเป็นพรรคอะไรก็ตาม เคยฝากพัน เช่นเขาก็เกือบจะล้มตายนะครับ แต่
 พอเลือกตั้งเสร็จแล้วปรากฏว่า พวกกันได้ไม่ว่างตรงกันก็บอกวานโยบายตรงกัน ซึ่งเราเห็นกันอยู่ทั่ว ๆ
 ไปนะครับ เราพูดไปพูดมาก็เกิดความทอว่า เราจะทำการเมืองกันอย่างไร ในเมื่อประชาธิปไตยใน
 บ้านเรานั้นมีรากฐานมาจากการลงทุนและถอนทุน ผมประทับใจท่านอาจารย์ ดร.อมร รัชสาสัย
 จริง ๆ เลยนะครับ เพราะว่าท่านพูดจากวิชาการและประสบการณ์และข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจริง ๆ
 และท่านยังอุตสาหกรรณาเปิดช่องไว้ออนท่านนี้หนึ่ง เพื่อไม่ให้เป็นการตีชุลมไปทั้งหมดว่าพรรคยากจน
 หรือสมาชิกจน ๆ ก็มีโอกาสเหมือนกันซึ่งอันนี้ก็เป็นขอยกเว้นในสังคมไทย ผมอยากจะเห็นคนไทยพูด
 อะไรแล้วมันไม่ผูกมัดตัวเองนะครับ คือ มีทางออกไว้อย่าง ไม่ใช่โคที่วาทังหมคนี่แบบหมค อย่างนั้นมัน
 เจ็บตัวทุกคนละครับ แล้วก็โคช่วยให้อะไรมันดีขึ้นนะครับ ท่านอาจารย์ อมร พุค ศัจธรรมนะครับ
 ว่า ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการลงทุนและถอนทุน ผมขอเรียนไม่ว่าจะตองมาโฆษณาอะไร สิ่งที่ผมทำอยู่
 พรรคที่ผมสังกัดอยู่นั้นได้เงินทั้งหมด ๕,๕๐๐,๐๐๐ บาท ส่งผู้สมัคร ๓๑๕ คน ตกคนละ ๕,๐๐๐ บาท
 นะครับ ๕,๕๐๐,๐๐๐ โคนมา ๑๕ คน ผมไปถาม ส.ส. คนหนึ่งบอกว่าที่ใช้เท่าไร เขาบอกว่าเขาใช้

น้อยที่สุดในพรรคผม ๘ ล้านคนเดี๋ยวนี้ซะ แล้วยังมี ๑๐ ล้าน ๒๐ ล้าน ๓๐ ล้าน ว่ากันว่า ๔๐ ก็มิ
 แทะหลักฐานมันไม่มีหรือครับเรื่องเหล่านี้ เรารักกันและกัน ในท้องที่กัน การบอเสียงข้อแนะนำนั้นหรือ
 กันแปลก ๆ ไม่ได้ไปแจกกันคือ ๆ อย่างประเภทแจกซองเทาแต่ละแล้วสวมโคแล้วมาเอาอีกข้างนั้นเขย
 หรือชนปลาทไปแจกเป็นไม้กันเขยแล้วเดี๋ยวนี้เขาแจกเขาจะมีทาร์เก็ตไว้ว่า ถ้าใครเห็นเขาไปเท่า
 ภาหะลุดรจนได้อีกเท่านี้ และก็เดี๋ยวนี้มีการแจกเป็นบัตรนะฮะ ถ้าใครเห็นถึงจะมาเอาเงินได้ ถือว่า
 ไม่ได้แจกเงิน แจกเป็นบัตร เพราะฉะนั้นเมื่อวานนี้ท่านอาจารย์ ดร.พรพันธ์ พาลุสุข ก่อว่า
 จำนวนสมาชิกออกเสียงเลือกตั้งนั้นไม่ได้สะท้อนประชาธิปไตย ผมเห็นควย ๑๐๐ % เพราะมันไม่
 ได้ขายอะไรขึ้นมาเลยนะครับ ลองไปสุดสุดตามล อำเภอลาวว่า ตำบลนี้ หน่วยงานเลือกตั้งสูงสุด เป็น
 ไปได้หรือเปล่าวาหน่วยงานอำเภอหรือหน่วยงานระดับตำบล เป็นไปได้หรือเปล่าวาหน่วยงานอำเภอหรือ
 หน่วยงานระดับตำบล ผมว่าไม่ไรนะฮะเดี๋ยวนี้จะเกิดพวกที่สดมากกว่านะฮะ หรือมีพวกนะพร้อม วิถี
 การเอาคนไปลงคะแนนหรือไปคุหา ผมว่าขาดอยู่อย่างเดียวคือ ไม่ค่อยอกว่า เฮย เฮย เฮย
 นะฮะ นอกนั้นก็เหมือนกันหมดเลยนะฮะคือขาด เฮย เฮย นอกนั้นก็เหมือนกัน ก็เอาบัตรทุกควายมา
 บัตรทุกนะครับ แล้วก็แจกแทนที่จะเป็นหูก็อาจจะเป็นอย่างอื่นไป ขอประทานโทษนะฮะ คงไม่มีใคร
 ออกรับว่าตำบลไหน อำเภอไหน ภูมิภาคอะไร อายมาอ้างว่าคนพื้นถิ่นคนตัวมาก ผมไม่เชื่อ ระบบมันจัดข้อ
 จัดหา จัดตั้งทั้งนี้ทั้งนี้ บางคนก็สมัครหนแรกได้คะแนนแสนกว่า ผมสงสัยออกเสียง แสนหาหมื่นตัวเอง
 หนแรกได้แสนกว่า จะยกของมีประชาชนในเรตนี้ว่ามีประชาธิปไตยมากที่สุดนั่นหรือ ผ่ากไว้ช่วยคิดควย
 พวกผมทำอะไร ค่าใช้จ่ายต่างกัน ส.ส.พรรคคนหนึ่ง ขอประทานโทษของเวียดนาม คุณพิณิจ
 จันทรสมบูรณ์ จังหวัดกาญจนบุรี เคยถูกทาบตามจากอีกพรรคหนึ่งว่ามาอยู่กันนี้ใหม่ให้ ๒ ล้าน คุณพิณิจ
 บอกว่า ขอขอบคุณที่ อยู่กับที่ ๒ ล้าน ผมตกอยู่พรรคนี้แสนเดียวได้ คอมไปแล้ว ในชีวิตผมไม่เคย
 ก็คิดว่าพรรคไม่ต้องการเงินมาก แล้วยอมได้ ผมเจอแล้ว เคยคิดว่าจะมีเพียงบางพรรคเท่านั้นหวังไปแล้ว
 เรื่องการหาเงินไม่ใช่เรื่องใหญ่ถ้ามีศรัทธาเป็นพื้นฐาน การใช้เงินมาเป็นการบอกวาศรัทธาในตัวเรา
 ไม่มี เนื่องจากไม่มีศรัทธา จึงต้องซื้อศรัทธา ถ้ามีศรัทธาแล้วจะเปลี่ยนเป็นคะแนน ถ้าเราพัฒนาการ
 เมืองไปในระดับได้ ผมว่าเราจะไรทนน้อยลง ถอนทนน้อยลง เงินทองจะตกถึงประชาชนมากขึ้น ส่วน
 ประเด็นที่ว่าการขายพรรคหรือเปลี่ยนพรรคนี้ เดี่ยวนี้ไม่ค่อยถือกันเท่าไร ผมอยากจะขยายเรื่อง
 ขายสามโบสถ์ มันน้อยไปเอาสัก ๓ โบสถ์ ผม ๒ โบสถ์ ผมลงครั้งแรกพลังใหม่ตกไม่เป็นท่า

แล้วเก็บตัวเอาไว้ ๑๒ ปี จนกระทั่งมาเจอพรรคพลังธรรม พอสอบได้ ๓ โบนัสอย่างหนึ่งไปประมาณ ขยายเป็น ๔ โบนัส คาคกรองชีพก็สูงขึ้น ช่วยกันหน่อย ไม่ถูกใจออกเปลี่ยนสองหนสามหนคงไม่เป็นไร ขอให้เปลี่ยนด้วยอุดมการณ์ ไม่ใช่เปลี่ยนวาทนโยบายตรงกัน ความจริงตกลงค่าตัวกันได้ กราบเรียน ท่านครับ

ดร.ปริญญา หงษ์ไกรเลิศ

ที่จริงแล้วยังมีคำทอม มีอะไรในใจมากมายขอเรียนเชิญท่าน สมรรถ ศิริจันทร์ จะพูด สักนิตหนึ่ง และท่านรัฐมนตรีประจวบ อีกนิตหนึ่ง พลเอก สายหยุด เกิดผล อาจจะขอพูดอะไรสักนิต หนึ่ง ซึ่งรวมกันแล้วคงไม่เกิน ๖ นาที ขอความกรุณา ภาดบายเต็มเหนี่ยว เพราะผมไม่ได้อยู่ในที่ประชุม แคผมจะมานั่งฟัง ขอเรียนเชิญ

นายสมรรถ ศิริจันทร์

ครับท่านผมเกียรติครับผมไม่บอกหรือครับว่า ผมจะพูด ๒ นาทีหรือนาทีเดียว เพราะว่าเป็นไปไม่ได้ แต่อยากจะพยายามพูดให้สั้นสุด คือ เรื่องของพรรคการเมือง เรายอมรับว่ามีความ สำคัญแล้ว เราคงจำได้ เรามีมาเมื่อครั้งสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม แล้วมีพรรคการเมืองเกิดขึ้น มากมาย ลมหายใจจากมากมาย ท่านทั้งหลายคงยอมรับนับถือผมแต่ตัวผมเอง ผมยอมรับว่าเราได้ ประสพการได้จากสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ผมแก่พรรคประชาธิปัตย์ของพี่น้องคงทนอยู่นี้ เราได้บทเรียน มากมายทั้งในทางเจริญในทางเสื่อมทางปฏิบัติทั้งปวง ๖๖๖ และในบางพรรคที่โตลมเล็กไปแล้วก็ตาม จะเห็นว่าแตกอนนมอกรูปแบบหนึ่ง เป็นรัฐบาลต้องมีเดรัมนั่งคิดลา ต้องเป็นสหชีพ ต้องเป็นสหประชาไทย แต่วิวัฒนาการทำให้เราเห็นได้ว่าในขณะนี้ ระบบพรรคการเมืองเราได้เห็นนามามากพอสมควร คุย การที่เรามีการชุมนุมอย่างนี้ คุยการที่ท่านทั้งหลายได้ช่วยกันพูดถึงความบกพร่อง แล้วเราก็ต้องยอมรับว่าสิ่งที่เข้ามาในขณะนี้ไม่ว่าพรรคการเมืองก็ดี หรืออยู่แทนราษฎรก็ดี เราก้าวหน้ามาแล้วดีขึ้นไม่มาก แต่ที่ต้องคิด ต้องถือว่าดีขึ้น ยอมรับ เพราะฉะนั้นสิ่งที่เราทำอยู่นั้นท่านจะตำหนิติเตียนกันไม่ต้องออกรั บกันหรือ ผมไม่ออกรั บ ผมไม่เพียงแต่เป็นสิ่งที่มาลงความคิดของเรา เราควรจะทำอย่างไร ช่วยกันทำอย่างไรให้สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ดีขึ้น เพราะฉะนั้นในปีหน้าอีก ๒ - ๓ อันที่ว่า ไม่อยากเห็น การซื้อเสียงนั้น เราก็คงยอมรับว่านับถือน้อยหนักไปอีก เปอรเซ็นต์การซื้อเสียงมากมาจนกระทั่ง

เคียวนี้ ยกตัวอย่างท่านไปตามชาวบ้านหลายคนหลายจังหวัด ถามว่า คราวที่แล้วไปเลือกผู้แทนหรือเปล่า
 ไป ไปเลือกใคร ชื่ออะไร ไม่รอรอก เขามอกให้ไปกาเบอร์ไหนเบอร์นี้ ให้สตรงคมาก็กลับมา ก็คิดว่า
 อยเปล่า ๆ เคียวนี้ผมเห็น คุณทินวัฒน์ ขอโทษที่เอ่ยรอกท่านน้อยทีบอกถึงเรื่องทว่าเปอร์เซ็นต์ของ
 ผู้มาลงคะแนนมากมาย อันนี้ผมพคมหลายครั้งกับหลายคน อันนี้ผมไม่เชื่ออย่างเดียวกับที่ คุณทินวัฒน์
 ไม่เชื่อบอก ๑๐๐ % ก็มีผู้หน่วยเลือกตั้งบ้านผมเอง คนตายแล้วยังมีขอมัน ๑๐๐ % ใดอย่างไร คนตาย
 มาลงใดอย่างไร อันนี้ละครับสิ่งที่ผมไม่เชื่อจริงจะเราจะเอาสิ่งเหล่านี้มาบอกประชาชนว่าประชาธิปไตย
 เจริญเหลือเกิน คนมาลงคะแนนทั้ง ๑๐๐ % อันที่มาลงจริง ๆ จิตใจรักประชาธิปไตย แล้วว่าควร
 เลือกใครสัก % เราแยกไม่ออก เราที่ต้องยอมรับอย่างนั้นไปนอกจากพรรคเราจะช่วยกันอย่างไรที่เรา
 ทำกันอยู่ในขณะนี้ ในเรื่องท่าน อมร นะครับ ขอประทานโทษที่ทว่าควรจะมีสาขามากและในต่างจังหวัด
 นั้นคงจะเริ่มจาก ส.จ. หรือ ส.ท. ผมเรียนว่าเรื่องพรรคการเมืองต่าง ๆ คงประสบเหตุการณ์
 อย่างเดียวกัน แล้วก็ตามเองผมเรียนว่าผมก็คิดนะครับ ว่าน่าจะเป็นอย่างนั้นในฐานะที่เราอยู่พรรค และ
 เป็นกรรมการบริหารและได้ทำอะไรทำอะไรกันมาหลายจังหวัด อยากจะขอตั้งในนามอย่างนั้น แต่
 มันทำไม่ได้ซึ่งท่านจะเห็นจริงอย่างที่ผมว่าหรือไม่ทราบ แต่ทว่าถาอย่างในจังหวัดของผม ผมบอก
 ผมจะเอาพรรคประชากรไทยไปลงสมาชิกสภาเทศบาล ปรากฏว่ามีหลายชุดหลายทีม ทีมอื่นก็
 ประชากรไทยครับ เขารักประชากรไทยอยแต่แยกกัน บางทีพันบองอยู่คนละทีม แล้วไปแข่งกัน อันนี้
 ผลจากการที่จะลงไปเล่นในระดับท้องถิ่นไม่ว่าเป็น ส.จ. ส.ท. ก็ดี กระทบกระเทือนพรรค เพราะ
 จะกลายเป็นแย่งกกแย่งพวกกันที่ เกิดความขัดแย้งกันในการเลือกตั้งก็เป็นความที่พวกเราไม่เข้าใจ
 ลึกซึ้ง แม่แต่ก้านั้น ผู้ใหญ่มา ก็แยกพวกกันแล้วยังมาเลือก ส.จ. ส.ท. ก็เหมือนกันแล้วก็เกิดการ
 แยกพวกกันขึ้น เพราะฉะนั้นอันนี้เราไม่ทำ ซึ่งก็อาจจะถูกหรือผิดนะครับ เป็นเรื่องที่ท่านรับฟังไปลอง
 พิจารณา แล้วที่สำคัญที่สุดที่ท่านทั้งหลายพก็เป็นเป้าหมายเดียวกัน คือ ต้องให้ประชาชนโดยทั่ว ๆ
 ไปใคร ใดเขาใจประชาธิปไตย วัตถุประสงค์ในการเลือกตั้งและรว่าการเลือกตั้งผู้แทนไปทำอะไร
 ที่จะช่วยใ้ประชาธิปไตยของเราเจริญก้าวหน้าต่อไปในวันข้างหน้าครับ ขอขอบคุณครับ

ดร.ปรีชา หนองไกรเลิศ

กราบเรียน ฯพณฯ ประจวบ ไชยสาส์น

นายประจวบ ไชยสาส์น

ผมขอขอบคุณท่านผู้ดำเนินการอภิปรายอีกครั้งหนึ่งนะครับ เท่าที่ฟังท่านผู้เกียรติทั้งหลายพูดมานานก็ล้วนแล้วแต่มีความหวังดีต่อระบอบประชาธิปไตย สิ่งหนึ่งที่ผมคิดว่าการวิพากษ์วิจารณ์กันในการสร้างสรรค์นั้นเป็นสิ่งที่ดี แต่สิ่งที่ผมฝากไว้ที่ธรรมชาติธรรมดาของมนุษย์หรือนักการเมืองจะปิดบังซ่อนเร้นขอเท็จจริงแห่งตน จะปิดบังอย่างไรก็ไม่ว่า แต่วาทะไปเบียดเบียนคนอื่นที่ไม่มีหลักฐานมันจะเป็นการทำลายประชาธิปไตย แต่ผมไม่ได้พูดนะครับว่าใคร แต่สิ่งที่เราพูดจากกันอย่างสนุกสนานและพูดคุยความคะนองปากกลองพาทไปนั้นเป็นสิ่งที่ทำลายบรรยากาศและทำลายประชาธิปไตย คงไม่มีใครนะครับที่จะลุกขึ้นมาปรับสภาพว่า ใครกระทำในสิ่งที่สังคมไม่ปรารถนา ทุกคนก็ปิดบังซ่อนเร้นไว้ทั้งนั้น แต่ว่าถ้าไม่พูดแต่บอกวาทะเจ้านันตี แค่นั้นแล้วหรือไม่ว่าง สิ่งนี้เป็นสิ่งที่ผมคิดว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำอีก สิ่งหนึ่งที่ผมอยากจะเสนอให้เป็นรูปธรรม ก็คือว่า ถ้าสมมติที่ประชุมแห่งนี้หรือกระทรวงมหาดไทยจะเป็นผู้เสนอหรือรัฐบาลจะยอมรับว่าการที่จะให้การสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมืองนั้นจะให้การสนับสนุนในรูปแบบใด ผมคิดว่าเขาเป็นรูปธรรมนั้น การที่จะให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้รับการรับและเกิดความนิยมเลื่อมใสในตัวผู้สมัครรับเลือกตั้ง โดยการไขการสื่อข้อความหรือการประชาสัมพันธ์ไปสู่การตัดสินใจในการลงคะแนนเสียงในนั้น ควรจะคิดออกมาต่อคนเท่าไร ในปกติในเขตเลือกตั้งที่มีผู้สมัครรับเลือกตั้ง ๓ คนนั้น จะมีผู้มีสิทธิรับเลือกตั้งประมาณ ๕๐ % ของประชากร ก็คือสี่แสนห้าหมื่นคนหารด้วยสองก็คือประมาณสองแสนเศษ ๆ นั้นถ้าจะประชาสัมพันธ์ต่อคนต่อหัวโดยวิธีการต่าง ๆ ควรจะเป็นเท่าใดอันนี้ฝากกองการเลือกตั้งเอาไปคิดด้วยนะครับ ถ้าคนละบาทต่อคนก็ตกสองแสนกว่า ถ้าคนห้าบาทก็ตกประมาณล้านบาท ถ้าสิบบาทก็ตกสองล้านบาทแล้วเท่าไรละครับ แม้กระทั่งตัวเลขนั้นแล้วก็ตาม โศกเศร้ากว่านั้นออกมาว่ามันจะเป็นรถถัง มันจะเป็นคนไปติดใบปลิวกับคน เป็นค่าอาหารเลี้ยงกองกรในช่วงเลือกตั้ง ๑ เดือน ๔๕ วันนั้นเท่าใด แล้วจะเป็นฟ็อกเก็ตมันนี่ใหญ่สมัครรับเลือกตั้งกับบาท วันละเท่าใด แล้วจะมีค่าใช้จ่ายใหญ่จัดการเลือกตั้งหรือ

คนจัดการเลือกตั้งเท่าใด เท่าไรนั่นมันคือความชอบธรรม มันเป็นเรื่องจริงแล้วเราอย่าปิดบังกัน
 แล้วก็ใครายการนั้นก็ทำรายการที่เป็นมาตรฐานออกมา แล้วก็จะทำการสำรวจในแต่ละพื้นที่
 แต่ละสภาวะซึ่งมีความไม่เหมือนกัน ถ้าที่ไหนเจริญหน่อยก็คงค่าใช้จ่ายลงหน่อย ถ้าที่ไหนทรุดถาวร
 ถนนหนทางไม่ดีหรือถูกกาลสวณะครับ ทั้งนี้ ทั้งนี้ เอาเงินไปซื้อคนแต่ที่เราพูดหมายความว่าเรา
 เป็นนักบริหารที่หลักการทำงานคือความชอบธรรม สิ่งเหล่านี้ต่างหากครับที่จะต้องเปิดเผยต่อกันในสังคมนี้
 และจะต้องมีเหตุผลกัน ผมไม่อยากจะไขว่ขว้านมันจะต้องมีความจริงอยู่บ้าง แต่ความจริงที่เราจะต้อง
 แก้ไขกันให้มันถูกต้องและเป็นธรรมจะต้องมีผู้เสนอที่ถูกต้อง สมมติว่าพรรคการเมืองใดจะได้รับการ
 เลือกตั้ง เท่ากับเป็นการกำหนดกฎเกณฑ์ไว้ว่าขอประชากรหรือต่อผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียง ๑ คน ห้ามทำ
 ผมไม่ทราบว่าในสหรัฐอเมริกาไปประมาณ ๑ เหรียญ ถ้าผมจำไม่ผิด ถ้าเราจะให้สัก ๒ บาท ๕ บาท
 ก็แล้วแต่ พรรคการเมืองใดได้รับเลือกตั้งมาให้เขาไปเท่านั้นตามจำนวนสมาชิกกลุ่มด้วย
 จำนวนมาตรฐานเงินที่เราตั้งไว้ ใครจะเป็นคนจ่ายก็สุดแล้วแต่ครับ นั่นก็เป็นการลงทุนส่วนหนึ่งของ
 ประเทศ ส่วนการลงทุนของหน่วยราชการหรือองค์กรเอกชนที่ทำการรณรงค์เพื่อให้เกิดสำนึกใน
 ประชาธิปไตยหรือรับกลไกในการเลือกตั้ง ซึ่งถือว่าเป็นกลไกสำคัญอย่างหนึ่งในการที่จะเสริมสร้าง
 ระบอบประชาธิปไตยให้เข้มแข็งนะครับ ผมก็ขอฝากแนวความคิดไว้เท่านี้ ท่านสมาชิกพรรคพลัง
 สังคมประชาธิปไตยที่หากฟังถึงผมเมื่อสักครู่นี้ครับ ผมจำไม่ได้จริงๆ ว่าผมไปทำอะไรให้ท่าน
 ผิดหวังที่ไหน ถ้าผมทำไปด้วยความไม่รอบรู้หรือโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ก็คิดว่าทุกคนก็เป็นปฏธรมที่
 ความผิด และหวังว่าทุกคนหนึ่งในนี้มีพระอรหันต์ เป็นปฏธรมที่จะต้องผิดบ้าง ถูกบ้าง ถ้าผิดก็ต้อง
 ขอภัยไว้ด้วยครับ ขอขอบคุณมากครับ

พลเอก สายหยุด เกิดผล

ท่านประธาน ผม พลเอก สายหยุด เกิดผล ขอพูดในนามกลุ่มอาสาประชาชาติ
 ผมทราบว่าจะมีการบันทึกเป็นหลักฐานก็เป็นโอกาสดีที่เสียงของประชาชนจะได้ยินไปถึงส่วนราชการ
 ที่รับผิดชอบสูงสุด ผมจะพูด ๒ ประเด็น

ข้อ ๑ ยากสนับสนุนการปรับปรุงแก้ไขข้อห้ามการเกี่ยวของทางการเมือง
เรื่องนี้ทางกลุ่มใดเสนอเป็นลายลักษณ์อักษรไว้แล้วว่ ควรจะแก้ไขปรับปรุงอย่างไร ก็กำลังฟัง
คำตอบอยู่

ข้อ ๒ ประเด็นการคัดเลือกสมาชิกพรรคการเมืองหรือสงเษาศสมัครรับเลือกตั้ง
ผมฟังแล้วทุกพรรคมีวิธีการ หลักการจากประสบการณ์ด้วยกันทุกพรรค แต่สิ่งทีทางกลุ่มอาสาประชาบดี
อยากจะเสนอคือว่ ก่อนทีท่านจะพูดถึงวิธีการคัดเลือกสมัครเษาศรับการเลือกตั้งนั้น อยากจะให้ท่าน
ยึดถือความมุ่งหมายของการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นมา อย่างทีท่านพูดถึงคือต้องเป็นรัฐบาลให้ได้ เมื่อ
ท่านยึดถือหลักการทีว่าท่านต้องเป็นรัฐบาลให้ได้ ท่านก็รยแล้วว่ ท่านเป็นควยตัวของตนเองไม่ได้
ท่านก็ต้องรวมกับผู้อื่น ท่านจะรวมกับใครคิดเสียก่อนแล้วว่กำหนดเลือกผู้ที่จะไปลงเลือกตั้ง ผมเชื่อว่า
ท่านเป็นรัฐบาลได้เน ผมอยากให้ท่านรวมพรรคก่อนในประชาชนใครรวมกับใคร ทีว่านโยบายดีไปควย
กันได้ไปควยกันไม่ได้จะไคเห็นกันชัด ๆ เสร็จแล้วท่านจะให้ใครเป็นนายกรัฐนตรี เป็นรัฐมนตรีก็จะได้
กันเงา ๆ อยู่ ความดีทีท่านทำไว้เคยวนไว้เมื่อก่อนนก็จะได้สนองผล อยากจะเห็นอย่างนั้นครับประชาชน
ผมเชื่อว่าประชาชนจะไม่เลือกตั้งเน ๆ และก็มีบัญชี บัญชีอะไรนั้น ถ้าท่านสนับสนุนโครงการเฝ้าตรวจ
การเลือกตั้งของเรา ซึ่งเราจะเป็นลูกมือให้กับรัฐบาลเราจะเอาบัญชีทีท่านเลือกตั้งครั้งทีแล้วอยู่ในมือ
ของเราเนจะมีเจ้าหน้าที่ของเราประจำอยู่ที่หน่วยจะตรวจสอบบัญชีเป็นอย่างทีท่านว่าถูกต้องทุกอย่าง
แต่ปัญหาว่าใครจะทำให้นันถูกต้องขึ้นมา ผมก็ไม่เชื่อว่า เจ้าหน้าที่ของเราจะสามารถทำไคเพราะ
อำนาจแฝงเร้นต่าง ๆ มันเหลือหลาย ประชาชนจะช่วยให้ ไค ขอให้ท่านให้การสนับสนุนพวกเรา
ขอขอบคุณครับ

ดร.ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ

ท่านผู้มีเกียรติทีเคารพ คือยังมีอีกนคหนึ่งคือ าพณา ประจวบ ไชยสาส์น
ท่านอยากจะขอเวลาไม่เกิน ๒ นาทีครับ

นายประจวบ ไชยสาส์น

ผมขอสนับสนุนองค์กรเอกชนที่ผมพูดเมื่อสักครู่นี้ครับ ที่ยังใฝ่มีบทบาทเข้ามาในกิจกรรมทางการเมืองในการที่จะควบคุมกลไกของการเมืองเราให้ไปสู่ความพึงประสงค์หรือสิ่งที่เราปรารถนาทุกคนควมกักันไปกับระบบราชการ สิ่งหนึ่งที่ผมอยากจะขอตอบและผมคิดว่า เป็นวิวัฒนาการรูปแบบใหม่ของการเมืองของเรา ก็คือ ความเป็นรัฐบาลผสมซึ่งสิ่งนี้เราพูดออกมาเป็นเวลาหลายปีแล้ว มันควรจะตองมีขนบธรรมเนียมประเพณีในเรื่องของความเป็นรัฐบาลผสมเพราะว่า ในกลไกปัจจุบันนี้ ถ้าพรรคการเมืองใดจะเอาชนะกันเองจะได้เสียงข้างมากแต่พรรคเดียวนั้น ผมไม่ใฝ่หมายความว่าพรรคการเมืองนั้นจะไม่ได้รับความสำเร็จ แต่ในปัจจุบันสภาวะหนทางที่เราเดินนั้น ผมคิดว่าเราน่าจะเลือกหนทางความเป็นรัฐบาลผสมก็คือ คอโอเอชัน ธิพ ควรจะตองมีแล้ว ผมว่าขณะนี้เริ่มจะเป็นปรากฏการณ์แสดง ควรจะตองมีแล้วผมว่าขณะนี้เริ่มจะเป็นกลุ่มของพรรคการเมืองที่จะรวมกิจกรรมทางการเมืองกันในการเข้าไปสู่อำนาจเพราะผมคิดว่า การเมืองเข้าใจว่าเป็นศิลปะในการที่จะเข้าไปยึดอำนาจหรือใฝ่มีอำนาจในการปกครองประเทศ ฉะนั้น นโยบายของแต่ละพรรคที่เป็นรัฐบาลผสมก็ควรจะประกาศไป แต่เมื่อเข้าไปเป็นรัฐบาลร่วมกันแล้วจากประสบการณ์ของผมแล้วพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งก็คืออิงโดยอ้างว่านโยบายของตัวเองนั้นวิเศษสมบูรณ์ก็ควรจะรวมกันไม่ได้ เพราะฉะนั้นประเด็นที่จะต้องผสมผสานแล้วก็กลมกลืนกันหรือใฝ่มี เข้าหากันนั้นเป็นเรื่องศิลปะในการที่จะยอมรับกันแล้วก็ผู้นำของรัฐบาลผสมนั้นก็ควรจะตองเป็นผู้นำที่ใฝ่รับการยอมรับพอสมควรมิใช่ว่าพรรคนั้นมีเสียงข้างมากในกลุ่มนั้นแต่อย่างเดียวดังเหล่านั้น ผมคิดว่าควรจะตองให้เวลากับการที่จะตองเรียงระบบไป เราก็คงคิดว่าสิบปีที่ผ่านมาประมาณสิบปีที่มีรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ท่านทั้งหลายก็คงจะไม่เห็นรายชื่อจะไม่ใฝ่มีคติกัระบบเท่าใดนัก สิบปีนั้นผมคิดว่าถ้าเราจะให้ความเป็นธรรมกับบ้านเมืองกับระบบกับคนที่อยู่ในวงการเมืองนั้น ผมคิดว่าวิวัฒนาการและพัฒนาการนั้นไปใฝ่ในทางที่พวกเราทุกคนปรารถนาแต่คงจะตองใช้เวลาอีก อีกเท่าใฝ่ไหนก็คงจะไม่มีใครตอมใฝ่ใครแต่ตองทำไปเรื่อย ๆ ทำไปอย่าหยุดยั้ง แล้วผมอยากจะสนับสนุนใฝ่องค์กรเอกชนอย่างใฝ่ที่ท่านพลเอก สายหยุด ท่านกระทำอยู่ในขณะนี้ผมทราบดีมาก ๆ แล้วก็ควรจะตองกระจายบทบาทกันไปกับ ควบคุมพรรคการเมือง ควบคุมราชการ เป็นตัวกลางในการประสานความถูกต้องต่อไปครับ

ผมคงจะมีเรื่องเสริมสำหรับตอนนี้อย่างนี้ครับ ขอขอบคุณมากครับ

ดร.ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ

ผมในนามของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และในฐานะผู้ดำเนินการ
อภิปราย ขอกราบขอบพระคุณท่านผู้เข้าร่วมอภิปราย ท่านสมาชิกที่เข้ามาร่วมประชุมทุกท่านและ
ขอเชิญรับประทานอาหารเช้าครับ

การสัมมนากรรมการบริหาร สมาชิกพรรคการเมือง และผู้ทรงคุณวุฒิ

ตามโครงการขยายฐานประชาธิปไตยสู่ปวงชน

โดย

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ญ ห่องเพลินจิต โรงแรบอินพีเรียล

ถนนวิฑู กรุงเทพมหานคร

วันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๓๒

หัวข้ออภิปราย การระดมทุนสนับสนุนพรรคการเมือง

ผู้ร่วมอภิปราย นายอนุวรรตน์ วัฒนพงศ์ศิริ

นายบุญชู โรจนเสถียร

นายชนะ รุ่งแสง

นายประจวบ ทองอุไร

ผู้ดำเนินการอภิปราย รศ. นรนิติ เศรษฐบุตร

รศ. นรนิติ เศรษฐบุตร

คณะผู้จัดสัมมนา ท่านนักการเมืองผู้ทรงเกียรติ และท่านผู้ทรงเกียรติทั้งหลาย
ที่เข้าร่วมการสัมมนา การอภิปรายในช่วงบ่ายตามหัวข้อที่กระผมได้รับมอบหมาย คือ "การระดม
ทุนสนับสนุนพรรคการเมือง" สำหรับผู้ที่ให้เกียรติมาร่วมอภิปรายในวันนี้ กระผมขออนุญาตแนะนำ
เพื่อใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ให้มากที่สุด เนื่องจากการอภิปรายช่วงนี้เป็นช่วงสุดท้ายของการ
อภิปรายที่ดำเนินการมาวันครึ่งและจะสิ้นสุดในเย็นวันนี้ ท่านผู้อภิปรายท่านแรก คือ คุณบุญชู
โรจนเสถียร นั่งอยู่ทางซ้ายมือของกระผม คุณบุญชู โรจนเสถียร นั้นเป็นนักการเมือง เคย
ดำรงตำแหน่งทางการเมืองสูงสุดเป็นรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
ได้เข้าร่วมทางการเมืองกับพรรคการเมืองที่สำคัญ คือ พรรคกิจสังคม ต่อมาท่านได้ตั้งพรรค

การเบื้องต้นของตนเอง คือ พรรคกิจประชาคม และในปัจจุบันนั้นท่านได้เข้าไปอยู่ร่วมกับพรรค
 ที่เกิดใหม่ คือ พรรคเอกภาพ ในฐานะที่ท่านได้รับเชิญมาในวันนั้นนอกจากฐานะทางการเมืองแล้ว
 คุณบุญชู โรจนเสถียร เป็นนักการคลังที่รู้เรื่องการเงินการคลังที่สุดคนหนึ่งของประเทศไทย
 เพราะฉะนั้นการเชิญท่านมาพูดเกี่ยวกับการระดมทุนสนับสนุนพรรคการเมืองจึงถูกต้องด้วยเหตุและผล
 ตามที่กระผมได้กราบเรียน ท่านกลับไป คือ ท่านรัฐมนตรี อำนวยรัตน์ วัฒนพงศ์ศิริ ท่านรัฐมนตรี
 เป็นนักการเมืองสังกัดพรรคชาติไทย ในปัจจุบันดำรงตำแหน่งทางการเมืองในพรรคชาติไทย
 นอกจากเป็นรัฐมนตรีในรัฐบาลแล้วยังเป็นรองหัวหน้าพรรค ท่านรู้เรื่องราวเกี่ยวกับพรรคการเมือง
 รู้เรื่องราวเกี่ยวกับการเมืองที่ที่สำคัญนั้นท่านเป็นรัฐมนตรีที่คุมงานสำนักงบประมาณ เพราะฉะนั้น
 การเชิญท่านมาพูดเรื่องการระดมทุนสนับสนุนพรรคการเมืองจึงถูกต้องด้วยเหตุผลอีกเหมือนกัน สำหรับ
 ท่านที่สาม คุณชนะ รุ่งแสง เคยเป็นนักการเมือง เคยดำรงตำแหน่งทางการเมือง ได้รับ
 เลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตำแหน่งในอดีตทางการเมืองที่สำคัญแล้วมีชื่อเสียงมาก
 เคยเป็นเทศมนตรีทางด้านการคลังและโยธาของกรุงเทพฯ สมัยก่อนเป็นเทศบาล ได้เป็น
 นักการเมืองสังกัดพรรคประชาธิปัตย์ ปัจจุบันเป็นกรรมการ รองกรรมการผู้จัดการของธนาคาร
 สำคัญธนาคารหนึ่งในประเทศไทย คือ ธนาคารกสิกรไทย ด้วยเหตุผลดังนี้ท่านจึงเป็นผู้ที่เหมาะสม
 จะให้ความคิดเห็นในการที่จะระดมทุนนอกเหนือไปจากระดมทุนจากธนาคาร หมายความว่าจากทุกแห่ง
 ให้แก่พรรคการเมือง สำหรับท่านผู้อภิปรายท่านสุดท้าย คือ คุณประจวบ ทองอุไร คุณประจวบนั้น
 เป็นนักหนังสือพิมพ์อาวุโส เคยเป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์สยามรัฐ ปัจจุบันเป็นนักหนังสือพิมพ์อาวุโส
 ประจำค่ายที่เขาเรียกว่าค่ายหน้าราชวทย นั่นคือค่ายสยามรัฐ ซึ่งอยู่ตรงข้ามกับสำนักงานสลากกินแบ่ง
 รัฐบาล ท่านเคยเป็นนักการเมืองเคยลงเลือกตั้ง เคยสังกัดพรรคการเมือง ในความสำคัญด้าน
 พรรคการเมืองนั้น ท่านเคยใช้นามปากกาเขียนหนังสือเรื่องพรรคการเมืองให้คนไทยอ่าน รวมทั้ง
 นักการศึกษาอ่านมาเป็นเวลา ๒๐ กว่าปีแล้ว เป็นหนังสือพรรคการเมืองที่ให้ความเป็นมาของพรรค
 การเมืองที่เปลี่ยนแปลงหนึ่งในประเทศไทยก่อนที่นักวิชาการทั้งหลายเริ่มมาเขียนเป็นระบบ เพราะฉะนั้น
 ท่านจึงเป็นผู้บุคคลที่รู้เรื่องราวเกี่ยวกับความเป็นมาและปัญหาอุปสรรคของการตั้งพรรคการเมือง การ
 หาเงินเข้าพรรคการเมือง และการบริหารพรรคการเมืองที่ออกคนหนึ่ง จึงเหมาะสมที่จะมาให้ความ
 ความคิดเห็นในเรื่องการระดมทุนสนับสนุนพรรคการเมือง

กระผมจะเชิญท่านอภิปรายแต่ละท่านพูดในวงหนึ่งประมาณไม่เกิน ๒๕ นาที ซึ่งเป็นการขออนุญาตจำกัดเวลาท่าน เพราะว่าท่านทั้งหลายนั้นเป็นนักการเมืองที่ชำนาญในสนาม เพราะฉะนั้นนักการเมืองที่ชำนาญในสนามมักพูดได้นานและทน กระผมเลยขออนุญาตไม่เกิน ๒๕ นาที เนื่องจากกระผมถูกกรูกรานเวลาไปแล้ว ๓๐ นาที เขาใจว่าจะต้องยัดเวลาไปเล็กเอา ๔ โมงครึ่ง แล้วคงเลื่อนเวลาพักไป แล้วถ้ามีอะไรต่างไปกว่านี้ขออนุญาตท่านให้สัญญาผมด้วย เสร็จแล้วถึงเวลาช่วงถาม กระผมขอกำหนดเวลาลงหนาวาท่านที่จะถามหรืออภิปราย กรุณาใช้เวลาไม่เกินท่านละ ๕ นาที เนื่องจากกระผมมีเวลาที่จะดำเนินการตามกำหนดนั้นไม่เกิน ๑ ชั่วโมง ถ้าท่านใช้เวลาเกินกว่า ๕ นาทีคงจะได้ไปก็คน แต่ถ้าใช้ ๕ นาทีจะได้ประมาณ ๑๐ ถึง ๑๑ คน ผมเข้าใจว่ามากแน่เพราะทศมาตั้งแต่เมื่อวาน และตอนเช้าที่เลิกไปก็มีคนยกมือค้างและอารมณ์ค้างไว้หลายคนจำเป็นต้องมาพูด ตอนที่ผมดำเนินการขออนุญาตเป็นการล่วงหน้าโดยไม่มีเอกสารไว้ว่าท่านพูด ๕ นาที ถ้าเกิน ๕ นาทีผมเคาะไมโครโฟนเพื่อให้เลิกตามเวลาและดำเนินการปิดการสัมมนาที่กำหนดไว้

ผมคงไม่พูดอะไรมาก ขอพูดนำนิดเดียวว่าในข้อที่บอกว่าการระดมทุนสนับสนุนพรรคการเมืองนั้น ท่านที่ติดตามการอภิปรายมาตั้งแต่ต้นจะเห็นว่าหัวข้อใหญ่ก็คือการพิจารณาทางการเมืองและการพัฒนาของพรรคการเมือง การพัฒนาของพรรคการเมืองนั้นหัวข้อที่อภิปรายพูดถึงการจะเลือกคน ซึ่งได้มีการพูดรวมถึงการหาเงินเข้าพรรคการเมือง แม้เมื่อครู่ก่อนจะรับประทานอาหารกลางวันก็ได้พูดกัน เพราะฉะนั้นหัวข้อของเราก็จะโยงมาพรรคการเมืองนั้นจะหาทุนอย่างไร ที่พูดไว้ว่ารัฐบาลจะให้ เวลานี้ที่มาจากรัฐบาลและสำนักงบประมาณก็มากมาย ท่านที่อยู่ในภาคเอกชนที่มาจากธนาคารก็มากมาย ท่านที่เคยเป็นอดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังก็มากมาย และท่านที่เป็นนักหนังสือพิมพ์ที่มีความรู้ความเข้าใจก็มากมาย ก็คงจะให้ความเห็นในเรื่องต่าง ๆ นี้ได้เป็นอย่างดี ในตัว พ.ร.บ. พรรคการเมือง มีมาตราสำคัญที่ผมเข้าใจอยู่ ๓ มาตรา คือ มาตรา ๓๕ มาตรา ๔๐ และมาตรา ๔๒ และที่อ้างถึงการที่พรรคการเมืองจะรับที่จริงรับในทางตรงกันข้าม ก็ ห้าพรรคการเมืองรับเงินจากใครบ้าง และห้ามบุคคลประเภทใดที่ให้เงินพรรคการเมือง เขาใจว่ามีเพียงอยู่ ๓ มาตราเป็นตัวหลักสำคัญ นอกนั้นไม่มีอะไรกันไว้ เพราะฉะนั้นคำแนะนำและทัศนะที่ว่าด้วยการหาเงินเข้าพรรคการเมือง โดยถูกต้องตามกฎหมายก็มีอยู่มาก ซึ่งเราจะไต่หัง สำหรับในการอภิปรายในวงแรกกระผม

อยากจะเรียนถามท่านรัฐมนตรีหรือนุวรรตน์ เพราะท่านจะต้องรีบกลับไปประชุมพรรคชาติไทย
 ในเวลาประมาณ ๑๕ น.เศษ ในเรื่องที่สำคัญคงจะเกี่ยวกับเรื่องหาเงิน อยากจะเรียนถาม
 ท่านว่า ในหัวข้อการระดมทุนจะมีข้อเสนอแนะอย่างไร หรือพรรคการเมืองจะมีทางอย่างไร
 เพราะเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปแล้วว่าพรรคการเมืองจะต้องใช้เงิน ไม่มีพรรคการเมืองที่ไหนที่มี
 อุดมคติที่จะลงเลือกตั้งโดยไม่ใช้เงิน เพราะฉะนั้นเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่าพรรคการเมืองจะต้อง
 ใช้เงินจะมากหรือน้อยก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง ฉะนั้น พรรคการเมืองจำเป็นต้องหาเงิน จะเอาจาก
 รัฐบาล จะเก็บจากสมาชิก หรือจะเก็บจากกลุ่มผลประโยชน์ หรือจะเก็บจากพวค้ำ ซึ่งอาจจะ
 มีบุญคุณต่อกันใหม่ และประเทศอื่นเขาทำกันอย่างไร ประเทศไทยจะทำได้ไหม ผมขอกราบ
 เรียนถาม

นายอนุวรรตน์ วิมลพงศ์ศิริ

ขอขอบคุนมากครับท่านอาจารย์ นรนิติ ผมเองต้องขอยกยเพราะว่าไปใจว่า
 อยากจะพูดนานหรือพูดสั้น เฉพาะหลักการที่ให้ ๒๕ นาที ผมคิดว่าค่อนข้างจะแคบ ถ้าเราจะพูด
 ถึงการลงทุนเป็นร้อย ๆ ล้าน ในหลักการผมอยากจะกราบเรียนว่าถ้าพูดถึงเรื่องทุนนี้ จะเห็นอย่าง
 ท่านอดีตรัฐมนตรีคลัง คือ ท่านบุญชู อากาเว่ นะครับ สันนิษก่อนไปพบกับท่านคงจะพูดไปได้
 เพราะว่าท่านปลุกอากาเว่ในสมัยที่ผมปลุกสัปะรด แต่ขณะนี้ท่านลงบาปลุกสัปะรดแถวหัวหินแล้ว
 ก็คงจะคุยกันรู้เรื่องว่าเราจะหาเงินมาให้พรรคอย่างไร คงจะเป็นที่ยอมรับ สันนิษก่อนนี้เราไปคอย
 ยอมรับกันว่าการเล่นการเขื่องนั้นต้องใช้เงิน ขณะนี้เรารับยอมรับกันว่าการเล่นการเขื่องนั้นต้อง
 ใช้เงิน แล้วเงินเป็นหลักสำคัญในการที่จะสร้างระบบประชาธิปไตยโดยให้พรรคการเมืองนี้มีความ
 เข้มแข็ง ผมเองได้มีโอกาสไปศึกษาเรื่องพรรคการเมืองหลายประเทศ ที่บอกว่าเล่นการเขื่อง
 โดยไม่ใช้เงินนั้นมีขี้ ไม่มีเลยสักประเทศเดียว เพราะฉะนั้น ในวันก่อนที่ผมเข้าในหัวข้อเรื่อง
 ผมจะอภิปรายในระยะเวลา ๒๕ นาที ผมอยากจะเรียนว่าถ้าเราจะบอกคร่าว ๆ อย่างประเทศ
 ไทยเราที่มีการกำหนดโดยกฎหมายในปัจจุบัน เรามีสมาชิก ๓๕๗ คน กฎหมายกำหนดว่าคนหนึ่งใช้จ่าย
 การเลือกตั้ง ๓๕๐,๐๐๐ บาท เราลองคิดดูว่า ๓๕๐,๐๐๐ บาท คูณ ๓๕๗ คน หลงคุมเข้าไป
 ๑๒๔,๕๕๐,๐๐๐ บาท ถ้าจะขยายไปเป็น ๕ แสนนี้จะต้องใช้เงินเท่าไร ก็จะต้องใช้เงินงบประมาณ
 ๑๗๕,๕๐๐,๐๐๐ บาท ถ้าให้คนละล้านก็ ๓๕๗ ล้าน ถ้าจะบอกว่าพรรคการเมืองจะระดมทุนเหล่านี้

โดยผมตอบว่าไม่ได้ ถ้าไม่มีระบบ ไม่มีการกำหนดกฎเกณฑ์แล้ว อยาวาเตหา ๓๕๗ ล้าน หากครึ่งหนึ่งก็ยังหาไม่ได้

ผมอยากจะทราบเรียนวันนี้คือ ถ้าเราพูดคุยการระดมทุนสนับสนุนพรรคการเมือง เห็นสมควรควยหรือไม่ ผมบอกว่าเห็นสมควร จะทำยังไงก็ต้องกำหนดระบบขึ้นมา ไม่ใช่พอเห็นผมอยู่สำนักงบประมาณแล้วให้ผมมา แล้วผมจะไปกำหนดเงินให้กับพรรคการเมืองเลยนั้นคงจะไม่ได้ ถ้าอย่างนั้นผมก็ให้พรรคชาติไทยพรรคเดียว ผมก็ได้เป็นรัฐบาลตลอดกาล ฉะนั้น การที่จะกำหนดเงิน ต้องมีบทบัญญัติของกฎหมายที่จะให้เงินจึงผมจะพูดเป็นหลักการต่อไป ไม่ใช่ผมไปคุมงบประมาณแล้วจะมีความเห็นอย่างนั้น แล้วก็จะทำได้ ถ้าไม่ใคร่รับ ต้องมีรัฐธรรมนูญกำหนด ต้องมีพระราชบัญญัติพรรคการเมืองกำหนด ต้องมีกฎหมายเลือกตั้งกำหนดว่าจะให้มีการใช้จ่ายเงินอย่างไร ผมเริ่มคนอย่างนี้ครับว่า ผมจะพูดการระดมทุนของพรรคการเมืองในสองทาง

ทางหนึ่ง เป็นทางตรงที่พรรคได้เงิน ทางตรงที่พรรคได้เงินนี้เราอาจจะพูดกันหนึ่งว่าถ้าลักษณะอย่างนี้เป็นลักษณะเปิดเผย พรรคได้เงินมาโดยวิธีการเปิดเผย กับอีกวิธีการหนึ่ง พรรคได้เงินมาโดยไม่เปิดเผย

วิธีที่เปิดเผยก็อาจจะปี่หัวข้อแรกคือรัฐบาลจัดเงินงบประมาณให้ ส่วนวิธีการจะให้อย่างไรนั้น ยังปี่อีกหลายวิธีแล้วผมจะเรียนให้ทราบทีหลัง วิธีที่สองก็ผู้สนับสนุนพรรค ผู้สนับสนุนพรรคนี้อาจจะได้ทั้งเอกชน ทั้งภาคนิติบุคคล อันนี้เปิดเผยเพราะกฎหมายรองรับว่านิติบุคคลจะให้เงินได้สักเท่าไร จะกำหนดหรือไม่กำหนด อย่างประเทศญี่ปุ่นนี้ไม่กำหนด ทั้งจะเรื่องหุ้นริครูทเมื่อ ๒ ถึง ๓ วันนี้ ก็เสียอีกจะให้กฎหมายกำหนดว่าจะให้เงินพรรคการเมืองได้เท่าไร ปัจจุบันนี้ประเทศญี่ปุ่นให้ได้ตามใจชอบ มีเท่าไรให้เท่าไรนั้น ถ้าเอกชนจะให้ได้เท่าไรหรือไม่กำหนด แต่กฎหมายรองรับว่าเงินที่ไปช่วยเหลือพรรคการเมืองนี้จะต้องเอาไปหักภาษีได้ การที่ไปหักภาษีได้ จะใครว่าเขาให้เงินไม่จริง ๆ เท่าไร แล้วเอามาหักภาษีเท่าไร บัญชีในพรรคที่ทำขึ้นนั้นมียอดเงินตรงหรือเปล่า เพราะริครูทที่มีปัญหา เงินที่ให้กับเงินที่รับในบัญชีมันเกิดไปตรงกันคือรับมาจริงมันมากกว่า แต่เข้าบัญชีมันน้อยกว่า ปัญหาเหล่านี้มันก็เป็นปัญหาเรื่องการชุก เพราะฉะนั้นเรื่องเงินให้พรรคมันจะต้องมีการชุกโดยสื่อสารมวลชนไม่ว่าในประเทศหรือต่างประเทศ เป็นเรื่องที่สนุกสนานมาก ข้อที่สาม อันนี้ก็เป็นส่วนน้อยที่จะได้ คือองค์การของประชาชน องค์การที่เขามีเงินให้ ไม่ใช่เป็นนิติบุคคลหรือเป็นองค์การ ๆ หนึ่ง เขามีเงินมากเขาอาจจะให้ องค์การอาจจะปี่ชาริตี้ เป็น

พวกที่การถูกละระไรรู้เขาก็ให้ตามกำลังเงินที่เขามีอยู่ อันนี้ทำได้โดยเปิดเผย ส่วนอีกอันหนึ่ง
 ที่เปิดเผยคือ ผลกำไรที่พรรคการเมืองได้โดยกฎหมายกำหนดก็อาจจะมีอย่างบางประเทศ อย่าง
 นาลิเวีย อย่างสิงคโปร์ พรรคการเมืองอาจจะมีหน่วยธุรกิจอยู่ เขาไปอยู่เขาก็กำหนดประโยชน์
 แต่เขาก็คุมในเรื่องบัญชีให้เห็นชัดเจนว่าเขาไปทำโดยไม่มีอิทธิพล หรือในกรณีที่พรรคการเมืองเอง
 อาจจะทำธุรกิจขายในต่างประเทศ ออกอะไรเป็นประจำอย่างนี้เขาก็อาจจะมีรายได้
 หรืออย่างในประเทศที่เจริญแล้วอย่างอังกฤษ เขาทำหนังสือออกขาทหารการเมืองซึ่งก็ขายได้เงิน
 ผนึกได้เอาตัวอย่างมาให้ดูลักษณะ เอกสารที่จะได้เป็นเงินเป็นทองอย่างของอังกฤษนี่เขาไม่ออกเป็น
 ซิริและจะทันสมัยทุกปี อย่างเขาบอกเรื่องรัฐสภาอังกฤษ ระบบรัฐบาลอังกฤษ ระบบองค์กร
 พรรคการเมืองของอังกฤษ การเลือกตั้ง ส.ส. ของอังกฤษ ไปนี้นักเขียนคนไหนเขียนได้ก็เหมือน
 นักการเมืองของพรรคที่เขาเขียน คงจะเขียนได้ข้อเท็จจริงทั้งหมด อันนี้เขาก็มีโอกาสได้เงิน
 แต่ของเราเอาไปขายไม่คอยจะได้ เรื่องที่สี่ ของเรื่องเปิดเผยก็เป็นเงินสนับสนุนจากกลุ่ม
 ผลประโยชน์ เราว่าอย่าไปมองข้าม คงไม่ใช่เมื่อได้รับเงินสนับสนุนจากกลุ่มผลประโยชน์แล้ว
 จะไม่ให้อิทธิพลกับกลุ่มผลประโยชน์ เพราะกลุ่มผลประโยชน์ใหญ่ ๆ ที่มีกำไรเยอะ ๆ เขาก็อยาก
 ให้ประเทศชาติได้ปกครองในระบบประชาธิปไตยจะให้พรรคการเมืองแข่งขัน มันอยู่ที่เราจะควบคุม
 กลุ่มผลประโยชน์ที่จะเข้ามานั้น จะเอาผลประโยชน์ในลักษณะที่ว่าเมื่อจ่ายแล้วจะต้องเอาคืน หรือ
 ไปสมัครแทนแล้วจะขาดตอนทุน อย่างนี้เป็นต้น มันอยู่ที่คำพูดของพวกเรา มันอยู่ที่ความเข้าใจ
 ผมไม่ค่อยสบายใจที่ไม่มีคอนเซ็ปการเมืองบอกว่า การที่เล่นการเมืองเป็น ส.ส. เขาไปแล้วจะไป
 ดอนทุนผมยังบ่งบอกให้เห็น ผมเป็น ส.ส. มาแล้ว ๕ สมัย ยังบ่งบอกไม่เห็นว่าเป็น ส.ส. แล้วจะ
 เข้าไปดอนทุนตรงไหน บอกว่าเป็นรัฐมนตรีแล้วจะกินตามน้ำ ผมอยากจะถามว่ารัฐมนตรียุติธรรม
 รัฐมนตรีทบวง จะไปกินได้นำ บนนำ ไปนี้ทางทำได้ อันนี้คงพูดให้ชัดเจน

บาทพูดถึงวิธีที่ ๒ ที่ผมบอกว่าไม่เปิดเผย แบบในปัจจุบันของไทยเราคือไม่เปิดเผย
 การไม่เปิดเผยผมเห็นว่าไม่ค่อยจะดี คือ มันอาจจะมีส่วนดีบ้าง แต่ผมของแล้วมันไม่ดี ในกรณี
 ประเทศไทยเท่าที่ ผมเช็คข้อมูลพรรคการเมืองในประเทศไทย เท่าที่ผมเล่นการเมืองในระบบ
 ประชาธิปไตยมา ผมเชื่อมั่นว่ามีพรรคการเมืองไหนระดมทุนได้ถึง ๕๐ ล้าน ทุกพรรคผมยืนยันได้
 เลย จากการใช้จ่ายเงินในการเลือกตั้ง จากผู้ที่สนับสนุน ผมเช็คได้ว่าสูงสุดคงจะได้ประมาณสัก
 ๕๐ ล้าน ไม่เกินกว่านั้น แล้วเราจะเล่นการเมืองให้มีเสียงข้างมากในระบบพรรคได้อย่างไร

ไม่มีทางเลย พรรคการเมืองมีเงินแค่ ๕๐ ล้าน ๑๐๐ ล้าน ไปเล่นการเมืองแล้วบอกว่าจะมา เป็นรัฐบาลเสียงข้างมาก เป็นไปไม่ได้ เพราะฉะนั้นที่ไม่เปิดเผยนี้ก็เป็นเรื่องนี้อาจทำให้พรรค การเมืองไม่สุจริต อาจจะทำให้เกิดการเมืองในพรรคที่มีตำแหน่งหน้าที่จะไปสุจริต ผมใช้คำว่า "อาจจะ" และ "จะไป" เพราะฉะนั้นอันนี้เป็นเรื่องที่ผมคิดว่าเรื่องไปเปิดเผยไม่ดีกว่า อันที่สอง เรื่องไปเปิดเผย เพราะใช้วิธีที่ปฏิบัติในเมืองไทยเป็นส่วนมากก็คือการช่วยกันออกทุน ช่วยกัน ออกทุนนี้ไปไหวหรือกรับ คนหนึ่ง ๑๐ ถึง ๒๐ ล้านทุกที สองครั้งเท่านั้นก็นวนเสือกกลับบ้านเป็น แฉว ๆ ผมไปเคยเป็นหัวหน้าพรรคอย่างหาญชู ท่านเคยเป็นหัวหน้าพรรคท่านคงจะทราบดีกว่า มันไหลเร็วขนาดไหน เพราะฉะนั้นเรื่องการช่วยกันออกก็คงจะไปได้ ถ้าไปช่วยกันหาเราทำอยู่ ขณะนี้ค่อนข้าง ๆ ไปหาเขาก็ให้มากหน่อย ไปหาไปเขาก็ให้น้อยลงทุกที พอได้เป็นรัฐบาลก็ คราวหน้าไปหาอาจจะได้มากขึ้นอีกหน่อย พอเป็นฝ่ายค้านที่สองก็ตกค่อย ๆ หา ค่อย ๆ หนัก จนกระทั่งคนให้หนีไปต่างประเทศเลย ในปัจจุบันนี้พอเลือกตั้งก็หนีไปต่างประเทศเลย ซึ่งเกี่ยว เจอนักการเมืองไปหา ขอไปให้ถูกค้ำ ให้น้อยก็ถูกตี หนีไปเที่ยวต่างประเทศเลย มาถามหา กี่ไปอยู่ นี่คือนักการเมืองที่ไม่เปิดเผย

อันที่สามนี่คือ พรรคการเมืองไปเปิดเผย เราจะไปรู้อะไรถึงสถานะของพรรคการเมือง เลยว่า พรรคการเมืองมีฐานะเป็นอย่างไร มันคงแค่นี้ จะไปบริหารประเทศชาติได้ไหม พรรคการเมืองไม่มีเงินเลยแล้วไปบริหารประเทศชาติก็ต้องหาเงิน อันนี้มันไม่มีฐานะ เพราะฉะนั้น อันนี้เป็นสิ่งที่ไม่ค่อยชอบที่ไปเปิดเผยที่ผมอยากจะเรียนอีกข้อหนึ่งในเรื่องพรรคได้โดยตรง และมี กฎหมายห้ามอย่างพิธีกรพูด เมื่อห้ามเอาเงินจากต่างประเทศอะไรพวกนี้ มันเป็นปัญหาเยอะเยอะ แต่ผมยังคิดว่าเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศนั้นก็อาจจะทำได้ อย่าไปเขียนกฎหมายบังคับเลย ว่า ไปได้ ได้ในกรณีเห็นได้ กรณีที่เครื่องไปเครื่องมือที่พรรคอาจจะขอเขา ชาวต่างประเทศอาจจะ ให้คอมพิวเตอร์บ้าง วัสดุอุปกรณ์บ้าง อาจจะให้อุปกรณ์ต่าง ๆ ในการหาเสียงมาให้เราติดต่อกันได้ อาจจะให้มาได้ในลักษณะอย่างนี้ ซึ่งอาจจะเป็นตัวเงินให้ไปซื้อก็ได้ แต่อย่าให้เขาให้เงินมาใช้ ในการเลือกตั้ง รับเงิน เพื่อจะพัฒนาระบบพรรคการเมืองเราน่าจะรับได้ หรืออย่างในต่างประเทศ ให้เงินช่วยเหลือในกรณีที่ให้นักการเมืองของเราไปอบรมต่างประเทศ ให้นักการเมืองของเราไปดู ระบบรัฐสภาของเขา คุระบบบริหารราชการแผ่นดิน คุระบบตุลาการของเขา ซึ่งเป็นหัวใจของ นักการเมืองที่จะต้องรู้ ก็ควรจะรับได้ แต่เดี๋ยวนี้รับโดยตรงไปไม่ได้ แก่การรัฐบาลขอให้ได้

กรมวิเทศสหการซึ่งผมคุมงานด้านนี้ขอทุนจากต่างประเทศให้ ส.ส. ไปดูงานนิติบัญญัติได้
 แต่ถาการเมืองขอเองโดยตรงเขาจะโคยให้ เป็นกัจฉกณะไม้ให้ ผมอยากจะทำไว้ว่าควรจะ
 ต้องมี มาพูดถึงเรื่องเปิดเผยคึกคกย เกรงกัถยแถ่มยงสัก ๔ ประเทศนะครับ เพราะว่า
 หลายประเทศลักษณะกันต่างกัน อย่างในกรณีของสหรัฐอเมริกาเขาไปให้เงินพรรคโดยตรง
 แต่ถาในกรณีที่มีการเลือกตั้งประธานาธิบดีเขาจะให้เงินพรรคสองล้านเหรียญ เท่ากับ ๕ ล้านบาท
 ให้เงินพรรค แต่ให้ตัวผู้สมัครที่สังกัดพรรค ๕๐๐ ล้านบาท กฎหมายที่ให้อำนาจนี้ คือสหรัฐอเมริกา
 นอกนั้นเคียวผมจะพูดว่ามีเวลาผมจะพูดอีกทีหนึ่งว่า รายได้อันนี้เป็นเรื่องโดยตรงที่ผมพูดไว้ครั้งแรก
 เป็นโดยตรงนะครับ โดยอ้อมผมจะไปคิดอีกทีว่าเงินที่ไปจากรัฐมนตรีโคไป เงินที่ ส.ส. โคไป
 เงินที่ผู้ดำรงตำแหน่งของพรรคไปดำรงตำแหน่ง โคบ้านนี้ เขามีส่วนเฉลี่ยที่จะจ่ายบอกเขาพรรค
 อันนี้เป็นทางอ้อม คือ ไปเปิดเผยบัญชีนี้ เป็นเรื่องของสหรัฐอเมริกา ในหลักใหญ่ ๆ ของ
 เยอรมันตะวันตกใช้เป็นคะแนน ให้เป็นคะแนนของคนที่ได้รับสมัครรับเลือกตั้งเขาแล้วได้รับ
 เลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นักคนที่โคเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้นให้เป็นคะแนน
 คะแนนหนึ่งก็เหรียญห้าสิบบั๊ ขณะนั้นขอเป็นสองเหรียญ นี้เท่ากับประมาณ ๕๒ บาทต่อหนึ่งคะแนน
 ของคนที่โคเป็นผู้แทนราษฎร ว่ามีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนหนึ่งโค ๕ หมื่นเสียง โค ๑๐ คน
 คนละ ๕ หมื่น เอา ๕ หมื่นไปคูณ ๑๐ เป็น ๕ แสน เอา ๕ แสนไปคูณจำนวนนี้โคเป็นเงิน
 ออกมา รัฐบาลจ่ายให้ทันที ลักษณะอย่างนี้จะเห็นโคชัดเจนว่ารัฐบาลจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
 แนนอน เขาจะตั้งบเอาไว้เลยว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีจำนวนประมาณเท่านี้ เฉลี่ยแล้วจะต้อง
 โคคะแนนเสียงทั่วประเทศ สมาชิกทั้งหมดโคเท่านั้นแล้วตั้งบประมาณไว้เท่านี้ เพราะฉะนั้นพรรคไหน
 จะโคเท่าไรไม่แปลกหารเฉลี่ยออกไปเลย อันนี้แน่นอนก็จะต้องสังกัดพรรคถึงจะโค ถาไปเลือกอิสระ
 เขาไปให้ อีกอันหนึ่งของประเทศอิสราเอลเขาให้เป็นตัวเงิน ผมโคตัวเลขมาใหม่ ๆ อิสราเอล
 ส.ส. ๑ คน ถาโคเป็น ส.ส. ในพรรคนั้นเขาให้เงิน ๑,๑๑๔,๒๕๒ บาท มีสมาชิกกี่คนในพรรค
 เอาไปเลยหัวละ ๑,๑๑๔,๒๕๒ บาท จ่ายไปเลย อันนี้ก็คงจ่าย ถาตั้งเป็นตัวเงินออกมาแล้ว
 ไปคูณกับ ส.ส. ที่มีในสมัยนั้นก็ใส่เข้าไปเลย นี่ลักษณะหนึ่ง อีกลักษณะหนึ่งของอิสราเอลกับ ของ
 อิตาลีเขาให้เงินเพิ่ม ส.ส. โดยกำหนดคเป็นปี ๆ ไป ในปีที่มีการเลือกตั้ง เพราะว่าค่าใช้จ่าย
 มันต่างกันในการครองชีพ เขาก็จะกำหนดว่าถาปีมีการเลือกตั้งจะตั้งวงไว้เท่าไร สมมติว่าตั้งบ
 ไว้ ๑๐๐ ล้าน พรรคหนึ่งโคเสียงข้างมากโคกับ ๖๐ ล้าน จำนวน ๓๐ ล้านให้เป็นเงินเพิ่ม ส.ส.

อีก ๓๐ ล้านเอาเข้าพรรค ๕๐ % ของรายได้ที่เพิ่มให้ ส.ส. นั้นเอาเข้าพรรค นี่คือวิธีการที่จะเอาเงินที่งบประมาณกำหนดไว้ อันนี้กำหนดไว้แน่นอนอย่างที่ผมเรียนแล้วมันต้องมีระบบ ต้องแบ่งให้ยุติธรรม ว่าจะจะเป็นฝ่ายค้านหรือฝ่ายรัฐบาลจะได้เท่ากันหมด ในกรณีที่ไปเปิดเผยผมจะไม่พูดซ้ำ เพราะไปเปิดเผยนั้นอะไร ๆ มันก็ไปค้ำกัน ทางรอบอีกประการหนึ่งที่ผมจะกราบเรียน เงินช่วยสมาชิกของพรรคอย่างที่ผมเรียนไปเพื่อสักครู่ก็คือระบบอิตาลี แต่ระบบอิตาลีมันชัดเจนมันเปิดเผย ก็เหมือนทางตรง แต่ว่าในทางอ้อมเงินช่วยสมาชิกของพรรคที่กฎหมายไม่ได้กำหนดว่าจะต้องเอาไปให้พรรค แต่สมาชิกของพรรคก็ได้รับเงินช่วยเหลือ เกี่ยวกับจะยกตัวอย่างจะเอาเงินส่วนที่ตัวเองได้รับไปเฉลี่ยให้แก่พรรค อันนี้เป็นการไต่ทางอ้อม ซึ่งพรรคอาจจะกำหนดกฎเกณฑ์ ที่นี้รายได้ที่นำไปช่วยทางอ้อมนี้จะไต่มาจากไหนนั้นก็มาจากรายได้นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีของเขาในต่างประเทศนั้น ถ้าเป็นระบบ parliamentary system คือหมายความว่าระบบที่รัฐมนตรีมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ทุกรัฐมนตรีที่มาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เงินทั้งฝ่ายบริหาร ได้เงินทั้งฝ่ายนิติบัญญัติรวมกัน ไม้โอของเราก็คือเป็นรัฐมนตรีแล้ว เงินนี้เริ่มได้แล้วเงินเดือนหนึ่งหลักก็หลาย แต่ของเขาได้ทั้งเงินที่ไปเป็นรัฐมนตรีในตำแหน่งรัฐมนตรี และเงินที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนร่วมกัน ส่วนมากนอกจากไปแบบเลือกประธานาธิบดีสหรัฐ เท่านั้นที่แยกกันเด็ดขาด แต่ถ้าเป็นระบบ parliamentary system แล้ว ก็เป็นเงินเดือนฝ่ายบริหารบวกกับเงินเดือนฝ่ายนิติบัญญัติ เกี่ยวกับจะยกตัวอย่าง นอกจากนั้นก็ตำแหน่งรัฐมนตรี รัฐมนตรีในต่างประเทศส่วนใหญ่จะมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งมาจากการเลือกตั้ง แล้วก็มาจากวุฒิสภาอีก ที่มาจากการเลือกตั้งบ้าง ไม่เลือกตั้งบ้าง คือ แต่งตั้งอย่างในระบบอังกฤษ วุฒิสภาอีกแต่งตั้งโดยเลือกเนื้อ เนื้อสาย ลอร์ดทั้งหลายเอาลูกขึ้นไปเป็น ถ้าลูกสละสิทธิ์จะไปสมัครเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขาก็จะสละสิทธิ์การเป็นวุฒิสภาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในระบบนี้รัฐมนตรีมาจาก ส.ส. และจากวุฒิสภาอีก เงินเดือนจะไม่เท่ากัน เพราะว่าวุฒิสภาของอังกฤษนั้นไม่มีเงินเดือน ไม้มีเงินประจำปี ไม้มีเงินรายเดือน แต่ถ้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีแล้วจะมีเงินเดือนอีกอันหนึ่งก็คือ ประธานรัฐสภา ส.ส. พวกนี้มีเงินรายได้พิเศษทั้งนั้น เงินรายได้พิเศษนี้จะเอาไปช่วยพรรคทางอ้อม ผมกราบเรียนนิตหนึ่งว่า ในกรณีของสหรัฐอเมริกาผมจะเอาเงินเดือน ส.ส. เงินเดือน ส.ส. จริง ๆ มีรายได้ประมาณหนึ่งแสนเจ็ดหมื่นบาท ส.ส. หนึ่งคน แต่ว่าได้การบริหาร ได้ค่าดำเนินงาน อะไรต่าง ๆ นี้ ตั้งแต่ ๑๖,๗๘๓,๓๒๒ บาท ถึง ๓๓,๗๘๖,๒๗๐ บาท แล้วแต่ว่าพื้นที่ของ ส.ส. นั้น

วุฒิสมาชิกใกล้เคียงกัน เงินเดือนก็ให้เหมือนกัน แต่ว่าได้เงินมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับรัฐว่าใหญ่หรือมรัฐเล็ก ประชากรหนาแน่น ประชากรไม่หนาแน่น ผมจะไม่เขารายละเอียดมาก

นอกจากนั้นยังได้ค่าใช้จ่ายที่มีสำนักงานอยู่ในวอชิงตันอีกประมาณ ๕๓๖,๐๐๐ บาท ถึง ๔ ล้านกว่าบาท คือ มีสำนักงานอยู่ที่เขตเลือกตั้งของตัวเองด้วย และมีสำนักงานอยู่ในนครหลวงคือที่กรุงวอชิงตันด้วย นอกจากนี้จะได้เห็นจอก็ร้อยละ ๘ ของรายได้ เมื่อตอนที่ตัวเองหมดสมาชิกภาพ แล้วก็นอกจากนี้ก็ได้เงินประกันสังคม นี่คือของสหรัฐอเมริกา เพราะฉะนั้นสมาชิกของพรรคการเมืองที่ได้เงินจำนวนเหล่านี้จะมีส่วนหนึ่งเอาไปช่วยพรรค มีส่วนหนึ่งไปช่วยบลรัฐที่ได้รับเงินน้อยเพื่อจะให้สถานภาพของพรรคการเมือง สมาชิกของพรรคการเมือง มีความเข้มแข็งขึ้นในการที่จะเลือกตั้งได้จำนวนเสียงเข้ามามาก นอกจากนั้นก็จะมีเลขานุการส่วนตัว อันนี้ทุกแห่งที่มีเลขานุการส่วนตัว ๒ คนบาง ๓ คนบาง ๔ คนบาง มีที่ทำงานมีทุกแห่ง บริการไปรษณีย์ โทรศัพท์ ชั้นเครื่องบริโคฟรี ไปไหนฟรีครบเซกเก็บเงิน เงินต่าง ๆ ที่ได้มากลงบัญชีเรียบร้อยหมดกว่าไรเท่าไร บางประเทศกำหนดว่าชั้นเครื่องบินได้ไม่เกิน ๖๐ เทียว อันนี้ก็แล้วแต่ ที่นี้กำลังอังกฤษผมเอาระบบที่แข็ง ๆ มา อย่างเช่นอังกฤษก็เหมือนกันวุฒิสมาชิกไม่มีเงินเดือน แต่ถ้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีเมื่อไรก็มีเงินเดือนเมื่อนั้น เงินเดือนรัฐมนตรีก็ไม่เท่ากันตามความสำคัญ ผมมีหมด เงินเดือนต่าง ๆ และจะเสียเวลามาก แต่เขาจะให้อย่างวุฒิสมาชิกได้ค่าที่พักเหมือนกัน อย่างวุฒิสมาชิกได้ค่าที่พักโรงแรมวันละ ๒,๕๐๘ บาท ผมคุณออกมา เอา ๔๔ คูณเงินปอนด์ แล้วก็ค่าอาหาร การเดินทางโดยที่ไม่พักอีกวันละ ๕๖๔ บาท แล้วก็อีกอันหนึ่งค่าใช้จ่ายทั่วไปในสำนักงานระหว่างที่ไปประชุมให้อีก ๕๖๕ บาท คือใช้เงินให้หมด และสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้แล้วก็สำนักงานส่วนตัว มีเลขานุการ มีเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือ มีบริการไปรษณีย์ มีโทรศัพท์ มีการรักษาพยาบาล มีการเดินทาง มีที่พักรักษา มีที่ออกกำลังกาย นี่ของอังกฤษที่นี้ในจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอังกฤษนี้ได้เงินเดือน ๒๒,๐๐๗ บาท แต่ค่าใช้จ่าย ค่าจ้างสำนักงานปีหนึ่งประมาณ ๒๐,๐๐๐ เหยียบูคือปี ประมาณ ๒ - ๓ แสนบาท เงินช่วยเหลือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้เพิ่มอีกปีละประมาณ ๔ แสนบาท นอกจากนี้มีบำเหน็จ ๑ ใน ๖ เท่าของแต่ละปีครบปีก็จ่าย นอกจากนั้นมีเงินเพิ่มสำหรับประธานสภาและนายกรัฐมนตรี เงินเพิ่มพิเศษอีกร้อยละ ๒ ของรายได้ และก็มีค่าที่พักเขาจ่ายอีกประมาณปีละ ๓ แสนบาท อีกอันหนึ่งก็คือประเทศแถบยุโรป เฉพาะเงินเดือนของสมาชิกสภาสูง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของเยอรมันตะวันตกเดือนละ

๑๑๘, ๑๖๖.๖๖ บาท สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเวลาประชุมได้เบี้ยประชุม ๖๐๐ บาทต่อคน ต่อวัน และมีเงินช่วยเหลือพิเศษนอกจากเงินเดือนอีกประมาณ ๕๒๐,๐๐๐ บาท คือประมาณ ๒ พันเหรียญ ต่อปี และมีเงินบำเหน็จเวลาที่อายุ ๖๕ แล้วออกไป ๒๕ % ของรายได้ ส่วนในสถานที่ต่าง ๆ เหมือนกัน ฝรั่งเศสที่เป็นประชาธิปไตยหน่อย มีเงินสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกรัฐสภา ประมาณ ๕๐,๐๐๐ บาท และมีเงินช่วยเหลือสมาชิกแต่ละปีอีกประมาณ ๓๐๐,๘๐๐ บาท เงินสงเคราะห์ปีละประมาณ ๓๕๐,๐๐๐ บาท สมาชิกที่ดำรงตำแหน่งเกิน ๑๕ ปี รับบำเหน็จเป็นทวีคูณ โคคาจางเลซานุกการปีหนึ่งประมาณ ๕๐๐,๐๐๐ บาท นอกนั้นมีเหมือนกันหกคน บีโทรคัพพ์ บีไฟฟ้า ขึ้นรถไฟ แต่ฝรั่งเศสกำหนดว่าจะขึ้นเครื่องบินไปไหนปีหนึ่งไปเกิน ๖๖ เที่ยว

ในอาเชียนและเอเซียอย่างของญี่ปุ่นเงินเดือนของนายกรัฐมนตรีที่เงินเดือนมากที่สุด คือ เงินเดือนของญี่ปุ่นนายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นได้ประมาณ ๓๔๘,๐๐๐ บาท บวกทั้งสองอย่างทั้งนายก และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และยังมีเงินค่าใช้จ่ายอื่น ๆ อีก รัฐมนตรีญี่ปุ่นได้เงินเดือนประมาณ ๒๕๔,๐๐๐ บาท สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรญี่ปุ่นได้เงินเดือน ๆ ละ ๒๐๗,๘๐๘.๕๒ บาท เลขา มี ๒ คน ผู้ช่วย ส.ส. เคื่อนละ ๓,๐๐๐ ประเทศไทย ของญี่ปุ่นคนแรกเงินเดือน ๖๗,๗๕๐ คนที่ ๒ ๘๘,๕๓๓ ของอินโดจีนถ้าเทียบญี่ปุ่นให้เงินมากเท่าที่สมควรมากกว่าประเทศใด ๆ ในโลก มากกว่า สหรัฐอเมริกา มากกว่าอังกฤษ ในระบบของอินโดจีนเอเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ ไทย ถ้าเปรียบเทียบจริงแล้วของเราดีกว่าฟิลิปปินส์ ของฟิลิปปินส์ ส.ส. ได้เงินเดือนแค่ ๑๕,๐๐๐ - ๑๖,๐๐๐ บาท มาเลเซียได้ ๕๔,๘๑๒ บาท และได้เงินเดือนเบี้ยประชุม ค่าที่พัก ค่ารถส่วนตัว ค่าคนขับรถ ค่าเดินทาง ของไทยเราวุฒิสมาชิกได้เพียงเดือนละ ๑๕,๐๐๐ บาท อย่างอื่น ไปได้เลยนอกจากขึ้นรถไฟฟรี นั่งเครื่องบินฟรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ ๑๘,๐๐๐ บาท บวกกับเงินค่าตอบแทนอีก ๑๕,๐๐๐ บาท นอกนั้นมีผู้ช่วย ส.ส. อีก ๒ คน แล้วนั่งเครื่องบิน นั่งรถไฟ ส่วนที่พักไปจ่ายทั้งสิ้น ผมอยากเรียนให้เห็นว่าเงินส่วนนี้ที่เป็นทางอ้อม เป็นระบบของพรรคที่จะไปเอาเงินส่วนนี้เข้ามาช่วยพรรคได้อย่างไร จากรายได้ทั้งหมดคนนี้ไม่ได้กำหนด โดยกฎหมาย การบริหารงานของพรรคก็จะจัด

ผมขอเวลาอีก ๑ นาที นี้คนถามว่าในกรณีของ แอด คี พี คือพรรคที่กำลังมีปัญหา วนวายยากในขณะนี้ คือ ญี่ปุ่น นักศึกษามาก แอด คี พี กับ เนชั่นแนล ฟอนท์ ของมาเลเซีย ระบบเดียวกัน คือ เอาบุงเล็กในบุงใหญ่ของเรา แต่บุงเล็กในบุงใหญ่ของเราเขาคลุ่มบุงได้ บุงเล็กแต่ละบุงของญี่ปุ่นพร่องที่จะเป็นนายกรัฐมนตรีได้ทุกบุง ผมยกตัวอย่างบุงเล็กของญี่ปุ่นที่มี

วาคานาเบบุงหนึ่ง อีโตมุงหนึ่ง อีโตคงเป็นนายกรัฐมนตรีคนต่อไป เป็นมุงที่ไม่ใหญ่นัก แต่เป็นบิสเตอร์คลัน คือ ไปไคไปเอาเงินของวิกรูท แต่คนอื่นเอาหมดเลย ทานากะกักก็ ทากาชิตะกัก อาเบกัก ซึ่งพัวพันกับวิกรูททั้งหมด แต่ว่าอีโตไม่พัวพัน ญูมุงก็เลยตั้งฉายาแกว่า บิสเตอร์คลัน ซึ่งจะเลิกเล่นการเมืองอยู่แล้วเพราะอายุมาก บุญยาวาสนาสงโคเป็นนายก อยากจะกราบเรียนว่า เรื่องบุงเล็กบุงใหญ่เป็นเรื่องที่ญูมุงก็องมาก ถ้าบุงเล็กที่หนึ่งไปเอาเงินบุงเล็กที่สอง บุงเล็กที่สาม บุงเล็กที่สี่ เพื่อให้ได้เงินมากเยอะ ๆ ตายทางการเมืองโดยออคโคโนจิ ถือว่าเป็นคนไม่ซื่อสัตย์ นักการเมืองญูมุงเรื่องนี้สำคัญมาก เขาที่ไหนตายที่นั่น ผมขอจบคำอธิบายเพียงแค่นี้

รศ. นรนิติ เศรษฐบุตร

ท่านรัฐมนตรีมีตัวเลขไว้เยอะแล้ว แสดงว่าท่านเตรียมมาพร้อมแล้ว อเมริกา ยุโรป เอเชีย อาฟริกา ครอบคลุมทุกประเทศ เพราะว่าเรื่องปัญหาขอมูนันไม่มี ท่านบอกไว้ล่วงหน้าว่า ท่านคุมงบประมาณก็จริง แต่อาจจะไคเงินจะต้องมีกฎหมาย ผมฝากท่านว่าอำนาจการออกกฎหมายเป็นของสภาผู้แทนราษฎร แล้วท่านเป็นรัฐบาลที่ทำหน้าที่คุ้มเสี่ยงในสภาไค เพราะว่าท่านกับรัฐบาลจะออกกฎหมายนี้เมื่อไหร่ก็ออกไค สำคัญท่านมีเงินให้ออกเท่านั้น ผมฝากท่านเพื่อไม่ให้เสียเวลา ผมขอกราบเรียนเชิญ คุณบุญชู โรจนเสถียร

นายบุญชู โรจนเสถียร

ผู้ดำเนินการอภิปราย ท่านสุภาพสตรี สุภาพบุรุษ ที่มาร่วมงานสำคัญนี้ กระผมมีความยินดีมากที่โอกาสมาร่วม ท่านรัฐมนตรีอนุวรรตน์มีความรู้ในรายละเอียดมากทีเดียวว่า เงินทองของพรรคจะหาโอกาสจะไคอย่างไร ประเทศไทยเท่าไหน เขาทำกันอย่างไร เยอะแยะไปหมด ผมฟังแล้วก็เคลิบ แต่ท่านไม่บอกสักคำว่า ท่านอยากจะให้รัฐบาลทำอะไรบ้าง การที่จะช่วยให้พรรคการเมืองมีเงินทองสนับสนุน แล้วก็อีกหลายอย่างที่ท่านพูดนั้นผมก็อยากจะเรียนต่อที่ประชุมไว้ด้วยเหมือนกันว่า เงินทองที่พรรคสาขาอีกสภาผู้แทนราษฎรประเทศอื่นเขาไคกันมาก ๆ นั้นก็มันมีเหตุผลที่ขอบรรอบอยู่หลายประการด้วยกัน เหตุผลหนึ่งที่ผมอยากจะเรียนต่อที่ประชุมนี้ คือว่า เขาทำงานหนักมากกว่าของเรา การประชุมของเรามีหนึ่งทำกันแค่ ๒ - ๓ เดือน เดือนประชุมกันอาทิตย์ละหนสองหน แล้วประชุมเข้าตั้งแต่ ๕ โมง ๕ โมงก็รู้สึกว่าจะนานเกินไปเสียแล้ว

ประการแรก ค่าใช้จ่ายในการบริหารงานพรรคการเมืองที่จะต้องทำการบริหาร คืออะไร เห็นชัด ๆ เลยว่าเราหวังที่จะได้ให้พรรคการเมืองเป็นที่รวมของแนวความคิดว่า บ้านเมืองนี้มีปัญหาอะไร สังคมที่เราอยู่ในขณะนั้นเป็นลักษณะอย่างไร เราเห็นว่าสังคมนี้ มันไม่น่าอยู่ สังคมนั้นยังเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความเคลื่อนไหวที่จะต้องแก้ไขให้เป็นธรรม แล้วมี แนวความคิดที่จะแก้ไขอย่างไร นั่นแหละคือสิ่งที่พรรคการเมืองที่จะต้องสร้างสບไว้วา ถ้าตัว มีโอกาสบริหารงานจะต้องทำอะไร ทำอย่างไร นโยบายต่าง ๆ การสร้างแนวความคิดสร้างสบ ค่าใช้จ่าย ต้องมีการวิเคราะห์ ต้องมีเจ้าหน้าที่ ต้องมีผู้อำนวยการ ก็ต้องใช้เงิน การ สืบรวจตรวจสอบนั่นแหละในการบริหารงานเพื่อทำหน้าที่พรรคการเมืองที่ดี

ประการที่สอง คือค่าใช้จ่ายการบริหารงานปกติเอาง่าย ๆ ถ้าท่านมีสมาชิกสัก หนึ่งล้านคน อย่างพรรคชาติไทยนี่น่าจะมีไคแล้ว เขาจะต้องส่งหนังสือบอกสมาชิกจะมาเรื่อง ประชุมก็ดี หรือจะเรื่องเผยแพร่แนวความคิดที่คิดค้นขึ้นมาได้ ส่งไปให้สมาชิกฉบับหนึ่งสองบาท แจ็คสิบห้าสตางค์ ล้านคนเป็นเงิน ๒,๗๕๐,๐๐๐ บาท นี่เป็นค่าใช้จ่ายที่เห็นชัด ๆ การบริหารงาน จะว่าไปในรายละเอียดต่อไป จะเป็นทั้งการลงของเจ้าหน้าที่รอยแปดใบตองพูดละนะ ที่ผมยกตัวอย่าง ให้เห็นนี้ คือ ค่าใช้จ่าย

ค่าใช้จ่ายที่เป็นจริงอีกประการหนึ่ง คือช่วยสมาชิก สมาชิกที่ได้รับเลือกตั้งเข้ามานั้น ไบว่าท่านจะมีเงินเหมือนอย่างผมหรือเหมือนอย่างคุณอนุวรรตน์ หรืออะไรบ้างก็น้อย เพราะว่า เลือกลงแล้วกระเป๋ากวงกันเสีย แล้วต้องมีค่าใช้จ่ายอะไรต่าง ๆ จะต้องมีค่าช่วยสมาชิก จะเป็นค่าที่พักก็ดี นี่คือ ค่าใช้จ่ายเหมือนกัน เห็นชัด ๆ ก็ต้องยอมรับกันค้นหาเสียงเลือกตั้ง ต้องเสียค่าใช้จ่ายมากมายมหาศาลเลย และมากมายมหาศาลนี้ขึ้นอยู่กับสภาวะของการแข่งขัน พรรคการเมืองที่ได้เงินได้ทองมา เลือกลงได้คนมามาก ๆ นั้นผมเพิ่งได้ยิน อันนี้ว่าสูงที่สุดก็คือ แค่ ๕๐ ล้าน มันก็มีใช้อยู่ ท่านอนุวรรตน์ท่านพูดมาว่าเก่งอย่างไรก็ไม่เกิน ๕๐ ล้าน ถึงขนาดนั้น ผมก็อยากได้เหมือนกัน ไบว่าท่านหาอย่างไร แต่ว่าจริง ๆ แล้วก็ต้องเข้าใจว่ามันใช้กันมาก ท่านรัฐมนตรีอนุวรรตน์ท่านใดพูดถึงความจริง คือผมยอมรับว่าท่านบอกอย่างตรงไปตรงมาคือ มันต้องช่วยกันออกมา ช่วยกันออกนั้นมันก็มี อย่างผมเคยเป็นหัวหน้าพรรค ต้องหอบเงินใส่ถุงมา ที่จะตั้งพรรคมันก็ต้องอาศัยเงินช่วยกันออก มันจะมีสักกี่คนที่ช่วยกันออก แต่มีอีกเรื่องหนึ่งที่ช่วย กันหา ช่วยกันหาอันนี้หาอย่างไร พรรคชาติไทยอุทานออกมาแล้วสมัยหนึ่งว่า ไบได้เป็นรัฐบาลนั้น

อคอยปากแห้ง มันก็มาถึงจุดที่เข้าใจละว่า เรื่องที่จะช่วยกันทานั้นมันเรื่องใหญ่ ให้อะไร
 นั้นมันจะถึงจุดที่เราจะเข้าใจแล้วว่าตอนนี้เราต้องยอมรับกันว่า ประเด็นที่เป็นปัญหาสำคัญของเรา
 ก็คือว่า เราจะให้พรรคการเมืองเผชิญกับปัญหาเรื่องเงินทองที่จะต้องมีสำหรับการดำเนินงาน
 ของพรรคในลักษณะที่จะไปอยู่ในปัจจุบันต่อไป จะใคร่ลองมาคิดกันดูว่าพรรคการเมืองที่จะได้เสียง
 ใดอะไรต่อไปนี้ใครกำลังหากันอยู่ ยังช่วยกันหากันใหญ่ตอนนี้ คือ เรื่องที่ใช้ในการที่จะไป
 รณรงค์หาเสียง

กรรมการปกครองคงจะสำคัญในเรื่องนี้ คุณแลบลาตลอด โดยเฉพาะเขาเลือก
 กันที่ไหน อย่างไร เขาใช้เงินกันที่ไหน กรรมการปกครองทั้งนั้น อย่างบอกเอาไว้รู้อะไรไป
 เชื้อ ก็เห็นสัญจะธรรมดาหนึ่งว่าเรื่องนี้ต้องพุกกัน ต้องหาทางช่วยกัน เพราะว่าพรรคการเมือง
 ที่ดี ๆ งบประมาณใหญ่ ไม่มีนายทุนใหญ่ หรือไม่มีโอกาสหา มันก็จะแย แล้วคงจะรวบคนที่มีความ
 ปัญญา มีความรู้ดี มีความตั้งใจที่จะเข้ามาในพรรคการเมืองยากไปทุกที เพราะว่าคนเหล่านี้
 เขาไม่มีอะไรนอกจากปัญญาและความดี เงินทองต้องเอาไปช่วยเขาถึงจะมาได้ แล้วเขาเห็น
 จะทำอย่างนี้เขาก็กลัว แล้วก็บอกว่าไม่ไหวหรอกจะไปสู้เขาได้หรือ พรรคไหนพรรคนี้เขามีเงิน
 กันขนาดนี้ หุ่กันขนาดนี้แล้วเราจะไปได้อย่างไร นี่เป็นสัญจะธรรมดา และอีกเรื่องหนึ่งเป็นเรื่อง
 สำคัญบอกว่าคุณผลประโยชน์มันเกี่ยวข้องกับเงินของพรรค เคียงกันกลุ่มผลประโยชน์ที่เกี่ยว
 โครจะเป็นรัฐบาล แล้วใครจะเป็นต่ออีกต้องช่วยกันใหญ่ คางคนต่างช่วย รัฐบาลช่วยเขา
 เขาก็ช่วยรัฐบาล มันเป็นเรื่องที่จะต้องต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน แล้วในที่สุดบ้านเมืองจะเป็น
 อย่างไร เรากำลังจะหาทางแก้ไขปัญหาเรื่องนี้นะ มันก็เป็นเรื่องที่ถูกต้อง ต้องยอมรับกันละว่า
 ตอนนี้ไปปัญหาที่ว่าช่วยพรรคการเมืองได้มีโอกาสได้ใช้เงินใช้ทองในทางที่ถูกต้อง แล้วก็สามารถ
 ที่จะปฏิบัติหน้าที่ไปถึงอุดมการณ์ที่ตัวกรรมการปกครองผู้ซึ่งจัดให้มีการสับขนาดครั้งนี้ได้สำเร็จ สุดท้าย
 ไปถึงว่าประชาชนจะต้องเป็นหนี้พรรคการเมืองด้วยการให้เงินให้ทอง จะเป็นด้วยเรื่องจากการ
 ให้ในฐานะเป็นสมาชิกที่ดี หรืออุดหนุนงานการต่าง ๆ ในฐานะที่ตัวเป็นเจ้าของพรรค อยากให้
 พรรคเจริญเติบโตเพื่อที่จะได้มีโอกาสไปดำเนินงานงานนโยบายที่ตนเห็นชอบด้วย ขณะนี้ที่ตะโกน
 บอกว่าประชาชนมองว่าพรรคการเมืองไหนมันนโยบายดี อย่าไปคิดนะ ประชาชนไม่ได้ใช้นักการเมือง
 หรือผู้แทนราษฎรในลักษณะที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย ประชาชนบอกต้องการให้ไปงานวาระหรือไปงาน
 แดงงานลูกนั้น ไปช่วยมันเผาศพญาติมันคนนั้น รอยแปกเหล่านี้ต่างหากที่ประชาชนต้องการให้

ผู้แทนไปประกันตัวผมทำผิด ผู้แทนไปช่วยแก้ปัญหาที่ถูกรังแกโดยข้าราชการ งานอย่างนั้นสำคัญกว่า คนที่เรียกร้อง นโยบาย แนวความคิด ถึงพวกปัญญาชนที่หนึ่ง ๆ นั้นนั้น แคผมไปโต้แย้งกันได้เท่าไรหรอก ผมต้องไปฟังท่านเหล่านั้นที่อยู่ยาวไรก็ตาม ผมต้องไปงานบวชเขาบ่อย ๆ นี่เป็นเพราะอะไร ก็แปลว่ากรมการปกครองเองนี้แหละไม่ได้กระจายอำนาจไปที่การปกครองถึงระดับตำบล ให้เขามีโอกาสที่สัมผัสกับในระบบประชาธิปไตยที่แท้จริง เขาได้ดำเนินการปกครองที่เห็น แล้วเขาจะใคร่สิทธิอันนั้นน่าจะคงหวงแหน ดังนั้น เขาจึงจะมาผูกนโยบายกับผม ต้องแก้ควยอีกรับ อย่าไปสืบเรื่องนี่ว่าท่านเป็นตัวละครสำคัญที่ทำให้ระบอบประชาธิปไตยไม่ก้าวหน้าคล้ายเหมือนกัน เรื่องเงินทองมันจะไหลคณอยลงไป การซื้อขายนี่จะน้อยลงไปบ้าง

เรื่องราวที่จำเป็นที่จะต้องช่วยให้พรรคการเมืองมีโอกาสตั้งเนื้อตั้งตัวทำอะไรได้ ตามที่ที่ว่าไว้คือ เป็นที่รวมของนโยบายและแนวความคิดได้ลงกองทุนบริหารงาน ค่าใช้จ่ายเหล่านี้จะช่วยกันยังไง ทำอย่างไร ผมอยากจะเสนอ โดน ๆ บ้างทุกคนทั้งที่แล้วก็มีเรื่องที่จะได้โดยธรรมชาติเหมือนกันว่า พรรคการเมืองควรได้รับการสนับสนุนจากรัฐ รัฐได้ลงเงินในการที่เสรีระบอบประชาธิปไตยหลายด้าน การศึกษาอย่างเดียวกันต้องใช้เงินไปแล้วทั้งล้านเพื่อให้ประชาชนยอมรับระบอบประชาธิปไตยแล้วใครล่ะอะไร สิ่งจำเป็นจะทำคือเพื่อให้งานตอนนี้นักก้าวหน้าไปสำเร็จผล เห็นว่ารัฐควรที่จะลงเงินแล้วลงเงินด้วยควมชอบธรรมอย่างที่ผมจะเสนอ

ข้อ ๑ เงินที่รัฐบาลเอาคนละ ๕,๐๐๐ บาทเวลาสมัยนั้น อย่าเอาเข้าไปเป็นรายได้ เอากลับภายหลังจากเลือกตั้งเสร็จแล้วเป็นกองทุน แล้วที่กองทุนเพื่อจะสนับสนุนพรรคการเมืองเกิดขึ้นได้ อย่างน้อยอาจสมมติว่าคราวที่แล้วว่าผมจำไม่ได้ว่าหาพันกว่าคน ๑๐ กว่าล้านบาทแล้ว เอาบ้างกองทุนได้ เลือกมันสักกี่พัน ๆ ก็จะมีทุนขึ้นไปเรื่อย ๆ

ข้อ ๒ ต้องเข้าใจว่า พรรคการเมืองในการเลือกตั้งแต่ละครั้งเราต้องบอกว่าเราต้องใช้จ่าย ๓๕๐,๐๐๐ บาท หรืออย่างไรก็ตาม เขาเห็นว่าค่าใช้จ่ายในการที่พรรคการเมืองจะได้เสียคะแนนหนึ่ง ๆ นั้นเขาต้องลงทุน ต้องยอมรับต้องเสียค่าใช้จ่ายเท่าไร ร้อยแปด เราควรที่จะคืนทุนให้เขาบ้างไหม เขาทำเพื่ออะไร คำเพื่อสนับสนุนระบอบประชาธิปไตยที่จะเข้าไปชี้แจงให้ประชาชนออกไปเลือกตั้ง รัฐบาลก็ลงทุน แต่พรรคการเมืองก็ลงทุนเหมือนกัน ผมอยากจะเสนอว่าหลังจากเลือกตั้งเสร็จควรที่จะคืนทุนให้เขา เขาได้ไหวทหนึ่ง ๆ คืนให้เขา ๕ บาท ไหวทหนึ่ง ๕ บาทถูกมาก อาจจะบอกว่าก็ยังมันจะตั้งพรรคการเมืองเพื่อจะไปเอา

เงินดังกล่าว มันจะลงทุนกันแค่ไหนครับ เราอาจจะกำหนดว่าถ้าหากพรรคไหนได้คะแนนสนับสนุน
 จากประชาชนต่ำกว่า ๕๐๐,๐๐๐ หากไปได้เกินกว่า ๕๐๐,๐๐๐ โหวต ได้ตั้งแต่โหวตแรกเรื่อยไป
 จนถึงโหวตสุดท้ายโหวตละ ๕ บาท ใบต้องบอกว่าใครไหนก็คนไม่สำคัญ คินเซาวิ ผบถถือว่า
 ชอบธรรม กำหนดไว้ ถ้ายังไม่เกิดผลอย่างไร พรรคการเมืองลงทุนเลือกตั้งหาเสียงกันมา
 มากมาย พอเสร็จเลือกตั้งแล้วทั้งนั้น กสวงต้องมาหากันใหม่นอกจากบಾಯรัฐบาล ใบกสวง
 มีทางต่อไป กสวงแล้วจะทำหน้าที่อย่างไรได้ หน้าที่ที่ผมบอกค่าใช้จ่ายที่ผบถบอกน้อยเห็นชัด ๆ
 การบริหารงานของพรรคการเมืองที่จะต้องช่วยเหลือสนับสนุนสมาชิกให้อยู่เย็นเป็นสุขตามสมควร
 เพราะเงินเดือนน้อยให้ทำงานโดยต้องไปจ้างยกม้อยั้งนี้ ช่วยเขาไป ค่าใช้จ่ายในการหาเสียง
 อีกตอนหนึ่ง ตอนนั้นเรากินเงินค่าธรรมเนียมเขาไป เขาก็มีเงินการบริหารได้ ทำอย่างนี้ผมคิดว่า
 ชอบธรรมในการที่จะขออย่างนี้ แล้วว่าเรื่องที่ว่าสำคัญที่ควรช่วยเหลือเขาทางอ้อม ค่าไปรษณีย์
 ในการติดต่อเกี่ยวกับการส่งเอกสารทางคานนโยบายให้เขาฟรีได้ ติดต่อกับสมาชิกให้เขาฟรีได้
 สำคัญอีกประการหนึ่ง เราคิดว่าพรรคการเมืองจะคิดหรือใจก็อยู่ที่ว่ามุ่งหมายในนโยบาย ต้องเผยแพร่
 ต้องศึกษานโยบายเกี่ยวกับนโยบายอยู่เรื่อย ให้เขาใช้สื่อสารมวลชนของรัฐได้ ให้เขามีโอกาสที่จะออกมา
 เผยแพร่แนวความคิดของเขา ปัญหาอะไรเกิดขึ้นในเขานเมือง ให้พรรคการเมืองเขาออกมาแสดง
 ความเห็นตามเวลาที่กำหนด นั้นเป็นการช่วยเหลือทางคานทุนรอนในการดำเนินงานของพรรคเขา
 คิดอย่างนี้ครับท่านรัฐมนตรีหรือนุวรรตน์ ท่านต้องกลับไปเอาเรื่องราวที่ท่านไปคุยงานทั่วโลกว่าเขา
 ตอบแทนเขาทำอย่างไรกับพรรคการเมือง เขาให้อะไรกับผู้แทนราษฎร เราไม่ค่อยอยากปากแห้ง
 ไล่คนละนิคละหนอย เอาแก่นก่อนนี้ใครครับ แค่นี้ผมขอเสนอแล้วเราก็น่ารีบต้นกัน ก่อนที่จะก้าว
 เข้าไปถึงจุดที่ว่าเราจะได้รับการสนับสนุนจากสื่อมวลชน จากกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มผลักดัน
 ในทางที่ถูกต้อง ใบต้องมาด้วย ๆ ลอ ๆ กัน ต่อไปนี้เราก็ดูว่ากันได้ตรงไปตรงมาได้ ท่านจะไป
 ออกกฎหมายให้ช่วยพรรคการเมือง ลงบัญชีได้ชัดแจ้ง หักภาษีได้ ทำไปเถอะครับ เพื่อจะได้
 เลิกวิธีหาชัย ๆ ลอ

รศ. นรนิติ เศรษฐบุตร

ขอบคุณครับ ผมคิดว่าท่านรัฐมนตรีหรือนุวรรตน์ก็กลับไปประชุมพรรคชาติไทย
 ไปได้แล้ว เพราะว่าประชุมที่นั่นมันพรรคเดียวกัน นี่คนละพรรคคงจะต้องตอบ ท่านจะขอหรือครับ

นายอนุวรรตน์ วัฒนพงศ์ศิริ

ผมขออนุญาตนิดเดียว เดี่ยวจะไปคิดกันมาก ที่ผมบอกว่าช่วยกันหา นั้น หาโดยวิธีสุจริต หรือเรียกว่าช่วยกันขอ คือขอเขาเรื่อยจนกระทั่งเขาเหนื่อยอย่างที่ผมเรียน และที่ว่าออกอยากปากแห้งไปไซ้พรรคชาติไทยพูด คือสมาชิกพรรคชาติไทยคนหนึ่งพูดเท่านั้น และผมเองก็ไปโคกพูด

รศ. นรนิติ เศรษฐบุตร

สรุปค่อนข้างชัดเจนว่า ท่านเสนอไว้ว่ารัฐคงจะสนับสนุนใน ๓ ประเด็น และ ๓ ประเด็นท่านไปโคกปากผม ท่านฝากรัฐมนตรีของพรรคชาติไทยซึ่งเป็นรัฐมนตรีอยู่คนเดียว ท่านอาจจะฝากตอนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยก็ได้ ส่วนกรบการปกครองก็รับไปก่อนแล้วกัน ท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยยังไขมา ในอันที่ตอบไปผมขออนุญาตเชิญ นายแม้งค์ แต่ว่าไม่ตองให้พรรคกู้ ให้พรรคเลยก็ได้ เชิญ คุณชนะ รุ่งแสง

นายชนะ รุ่งแสง

ขอบคุณครับท่านอาจารย์ผู้ดำเนินการอภิปราย และท่านผู้เกียรติที่เคารพทุกท่าน เป็นโอกาสดีอีกครั้งหนึ่งที่ได้ออกมาพบกับท่านทั้งหลายในมาวันนี้ ความจริงแล้วผมถือว่าเป็นนิมิตหมายที่ดีเป็นอย่างยิ่งของกรบการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และผมถือว่าเป็นนิมิตหมายที่ดีของกรบการปกครอง กระทรวงมหาดไทยแล้ว ผมถือว่าเป็นส่วนที่ดีเป็นอย่างยิ่งของกรบการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และก็เป็นโอกาสดีของผมด้วยที่ได้มีโอกาสมาถ่ายทอดกับกรบการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ท่านรัฐมนตรีกรมละท่านนั่งอยู่ในที่นั่งสวย ท่านคงพอจะนึกถึงเหตุการณ์ที่ได้ชื่อว่า นับตั้งแต่เดือนตุลาคม ปี ๒๕๑๖ เป็นต้นมา เมื่อปีเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงขึ้นใหม่มาเรานั้น เราก็มียุทธการวันมหาวิปโยคในช่วงปี ๒๕๑๖ ถึง ๒๕๑๘ นั้น ผมเป็นคนพูดว่ากระทรวงมหาดไทยนั้นคือกระทรวงบาเพียที่จะต้องแก้ไข ซึ่งในตอนนั้นท่านปลัดกระทรวงมหาดไทยก็คือ คุณวิจิตร อังคนารักษ์ และท่านก็เป็นคนที่มาคบหลังผมแล้วก็พูดว่าพี่ชอบคุณคุณชนะที่ให้ชอคิดที่ดี และก็ได้มีการจัดสัมมนาผู้ว่าราชการจังหวัดและอธิบดีทุกกรมของมหาดไทยที่สวนสามพราน และท่านก็เชิญผมไปเหมือนกับเป็นข้าราชการของกระทรวงมหาดไทยคนหนึ่งด้วย และวันนี้ก็เลยมีโอกาส

ได้รับเกียรติเหมือนกับเป็นข้าราชการกระทรวงมหาดไทยคนหนึ่งเหมือนกัน จากการทำผมได้มีโอกาสได้รับโปรดเกล้าให้เป็นสมาชิกสภาสามัญในปี ๒๕๑๖ - ๒๕๑๘ จากนั้นในปี ๒๕๑๘ ผมได้มีโอกาสได้เป็น ส.ส. ปี ๒๕๑๘ อีกเหมือนกันผมได้มีโอกาสได้เป็นสมาชิกสภาปฏิรูป และหลังการปฏิรูปนั้นเองก็มีการปฏิวัติซ้อนอีกที ผมจึงได้เป็นสมาชิกสภาสามัญหลังปฏิรูป จากเหตุการณ์ในตอนนั้นเองทำให้เราได้เรียนรู่ว่า เราต้องทบทวนรัฐธรรมนูญ กฎหมายพรรคการเมือง และกฎหมายเลือกตั้งซึ่งออกมากในช่วงนั้น คุณประจวบก็คงอยู่ในเหตุการณ์ช่วงนั้นด้วย อะไรทั้งหลายในช่วงนั้นเราออกกฎหมายกันค่อนข้างจะโหดคล่องกับสภาพการเมืองในช่วงนั้น ทานผู้ใหญ่หลายท่านซึ่งขณะนั้นยังอยู่ในตำแหน่งสำคัญของบ้านเมืองก็ แต่ว่าก็เป็นเรื่องทำให้กฎหมายเหาะสปีในช่วงนั้น แม้แต่ค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งที่กำหนดว่าคนละ ๓๕๐,๐๐๐ บาท ประเด็นนี้เป็นอันหนึ่งซึ่งในปัจจุบันไม่ใช่สิ่งที่ถูกต้องและเป็นจริงต่อไปแล้ว เราต้องบอกว่าสิ่งนั้นคือสิ่งที่หลอกตัวเอง และเราได้เผชิญกับสิ่งนั้น กรบการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ถึงเวลาที่จะต้องแก้ไขปรับปรุงและนโยบายในสิ่งที่มันเกิดขึ้นในช่วงนั้นแม้แต่เรื่องของการหันมาใช้ในการเลือกตั้งว่าจะหันทางไหน เราไม่ได้คุยกันแค่กรบการปกครอง กระทรวงมหาดไทย อยู่ในฐานะที่จะต้องรู้ว่าฝ่ายโฆษณาหาเสียงในการเลือกตั้งจะหันไปทางไหน เราก็อุตตะรีไปเขียนกัน แต่ว่าจนกระทั่งถึงเดี๋ยวนี้ผมก็ไม่ได้อยู่ในวงการเมืองแล้ว ก็ไปทราบว่าได้มีการแก้ไขใหม่ ทานรัฐมนตรีหรือบรรณคนตามคงจะบอกได้ว่าได้มีการแก้ไขแล้วขนาดไหน แต่ว่ากระทรวงมหาดไทยเอง กรบการปกครองเองด้วย จะต้องเผชิญอะไรจาก แต่การที่สายงานการปกครองบังคับบัญชาของกระทรวงมหาดไทยจะแก้ไขปรับปรุงอะไรเอง คงจะเป็นเรื่องที่ทำได้อย่างแต่ว่าการที่ได้หยิบยกให้มีการประชุมในเชิงสัมมนาซึ่งประกอบด้วยฝ่ายปกครองเอง ทั้งพรรคการเมืองและผู้บริหารในคณะรัฐมนตรีเอง ทั้งนี้ที่เป็นผู้บริหารพรรคการเมือง หรือ ส.ส.อะไรด้วยนี้ผมคิดว่าจะเป็นเรื่องที่เป็นประโยชน์และก็อยู่ในฐานะที่จะแก้ไขและปรับปรุงกันด้วย ทำได้ สิ่งที่ผมอยากจะฝากอันหนึ่งก็คือ ผมเข้าใจว่ากรบการปกครอง กระทรวงมหาดไทย นั้นถึงจุดที่เขาคงต้องการให้เกิดสภาพของการเผชิญความเป็นจริงบนสิ่งและบนโครงสร้างกัน ควรปี และสำหรับตัวผมเองก็อยากจะเตือนนอกเหนือคำว่าความเผชิญ ความเป็นจริงบนสิ่งและบนโครงสร้างอันควรปีแล้วนี้ผมก็คิด ผมควรที่จะเตือนว่าบนคักก็และเกียรติภูมิอันควรมีด้วย

ในสภาพปัจจุบันนี้ ผมคิดว่าเราทำอะไรบนพื้นฐานที่มันไม่ค่อยจะเป็นจริงกันเท่าไรนัก อย่างที่ท่านอดีตรองนายกรัฐมนตรี ท่านอดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังท่านก็พูดในสิ่งที่ เป็นความจริงว่าท่านได้ผจญมาอย่างไร ถ้าจะพูดความเป็นจริงในสังคมปัจจุบันก็ต้องถือว่าคนที่ จะพูดความจริงนั้น จะต้องถูกรังเกียจ และคนที่ถูกรังเกียจนั้นจะต้องถูกรังเกียจด้วย ๒ ทาง ผมเอง ผมก็อยากจะพูดตรง ๆ ว่า ผมเองผมก็รังเกียจการใช้เงินใช้ทอง คนที่ใช้เงินใช้ทองก็คงบอกว่า ผมก็รังเกียจคุณเค็มที่ หน้าอย่างคุณไม่มีเงินจะใช้แล้วทำมาค้าจริตรังเกียจฉัน สังคมก็เลยอยู่ใน สภาพรังเกียจกันไปรังเกียจกันมา ถ้าพูดไปมากกว่านั้นก็ไปรังเกียจบุคคลที่สาม ซึ่งไม่เป็นผลดี กับใคร เลยอีกด้วย นี่คือสภาพของความเป็นจริงในสังคมปัจจุบันนี้ ถ้าหากเราจะหลอกตัวเราเอง เราก็หลอกตัวกันต่อไป ถ้าไม่หลอกตัวเราเองท่านก็ยอมรับความเป็นจริง วัตถุประสงค์และ เป้าหมายของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย อย่างที่ท่านกำหนดให้เรามาพูดคุยกันในวันนี้ ผมก้าวไปไกลประเด็นที่กำหนดให้ไปนิดหนึ่งครับ

ผมคิดว่าประเด็นที่กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยกำหนดให้เราคุยกันก็คือ การระดมทุนสนับสนุนพรรคการเมือง และหรืออู่ทางหารหาเงินสนับสนุนพรรคการเมือง ผมคิดว่า เป้าหมายที่แท้จริงในเรื่องนี้ ทางกรมการปกครองก็คงจะต้องการที่จะเน้นให้เราเห็นว่าโครงสร้าง และการขยายฐานประชาธิปไตยสู่ปวงชนของกรมการปกครองนั้นคืออะไร และกรมการปกครอง ก็ต้องการที่จะสร้างสำนักและศรัทธาต่อระบอบประชาธิปไตย และพรรคการเมืองให้กับประชาชน โดยการหาเงินหรืออู่ทางของการระดมเงินขึ้นมาพูด ถ้าจะพูดกันถึงพรรคการเมืองแล้ว ผมคิดว่า พรรคการเมืองก็คือองค์กร ๆ หนึ่งซึ่งต้องใช้เงินแน่ เงินที่เป็นค่าใช้จ่ายของพรรคการเมืองนั่นเอง ในการที่จะบริหารพรรคการเมือง ในชีวิตประจำวันของพรรคการเมืองนั้นไป หรือการดำเนินงาน ในประจำวันไป เป็นปัจจัยตัวที่หนึ่งปัจจัยตัวที่สองก็คือ เงินที่จะต้องให้การสนับสนุนสมาชิกของพรรค ทั้งในยามปกติและในยามเลือกตั้ง และเงินที่พรรคการเมืองจะต้องใช้ในการเลือกตั้ง และยังมี อีกร้อยแปดสำหรับคนที่วิ่งเข้ามาหาพรรคการเมือง ทั้งคนที่เป็นสมาชิกของพรรคและประชาชน ที่มีความเดือดร้อน ซึ่งก็แน่นอนพรรคการเมืองก็ต้องให้ช้จ้บปิดเป้าความยากลำบากของเขา เหล่านั้นไป ซึ่งสิ่งเหล่านั้นก็คือค่าใช้จ่ายทั้งนั้น แม้จะพูดว่าค่าใช้จ่ายเหล่านั้นจะเอามาจากไหน พรรคการเมืองอยู่ในฐานะหาเงินมา การหาเงินมานั้นหาเงินมาด้วยคนของตนเองเป็นผู้บริจาค หรือหาเงินมาจากแหล่งอื่น หรือวิธีการหนึ่งวิธีการใด หาเงินเข้าพรรคเองก็คือ ใคร เป็น ส.ส.

ก็หักเปอร์เซ็นต์มาส่วนหนึ่งเอามาเป็นค่าใช้จ่ายของพรรค ใคร เป็นรัฐมนตรีก็หักมาอีกเปอร์เซ็นต์หนึ่ง ในจำนวนอัตราเปอร์เซ็นต์หนึ่งของเงินเดือนรัฐมนตรี เอามาเป็นค่าใช้จ่ายของพรรค หรือใคร เป็นตำแหน่งอะไรก็ถูกหักมาเพื่อจะมาลงขันไว้ของพรรคแล้วก็ให้เป็นค่าใช้จ่ายของพรรคในเชิงอย่างนั้น แต่นั่นเป็นเรื่องภายใน

แต่ว่าในเวลาเดียวกันเงินที่พรรคต้องใช้นั้นก็มาก เพราะฉะนั้น พรรคก็ต้องหาจากบุคคลภายนอก หรือองค์กรภายนอกที่จะหาจากบุคคลภายนอกหรือองค์กรภายนอกนั้นก็จะได้โดยวิธีการที่หนึ่ง คือหาโดยความเชื่อถือและศรัทธาหรือหาโดยบารมีของคนๆ หนึ่ง ความเชื่อถือศรัทธาและบารมีนั้นไม่ใช่เป็นเรื่องที่สร้างได้วันนี้หรือพรุ่งนี้ เป็นเรื่องที่สะสมกันมา ใครก็ตามหรือองค์กรใดก็ตามเขาจะให้เงินกับใคร ก็ต้องเป็นเรื่องที่เขาเชื่อถือศรัทธาในบารมีหรือสิ่งที่ศรัทธากันมาแต่เดิม จึงได้ให้การสนับสนุนเหมือนมีความเชื่อถือ แล้วก็ให้กันไปก่อนเล็กน้อยโตตามแต่กรณี แต่ก็จะเป็นอีกส่วนหนึ่งถ้าไม่ใช่เรื่องของความเชื่อถือศรัทธาแต่เป็นเรื่องการจะจ่ายอม ลักษณะเป็นการจะจ่ายอมอย่างนี้ อะไรคือสิ่งที่ทำให้เกิดการบริจาคเงินให้กับพรรคการเมืองหรือการให้เงินกับพรรคการเมืองหรือบุคคลในทางการเมืองด้วยการจะจ่ายอมสิ่งเหล่านั้นเป็นสิ่งที่ขึ้นอยู่กับศีลธรรมอันควร จะมี คนที่ให้กับคนที่รับนั้นก็ต้องอยู่ในฐานะที่ผสมผสานกัน ถ้าไม่มีอำนาจคนที่ให้มันก็ไม่ให้ ถ้าคนที่มีอำนาจแล้วไม่ให้อำนาจ คนที่ให้คนที่มีอำนาจแล้วไม่แสดงอำนาจมันก็ไม่มีการให้อะไรทำนองอย่างนี้ มันคือเรื่องของโลกผมคิดว่า ทั้งหลายทั้งปวงมันก็เป็นเรื่องที่ทำให้เกิดผลในเชิงลบด้วยกันทั้งนั้น แต่สิ่งหนึ่งที่ผมอยากจะพูดในฐานะที่คุยกับเพื่อนฝูงหรือท่านผู้มีเกียรติทั้งหลายที่อยู่ในพรรคการเมืองต่าง ๆ นั้นก็คือถ้าองค์กรของพรรคการเมืองใดก็ตามสามารถสร้างศรัทธาให้กับผู้คนที่มีความศรัทธาต่อพรรคการเมืองนั้น ๆ จนกระทั่งประชาชนมีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของหรือมีส่วนร่วมในพรรคการเมืองนั้นแล้ว ปัญหาต่าง ๆ มันจะหมดไป แต่เท่าที่เป็นมาแล้วผมเข้าใจว่าพรรคการเมืองนี้จะเป็นของประชาชนก็เฉพาะเมื่อมีการเลือกตั้งเท่านั้น หรือยามที่กองการจะให้เขามาลงคะแนนเสียงสนับสนุนพรรคการเมืองเท่านั้น แต่ในยามอื่นที่มีเสียงกระแสวิกขังของคนเหล่านั้น พรรคการเมืองจำนวนไม่น้อยตกเป็นของผู้บริหารพรรค ตกเป็นของ ส.ส. หรือตกเป็นของรัฐมนตรีที่เป็นผู้ใหญ่ในพรรคอะไรทำนองนี้ ทัศนคติหรือแนวคิดของคนที่เป็นผู้ใหญ่ในพรรค ถ้าเป็นในเชิงลักษณะเช่นนี้ก็เป็นเรื่องที่คน ๕๕ ล้านคน ที่อยู่ในลักษณะที่หน้าเสี้ยยว่า บ้านเมืองเรามันเปลี่ยน

การปกครองมาแล้วตั้งนาน เกิดพรรคการเมืองมาแล้วตั้งมาก แต่ทำไมเรายังอยู่ในสภาพอย่างนั้น
 แต่ถ้าพวกเรา ซึ่งอาจจะเป็นผู้ที่นั่งอยู่ในนี้อาจจะเป็นตำแหน่งหนึ่งตำแหน่งใดในพรรค ถ้ามีตำแหน่ง
 แล้วก็ลองเก็บไปคิดกันดูบ้างว่า การเลือกตั้งเกิดคิดแล้วออกว่า เหมือนกับที่เราเป็นเจ้าของ
 พรรค หรือเราคือผู้ยิ่งใหญ่ในพรรค โดยที่ประมุข ผู้คนทั้งหลายนั้นจะเข้ามาเป็นส่วนเป็นเจ้าของ
 พรรค ก็เฉพาะในยามเมื่อจะมาเลือกตั้งหรือเอาเงินมาบริจาคช่วยเหลือพรรคเท่านั้น ยามอื่นแล้ว
 เขาอยู่ห่าง ๆ พรรคอะไรทำนองนี้ ผมคิดว่าถ้ามันเป็นอย่างนี้พรรคการเมืองบ้านเรานั้นก็มีโอกาส
 ที่จะโตน้อย

สิ่งที่ผมอยากจะได้เรียนอีกอย่างหนึ่งคือ เมื่อสักครู่นี้ก็ที่ท่านรองนายกรัฐมนตรี

ได้พูดถึงเรื่องการทำกรสนับสนุนในการเลือกตั้ง โดยไม่ต้องถึงกับต้องตั้งงบประมาณ ผมอยาก
 จะให้แง่คิดอันหนึ่งว่า ก่อนที่จะเข้ามานี้ก็มีการพูดคุยกับหลาย ๆ ท่าน ก็มีโอกาสดูเสนอความคิดว่า
 ฝากมาพูดหน่อยเถอะว่าการที่จะให้ผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมืองที่ส่ง ส.ส. เข้าสมัคร
 รับเลือกตั้ง จะใช้เงินของพรรคการเมืองหรือพรรคการเมืองต้องไปหาเงินกันเอง ก็ขอให้
 รัฐบาลตั้งงบประมาณเพื่อให้การสนับสนุนพรรคการเมือง ในการเลือกตั้งให้มันสัมพันธ์กับจำนวน
 ส.ส. ที่พรรคการเมืองนั้นลง อย่างนี้จะคุ้มๆ หรือจะคิดเอาจากจำนวน ส.ส. ก็ได้ ภายหลังที่ได้
 รับการเลือกตั้ง ถ้าอย่างนี้ผมก็บอกว่าแม้ว่าจะมีมันคงจะลำบาก แต่จากความรู้สึกของตัวเอง
 ในฐานะที่เป็นคนที่เสียภาษีแม้แค่ใบ้ใจจุ่มก็รู้เงินที่ รัฐบาลเสียงบประมาณในแต่ละปีให้กับ ส.ส.
 แต่ละคนเป็นรายหัว ๆ ละ ๓ ล้านบาท เพื่อคัดสรรผู้มีอยู่หาในการที่ใช้งบประมาณมันจนไปได้
 ซึ่งคอนเซ็ปนี้ เป็นคอนเซ็ปของรัฐบาลทหารภายหลัง ๒๒ ปีที่รัฐประหาร ใช้กันในอดีตจนถึงปัจจุบันนี้
 รัฐบาลทหารใช้ประสบความสำเร็จ แต่ปัจจุบันนี้เป็นรัฐบาลในระบบประชาธิปไตยที่ได้รับการ
 เลือกตั้งสมบูรณ์แบบ ๑๐๐ % แล้วก็ยังใช้คอนเซ็ปนี้กันอยู่ ซึ่งผมไม่ทราบว่ามีการเปลี่ยนแปลง
 แล้วหรือยัง ตอนปี ๑๕ ที่ผมเป็นกรรมาธิการอยู่เป็นคนจัดสรรงบรายหัว ส.ส. นี้เหมือนกัน ผมก็
 ไม่ทราบว่าเดี๋ยวนี้เลิกหรือยัง แต่ถ้ายังไม่เลิก ผมก็ว่าใบความรู้สึกของคนที่เสียภาษีนี้ก็พอจะยอม
 ให้ได้ มันไปถึงประชาชน ผมรู้ว่า ส.ส. ทั้งหลายเมื่อโค้งบรายหัว ๆ ละ ๓ ล้าน ก็ไม่ได้เขาไป
 เข้าพักเข้าหอ แต่เป็นเรื่องที่เขาไปกระจายสู่พื้นที่ที่ตัวเองได้รับการเลือกตั้งมาโดยแท้จริง
 และไม่ได้เขาไปทำสิ่งที่เป็นงกก่อนใหญ่กันใครอะไร ก็ไปทำในคอนเซ็ปของเงินต้นของท่าน
 อธิการบดีเหมือนกัน แต่ว่าถ้ามันวิวัฒนาการ ไปอีกขั้นหนึ่งถึงขั้นตั้งงบประมาณเอา

(๑๙๓)

สนับสนุนการเลือกตั้งเป็นรายหัวหรือรายพรรค ผมในฐานะผู้เสียภาษีค่อนข้างจะไม่เห็นด้วย แต่ที่ไถ่ยอมมาเรื่อง ๓ ด้าน คือรายหัวนี้ก็ยอมแล้ว

ผมคงขออนุญาตจบเพียงเท่านี้ และขอเรียนสักนิดว่า กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ที่จัดในเชิงนี้และท่านรัฐมนตรีอนุวรรตน์เองในฐานะที่ท่านเป็นผู้ที่ท่านร่วมในรัฐบาล ก็คงจะเห็นแนวทางและเป้าหมาย อธิการบดีท่านเป็น ส.ส. อยู่ เป็นอดีตหัวหน้าพรรคการเมืองอยู่ ท่านคงเอาวัตถุประสงค์และเป้าหมายไปแก้และทำอะไรให้สอดคล้องกับที่มหาดไทยต้องการ คุณประจวบเองท่านก็เป็นคอลัมนิสต์ ก็คงจะเขียนอะไรได้ ท่านผู้ดำเนินการอภิปรายเองก็เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย คงทำอะไรได้แยะ ผมเองเป็นประชาชนธรรมดา ๆ คงทำอะไรไม่ได้มากนัก นอกจากคุยกันกับผู้ที่อยู่ในวงการ เมืองผมนั่นถือว่าเป็นเอ็กซ์ไปแล้วกันครับ

รศ. นรนิติ เศรษฐบุตร

ขอบคุณครับ มีผู้เห็นด้วยที่จะให้เงิน ๒ ล้านแล้วนะครับ แล้วมีผู้ไม่เห็นด้วยท่านหนึ่ง คือ คุณชนะ แต่ที่บอกว่าทำอะไรไม่ได้ ผมเชื่อหมดเลย ยกเว้นนายแบงค์ให้ผมกู้ได้ ท่านออกไปขอเรียนเชิญ คุณประจวบ ทองอุไร ครับ

นายประจวบ ทองอุไร

ท่านผู้ดำเนินการอภิปราย และผู้มีเกียรติ ซึ่งอุทิศส่มาฟังการอภิปราย เข้าใจว่าสนใจเรื่องระบบพรรคการเมือง

ก่อนอื่นผมขอออกตัวก่อนตามธรรมเนียมคนเขียนหนังสือหรือคนมีอาชีพทำหนังสือพิมพ์ คือ ท่านผู้ดำเนินการอภิปรายได้แนะนำผมไว้ว่า เคยเขียนหนังสือ เรื่องพรรคการเมืองซึ่งก็เขียนไว้ ๒๐ กว่าปีมาแล้ว คือนานมาแล้ว เคียงนี้พรรคการเมืองก็พัฒนาไปมากมาย ผมก็มีความรู้สึกอยู่อย่าง และเป็นความรู้สึกที่มีมานานแล้ว เมื่อเริ่มเขียนหนังสือนี้ คือ มีปัญหาอยู่ข้อหนึ่ง ก็คือเท่าไรก็คิดไม่ตกว่า พรรคการเมืองมีรายได้หรือมีเงินใช้จ่ายมาจากไหน แล้วผมก็พยายามติดตามศึกษา เห็นเปิดเผยก็ไม่มีอะไรมาก ดังนั้น ผมจึงเข้าใจว่าปัญหาเรื่องเงินทุนหรือการหาเงินของพรรคการเมืองเป็นเคล็ดลับอย่างหนึ่งซึ่งแต่ละพรรคการเมืองไม่ยอมเปิดเผย เพราะเหตุว่าถ้าเปิดเผยแล้วทำได้เหมือนกันหมดแล้วมันก็มีกำลังที่จะมาแข่งขันเท่ากัน ฉะนั้น ใครหาเงินได้มากก็ปกปิดวิธีการของคนไว้ นี่ผมเข้าใจอย่างนั้น จนกระทั่งวันนี้ผมมาผมยอมรับว่าไม่มีความรู้ทางด้านการศึกษาหรือทางการเมือง เคยเป็นนักการเมืองก็ชนิดประเภทปลายแถว ซึ่งไปสมัครรับเลือกตั้งก็ไม่ได้ก็ไม่รู้สึกอับอายอะไร ถือว่าได้ประสบการณ์ ประสบการณ์ที่ได้ก็ฝังอยู่ในใจเรื่อยมา จนถึงทุกวันนี้ และผมก็เห็นใจผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็น ส.ส.ทุกท่าน เห็นใจจริง ๆ การเป็น ส.ส.กว่าจะได้มา มันเหนื่อยยากสายตัวแทบขาด ใจเห็นหรือได้ประสบมาด้วยตนเอง ขนาดผมเคยมีชาวบ้านไปพูดปราศรัยอยู่ครึ่งชั่วโมง ใจใหญ่ แล้วก็แอบมาถามผม บอกว่าถ้าจะออกไปออกเสียงให้ผมจะต้องหยุดเก็บพริก หอม กระเทียม หยุดเก็บพืชผักสักวันหนึ่ง ซากรายได้ไปประมาณ ๕๐ - ๖๐ บาท ก็ถามผมว่า ผมจะช่วยอะไรได้บ้าง คือหมายความว่า ผมจะให้สติกแทนได้ไหม คำจางเหล่านั้น ซึ่งถ้าความจริงผมอยากเป็นนักการเมืองที่เขาเป็นกันผมก็คงต้องทำอย่างนั้น นั่นผมมาก็คือว่า ถ้าเป็นอย่างนี้อ่าเป็นคักว่า ถ้าขึ้นเป็นวันหน้าไม่รู้จะเอาที่ไหนมาจ่ายหรือมาช่วยเขา และผมก็ไม่เคยกระตือรือร้นที่จะเป็นนักการเมือง แต่ปัญหาเรื่องเงิน ทุกพรรคการเมือง ผมมีความรู้สึก

ซึ่งอาจจะไม่ค่อยเหมือนคนอื่นอยู่อย่าง คือ ผมว่าปัญหาที่เราพูดอยู่นี้ จริงอยู่เป็นปัญหาใหญ่มาก คือ เรื่องระดมทุนพรรคการเมือง ถ้าหากพวกไปแล้วก็มีส่วนเกี่ยวข้องกับความสำเร็จ คือ การดำรงอยู่หรือความล้มเหลวของระบบพรรคการเมืองเมืองไทย ปัญหาเรื่องทุน คือถ้าเรามีวิธีการที่ค้นหาทุนให้พรรคการเมืองอยู่ได้ ระบบพรรคการเมืองก็จะดำเนินต่อไปด้วยความราบรื่นได้ แต่ถ้าเราไม่พบวิธีการหาเงินที่ถูกต้องหรือที่จะทำให้พรรคการเมืองมีเพียงพอจะใช้จ่าย พรรคการเมืองก็ต้องล้ม อยู่ไม่ได้ หรืออยู่ได้ก็ต้องใช้วิธีหาเงินที่ไม่สุจริต อย่างนี้เป็นต้น นี่เป็นความรู้สึกของผม

มาวันนี้ก็เพราะนึกว่ามีโอกาสได้ความรู้จากท่านที่มีอาชีพเป็นนักการเมืองจริง ๆ อย่างที่ รัฐมนตรีหรือนุรักษ์ หรือ คุณบุญชู โรจนเสถียร ผมก็รู้สึกว่าคุณคงไม่มีความรู้อย่างนั้น มาให้สำหรับท่านผู้ฟัง แต่ผมมีความคิดเห็นในฐานะที่เป็นคนทำหน้าที่สื่อพิมพ์ซึ่งก็แล้วแต่ท่านผู้ฟังว่าจะเห็นด้วยหรือไม่ ซึ่งผมก็ไม่ยอมรับว่าจะถูกหรือจะผิดอะไรนะครับ คือ ความเห็นของผมเห็นว่าปัญหาเรื่องการระดมทุนพรรคการเมือง เกี่ยวข้องกับกฎหมายหลายฉบับ ผมก็บังเอิญเรียนกฎหมายงู ๆ ปลา ๆ ก็เคารพกฎหมายอยู่เสมอ และเมื่อเห็นว่า เราจะเดินการเมืองก็ต้องเคารพกฎหมาย กฎหมายที่ใช้อยู่คือ กฎหมายรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวกับพรรคการเมือง กฎหมายเลือกตั้งและกฎหมายพรรคการเมืองตามหลักทั่วไป พรรคการเมืองชอบพูดกันว่า สำคัญที่นโยบาย แต่ความจริงผมเห็นด้วยกับที่ คุณบุญชูพูด ไม่สำคัญเท่าไรหรอกครับ คือ ค่าหรือความหมายของพรรคการเมืองนี้อยู่ที่จำนวนของสมาชิกของพรรคการเมืองในสภา คือ หลักมันมีอยู่ว่าถ้าพรรคการเมืองใดได้รับเลือกตั้งเป็นเสียงข้างมากในสภาที่ทำหน้าที่ตั้งรัฐบาล ใครมีเสียงข้างน้อยก็เป็นฝ่ายค้าน ค่ายเหตุนั้นพรรคการเมืองทุกพรรคจึงต้องพยายามที่จะให้คนได้รับเลือกตั้งเป็นเสียงข้างมากในสภาเพื่อเข้ามาทำหน้าที่จัดตั้งรัฐบาล เรื่องนี้ผมเห็นด้วยกับรัฐธรรมนูญที่กำหนดว่าพรรคการเมืองจะต้องส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้ง ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาผู้แทนราษฎรที่พึงมีในการเลือกตั้งครั้งนั้น คือ ที่ผมเห็นด้วยก็เพราะเหตุว่า ถ้าเราจะปกครองกันด้วยระบบพรรคการเมือง ถ้าพรรคการเมืองมาส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้ง ๕๐ คน ๒๐ คน หรือ ๓, ๔ คนนี้ ถึงเลือกเข้าไปก็ไม่มีผลประโยชน์อะไรครับ ไปทำอะไรไม่ได้ เมื่อไปทำอะไรไม่ได้ นโยบายของพรรคการเมืองที่มาคุยให้เราฟัง ที่มาแถลงให้เราฟัง ก็เป็นเรื่องคุยกันไปโก้ ๆ แต่ไม่มีโอกาสจะนำเอาไปใช้ในทางปฏิบัติเลย ฉะนั้น ผมจึงเห็นด้วย

ว่าการให้พรรคการเมืองส่งสมาชิกไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่ง นี้ผมเห็นว่าก็น่าจะเป็นหลักที่ถูกต้อง และเป็นการสอดคล้องกับระบบพรรคการเมือง แต่ในเวลาเดียวกัน มันก็อาจจะเป็นอุปสรรคของการระดมทุนของพรรคการเมือง เพราะฉะนั้น ต้องส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้ง ไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่ง สมมติว่า เวลานี้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๓๕๗ คน ก็จะต้องส่งสมาชิก ไม่น้อยกว่า ๑๗๘ คน ก็ลองคิดดูสิครับ ๑๗๘ คนนั้น เอา ๓๕๐,๐๐๐ บาท คุณเข้าไปจะเป็นเงิน เท่าไหร่ครับ ผมคุณไว้เสร็จแล้ว คือ ๖๒,๖๕๐,๐๐๐ บาท ๖๒ ล้านบาท ผมเห็นว่าเงิน ไม่น้อย ถ้าหากพรรคการเมืองจะต้องเอาเงินนี้มาสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ละคนก็คงแย จะเอาเงินมาจากไหน นี่ก็เป็นปัญหาเริ่มต้นเรื่องการลงทุนของพรรคการเมือง ต่อจากปัญหานี้ การส่งสมาชิกของพรรคเข้าสมัครรับเลือกตั้ง ไม่ได้หมายความว่าส่งเฉพาะสมาชิกที่เข้าใจหรือ มีที่นิยมเลื่อมใส ยึดมั่นในอุดมการณ์หรือนโยบายของพรรค เพราะผมได้กล่าวแล้วว่า นโยบายของ พรรคนี้ไม่ค่อยเป็นที่เชื่อถือของประชาชน คือ มันมีเหตุผลอยู่อย่างคือ

ประการแรก พรรคไม่มีโอกาสได้เป็นเสียงข้างมากไม่ได้เป็นรัฐบาล ก็ไม่ได้ เอานโยบายนั้นมาใช้ เมื่อไม่เอามาใช้ประชาชนเห็นแล้วเลือกเข้าไปแล้ว นโยบายนี้ไม่เห็นใช้เลย ก็เลิกหมดความเชื่อถือในพรรคการเมืองนั้น อันนี้ก็เป็นข้อหนึ่ง

ประการที่สอง คือในเมืองไทยนี้มีวิกฤตการณ์ซึ่งอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล โดยไม่จำเป็นต้องทำตามวิถีทางรัฐธรรมนูญ ก็คือการใช้กำลังเข้าโค่นล้ม และเมื่อมีการปฏิวัติ รัฐประหาร ผู้ที่ทำการปฏิวัติรัฐประหารทุกครั้ง ก็จะต้องประกาศบอกว่า เลิกพรรคการเมือง ยุบเลิกพระราชบัญญัติพรรคการเมือง ก็ไม่ให้ใช้เพราะเห็นว่า เป็นต้นเหตุให้เกิดความยุ่งยาก ทางการเมือง พรรคการเมืองก็ดำเนินการไม่ค่อยดี คือ นอกจากนโยบายจะไม่ได้ทำแล้ว ยังไม่สามารถที่จะดำเนินการให้เป็นที่เชื่อถือของประชาชนอย่างต่อเนื่องอีกด้วย

เมื่อพรรคการเมืองไม่สามารถจะสร้างความเชื่อถือในเรื่องนโยบายหรือเรื่อง อุดมการณ์ของพรรคได้ เขาก็ต้องหันไปเลือกสมาชิกหรือผู้สมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งเขาเห็นว่า ข้อ ๑ มีชื่อเสียงก็เป็นที่ยอมรับของประชาชนในท้องถิ่นแต่ละแห่ง นี้ผมเข้าใจว่าท่านรัฐมนตรี อำนวยรัตน์ ฯ ก็คงจะต้องยอมรับในข้อนี้ หรือ คุณบุญชู ฯ ก็คงยอมรับว่า การเลือกบุคคลเหล่านี้ เข้าไปเท่ากับได้เป็นข้อครึ่งหนึ่งแล้ว คือ มีพื้นฐานอยู่แล้วจากประชาชนในท้องถิ่น และเมื่อเลือก มาแล้วปัญหาต่อไป คือว่า จะมีแต่ชื่อเสียงก็อย่างเดียวกันไม่ได้ ต้องมีเงินค่าใช้จ่ายด้วย

แต่ที่นั่นคนที่มัวซื้อเสียงก็บางคนก็ไม่ค่อยจะมีเงินหรือมีเงินน้อย ฉะนั้น เป็นหน้าที่ของพรรคซึ่งจะต้อง
 จัดหาเงินหรือมีเงินนั้นก็ต้องจัดหาสมาชิกที่มีฐานะดีมาสวมครับเลือกตั้ง ปัญหาที่ผมเห็น คีย์วี่นี้
 นิยมกันมาก พรรคการเมืองต่าง ๆ ถ้าหากว่าท่านผู้มีเกียรติได้ไปสังเกตดูจะเห็นว่า มีนายทุน
 นักธุรกิจ พ่อค้าใหญ่ ๆ กระจุกเข้ามาสวมครับเลือกตั้งแล้วก็ได้เป็นผู้แทน เพราะเหตุว่า
 เขามีสาคงค์มาก และการเลือกตั้งในต่างจังหวัดนี้ ขอยืนยันอย่างเด็ดขาดว่า ถ้าไม่มีเงินไปจ้าง
 เขามาลงคะแนนแล้ว โอกาสเป็นผู้แทนก็น้อยมาก ใครที่บอกว่าผมเป็นผู้แทนนี้ไม่ได้ใช้เงิน
 ซื้อเสียงเลย ไม่มีหรอก เพราะว่าผมเคยไปเจอ เคยไปช่วย ถึงแม้ผมไม่ได้คิดเล่นการเมือง
 แต่มีเพื่อนฝูงไปสมัครเลือกตั้ง ผมก็ไปช่วยเขา ก็อยากจะได้ประสบการณ์มาก ๆ ก็ไปช่วยเขา
 ไปเจอชาวบ้านตามผมบอกว่าคนที่จะมาสมัคร ผมไปช่วยนี้ เขามีนโยบายอย่างไร ผมก็บอกนโยบาย
 ของพรรคนี้ให้ฟัง เขาบอกว่าไม่ใช่ในนโยบายที่ว่าจะแจกเงินนั้นคนละเท่าไร นี่คือนโยบายของ
 ชาวบ้านเขา เข้าใจกันอย่างนั้น หัวละเท่าใดที่จะให้ บางคนบอกว่าถ้าไม่ถึง ๑๐๐ บาท ผมไม่ไป
 อย่างนี้ก็มีที่เห็นว่าเป็นปัญหา ซึ่งผมคิดว่าคงจะแก้ไขยาก แม้เมื่อวานนี้ท่านรัฐมนตรีว่าการ
 กระทรวงมหาดไทยก็ให้สัมภาษณ์กับผู้สื่อข่าวว่า ท่านเองก็จนปัญญาเหมือนกันว่า มันเป็นเรื่องซึ่ง
 เกือบจะเรียกได้ว่าเป็นปัญหาโลกแตก ซึ่งไม่สามารถแก้ปัญหาคิดแล้ว เพียงแต่จะอย่างไร
 ให้ปัญหานั้นมันน้อยลง หรือเบาบางลงเมื่อเราเป็นเช่นนี้ก็ยังมีปัญหาคือไปคือ ถ้าหากว่าเลือกคน
 ที่มีเงินในท้องถิ่นเข้ามาสมัคร รับเลือกตั้งในนามของพรรค ก็ปัญหามีอยู่ว่าคนที่มีเงินในท้องถิ่น
 ไม่ได้หมายความว่า เป็นคนที่ประชาชนนิยมเสมอไป เพราะบางทีการมีเงินของเขานี้ ได้มาด้วยการ
 เอารักเอาเปรียบ หรือการซุกรีดข่มขู่ประชาชนชาวบ้านก็ไม่ชอบสิ่งเหล่านี้ เป็นคน ซึ่งมีปัญหา
 ในการถกเถียงกันบอกว่า ถ้าหากเอาคนที่มีเงินมาสมัครรับเลือกตั้งทั้งหมด ซึ่งคนที่มีเงินนี้คือ ผมไม่ได้
 ปฏิเสธว่าไม่ดี ถ้ามาสมัครรับเลือกตั้งแล้วได้เป็นผู้แทนทั้งหมดก็ยิ่งดีใหญ่ เพราะเหตุว่าเมื่อมีเงิน
 เสียแล้ว ก็ไม่ต้องมาค้ำคนจนจนช่วยหาเบี้ยต่อสู้เหมือนประเภทที่ไม่มีเงิน แต่ที่นี้ปัญหามีว่า
 ถ้าผู้แทนของเราที่มีแต่เงิน การปฏิบัติหน้าที่ในสภาเขาจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ที่มีเงินค้ำ
 แทนที่จะนึกถึงผลประโยชน์ของประชาชนทั่ว ๆ ไป หรือคนที่ยากจนนี่ก็เป็นจุดเริ่มต้น

ผมเห็นว่า ถึงแม้จะเป็นการบังคับให้พรรคการเมืองส่งสมาชิกสมัครรับเลือกตั้ง
 ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง เป็นหลักการที่ดี แต่ว่าขณะเดียวกันก็เป็นอุปสรรคทำให้พรรคการเมืองมีปัญหา
 เรื่องการระดมทุนของพรรคการเมือง เท่าที่ได้ฟังท่านผู้อภิปรายได้อภิปรายมาแล้ว ท่านก็มี

มีความรู้ ทานยกตัวอย่างแล้วกันมากมายซึ่งผมก็เห็นด้วยหลาย ๆ อย่างในปัญหาเหล่านี้ แต่ว่ามี ปัญหาอยู่ข้อหนึ่ง คือว่า ปัญหาเรื่องการซื้อเสียง การใช้เงินหมื่นในการเลือกตั้งสักเท่าใดผมก็ไม่ว่า หรือครับ อาจจะเขียนไปสื่อก่อนให้ใหญ่เต็มเมืองเต็มถนนก็ได้ หรืออาจจะจัดอะไรไปแสดงให้มันมากมายกายกองอะไรก็ได้ แต่เรื่องการใช้น้ำมันผมเห็นว่ามันเป็นเรื่องที่ไม่อาจจะถูกคอง ผมก็มีความคิด อวยการที่กฎหมายเลือกตั้งกำหนดความสมัครรับเลือกตั้งแต่ละคนจะใช้น้ำมัน ๕๕๐,๐๐๐ บาท ไม่น่าได้ ก็น่าจะคิดว่าทำไมจึงกำหนดคอบางนั้น จริงอยู่ในประการแรกอาจจะกำหนดเห็นว่าเหมาะสมกับ สถานการณ์หรือค่าของเงินในขณะนั้น ในสมัยนั้น ด้วยเหตุนี้เมื่อสมัยต่อมาจึงมีผู้เห็นเมื่อค่าของเงิน เปลี่ยนไป ราคาสินค้าบริการต่าง ๆ ก็เพิ่มสูงขึ้น ฉะนั้นค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งก็น่าจะเพิ่มขึ้น นี้ก็ ความเห็นอย่างนี้ ซึ่งต่อมาครุสีกว่าจะมีการแก้ไขอาจจะเลิกกำหนดเงิน ๕๕๐,๐๐๐ บาท ไว้ในกฎหมาย เลือกตั้ง แต่จะไปตราไว้ในพระราชกฤษฎีกา ซึ่งจะประกาศใช้เป็นคราว ๆ ที่มีการเลือกตั้ง คือ เช่น มีการเลือกตั้งสมัยหน้า รัฐบาลอาจจะเห็นว่าสมควรจะปรับ ๕๐๐,๐๐๐ บาท อย่างนี้ก็กำหนดไว้ใน ตอนนั้นได้ แต่ในความเห็นของผม การที่เขา กำหนดเงิน ๕๕๐,๐๐๐ บาท นี้ผมคิดว่าไม่ว่าจะไปมอง ในแง่ที่ว่าเพื่อให้ทุกคนใช้จ่ายด้วยความสะดวกสบาย แต่ดูร่างกฎหมายฉบับนี้กำหนด เพราะเหตุว่า ต้องการให้ทุกคนที่สมัครรับเลือกตั้งนี้ใช้น้ำมันไม่เกินจำนวนนี้ ถ้าไม่มีความสามารถใช้น้ำมันตามจำนวน นี้ได้ ก็ไม่ควรสมัครรับเลือกตั้ง เมื่อเข้ามาแล้วพอถึงเวลาที่จะยกมือขึ้น เงินเดือนของตนเอง เพราะ เหตุว่าเงินเดือนไม่พอใช้อะไรอย่างนั้นมันก็ไม่ถูกคอง นั่นผมถึงเห็นว่าการกำหนดคอบางนั้นน่าจะเป็น ผลดี หรือว่าจำกัดเลย ถ้าคนเห็นว่าไปสมัครรับเลือกตั้งแล้วเงินเพียง ๕๕๐,๐๐๐ บาท ไม่สามารถ สมัครได้ก็อย่าสมัคร กฎหมายไม่ได้บังคับว่าทุกคนต้องสมัครรับเลือกตั้ง เมื่อสมัครไม่ได้เพราะเห็นว่า เงินนี้เรามีมือเต็มแล้วใช้น้ำมัน ๕๕๐,๐๐๐ บาทไม่ได้ เราก็ไม่สมัครก็หมดเรื่องกันไป ให้คนที่เขาคิดว่าเขาใช้น้ำมัน ๕๕๐,๐๐๐ บาท ไปสมัครรับเลือกตั้งดีกว่า ทำไมจะต้องไปขยายเปลี่ยนแปลง จำนวนเงินเท่านั้นเท่านั้น แล้วก็ตามขอเท็จจริงอยากจะทราบไว้บนตรง ๆ ว่า ที่ใช้น้ำมัน ๕๕๐,๐๐๐ บาท นี้จริงหรือทำมาผู้ใช้จ่ายแสดงต่อเจ้าหน้าที่กรมการปกครองถูกคองแล้วหรือ โทษทั้งหมดนั้น ผมไปเห็นมาแล้ว ผู้สมัครในจังหวัดเล็ก ๆ บางคนคงใช้น้ำมัน ๒ - ๓ ล้านบาท อย่างนี้เป็นคน ยิ่งจังหวัดใหญ่ ๆ อย่างนี้คิดเป็นจำนวนตามนั้นมากแล้วกันว่าเป็นอย่างไร ที่มีปัญหาในเรื่องการซื้อเสียงที่ผมมีความเห็น

ต่อไปนี่ ถ้าแก้ปัญหาการซื้อเสียงไม่ได้ ก็ทำไม่ยอมให้มีการซื้อเสียงอย่างเปิดเผยเสียเลย
 เอามันอย่างนี้เลยเปิดประมูลเลยในจังหวัดนี้ผู้สมัครในแต่ละคนใครจะให้เงินค่าคะแนนเสียงจำนวน
 เท่าใด มากกว่ากันก็ว่ากันไปเลย เอาเงินไปจ่ายกันเลยให้มันหมดเรื่องหมดราวเดี๋ยว ประชาชน
 ยังได้สาคงค่าใช้จ่ายตรงอย่างเปิดเผยบ้าง ไม่ถูกหัวคะแนนหักไปเบียดไปอะไรอย่างนี้เป็นตนคอยว่า
 ให้มันไปเป็นอย่างนั้นเสียเลยไหน ๆ ก็แก้ไม่ไค้แล้ว ก็ให้ซื้อเสียงกันไปโดยตรงเลย หรือมิฉะนั้น
 ถ้าเห็นว่ามันน่าอาย ก็เป็นผู้แทนด้วยการซื้อเสียง หรือประชาชนเลือกผู้แทนเพราะการซื้อเสียง
 มันน่าอายนัก ก็มีอีกวิธีหนึ่งครับ คือการจับฉลาก จับฉลากเสียเลย ผู้แทนก็ไม่ต้องไปใช้เงิน เพราะ
 ไม่รู้ว่าใช้เงินไปตั้งล้านหนึ่งแล้ว อาจจะไม่ไค้ จับฉลากไม่ไค้ก็ไค้ จับฉลากเสียเลยหมดเรื่องกัน
 ไปไม่ต้องมาพูดถึงเรื่องการไค้เงิน ที่ปัญหาเหล่านี้ผมว่าถ้ายังคิดไปมันก็น่ากลัวใจ คือปัญหาเรื่อง
 การเมืองคิดไปแล้วกลัวใจมาก

มีปัญหาคือผมไค้ยื่นทานรัฐมนตรีพูด คือผมก็เชื่อไม่ว่าต่างประเทศ ส.ส. ต้องเงินเคื่อน
 มาก รัฐมนตรีก็เงินเคื่อนมาก อย่างญี่ปุ่นเงินเคื่อนเป็นแสน เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ผมอยากจะขอให้
 คำนึงทวยวารายไค้ประชาราติของเรา ประชาชนคนไทย มีรายไค้ตัวเจดีย์เหมือนกับเขาใหม่เหมือน
 กับชาวญี่ปุ่นใหม่ แล้วก็รายไค้งบประมาณแผ่นดินของเราเหมือนกับของญี่ปุ่นใหม่ ไม่เหมือนกันเลย มัน
 แตกต่างกันอย่างลิบลับ ที่เมื่อเงินมันเป็นอย่างนี้แล้ว ผมก็ยังมีความเห็นต่อไปอีกว่า เรื่องการที่ให้
 นายกรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีเงินเคื่อนสูง ๆ มีรายไค้มาก ๆ มันไม่ใช่วิธีแก้ไค้ปัญหา
 อย่างนายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นเงินเคื่อนเป็นแสน ลองคิดค้นนับตั้งแต่ ค.ศ. ๑๙๔๓ เป็นต้นมา นายกรัฐมนตรี
 สมัยนั้น นายอิโคชิ ฮาตะ ต้องลาออก เพราะเหตุว่าไปรับสินบนให้บริษัทปุ๋ยแห่งหนึ่ง ก็เงินคอกเบี้ยค่า
 จากธนาคารของรัฐ ถูกความแตกตอลาออกไป ก็ขนาดเป็นนายกนะครับ เงินเคื่อนเป็นแสนยังต้อง
 ไปรับสินบนเขา ต่อไปอีกในปี ค.ศ. ๑๙๕๔ นายชิเงรุ โคชิคะ ไปรับสินบนอีกเหมือนกัน ยอมให้
 บริษัทแห่งหนึ่งไค้สัญญาต่อเรือจากรัฐบาล ไค้ไค้เงินไปมากมาย พอ ค.ศ. ๑๙๗๔ นายคาอูเออิ
 ทานะกะ ก็ไค้เครื่องบินลอคฮิต ให้บริษัทสายการบินญี่ปุ่นซื้อเครื่องบินลอคฮิต แล้วตอลไค้ผลประโยชน์
 มากมายเหลือเกิน จนกระทั่งถึงนายกรัฐมนตรีปัจจุบัน คือ นายโนโมริ ทาเคชิคะ นี้ก็เงินบริษัทที่ครุฑ
 และบริษัทที่มีไค้ให้เงินตรง ๆ นะครับ แต่ให้เป็นที่ให้เป็นที่นก่อนทุนของบริษัท เขาสุทลาคทุนแล้วเอาทุน

ทำอย่างไร ของของพรรคบางที่ขายแล้วราคาแพงกว่าของชาวบ้าน ต้องตั้งข้อสังเกตที่คนประจำบ
 ตั้งข้อสังเกตเอาไว้ การบริจาคของกลุ่มผลประโยชน์จะแน่นอนได้อย่างไร หรือมีอะไรประกัน
 สำหรับประชาชนโดยทั่วไป กลุ่มผลประโยชน์นั้นจะโคะไรกลับมา เพราะท่านอาจารย์อมร ได้พูดถึง
 การถอนทุน ก็คือไม่ได้นิยามว่ารับบริจาคแล้วจะถอนทุนทกรายไป มีคนสงสัยว่าการบริจาคของกลุ่ม
 ผลประโยชน์ให้พรรค ทำอย่างไรให้ประชาชนทั่วไปสบายใจว่าไม่มีการแลกเปลี่ยนอะไรในต่อไป
 ผมฝากถามเมื่อท่านรัฐมนตรีตอบอะไรไปก็ตาม เวลานี้ท่านยกมือจะถามท่านรัฐมนตรีคนหนึ่ง
 กระผมกราบเรียนเชิญ

นายสมศักดิ์ ชาติชายกิจ

กราบเรียนท่านผู้ร่วมอภิปรายที่เคารพ นายสมศักดิ์ ชาติชายกิจ ส.ส.ระยอง
 พรรคชาติไทย ตามที่ท่านอภิปรายจนจบคำสุดท้าย ท่านผู้ดำเนินการอภิปรายท่านเห็นว่าทำอย่างไร
 ให้ประชาชนรู้สึกอย่างโน้นรู้สึกอย่างนี้ หัวใจทั้งหมดคนอยู่ที่ทำอย่างไรถึงจะให้ประชาชนมองภาพ
 ในทางดี ฉะนั้นการที่เริ่มคนจากท่านบุญชู ท่านเริ่มคนว่า หาเสียงมาได้รวมแล้วพรรคนั้นเอาหัวละ
 ๕๐๐ คิดหัวจากประชาชนหัวละ ๕ บาท ประชาชนจะรู้สึกอย่างไร ลงคะแนนเสียงทั้งที่เราไม่ได้
 อะไรเลย แต่ ส.ส. ได้จากเรากนละ ๕ บาท

รัฐบาลช่วยพรรคไปเลย ออกจะตั้งพรรคการเมือง เอาภาษีของเราไม่ให้พรรค
 นั้นอีกเรื่องอะไร เงินนอกระบบเงินอะไรก็ตาม ประชาชนไม่รู้สึกทวนจะได้อาจมาจากบริจาค จะได
 มาโดยทำมาหารับประทานอย่างไร ประชาชนไม่รู้สึก แต่เป็นภัยต่อประชาชน แต่ไม่กระทบกระเทือน
 ต่อประชาชน เพราะประชาชนไม่เห็นภาพที่ท่านบุญชู ท่านขบะพูดว่าทำอย่างไรจะให้ประชาชนสำนึก
 เข้าใจ ตัวนี้สำคัญที่สุด ท่านว่าจะหมกหวังแล้วมีประเทศไทย ไม่หมกหวังหรือ เราจะทำประชาชน
 ระดับหนึ่ง ไม่สนใจเรื่องนี้เลยใครเลี้ยงแจกหมก แต่เวลาลงเป็นเรื่องของเขายังมีประชาชนที่
 ปรัารถนาคี หวังคืออยู่ในส่วนหนึ่ง คนระดับนี้ระดับผู้นำค่วย เช่น ข้าราชการ ประชาชนระดับผู้นำ
 ทองถิ่น เป็นคน ทำอย่างไรจึงจะให้ประชาชนเข้าใจกันไว้ในบทบาทหน้าที่ เมื่อวานนี้ผมได้ยกตัวอย่าง
 ว่า เรากำลังพูดเรื่องพรรค เปรียบเหมือนต้นไม้ แต่มันจะไม่เจริญเติบโตหรือไม่ อยู่ที่ใดจะไปคือ
 รากฐานคือประชาชน เหนือมันลงไปจะเจริญเติบโตหรือไม่ ก็ผู้บริหาร ออกดอก ออกผลหรือไม่
 แต่ทั้งหมดจะคิดหรือไม่อยู่ที่รากฐาน ทำอย่างไรจึงจะให้ประชาชนเข้าใจ สนใจและตระหนักถึงบทบาท

หน้าที่ของเขา ท่านไม่ได้พูดเลยว่า ประชาชนเข้ามาทำมาหากัน รัฐบาลให้ใหม่ หัวละ ๑๐๐ บาท ไปเลย มันคงให้เขาครั้งนี้ เขาเสียประโยชน์หมายความว่าในความรู้สึกของประชาชนเขาเลือก ผู้แทนแล้วเขาไม่ทำอะไร เสียเวลาทำมาหากิน เสียประโยชน์ ถ้าใครครั้งนี้ผมเชื่อว่าเข้ามาเพราะ ครองนี้ด้วย และการที่เข้ามาหัวละ ๑๐๐ บาทนั้น คนเขาเลือกทั้งสามารถเช็คใจความมาจริง ๆ ลงชื่อ รับเงินไป ทำอย่างไรประชาชนที่มาแล้วเขาจะได้อะไรโดยได้จากรัฐโดยชอบด้วยกฎหมาย เขาจะไม่ สนใจที่จะได้จากพวกที่จะล่อลวงเขาใครก็ไม่รู้ ไม่เคยเจอหน้าเลย วันขึ้นคืนมีมายกมือข้างถนน ยัดเยียดให้เงิน ๑๐๐ - ๒๐๐ บาท เหมือนกับโจรที่มาจากไหนและให้ทำตามเขาไปด้วย ที่ผมพูด อย่างนี้ไม่ใช่ข้อความหวังจะไม่มี ภาคอีสานเคยลมนางมาแล้ว ผมก็ไปก็สืบสวน ผลสุดท้ายพ่ายกลับมา เพราะฉะนั้นคนภาคอีสานที่เราคัดกเขาว่าความรู้อะไรทั้งหลาย แต่เขาเคยลมนางมาแล้ว เพราะฉะนั้นผมเชื่อมั่นว่าถ้าหากว่าเราสามารถระดมความคิดไปประชาชนมองเห็นสิ่งที่ถูกต้องที่ควร ใ้คน ความหวังวันยังมีอยู่และการที่จะลดค่าของการซื้อเสียงทั้งหลายนั้น ท่านประจวบท่านว่าท่าน ไม่เชื่อว่า ส.ส. ไม่มีการซื้อเสียง ผมว่าท่านนั้นยังมองภาพ ส.ส. ไม่คืนัก ผมพูดได้เลยว่า ถ้าไป ระยองถามว่าอัยการสมัครซื้อเสียงใหม่ ไม่มีเขาออกเงินให้ผมด้วยซ้ำไป เพราะฉะนั้น ส.ส. ยังมีคนที่ไม่ซื้อเสียงแต่การใช้เงินต้องมีเงินให้เขาไปสำหรับที่จะไปเป็นพรรค เพราะฉะนั้นผมก็ ขอสรุปว่า ในการที่จะให้ ส.ส. ซื้อเสียงหรือใช้เงินน้อยนั้น ผมขอกราบเรียนท่านว่าอย่างนี้ครับ ช่วยประชาชนหรือ ส.ส. ลดการซื้อเสียงนั้น

๑. ช่วยประชาชนได้ใหม่ ออกกฎหมายลูกหาเลือกตั้งให้สูงท่วมศีรษะ ปิดหมดสี่ด้าน เขาจะได้หมดความกลัว มือปืนไม่เห็นใคร ๆ ก็ไม่เห็น รับเงินใครมาแล้วใครก็ไม่รู้ปิดทั้งหมดสี่ด้าน

๒. เมื่อขายชื่อ ผู้ที่มาเลือกตั้งแล้วขายชื่อเสร็จแล้ว จกบัตรประชาชนเสร็จแล้ว ก่อนจะให้บัตรประชาชนรับบัตรใบนั้น พิมพ์แม่มีคนอื่นจริง ๆ มาลงคะแนนไว้ จะได้ไม่มีการซื้อคณะ กรรมการเลือกตั้งและจะได้ไม่โกงการเลือกตั้ง เพราะฉะนั้นถ้าทำไปอย่างนี้ การซื้อเสียงจะลด น้อยลงไป การโกงการเลือกตั้งก็จะน้อยลงไป ขอขอบคุณมากครับ

รศ. นรนิติ เศรษฐบุตร

ขอขอบคุณครับ เราจะคงพักนะครับ เพราะฉะนั้นท่านรัฐมนตรีตอบแล้วก็ไปเลย เพื่อรักษาเวลาผมของรัฐมนตรีตอบไม่เกิน ๒ นาที ที่กระผมมีเหลือแล้วก็คงพัก ๑๐ นาทีเท่านั้น ครับ ขอคุณ

นายอนรรคน วันเพ็ญศิริ

มีคำถามหนึ่งนะครับเรื่องใช้เงินเล็กกึ่ง ผมก็ตัวเลขที่แน่นอนมาประเทศเดียว คือ ประเทศญี่ปุ่น ตามอังกฤษเขาไม่บอก แล้วเดี๋ยวที่ตามอเมริกาก็ไม่บอก แล้วแต่ประชากร แต่ที่ตามได้เพราะลูกชายรัฐมนตรีญี่ปุ่นเขาอยู่ในวงการแจกเงินของแฟกซ์ เขาบอกว่าเลือกตั้ง ส.ส. แฟกซ์เขาเอง เขาไม่ได้ออกแฟกซ์ไหนะครับ ส.ส. เขาไหวยถนายน คิดเป็นเงินไทยก็ประมาณ ๒๐ กว่าล้านบาท สำหรับบะเจ็ดกึ่งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของญี่ปุ่นในหนึ่งเขต เลือกตั้ง ซึ่งมีหนึ่งคนเท่านั้น ส.จ. ก็ สมาชิกสภาจังหวัดเขตตั้งให้ ๕๐ ล้านเยน หรือประมาณ ๕ ล้านบาท ในหนึ่งเขตเลือกตั้งมีสมาชิกใดคนหนึ่งเท่านั้น อยากจะเห็นภาพพจน์ว่าพรรคการเมือง จะให้แข่งต้องใช้เงินนะครับ แล้วก็เงินมาจากไหนผมถามเขา เขาก็บอกหนึ่งมาจากมั่งเล็กคือ แฟกซ์ ของเขาเขาหนึ่งแฟกซ์ จ่ายเงินมาส่วนหนึ่งแล้วก็สนับสนุนด้วยบุคคลอีกส่วนหนึ่งแล้วก็ตัว ผู้สมัครเองอีกส่วนหนึ่ง รวมสามทาง ฟันในกรณีญี่ปุ่นมีอยู่อย่างที่ว่ามนตรีประจวบวาก็เป็น ความจริงคือว่า คนทุจริตอย่างไรก็ทุจริตนะครับ ไม่ใช่หาพอได้เงินเดือนมากแล้วจะหยุดทุจริต เพราะเดี๋ยวคนทุจริตก็มีส่วนคเยอะเยะยังออกทุจริตไม่ได้ อย่างผมไม่มีส่วนคเลยก็ไม่เคย นี้ก็อยากจะทุจริต เพราะกลัวว่าประวัติการเมืองจะเสีย อันนี้อยากจะเรียนว่าญี่ปุ่นถึงต้องพยายาม จะออกกฎหมาย ซึ่งผมคิดว่าใน แอด ดี ที ยังไม่ตกลงซึ่งก็คงจะออก เขาจะออกกำหนด เลยว่า คนที่จะบริจาคถ้าเป็นเอกชนจะบริจาคได้เท่าไร เพื่อช่วยเหลือพรรค ถ้าเป็นนิติบุคคล ควรจะให้ได้เท่าไร เช่น เกี่ยวกับอเมริกา ถ้าเป็นเอกชนจะบริจาคเกิน ๑,๐๐๐ เหรียญไม่ได้ แต่ว่าเอกชนของเขาสามารถจะได้อีก ๑,๐๐๐ พรรษาอาจจะได้ ๑,๐๐๐ ลูกอีก ๒ คน ๆ ละ ๑,๐๐๐ อย่างนี้ทำได้ และก็เม็กซิโก แล้วเขาไปหักภาษีได้ ส่วนในกรณีนิติบุคคลจะบริจาคได้ไม่เกิน ๕,๐๐๐ เหรียญ เขาถือไว้เลย ถ้าสมาชิกพรรคมี ๕ นิติบุคคล เขาไปบริษัทละ ๕,๐๐๐ เหรียญ เขาก็พยายามบีบจำกัด ฉะนั้นในรูปแบบของการรับบริจาคอย่างที่เรียนให้ทราบ ต้องมีการกำหนด เป็นกฎหมายว่าจะเอากันอย่างไร ผมก็ยังมีความนึกคิดของผมว่า จากงบประมาณแผ่นดินไม่ช่วย พรรคการเมืองไม่ได้ ไม่มีทางเลย อย่างที่ท่านพูดบอกว่ามีอยู่ ๓ วิธี คือเราอาจใช้

วิธีที่ ๑ โดยช่วยกันออก คือ ส.ส. ออกด้วย รัฐมนตรีออกด้วย ก็ลองดูพรรค ในประเทศไทยมีอย่างมากที่สุดคน ๕๐ - ๖๐ คน เท่านั้น คนหนึ่งจะออกซีกก็สตรงค์ แล้วค่าใช้จ่าย

ในพรรคเดือนหนึ่งหนีไม่พ้น ๒ - ๓ แสนไม่ได้ แล้วจะไปบริจาคลูกพรรค ลูกพรรคยิ่งจะแย้ เราจะไป
บริจาคอย่างไรเราต้องช่วยลูกพรรคอีก แล้วจะไปบริจาคจากลูกพรรคเพื่อเอาเงินมาไม่มีทางทำได้
เลย และก็ไม่มีโอกาสจะทำใ้ใครช่วย

วิธีที่ ๒ พยายามจะเอากองทุน กองทุนนี้คือหมายความว่า เงินของผู้สมัครเอง
คนละ ๕,๐๐๐ บาท ถ้า ๕,๐๐๐ บาท มีผู้สมัครปีละ ๓,๐๐๐ คน เฉลี่ยสถิติปีละ ๓,๕๐๐ ๒,๓๐๐
อะไรแบบนี้ สองเอา ๕,๐๐๐ คูณก็ไปประมาณ ๑๕ ล้าน ๑๕ ล้านจะเอามาจัดการอย่างไรกับ ส.ส.
ทั้ง ๓๕๓ คน ทหารเจ็ดหมื่นก็ไปไม่ได้ ก็มีอยู่ทางหนึ่งพัฒนาความคิดว่าจะต้องหาเงินในเบื้องต้น จะต้อง
หาเงินนอกทุนจากโดยวิธีที่ถึงแม้จะเป็นเงินภาษีอากรของประชาชนก็ตาม แต่ว่าเงินจำนวนนี้ที่จะนำ
เอามาใช้จ่ายในความนึกคิดของพวกเรา มันน่าจะไ้ประโยชน์ เพราะว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มา
จากการเลือกตั้ง หรือประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตย ผู้บริหารประเทศก็คือ ส.ส. ๓๕๓
คนนี่แหละ ที่จะเลือกตั้งกันมาบริหารประเทศ ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหารก็มาจากจำนวนเท่านี้ ถ้าให้
เงินนอกทุนคนละ ๑ ล้านบาท วิธีนี้จะให้ทำอะไรนั้นก็ก็เป็นเรื่องของกฎหมายที่จะกำหนดวิธี
หลักเกณฑ์ต่าง ๆ ว่าจะให้อย่างไร ถ้า ๓๕๓ เรามีเงินช่วยเหลือพรรค และ ส.ส. จำนวน ๓๕๓
คน ผมได้คำนวณจากงบประมาณแผ่นดินที่เรามีอยู่เอาปีนี้ก็แล้วกัน ๓๓๕,๐๐๐ ล้านนี่ เราจะใช้
ส่วนที่เป็นเจ้าหน้าที่บริหารประเทศไทย จะใช้สักเท่าไร ก็ ๓๕๓ ล้าน คิดเป็นเปอร์เซ็นต์ออกมา
๐.๑๐๖ ถ้าให้คนละ ๒ ล้าน ก็ ๗๐๘ ล้าน เท่ากับ ๐.๒๑๒ ก็กว่าเงินจะไปรั่วไหลดีกว่าคนที่
เข้ามาถือโอกาสฉ้อโกงกว่าที่จะได้มีนักการเมืองที่ไม่คิดจะเอาผลประโยชน์ในการเลือกตั้งในทาง
การเมือง ผมจึงมองในแง่นี้ แต่ว่ารายละเอียดต่าง ๆ นั้น ผมคิดว่าคงจะพูดไม่ได้ตรงกับที่อาจารย์
ถาม ผมอยากจะเพิ่มเติมอีกสักนิดว่า คือถ้าเราให้หัวละล้าน ถ้ามี ส.ส. ๕๐ คนเข้ามา เราก็
ประมาณให้ไปคนละ ๒ ล้าน เป็น ๑๐๐ ล้าน พรรคเอาไปควบคุม ไม่ใช่ว่าหัวหน้าพรรคเอาไป
๑๐๐ ล้านแล้วเลิกกันเอง ต้องควบคุมโดยตัวบทกฎหมายว่าจะควบคุมเงินจำนวนนี้อย่างไร ถ้าเขา
มี ๑๐๐ ล้าน คน ๕๐ คน ได้ ๑๐๐ ล้าน ก็จะหาออกเบี้ย สมมติใครอยุ่ละ ๘ ผ่าก็ได้มาอีก ๘ ล้าน
ต่อปี เอา ๑๒ หารได้เดือนหนึ่ง ๖๖๖,๖๖๖ บาท เอาเงินจำนวนนี้มาบริหารพรรคก็ได้ ถ้าเหลือก็เป็น
กองทุน ใช้เลือกตั้งคราวต่อไป ใช้ไปเท่าไรก็กลับมาเอาเงินที่ จะสนับสนุนให้ กรณีอย่างนี้พรรค
การเมืองก็จะโค่น การเล่นการเมืองที่จะมีระบบการคัดเลือกตัวบุคคลก็ไม่ต้องไปอยู่ที่ใดอันใดใคร

คนทุกคนเขามาอิสระหมด เพราะเงินมาจากภาษีประชาชน ผมจึงคิดอย่างนี้

วิธีที่ ๓ วิธีนี้สำคัญที่สุด ใครที่ไม่สมัครใจในการเล่นการเมืองแล้วก็อยู่ไม่ได้แน่นอน ถึงแม้จะไปจะเนรเทศใคร อย่างคุณประจวบก็อยู่นี่ไม่ได้ ผลสุดท้ายก็เหลืออีกคนเดียวที่ มีสเตอร์คลีนที่เป็นนายกโดยอัตโนมัติ โดยที่คนอื่นมันสกริปไปเสียหมด มันหนีไม่พ้นหรอก เพราะ วาการ เมืองต่อไปเมืองไทยเดี๋ยวนี้สกริปไม่ได้ สื่อสารมวลชนยังชมเชยอยู่ตลอดเวลา ชุคคุย ตลอดเวลาจึงเป็นของดี ก็ขอขอบคุณเพียงแค่นี้ครับ

นายถวิล จริยาโกวิท

กระผมนายถวิล จริยาโกวิท ผู้สังเกตการณ์มาจากพรรคประชาธิปัตย์ครับ
 เมื่อกลางวันผมได้ยินผู้เข้ารับการสัมมนาปรารภกันบอกว่า ผู้ที่อภิปรายในที่ประชุมนี้เป็นรัฐมนตรี
 บ้าง ส.ส. บ้าง เป็นกรรมการบริหารบ้าง แคว้นผู้มีสิทธิเลือกตั้งธรรมดาๆ เป็นสมาชิกของพรรค
 การเมืองนั้นไม่มีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นเลย ผมว่าความจริงความคิดเห็นของสมาชิกในพรรค
 การเมืองต่างๆ นั้น ก็มีคุณค่าสำหรับกรรมการปกครองที่จะรับเอาไปพิจารณาเพื่อแก้ไขพระราชบัญญัติ
 พรรคการเมือง

ประการแรกผมขอขอบคุณ คุณชนะ คุณประจวบ ที่ได้แสดงความคิดเห็นไปในทาง
 ปกป้องผลประโยชน์ของประชาชน ผมฟังการอภิปรายมา 2 วันแล้วนะครับ ดังเหตุที่ว่าใครหนอ
 จะเข้ามาปกป้องสิทธิของประชาชนฟังมา 2 วัน ส่วนใหญ่พูดเพื่อผลประโยชน์ของท่านโดยเฉพาะ
 ท่านที่เคารพ พูดถึงปัญหาเงินทุนที่อภิปรายมาเป็นการเสนอแนะที่จะแก้ไขพระราชบัญญัติพรรค
 การเมืองเป็นส่วนใหญ่ ท่านหาได้คำนึงถึงไม่ว่าการให้บทบัญญัติของพระราชบัญญัติพรรคการเมือง
 พ.ศ. 2524 เราจะแสวงหาทุนมาใช้จ่ายในการพัฒนาพรรคการเมืองอย่างไรบ้าง ท่านไม่ได้พูด
 ถึงเลยแม้แต่ต้นเฟืองไป โดยเฉพาะท่านผู้ใหญ่บางคนก็คอยจะย่ำๆ เสมอๆ ว่าความคิดเห็นของท่าน
 ที่จะเอาทุนรอนเหมือนยังต่างประเทศเข้ามาใช้ในเมืองไทย ผมบอกว่าท่านคิดอย่างนั้น ก็เพราะว่า
 ท่านถือว่าท่านมีเสียงข้างมากในสภาฯ อาจจะสร้างกฎหมายขึ้นมาบังคับกับรีดไถคนเสียภาษีก็ได้
 ความจริงนะครับผมค้นค้นใจที่สุด ที่คุณชนะได้พูดว่าพรรครัฐบาลก็ช่วยเหลือพรรคการเมืองอยู่
 แล้วก็ช่วยเหลือมาตั้งหลายปีถึงงบประมาณพัฒนาจังหวัดใจครับ สมาชิกที่ได้รับเลือกตั้งมาก็ได้รับ
 2 ล้าน 5 แสน พรรคการเมืองมีผู้สมัครรับเลือกตั้งได้มากก็ได้เงินมาก แล้วก็ใช้เงินต่างๆ
 เหล่านั้นออกไปในท้องที่ของตัวเองก็เป็นโอกาสที่จะสนับสนุนพรรคการเมืองของคนเป็นอันมาก
 ในเมื่อท่านใช้ไปในทางที่จะเกิดประโยชน์แก่พรรคการเมือง หรือว่าหาเงินใส่กระเป๋าหรือเปล่า
 คิดดูครับ ผมว่าพระราชบัญญัติพรรคการเมืองมีเปิดช่องทางไว้ให้หลายประการที่จะหาทุน ลองคิด
 มองดูว่าจะหาอย่างไรบ้าง

ประการแรก ให้บริจาคจากประชาชน เช่น เรียกจากกลุ่มผลประโยชน์ที่มีกลุ่ม
 ผลประโยชน์เขาให้เงินให้ทองมาแล้ว เราจับจ่ายใช้สอยไปในทางที่ไม่สุจริต เชื้อถือแล้วนี่เขา
 เปลี่ยนตัวให้ส่งลูกหลาน เหลน เข้ามาสมัครในพรรคการเมืองผมก็ว่า ที่เขาก็กช่วยเหลือเหมือนกัน
 เป็นการช่วยเหลือตัวบุคคล

อีกประการหนึ่งผมก็ว่าการที่ขยายพรรคการเมือง เป็นสาขาต่างๆ นั้นเป็นวิถีทางที่จะระดมผู้คนซึ่งมีคุณภาพและท่าน ส.ส. สามารถที่จะเลือกสรรบุคคลในท้องที่ในเขตเลือกตั้ง คนที่คั้นมีเงินเขาก็บริจาคให้มาก คนไม่มีก็บริจาคให้หน่อยๆ ผมว่าคุณภาพของบุคคลก็เป็นทุรอนอย่างหนึ่งเหมือนกัน นี่แหละครับเป็นกฎหมายพระราชบัญญัติพรรคการเมืองเปิดทางไว้ในการหาทุน

ดร. วิสุทธิ์ โปธิ์แทน จากคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วันนี้ช่วงนี้พูดถึงการระดมทุนเข้าพรรคการเมืองอย่างไรก็ตาม 2 วันนี้ เราพูดถึงพรรคการเมืองและการพัฒนาการเมืองในประเทศไทย ผมก็อยากจะพูดรวมๆ ไปก็คือว่า ความเห็นในที่นี้ผมคิดว่าคงไม่สูญเปล่าของทุกท่าน อย่างไรก็ตามแต่ละท่านก็มีความคิดหลากหลาย ทางผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหลายก็คงนำความคิดเหล่านั้นไปประสานเพื่อที่จะนำมาคิดเอาไปใช้ให้เป็นประโยชน์ให้มากที่สุด อย่างไรก็ตาม เรื่องของอุดมคติกับเรื่องของความเป็นจริงในหลายอย่างอาจจะไม่ตรงกันเท่าไร หลายท่านอาจจะพูดถึงอุดมคติว่าการเมืองจะต้องสะอาด บริสุทธิ์ 100% แต่มนุษย์เรายังไม่บรรลุดุริยคติเป็นมนุษย์ที่มี โลก โกรธ หลง เพราะฉะนั้นมีผิดบ้าง ถูกบ้าง ถ้าจะทำอย่างไรให้มันได้ถูกมากกว่าผิดให้มากกว่า หนอยตลอดเวลาก็ยังคิดว่าที่ไม่พยายามที่จะทำ และผมก็ยังไม่เห็นมนุษย์คนไหนในโลกที่มีความดีสมบูรณ์แบบหมด หรือประชาธิปไตยที่ไหนในโลกที่ที่เป็น 100% ไม่มีมีแต่สิ่งสองกัน ผมเองก็สอนวิชาประชาธิปไตยเวลาสอนก็สอนเรื่อง เค็มที่ในแง่ของความเป็นจริงในทางปฏิบัติในประเทศไหนเป็นประชาธิปไตยสัก 80% ก็บอกว่าเขาสะอาดแล้วเพราะฉะนั้นผมก็คิดว่าในเรื่องที่จะพัฒนาพรรคการเมืองอะไรต่างๆ เหล่านั้นผมก็อยากจะกล่าวว่า ถ้าเราสามารถที่จะให้ประชาชนโดยส่วนใหญ่ ความจริงเราให้เขาไม่ได้แต่ให้ประชาชนทั้งหลายได้ตระหนักว่าการเป็นประชาธิปไตยนั้น ได้ประโยชน์ต่อเขามากกว่าเป็นอย่างอื่น เขาก็จะช่วยกันรักษาเพราะว่าในเรื่องของผลประโยชน์คือสิ่งที่ได้จะเสียอะไรก็ตามคนจะได้ประโยชน์เขาจะช่วยกันรักษาช่วยกันสร้าง ถ้าเขาเห็นว่าไม่ได้ประโยชน์เขาก็จะไม่ช่วย เพราะฉะนั้น ในการเลือกตั้งเรื่องชื่อเสียงอะไรต่างๆ ประชาชนซึ่ง ชาวไร่ชาวนาไปรับจ้างเกี่ยวข้าววันละ 30 บาท ถ้าให้เขาไปเลือกตั้งเขาไม่ได้อะไรเลยเขาก็คงไม่ไป ผมไม่ได้สนับสนุนให้ชื่อเสียง แต่ผมคิดว่าทั้งระบบรวมกันทั้งหมดว่าเราจะทำอย่างไรให้คนที่เขามีสิทธิ์มีเสียงนั้นเขาได้เห็นว่าการเลือกตั้งและพรรคการเมืองนั้นสร้างประโยชน์ให้เขาในระยะสั้น ระยะยาวในเรื่องเศรษฐกิจ ในเรื่องความเป็นค่าเลี้ยงปากเลี้ยงท้องในเรื่องของการมีอำนาจในการที่จะควบคุมผู้ปกครองของเขาให้คงเส้นคงวา ให้ตอบสนองต่อความต้องการของเขา ให้มากที่สุด เพราะฉะนั้นผมอยากจะให้เปลี่ยนคือค่อยๆ เปลี่ยน ผมคิดว่าไปใน

แนวทางที่ว่าเราเพิ่งมีขบวนการพัฒนาประชาธิปไตยต่อเนื่องกันมาแค่ 10 ปี บางท่านก็คิดว่า 57 ปี แต่ 57 ปีนั้นไม่ต่อเนื่อง การไม่ต่อเนื่องก็เหมือนกับคนที่กำลังจะโต แล้วก็ถูกตีหัว แล้วก็ไปนอนที่โรงพยาบาลจะฟื้นแล้วกำลังจะโตก็ถูกตีหัวต่อก็ก็นอนใหม่ ถูกตีหัวบ่อยๆ ก็ปัญญาอ่อน พรรคการเมืองก็เหมือนกัน ฟังต่อเนื่องกันมาประมาณสัก 10 ปี จะหวังให้มันดีเหมือนประเทศที่เขาต่อเนื่องมา 50 ปี 100 ปี คงเพื่อฝันมากเกินไป แต่เท่าที่เป็นอยู่ ถ้าเราช่วยประคับประคองกันทุกท่านก็เห็นว่าการซื้อเสียงไม่ว่าก็ยังมีอยู่แต่ว่าในระยะต่อไปคงจะดีขึ้นผมก็เลยคิดว่าถ้าสามารถเปรียบเทียบการใช้เงินในการซื้อเสียงเป็นการจ้างคนทำงานให้แก่พรรคให้แก่ชาวบ้านอย่างเช่นประเทศอื่นเขาเป็นก็จะเป็นการดี และอีกอย่างหนึ่งในเรื่องที่ผมคิดว่าประเทศที่เป็นประชาธิปไตยหลายประเทศนั้นมีการซื้อเสียงเหมือนกันแล้ว ผู้นำของเขาถูกออกตามองในแง่ดี ถ้าผู้นำไม่ถูกออกแต่เขาทำการทุจริตจะยิ่งร้ายกาจไปกว่าเพราะว่าประชาธิปไตยเป็นขบวนการที่สามารถทำให้เอาผู้นำที่ทุจริตออกได้เป็นระยะๆ นะครับผมก็เลยอยากฝากไว้ว่าเราควรจะให้เวลาบางประคับประคองกันไป มองในแง่ดีบ้างแล้วก็ฝากว่าผู้แทนราษฎรนั้นสะท้อนคนเลือก ขอขอบคุณครับ

นายสมชาย โชติศกุล จากกลุ่มอาสาประชาชาติ

ผมได้ติดตามโครงการขยายฐานประชาธิปไตยสู่ปวงชนมา 2 ครั้งแล้วนะครับ ครั้งแรกพอดีเกิดเหตุหน้าท่วมภาคใต้ แล้วก็มาครั้งนี้เป็นครั้งที่ 2 ของกรมการปกครอง เท่าที่เราคุยกันมาตั้งแต่ครั้ง โนนจนกระทั่งครั้งนี้เมื่อวานนี้จนถึงบัดนี้ รู้สึกว่าส่วนใหญ่เราก็พูดคุยกันเรื่องโครงการขยายฐานประชาธิปไตย คำว่า "สู่ปวงชน" รู้สึกยังพูดคุยกันน้อยอยู่ เพราะว่า 2 วันก่อนตั้งแต่เมื่อวานจนถึงวันนี้เราก็พูดถึงกฎหมายพรรคการเมือง โครงสร้างพรรคการเมือง นักการเมืองอะไรต่างๆ เหล่านี้ แล้วก็เกิดปัญหาขึ้นมากมาย ทางด้านกฎหมายรัฐธรรมนูญต่างๆ ผู้ร่างมักบอกว่าตั้งใจจะให้เกิดพรรคการเมืองใหญ่โตพรรคการเมืองเข้มแข็ง ก็เลยออกกฎอย่างโน้นอย่างนี้ ทางด้านนักการเมืองก็บอกว่าก็เพราะออกกฎกันอย่างนี้มันทำให้ผมไม่เจริญเติบโต ทำให้ต้องเลิกลาภก็เถียงกันไปเถียงกันมาไม่ทราบว่าใครผิดใครถูก แล้วจะเกิดการแก้ไข เราจะแก้ไขท่านรองอธิบดีท่านก็พูดตั้งแต่วันแรก ชั่วโมงแรกเลยบอกว่ายุ่งยากมากรายละเอียดก็เยอะ การแก้ก็คงจะลำบาก อะไรต่างๆ เหล่านี้ คือเข้าไปดูมาแล้วรู้สึกจะทำท่าจะตันๆ อยู่

จะพัฒนาประชาธิปไตยกันจะไม่ไหวซะแล้ว กระทบก็มองเห็นว่ามันยังไม่น่าจะค้น น่าจะมีทางอื่น ทางอื่นที่เรายังพูดกันน้อยในที่นี้ก็คือว่าประชาชนข้างล่างว่าอย่างไร ทำอย่างไรจะพัฒนาประชาธิปไตยโดยลงมาสู่ประชาชนข้างล่าง เอาละครับข้างบนพรรคการเมืองจะแก้อย่างไรก็แก้ไป ออกกฎระเบียบอย่างไร หรือว่านักการเมืองในพรรคนั้นจะปรับปรุงอะไรกันอย่างไรก็ว่าไป ที่เป็นโครงสร้างระดับบนแต่กระทบเห็นว่าควรจะเน้นหนักมาสู่ระดับล่าง ระดับล่างนั้นก็ถือว่าสิ่งที่เราดูเราเห็นที่เราทำอยู่ในห้องแห่งนี้ น่าจะมีการเผยแพร่การกระทำไปสู่ระดับล่าง โอกาสต่อไปผมอยากจะฝากกรรมการปกครองไว้ว่า โครงการขยายฐานประชาธิปไตยสู่วงชนนั้นน่าจะมีการสัญจรบ้าง กรม. เขาสัญจรแล้ว โครงการนี้ต้องสัญจรบ้าง เพราะถ้าพูดกันอยู่อย่างนั้นะครับ ก็อยู่กับแค่นี้ หลายคนก็บอกว่าพูดกันอยู่ครั้งนี้ ประชาชนเขาไม่ได้มีโอกาสแต่ถ้าเราสัญจรไปเขาก็มีโอกาสกระจายลงไปสู่ระดับอำเภอ ตำบล จังหวัดต่างๆ ออกไป ที่นี้ปัญหานี้ก็คือว่าที่ฟังๆ เสี่ยงกูรูสี่กั๊ก ทางกรรมการปกครอง เองก็ยังมีปัญหาว่าจะเอาเงินที่ไหนก็พูดยๆ กันอยู่ว่าต้องใช้เงินประมาณสัก 50 ล้าน จึงขยายออกไปสู่ประชาชนได้ ถ้าไม่ได้อันนี้ก็คงจะทำอะไรไม่ได้มากนัก กระทบเห็นว่าถ้าจะทำจริงแล้วก็ทำได้ทันที กรรมการปกครองก็ทำได้ทันที เพราะผมมองเห็นว่ากรรมการปกครองมีคนพร้อมอยู่แล้วมีเจตนาพร้อมอยู่แล้ว ขาดแค่เงินแล้วว่กันจริงว่าจะทำกันจริงๆ เงินไม่ต้องใช้มาก ถ้าเราคิดกันอย่างนี้พิจารณาว่าใช้คนขนาดนี้เขาโรงแรมอย่างนี้แน่นอนครับ 50 ล้านไม่พอหรอก ถ้าเราทำกันแบบประชาธิปไตยแบบไทยๆ ของเราที่จะเผยแพร่ความคิดอย่างนี้ลงไปสู่ข้างล่างแล้วใช้คนที่อยู่ในของกรรมการปกครอง เจตนาพร้อมของกรรมการปกครองทำได้ จะต้องมีคนที่จะดำเนินการลงไปสู่จังหวัดและตำบล ดำเนินการอย่างนี้ไม่ต้องไปเชิญนักการเมือง นักวิชาการ เยอะแยะแบบนั้น ใช้คนในท้องถิ่นแล้วใช้ที่แคบๆ มีชื่อว่าไปพูดที่จังหวัดก็เชิญคนทั้งจังหวัด เอาแค่นั้นในอำเภอเมือง เขาขึ้นรถมา เลี้ยงอย่างเก่งก็แค่ขนมจีน คุยกันแค่การบ้านการเมือง รับประทานขนมจีน มีใจรับประทานเด็ก ไม่เป็นไรครับก็พูดกันรู้เรื่องไม่ต้องสิ้นเปลืองงบประมาณกันเท่าไร แต่จุดสำคัญที่ผมอยากจะฝากไว้คือคนพูดดำเนินการซึ่งอยากจะเรียกว่าผู้ปฏิบัติงานประชาธิปไตยนั้น จะต้องต้องมีมือกันอย่างยิ่ง ต้องผ่านการอบรม กรรมการปกครองมีโรงเรียนนายอำเภอ ฝึกให้เป็นโรงเรียนประชาธิปไตยขึ้นมา แล้วผลิตนักปฏิบัติงานประชาธิปไตย พวกนี้พอไปถึงจะมองเห็นเรื่องที่จะต้องพัฒนาไปสู่ระบอบประชาธิปไตย เพราะฉะนั้นถ้าทำอย่างนี้แล้วเราก็จะสามารถเผยแพร่ประชาธิปไตยไปสู่ประชาชนได้โดยประหยัดและทำได้ทันที แล้วเลือกตั้งสมัยหน้าตั้งเป้าเอาไว้เลยจะได้ผลอย่างไร เราคุยกันตรงนั้น

นายสมชัย โสธรธีรวัฒน์

สวัสดีครับ ท่านผู้มีเกียรติ ท่านประธาน ด้วยความเคารพ กระผม นายสมชัย โสธรธีรวัฒน์ สมาชิกสภาปฏิวัติแห่งชาติ กระผมมีความเห็นค่อนข้างจะแตกต่างจากผู้ที่ได้ไปแล้ว ประเด็นสำคัญที่สุดที่พูดถึงการระดมทุนเพื่อช่วยพรรคการเมือง ไม่มีใครมาวิเคราะห์เลยว่า พรรคการเมืองหมายถึงอะไร พรรคการเมืองมันมี 2 ระบบ

ระบบพรรคการเมืองภายใต้ระบอบเผด็จการเป็นพรรคเผด็จการ ระบบพรรคการเมืองในระบอบประชาธิปไตยเป็นพรรคประชาธิปไตย ฉะนั้น ปัญหาที่เราพูดถึงอยู่เดี๋ยวนี้ยังไม่มีการวิเคราะห์เลยว่าพรรคการเมืองในเมืองไทยที่มีอยู่เป็นพรรคประชาธิปไตย หรือเป็นพรรคเผด็จการ ฉะนั้น เมื่อเราไม่รู้จักถึงต้นสาเหตุอย่างนั้นแล้ว การที่จะพูดถึงการระดมทุนพรรคต่างๆ ที่ท่านบุญชู ท่านอนุวรรตน์ พวกนี้เป็นเรื่องให้เห็นแก่ตัวในแง่ที่ว่า เมื่อเลือกตั้งแล้วได้เป็น ส.ส. แล้วขอเงินทุนคืน แค่ว่าใครชวาลงทุนแล้วขาดทุนจะขอใคร การหาทุนการใช้เงินของระบบพรรคการเมืองมันต้องใช้และใช้มากด้วย อย่างประเทศที่เขาเป็นประชาธิปไตยสมบูรณ์ที่อ้างกันมาว่าเขาใช้มากกว่าเมืองไทยหลายร้อยเท่า แต่การใช้เงินของเขานั้นเขาไม่ได้ซื้อเสียง คุณบุญชู ท่านรู้เลยว่า จังหวัดนครสวรรค์ เขต 1 ต้องการใช้อะไร จะใช้ระดมทรัพยากรของบุคคลทั้งหมด มาชี้แจงว่าเมื่อเป็นผู้แทนแล้วจะทำอย่างนี้ พรรคประชาธิปัตย์ก็เหมือนกันจะทำอย่างนี้มันใช้เงินมาก มันไม่ผิด สิ่งที่ผิดมันหมายความว่าพอลงเลือกตั้งเสร็จแล้วก็ยอมรับกันอย่างคุณประจวบที่ท่านพูดว่าจะให้เท่าไร ผมไปช่วยและลงสมัครด้วยและช่วยหาเสียงจากเพื่อนพรรคการเมือง ถามว่า คราวนี้พรรคประชาธิปัตย์เขาให้ 50 นะ แล้วพรรคคุณจะให้เท่าไร พรรคชาติไทย 60 แล้วก็แข่งกันอย่างนี้ นี่คือการบดบังของระบบพรรคการเมือง การที่จะแก้ไขปัญหานี้มีอยู่ทางเดียวก็คือมันต้องสร้างระบอบประชาธิปไตย ครามใดที่ยังเป็นระบอบเผด็จการโดยระบบรัฐสภาปัจจุบันนี้ ให้ท่านพูดจนหัวหงอก ลูกหลานพวกอีก ไม่มีทางที่จะแก้ไขปัญหาได้เลย ฉะนั้น อย่างคุณประจวบพูดว่ามันไม่มีทางแก้ไข ก็มันแก้ไม่ได้ เพราะเราไม่รู้ว่าจะสาเหตุมันเกิดจากอะไร ผมกล้าบอกว่สรรพลสิ่งทั้งหลายเกิดเหตุเมื่อเราไม่รู้ว่าจะสาเหตุมันจะแก้อะไร นี่ท่านพูดเรื่องปลายเหตุต้นเหตุท่านไม่พูด พูดไปมันเข้าเนื้อท่านทั้งสิ้น นโยบายอย่างนี้พรรคการเมืองที่ไม่ว่าเป็นฝ่ายรัฐบาล ฝ่ายค้านก็ดี เป็นพรรคการเมืองของระบอบเผด็จการเมื่อมันเผด็จการจะมาเรียกร้องประชาธิปไตยกันได้อย่างไร เผด็จการไม่ใ้คุณโยนบายนโยบาย

พรรคการเมือง ไม่รู้หน้าคนสมัคร คุณก็กฎหมายพรรคการเมืองที่เราจะพัฒนาออกมาจากอะไร มันเป็นเรื่องไขที่ออกมาจากรัฐธรรมนูญ เพราะรัฐธรรมนูญมันเป็นผู้สร้างประชาธิปไตย และ รัฐธรรมนูญเป็นการสะท้อนระบอบการปกครองของแต่ละยุคแต่ละสมัย อย่างประเทศไทยนั้น ว่างรัฐธรรมนูญมาตรา 25 ประชาชนคนไทยมีสิทธิตั้งพรรคการเมืองได้ แต่ว่ามีเงื่อนไขว่าต้อง ความพรรคการเมืองที่เรากำลังพูดถึงกันอยู่ แล้วมันจะพัฒนาไปได้อย่างไร นักการเมืองทั้งหลายไม่ว่าท่านบุญชู หรือใครก็ตาม หลายนๆ คนก็บอกว่าจะแก้กฎหมายเหล่านี้ แต่ไปแก้ประธานสภาให้เป็นประธานรัฐสภามันได้อะไรเกิดขึ้น ทำไมไม่มาแก้กฎหมายรัฐธรรมนูญ มาตรา 94 วรรค 3 ที่ว่าสมัครต้องสังกัดพรรคการเมือง แล้วมาตรา 95 ทั้งหมดตัดออกไปชั่วคราว มาตรา 104 วรรคสอง ก็ตัดออกไป มาตรา 182 ที่ไล่สมาชิกออกไป ตัดออกไป ที่ท่านไม่แก้แบบนี้เพราะอะไร เพราะขัดผลประโยชน์ที่ท่านได้ พรรคการเมืองต่างๆ พรรคประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่เห็นด้วยกับ รัฐธรรมนูญฉบับนี้ด้วย แก้ได้หรือเปล่า ไม่แก้เพราะได้ผลประโยชน์จากกฎหมายพรรคการเมือง กฎหมายเลือกตั้ง ฉะนั้น คราวใดที่กฎหมายพรรคการเมือง กฎหมายเลือกตั้ง ทำให้คนผิดกฎหมาย เมื่อทำผิดกฎหมายเป็นอาชญากร ฉะนั้น ผมขอเรียนว่า เมื่อทำผิดกฎหมายแล้วสามแสนห้า แสนห้าคนละล้าน มันผิดกฎหมายหรือเปล่า เมื่อมันเป็นอย่างนี้ผมจึงสรุปว่าไม่มีทางแก้ไขปัญหาได้ คราวใดระบอบการปกครองซึ่งเป็นเผด็จการอยู่ทุกวันนี้ ให้พูดจนตายก็แก้ปัญหามาไม่ได้ *

รศ. นรมิตี เกรนรุบุตร

เจริญคุณฉลาด วรฉัตร

ร.ศ. ฉลาด วรฉัตร

ขอบคุณครับ ท่านประธานที่เคารพครับ ผมเองไม่ได้อยากจะพูดทุกครั้งไป เป็นแต่ละหัวข้อ ผมมาเสียเวลา 2 วันนี้ ผมก็อยากได้รูปธรรมเหมือนกันเพื่อเป็นการระดมความคิด แต่รู้สึกว่ามีหวังพอสมควร เพราะแต่ละเรื่องที่เราประชุมกันแล้วมีได้พูดกันในหัวข้อที่เราจะพูดกัน เพราะได้หัวข้อนั้นการหาสมาชิกก็หาสมาชิก การระดมทุนก็ระดมทุนว่าจะทำอย่างไร ท่านแต่ละคนบอกรูปธรรมไป แต่ละคนมีแนวความคิดไม่เหมือนกัน มีไขไปเอาอย่างกว้างประเทศนั้นเขาถูกต้อง เพราะผมก็ไม่เคยรู้ว่าต่างประเทศเขาทำกันอย่างไร นี่ก็ความรู้อย่างหนึ่ง เพราะฉะนั้น ผมขอกราบเรียนว่าผมจะพูดสั้นๆ นะครับว่า ในความคิดของผมและในประสบการณ์ที่หาเงินทุนนั้นอาจจะล้มการหาระดมทุน คนระดับกลางหลายคนก็อาจจะอยากเป็นสมาชิก แต่ประสบการณ์ที่ผมเคยทำแล้วแต่ผมหาผู้สนับสนุนไม่ได้ ผมขอกราบเรียน มีได้คัดค้านผู้อภิปราย คำว่าปรัชญา

ทางการเมืองนั้นบางทีมันระการเงินได้ เพราะพิสูจน์มาแล้วในจังหวัดตราด ผมสมัครสมาชิกสภา
ผู้แทนราษฎรหาเสียงด้านการประชาสัมพันธ์อย่างเต็มตัวไป 6 หมื่น 5 แสน นายประชุมมา เขาหลง
หลายล้าน นี่มีชื่อว่าท่าน แต่ผมต้องใช้เวลาดึง 3 ครั้ง มีโซ่ลงปุ๊บได้ปั๊บ ผมก็ไม่มีทางที่จะเอาเงิน
ไปแจกแลกเขามาเป็นผู้แทน อย่างไรก็ตามผมก็ไม่ขอเข้าสภาในวิธีการ แต่มันจะต้องมีเงินประชาสัมพันธ์
อันนั้นแน่นอนครับต้องสูงขึ้นไป 6 หมื่น 5 แสนนี่ลงก็ไม่มีทางได้

ผมขอกราบเรียนท่านประธานว่า ถ้าเราทำภาพทางการเมืองปรีชาญาณให้คนศรัทธา
เลื่อมใส ผมคิดว่าเหมือนมูลนิธิ เหมือนการบริจาคต่างๆ ไป ก็ระดับสูงๆ แนนอนให้มาตั้งพรรค
การเมืองแล้วมาบริจาคทางทีวี คุณคิดว่าใครจะบริจาคให้พรรคไหนบ้าง นั่นแหละคือค่านิยมของคนที่ไม่
ต้องการผูกพันกับพรรคโดยเปิดเผย หรือคนให้บำรุงพรรคแล้วแต่ขอให้พรรคเปิดเผยมาเถอะว่า
ใครเป็นคนให้พรรคมาเท่าไร แล้วเอาเงินนั้นมาให้กองกลางกับพรรค แล้วพรรคก็เอาเงินนั้นไป
ช่ายลูกพรรคอีกทีมันก็ไม่เป็นหนี้ผูกพัน ไม่เป็นหนี้บุญคุณซึ่งกันและกัน แต่ฐานะปัจจุบันนี้แต่ละพรรค
ต้องมีสายของตัวเอง เราก็ต้องไปขอเงินใครประจบประแจงได้ก็ก็ขอเงินได้มาก แล้วก็มาเรคคองเม้น
กันว่าท่านมีสายเท่านี้ท่านได้เป็นรัฐมนตรีอย่างนั้นมันก็เลยเป็นไม่ใช่ตัวแทนที่รับได้ แต่ผมเคยพยายาม
อย่างที่สุดแล้วก็คิดเรื่องนี้มาาระดับกลาง ผมทำมาแล้ว 1 ปีสำเร็จ แต่หาผู้สนับสนุนไม่ได้ แต่ผมบอก
แล้วว่าผมก็ต้องเลยเถิด ผมขออนุมัติกรรมการกลางของพรรคประชาธิปัตย์มาทำโครงการกิตติมศักดิ์
ของพรรคประชาธิปัตย์ โครงการนี้ผมเก็บสมาชิกปีละ 500 บาท ผมให้ประกันอุบัติเหตุสมาชิก 1 แสน
โดยแบ่งไปบริษัทประกัน 80 บาท ผมให้เด็กหาอีกหนึ่ง 100 คนพวกนี้จะระดมออกไปแล้วจะกลับ
มาบอกว่าพรรคประชาธิปัตย์ตรงนั้นพรรคประชาธิปัตย์ตรงนั้นดีมาก กำลังจะขยายสาขาพรรคต่อไป
แต่ผมแบกภาระหลายๆ อย่างก็คือ ค่าเช่า ค่าออฟฟิศสามหมื่นต่อเดือน พนักงานค่าใช้จ่ายเกือบ
ห้าหมื่น แต่ผมระดมมาได้ปีละ 5 แสนกว่าบาท แต่สมาชิกต้องเพิ่มขึ้น เพราะทุกคนกำลังโทรศัพท์
มาว่าทำไมไม่ต่อ เพราะผมต้องต่อปีต่อปี ผมยังให้คำสวัสดิการเป็นที่ปรึกษากฎหมาย และผมเชื่อว่า
อันนั้นะครับ 5 นาที คงพูดวันนี้ไม่ได้ ถ้าอธิบายรายละเอียดเราต้องหาขอบกพรอง แต่ผมเชื่อปรีชา
ทางการเมือง มีนายแพทย์เขามาเป็นเพราะไม่ต้องผูกพันทางการเมือง เพราะฉะนั้น ท่านเปิดโอกาส
ให้ข้าราชการประจำเป็นสมาชิกพรรคการเมือง โครงการกิตติมศักดิ์นั้นมิใช่สมาชิกโดยตรงเขาก็เป็น
มีคนระดับสูงเขาก็เสียเงินน้อยๆ แล้วเขาก็เต็มใจ สมมุติว่าคนละ 1 พัน คนหนึ่งจะสมัครผู้แทน
ต้องมีสมาชิก 1 พันเขาก็ได้แล้ว และทีนี้ถ้าหากว่าสมาชิกรวมมาเป็นอย่างนั้น มีคุณภาพอย่างนั้น

แล้วรัฐบาลช่วยสนับสนุนอีก 1 ล้าน จะอธิบายรายละเอียด แต่เวลานั้นน้อย ผมว่าน่าจะคิดเรื่องนี้เป็นเรื่องความคิดของคนในโลกเราต้องใช้ความคิด ความพยายาม โครงการนี้หาข้อดี ข้อบกพร่องข้อเสียแล้ว เป็นโครงการที่น่าไปคู่ประชาชนขั้นพื้นฐานได้

นายสมิทร สมิทธินันท์

ผม นายสมิทร สมิทธินันท์ ผมเห็นผู้แทนหรือนักการเมืองพูดที่ไร พูดถึงเรื่องเงินทั้งนั้น อยากได้เงินมาโดยชอบธรรม หรือไม่ชอบธรรมเท่านั้น การที่ได้เงินมาโดยชอบธรรมแต่ใช้ไปในทางไม่ถูกไม่ควร สมควรจะให้หรือไม่ครับ ยกตัวอย่าง เช่น การสร้างเวทีปราศรัยที่หนึ่งเสียเงินก็ همین ค่าใช้จ่ายก็ همین พรรคการเมือง นักการเมืองเห็นแก่ตัวใหม่ พูดเสร็จพูดได้ 2 - 3 ชั่วโมง รื้อทิ้งแล้ว รื้อเวทีทิ้งแล้ว ไม่ยอมให้ผู้สมัครอื่นหรือพรรคอื่นพูดต่อในพรุ่งนี้ มะวันนี้ อย่างนี้เป็นการใช้เงินที่สมควรไหม ผมคิดว่าถ้าหากว่าใช้เงินในทางที่สมควรแล้วไม่จำเป็นต้องไประดมทุนอะไรมากมาย อีกอย่างหนึ่งก็คือกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้รับผิดชอบกับการเลือกตั้งก็ทำไม่ถูกตามกฎหมายเลือกตั้ง บอกว่าให้กระทรวงมหาดไทยดูแลการเลือกตั้งให้มีความเสมอภาค แต่การที่ปล่อยให้ผู้สมัครแต่ละคน แต่ละพรรค คิดไปปลิวตัว โดยไม่จำกัดการปิดมีขอบเขตในการปิด แผ่นหนึ่งใหญ่กว่าคึกก็มิแล้วก็คิดไปปลิวทุกๆ 5 - 10 เมตร สมควรหรือไม่เปิดโอกาสอย่างนี้ ถือว่าเสมอภาคหรือไม่ ฉะนั้น ถ้าหากว่าการที่จะจำกัดการใช้จ่ายผมคิดว่าจำเป็นที่จะจำกัด การซื้อเสียงนั้นไม่มีหลักฐานที่จะไปบังคับได้ แต่กระทรวงมหาดไทยสามารถจัดการเลือกตั้งให้เสมอภาคได้ โดยการ

1. จัดเวทีให้ทุกแห่งที่เห็นสมควรจะเป็นเวทีปราศรัย
2. ไปปลิวให้ผู้สมัครแต่ละท่านพิมพ์ข้อความไว้ ไม่ให้มีแต่รูปกับเบอร์อย่างเดียว

ต้องพิมพ์ว่าเลือกแล้วจะทำอะไรได้บ้าง หรือประวัติเป็นมาอะไรบ้าง คิดทุกแห่งที่คนไหนมีเบอร์นี้ เบอร์ 1 ก็ต้องมีถึงเบอร์ 100 อย่างนี้เป็นคน บางเบอร์มีที่วกรุง บางเบอร์ไม่มีเลย อย่างนี้เป็น การไม่ยุติธรรมและเสมอภาค ส่วนที่จะเรียกค่าใช้จ่ายเพิ่มจากผู้สมัครก็ยอมได้ จะเอาผู้สมัครจาก 5,000 บาท เป็น 50,000 บาท หรือ 100,000 - 200,000 บาท หรือเท่าที่เป็นค่าใช้จ่ายจริง ก็ไม่มีใครว่า ไม่มีผู้แทนอยากจะใช้เงินมากหรอก อีกอย่างหนึ่งคือเรื่องค่าใช้จ่ายของพรรค จะต้องเอาเงินของรัฐไปตั้งพรรค ไปตั้งเป็นค่าใช้จ่ายสำนักงานพรรค ผมว่าไม่จำเป็นเช่นกัน รัฐบาลสามารถจัดสถานที่หนึ่งเลยให้เป็นสำนักงานทุกๆ พรรคอยู่ในที่เดียวกันหมด เราจะร้องทุกข้ออะไรไปร้องทุกพรรคโน้นไม่ได้ ก็ร้องทุกพรรคนี้อย่างนี้เป็นคน เราเลือกร้องทุกข้อกับพรรค อย่างนี้

ผมว่าประหยัคกว่ามากที่จะเอาเงินไปแจกจ่ายแบบนั้น เพราะว่ากาการจ่ายแบบนั้นผมคิดว่า
กาการจ่ายด้านหนึ่งเท่ากับเหมาเก้าแสนจ่ายไปจริงแสนเดียวอย่างนี้เป็นการไม่สมควร เป็นการ
ใช้ภาษีในทางไม่ถูกหลัก

นายพนิจ จันทรสมบูรณ์

กราบเรียนท่านประธาน ผม ส.ส.พรรคพลังธรรม จังหวัดกาญจนบุรี ภาคเช้า
ท่านอาจารย์ ทินวิวัฒน์ และผู้มีเกียรติกล่าวพาดพิงถึงผม แม้พระพุทธเจ้าท่านไม่ได้ทำอะไรท่านนั่ง
อยู่เฉยๆ หรือนั่งสมาธิอยู่ข้างหน้าบูชาท่านยังถูกพาดพิง ฉะนั้น เราเป็นผู้แทนราษฎร
ท่านก็อาจจะมองว่าภาพพจน์ของผู้แทนนั้นบางครั้งอาจจะเห็นแก่ตัว ฉะนั้น ผมอาจจะกราบเรียน
ได้ว่าหากท่านคิดสักนิดเถอะว่าอีกไม่นาน อีกไม่กี่นาที ข้างหน้านี้โดย ฯพณฯ รัฐมนตรี จะกราบ
พระพุทธเจ้า ให้คิดว่าพวกเราที่มาอยู่ที่นี้กราบที่หนึ่งให้นึกถึงประเทศชาติบ้านเมือง กราบที่สอง
ให้นึกถึงพระพุทธศาสนา กราบที่สามให้นึกถึงพระมหากษัตริย์ และประชาชนอันเป็นที่รักของเรา
ว่าให้อยู่ด้วยกันอย่างมีความสุขและความเจริญแก่ชาติบ้านเมือง มอบภาพพจน์ผู้แทนมองให้ดี
มองให้สวยๆ สักนิดหนึ่ง มองในทางที่เป็นแง่บวกกันบ้าง อย่านองในแง่ลบ ชาติบ้านเมืองกำลัง
เหมือนดอกไม้ที่กำลังจะบานครับ และเราควรหันหน้าเข้ามาสบตากันสักนิดอิครับ ใจประสานตา
สักนิดอิครับ เคียงนี้เพลง คุณสุเทพ วงศ์กำแหง กำลังคังครับ

นายบุญชู โรจนเสถียร

ผู้ดำเนินการอภิปรายและท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย การประชุมสัมมนานี้ได้ประโยชน์ เราไม่ได้เป็นผู้พูดฝ่ายเดียว เรามาทิ้งสติปัญญาของคนอื่นเขาค่อย เเท่าที่นั่งฟังอยู่นี้ก็รับรู้ถึงสติปัญญาของเราแค่ไหน แล้วเราจะได้ประโยชน์อะไรจากการสัมมนานี้ กระผมอยากจะได้เรียนย่ำว่า เรื่องทั้งหมดที่ทางกรมการปกครองประสงค์จะได้จากการสัมมนานี้ เห็นจะได้แน่ๆ ในแง่ที่ว่า สติปัญญาของคนที่ท่านรวบรวมเข้ามาพูดในวันนี้ มันแตกต่างกันในความคิดมากน้อยแค่ไหน มันแตกต่างในระดับของความเข้าใจในปัญหาทางการเมืองแค่ไหน ท่านควรจะสรุปได้ เพราะว่าเราจะไปบอกว่าความเห็นของใครเป็นเอกหรือดีที่สุดนั้นเห็นจะไม่ได้ ในระบอบประชาธิปไตย เขาต้องยอมรับกันด้วยเหตุด้วยผลที่เราหารือกันนั้น มันต้องตัดสินใจกันได้ด้วยปัญญาของคนส่วนใหญ่ ถ้าปัญญาของคนส่วนใหญ่นี้ยังค้อย ประชาธิปไตยมันก็ยังค้อยอยู่ มันจะค้อยหรือไม่ค้อย ท่านต้องวัดเอาเองในฐานะที่มาร่วมอภิปรายกับท่าน ก็อยากจะให้เข้าใจด้วยว่า สิ่งที่เรากำลังเผชิญอยู่ กำลังหาทางอยู่ แก่ความความประสงค์ของกรมการปกครองคือว่า ระบอบประชาธิปไตยซึ่งมีกระบวนการที่มีองค์ประกอบที่ทำให้ระบอบประชาธิปไตยของเรากำลังเดินหน้า เป็นประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริง ตามอุดมการณ์ของประชาธิปไตยนั้น เรามีปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นว่า เรากำลังแข่งขันกันที่จะให้ประชาชนตัดสินใจเลือกผู้แทนขึ้นไปทำงานให้กับเขา การเลือกที่กำลังทำอยู่นี้ มันมีความวิกลจริตกาลอะไรอยู่ เราจึงยังเลือกกันในทางซึ่งให้ประโยชน์อย่างที่ว่าประชาชนต้องการยังมีได้ แล้วยังก็เกี่ยวข้องไปถึงว่าตัวประชาชนเองตัดสินใจในทางที่ถูกต้องหรือไม่ หรือใช้วิจารณญาณในลักษณะที่ถูกต้อง ตามที่เราเข้าใจว่าควรจะทำหรือไม่ ผมได้ชี้แจงว่า เราจะหวังให้ประชาชนตัดสินใจเลือกใครด้วย คุณลักษณะของคน แนวความคิดการแก้ปัญหาของคนนั้นเรายังหวังอะไรไปได้นัก เพราะว่าประชาชนที่ให้เสียงเรานั้น ยังคิดว่าจะต้องใช้ผู้แทนอีกแบบหนึ่ง ผมได้กล่าวแล้วว่า เขาต้องการให้ผู้แทนมางานเขาบ่อยๆ มาร่วมในงานตามประเพณีนิยม สงกรานต์ต้องมา ถึงบวชต้องมา งานอย่างนั้นเขาไม่ได้พูดถึงเรื่องนโยบาย ผมก็ได้เรียนแล้วว่า นั่นเป็นปัญหาและปัญหาที่เกี่ยวข้องมาถึงตัวพรรคการเมือง ได้เห็นสัจจะธรรม จึงไม่ได้เอาใจใส่ในเรื่องนโยบายเท่าไรนัก กรมการปกครองเห็นว่าวิธีนี้ไม่ดี มันจะไม่ได้ประชาธิปไตยในที่สุด ก็ต้องหาทางแก้ โดยการมีสัมมนา พูดกันว่า จะทำอย่างไรดี ให้พรรคการเมืองเป็นตัวการที่จะช่วยให้สิ่งที่ถือว่าเป็นอุปสรรคทั้งหลายนี้มันหมดไป แล้วก็เดินไปในทางที่ถูกต้อง ทำให้ระบอบประชาธิปไตยมีความหมายและมีประโยชน์อย่างแท้จริง

ตามอุดมการณ์ของเรา ผมว่าพรรคการเมืองจะต้องทำหน้าที่ ถ้าไม่ใช่พรรคการเมืองแล้วจะเป็นใคร คงจะบอกว่าเป็นรัฐบาล เพราะรัฐบาลก็มาจากพรรคการเมืองอีกนั่นแหละ เพราะระบอบนี้มันต้องเลือกมาจากคนที่เป็นผู้แทนของพรรคการเมืองนั่นเอง ดังนั้น พรรคการเมืองจะต้องทำหน้าที่แค่ไหน อย่างไร วิธีการที่จะทำให้พรรคการเมืองมีฐานมาจากประชาชนมีแนวความคิดของประชาชนเท่ากับพรรคการเมืองนั้นได้ทำอย่างไร ก็มาถึงขั้นสุดท้ายว่า พรรคการเมืองจะต้องทำงานทำการ ต้องใช้เงินใช้ทองจะหาเงินมาจากไหน เพราะการหาเงินในทางที่ผิดมีผลทำให้พรรคการเมืองนั้นต้องดำเนินงานผิดไปด้วย เพราะว่าถูกอิทธิพลของเงินได้ ที่จะบังคับจากกลุ่มผลประโยชน์ก็ การที่จะรักษาวลประโยชน์ประชาชนส่วนใหญ่ก็ยอมทำไม่ได้ เราจะหาทางแก้กันว่า ถ้าเช่นนั้นจะให้พรรคการเมืองเขามีเงินทองที่จะบริหาร เพราะเขาจำเป็นที่จะต้องใช้จ่ายจากไหน ถ้าจะไปขอจากประชาชนชาวบ้าน ให้เขามาคนละเล็กคนละน้อยจะได้ไหม ก็ยอมรับความจริงว่าเป็นไปไม่ได้ แล้วจะปล่อยให้เขาว่าได้เงินมาจากไหน ก็เสรมรู้เอาเงินมาให้ เราก็บอกว่า ถ้าเสรมรู้เอาเงินมาให้ เขาก็ต้องการผลตอบแทน เราไม่ชอบ เพราะจะทำให้ นักการเมืองเสียคนได้ และจะแก้กันอย่างไร ในเมื่อนี้เป็นเรื่องของรัฐ ก็มีความคิดเห็นว่า รัฐจะต้องมีความรับผิดชอบในการที่จะส่งเสริมให้พรรคการเมืองจะทำหน้าที่ได้ถูกต้อง ไม่อยู่ภายใต้อิทธิพลของทางการเงินจากกลุ่มผลประโยชน์ก็ดี หรือกลุ่มอะไรก็ตาม นั่นคือสิ่งที่เรากำลังจะหาคำตอบ แล้วเราพูดเรื่องอะไรกันวันนี้ พูดในเรื่องที่เกี่ยวกับปัญหานี้จริงหรือเปล่า ลองฟังดูซิ นักการเมืองเอาประโยชน์ พูดอะไรก็เอาแต่เรื่องเงินเรื่องทองมาพูดกัน เพราะนักการเมืองรู้ว่า มันต้องใช้เงิน แล้วใคร หน้าที่ไหนที่ทำพรรคการเมืองแล้วไม่ใช่เงิน เพราะได้บอกแล้วว่า ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับพรรคการเมืองมันอยู่ตรงไหน ได้บอกแล้วเงินเอามาจากไหน เขามองว่ามาจากการออกกันคนละเล็กคนละน้อย ก็บอกแล้วมันไม่พอ ปัญหาที่อยู่ที่ว่า มันเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องทำเรื่องนี้หรือไม่ ถ้ารัฐจะต้องทำจะทำอย่างไร ถึงจะมีเหตุผลที่ชอบธรรมที่ฟังจะรับได้ ถ้าจะบอกว่าที่มานั่งพูดนี้มันเห็นแก่ตัว จะเอาเงินทำเดี๋ยวก็กลัวหาได้ แต่จริงๆ แล้ว พูดเข้าใจเรื่องแล้วหรือยัง คนพูดที่มานั่งทำอย่างนี้บ้าง มันจะทำอย่างไร อยากจะให้เข้าใจเสียด้วย

ถ้าเราจะพูดจากกันด้วยเหตุผล เราก็ต้องมาคุยกันว่า เรื่องจริงๆ ที่เรากำลังเผชิญอยู่นั้น มันอยู่กันตรงไหน วิธีแก้วิธีไหนที่เป็นวิธีที่ดีที่สุด ที่มีผลเสียหายน้อยที่สุด แล้วมีทางจะไปสู่เป้าหมายของเราได้ ผมได้ชี้แล้วว่า เงินอย่างเดียวมาให้กับแค่นี้มันไม่จบ

ประชาชนต้องยอมรับว่า หน้าที่ของตัวสำคัญที่การตัดสินใจที่จะเลือกใคร เขาจะต้องมีความ
 เข้าใจระบอบประชาธิปไตยที่ว่า คุณค่าของการใช้สิทธิจะปกครองตนเองนั้นเขาจะต้องรู้สึก
 เขาจะรู้สึกได้อย่างไรในเมื่อขณะนี้เขาไม่ได้มีสิทธิปกครองตนเองแม้แต่น้อย กรมการปกครอง
 นี้แหละ เป็นตัวการที่ไม่ให้อำนาจเขาในการที่จะปกครองตนเองในระดับตำบล เขาก็เลยไม่มี
 ทางที่จะล้มรสิ่งที่มีคุณค่าต่อชีวิตของเขา คือ อำนาจที่จะปกครองตนเอง ต้องแก้ตรงนั้น จะใช้
 เงินใช้ทองอะไรร้อยแปด มีบุคคลมาบอกว่า ถ้ากรมการปกครองจะทำได้จริงๆ ก็ทำได้ ผมก็เชื่อว่า
 ถูกต้อง แก้ตรงนั้นซีให้อำนาจเขาไปเสีย แล้วเมื่อนั้นแหละประชาธิปไตยก็มาจากระดับตำบล
 หมู่บ้าน เข้าใจถึงสิทธิที่ว่ามี มันมีความหมายต่อชีวิตของเขาอย่างไร แล้วเขาจะห่วงแห่นมากขึ้น
 การซื้อการขายกัน การใช้เงินก็จะน้อยลง คนก็ค่อยๆ ให้อำนาจให้เข้าสภามันก็มีโอกาส แม้มันจะไม่
 มีเงินก็ตาม พรรคการเมืองก็จะมุ่งหน้าไปในแนวความคิดเกี่ยวกับนโยบายเป็นหลักในการที่จะไป
 คึงเสียง ไม่ใช่เรื่องกำลังทำอยู่ทุกวันๆ ที่จะหาเงินทำเดี๋ยวนั้นที่จะได้มีเสียงข้างมาก ก็เห็นกันอยู่
 มาแนะนำอะไรกันที่ทำไมให้สิ่งเหล่านี้หายไป ผมก็อยากจะเตือนเอาไว้ว่าระดับปัญญาของเรา
 ต้องเข้าไปสู่ความรับผิดชอบในความสำเร็จของประชาธิปไตยด้วย

รศ. นรนิติ เศรษฐบุตร

ผมได้รับโน้ตขึ้นมาแสดงความเห็นว่า

ข้อแรก รัฐควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนพรรคการเมือง ซึ่งพูดไปแล้ว

ข้อสอง รัฐควรให้บริการฟรีในการจัดส่งเอกสารของพรรคการเมือง

ผมอ่านนี้ก็เพื่อเสนอกรมการปกครองได้บันทึกไว้

ข้อสาม รัฐควรให้ความรู้แก่ประชาชนทั้งในระยะสั้นและระยะยาวว่า การซื้อ
 เสียงของผู้สมัครนั้นเป็นการไม่ถูกต้อง

ข้อสี่ ควรให้ประชาชนรู้ซึ่งถึงหน้าที่ของ ส.ส. ว่า ไม่มีบทบาทหน้าที่ในการ
 โยกย้ายข้าราชการ หรือฝากคนเข้าไปทำงาน ฝากเด็กเข้าโรงเรียน

สี่ประเด็นที่ฝากเข้ามาขณะนี้ ผมก็ขอเรียนให้คุณชนะ รุ่งแสง สรุปลักษณะหนึ่ง

นายชนะ รุ่งแสง

ถึงแม้ว่า กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย จะได้รับมอบหมายให้พูดเกี่ยวกับ
 เรื่องการระดมทุนสนับสนุนพรรคการเมืองหรือการหาเงินของพรรคการเมืองก็ตาม แต่ขออนุญาต

ที่จะออกไปนอกแนวคือ เรื่องของสำนักและศรัทธาต่อระบอบประชาธิปไตยของประชาชน แต่เมื่อพูดถึงสำนักและศรัทธาของประชาชนต่อระบอบประชาธิปไตยแล้ว ก็คงหนีไม่พ้นว่า ในทางการเมืองเรานั้น มันมีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและมากมาย ในระยะเวลาอันสั้น และอาจจะเกิดสภาพที่กระตั้นหันขึ้นเมื่อไหร่ก็ได้ ฉะนั้น การที่จะให้ประชาชนได้เข้าใจในสำนักและศรัทธาได้นั้น จึงเป็นเรื่องที่ไม่ใช่ของง่าย คนที่เดินเข้าไปหาประชาชนและก็เข้าไปหักทลายและขอการสนับสนุนในการที่จะให้ประชาชนในระแวกนั้น ในถิ่นนั้น ให้การสนับสนุนให้เป็นผู้แทนราษฎรนั้น ในวันที่เขาเป็นฐานะผู้ขอ หลังจากนั้นเวลาที่ 1 หรือที่ 2 คนที่ไปเป็นผู้ขอเมื่อไม่กี่ชั่วโมงมานั้น เขาอยู่ในฐานะที่จะเป็น ส.ส. เป็นผู้แทนราษฎรขึ้นมา ในระยะเวลาอันสั้นจากสภาพที่ประชาชนซึ่งเขามีความรู้สึกว่าเขาเป็นคนที่ได้รับการยกย่องว่า เขาคือผู้ที่เป็นคนมาขอ แต่ ณ บัดนี้ คนที่มาขอเขานั้นได้เป็นผู้ที่มีชื่อ มีเสียงไปเสียแล้ว มันเปลี่ยนสภาพไปจากหน้ามือเป็นหลังมือ จากคนที่วิ่งเข้ามาหาเขาสดๆ ร้อนๆ ในระยะเวลาอีกไม่กี่วัน ถ้าเขาจะมีกิจกรรมอะไรที่บ้านเขาอย่าง เขาอยากต้องการเหลือเกินให้ท่าน ส.ส. มาที่ขานเขา ไม่ว่าจะมาในงานอะไรอย่างที่ท่านอดีตรองนายกรัฐมนตรี ที่ว่างงานมาช งานแต่งงาน งานหมั้น งานอะไรก็ตาม เขาอยากให้คนๆ นั้นมาในรูปของ ส.ส. ในชื่อของ ส.ส. เขาอยากให้มา และในเวลาเดียวกัน ความเปลี่ยนแปลงที่กระตั้นหันอีกเหมือนกัน ถ้า ส.ส. คนนั้นมีศักยภาพที่สูงและเพียงพอ ส.ส. คนนั้นอยู่ในฐานะที่จะเป็นรัฐมนตรีขึ้นมาในระยะเวลาอันสั้น สถานภาพของ ส.ส. คนนั้นก็เปลี่ยนไปอีกแล้ว ชั้นตอนหนึ่ง

ถ้าเป็นรัฐมนตรีขึ้นมาแล้ว ท่านลองนึกถึงคนที่เป็ประชาชน ซึ่ง นาย ก. คนหนึ่งเดินเข้าไปหาเขาที่บ้าน มุกโตถุนบ้านเข้าไปถึงกันครัว แนะนำตัวเองขอคะแนน ยกมือไหว้ ในฐานะผู้ขอ จากนั้นไม่กี่ชั่วโมงเป็น ส.ส. จากนั้นไม่กี่วันเป็นรัฐมนตรีขึ้นมา สถานภาพมันเปลี่ยนแปลงออกไปอย่างนี้ ผู้คนในแวดวงราชการเคยเรียกอย่างนี้ก็เรียก ๆ พลๆ อย่างโน้นขึ้นมา เดินก็ผู้คนที่ถือวิหุ่เดินตามเป็นพวง สถานภาพที่มันเปลี่ยนแปลง และผมว่าสถานภาพที่เปลี่ยนแปลงในเชิงนี้มันเป็นเรื่องที่ยากแก่การที่จะให้ประชาชนเขายอมรับหรือเขาเข้าใจ หรือเกิดสำนักและศรัทธาในสิ่งที่เขาจะต้องไปทำ บอกว่าการที่ผมจะต้องทิ้งงานทั้งการของผมไปลงคะแนนให้กับการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรในวันนี้ มันเป็นการไปส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยในบ้านนี้เมืองนี้หรือผมทิ้งงานไปผลักดันให้ นาย ก. ไปเป็นใหญ่เป็นโต ผมไปผลักดันให้ นาย ก. ไปเป็น ส.ส. หรือผมไปผลักดันให้ นาย ก. ไปเป็นรัฐมนตรีหรือไปเป็นรองนายกรัฐมนตรี หรือไปเป็นนายกรัฐมนตรี สิ่งเหล่านี้

ประชาชนเขาแหว่งอยู่เหมือนกัน คราวใดที่เรายังไม่สามารถจะสร้างความเข้าใจตรงนี้ให้กับเขาได้ เราจะไปโทษอะไรเขาก็ลำบาก และในเวลาเดียวกันเมื่อก่อนนี้เราเคยพูดว่า เราต้องยอมรับว่าคนที่เข้าไปในสถาบันนิติบัญญัตินั้นพื้นฐานของคนที่เขาไปสู่สถาบันนิติบัญญัตินั้น พื้นฐานการศึกษาเนี่ยเราก็ยังไม่กำหนดไว้สูงเลย แต่ในปัจจุบันนี้ผู้ที่เขาไปสู่สถาบันนิติบัญญัตินั้นแตกต่างจากสภาพในอดีตเป็นอย่างมาก ระยะเวลาเพียงจาก 19 มาจนถึงปัจจุบันนี้เท่านั้น ผู้คนที่เข้าสู่สถาบันนิติบัญญัติมีความแตกต่างเป็นอย่างมาก เราจะหาคนที่ต่ำกว่าปริญญาตรีในสถาบันนิติบัญญัตินี้ผมว่าหายาก เคียวนี้เรามีปริญญาตรีแทบจะทั้งนั้น ปริญญาโทก็มากมาย คอกเตอร์ก็อีกเยอะ ในสถาบันนิติบัญญัติเมื่อสภาพของบ้านเมืองมันเป็นเป็นอย่างนี้ มันก็เป็นเรื่องที่จะทำให้ผู้คนที่ประชาชนทั่วๆ ไปจะ 55 ล้านหรือ 50 ล้านคนนั้น เป็นเรื่องที่ยากเหลือเกิน แต่อย่างไรก็ตาม ผมขอฝากท่านผู้มีควมศรัทธาต่อพรรคการเมืองหรือผู้ร่วมรับผิดชอบกับพรรคการเมือง หรือผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในอันที่จะต้องผลักดันในระบอบประชาธิปไตยและพรรคการเมืองบ้านเราได้มีความสำนึกและศรัทธาในสิ่งที่เป็นการรับผิดชอบของพวกเรานี้ว่า ประพฤติปฏิบัติของพวกเราในสถาบันนิติบัญญัติและคณะรัฐมนตรีนั้น เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ประชาชนเขาเกิดสำนึกและศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยได้มากน้อยขนาดไหน เร็วหรือ ช้าขนาดไหนด้วย คราวใดที่ประพฤติกปฏิบัติของผู้คนในสถาบันนิติบัญญัติและในคณะรัฐมนตรีหรือผู้บริหารไม่สามารถสร้างศรัทธาให้กับประชาชนได้ในระยะเวลาอันเร็วแล้ว ก็อย่าคิดเลยวว่าสำนึกและศรัทธาจะเกิดขึ้นกับประชาชน และสิ่งที่มีอยู่เป็นอยู่ ที่เราเป็นห่วงวิตกกังวลกันว่าชื่อๆ ชายๆ อะไรกันด้วย และพรรคการเมืองต่างๆ ต้องไประดมทุนกันมาในรูปแบบต่างๆ จะโดยความศรัทธาที่มีผู้บริจาคเงินให้หรือด้วยการระดมที่จำต้องเอาเงินให้ หรือคนที่ เป็นคอมมอนแพ็คเตอร์ คนที่เป็นตัวกลางอยู่หน้าระดับ โครมาขอก็ต้องให้อย่างนั้น ผมคิดว่าเราก็จะต้องเจอสภาพอย่างนี้กันต่อไป ผมคิดว่าสิ่งที่ผมพูดนั้น ถ้าจะเป็นเรื่องที่กระทบหู กระทบตา กระทบใจ กระทบความรู้สึกของพวกเราที่อยู่ในที่นี้ ผมต้องขออภัย แต่นี้เป็นเจตนาและสำนึกและศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย ผมเองตัวผมเข้ามาเสี่ยงโดยไม่วิตกกังวลกับสิ่งเหล่านั้น

รศ. นรนิติ เศรษฐบุตร

กระผมได้รับโน้ตท่าน พลเอก สายหยุด ขอพูดชกนึคหนึ่ง

พลเอกสายหยุด เกิดผล

ขอบคุณท่านประธาน ผมขอเวลา 5 นาที ประเด็นแรกที่ผมอยากจะเรียนในนามของกลุ่มอาสาประชาชาติ ซึ่งเป็นเรื่องประชาชน คือเรื่องเงินที่เป็นปัญหาที่ท่านถกแถลงกันมา ผมคิดว่าในคานาประชานี้ผมเชื่อว่าคงจะแก้ได้ แต่ปัญหาเรื่องนี้ ถ้าได้นำเรื่องนี้มาพูดคุยกันอย่างตรงไปตรงมา แล้วเปิดเผยครั้งนี้เป็นครั้งแรก เราดีใจอย่างมากที่ท่านกล้าพูดว่าท่านได้เงินมาอย่างไร ท่านอยากจะทำอย่างไร พูดกันมากๆ แล้ว ก็พูดกันตรงๆ แต่ใคร่แน่ไม่ต้องวิตก

ประเด็นที่ผมอยากจะพูดเพราะว่าตอมันติดไว้มี 2 ข้อ ซึ่งก็ไม่เกี่ยวกับการอภิปรายในวันนี้ แต่รู้สึกว่ามีเวลานี้ แต่มีอยู่ในบันทึก ถ้าไม่พูดก็จะทำให้ขาดไป

ประเด็นที่หนึ่งก็คือ ท่านพูดว่าเดี๋ยวนี้คือให้พรรคการเมืองเข้มแข็งขึ้น ที่พรรคการเมืองเข้มแข็งขึ้นนี้ เพราะจากระบบราชการอ่อนแอเลย ซึ่งผมคิดจนไม่ถูก ผมอยากจะพูดว่าเราดีใจและเห็นด้วยที่พรรคการเมืองเข้มแข็งขึ้น ที่เข้มแข็งขึ้นนี้เพราะจากระบบราชการไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการทางการเมืองน้อยลง และเรายังเห็นว่าถ้าจะให้เข้มแข็งและก็ต้องแข็งทั้งสองด้าน ราชการก็ต้องแข็ง พรรคการเมืองก็ต้องแข็ง ถ้าจะแข็งทั้งคู่และทั้งสองอย่างอย่าไปยุ่งเกี่ยวซึ่งกันและกัน ซึ่งก็เป็นปัญหาใหญ่ เรายังไม่ได้พูดคุยกัน ผมอยากจะทำให้ท่านได้แก่และบันทึกคำพูดที่เราทางประชาชนได้ให้ข้อสังเกต

และข้อที่ 2 รู้สึกว่าท่านจะพูดในบันทึกว่า พรรคการเมืองจะเข้มแข็งได้นั้นเมื่อประชาชนไม่วางเฉย ประชาชนจะต้องสังเกตพรรคใดพรรคหนึ่ง จะอยู่เฉยๆ ไม่ได้ เรื่องนี้ประชาชนอยากจะบอกเราอยากเป็นอย่างนั้น แต่ที่เป็นไม่ได้ เพราะเขายังไม่ศรัทธาในพรรคการเมือง และท่านก็กำลังสร้างอยู่ เพราะฉะนั้นสิ่งเหล่านี้จะต้องค่อยๆ เป็นค่อยๆ ไป ในขณะที่ทางกลุ่มของเราซึ่งได้รวบรวมเสียงที่วางเฉยเป็นกลุ่มก้อน ผมเชื่อว่าเขาไม่ได้วางเฉย เพราะว่าเขาไม่ชอบ แต่เขายังไม่ศรัทธา แต่เขายังศรัทธาในกิจกรรมทางการเมือง เขายังหวังใยในทางการเมืองอยู่ เพราะฉะนั้นเราจึงพยายามหาทางที่จะให้เขาทำอย่างไรในทางที่จะทำให้เขามีส่วนเข้าไปมีบทบาทในทางการเมือง เพราะฉะนั้นผมจึงอยากให้ทางรัฐบาล ทางพรรคการเมืองได้รับทราบกลุ่มของเราและรวมของเราด้วย เพราะเราทำหน้าที่ในคานาเกี่ยวข้องกับทางการเมือง เพื่อมุ่งหมายพัฒนาประชาธิปไตย ไม่ใช่มุ่งหมายที่จะเอาอำนาจรัฐ เพราะฉะนั้น เราจึงเสนอแนะที่จะให้ท่านแก้ข้อบังคับและกฎหมายที่ห้ามกลุ่มหรือพรรค สมาคม เกี่ยวกับในทางการเมืองตามที่ไต่ถามแล้ว

รศ. นรนิติ เศรษฐบุตร

ผมขอสรุปเลยว่าขณะนี้เรากำลังดำเนินการอภิปรายรอบบ่าย ก่อนจะเลิกก็มาถึงจุดสุดท้ายแล้ว คือสรุปได้ว่าในการอภิปรายภาคบ่ายในหัวข้อการระดมทุนสนับสนุนพรรคการเมืองนั้นได้ความว่ามีอยู่ 2 ประเภท คือ ประเภทหนึ่งเปิดเผย อีกประเภทหนึ่งไม่เปิดเผย ในการระดมทุนในการเปิดเผยและไม่เปิดเผย ท่านผู้อภิปรายก็แนะนำว่า ประการหนึ่งเอาเงินจากรัฐบาล ส่วนจะเอาเงินจากรัฐบาลแล้วจะได้อะไรไหม จะทำอย่างไร เป็นรายละเอียดจะต้องมีการอภิปรายกันไปว่ารัฐบาลจะให้ในรูปแบบใด ซึ่งอาจจะให้ได้จากจำนวน ส.ส. ที่มี เงินที่ได้อาจจะแบ่งกันครั้งหนึ่ง อาจจะให้แก่ตัว ส.ส. เพื่อใช้จ่าย อีกครั้งหนึ่งเข้าพรรค หรือให้จากจำนวนเสียงที่มี และเสียงที่ได้รับแต่ละพรรคอาจจะได้เสียงละ 5 บาท ได้เท่าไรเอาไปคูณเอา หรือได้จากการขายเอกสารของพรรคหรือขายของของพรรค ก็แล้วแต่เอาเงินเข้าพรรค รวมทั้งการบริจาคของกลุ่มผลประโยชน์ซึ่งมีการพุดกันมาก นั่นก็เป็นข้อสรุปของการอภิปรายที่พอจะสรุปสั้นเพียงเท่านี้แล้วอย่างอื่นนั้นเป็นรายละเอียดเพิ่มเติม ซึ่งควรจะปรากฏในเอกสารสรุปการสัมมนาของกรมการปกครอง กระทบในฐานะผู้ดำเนินการอภิปรายภายหลัง ได้ดำเนินการรวมทั้งได้เขาคอีกสองนาที่ก็ครบเวลามาตรฐานที่กำหนดคือสี่โมงครึ่ง ผมขออนุญาตจบรายการในฐานะผู้ดำเนินการอภิปราย กราบขอบพระคุณผู้อภิปราย คือ คุณบุญชู โรจนเสถียร รัฐมนตรีอนุวรรตน์ วัฒนพงศ์ศิริ คุณชนะ รุ่งแสง และคุณประจวบ ทองอุไร กราบขอบพระคุณครับ และขอปิดการอภิปราย

.....

รายชื่อพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคที่ดำเนินการทางการเมืองระดับ

1. พรรคปวงชนชาวไทย

หัวหน้าพรรค	พลเอก อาทิตย์ กำลังเอก
รองหัวหน้าพรรค	นายวิศว์ ดิปลัตถลภ นายประยูร สุรนิงค์ นายประชา มูอัยเนตร นายชวน อรุณรัตนา พลตรีลาภพร ศิริปาดกะ
เลขาธิการพรรค	เรืออากาศตรีบุญยง วัฒนพงษ์
รองเลขาธิการพรรค	นายนิคินัย นาคทรพรพ นายนทรธพ เศรษฐกิจ นายกิตติพงษ์ วีระกุล
กรรมการบริหารพรรค	ร้อยเอกเอนก นาวาพานิช นายชัยสิทธิ์ อธิสิทธิ์ นาวาอากาศเอกชิต มุสิกโชติ นายนิพนธ์ เพชรประพัทธ์ นายนิพนธ์ รุ่งรัตนสุนทร นางสาวจาดิภา สุจินดาวัฒน์ นายปราโมทย์ เมษะมาน นายพงษ์ศักดิ์ บุญกระพือ นายเอนก พุทธิพิณิจ นายสมชาย สมบูรณ์เจริญ นายพลสวัสดิ์ สุทธิมุดนาม นายเมธา รัชตปิติ นายปฐม เคาทะเกษม นายสมบุญศิริ วัฒนพิบูลย์ นายประเสริฐ แจ่มกระจ่าง พันเอกวินัย เจริญจันทร์ นายสุวัจน์ ดิปลัตถลภ นายคูน จินตะเวช นายสมพร ศรีวงษ์ นายพิณิจ สิทธิโท นายอารมย์ ศิริสุวรรณ นายประทีป กริธาเวช นายจำลอง กระจุกนทล

๒. พรรคประชาธิปัตย์

หัวหน้าพรรค	นายพิชัย รัตตกุล
รองหัวหน้าพรรค	นายชวน หลีกภัย นายมารุต บุณนาต นายเทอดพงษ์ ไชยนันทน์ นายประจวบ ไชยสาส์น นายเอเนก ทัฬหสูรกุล
เลขาธิการพรรค	พลตรี สนั่น ขจรประศาสน์
รองเลขาธิการพรรค	นายไทรรงค์ สุวรรณศิริ
กรรมการบริหารพรรค	นายเล็ก นานา นายบัญญัติ มรรตศิลา นายเสนาะ หึงเจียน นางอนงค์ ตงศิริ นายอำนาจ สุวรรณศิริ นายวิจิต แสงทอง นายสมบุญ จีระมะกร นายวัชรินทร์ เกตะวันดี นายสุเทพ เทือกสุบรรณ นายอาคม สรสุชาติ นายสุทัศน์ เงินหมื่น นางสุภัทรา มาศคิด หม่อมหลวงเสรี ปราโมช นายเจริญ คันตวงษ์ นายคำรณ ณ ลำพูน นายสุวัฒน์ วีระเสรีชกุล นายปรีชา นุสสิกุล นายสมพงษ์ พลไวย์ นายมานพ ธนสุกาญจน์ นายปราโมทย์ สุขุม นายการุณ ไสงาม นายอาคม เองฉวน นายดิตรัย เดียสกุล นายจรินทร์ ลักษณวิศิษฏ์ นายสุพร คณัยังตระกุล นายวินัย นามเสถียร นายฉลอง สุขเจริญวิการ์ตัน นายเกษม ชาญสุวรรณ นายองอาจ คล้ามไพบูลย์ นายวิโรจน์ ณ บางช้าง นายจำรูญ ไชยดงการณ

3. พรรคราษฎร

หัวหน้าพรรค	พลเอก เทียนชัย สิริสัมพันธ์
รองหัวหน้าพรรค	นายวัฒนา อัทธเวม นายไพฑูรย์ แก้วทอง นายปรีดี ธีระฤกษ์ นายเชาวน์วัที สุกดาภา นายอุดมศักดิ์ อุษชิน
เลขาธิการพรรค	พลเอก มานะ รัตนโกเศศ
รองเลขาธิการพรรค	นายชัยศักดิ์ สิริวัฒน์ นายสงสุข กักเกษม นายบุญถึง ผลพาณิชย์ ดร.นิพนธ์ ชอรัญทิพย์ นายบัญญัติ วงษ์ประยูร
กรรมการบริหารพรรค	นายประเทส รมยานนท์ นายเมธา สุกวรรทัต นายบุญส่ง สุนทรโรหิต นายอ่ำไพ กาญจนวัฒน์ นายอักษร เศรษฐบุตร นายเงิน บุญสุภา นายดิษฐ์ อักษรนิเทศ นายวิศิษฐ์ โฆษิตานนท์ นายประสม ประคุณเทิกษาพันธ์ นายดิชิต หงส์สดารมภ์ นางปราณี เอื้อชูเกียรติ นายชาตุรชัย จินเจริญ นายเกียรติ เอื้อชูเกียรติ นายดิฐไญย ศรีระโส นายอุดม พัทธมณี นายสมคิด สุนทรทิพย์ นายสำราญ ติตโย นายสุภาพ ฤทธิคำรพ นายอนุกัญ ฌ นทร นายเสกสรร แสณภูมิ นายแก้ว บัวสุวรรณ นายสมชาย สาคิน นายสมพร อัทธเวม นายชจรศักดิ์ ศรีสวัสดิ์ นายไพจิต ธีระพราน นายเปี่ยมพล พลเปี่ยม นายสุเมธ พรหมพันทาว นายอาทิตย์ วิดิยวงศ์ นายพิณิจ จารุสมบัติ นายเทิดภูมิ ใจดี นายอภิพงษ์ คงระกูล นายชวน หลวงนรินทร์ นางเยาวณี นิรันดร นางสาวปาริชาติ ชาติเครือ นายปิยะบุตร หลักคำ นายจำเริญ คันธัตนะ นายสมจิตต์ ดิษฐ์ณะกูร นายโสภณ วงศ์โรจน์ นายสุนทร จารุมน นายอุดม ส่วนแสง นายรุ่งโรจน์ ฉิมประวดีงาม นายอนันต์ เทพพิศิน ฌ อุษยา

4. พรรคชาติไทย

หัวหน้าพรรค	พลเอก ชาติชาย ชุณหะวัณ
รองหัวหน้าพรรค	นายสอาด ปิยะวรรณ นายบุญเดอ ประเสริฐสุวรรณ นายประมวล สถาวรสุนทร นายทวิช กลิ่นประทุม นายอนุวรรตน์ วัฒนพงศ์ศิริ นายประทวน รมยานนท์ นายเสนาะ เทียนทอง
เลขาธิการพรรค	นายบรรหาร ศิลปอาชา
รองเลขาธิการพรรค	นายปัญญา เกสรทอง นายอุดมศักดิ์ ทังทอง นายสุรน ชามพูนท นายวีรวัชร สีหิทธิกรม
กรรมการบริหารพรรค	นายกมล จิระพัฒน์วัณธิส นายกร ทักษะรังสี นายภิกขิตภักดิ์ หัตถดงเคราะห์ พลตำรวจโท จำรัส มังคดารัตน์ นายชาญชัย ปทุมรัตน์ นายชุมพล ศิลปอาชา นายฐรีพ หาญสวัสดิ์ นายคุสิต รังคสิริ นายประจักษ์ โทษะสุน จาสิมเอก ทรงธรรม ปัญญาดี นายประสงค์ บุรุษพงศ์ นายประสานต์ บุญมี นางพวงเล็ก บุญเรียง นายไพโรจน์ เกียรติรัตน์ นายยุทธ อังกิณันท์ นายสมาน ภุมมะกาญจนะ นายสกุล ศรีพรหม นายสุชม เดชาวัณศิริ นายสุรพันธ์ ชินวัตร พลโท เอนก บุญดี ร้อยตำรวจโท เชาวริน อภัยศักดิ์ศิริ นายบุญสูง สงฆ์ประธา นายประเทือง วิจารณปรีชา นายไพฑูย์ รัตนเศรษฐ์ นายสงวน อ่วมโนนนต์ นายสมชาย โสณะโฑติ นายสวัสดิ์ วงศ์วี นายสุนทร แก้วพิจิตร นายอราม โฉนวิระ

๕. พรรคประชากรไทย

หัวหน้าพรรค	นายสมัคร สุนทรเวช
รองหัวหน้าพรรค	นายประจักษ์ รัตนเพียร นายสนธิ คูลเจริญ นายบุญเติม เขมาภีร์รัตน์ นางเย็นจิตต์ ทรัพย์วัฒน์ ณ อยุธยา
เลขาธิการพรรค	นายสมรรถ กิริจันทร์
รองเลขาธิการพรรค	นายรัชสิทธิ์ ภูวภิรมย์ขวัญ นายปกิจ พัฒนกุล นายวโรทัย กัญญาสาสน์ นายสัตยา สติรบุตร
กรรมการบริหารพรรค	นายจรูญ กุวานนท์ นายสุวัฒน์ วรรณศิริกุล นายประวิทย์ อุตตะโมต นายมานะศักดิ์ อินทรโกมาดย์สุต นายจตุติ ไกรฤกษ์ นายอุสาห์ สระมาลา นายวิจิตร อรามกุล นางเวีณา หงสกุล นายประวิธ รัตนเพียร นายประเสริฐ ม่วงศิริ นายยิ่งพันธ์ มนะสิการ นายมงคล กิมสุขจันทร์ นายสมานใจปราณี นายประกอบ สังข์โต นางลลิตา ฤกษ์สำราญ นายวัชรชัย อนามพงษ์ นายสนม เป็รน์นัท นายโกศล ไกรฤกษ์ พลโท จิตรพล ณ ลำปาง นายวัชรระ ประภาพัฒน์ นายสุนทร สุนทรเวช นายพิศาล ไชยชาญ นายสุวัฒน์ นิงสานนท์ นายเชษฐ เขาววิศิษฐ์ พันโท สมพงษ์ โสมาภา นายอภิรักษ์ ตรังคิณีนาถ นายวิจารณ์ กองสมุท นายยง อารีเจริญเลิศ นายสุพจน์ ธองภูเดียว นายสนธิ ตรีสำแดง นายสุเชษฐ สิริชัยเกษม นายชาญชาย เหมวพิศธรรม นายชัยพร สุริยพฤษย์ นายธีระ เมธเศรษฐ์ นางสาวสุพัทรา ไทวิริยะเวช นายพรเลิศ โรจนเพ็ญกุล นายเกรียงศักดิ์ ศิริวัฒน์ เวชกุล นายสีชนันท์ ฐิติสุวรรณ

(๒๐๗)

๖. พรรคพลังสังคมประชาธิปไตย

หัวหน้าพรรค	นายธีรวัลย์ ธนกุลแสง
รองหัวหน้าพรรค	นายกาน ปานช่วย นายเฉลียว พิศอยบุตร นายบรรดิษฐ์ จันทาภูกิจ นายพุ่ม ไปราดวงศ์ นายสมปอง ศรีชุมพวง
เลขาธิการพรรค	นายถิ่นสอน บัวเขียว
รองเลขาธิการพรรค	นายจตุ ชัยพินิจนรชาติ นายสมพร จีระพัฒน์ นายประคัม มนูรักษา นายไธว วัฒน
กรรมการบริหารพรรค	นายคุณัย จนาชีวิต นายคณัย กาวร นายนราธิป อนันตสุข นายปฏิวัติ นนทะนำ นางสาวรัชนี เพ็ญสุข นายสมชาย ช่วยเกลี้ยง นายสมชาย แสนคำก่อน นายอรุณ สุชาดา นายเอกชัย ชูติพงษ์

7. พรรคกิจสังคม

หัวหน้าพรรค

พลอากาศเอก สิทธิ เทเวศศิลา

รองหัวหน้าพรรค

นายพงษ์ สารสิน ร้อยตำรวจเอก สุรพันธ์ โอสธานุเคราะห์

นายทองหยด จิตตวิระ นายเกษม ศิริสัมพันธ์ นายไชยศิริ

เรืองกาจจนเศรษฐ์ ร้อยตรี ประพาส ลิ้มปะพันธ์ นายประยุทธ์

ศิริพานิชย์ นายสุบิน ปิ่นขยัน นายอำนาจ ยศสุข นายอุคร พันธิสุนทร

เลขาธิการพรรค

นายมนตรี พงษ์พานิช

รองเลขาธิการพรรค

นายใหม่ ศิรินวกุล นายนิคม แสนเจริญ นายภิญญา

ช่วยปลดอด นายสันติ ชัยวิรัตน์

กรรมการบริหารพรรค

นายชวลิต โอสธานุเคราะห์ นางกรรณกาจจน์ วิสมหมาย

นายประสพ บุษราคัม นายสังข์ทอง ศรีธเรศ นายชาวุฒิชัย

ชัยรุ่งเรือง นายไพโรจน์ ไชยพร นายมนตรี คำนไพฑูย์

นายบุญพันธ์ แสงวังนะ นายอดิศักดิ์ โภคกุลกานนท์

จำลองคำรวจ อนันต์ เรืองกุล นายจรูญ งามพิเชษฐ์

นายชนา เมตตาริกานนท์ นายระวี หิรัญโชติ นายพูนสวัสดิ์

มุลศาสตร์สาทร นายเจี๊ย กกณด นายสมศักดิ์ เทพสุทิน

นายบัวพรม ชีร์กัลยาณพันธ์ นายสิน กุมภะ นายชาติรี

พิริยะกิจไพฑูย์ นายวิวัฒน์ไชย ณ กาฬสินธุ์ นายทวี ไกรคุปต์

นายอัมพต จันทรเจริญ นายประยูร จินตาศิลป์ นายพัลลภ

กันหยงมาศ นายสุรศักดิ์ เทียบประเสริฐ

๘. พรรคเสรีนิยม

หัวหน้าพรรค	พันเอก ณรงค์ กิตติขจร
รองหัวหน้าพรรค	นายมารุต ชาวนรงค์ พลโท เกษม สุมานันท์
เลขาธิการพรรค	นายไกรวัฒน์ ศรีวิวัฒน์ (รักษาการในตำแหน่งเลขาธิการพรรค)
รองเลขาธิการพรรค	-
กรรมการบริหารพรรค	นางสุภาพร กิตติขจร พงศ์ารวจตรี สมหวัง เพ็ญสุตร นายวิจารณ์ กลิ่นพิบูลย์ นายบุญเดช แสงชาติ นายวิเศษ เทศประสิทธิ์ นายอรุณพร แสงไชย นางสาว วิภาณดา เจตวงษ์ นายชวลิต บรรณาสถิตย์กุล นายมังกร ธนสุกาญจน์ นายสะอาด เปี่ยมพงศ์สานต์ นายสุธี ผดทวี นายสมนึก จิตหยาดสุวรรณ นายทรงศักดิ์ ชินสนธิ นายประเสริฐ กมลวาทีน นายวสันต์ ชูสกุล นายจรุง รักชาติ สิบโท ทวี อินทร์ตัน นายประจักษ์ บุญยานุเคราะห์ นายสุรัตน์ มาศมมาดล นายประสูติ มิ้มประภาพร นายสุนทร เนาวโชติ นายบรรจบ ลิมจรรณู พันตำรวจเอก เจื้อ อัมรนนท์ ร้อยตรี ทรายู บริสุทธิ์ นายเนติม เป็ญหาวัน นายสามารถ พรหมวงกร นายวุฒิ หิรัญโรจน์

9. พรรคสหประชาชาติไทย

หัวหน้าพรรค

พันเอก พล เริงประเสริฐวิทย์

รองหัวหน้าพรรค

นายประเทือง คำประกอบ นายชัย ชิตชอบ

นายเฉลิมยศ แสนวิเศษ นายอศุข ภูมิณรงค์

นายจริฎฐา พึ่งแสง

เลขาธิการพรรค

นายตามใจ ช่างโต

รองเลขาธิการพรรค

นายวิจิตร แจ่มใส นายเปรม มาดากุด ณ อยุรยา

นายเริ่มรัฐ จิตรภักดิ์ นายวิชัย จันท์เจริญ

นายชาวุฒิชัย ไพรรักษ์กุล

กรรมการบริหารพรรค

นายเนวิน ชิดชอบ นายเคธา ยอดมงคล นายจุมพล

บุญโตคม พันโท อนันต์ ไกรฤกษ์ นายเอกศักดิ์ บุรณสมภพ

นางสาว อรนุช สีสรรพ์ นายจำนงค์ พันธุ์เขตการ

นายนิสิต จำปาวัลย์ นายจุมพล จิตรภักดิ์ นายประจักษ์

โพธิสาร นายไพโรจน์ วงศ์พรหม นายณัฐ ชินวงศ์

นายเกียรติศักดิ์ หลายแปด นายบุญฤทธิ์ วงศ์ประเสริฐ

นายประเชิด ยอดกมล นายสุชาติ เศรษฐสิทธิปริศา

นายธรรมศักดิ์ สมัครเขตการ นายสวิง เชนณรงค์

นายสุภชัย เรืองมงคล นายวิเชียร วรรณงำ นายไพโรจน์

ตรุณวงศ์ภานนท์ นายสุทิน ใจจิต นายปณิธาน กาญจน์ชรัติ

นายสุธรรม ปัทมคิติก นายบัญญัติ ท่อเกาะ นายสมสวน

ศรีนอก นายวิจิต คารมย์ นายอัศวิน วันรัมย์

10. พรรคเอกภาพ

หัวหน้าพรรค

นายณรงค์ วงศ์วรรณ

รองหัวหน้าพรรค

นายเจริญ เขาวนประยูร นายพินิจ จันทรสุรินทร์
นายวีระพล มุคตามระ นายเกียรติชัย ฉัยเขาวนรัตน์
นายไพโรจน์ โฉ่สุนทร นายสุธี ภูวพันธ์

เลขาธิการพรรค

นายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์

รองเลขาธิการพรรค

นายเรืองวิทย์ ดิกค์ นายอนุสรณ์ วงศ์วรรณ

กรรมการบริหารพรรค

นายปริญญา เจตนาภิวังษ์ นายกฤษณ์ สภาวสุ
นายประสิทธิ์ พิฑูรกิจจา นายมหาหิงค์ ไพรสิน
นายมานะ เขาวนรัตน์ นายวีระกร คำประกอบ
นายสมบุญ วันชัยชนวงค์ นายจีระเดช ลิมตระการ
เรือตรี สุพจน์ ตั้งตระกูล นายวิชาญ ไพบูลย์ศิริรัตน์
นายอราม อามระคิม นายจำรัส มัมนาโส นายโอภาส
พลหิลาป พันคำรวจตรี อรรม จงสวัสดิ์ นายมานะ แพรสกุล
นายบุญหลง ถาคำฟู นายเดช วงศ์เทพ นายประทวน
เขี้ยวฤทธิ นายประสงค์ วงศ์สุนทร นายสราวุธ นิยมทรัพย์
นายกานิต ศุภศิริ นายไพศาล จันทรภักดี นายสุนทร
นิตเกตุ นายดิเรก สกุนทรวงษ์ นายอำพล ศิริวัฒน์กุล
นายอนุวัช วงศ์วรรณ นายวันชัย จงสุทธนามณี
นายประพันธ์ ตั้งตระกูล นายโชติโรจน์ วงศ์วรรณ
นายสุขสนั่น โชติกเสถียร นายเริงศักดิ์ สัมปัจจวัฒน์
นายบุญเท่ง ทองสวัสดิ์ นายสวัสดิ์ คำประกอบ
นายสง่า วัชรภรณ์ นายพัฒน์ ผาทอง

11. พรรคมวลชน

หัวหน้าพรรค

ร้อยตำรวจเอก เฉิม อยู่บำรุง

รองหัวหน้าพรรค

นายสมศักดิ์ ภาคโพธิ์ นายทิวา พูลสมบัติ

เรืออากาศตรี ฉาดล วรรณิตร นายชิงชัย ต่อประคิษฐ์

เลขาธิการพรรค

นายโสภณ เพชรสว่าง

รองเลขาธิการพรรค

นายแสวง อุภกรรต์ นายปณวัตร เลียงผ่องพันธุ์

นายสุวัฒน์ ทริพยะประภา

กรรมการบริหารพรรค

นางสุวิมล วงศ์ทองศรี นายอภิพร เพียงเกษ

นายจรูญ ศักดิ์สมิต นายการุณ รักหาสุข นายระโอม

พวงสมบัติ นายไพพงษ์ เตะระณรงค์ นายสมหมาย กุฑริพย์

นายสมพงษ์ จิตมั่น นายเดด็จ อยู่บำรุง นายสมพงษ์

พวงเจริญ นายทวี ยิ้มโย พันตำรวจเอก พิชัย วงศ์สุนทร

นายไชยา โชติกวณิก นายสมพงษ์ พิทักษ์ชัยธรรม

นายบุญชูสิทธิ์ สอนัดดี

12. พรรคพลังธรรม

หัวหน้าพรรค	พลตรี จำลอง ศรีเมือง
รองหัวหน้าพรรค	นายสุเทพ อัครถาวร พลเรือเอก ศิริ ศิริรังษี
เลขาธิการพรรค	นายอุดมศิลป์ ศรีแสงนาม
รองเลขาธิการพรรค	นายทินวัฒน์ มฤคพิทักษ์ นายธำรงค์ แสงสุริยจันทร์
กรรมการบริหารพรรค	นายคงศักดิ์ ลากประเสริฐ นายอาจอง ชุ่มสาย ฌ อยุธยา นางกัลยา บำรุงผล นางเครือวัลย์ สมณะ นายสุนัย เสริมรัฐบุรุษสร้าง นายสมุท มงคลกิติ นายพีรพงษ์ สาคกริก นายไชยวัฒน์ สิ้นสูงงส์ นายสุทิน นพเกตุ

13. พรรคเกษตรอุตสาหกรรมไทย

หัวหน้าพรรค	นายประวิติ สายทองสุข
รองหัวหน้าพรรค	นายชูศักดิ์ ทาระคำ
เลขาธิการพรรค	นายอนันต์ บุรณวิธ
รองเลขาธิการพรรค	นายชัยศักดิ์ ทะไกรราช
กรรมการบริหารพรรค	นายสมชาย สุกสาร นายอคร บุตรสิงห์ นายประเชิญ แร่ใจดี นายอินเหลา ลำน้อย นายปราโมทย์ น้อยใจบุญ นายสืบ รุ่งเรือง นายเกษม เจริญสุข นายฉันท เอี่ยมประภัสสร นายเอี่ยม สุทราย นายเรือง ฤทธิพรหม นายเจริญ หนันดี นายกำจัด งามคม นายเคื่อนชัย ทองผูก นายขุนทอง เทียงตรง นายมนตรี รักชาติ นายเรืองชัย ศรีหาคุน ร้อยเอก เต็มศักดิ์ ข่างหลอ นายสมจิตร วงศ์นาค นายผวน เคะระบุญ

หมายเหตุ ข้อมูลเกี่ยวกับพรรคการเมืองข้างต้น ตรวจสอบยืนยันถึงวันที่ 22 พฤษภาคม

รายชื่อคณะผู้จัดทำ "รายงานผลการสัมมนาการบริหาร สมาชิกพรรคการเมือง
และยุทธศาสตร์" "

๑. นายเอนก สีตธีประศาสน์ อธิบดีกรมการปกครอง
๒. นายชูวงศ์ ฉายะบุตร รองอธิบดีกรมการปกครอง ฝ่ายราชการส่วนท้องถิ่น
๓. นายยุวรัตน์ กมลเวชจ รองอธิบดีกรมการปกครอง ฝ่ายบริหารทั่วไป
๔. นายสาโรช คัชมาตย์ ผู้อำนวยการกองการเลือกตั้ง
๕. นายวิรัตน์ วรวิมลวงค์ หัวหน้าฝ่ายอำนวยการเลือกตั้ง กองการเลือกตั้ง
๖. นายสิทธิรัฐ บุญช่วง หัวหน้าฝ่ายพรรคการเมือง กองการเลือกตั้ง
๗. นายประวิง คณาธีระ หัวหน้าฝ่ายวิเคราะห์และรายงานการเลือกตั้ง กองการเลือกตั้ง
๘. นางวิไล กงทน หัวหน้าฝ่ายการเงิน บัญชีและพัสดุ
สำนักงาน จ.ส.ท. กองการเลือกตั้ง
๙. นายอภิชาติ สุทธิสาคร หัวหน้างานบริหารทั่วไป กองการเลือกตั้ง
๑๐. นายเคธา ทัพวงษ์ เจ้าพนักงานปกครอง ๕ กองการเลือกตั้ง
๑๑. นายกิตติ หอวรรณการ เจ้าพนักงานปกครอง ๕ กองการเลือกตั้ง
๑๒. นายยิ่งยศ ธนะจันทร์ เจ้าพนักงานปกครอง ๕ กองการเลือกตั้ง
๑๓. นายบุญเกียรติ รัชชาติเจริญ เจ้าพนักงานปกครอง ๕ กองการเลือกตั้ง
๑๔. นายประสิทธิ์ ไกรสิงห์เคธา เจ้าพนักงานปกครอง ๕ กองการเลือกตั้ง
๑๕. น.ส.สถาพร รอคเรือง เจ้าพนักงานปกครอง ๕ กองการเลือกตั้ง
๑๖. นายสงบศักดิ์ พงษ์ไชยบูลย์ เจ้าพนักงานปกครอง ๔ กองการเลือกตั้ง
๑๗. นายเอ็ด เลาสกุล เจ้าพนักงานปกครอง ๔ กองการเลือกตั้ง
๑๘. นายสวัสดิ์ กิ่งปณี ผู้จัดการประจำสำนักงาน จ.ส.ท. กองการเลือกตั้ง
๑๙. นางนาคยา คณาธีระ เจ้าหน้าที่พิมพ์ดีด ๔ กองการเลือกตั้ง
๒๐. นายประสิทธิ์ ใจมอง เจ้าหน้าที่ธุรการ ๔ กองการเลือกตั้ง

๒๑. นางบงกช ทัพพรหม	เจ้าหน้าที่ธุรการ ๓	กองการเลือกตั้ง
๒๒. น.ส.จารุลักษณ์ ณ ศรีโต	เจ้าหน้าที่ธุรการ ๓	กองการเลือกตั้ง
๒๓. นางนวลจันทร์ ภคาวร	เจ้าหน้าที่ธุรการ ๓	กองการเลือกตั้ง
๒๔. น.ส.ทิพย์วัลย์ เกตุมงคล	เจ้าหน้าที่ธุรการ ๓	กองการเลือกตั้ง
๒๕. นายประบูล เบญจพันธ์	เจ้าหน้าที่พิมพ์คดี ๓	กองการเลือกตั้ง
๒๖. นายนาวัน พงษ์เจริญ	เจ้าหน้าที่ธุรการ ๓	กองการเลือกตั้ง
๒๗. น.ส.เยาวลักษณ์ ไททอง	เจ้าหน้าที่พิมพ์คดี ๒	กองการเลือกตั้ง
๒๘. ส.อ.สุรพงษ์ คุกรรัตน์	เจ้าหน้าที่พิมพ์คดี ๑	กองการเลือกตั้ง
๒๙. นายกฤษณา อุปละสิน	เจ้าหน้าที่ตรวจสอบรายงาน สำนักงาน จ.ส.ท.	กองการเลือกตั้ง
๓๐. นายเกษม กลิ่นศรีสุข	เจ้าหน้าที่ธุรการ สำนักงาน จ.ส.ท.	กองการเลือกตั้ง
๓๑. นางวราภรณ์ จินดา	เจ้าหน้าที่การเงิน สำนักงาน จ.ส.ท.	กองการเลือกตั้ง
๓๒. นางนฤมล สุขปลั่ง	เจ้าหน้าที่การเงิน สำนักงาน จ.ส.ท.	กองการเลือกตั้ง
๓๓. น.ส.อัญชลี บ้านสุวรรณ	เจ้าหน้าที่การเงิน สำนักงาน จ.ส.ท.	กองการเลือกตั้ง
๓๔. น.ส.รมณีวรรณ ลอยงา	เจ้าหน้าที่การเงิน สำนักงาน จ.ส.ท.	กองการเลือกตั้ง
๓๕. นางรุติงา บุญนาค	เจ้าหน้าที่ตรวจสอบรายงาน สำนักงาน จ.ส.ท.	กองการเลือกตั้ง
๓๖. น.ส.พันธ์แก้ว น้อยเชื้อเวียง	เจ้าหน้าที่ตรวจการ สำนักงาน จ.ส.ท.	กองการเลือกตั้ง
๓๗. น.ส.อุบลพร งานโหมงจันทร์	เจ้าหน้าที่การเงิน สำนักงาน จ.ส.ท.	กองการเลือกตั้ง
๓๘. นายจรูญ รัถยงค์	ลูกจ้าง	กองการเลือกตั้ง
๓๙. นายธี สารบุตร	ลูกจ้าง	กองการเลือกตั้ง
๔๐. น.ส.สารภี กลัษศิริ	ลูกจ้าง	กองการเลือกตั้ง
๔๑. นายลออ กิจวิณี	เจ้าหน้าที่ธุรการ สำนักงาน จ.ส.ท.	กองการเลือกตั้ง
๔๒. น.ส.กิ่งแก้ว เสนะวัต	เจ้าหน้าที่พิมพ์คดี สำนักงาน จ.ส.ท.	กองการเลือกตั้ง

